1843.

Na osnovu člana 44 stav 2 tačka 3 Zakona o Centralnoj banci Crne Gore („Službeni list CG“, br. 40/10, 06/13 i 70/17), člana 115 stav 7 i člana 134 stav 9 Zakona o kreditnim institucijama („Službeni list CG“, broj 72/19), Savjet Centralne banke Crne Gore, na sjednici od 29. decembra 2020. godine, donio je

ODLUKU
O ADEKVATNOSTI KAPITALA KREDITNIH INSTITUCIJA

DIO PRVI – OSNOVNE ODREDBE

Predmet

Član 1

Ovom odlukom se propisuju:

1) vrste i karakteristike finansijskih instrumenata i drugih elemenata koji se uključuju u regulatorni kapital kreditne institucije, način izračunavanja regulatornog kapitala, izračunavanje ukupne izloženosti riziku, kapitalni zahtjevi za određene rizike (kreditni, tržišni, operativni i dr.), metodi i pristupi za izračunavanje kapitalnih zahtjeva i način izračunavanja regulatornog kapitala i koeficijenata adekvatnosti kapitala kreditnih institucija; i
2) finansijski leveridž.

Primjena strožih zahtjeva

Član 2

(1) Kreditna institucija može da ima regulatorni kapital i njegove sastavne djelove koji su veći od zahtjeva iz ove odluke, odnosno da preduzima mjere koje su strože od mjera iz ove odluke.

(2) Kreditna institucija, ako odluči da primjenjuje veći iznos regulatornog kapitala od propisanog, odnosno strože kriterijume za priznavanje instrumenata kapitala, u smislu stava 1 ovog člana dužna je da te veće nivoe i strože kriterijume definiše u svojim internim aktima i da ih se dosljedno pridržava, a ti kriterijumi ne smiju biti u suprotnosti sa odredbama ove odluke.

(3) Kreditna institucija, ako odluči da primjenjuje strože mjere iz stava 1 ovog člana prilikom utvrđivanja rizikom ponderisanog iznosa izloženosti korišćenjem standardizovanog pristupa, može da u svojim internim aktima definiše strože pondere rizika za određene kategorije rizika, ali ne može da koristi druge kategorije rizika od onih propisanih ovom odlukom.

Značenje izraza

Član 3

(1) Izrazi upotrijebljeni u ovoj odluci imaju sljedeće značenje:

1) **investiciono društvo** je pravno lice čija je redovna djelatnost ili poslovanje pružanje jedne ili više investicionih usluga trećim stranama i/ili obavljanje jedne ili više investicionih aktivnosti na profesionalnoj osnovi, na koje se primjenjuje zahtjev za inicijalnim kapitalom iz zakona kojim se uređuje tržište kapitala, isključujući:
   - kreditne institucije;
   - privredna društva (lokalne kompanije) koja trguju za sopstveni račun na tržištima finansijskih fjučersa ili opcija ili drugih derivata i na novčanim tržištima, isključivo radi zaštite pozicija na tržištima derivata, ili koja trguju za račun drugih članova tih tržišta i za koje garantuju klirinški članovi istih tržišta, ako odgovornost za obezbjeđenje sprovođenja ugovora koje zaključuje takvo društvo preuzimaju klirinški članovi istih tržišta;
   - društva koja nemaju odobrenje za pružanje pomoćnih usluga, a koja pružaju samo jednu ili više investicionih usluga ili aktivnosti utvrđenih zakonom kojim se uređuje tržište kapitala i kojima nije dozvoljeno da drže novac ili hartije od vrijednosti koji pripadaju njihovim klijentima i koja zbog toga ni u jednom trenutku ne smiju stupiti u dužnički odnos prema tim klijentima;

2) **subjekat za zajednička ulaganja** (eng. *collective investment undertaking*) – (u daljem tekstu: CIU) je UCITS ili alternativni investicioni fond (eng. *Alternative Investment Fund* – AIF) kojim upravlja menadžer (eng. *Manager of Alternative Investment Fund* – AIFM) registrovan u Crnoj Gori, Evropskoj uniji ili trećoj zemlji, na kojeg se primjenjuju propisi koji se primjenjuju u Crnoj Gori, Evropskoj uniji ili trećoj zemlji koja primjenjuje prudencijalnu regulativu ekvivalentnu regulativi u Crnoj Gori ili Evropskoj uniji;

3) **društvo za zajednička ulaganja u prenosive hartije od vrijednost**i (u daljem tekstu: **UCITS**) je otvoreni investicioni fond sa javnom ponudom:

- čiji je isključivi cilj zajedničko ulaganje imovine, prikupljene javnom ponudom udjela u fondu u prenosive hartije od vrijednosti ili u druge oblike likvidne finansijske imovine iz zakona kojim se uređuju investicioni fondovi, a koji posluje po načelima disperzije rizika;
- čiji se investicione jedinice, na zahtjev vlasnika, otkupljuju direktno ili indirektno, iz imovine toga fonda, a radnje koje društvo za upravljanje UCITS-om preduzima, kako bi se obezbijedilo da tržišna vrijednost investicionih jedinica ne odstupa bitno od neto vrijednosti imovine po jedinici izjednačene su sa otkupom investicionih jedinica;

4) **alternativni investicioni fond (AIF)** je investicioni fond koji je osnovan u skladu sa zakonom kojim se uređuju alternativni investicioni fondovi, koji prikuplja sredstva od investitora sa namjerom da ih investira u skladu sa utvrđenom politikom ulaganja u korist tih investitora, a za koji se ne zahtijeva dozvola za rad u smislu zakona kojim se uređuje organizovanje i rad otvorenih investicionih fondova sa javnom ponudom;
5) **subjekat javnog sektora** je neprofitni organ odgovoran centralnoj vladi, regionalnoj ili lokalnoj samoupravi ili organima koji imaju ista ovlašćenja kao regionalna ili lokalna samouprava, ili neprofitno društvo koje je u vlasništvu ili koje su osnovale i finansiraju centralna vlada ili regionalna ili lokalna samouprava, i za koje važe eksplicitne garancije i može da uključi zakonom regulisane organe samouprave koji su pod javnim nadzorom;
6) **društvo za osiguranje iz treće zemlje** je društvo za osiguranje iz treće zemlje koje bi da je osnovano u Crnoj Gori ili na teritoriji Evropske unije moralo da ima dozvolu za rad izdatu od nadležnog organa;
7) **društvo za reosiguranje iz treće zemlje** je društvo za reosiguranje iz treće zemlje koje bi da je osnovano u Crnoj Gori ili na teritoriji Evropske unije moralo da ima dozvolu za rad izdatu od nadležnog organa;
8) **priznato investiciono društvo iz treće zemlje** je društvo koje:
   - da je osnovano u Crnoj Gori ili Evropskoj uniji, bilo bi obuhvaćeno definicijom investicionog društva;
   - ima odobrenje za rad u trećoj zemlji; i
   - podliježe prudencijalnim pravilima i poštuje prudencijalna pravila koja se smatraju najmanje jednako strogim kao što su pravila koja je propisala Komisija za tržište kapitala u Crnoj Gori i Evropska unija;
9) **rizik razvodnjavanja** (eng. *dillution risk*) je rizik smanjenja iznosa otkupljenih potraživanja na osnovu gotovinskih ili bezgotovinskih potraživanja dužnika;
10) **vjerovatnoća nastanka statusa neispunjavanja obaveza** ili **PD** (eng. *probability of default, PD*) je vjerovatnoća nastanka statusa neispunjavanja obaveza druge ugovorne strane tokom jednogodišnjeg perioda;
11) **gubitak zbog nastanka statusa neispunjavanja obaveza** ili LGD (eng. *loss given default, LGD*) je odnos gubitka po izloženosti zbog neispunjavanja obaveze druge ugovorne strane i iznosa izloženosti u trenutku neispunjavanja obaveze;
12) **faktor konverzije** je odnos trenutno neiskorišćenog iznosa preuzete obaveze koji bi mogao biti iskorišćen i koji bi zbog toga bio nepodmiren u trenutku neispunjavanja obaveze trenutno neiskorišćenog iznosa preuzete obaveze, pri čemu je iznos preuzete obaveze jednak odobrenom limitu, osim ako je neodobreni limit veći;
13) **ublažavanje kreditnog rizika** je tehnika koju kreditna institucija koristi za smanjivanje kreditnog rizika povezanog sa izloženošću ili izloženostima koje ta kreditna institucija ima;
14) **materijalna kreditna zaštita** je tehnika ublažavanja kreditnog rizika prema kojoj ublažavanje kreditnog rizika po osnovu izloženosti kreditne institucije proizilazi iz prava te kreditne institucije da, u slučaju nastanka statusa neispunjavanja obaveza druge ugovorne strane ili nastanka drugih određenih kreditnih događaja povezanih sa drugom ugovornom stranom, unovči ili prenese na sebe ili prisvoji ili zadrži određenu imovinu (aktivu) ili iznose, ili da iznos izloženosti smanji na iznos ili zamijeni iznosom koji je jednak razlici između iznosa izloženosti kreditne institucije i iznosa njenog potraživanja;
15) **nematerijalna kreditna zaštita** je tehnika ublažavanja kreditnog rizika po kojoj ublažavanje kreditnog rizika po osnovu izloženosti kreditne institucije proizilazi iz obaveze treće strane da plati određeni iznos u slučaju nastanka statusa neispunjavanja obaveza dužnika ili nastanka drugih određenih kreditnih događaja;
16) **instrument koji se može smatrati gotovinom, odnosno gotovinski ekvivalent** (eng. *cash assimilated instrument*) je sertifikat o depozitu, obveznica, uključujući pokrivenu obveznicu ili bilo koji drugi instrument koji nije podređen, čiji je emitent kreditna institucija koja je po osnovu tog instrumenta primila plaćanje u cjelosti i koja po osnovu tog instumenta ima obavezu da bezuslovno nadoknadi dobijeni iznos po nominalnoj vrijednosti;
17) **sekjuritizacija** je transakcija ili šema u kojoj se kreditni rizik povezan sa izloženošću ili grupom izloženosti tranšira tako da ima sve sljedeće karakteristike:
   - plaćanja u transakciji ili šemi zavise od uspješnosti izloženosti ili grupe izloženosti;
   - podređenost (subordinacija) tranši određuje raspoređivanje gubitaka tokom perioda trajanja transakcije ili šeme;
   - transakcija ili šema ne stvaraju izloženosti koje imaju sve karakteristike navedene u članu 166 stav 9 ove odluke koje se odnose na izloženosti u obliku specijalizovanog finansiranja;
18) **pozicija sekjuritizacije** je izloženost sekjuritizaciji;
19) **resekjuritizacija** je sekjuritizacija u kojoj je barem jedna odnosna izloženost pozicija sekjuritizacije;
20) **pozicija resekjuritizacije** je izloženost resekjuritizaciji;
21) **inicijator** je kreditna institucija:
   - koja je samostalno ili posredstvom povezanih lica, direktno ili indirektno, učestvovala u inicijalnom ugovoru na osnovu koga su nastale direktne ili potencijalne obaveze dužnika ili potencijalnog dužnika, zbog kojih nastaje izloženost koja je predmet sekjuritizacije, ili
   - koja kupuje izloženosti treće strane za svoj račun, a nakon toga ih sekjuritizuje;
22) **sponzor** je kreditna institucija koja nije inicijator, a koja uspostavlja i upravlja programom komercijalnih zapisa obezbijeđenih imovinom (aktivom) ili nekom drugom sekjuritizacionom strukturom koja otkupljuje izloženosti od trećih lica i koja aktivno upravljanje portfoliom koji je uključen u tu sekjuritizaciju prenosi na subjekat koji je ovlašćen za obavljanje takvih aktivnosti;

23) **kreditno poboljšanje** je ugovorni odnos kojim se poboljšava kreditni kvalitet pozicije sekjuritizacije u odnosu na kvalitet koji bi ta pozicija imala da nije omogućeno kreditno poboljšanje, uključujući kreditno poboljšanje koje pružaju tranše sa nižim pravom prvenstva naplate u sekjuritizaciji i ostale vrste kreditne zaštite;
24) **tranša** je ugovorno uspostavljen segment kreditnog rizika povezan sa izloženošću ili grupom izloženosti, pri čemu pozicija u segmentu uključuje rizik od kreditnog gubitka koji je veći ili manji od istog iznosa pozicije u drugom segmentu, pri čemu se ne uzima u obzir kreditna zaštita koju treće strane pružaju direktno imaocima pozicija u segmentu ili u drugim segmentima;
25) **vrednovanje po tržišnoj vrijednosti** (eng. *marking to market*) je vrednovanje pozicija po odmah dostupnim zaključnim cijenama pribavljenim od nezavisnih izvora, uključujući cijene sa berza, elektronskih kotacija ili kotacija više nezavisnih renomiranih brokera;
26) **vrednovanje po modelu** (eng. *marking to model*) je svako vrednovanje koje mora biti na osnovu referentnih mjerila, procijenjeno ili na drugi način izračunato na osnovu jednog ili više ulaznih tržišnih parametara;
27) **nezavisna provjera cijena** je proces redovne provjere tačnosti i nezavisnosti tržišnih cijena ili ulaznih parametara za procjenjivanje po modelu;
28) **priznata berza** je berza koja ispunjava sve sljedeće uslove: uređeno je tržište ili tržište treće zemlje koje se smatra ekvivalentom uređenom tržištu i ima klirinški mehanizam, pri čemu ugovori navedeni u članu 128 stav 5 ove odluke podliježu zahtjevima za dnevno utvrđivanje marže koja, prema mišljenju Centralne banke Crne Gore (u daljem tekstu: Centralna banka), obezbjeđuje odgovarajuću zaštitu, a listu priznatih berzi objavljuje Centralna banka;
29) **stambena nepokretnost** je nepokretnost u kojoj stanuje vlasnik ili zakupac stambenog prostora;
30) **tržišna vrijednost nepokretnosti** je procijenjeni iznos za koji bi ta nepokretnost mogla biti razmijenjena na datum procjene između voljnog kupca i voljnog prodavca u transakciji po tržišnim uslovima nakon odgovarajućeg marketinga, pri čemu je svaka strana bila dobro obaviještena i postupila razumno i bez prinude;
31) **važeći računovodstveni okvir** su računovodstveni standardi koje kreditna institucija primjenjuje u skladu sa propisima kojima se uređuje računovodstvo kreditnih institucija;
32) **jednogodišnja stopa neispunjavanja obaveza** je odnos između broja neispunjenih obaveza do kojih je došlo u periodu koji započinje godinu dana prije datuma „T“ i broja dužnika koji se nalaze u toj kategoriji (sa statusom neispunjavanja obaveza) ili grupi godinu dana prije tog datuma;
33) **špekulativno finansiranje nepokretnosti** je odobravanje kredita za sticanje ili razvoj zemljišta, gradnju na zemljištu povezanom sa nepokretnostima ili za sticanje takve nepokretne imovine i u vezi sa takvom imovinom, sa namjerom kasnije preprodaje radi ostvarivanja dobiti;
34) **finansiranje trgovine** je finansiranje, uključujući i izdavanje garancije, povezano sa razmjenom robe i usluga korišćenjem finansijskih instrumenata sa fiksnim kratkoročnim dospijećem, obično kraćim od jedne godine, bez mogućnosti automatskog obnavljanja, pri čemu je to finansiranje neobavezujuće i zahtijeva zadovoljavajuću dokumentaciju koja prati transakciju za svaki zahtjev za povlačenje sredstava čime se omogućava odbijanje finansiranja u slučaju bilo kakve sumnje u kreditnu sposobnost ili prateću dokumentaciju. Otplata izloženosti po osnovu finansiranja trgovine obično ne zavisi od dužnika, a sredstva se ostvaruju po osnovu gotovine primljene od uvoznika ili su rezultat prihoda od prodaje predmetne robe;
35) **službeno podržani izvozni krediti** su krediti ili zajmovi za finansiranje izvoza robe ili usluga za koje službene agencije za kreditiranje izvoza pružaju garancije, osiguranje ili neposredno finansiranje;
36) **repo ugovor i obrnuti repo ugovor** je bilo koji ugovor kojim kreditna institucija ili njena druga ugovorna strana prenose hartije od vrijednosti ili robu ili zagarantovana prava koji se odnose na pravo vlasništva nad hartijama od vrijednosti ili robom ako tu garanciju izdaje priznata berza koja ima prava na hartije od vrijednosti ili robu, a ugovor kreditnoj instituciji ne dozvoljava prenos ili zalaganje određene hartije od vrijednosti ili robe u odnosu na više od jedne druge ugovorne strane istovremeno, uz obavezu njihovog otkupa, ili se odnose na supstitut hartije od vrijednosti ili robu koja odgovara istom opisu po određenoj cijeni na budući datum koji je odredio ili će odrediti prenosilac, što predstavlja repo ugovor za kreditnu instituciju koja prodaje hartije od vrijednosti ili robu, a obrnuti repo ugovor za kreditnu instituciju koja ih kupuje;
37) **repo transakcija** je bilo koja transakcija koja je regulisana repo ugovorom ili obrnutim repo ugovorom;
38) **jednostavni repo ugovor** je repo transakcija u vezi sa pojedinačnom aktivom ili sličnom aktivom koja nije složena za razliku od korpe aktive;
39) **pozicije koje se drže sa namjerom trgovanja** su:
   - vlasničke pozicije i pozicije koje proizilaze iz servisiranja klijenata i održavanja tržišta,
   - pozicije sa namjerom ponovne prodaje u kratkom roku; ili
   - pozicije koje se drže sa namjerom ostvarivanja koristi od stvarnih ili očekivanih kratkoročnih razlika u cijeni između njihove prodajne i kupovne cijene ili na račun promjene drugih cijena ili promjene kamatnih stopa;
40) **multilateralna platforma za trgovanje** (eng. *Multilateral Trading Facility* – MTF) je multilateralni sistem koji organizuje ili kojim upravlja organizator tržišta ili investiciono društvo, koji obezbjeđuje uslove za spajanje višestrukih interesa trećih lica za kupovinu i prodaju finansijskih instrumenata u skladu sa pravilima tog sistema;
41) **kvalifikovana centralna ugovorna strana** je centralna ugovorna strana koja je od strane nadležnog organa u Crnoj Gori ili Evropskoj uniji dobila odobrenje za rad ili koja je osnovana u trećoj zemlji, a priznala je ESMA;
42) **garantni fond** je fond koji osniva centralna ugovorna strana, te prikuplja od članova sistema poravnanja, radi pokrića gubitaka članova sistema poravnanja koji prelaze gubitke koji se pokrivaju zahtjevima za maržom, a proizilaze iz neispunjavanja obaveza, uključujući pokretanje postupka stečaja jednog ili više članova sistema poravnanja. Centralna ugovorna strana koristi sredstva iz garantnih fondova članova sistema poravnanja koji su u statusu neispunjavanja obveza prije nego koristi sredstva garantnih fondova ostalih članova poravnanja ili ostala finansijska sredstva.

43) **preduplata u garantni fond centralne ugovorne strane** je uplata u garantni fond centralne ugovorne strane koju uplaćuje kreditna institucija;
44) **izloženost iz trgovanja (eng. *trade exposure*)** je sadašnja izloženost, uključujući varijacijsku maržu koja pripada klirinškom članu koju on tek treba da primi, i svaka potencijalna buduća izloženost klirinškog člana ili klijenta prema centralnoj ugovornoj strani koja proizilazi iz ugovora i transakcija navedenih u članu 337 stav 1, kao i inicijalne marže;
45) **ispravka vrijednosti za kreditni rizik** je iznos specifičnih i opštih obezvređenja za kreditne gubitke koji se priznaju u finansijskim izvještajima kreditne institucije u skladu sa važećim računovodstvenim okvirom**;**
46) **interna zaštita (eng. *internal hedge*)** je pozicija koja značajno poništava elemente rizika između pozicije iz knjige trgovanja i jedne ili više pozicija iz knjige pozicija kojima se ne trguje ili između dvije jedinice za trgovanje (*eng. trading desk*);
47) **odnosna obaveza (eng. *reference obligation*)** je obaveza koja se koristi za utvrđivanje vrijednosti gotovinskog poravnanja kreditnog derivata;
48) **odabrana ECAI** je eksterna institucija za procjenu kreditnog rizika koju je odabrala kreditna institucija;
49) **osnovna sopstvena sredstva** je iznos viška sredstava nad obavezama (umanjenih za iznos sopstvenih akcija koje ima društvo za osiguranje, odnosno društvo za reosiguranje), uvećan za podređene obaveze društva za osiguranje, odnosno društva za reosiguranje;
50) **stavke osiguranja sopstvenih sredstava I reda** su stavke koje su raspoložive ili mogu biti pozvane da se plate na zahtjev, da potpuno pokriju gubitke na osnovu principa trajnosti poslovanja, odnosno da je u slučaju likvidacije društva ukupan iznos stavki raspoloživ za pokriće gubitaka, tako da otplata stavki njihovim imaocima neće biti izvršena dok god se ne ispune sve druge obaveze, uključujući obaveze osiguranja i obaveze reosiguranja prema ugovaračima osiguranja i korisnicima ugovora o osiguranju i ugovora o reosiguranju (podređenost stavki), stavke nemaju dospijeće, a ako ga imaju uzima se u obzir relativno trajanje stavki u odnosu na trajanje obaveza osiguranja i reosiguranja društva, slavke su slobodne od tereta, ne podležu fiksnim troškovima finansiranja, ne postoji potreba za nadonađivanjem;
51) **stavke osiguranja dodatnih sopstvenih sredstava I reda** su stavke koje ispunjavajukriterijume za klasifikaciju u stavke osiguranja sopstvenih sredstava I reda, ali koje se uključuju u iznosu koji je definisan propisom koji uređuje ovu oblast;
52) **stavke osiguranja sopstvenih sredstava II reda** su stavke koje su u slučaju likvidacije društva osiguranja raspoložive u ukupnom iznosu za pokriće gubitaka, tako da otplata stavki njihovim imaocima neće biti izvršena dok se ne ispune sve druge obaveze, uključujući obaveze osiguranja i obaveze reosiguranja prema ugovaračima osiguranja i korisnicima ugovora o osiguranju i ugovora o reosiguranju (podređenost stavki), stavke nemaju dospijeće, a ako ga imaju uzima se u obzir relativno trajanje stavki u odnosu na trajanje obaveza osiguranja i reosiguranja društva, slavke su slobodne od tereta, ne podležu fiksnim troškovima finansiranja, ne postoji potreba za nadonađivanjem;
53) **stavke osiguranja sopstvenih sredstava III reda** su sve stavke osnovnih i pomoćnih sopstvenih sredstava koje nijesu klasifikovane u stavke osiguranja sopstvenih sredstava I i II reda;
54) **odložena poreska sredstva** imaju značenje kao i u važećem računovodstvenom okviru;
55) **odložena poreska sredstva koja zavise od buduće profitabilnosti** su odložena poreska sredstva čiju je buduću vrijednost moguće realizovati samo ako kredita institucija u budućnosti ostvari oporezivu dobit;
56) **odložene poreske obaveze** imaju značenje kao i u važećem računovodstvenom okviru;
57) **sredstva penzijskog fonda pod pokroviteljstvom poslodavca** su imovina penzijskog fonda ili plana, prema potrebi, koja je izračunata nakon što je od nje oduzet iznos obaveza u okviru istog fonda ili plana;
58) **finansijsko društvo** je društvo za osiguranje, društvo za reosiguranje, osiguravajući holding i mješoviti finansijski holding.
59) **osiguravajući holding** je matično društvo koje nije mješoviti finansijski holding i čija je glavna djelatnost sticanje i učestvovanje u zavisnim društvima koja predstavljaju isključivo ili pretežno društva za osiguranje, odnosno društva za reosiguranje ili društva za osiguranje, odnosno društva za reosiguranje iz treće zemlje koja nije članica EU, pri čemu je barem jedno društvo od tih zavisnih društava društvo za osiguranje odnosno društvo za reosiguranje.
60) **rezerve za opšte bankarske rizike** je iznos koji je kreditna institucija odlučila da odvoji za pokrivanje rizika, tamo gdje to nalažu određeni rizici vezani uz bankarstvo;
61) ***goodwill*** ima značenje kao i u važećem računovodstvenom okviru;
62) **indirektno učešće (ulaganje)** je bilo koja izloženost prema posredniku koji je izložen prema instrumentima kapitala koje emituje subjekat finansijskog sektora, pri čemu se, u slučaju da instrumenti kapitala koje emituje subjekat finansijskog sektora budu trajno otpisani, gubitak koji bi kreditna institucija ostvarila ne bi značajno razlikovao od gubitka koji bi kreditna institucija ostvarila u slučaju direktnog ulaganja u te instrumente kapitala koje emituje subjekat finansijskog sektora;
63) **nematerijalna imovina** ima značenje kao i u važećem računovodstvenom okviru i obuhvata *goodwill*;
64) **drugi instrumenti kapitala** su instrumenti kapitala koje izdaju subjekti finansijskog sektora i koji ne ispunjavaju uslove za instrumente redovnog osnovnog kapitala, instrumente dodatnog osnovnog kapitala ili dopunskog kapitala, odnosno stavke osiguranja sopstvenih sredstava I reda, stavke osiguranja sopstvenih sredstava II reda, stavke osiguranja dodatnih sopstvenih sredstava I reda ili stavke osiguranja dopunskog kapitala II reda;
65) **ostale rezerve** su rezerve u smislu važećeg računovodstvenog okvira koje se moraju objaviti u skladu sa važećim računovodstvenim standardom, isključujući iznose koji su već uključeni u akumuliranu ostalu sveobuhvatnu dobit ili zadržanu dobit;
66) **manjinsko učešće** je iznos redovnog osnovnog kapitala zavisnog društva kreditne institucije koji pripada fizičkim ili pravnim licima koja nijesu uključena u prudencijalni obuhvat konsolidacije kreditne institucije;

67) **dobit** ima isto značenje kao i u važećem računovodstvenom okviru;
68) **recipročna međusobna ulaganja** su ulaganja kreditne institucije u instrumente regulatornog kapitala ili druge instrumente kapitala koje emituju subjekti finansijskog sektora, ako i ti subjekti imaju ućešće u instrumentima regulatornog kapitala koje emituje kreditna institucija;
69) **zadržana dobit** je prenesena dobit i gubitak koji proizilaze iz dobiti ili gubitka proteklih godina, u skladu sa važećim računovodstvenim okvirom;
70) **račun emisione premije** ima isto značenje kao i u važećem računovodstvenom okviru;
71) **privremene razlike** imaju isto značenje kao i u važećem računovodstvenom okviru;
72) **sintetička ulaganja** su ulaganja kreditne institucije u finansijski instrument čija je vrijednost neposredno povezana sa vrijednošću kapitalnih instrumenata koje emituje subjekat finansijskog sektora;
73) **stavke raspoložive za raspodjelu** su iznos dobiti na kraju posljednje poslovne godine uvećan za bilo koju prenesenu dobit i rezerve raspoložive u tu svrhu prije raspodjele imaocima instrumenata regulatornog kapitala i umanjen za sve prenesene gubitke, bilo kakvu dobit koja nije raspoloživa za raspodjelu u skladu sa odredbama iz važećih propisa ili internih akata kreditne institucije i bilo koje iznose koji su raspoređeni u rezerve koje nijesu raspoložive za raspodjelu u skladu sa važećim propisima ili statutom kreditne institucije, u svakom od slučajeva s obzirom na posebne kategorije instrumenata regulatornog kapitala na koje se odnose važeći propisi ili interni akti kreditne institucije, a takva dobit, gubici i rezerve utvrđuju se na osnovu pojedinačnih izvještaja kreditne institucije, a ne na osnovu konsolidovanih izvještaja;
74) **pokrivene obveznice** su obveznice koje ispunjavajupropisane uslove za pokrivene obveznice, a koje emituje kreditna institucija koja ima sjedište u državi članici i koja je predmet posebnog javnog nadzora čija je svrha zaštita imaoca tih obveznica;
75) **zemlja ekvivalent** je treća zemlja koja primjenjuje prudencijalnu regulativu ekvivalentnu regulativi u Crnoj Gori ili Evropskoj uniji ako se nalazi na listi trećih zemalja sa ekvivalentnim propisima koju objavljuje Centralna banka ili Evropska komisija;
76) **društvo za osiguranje** je društvo za direktno životno ili neživotno osiguranje koje je dobilo dozvolu za rad nadležnog organa u skladu sa zakonom;
77) **društvo za reosiguranje** je društvo koje je u skladu sa zakonom dobilo odobrenje za obavljanje djelatnosti reosiguranja;
78) **institucija koja je predmet sanacije** ima značenje utvrđeno zakonom kojim se uređuje sanacija kreditnih institucija;
79) **grupa za sanaciju** je kreditna institucija koja je predmet sanacije i njena zavisna društva koja nijesu:
   - sama po sebi kreditne institucije koje su predmet sanacije;
   - zavisna društva drugih kreditnih institucija koje su predmet sanacije;
   - kreditne institucije koje imaju sjedište u trećoj zemlji tako da nijesu uključene u grupu za sanaciju u skladu sa planom sanacije i njihova zavisna društva; ili
   - kreditne institucije koje su stalno povezane sa centralnim tijelom i samo centralno tijelo ako su najmanje jedna od tih kreditnih institucija ili centralno tijelo predmet sanacije, i njihova zavisna društva;
80) **globalna sistemski važna kreditna institucija** (u daljem tekstu: GSV kreditna institucija) je kreditna institucija utvrđena u skladu sa čl. 158 i 159 Zakona o kreditnim institucijama („Službeni list CG“, broj 72/19), (u daljem tekstu: Zakon);
81) **značajno zavisno društvo** je zavisno društvo koje na pojedinačnoj ili konsolidovanoj osnovi ispunjava bilo koji od sljedećih uslova:
   - zavisno društvo ima više od 5% iznosa rizikom ponderisane aktive originalnog matičnog društva utvrđene na konsolidovanom nivou;
   - zavisno društvo ostvaruje više od 5% ukupnih prihoda iz poslovanja svog originalnog matičnog društva;
   - iznos ukupne izloženosti zavisnog društva, iz člana 496 st. 4 do 7 ove odluke, iznosi više od 5% iznosa ukupne izloženosti njegovog originalnog matičnog društva utvrđene na konsolidovanom nivou.
82) **GSV subjekat** je subjekat koji ima pravni subjektivitet i koji je GSV institucija ili je dio GSV institucije;
83) **priznati kapital** je, za potrebe Dijela drugog glava III ove odluke, zbir:
   - osnovnog kapitala iz člana 4, bez primjene odbitka iz člana 18 stav 1 tačka 11 alineja 1 ove odluke; i
   - dopunskog kapitala iz člana 63 ove odluke koji je jednak ili manji od jedne trećine osnovnog kapitala, izračunatog u skladu sa alinejom 1 ove tačke;
84) **grupa** je grupa društava od kojih je najmanje jedno kreditna institucija i koja se sastoji od matičnog društva i njegovih zavisnih društava;
85) **transakcija finansiranja hartijama od vrijednosti** (eng. *securities financing transaction* – SFT) je repo transakcija, transakcija pozajmljivanja hartija od vrijednosti ili robe drugoj ugovornoj strani ili od druge ugovorne strane ili transakcija kreditiranja na marži;
86) **inicijalna marža** je bilo koji kolateral, osim varijacijske marže, koji je primljen od subjekta ili koji je dat subjektu radi pokrića postojeće ili potencijalne buduće izloženosti transakcije ili portfolija transakcija u periodu koji je neophodan za unovčenje tih transakcija, ili radi ponovnog uspostavljanja zaštite njihovih tržišnih rizika, nakon nastanka statusa neispunjavanja obaveza druge ugovorne strane u transakciji ili portfolju transakcija;
87) **jedinica za trgovanje** (*eng. trading desk*) je jasno određena grupa trgovaca (*eng. dealers*) koju je kreditna institucija osnovala radi zajedničkog upravljanja portfoliom pozicija u knjizi trgovanja u skladu sa jasno određenom i dosljednom poslovnom strategijom i koja posluje u okviru iste strukture za upravljanje rizicima;
88) **subjekat sekjuritizacije za posebnu namjenu** (u daljem tekstu: SSPN) je privredno društvo, trust ili neki drugi subjekt, osim inicijatora ili sponzora, osnovan radi sprovođenja jedne ili više sekjuritizacija, čija je djelatnost ograničena samo na one djelatnosti koje su pogodne za postizanje tog cilja, a čija struktura je namijenjena za izdvajanje obaveza SSPN-a od obaveza inicijatora.

89) **serviser** je subjekat koji na dnevnoj osnovi upravlja skupom otkupljenih potraživanja ili odnosnim kreditnim izloženostima;
90) **izvorni zajmodavac** je subjekat koji je sam ili preko povezanih subjekata, direktno ili indirektno, zaključio izvorni ugovor na osnovu kojeg su nastale obaveze ili potencijalne obaveze dužnika ili potencijalnog dužnika zbog kojih nastaju izloženosti koje su predmet sekuritizacije;
91) **kreditna institucija koja se ne kotira na berzi** je kreditna institucija koja ne emituje hartije od vrijednosti koji su uključeni za trgovanje na regulisanom tržištu;
92) **mikro, mala i srednja privredna društva** (u daljem tekstu: SME) je kategorija koja se sastoji od pravnih lica koja zapošljavaju manje od 250 zaposlenih i čiji ukupni prihod na godišnjem nivou ne prelazi 40 miliona EUR, odnosno čija ukupna aktiva u bilasnu stanja ne prelazi 20 miliona EUR.
93) **knjiga pozicija kojima se ne trguje** (eng. *non trading book*) su sve pozicije kreditne institucije izuzev pozicija koje pripadaju knjizi trgovanja;
94) **posrednik je** bilo koji od sljedećih subjekata koji drži instrumente kapitala subjekata finansijskog sektora:
   - subjekat za zajednička ulaganja;
   - penzijski fond koji nije pod pokroviteljstvom poslodavca;
   - penzijski fond pod pokroviteljstvom poslodavca, ako kreditna institucija podržava rizik od ulaganja i ako penzijski fond pod pokroviteljstvom poslodavca nije nezavisan od svoje institucije sponzora;
   - subjekti koji su direktno ili indirektno pod kontrolom ili značajnim uticajem:
     a) institucije ili njenih društava kćeri;
     b) matičnog društva institucije ili njegovih društava kćeri;
     c) matičnog finanijskog holdinga institucije ili njegovih društava kćeri; ili
     d) matičnog mješovitog holdinga institucije ili njegovih društava kćeri;
     e) matičnog mješovitog financijskog holdinga institucije ili njegovih društava kćeri;
   - subjekti koji su zajednički, direktno ili indirektno pod kontrolom ili značajnim uticajem jedne institucije, nekoliko institucija ili mreže institucija koje su članovi istog institucionalnog sistema zaštite ili institucionalnog sistema zaštite ili mreže institucija povezanih sa centralnim tijelom koje nijesu organizovane kao grupa kojoj pripada kreditna institucija;
   - subjekti posebne namjene;
   - subjekti koji se bave držanjem finansijskih instrumenata subjekata finansijskog sektora;
   - svi subjekti za koje Centralna banka smatra da se koriste sa namjerom izbjegavanja pravila povezanih sa odbitkom indirektnih i sintetičkih ulaganja, izuzev sljedećih subjekata koji se ne smatraju posrednikom:
     a) mješovitog holding društva, institucije, društva za osiguranje i reosiguranje;
     b) subjekata koji podliježu odredbama Zakona o kreditnim institucijama i odredbama ove odluke;
     c) subjekata finansijskog sektora koji nijesu navedeni pod a) ove alineje i nad kojima relevantno tijelo vrši nadzor, tako da se na njih primjenjuju zahtjevi za umanjenja svog regulatornog kapitala za iznos direktnih i indirektnih ulaganja u svoje instrumente kapitala i ulaganja u instrumente kapitala subjekata finansijskog sektora;
95) **akumulirana ostala sveobuhvatna dobit** ima isto značenje kao u MRS1 koji se primjenjuje u skladu sa Zakonom.

(2) Sljedeći pojmovi kada se koriste u Dijelu drugom odjeljak III ove odluke imaju sljedeće značenje:
1) **izloženost** je stavka aktive ili vanbilansna stavka;
2) **gubitak** je ekonomski gubitak, uključujući značajne efekte diskontovanja i značajne direktne i indirektne troškove povezane sa naplatom po pojedinom instrumentu;
3) **očekivani gubitak** (eng. expected loss, EL) je odnos između iznosa za koji se očekuje da će biti izgubljen po određenoj izloženosti zbog potencijalnog neispunjavanja obaveza druge ugovorne strane ili smanjenja vrijednosti otkupljenog potraživanja tokom jednogodišnjeg perioda i iznosa izloženosti u trenutku neispunjavanja obaveze.

DIO DRUGI
REGULATORNI KAPITAL I KVALIFIKOVANE OBAVEZE

GLAVA I
STAVKE REGULATORNOG KAPITALA

ODJELJAK 1 – Osnovni kapital

Osnovni kapital

Član 4

Osnovni kapital (eng. *Tier 1 capital*) kreditne institucije predstavlja zbir redovnog osnovnog kapitala (eng. *Common Equity Tier 1 capital* – CET1) i dodatnog osnovnog kapitala (eng. *Additional Tier 1 capital – AT1*) kreditne institucije.

ODJELJAK 2 – Redovni osnovni kapital

Odsjek 1
Stavke i instrumenti redovnog osnovnog kapitala

Stavke redovnog osnovnog kapitala

Član 5

(1) Redovni osnovni kapital kreditne institucije sastoji se od sljedećih stavki:
1) instrumenata kapitala, ako su ispunjeni uslovi iz člana 8 ove odluke;
2) računa emisione premije koji se odnosi na instrumente iz tačke 1 ovog stava;
3) zadržane dobiti;
4) akumulirane ostale sveobuhvatne dobiti;
5) ostalih rezervi;
6) rezervi za opšte bankarske rizike;

(2) Stavke iz stava 1 tač. 3 do 6 ovog člana priznaju se kao redovni osnovni kapital samo ako su dostupne kreditnoj instituciji za neograničenu upotrebu i ako se mogu odmah koristiti za pokriće rizika ili gubitaka u trenutku kada oni nastanu.

(3) Za potrebe stava 1 tačka 3 ovog člana, kreditna institucija može da, samo uz prethodno odobrenje Centralne banke, uključi dobit ostvarenu tokom tekuće poslovne godine ili na kraju tekuće poslovne godine u redovni osnovni kapital prije donošenja formalne odluke kojom se potvrđuje konačna godišnja dobit ili gubitak kreditne institucije.

(4) Centralna banka će izdati odobrenje iz stava 3 ovog člana ako su ispunjeni sljedeći uslovi:
1) dobit su potvrdila lica koja su nezavisna od kreditne institucije i koja su odgovorna za reviziju finansijskih izvještaja te kreditne institucije;
2) kreditna institucija je dokazala Centralnoj banci da je iznos te dobiti umanjen za sve predvidljive troškove ili dividende.

(5) Potvrda dobiti ostvarene tokom tekuće poslovne godine ili na kraju tekuće poslovne godine kreditne institucije mora da pruži odgovarajući nivo sigurnosti da je ta dobit procijenjena u skladu sa principima sadržanim u važećem računovodstvenom okviru.

(6) Kreditne institucije mogu da rasporede instrumente kapitala kao instrumente redovnog osnovnog kapitala samo uz prethodno odobrenje Centralne banke.

(7) Centralna banka će izdati odobrenje iz stava 6 ovog člana ako ocijeni da emisije instrumenata redovnog osnovnog kapitala ispunjavaju kriterijume iz člana 8 ove odluke.

(8) Izuzetno od stava 6 ovog člana, kreditne institucije mogu da instrumente redovnog osnovnog kapitala koji su naknadno emitovani rasporede kao instrumente redovnog osnovnog kapitala za koje su već dobile odobrenje Centralne banke, ako su ispunjeni sljedeći uslovi:
1) odredbe kojima se uređuju te naknadne emisije instrumenata kapitala uglavnom su jednake onim odredbama kojima se uređuju one emisije instrumenata kapitala za koje su kreditne institucije već dobile odobrenje; i
2) kreditne institucije su obavijestile Centralnu banku o tim naknadnim emisijama instrumenata kapitala dovoljno prije nego što su ti instrumenti raspoređeni kao instrumenti redovnog osnovnog kapitala.

Predvidljive dividende

Član 6

(1) Iznos predvidljivih dividendi iz člana 5 stav 4 tačka 2 ove odluke, koji kreditna institucija treba da oduzme od dobiti koja je ostvarena tokom tekuće poslovne godine ili na kraju poslovne godine određuje se u skladu sa st. 2 do 4 ovog člana.

(2) Ako je organ upravljanja kreditne institucije formalno donio odluku ili predložio odluku relevantnom tijelu kreditne institucije o iznosu dividendi koji će se raspodijeliti, taj će se iznos oduzeti od odgovarajuće dobiti koja je ostvarena tokom tekuće poslovne godine ili na kraju poslovne godine.

(3) Ako se isplaćuje avans dividendi (za dobit koja je ostverena u toku tekuće godine), preostali iznos dobiti koja je ostvarena u toku tekuće godine koji je proizašao iz obračuna utvrđenog u stavu 2 ovog člana, koji će se dodati stavkama redovnog osnovnog kapitala, uzimajući u obzir pravila utvrđena u st. 2 i 4 ovog člana, umanjuje se za iznos svih predvidljivih dividendi čija se isplata može očekivati iz tog preostalog iznosa dobiti ostvarene u toku godine sa konačnim dividendama za cijelu poslovnu godinu.

(4) Prije formalnog donošenja odluke ili predlaganja odluke relevantnom tijelu o raspodjeli dividendi, iznos predvidljivih dividendi koji će kreditna institucija oduzeti od dobiti ostvarene u toku tekuće poslovne godine ili na kraju tekuće poslovne godine jednak je iznosu dobiti ostvarene u toku tekuće poslovne godine ili na kraju tekuće poslovne godine pomnožena stopom isplate dividendi.

(5) Stopa isplate dividendi određuje se na osnovu politike o dividendama koju je donio nadležni organ kreditne institucije za relevantni period.

(6) Ako politika o dividendama sadrži raspon isplate umjesto fiksne vrijednosti, za potrebe stava 2 ovog člana treba koristiti gornju vrijednost raspona.

(7) Ako ne postoji odobrena politika o dividendama ili kada je, prema mišljenju Centralne banke, vjerovatno da kreditna institucija neće primjenjivati svoju politiku o dividendama ili ta politika nije razumna osnova na bazi koje se određuje iznos odbitka, stopa isplate dividendi treba da se zasniva se na višoj od sljedeće dvije stope:
1) prosječnoj stopi isplate dividendi tokom tri godine prije razmatrane godine;
2) stopi isplate dividendi tokom godine koja prethodi razmatranoj godini.

(8) Centralna banka može da odobri kreditnoj instituciji da izvrši prilagođavanje izračuna stope isplate dividendi iz stava 7 ovog člana kako bi se isključile posebne dividende isplaćene tokom tog perioda.

(9) Iznos predvidljivih dividendi koji će oduzeti, kreditna institucija određuje vodeći računa o svim regulatornim ograničenjima raspodjela iz čl. 166 do 169 Zakona. Iznos dobiti nakon oduzimanja predvidljivih troškova na koje se primjenjuju ta ograničenja može se u potpunosti uključiti u stavke redovnog osnovnog kapitala ako je ispunjen uslov iz člana 5 stav 4 tačka 1 ove odluke. Ako se ta ograničenja primjenjuju, predvidljive dividende koje će se oduzeti baziraju se na planu za očuvanje kapitala koji je odobrila Centralna banka u skladu sa članom 170 Zakona.

(10) Iznos predvidljivih dividendi koji će se isplatiti u obliku kojim se ne smanjuje iznos stavki redovnog osnovnog kapitala, kao što su dividende u vidu bonus akcija, ne oduzima se od dobiti ostvarene tokom tekuće poslovne godine ili na kraju poslovne godine koja će uključiti u stavke redovnog osnovnog kapitala.

(11) Centralna banka će smatrati da su izvršeni svi potrebni odbici od dobiti koja je ostvarena tokom ili na kraju tekuće poslovne godine, kao i svi odbici povezani sa predvidljivim dividendama, u skladu sa važećim računovodstvenim okvirom ili u skladu sa drugim prilagođavanjima, prije nego što kreditnoj instituciji odobri uključivanje dobiti koja je ostvarena tokom tekuće poslovne godine ili na kraju tekuće poslovne godine u stavke redovnog osnovnog kapitala.

Predvidljivi troškovi

Član 7

(1) Iznos predvidljivih troškova, u smislu člana 5 stav 4 tačka 2 ove odluke, obuhvata:
1) iznos poreza; i
2) iznos svih obaveza ili okolnosti proizašlih tokom povezanog izvještajnog perioda za koje će se vjerovatno umanjiti dobit kreditne institucije i za koje Centralna banka ne smatra da su izvršena sva potrebna usklađivanja vrijednosti, kao što su AVA u skladu sa članom 16 ove odluke, ili rezervisanja.

(2) Predvidljivi troškovi koji nijesu uzeti u obzir u bilansu uspjeha pripisuju se privremenom periodu tokom kojeg su nastali, tako da je u svakom privremenom periodu sadržan razuman iznos tih troškova. Značajni ili jednokratni događaji razmatraju se u cjelosti i bez odlaganja u privremenom periodu u kojem su nastali.

(3) Centralna banka će smatrati da su izvršeni svi potrebni odbici od dobiti koja je ostvarena tokom tekuće ili na kraju tekuće poslovne godine i svi oni odbici povezani sa predvidljivim troškovima, u skladu sa važećim računovodstvenim okvirom ili u skladu sa drugim prilagođavanjima, prije nego što kreditnoj instituciji odobri da uključi dobit ostvarenu tokom tekuće ili na kraju tekuće poslovne godine u stavke redovnog osnovnog kapitala.

Instrumenti redovnog osnovnog kapitala

Član 8

(1) Instrument kapitala ispunjava uslove za instrumente redovnog osnovnog kapitala samo ako su ispunjeni svi sljedeći uslovi:
1) kreditna institucija emituje instrumente direktno, na osnovu odluke skupštine akcionara;
2) instrumenti su u potpunosti uplaćeni, a sticanje vlasništva nad tim instrumentima ne finansira kreditna institucija direktno ili indirektno;
3) instrumenti ispunjavaju uslove za kapital i raspoređeni su kao kapital u skladu sa propisima kojima se uređuje važeći računovodstveni okvir;
4) instrumenti su jasno i odvojeno prikazani u bilansu stanja kreditne institucije;
5) instrumenti nemaju dospijeće;
6) glavnica instrumenata ne smije biti smanjena ili otplaćena, osim u slučaju:
   - likvidacije kreditne institucije; ili
   - diskrecionog otkupa instrumenata ili drugih diskrecionih načina smanjenja kapitala, ako je kreditna institucija dobila prethodno odobrenje Centralne banke u skladu sa članom 81 ove odluke;

7) u odredbama kojima se uređuju instrumenti ne navodi se izričito ili implicitno da bi se glavnica instrumenata smanjila ili otplatila ili da bi se mogla smanjiti ili otplatiti osim u slučaju likvidacije kreditne institucije i kreditna institucija ne daje takve navode na drugi način prije emisije instrumenata ili prilikom njihove emisije;
8) instrumenti ispunjavaju sljedeće uslove u vezi sa raspodjelom:
   - ne postoji povlašćeni tretman raspodjele u vezi sa redosljedom isplate raspodjela, uključujući i u odnosu na druge instrumente redovnog osnovnog kapitala, a uslovi koji se primjenjuju u vezi sa instrumentom ne daju povlašćena prava za isplatu raspodjela;
   - raspodjele se mogu isplatiti imaocu instrumenta samo iz stavki raspoloživih za raspodjelu;
   - uslovi koji se primjenjuju u vezi sa instrumentima ne uključuju gornju granicu ili drugu vrstu ograničenja maksimalnog nivoa raspodjela;
   - nivo raspodjela nije određen na osnovu iznosa za koji je instrument kupljen pri emitovanju;
   - uslovi koji se primjenjuju u vezi sa instrumentima ne uključuju obavezu kreditne institucije da isplati raspodjele njihovim imaocima, niti kreditna institucija na bilo koji drugi način podliježe takvoj obavezi;
   - neisplaćivanje raspodjela ne predstavlja slučaj nastanka statusa neispunjavanja obaveza kreditne institucije;
   - otkazivanje raspodjela kreditnoj instituciji ne nameće ograničenja;
9) u odnosu na sve instrumente kapitala koje emituje kreditna institucija, instrumenti apsorbuju prvi i srazmjerno najveći udio nastalih gubitaka, a svaki instrument apsorbuje gubitke u istoj mjeri kao i ostali instrumenti redovnog osnovnog kapitala;
10) instrumenti su podređeni u odnosu na sva druga potraživanja u slučaju nesolventnosti ili likvidacije kreditne institucije;
11) instrumenti svojim vlasnicima daju pravo na potraživanje preostale imovine kreditne institucije, koja je u slučaju likvidacije kreditne institucije i nakon isplate svih nadređenih potraživanja srazmjerna iznosu takvih emitovanih instrumenata i nije fiksna ili podložna gornjoj granici,
12) instrumenti nijesu obezbijeđeni, niti pokriveni garancijom koja poboljšava podređeni status potraživanja od strane nekog od sljedećih subjekata:
   - kreditne institucije ili njenih zavisnih društava;
   - matičnog društva kreditne institucije ili njegovih zavisnih društava;
   - matičnog finansijskog holdinga ili njegovih zavisnih društava;
   - mješovitog holdinga ili njegovih zavisnih društava;
   - mješovitog finansijskog holdinga ili njegovih zavisnih društava;
   - bilo kojeg društva koje je blisko povezano sa subjektima iz al. 1 do 5 ove tačke;
13) instrumenti ne mogu da budu predmet bilo kakvih ugovora ili sporazuma kojima se poboljšava podređeni status potraživanja na osnovu instrumenata u slučaju nesolventnosti ili likvidacije kreditne institucije.

(2) Za potrebe stava 1 tačka 2 ovog člana, samo onaj dio instrumenta kapitala koji je u potpunosti plaćen prihvatljiv je kao instrument redovnog osnovnog kapitala.

(3) Smatra se da su uslovi iz stava 1 tačka 9 ovog člana ispunjeni nezavisno od trajnog smanjenja vrijednosti glavnice instrumenata dodatnog osnovnog kapitala ili dopunskog kapitala.

(4) Smatra se da je uslov iz stava 1 tačka 6 ovog člana ispunjen nezavisno od smanjenja glavnice instrumenta kapitala u okviru postupka sanacije ili zbog smanjenja vrijednosti instrumenata kapitala koje je zahtijevala zahtijevala Centralna banka, u ostvarivanju funkcije organa za sanaciju.

(5) Smatra se da je uslov iz stava 1 tačka 7 ovog člana ispunjen nezavisno od odredbi kojima se uređuje instrument kapitala i koje izričito ili implicitno navode da bi se glavnica instrumenta smanjila ili da bi se mogla smanjiti u okviru postupka sanacije ili zbog smanjenja vrijednosti instrumenata kapitala kreditne institucije koje je zahtijevala Centralna banka, u ostvarivanju funkcije organa za sanaciju.

(6) Smatra se da je uslov iz stava 1 tačka 8 alineja 3 ovog člana ispunjen nezavisno od toga što instrument isplaćuje višestruke (uvećane) dividende, ako takva višestruka dividenda ne dovodi do raspodjele koja bi uzrokovala nesrazmjerno opterećenje regulatornog kapitala.

(7) Smatra se da su ispunjeni uslovi iz stava 1 tačka 8 alineja 5 ovog člana nezavisno od toga da li je zavisno društvo predmet ugovora o prenosu dobiti i gubitka koji je zaključilo sa svojim matičnim društvom, prema kojem je zavisno društvo obavezno da nakon pripreme svojih godišnjih finansijskih izvještaja, prenese svoj godišnji rezultat matičnom društvu, ako su ispunjeni sljedeći uslovi:
1) matično društvo posjeduje 90% ili više glasačkih prava i kapitala zavisnog društva;
2) matično društvo i zavisno društvo se nalaze u istoj državi;
3) sporazum je zaključen u zakonite svrhe oporezivanja;
4) zavisno društvo tokom pripreme svojih godišnjih finansijskih izvještaja ima diskreciono pravo da smanji iznos raspodjela tako da prije bilo kakvog plaćanja svom matičnom društvu svu svoju dobit ili njen dio rasporedi u svoje rezerve ili rezerve za opšte bankarske rizike;
5) matično društvo je obavezano ugovorom da će zavisnom društvu u potpunosti nadoknaditi sve njegove gubitke; i
6) na sporazum se primjenjuje rok za obavještavanje u skladu sa kojim se ugovor može raskinuti samo na kraju računovodstvene godine, s tim da taj raskid proizvodi efekte početkom sljedeće računovodstvene godine, čime se ne mijenja obaveza matičnog društva da zavisnom društvu u potpunosti nadoknadi sve gubitke nastale tokom tekuće računovodstvene godine.

(8) Ako je kreditna institucija zaključila ugovor o prenosu dobiti i gubitka, dužna je da bez odlaganja obavijesti Centralnu banku i dostavi joj kopiju ugovora. Kreditna institucija ujedno, bez odlaganja, obavještava Centralnu banku o bilo kakvim izmjenama ugovora o prenosu dobiti i gubitka, kao i njegovom raskidanju. Kreditna institucija ne može zaključiti više od jednog ugovora o prenosu dobiti i gubitka.

(9) Za potrebe stava 1 tačke 8 alineja 1 ovog člana razlike u raspodjelama odražavaju samo razlike u glasačkim pravima i s tim u vezi, veće raspodjele se primjenjuju samo na instrumente redovnog osnovnog kapitala sa manjim glasačkim pravima ili bez glasačkih prava.

Višestruke raspodjele koji uzrokuju nesrazmjerno opterećenje regulatornog kapitala i povlašćene raspodjele u pogledu povlašćenih prava na isplatu raspodjela

Član 9

(1) Smatra se da raspodjele po instrumentima redovnog osnovnog kapitala iz člana 8 ove odluke ne uzrokuju nesrazmjerno opterećenje kapitala ako su ispunjeni svi sljedeći uslovi:

(1) višestruke (eng: *multiple*) dividende su raspodjele koje su isplaćene u uvećanom iznosu od raspodjela koje su isplaćene za instrumente sa glasačkim pravima, pri čemu nije riječ o unaprijed utvrđenom fiksnom iznosu;
(2) višestruke dividende su utvrđene ugovorom ili statutom kreditne institucije;
(3) višestruke dividende nijesu podložne izmjenama;
(4) ista višestruka dividenda primjenjuje se na sve instrumente sa višestrukom dividendom;
(5) iznos raspodjele po jednom instrumentu sa višestrukom dividendom ne prelazi 125% iznosa raspodjele po jednom instrumentu redovnog osnovnog kapitala sa glasačkim pravima, a taj uslov se izražava sljedećom formulom:

$$l \leq 1{,}25 \times k$$

pri čemu:
k – označava iznos raspodjele po jednom instrumentu bez višestruke dividende;
l – označava iznos raspodjele po jednom instrumentu sa višestrukom dividendom; i

(6) ukupni iznos raspodjela isplaćenih na sve instrumente redovnog osnovnog kapitala tokom jedne godine ne prelazi 105% iznosa koji bi se isplatio da su za instrumente sa manjim glasačkim pravima ili bez glasačkih prava dobijene iste raspodjele kao i za instrumente sa glasačkim pravima, a taj uslov se izražava sljedećom formulom:

$$kX + lY \leq (1{,}05) \times k \times (X + Y)$$

pri čemu:
k – označava iznos raspodjele po jednom instrumentu bez višestruke dividende;
l – označava iznos raspodjele po jednom instrumentu s višestrukom dividendom;
X – označava broj instrumenata s glasačkim pravima;
Y – označava broj instrumenata bez glasačkih prava;

Formula se primjenjuje na jednogodišnjoj osnovi.

(2) Ako nije ispunjen uslov iz stava 1 tačka 6 ovog člana, smatra se da jedino iznos instrumenata sa višestrukom dividendom koji prelazi gornju granicu utvrđenu tom tačkom uzrokuje nesrazmjerno opterećenje kapitala.

(3) Ako nije ispunjen bilo koji od uslova iz stava 1 tač. 1 do 5 ovog člana, smatra se da svi instrumenti u opticaju sa višestrukim dividendama uzrokuju nesrazmjerno opterećenje kapitala.

(4) Za potrebe člana 8 ove odluke smatra se da je raspodjela po instrumentu redovnog osnovnog kapitala povlašćena u odnosu na druge instrumente redovnog osnovnog kapitala i sa aspekta u redosljeda isplate raspodjela ako je ispunjen minimalno jedan od sljedećih uslova:

1) odluka o raspodjelama se donosi u različito vrijeme;
2) raspodjele se isplaćuju u različito vrijeme;
3) emitent je dužan da isplati raspodjele za jednu vrstu instrumenata redovnog osnovnog kapitala prije nego što isplati raspodjele za druge vrste instrumenata redovnog osnovnog kapitala;
4) raspodjela se isplaćuje za neke instrumente redovnog osnovnog kapitala, ali ne i za druge.

(5) Za potrebe člana 8 ove odluke smatra se da je raspodjela po instrumentu redovnog osnovnog kapitala povlašćena u odnosu na druge instrumente redovnog osnovnog kapitala ako postoji razlika u nivoima raspodjele, osim ako su ispunjeni uslovi iz st. 1 do 3 ovog člana.

Direktno finansiranje instrumenata kapitala

Član 10

(1) Direktnim finansiranjem instrumenata kapitala smatra se situacija kada je kreditna institucija dala kredit investitoru ili ga je finansirala u bilo kom drugom obliku za namjenu kupovine instrumenata kapitala te kreditne institucije.

(2) Direktno finansiranje uključuje i finansiranje koje je izvršeno za druge svrhe osim za kupovinu instrumenata kapitala kreditne institucije, odnosno za finansiranje svakog fizičkog ili pravnog lica koje ima kvalifikovano učešće u kreditnoj instituciji ili koje se smatra povezanim licem, ako kreditna institucija ne može da dokaže da je transakcija izvršena pod sličnim uslovima kao ostale transakcije sa trećim stranama i da se fizičko ili pravno lice ili povezano lice ne moraju oslanjati na raspodjele ili na prodaju instrumenata kapitala koje imaju da bi bili u mogućnosti da plate kamate i otplate uzeta sredstva.

Indirektno finansiranje instrumenata kapitala

Član 11

(1) Kreditna institucija vrši indirektno finansiranje kupovine instrumenata kapitala :

1) finansiranjem investitorove kupovine instrumenata kapitala kreditne institucije, prilikom njihove emisije ili nakon toga, koje izvršavaju subjekti nad kojima kreditna institucija ima direktnu ili indirektnu kontrolu ili subjekti koji su obuhvaćeni:
   - računovodstvenom ili prudencijalnom konsolidacijom kreditne institucije; ili
   - dodatnom supervizijom kreditne institucije;
2) finansiranjem investitorove kupovine instrumenata kapitala kreditne institucije, prilikom njihove emisije ili nakon toga, koje izvršavaju eksterni subjekti zaštićeni garancijom ili drugim jemstvom ili korišćenjem kreditnih derivata ili ako su obezbijeđeni na drugi način tako da se kreditni rizik prenosi na kreditnu instituciju ili na bilo koji subjekat nad kojim kreditna institucija ima direktnu ili indirektnu kontrolu ili bilo koji subjekat koji je uključen u područje primjene:
   - računovodstvene ili prudencijalne konsolidacije kreditne institucije;ili
   - dodatne supervizije kreditne institucije; ili
3) finansiranje dužnika koji prenosi finansiranje na krajnjeg investitora za kupovinu instrumenata kapitala kreditne institucije prilikom njihove emisije ili nakon toga.

(2) Kako bi se finansiranje smatralo indirektnim za potrebe stava 1 ovog člana potrebno je da se ispune i sljedeći uslovi, kada je to moguće:

1) investitor nije uključen u područje primjene:
   - računovodstvene ili prudencijalne konsolidacije kreditne institucije;
   - konsolidovanog bilansa; ili
   - dodatne supervizije kreditne institucije;
2) eksterni subjekat nije uključen upodručje primjene:
   - računovodstvene ili prudencijalne konsolidacije kreditne institucije;
   - konsolidovanog bilansa; ili
   - dodatne supervizije kreditne institucije.

(3) Prilikom utvrđivanja da li kupovina instrumenata kapitala uključuje direktno ili indirektno finansiranje, iznos koji će se razmatrati umanjuje se za svaku ispravku vrijednosti koja je pojedinačno utvrđena.

(4) Kako bi se izbjeglo određivanje direktnog ili indirektnog finansiranja i kada se kredit ili drugi oblik finansiranja ili garancije ili druga jemstva dodjeljuju bilo kom fizičkom i pravnom licu koje ima kvalifikovano učešće u kreditnoj instituciji ili koje se smatra povezanim licem, kreditna institucija je dužna da trajno obezbijedi da se neće odobriti kredit ili drugi oblik finansiranja ili garancija ili drugih jemstava za potrebe direktnog ili indirektnog upisa instrumenata kapitala kredite institucije. Ako su kredit ili drugi oblik finansiranja ili garancije ili druga jemstva dodijeljeni drugim stranama, kreditna institucija je dužna da sprovodi tu kontrolu u granicama mogućeg.

Posljedice prestanka ispunjavanja uslova za instrumente redovnog osnovnog kapitala

Član 12

U slučaju da instrument redovnog osnovnog kapitala prestane da ispunjava uslove iz člana 8 ove odluke primjenjuje se sljedeće:

1) taj instrument odmah prestaje da ispunjava uslove za instrument redovnog osnovnog kapitala;
2) račun emisione premije koji se odnosi na taj instrument odmah prestaje da ispunjava uslove za stavke redovnog osnovnog kapitala.

Instrumenti kapitala koje upisuju državni organi u vanrednim situacijama

Član 13

Kreditna institucija može da u redovni osnovni kapital uključi instrumente kapitala koji kao minimum ispunjavaju uslove iz člana 8 stav 1 tač. 2 do 5 ove odluke ako su ispunjeni sljedeći uslovi:

1) Centralna banka smatra da su ti instrumenti kapitala predstavljali državnu pomoć, uvjerena je da su emitovani u okviru mjera dokapitalizacije u skladu sa propisima o državnoj pomoći koja su bila na snazi u vrijeme kada je izvršena emisija tih instrumenata kapitala;
2) instrumenti kapitala su upisani u cjelosti i u vlasništvu su države ili relevantnog organa državne uprave ili subjekta u vlasništvu države;

3) instrumenti kapitala mogu da apsorbuju gubitke;
4) u slučaju likvidacije instrumenti kapitala svojim vlasnicima daju pravo na potraživanje preostale imovine kreditne institucije nakon isplate svih nadređenih potraživanja;
5) postoje odgovarajući izlazni mehanizmi za državu ili, kada je to primjenljivo, relevantni organ javne uprave ili subjekat u vlasništvu države; i
6) Centralna banka je izdala prethodno odobrenje kreditnoj instituciji za uključivanje ovih instrumenata u redovni osnovni kapital, objavila svoju odluku o uključivanju i obrazloženje te odluke.

Odsjek 2
Prudencijalni filteri

Sekjuritizovana imovina

Član 14

(1) Kreditna institucija iz bilo koje stavke regulatornog kapitala isključuje svako povećanje svog kapitala koje proizilazi iz sekjuritizovane imovine, u skladu sa važećim računovodstvenim okvirom, uključujući:
1) povećanje povezano sa budućim prihodom od marže na osnovu kojeg kreditna institucija ostvaruje dobit od prodaje; i
2) neto dobit od kapitalizovanog budućeg prihoda od sekjuritizovane imovine koji pružaju kreditno poboljšanje pozicija sekjuritizacije, ako je kreditna institucija inicijator sekjuritizacije.

(2) Dobit od prodaje iz stava 1 tačka 1 ovog člana je svaka priznata dobit od prodaje za kreditnu instituciju koja se evidentira kao povećanje bilo koje stavke regulatornog kapitala i povezana je sa budućim prihodom od marže od prodaje sekuritizovane imovine kada se ona isključi iz bilansa kreditne institucije u kontekstu transakcije sekjuritizacije.

(3) Priznata dobit od prodaje određuje se kao razlika između sljedeće dvije stavke:
1) neto vrijednosti aktive koju je kreditna institucija primila, uključujući svaku novu stečenu aktivu, koja je umanjena za svaku drugu aktivu koju je kreditna institucija dala ili za novu obavezu koju je preuzela; i
2) knjigovodstvene vrijednosti sekuritizovane imovine ili dijela koji se prestao priznavati.

Zaštita novčanih tokova i promjene vrijednosti sopstvenih obaveza

Član 15

(1) Kreditna institucija ne uključuje u bilo koju stavku regulatornog kapitala sljedeće stavke:
1) rezerve po osnovu revalorizacije koje se odnose na dobit ili gubitke na osnovu zaštite novčanog toka finansijskih instrumenata koji se ne vrednuju po fer vrijednosti, uključujući projektovane novčane tokove;
2) dobit ili gubitke po obavezama kreditne institucije koji su vrednovani po fer vrijednosti nastali kao rezultat promjena kreditne sposobnosti same kreditne institucije;
3) dobit ili gubitke po obavezama iz derivata kreditne institucije koji su vrednovani po fer vrijednosti, nastali kao rezultat promjena kreditnog rizika same kreditne institucije.

(2) Za potrebe stava 1 tačka 3 ovog člana kreditna institucija ne netira dobit ili gubitke nastale vrednovanjem po fer vrijednosti koji proizilaze iz kreditnog rizika kreditne institucije sa dobicima i gubicima koji proizilaze iz kreditnog rizika njene druge ugovorne strane.

(3) Izuzetno od stava 1 tačka 2 ovog člana, kreditna institucija može da uključi u regulatorni kapital iznos dobiti ili gubitaka po svojim obavezama ako su ispunjeni sljedeći uslovi:
1) obaveze su u obliku obveznica koje su emitovale kreditne institucije osnovane u Crnoj Gori u skladu sa propisima kojima se defniše ulaganje investicionih fondova;
2) promjene vrijednosti aktive i obaveza kreditne institucije nastaju zbog istih promjena u kreditnoj sposobnosti kreditne institucije;
3) postoji bliska povezanost između vrijednosti obveznica iz tačke 1 ovog stava i vrijednosti imovine aktive kreditne institucije; i
4) kredite obezbijeđene nepokretnostima moguće je otkupiti otkupom obveznica kojima se finansiraju krediti obezbijeđeni nepokretnostima po tržišnoj ili nominalnoj vrijednosti.

(4) Za potrebe stava 3 tačka 3 ovog člana, smatra se da postoji bliska povezanost između vrijednosti pokrivene obveznice i vrijednosti aktive kreditne institucije ako su ispunjeni i sljedeći uslovi:
1) bilo koja promjena fer vrijednosti pokrivene obveznice koju je emitovala kreditna institucija uvijek dovodi do jednake promjene u fer vrijednosti aktive koja je povezana sa tim pokrivenim obveznicama, a fer vrijednost se određuje u skladu sa važećim računovodstvenim okvirom;
2) hipotekarni krediti povezani sa pokrivenim obveznicama koje emituje kreditna institucija radi finansiranja kredita uvijek se mogu otkupiti kupovinom pokrivenih obveznica po tržišnoj ili nominalnoj vrijednosti zahvaljujući opciji prenosa;
3) za određivanje fer vrijednosti hipotekarnih kredita i pokrivenih obveznica primjenjuje se transparentan mehanizam.

(5) Određivanje vrijednosti hipotekarnih kredita uključuje utvrđivanje fer vrijednosti opcije prenosa.

(6) Smatra se da ne postoji bliska povezanost ako, u skladu sa stavom 4 ovog člana, neto dobit ili gubitak kreditne institucije proizilazi iz promjena u vrijednosti pokrivenih obveznica ili odnosnih hipotekarnih kredita sa ugrađenom opcijom prenosa (*eng. embeded delivery option*).

Dodatna usklađivanja vrijednosti

Član 16

(1) Prilikom obračuna iznosa regulatornog kapitala, kreditna institucija je dužna da primjenjuje zahtjeve iz člana 109 ove odluke na svu aktivu mjerenu po fer vrijednosti.

(2) Zahtjev iz stava 1 ovog člana se odnosi na sve pozicije kreditne institucije koje se mjere po fer vrijednosti bez obzira da li se nalaze u knjizi trgovanja ili ne, pod kojom pozicijom se podrazumijevaju isključivo finansijski instrumenti i roba.

(3) Dodatna usklađivanja vrijednosti (u daljem tekstu: AVA) isključivo se koriste za obračun redovnog osnovnog kapitala i ne uključuju se u obračun kapitalnih zahtjeva za pozicije iz knjige trgovanja. Utvrđeni iznos svih AVA oduzima se od redovnog osnovnog kapitala. Izračunavanje ukupnih AVA za prilagođavanje fer vrijednosti opreznoj (prudencijalnoj) vrijednosti utvrđuje se korišćenjem osnovnog pristupa definisanog članom 111 ove odluke, osim ako su zadovoljeni kriterijumi za primjenu pojednostavljenog pristupa iz člana 110 ove odluke.

(4) Kada primjena opreznog (prudencijalnog) vrednovanja ima za rezultat manju apsolutnu knjigovodstvenu vrijednost aktive ili veću apsolutnu knjigovodstvenu vrijednost obaveza od stvarno priznate računovodstvene vrijednosti, AVA predstavljaju apsolutnu vrijednost razlike između ta dva iznosa jer oprezna (prudencijalna) vrijednost bi uvijek trebalo da bude jednaka ili manja od fer vrijednosti aktive i jednaka ili viša od fer vrijednosti obaveza.

(5) Za pozicije kod kojih promjena u računovodstvenom vrednovanju ima samo djelimičan uticaj ili uopšte nema uticaja na redovni osnovni kapital, AVA se primjenjuju samo u onoj mjeri u kojoj promjena računovodstvenog vrednovanja utiče na nivo redovnog osnovnog kapitala. To uključuje pozicije koje podliježu računovodstvu zaštite (eng. *hedge accounting*), pozicije koje su raspoložive za prodaju do nivoa u kojem njihove promjene u vrednovanju podliježu prudencijalnom filteru i pozicijama suprotnog predznaka (eng. *offseting positions*) koje se u potpunosti podudaraju.

(6) Kada kreditna institucija utvrđuje AVA na bazi tržišnih podataka, dužna je da koristi isti obim tržišnih podataka koji se uzima u obzir prilikom nezavisne procjene cijena na način definisan članom 109 stav 9 ove odluke. Prilikom utvrđivanja oprezne (prudencijalne) vrijednosti potrebno je uzeti u obzir puni obim raspoloživih i pouzdanih izvora tržišnih podataka, a kada je to potrebno i:

1) cijene sa berzi na likvidnom tržištu;
2) trgovanje istim ili vrlo sličnim instrumentom, bilo na osnovu sopstvenih podataka kreditne institucije ili, ako su raspoloživi, podataka o trgovanju na tržištu;
3) trgovinske kotacije brokera i drugih tržišnih učesnika;
4) podaci pružaoca usaglašene usluge;
5) indikativne kotacije brokera; i
6) vrednovanja kolaterala druge ugovorne strane.

(7) Ako kreditna institucija primjenjuje pristup zasnovan na stručnoj procjeni (eng. *expert-based approach*), dužna je da razmotri alternativne metode i izvore informacija, uključujući, kada je to potrebno i:

1) korišćenje zamjenskih podataka na osnovu sličnih instrumenata za koje ima dovoljno podataka;
2) primjenu opreznih (prudencijalnih) promjena na inpute vrednovanja;
3) utvrđivanje prirodnih granica vrijednosti instrumenta.

Nerealizovani dobici i gubici mjereni po fer vrijednosti

Član 17

Kreditna institucija ne sprovodi usklađivanja kako bi iz svog regulatornog kapitala isključila nerealizovanu dobit ili gubitke po osnovu aktive ili obaveza koji se vrednuju po fer vrijednosti, osim u slučaju stavki iz člana 15 ove odluke.

Odsjek 3
Odbici od stavki redovnog osnovnog kapitala, izuzeća i alternative

Pododsjek 1
Odbici od stavki redovnog osnovnog kapitala

Odbitne stavke od redovnog osnovnog kapitala

Član 18

Kreditne institucije oduzimaju od redovnog osnovnog kapitala sljedeće stavke:

1) gubitke tekuće poslovne godine;
2) nematerijalnu imovinu (aktivu), izuzev softvera čija je vrijednost oprezno (prudencijalno) utvrđena i na koju nemaju negativan uticaj sanacija, nesolventnost ili likvidacija kreditne institucije;
3) odložena poreska sredstva koja zavise od buduće profitabilnosti;
4) za kreditne institucije koje izračunavaju iznose rizikom ponderisane izloženosti korišćenjem pristupa zasnovanog na internim rejtinzima (IRB pristup), negativne iznose koji proizilaze iz obračuna iznosa očekivanih gubitaka iz članova 177 i 178 ove odluke;
5) imovinu penzijskog fonda pod pokroviteljstvom poslodavca u bilansu stanja kreditne institucije;
6) direktna, indirektna i sintetička ulaganja kreditne institucije u sopstvene instrumente redovnog osnovnog kapitala, uključujući sopstvene instrumente redovnog osnovnog kapitala za koje kreditna institucija ima stvarnu ili potencijalnu obavezu kupovine na osnovu postojeće ugovorne obaveze;
7) direktna, indirektna i sintetička ulaganja u instrumente redovnog osnovnog kapitala subjekata finansijskog sektora, ako ti subjekti imaju sa kreditnom institucijom recipročno međusobno ulaganje za koje Centralna banka smatra da ima za cilj vještačko povećanje regulatornog kapitala kreditne institucije;
8) primjenljivi iznos direktnih, indirektnih i sintetičkih ulaganja kreditne institucije u instrumente redovnog osnovnog kapitala subjekata finansijskog sektora, ako kreditna institucija u tim subjektima nema značajno ulaganje;
9) primjenljivi iznos direktnih, indirektnih i sintetičkih ulaganja kreditne institucije u instrumente redovnog osnovnog kapitala subjekata finansijskog sektora, ako kreditna institucija u tim subjektima ima značajno ulaganje;
10) iznos stavki koje treba oduzeti od stavki dodatnog osnovnog kapitala u skladu sa članom 48 ove odluke koji prelazi stavke dodatnog osnovnog kapitala kreditne institucije;
11) iznos izloženosti sljedećih stavki kojima se dodjeljuje ponder rizika od 1.250%, ako kreditna institucija oduzima taj iznos izloženosti od iznosa stavki redovnog osnovnog kapitala kao alternativu primjeni ponder rizika od 1.250%:
    - kvalifikovana učešća izvan finansijskog sektora iz člana 99 ove odluke;
    - pozicije sekjuritizacije u skladu sa članom 264 stav 1 tačka 2, članom 265 stav 1 i članom 273 ove odluke;
    - slobodne isporuke u skladu sa članom 486 stav 6 ove odluke;
    - pozicije u korpi za koje kreditna institucija ne može da utvrdi ponder rizika prema IRB pristupu u skladu sa članom 172 stav 12 ove odluke;
    - izloženosti po osnovu vlasničkih ulaganja prema pristupu internih modela u skladu sa članom 174 st. 9 do 11 ove odluke;
12) svi poreski troškovi povezani sa stavkama redovnog osnovnog kapitala predvidljivi u trenutku njihovog obračuna, osim ako kreditna institucija na odgovarajući način uskladi iznos stavki redovnog osnovnog kapitala u onoj mjeri u kojoj takvi poreski troškovi umanjuju iznos do kog se te stavke mogu primjenjivati za pokrivanje rizika ili gubitaka;
13) primjenljivi iznos nedostajućeg pokrića nekvalitetnih izloženosti ispravkama;
14) za minimalnu vrijednost obaveze iz člana 152 stav 2 ove odluke, bilo koji iznos za koji je sadašnja tržišna vrijednost udjela ili akcija u CIU, na kojoj se zasniva minimalna vrijednost obaveze, manja od sadašnje vrijednosti minimalne vrijednosti obaveze i za koji kreditna institucija još nije priznala smanjenje stavki redovnog osnovnog kapitala;
15) pozitivna razlika između iznosa obračunatih rezervacija za potencijalne gubitke i zbira iznosa ispravke vrijednosti za stavke bilansne aktive i rezervisanja za vanbilansne stavke.

Oduzimanje gubitaka tekuće poslovne godine

Član 19

(1) Kreditna institucija, za potrebe izračunavanja redovnog osnovnog kapitala u toku godine, bez obzira na to da li zaključuje svoje finansijske izvještaje na kraju svakog privremenog perioda ili ne, dužna je da utvrđuje pozicije bilansa uspjeha (dobit i gubitke) i da oduzima sve gubitke koji su proizašli iz stavki redovnog osnovnog kapitala. Pozicije bilansa uspjeha utvrđuju se na isti način kao i za potrebe kreiranja finansijskog izvještaja na kraju poslovne godine.

(2) Prihodi i rashodi procjenjuju se oprezno (prudencijalno) i dodjeljuju se privremenom periodu u toku kojeg su nastali, tako da je u svakom privremenom periodu sadržan razuman iznos očekivanih godišnjih prihoda i rashoda. Značajni ili jednokratni događaji razmatraju se u cjelosti i bez odlaganja u privremenom periodu u kojem su nastali.

(3) Ako su stavke redovnog osnovnog kapitala već umanjene za gubitke tekuće poslovne godine kao rezultat finansijskog izvještaja o dobiti ostvarene tokom tekuće poslovne godine ili na kraju tekuće poslovne godine, odbitak nije potreban. Za potrebe ovog člana, finansijski izvještaj znači da su dobit i gubici utvrđeni nakon zaključivanja privremenih ili godišnjih izvještaja u skladu sa važećim računovodstvenim okvirom.

(4) Odredbe st. 1 do 3 ovog člana, primjenjuju se jednako na dobit i gubitke uključene u akumuliranu ostalu sveobuhvatnu dobit.

Oduzimanje nematerijalne imovine

Član 20

Kreditna institucija određuju iznos nematerijalne imovine koji se oduzima na sljedeći način:

1) iznos koji se oduzima umanjuje se za iznos povezane odložene poreske obaveze koji bi prestao da postoji kad bi se nematerijalna imovina obezvrijedila ili prestala da se priznaje u skladu sa važećim računovodstvenim okvirom;
2) iznos koji se oduzima uključuje *goodwill* koji je uključen u vrednovanje značajnih ulaganja kreditne institucije;
3) iznos koji se oduzima umanjuje se za iznos računovodstvene revalorizacije nematerijalne imovine zavisnog društva koja proizilazi iz konsolidacije zavisnih društava koja pripadaju licima koja nijesu društva obuhvaćena konsolidacijom.

Oduzimanje odloženih poreskih sredstava koja zavise od buduće profitabilnosti

Član 21

(1) Kreditna institucija određuje iznos odloženih poreskih sredstava koja zavise od buduće profitabilnosti koja zahtijevaju oduzimanje u skladu sa ovim članom.

(2) Iznos odloženih poreskih sredstava koja zavise od buduće profitabilnosti izračunava se bez njegovog umanjenja za iznos povezanih odloženih poreskih obaveza kreditne institucije, osim u slučaju kada su ispunjeni uslovi iz stava 3 ovog člana.

(3) Iznos odloženih poreskih sredstava koja zavise od buduće profitabilnosti može se umanjiti za iznos povezanih odloženih poreskih obaveza kreditne institucije ako su ispunjeni sljedeći uslovi:
1) subjekat ima, u skladu sa važećim propisima, pravno izvršivo pravo da prebije ta tekuća poreska sredstva sa tekućim poreskim obavezama;
2) odložena poreska sredstva i odložene poreske obaveze odnose se na poreze koje utvrđuje isti poreski organ i u vezi sa istim poreskim subjektom.

(4) Odložena poreska sredstva i povezane odložene poreske obaveze za potrebe stava 3 ovog člana prebijaju se zasebno za svaki poreski subjekat. Iznos povezanih poreskih obaveza koje su prihvatljive za prebijanje odloženih poreskih sredstava koje zavise od buduće profitabilnosti jednak je razlici između iznosa odloženih poreskih obaveza priznatih u skladu sa važećim računovodstvom i iznosa povezanih obaveza koje su proizašle iz nematerijalne imovine i aktive penzijskog fonda pod pokroviteljstvom poslodavca.

(5) Povezane odložene poreske obaveze kreditne institucije za potrebe stava 3 ovog člana ne smiju uključivati odložene poreske obaveze koje smanjuju iznos nematerijalne imovine ili imovine penzijskog fonda pod pokroviteljstvom poslodavca koji se moraju oduzeti. Povezane odložene poreske obaveze ograničavaju se na obaveze koje proizilaze iz poreskih propisa istog područja sudske nadležnosti kao i odložena poreska sredstva.

(6) Iznos povezanih odloženih poreskih obaveza iz stava 5 ovog člana raspoređuje se na sljedeće:
1) odložena poreska sredstva koja zavise od buduće profitabilnosti i proizilaze iz privremenih razlika i koja se ne oduzimaju u skladu sa članom 38 stav 1 ove odluke; i
2) sva druga odložena poreska sredstva koja zavise od buduće profitabilnosti.

(7) Kreditna institucija raspoređuje povezane odložene poreske obaveze prema učešćima koje stavke iz stava 6 tačke 1 i 2 ovog člana čine u odloženim poreskim sredstvima koja zavise od buduće profitabilnosti.

(8) Za izračunavanje odloženih poreskih sredstava i obaveza na konsolidovanom nivou poreski subjekat uključuje bilo koji broj subjekata koji su na osnovu važećih propisa članovi iste poreske grupe, fiskalne konsolidacije, fiskalne jedinice i konsolidovane poreske prijave.

Preplata poreza, prenos poreskog gubitka i odložena poreska sredstva koja ne zavise od buduće profitabilnosti

Član 22

(1) Sljedeće stavke se ne oduzimaju od regulatornog kapitala i dodjeljuje im se ponder rizika u skladu sa odredbama ove odluke koje se odnose na kreditni rizik primjenom standardizovanog pristupa ili pristupa internih rejtinga (IRB):
1) iznos više plaćenog poreza kreditne institucije za tekuću godinu; i
2) poreski gubici kreditne institucije za tekuću godinu preneseni na prethodne godine, iz čega proizilazi potraživanje od Vlade Crne Gore, lokalnih samouprava ili lokalnog poreskog organa, ako je primjenjivo.

(2) Odložena poreska sredstva koja ne zavise od buduće profitabilnosti ograničena su na odložena poreska sredstva koja proizilaze iz privremenih razlika, ako su ispunjeni sljedeći uslovi:
1) u slučaju da kreditna institucija iskaže gubitak kada su godišnji finansijski izvještaji kreditne institucije formalno usvojeni ili u slučaju likvidacije ili nesolventnosti kreditne institucije, ta sredstva se bez odlaganja automatski i obavezno zamjenjuju potraživanjem kreditne institucije na osnovu poreza;
2) kreditna institucija u skladu sa propisima kojima se uređuju porezi ima mogućnost da prebije potraživanje na osnovu poreza iz tačke 1 ovog stava sa bilo kojom poreskom obavezom kreditne institucije ili bilo kog drugog društva koje je u poreske svrhe u skladu sa tim zakonom uključeno u istu konsolidaciju kao i kreditna institucija ili bilo kog drugog društva koje podliježe superviziji na konsolidovanoj osnovi u skladu sa Zakonom; i
3) kada iznos potraživanja na osnovu poreza iz tačke 2 ovog stava, prelazi poreske obaveze iz te tačke, svaki takav višak se bez odlaganja zamjenjuje direktnim potraživanjem od Vlade Crne Gore.

(3) Na odložena poreska sredstva, ako su ispunjeni svi uslovi iz stava 2 ovog člana primjenjuje se ponder rizika od 100%.

Oduzimanje predvidljivih poreskih troškova

Član 23

(1) Kreditna institucija može da smatra da su predvidljivi poreski troškovi već uzeti u obzir, ako kreditna institucija primjenjuje računovodstveni okvir i računovodstvene politike kojima se obezbjeđuje puno priznavanje tekućih i odloženih poreskih obaveza povezanih sa transakcijama i drugim događajima koji su priznati u bilansu stanja ili bilansu uspjeha.

(2) Centralna banka će smatrati da su izvršeni svi potrebni odbici, bilo u skladu sa primjenljivim računovodstvenim standardima, bilo u skladu sa svim drugim ispravkama vrijednosti.

(3) Smatra se da je in uslov iz stava 1 ovog člana ispunjen, ako kreditna institucija svoj redovni osnovni kapital izračunava na osnovu finansijskih izvještaja.

(4) Ako uslov iz stava 1 ovog člana nije ispunjen, kreditna institucija umanjuje svoje stavke redovnog osnovnog kapitala za procijenjeni iznos tekućih i odloženih poreskih troškova koji još nijesu priznati u bilansu stanja i bilansu uspjeha i koji su povezani sa transakcijama i drugim događajima koji su priznati u bilansu stanja ili bilansu uspjeha. Procijenjeni iznos odloženih poreskih troškova ne može se prebiti odloženim poreskim sredstvima koja nijesu priznata u finansijskim izvještajima.

Oduzimanje negativnih iznosa koji proizilaze iz obračuna iznosa očekivanih gubitaka

Član 24

Iznos koji se oduzima u skladu sa članom 18 stav 1 tačka 4 ove odluke ne umanjuje se za iznos povećanja odloženih poreskih sredstava koja zavise od buduće profitabilnosti ili za druge dodatne poreske efekte do kojih bi moglo doći ako bi se rezervacije povećale na nivo očekivanih gubitaka iz Dijela trećeg Glava II Odjeljak 3 Odsjek 3 ove odluke.

Oduzimanje imovine penzijskog fonda pod pokroviteljstvom poslodavca

Član 25

(1) Za potrebe člana 18 stav 1 tačka 5 ove odluke, iznos imovine penzijskog fonda pod pokroviteljstvom poslodavca koji se oduzima umanjuje se za:

1) iznos svih povezanih odloženih poreskih obaveza koji bi mogao prestati da postoji kad bi se imovina obezvrijedila ili prestala priznavati u skladu sa primjenljivim računovodstvenim okvirom; i
2) iznos imovine u penzijskom fondu pod pokroviteljstvom poslodavca koji kreditna institucija može da neograničeno koristi, ako je kreditna institucija dobila prethodno odobrenje Centralne banke.

(2) Imovini iz stava 1 tačka 2 ovog člana koja se koristi za smanjivanje iznosa koji se oduzima dodjeljuje se ponder rizika u skladu sa odredbama ove odluke koje se odnose na kreditni rizik primjenom standardizovanog pristupa ili pristupa internih rejtinga (IRB), zavisno od toga koji pristup kreditna institucija primjenjuje.

(3) Centralna banka će izdati odobrenje iz stava 1 tačka 2 ovog člana samo ako je neograničenom mogućnošću korišćenja odgovarajuće imovine penzijskog fonda pod pokroviteljstvom poslodavca obuhvaćen direktan i slobodan pristup imovini, kao i kada za korišćenje imovine ne postoji nikakvo ograničenje i kada nema nikakvih potraživanja trećih strana u pogledu imovine.

(4) Slobodan pristup imovini, u smislu stava 3 ovog člana vjerovatno postoji ako kreditna institucija nije dužna da svaki put zahtijeva i da dobije posebno odobrenje od upravnika penzijskog fonda ili korisnika penzija za korišćenje viška sredstava u planu.

(5) Penzioni fond pod pokroviteljstvom poslodavca smatra se nezavisnim od svoje institucije sponzora ako su ispunjeni sljedeći uslovi:

1) penzioni fond pod pokroviteljstvom poslodavca pravno je odvojen od institucije sponzora i njegovo je upravljanje nezavisno;
2) statute, osnivačke akte i unutrašnja pravila penzionog fonda, zavisno od slučaja, odobrilo je nezavisno regulatorno tijelo, ili su pravila o osnivanju i funkcionisanju penzionog fonda pod pokroviteljstvom poslodavca, u zavisnosti od slučaja, ugrađena u važeće propise Crne Gore, članice EU ili treće zemlje;
3) povjerenici ili upravnici penzionog fonda pod pokroviteljstvom poslodavca dužni su da na osnovu važećih propisa postupaju nepristrasno i u najboljem interesu korisnika sistema, a ne sponzora, da razumno upravljaju imovinom penzionog fonda pod pokroviteljstvom poslodavca i da poštuju ograničenja iz osnivačkih dokumenata ili zakonskog ili regulatornog okvira iz tačke 2 ovog stava; i
4) statut, osnivački dokumenti ili pravila o osnivanju i funkcioniranju penzionog fonda pod pokroviteljstvom poslodavca iz tačke 2 ovog stava uključuju ograničenja ulaganja koje penzioni fond pod pokroviteljstvom poslodavca može obavljati u instrumente regulatornog kapitala institucije sponzora.

(6) Ako penzioni fond pod pokroviteljstvom poslodavca drži instrumente regulatornog kapitala institucije sponzora, kreditna institucija koja je institucija sponzor tretira to ulaganje kao indirektno ulaganje u sopstvene instrumente redovnog osnovnog kapitala, sopstvene instrumente dodatnog osnovnog kapitala ili sopstvene instrumente dopunskog kapitala, u zavisnosti od slučaja.

Oduzimanje ulaganja u sopstvene instrumente redovnog osnovnog kapitala

Član 26

(1) Za potrebe člana 18 stav 1 tačka 6 ove odluke kreditna institucija izračunava ulaganja u sopstvene instrumente redovnog osnovnog kapitala na osnovu bruto dugih pozicija.

(2) Izuzetno od stava 1 ovog člana:

1) kreditna institucija može da izračuna iznos ulaganja u sopstvene instrumente redovnog osnovnog kapitala na osnovu neto duge pozicije ako su ispunjeni sljedeći uslovi:
   - duge i kratke pozicije su u istoj odnosnoj izloženosti i kratke pozicije ne uključuju rizik druge ugovorne strane; i
   - i duge i kratke pozicije su u knjizi trgovanja ili u knjizi pozicija kojima se ne trguje;
2) kreditna institucija određuje iznos koji se oduzima za direktna, indirektna i sintetička ulaganja u indeksirane hartije od vrijednosti, tako da izračunava odnosnu izloženost prema sopstvenim instrumentima redovnog osnovnog kapitala koji su uključeni u te indekse;
3) kreditna institucija može da netira bruto duge pozicije u sopstvenim instrumentima redovnog osnovnog kapitala koje proizilaze iz ulaganja u indeksirane hartije od vrijednosti sa kratkim pozicijama u sopstvenim instrumentima redovnog osnovnog kapitala koje proizilaze iz kratkih pozicija u odnosnim indeksima, pa i onda kada te kratke pozicije uključuju rizik druge ugovorne strane, ako su ispunjena oba sljedeća uslova:
   - duge i kratke pozicije su u istim odnosnim indeksima;
   - i duge i kratke pozicije su u knjizi trgovanja ili u knjizi pozicija kojima se ne trguje.

Značajno ulaganje u subjekat finansijskog sektora

Član 27

(1) Za namjene utvrđivanja odbitnih stavki od redovnog osnovnog kapitala, smatra se da kreditna institucija ima značajno ulaganje u subjekat finansijskog sektora ako je ispunjen bilo koji od sljedećih uslova:

1) kreditna institucija posjeduje više od 10% instrumenata redovnog osnovnog kapitala koje je taj subjekat emitovao;
2) kreditna institucija je blisko povezana sa tim subjektom i posjeduje instrumente redovnog osnovnog kapitala koje je taj subjekat emitovao;
3) kreditna institucija posjeduje instrumente redovnog osnovnog kapitala koje je taj subjekat emitovao, pri čemu taj subjekat nije uključen u konsolidaciju u skladu sa Zakonom, ali je uključen u istu računovodstvenu konsolidaciju kao i kreditna institucija za potrebe finansijskog izvještavanja u skladu sa važećim računovodstvenim okvirom.

(2) Za potrebe člana 18 tačka 9 ove odluke u cilju procjenjivanja da li kreditna institucija posjeduje više od 10% instrumenata redovnog osnovnog kapitala subjekta finansijskog sektora, u skladu sa stavom 1 tačka 1 ovog člana, kreditna institucija je dužna da sabere iznose svojih bruto dugih pozicija u direktnim ulaganjima i indirektnih ulaganja u instrumente redovnog osnovnog kapitala subjekta finansijskog sektora iz člana 3 tačka 94 al. 4 do 8 ove odluke.

(3) Prilikom procjene ispunjenosti uslova iz stava 1 tač. 2 i 3 ovog člana, Centralna banka će uzeti u obzir indirektna i sintetička ulaganja.

Oduzimanje ulaganja u instrumente redovnog osnovnog kapitala subjekata finansijskog sektora i kada kreditna institucija ima recipročno međusobno ulaganje kojem je cilj vještačko povećanje regulatornog kapitala

Član 28

Kreditna institucija primjenjuje odbitne stavke iz člana 18 tač. 7, 8 i 9 ove odluke na sljedeći način:

1) ulaganja u instrumente redovnog osnovnog kapitala i ostale instrumente kapitala subjekata finansijskog sektora izračunavaju se na osnovu bruto dugih pozicija;
2) u svrhu oduzimanja, stavke osnovnog kapitala društva za osiguranje tretiraju se kao ulaganja u instrumente redovnog osnovnog kapitala.

Oduzimanje ulaganja u instrumente redovnog osnovnog kapitala subjekata finansijskog sektora

Član 29

(1) Kreditna institucija primjenjuje odbitne stavke iz člana 18 tač. 8 i 9 ove odluke u skladu sa sljedećim odredbama:

1) kreditna institucija može da izračuna direktna, indirektna i sintetička ulaganja u instrumente redovnog osnovnog kapitala subjekata finansijskog sektora na osnovu neto duge pozicije u istoj odnosnoj izloženosti ako su ispunjeni sljedeći uslovi:

- datum dospijeća kratke pozicije jednak je datumu dospijeća duge pozicije ili je kasniji od njega, ili je preostali rok do dospijeća kratke pozicije najmanje jedna godina;i
- duge i kratke pozicije su u knjizi trgovanja ili su u knjizi pozicija kojima se ne trguje;

2) kreditna institucija određuje iznos koji se oduzima za direktna, indirektna i sintetička ulaganja u indeksirane hartije od vrijednosti tako što izračunava odnosnu izloženost prema instrumentima kapitala subjekata finansijskog sektora u tim indeksima.

(2) Za potrebe člana 18 tač. 6, 8 i 9 ove odluke, sintetičkim ulaganjima u instrumente kapitala smatraju se sljedeći finansijski proizvodi:

1) derivati čiji odnosne instrumente čine instrumenti kapitala subjekata finansijskog sektora ili koji imaju subjekat finansijskog sektora koji im služi kao odnosni subjekat; i
2) garancije ili kreditna zaštita pružena trećoj strani za ulaganja treće strane u instrument kapitala subjekta finansijskog sektora.

(3) Finansijski proizvodi iz stava 2 ovog člana uključuju sljedeće:

1) ulaganja u svopove ukupnog prinosa (eng. *total return swaps* – TRS) na instrumente kapitala subjekta finansijskog sektora;
2) opcije kupovine (eng. *call option*) koje je kupila kreditna institucija i koje su ugrađene u instrument kapitala subjekta finansijskog sektora;
3) opcije prodaje (eng. *put option*) koje prodaje kreditna institucija i koje su ugrađene u instrument kapitala subjekta finansijskog sektora ili bilo koje druge stvarne ili potencijalne ugovorne obaveze kreditne institucije u pogledu kupovine sopstvenih instrumenata regulatornog kapitala;
4) ulaganja u ugovore o terminskoj (forvard) kupovini ugrađene u instrument kapitala subjekta finansijskog sektora.

(4) Iznos indirektnih ulaganja koji je potrebno oduzeti od stavki redovnog osnovnog kapitala u skladu sa zahtjevima iz člana 18 tač. 6, 8 i 9 ove odluke izračunava se na jedan od sljedećih načina:

1) u skladu s pristupom u slučaju nastanka statusa neispunjavanja obaveza navedenim u st. 6 do 11 ovog člana; ili
2) ako Centralna banka prihvati obrazloženje kreditne institucije o tome da je pristup iz tačke 1 ovog stava pretjerano opterećuje, u skladu s pristupom koji se zasnva na strukturi opisan u st. 12 do 20 ovog člana.

(5) Izuzetno od stava 4 tačka 2 ovog člana, kreditna institucija ne primjenjuju pristup koji se zasniva na strukturi za obračun iznosa odbitaka koji se odnose na ulaganja u posrednike iz člana 3 tačka 94 al**.** 4 i 5 ove odluke.

(6) Za potrebe stava 4 tačka 1 ovog člana, iznos indirektnih ulaganja u instrumente redovnog osnovnog kapitala koji se oduzima u skladu sa zahtjevima iz člana 18 tač. 6, 8 i 9 ove odluke, izračunava se na sljedeći način:

1) ako su izloženosti svih ulagača u posredniku jednako rangirane, iznos je jednak procentu finansiranja pomnoženom iznosom instrumenata redovnog osnovnog kapitala koje posrednik drži u subjektu finansijskog sektora;
2) ako izloženosti svih ulagača u posredniku nijesu jednako rangirane, iznos je jednak procentu finansiranja pomnoženom nižim od sljedeća dva iznosa:
   - iznosom instrumenata redovnog osnovnog kapitala koje posrednik drži u subjektu finansijskog sektora;
   - izloženošću kreditne institucije prema posredniku zajedno sa svim drugim finansiranjem pruženim posredniku koje je jednako rangirano kao izloženost kreditne institucije.

(7) Metod obračuna iz stava 6 tačka 2 ovog člana, sprovodi se za svaku tranšu finansiranja koja je jednako rangirana kao finansiranje koje pruža kreditna institucija.

(8) Procenat finansiranja za potrebe stava 6 ovog člana predstavlja izloženost kreditne institucije prema posredniku podijeljena zbirom ukupnih izloženosti kreditne institucije prema posredniku i svih ostalih izloženosti prema tom posredniku koje su jednako rangirane kao izloženost kreditne institucije.

(9) Obračun utvrđen u stavu 6 ovog člana sprovodi se odvojeno za svako ulaganje u subjekat finansijskog sektora svakog posrednika.

(10) Ako se ulaganja u instrumente redovnog osnovnog kapitala subjekta finansijskog sektora drže indirektno preko sljedećeg posrednika ili nekoliko posrednika, procenat finansiranja utvrđen stavom 6 ovog člana određuje se dijeljenjem iznosa iz tačke 1 ovog stava sa iznosom iz tačke 2 ovog stava:

1) rezultat množenja iznosa finansiranja koje kreditna institucija pruža posrednicima iznosima finansiranja koje ti posrednici pružaju sljedećim posrednicima i iznosima finansiranja koje ti sljedeći posrednici pružaju subjektu finansijskog sektora;
2) rezultat množenja iznosa instrumenata kapitala ili drugih instrumenata, prema potrebi, koje emituje svaki posrednik.

(11) Procenat finansiranja iz stava 10 ovog člana izračunava se zasebno za svako ulaganje u subjekat finansijskog sektora koje drže posrednici i za svaku tranšu finansiranja koja je jednako rangirana kao finansiranje koje pružaju kreditna institucija i sljedeći posrednici.

(12) Iznos koji je potrebno oduzeti od stavki redovnog osnovnog kapitala iz člana 18 tačka 6 ove odluke izračunava se tako što se iznos instrumenata redovnog osnovnog kapitala kreditne institucije koje drži posrednik pomnoži procentom finansiranja iz stava 8 ovog člana.

(13) Iznos koji je potrebno oduzeti od stavki redovnog osnovnog kapitala iz člana 18 tač. 8 i 9 ove odluke izračunava se tako što se iznos instrumenata redovnog osnovnog kapitala subjekata finansijskog sektora koje drži posrednik pomnoži procentom finansiranja iz stava 8 ovog člana.

(14) Za potrebe st. 12 i 13 ovog člana, kreditna institucija je dužna da odvojeno za svakog posrednika izračuna ukupni iznos instrumenata redovnog osnovnog kapitala kreditne institucije koje posrednik drži i ukupni iznos instrumenata redovnog osnovnog kapitala drugih subjekata finansijskog sektora koje posrednik drži.

(15) Iznos ulaganja u instrumente redovnog osnovnog kapitala subjekata finansijskog sektora, izračunat u skladu sa stavom 13 ovog člana, smatra se značajnim ulaganjem iz člana 27 ove odluke i i kreditna insitucija oduzima taj iznos u skladu sa članom 18 tačka 9 ove odluke.

(16) Ako se ulaganja u instrumente redovnog osnovnog kapitala drže indirektno preko sljedećeg posrednika ili nekoliko posrednika, primjenjuju se odredbe st. 10 i 11 ovog člana.

(17) Ako kreditna institucija ne može da utvrdi ukupne iznose koje posrednik drži u instrumentima redovnog osnovnog kapitala kreditne institucije ili instrumentima redovnog osnovnog kapitala subjekata finansijskog sektora, kreditna institucija je dužna da procjenjuje iznose koje ne može da utvrdi korišćenjem najviših iznosa koje posrednik može da drži na osnovu njegove politike ulaganja.

(18) Ako kreditna institucija ne može, na osnovu politike ulaganja, da odredi najviši iznos koji posrednik drži u instrumentima redovnog osnovnog kapitala kreditne institucije ili instrumentima redovnog osnovnog kapitala subjekata finansijskog sektora, kreditna institucija je dužna da tretira iznos finansiranja koje drži u posredniku kao ulaganje u sopstvene instrumente redovnog osnovnog kapitala i da ga oduzme u skladu sa članom 18 tačka 6 ove odluke.

(19) Izuzetno od stava 18 ovog člana, kreditna institucija je dužna da tretira iznos finansiranja koje drži u posredniku kao ulaganje koje nije značajno i oduzima ga u skladu sa članom 18 tačka 8 ove odluke, ako su ispunjeni sljedeći uslovi:
1) iznosi finansiranja (eng. *funding*) niži su od 0,25% redovnog osnovnog kapitala kreditne institucije;
2) iznosi finansiranja niži su od 10 miliona EUR; i
3) kreditna institucija ne može razumno da odredi iznose sopstvenih instrumenata redovnog osnovnog kapitala koje drži posrednik.

(20) Ako se posrednik finansira u obliku udjela ili akcija u CIU, kreditna institucija može da zaduži treću stranu iz člana 149 stav 9 ove odluke koja će da uz uslove iz tog člana obračuna i iskaže ukupne iznose iz stava 17 ovog člana.

(21) Poštujući ograničenja iz st. 22 ili 23 ovog člana, u zavisnosti od slučaja, ako posrednik drži instrumente redovnog osnovnog kapitala, instrumente dodatnog osnovnog kapitala i instrumente dopunskog kapitala subjekata finansijskog sektora, prvo se oduzimaju instrumenti redovnog osnovnog kapitala, zatim instrumenti dodatnog osnovnog kapitala i na kraju instrumenti dopunskog kapitala.

(22) Ako posrednik drži instrumente regulatornog kapitala kreditnih institucija, kreditna institucija pri primjeni stava 21 ovog člana na svaku vrstu ulaganja prvo oduzimaj ulaganja u sopstvene instrumente regulatornog kapitala.

(23) Ako kreditna institucija indirektno drži instrumente kapitala subjekata finansijskog sektora, iznos koji treba oduzeti od regulatornog kapitala kreditne institucije ne smije biti viši od nižeg od sljedeća dva iznosa:
1) ukupnog finansiranja koje kreditna institucija pruža posredniku;
2) iznosa instrumenata regulatornog kapitala koje posrednik drži u subjektu finansijskog sektora.

(24) Iznos sintetičkih ulaganja koji je potrebno oduzeti od stavki redovnog osnovnog kapitala u skladu sa zahtjevima iz člana 18 tač. 6, 8 i 9 ove odluke je sljedeći:
1) za ulaganja iz knjige trgovanja:
   - za opcije, iznos delta-ekvivalenta relevantnih instrumenata izračunat u skladu sa dijelom III glavom IV ove odluke;
   - za sva ostala sintetička ulaganja, nominalni ili hipotetički iznos, u zavisnosti od slučaja;
2) za ulaganja iz knjige pozicija kojima se ne trguje:
   - za opcije kupovine, sadašnja tržišna vrijednost;
   - za sva ostala sintetička ulaganja, nominalni ili hipotetički iznos, u zavisnosti od slučaja.

(25) Kreditna institucija je dužna da oduzima sintetička ulaganja iz stava 24 ovog člana od datuma potpisivanja ugovora između kreditne institucije i druge ugovorne strane.

Oduzimanje ulaganja u instrumente redovnog osnovnog kapitala kad kreditna institucija nema značajno ulaganje u subjekat finansijskog sektora

Član 30

(1) Za potrebe člana 18 stav 1 tačka 8 ove odluke, kreditna institucija izračunava primjenljivi iznos koji se oduzima tako što iznos iz tačke 1 ovog stava množi faktorom izvedenim iz obračuna iz tačke 2 ovog stava:

1) ukupni iznos za koji su direktna, indirektna i sintetička ulaganja kreditne institucije u instrumente redovnog osnovnog kapitala, dodatnog osnovnog kapitala i dopunskog kapitala subjekata finansijskog sektora u kojima kreditna institucija nema značajno ulaganje veća od 10% ukupnog iznosa stavki redovnog osnovnog kapitala kreditne institucije izračunatog nakon što se na stavke redovnog osnovnog kapitala primijene:
   - čl. 14 do 17 ove odluke;
   - odbitne stavke iz člana 18 stav 1 tač. 1 do 7, tačka 11 al. 2 do 5 i tačka 12 ove odluke, isključujući iznos koji se oduzima za odložena poreska sredstva koja zavise od buduće profitabilnosti i proizilaze iz privremenih razlika; i
   - čl. 28 i 29 ove odluke;
2) iznos direktnih, indirektnih i sintetičkih ulaganja kreditne institucije u instrumente redovnog osnovnog kapitala onih subjekata finansijskog sektora u kojima kreditna institucija nema značajno ulaganje podijeljen ukupnim iznosom direktnih, indirektnih i sintetičkih ulaganja kreditne institucije u instrumente redovnog osnovnog kapitala, dodatnog osnovnog kapitala i dopunskog kapitala tih subjekata finansijskog sektora.

(2) Kreditna institucija isključuje iz iznosa iz stava 1 tačka 1 ovog člana i iz obračuna faktora iz stava 1 tačka 2 ovog člana pozicije proizašle iz poktoviteljstva, odnosno pružanja usluge sprovođenja ponude, odnosno prodaje finansijskih instrumenata uz obavezu otkupa (*eng. underwriting*) koje drži najviše pet radnih dana.

(3) Iznos koji se oduzima u skladu sa stavom 1 ovog člana raspoređuje se po svim instrumentima redovnog osnovnog kapitala koji se drže, a kreditna institucija određuje iznos svakog instrumenta redovnog osnovnog kapitala koji se oduzima u skladu sa stavom 1 ovog člana tako što iznos ulaganja iz tačke 1 ovog stava pomnoži učešćem iz tački 2 ovog stava:

1) iznos ulaganja čije se oduzimanje zahtijeva u skladu sa stavom 1 ovog člana;
2) učešće koje svaki instrument redovnog osnovnog kapitala koji se drži ima u ukupnom iznosu direktnih, indirektnih i sintetičkih ulaganja kreditne institucije u instrumente redovnog osnovnog kapitala subjekata finansijskog sektora u kojima kreditna institucija nema značajno ulaganje.

(4) Iznos ulaganja iz člana 18 stav 1 tačka 8 ove odluke koji je jednak ili manji od 10% stavki redovnog osnovnog kapitala kreditne institucije nakon primjene odredbi iz stava 1 tačka 1 al. 1 do 3 ovog člana ne oduzima se i na njega se primjenjuju odgovarajući ponderi rizika u skladu sa Dijelom trećim Glava II Odjeljak 2 ili 3 i zahtjevima iz Dijela trećeg Glava IV ove odluke.

(5) Kreditna institucija određuje iznos svakog instrumenta redovnog osnovnog kapitala kome se dodjeljuje ponder rizika u skladu sa stavom 4 ovog člana tako što iznos iz tačke 1 ovog stava pomnoži iznosom iz tačke 2 ovog stava:

1) iznos ulaganja kojem se dodjeljuje ponder rizika u skladu sa stavom 4 ovog člana;
2) učešće koje je nastalo obračunom iz stava 3 tačka 2 ovog člana.

(6) Za potrebe obračuna iznosa iz stava 1 ovog člana, kreditna institucija može da odluči da goodwill ne utvrđuje odvojeno.

Oduzimanje ulaganja u instrumente redovnog osnovnog kapitala kada kreditna institucija ima značajno ulaganje u subjekat finansijskog sektora

Član 31

Za potrebe člana 18 stav 1 tačka 9 ove odluke, primjenljivi iznos koji se oduzima od stavki redovnog osnovnog kapitala isključuje pozicije proizašle iz pružanja usluge sprovođenja ponude, odnosno prodaje finansijskih instrumenata uz obavezu otkupa koje se drže najviše pet radnih dana i određuje se u skladu sa čl. 28 i 29 ove odluke i pododsjekom 2 ovog odsjeka.

Ostali odbici od instrumenata kapitala finansijskih institucija

Član 32

(1) Ulaganja u instrumente kapitala finansijskih institucija oduzimaju se na sljedeći način:

1) svi instrumenti koji ispunjavaju uslove za kapital u skladu sa propisima koji se primjenjuju na finansijsku instituciju koja ih je emitovala i koji su, kada se na finansijsku instituciju primjenjuju zahtjevi koji se odnose na solventnost, uključeni u najkvalitetniju kategoriju regulatornog kapitala bez ograničenja, odbijaju se od stavki redovnog osnovnog kapitala;
2) svi instrumenti koji ispunjavaju uslove za kapital u skladu sa propisima koji se primjenjuju na emitenta, koji nemaju rok dospijeća kada se na finansijsku instituciju ne primjenjuju zahtjevi koji se odnose na solventnost, koji apsorbuju prvi i srazmjerno najveći dio nastalih gubitaka, koji su podređeni u odnosu na sva druga potraživanja u slučaju nesolventnosti i likvidacije inemaju povlašćene ili unaprijed određene raspodjele, odbijaju se od stavki redovnog osnovnog kapitala;
3) svi podređeni instrumenti koji apsorbuju gubitke u okviru redovnog poslovanja, uključujući diskreciono pravo na otkazivanje kuponskih isplata, odbijaju se od stavki dodatnog osnovnog kapitala, s tim što kada je iznos tih podređenih instrumenata veći od iznosa dodatnog osnovnog kapitala, ta se razlika oduzima od stavki redovnog osnovnog kapitala;

4) svi ostali podređeni instrumenti oduzimaju se od stavki dopunskog kapitala, s tim što kada je iznos tih podređenih instrumenata veći od iznosa dopunskog kapitala, ta se razlika oduzima od stavki dodatnog osnovnog kapitala, a kada iznos dodatnog osnovnog kapitala nije dovoljan, preostala razlika se oduzima od stavki redovnog osnovnog kapitala;
5) svi ostali instrumenti uključeni u regulatorni kapital finansijske institucije u skladu sa relevantnim primjenljivim prudencijalnim okvirom ili svi ostali instrumenti za koje kreditna institucija ne može da dokaže da se primjenjuju uslovi iz tač. 1, 2, 3 ili 4 ovog stava oduzimaju se od stavki redovnog osnovnog kapitala.

(2) U slučajevima iz stava 3 ovog člana kreditna institucija primjenjuje odbitke na istu komponentu kapitala za koju bi kapital ispunjavao uslove da ga je emitovala sama kreditna institucija.

(3) Odbici iz stava 1 ovog člana ne primjenjuju se na finansijsku instituciju koja:
1) ima odobrenje za rad, predmet je supervizije odgovarajućeg nadležnog tijela i podliježe prudencijalnim zahtjevima koji su ekvivalentni odredbama ove odluke i regulativi Evropske unije. Ovaj pristup se primjenjuje na finansijske institucije iz trećih zemalja za koje je utvrđeno da je riječ o zemljama ekvivalentima;
2) je institucija za elektronski novac;
3) je institucija za platni promet; ili
4) upravlja alternativnim investicionim fondom.

Instrumenti kapitala društava za osiguranje i društava za reosiguranje iz trećih zemalja

Član 33

(1) Ulaganja u instrumente kapitala društava za osiguranje i društava za reosiguranje iz trećih zemalja koja podliježu režimu solventnosti za koji je procijenjeno da nije ekvivalentan propisanom režimu solventnosti u Crnoj Gori i Evropskoj uniji, ili kod kojih nije vršena procjena ekvivalencije, oduzimaju se na sljedeći način:
1) svi instrumenti koji ispunjavaju uslove za kapital na osnovu propisa iz oblasti privrednog prava koji se primjenjuju na društva za osiguranje i društva za reosiguranje iz trećih zemalja koja su ih emitovala, i koji su na osnovu režima tih trećih zemalja bez ograničenja uključeni u najkvalitetniju kategoriju regulatornog kapitala, odbijaju se od stavki redovnog osnovnog kapitala;
2) svi podređeni instrumenti koji apsorbuju gubitke u okviru redovnog poslovanja, uključujući diskreciono pravo na otkazivanje kuponskih isplata, odbijaju se od stavki dodatnog osnovnog kapitala, a kada je iznos tih podređenih instrumenata veći od iznosa dodatnog osnovnog kapitala, ta se razlika oduzima od stavki redovnog osnovnog kapitala;
3) svi ostali podređeni instrumenti oduzimaju se od stavki dopunskog kapitala, s tim što kada je iznos tih podređenih instrumenata veći od iznosa dopunskog kapitala, ta se razlika oduzima od stavki dodatnog osnovnog kapitala, a kada je ta razlika veća od iznosa dodatnog osnovnog kapitala, preostala razlika se oduzima od stavki redovnog osnovnog kapitala;
4) za društva za osiguranje i društva za reosiguranje iz trećih zemalja koja podliježu prudencijalnim zahtjevima koji se odnose na solventnost, svi ostali instrumenti uključeni u regulatorni kapital društava za osiguranje i društava za reosiguranje iz trećih zemalja u skladu sa relevantnim primjenljivim režimom solventnosti ili svi ostali instrumenti za koje kreditne institucije ne mogu da dokažu da se primjenjuju uslovi iz tač. 1, 2 ili 3 ovog stava, oduzimaju se od stavki redovnog osnovnog kapitala.

(2) Kada je režim solventnosti treće zemlje koji uključuje pravila o regulatornom kapitalu procijenjen kao ekvivalentan režimu u Crnoj Gori i Evropskoj uniji, ulaganja u instrumente kapitala društava za osiguranje i društava za reosiguranje iz trećih zemalja tretiraju se na isti način kao i ulaganja u instrumente kapitala društava za osiguranje i društava za reosiguranje koja imaju odobrenje za rad nadležnog organa u Crnoj Gori ili Evropskoj uniji.

(3) U slučajevima iz stava 2 ovog člana, kreditna institucija na ulaganja u stavke regulatornog kapitala društava društava za osiguranje, primjenjuju odbitke u skladu sa čl. 28 tačka 2, čl. 50 tačka 2 i čl. 60 tačka 2 ove odluke.

Instrumenti kapitala društava na koje se ne primjenjuju propisi koji se odnose na poslove osiguranja i reosiguranja

Član 34

Ulaganja u instrumente kapitala društava na koje se ne primjenjuju propisi koji se odnose na poslove osiguranja i reosiguranja oduzimaju se na sljedeći način:
1) svi instrumenti koji ispunjavaju uslove za kapital na osnovu propisa iz oblasti privrednog prava koji se primjenjuju na društvo koje ih je emitovalo i koji su uključeni u najvalitetniju kategoriju regulatornog kapitala bez ograničenja oduzimaju se od stavki redovnog osnovnog kapitala;
2) svi podređeni instrumenti koji apsorbuju gubitke u okviru redovnog poslovanja, uključujući diskreciono pravo na otkazivanje kuponskih isplata, oduzimaju se od stavki dodatnog osnovnog kapitala, a kada je iznos tih podređenih instrumenata veći od iznosa dodatnog osnovnog kapitala, ta se razlika oduzima od stavki redovnog osnovnog kapitala;
3) svi ostali podređeni instrumenti oduzimaju se od stavki dopunskog kapitala. Ako je iznos tih podređenih instrumenata veći od iznosa dopunskog kapitala, ta se razlika oduzima od stavki dodatnog osnovnog kapitala, a ako je taj iznos veći od iznosa dodatnog osnovnog kapitala, preostala razlika se oduzima od stavki redovnog osnovnog kapitala;

4) svi ostali instrumenti uključeni u regulatorni kapital društva u skladu sa relevantnim primjenljivim režimom solventnosti ili svi ostali instrumenti za koje kreditna institucija ne može da dokaže da se primjenjuju uslovi iz tač. 1, 2 ili 3 ovog stava odbijaju se od redovnog osnovnog kapitala.

Nekvalitetne izloženosti

Član 35

(1) Za potrebe člana 18 stav 1 tačka 13 ove odluke, izloženost uključuje bilo koju od sljedećih stavki, pod uslovom da nijesu uključene u knjigu trgovanja kreditne institucije:
1) dužnički instrument, uključujući dužničku hartiju od vrijednosti, kredit, avans i depozit po viđenju;
2) preuzetu obavezu po kreditima, datu finansijsku garanciju i drugo jemstvo ili bilo koju drugu preuzetu obavezu, nezavisno od toga da li je opoziva ili neopoziva, osim neiskorišćenih kreditnih sredstava koji se mogu bezuslovno otkazati u bilo kojem trenutku i bez najave ili koji omogućavaju automatski otkaz zbog pogoršanja kreditne sposobnosti dužnika.

(2) Za potrebe člana 18 stav 1 tačka 13 ove odluke, iznos izloženosti dužničkog instrumenta jednaka je njegovoj računovodstvenoj vrijednosti utvrđenoj bez uzimanja u obzir specifične ispravke vrijednosti za kreditni rizik, AVA u skladu sa čl. 16 i 109 ove odluke, iznose oduzete u skladu sa članom 18 stav 1 tačka 13 ove oduke, ostala smanjenja regulatornog kapitala povezana sa izloženošću ili djelimične otpise koje je kreditna institucija izvršila od kada je izloženost posljednji put klasifikovana kao nekvalitetna.
(3) Za potrebe člana 18 stav 1 tačka 13 ove odluke, iznos izloženosti dužničkog instrumenta koji je otkupljen po cijeni nižoj od iznosa koji dužnik duguje uključuje razliku između otkupne cijene i iznosa koji dužnik duguje.

(4) Za potrebe člana 18 stav 1 tačka 13 ove odluke, iznos izloženosti preuzete obaveze po kreditima, preuzetog finansijskog jemstva ili bilo koje druge preuzete obaveze kako je navedeno u stavu 1 tačka 2 ovog člana jednaka je njenom nominalnom iznosu, koji čini najveću izloženost kreditne institucije kreditnom riziku ne uzimajući u obzir bilo koju materijalnu ili nematerijalnu kreditnu zaštitu. Nominalni iznos preuzetih obaveza po kreditima jednak je neiskorišćenom iznosu koji se kreditna institucija obavezala da pozajmi, a nominalni iznos preuzetog finansijskog jemstva jednak je najvećem iznosu koji bi subjekat morao da plati ako se aktivira jemstvo.

(5) Pri utvrđivanju nominalnog iznosa iz stava 4 ovog člana ne uzimaju se u obzir bilo koje specifične ispravke vrijednosti za kreditni rizik, AVA u skladu sa čl. 16 i 109 ove odluke, iznosi oduzeti u skladu sa članom 18 stav 1 tačka 13 ove odluke ili ostala smanjenja regulatornog kapitala povezana sa izloženošću.

(6) Za potrebe člana 18 stav 1 tačka 13 ove odluke sljedeće izloženosti klasifikuju se kao nekvalitetne:
1) izloženost za koju se smatra da je nastao status neispunjavanja obaveza u skladu sa članom 197 ove odluke;
2) izloženost koja se smatra obezvrijeđenom (umanjenom za iznos ispravki vrijednosti) u skladu sa važećim računovodstvenim okvirom;
3) izloženost u probnom periodu u skladu sa stavom 12 ovog člana, ako su odobrene dodatne mjere restrukturiranja ili ako je izloženost dospjela duže od 30 dana;
4) izloženost u obliku obaveze koja, u slučaju njenog povlačenja ili da se iskoristi na drugi način, vjerovatno ne bi bila u cjelosti otplaćena bez realizacije naplate iz kolaterala;
5) izloženost u obliku finansijske garancije ili drugog oblika jemstva za koju je vjerovatno da bi primalac jemstva mogao da aktivira to finansijsko jemstvo, kao i kada odnosna izloženost koja je obezbijeđena jemstvom zadovoljava kriterijumume prema kojima se smatra nekvalitetnom izloženošću.

(7) Za potrebe stava 6 tačka 1 ovog člana, ako kreditna institucija ima bilansne izloženosti prema dužniku koje su dospjele duže od 90 dana i koje čine više od 20% svih bilansnih izloženosti prema tom dužniku, smatra se da su sve bilansne i vanbilansne izloženosti prema tom dužniku nekvalitetne.

(8) Izloženost na koje nije primijenjena mjera restrukturiranja prestaje da se klasifikuje kao nekvalitetna za potrebe člana 18 stav 1 tačka 13 ove odluke, ako su ispunjeni sljedeći uslovi:
1) izloženost ispunjava izlazne kriterijume koje je kreditna institucija primijenila za prestanak klasifikacije u kategoriju obezvrijeđene izloženosti u skladu sa važećim računovodstvenim okvirom i klasifikacije u kategoriju sa statusom neispunjavanja obaveza u skladu sa članom 197 ove odluke;
2) položaj dužnika poboljšao se u tolikoj mjeri da je kreditna institucija uvjerena da će se vjerovatno izvršiti potpuna i pravovremena otplata; i
3) dužnik nema iznosa dospjelih duže od 90 dana.
(9) Klasifikacijom nekvalitetne izloženosti kao stalne imovine namijenjene prodaji u skladu sa važećim računovodstvenim okvirom ne prestaje njena klasifikacija kao nekvalitetne izloženosti za potrebe člana 18 stav 1 tačka 13 ove odluke.

(10) Nekvalitetne izloženosti koje podliježu mjerama restrukturiranja prestaju se klasifikovati kao nekvalitetne za potrebe člana 18 stav 1 tačka 13 ove odluke, ako su ispunjeni sljedeći uslovi:
1) izloženosti su prestale da biudu u položaju koji bi doveo do njihove klasifikacije kao nekvalitetne izloženosti u skladu sa stavom 6 ovog člana;
2) prošlo je najmanje godinu dana od datuma kada su odobrene mjere restrukturiranja i datuma kada su izloženosti klasifikovane kao nekvalitetne u zavisnosti od toga koji je datum kasniji; i

3) nakon primjene mjera restrukturiranja nema neizmirenih dospjelih iznosa, a kreditna institucija je na osnovu analize finansijskog položaja dužnika uvjerena u vjerovatnoću potpune i blagovremene otplate izloženosti.

(11) Potpuna i blagovremena otplata ne smatra se vjerovatnom, osim ako je dužnik izvršio redovne i pravovremene uplate iznosa koji odgovaraju nekom od sljedećih iznosa:
1) iznosu koji je bio dospio prije nego što je odobrena mjera restrukturiranja, ako je bilo iznosa koji su dospjeli; ili
2) iznosu koji je otpisan u okviru odobrenih mjera restrukturiranja, ako nije bilo iznosa koji su dospjeli.

(12) Nekvalitetna izloženost za koju prestane klasifikovanje kao nekvalitetne u skladu sa stavom 10 ovog člana, biće u probnom periodu dok se ne ispune sljedeći uslovi:
1) prošle su najmanje dvije godine od datuma kada je izloženost koja podliježe mjerama restrukturiranja ponovo klasifikovana kao kvalitetna izloženost;
2) minimalno tokom jedne polovine perioda u kojem bi izloženost bila u probnom periodu izvršena su redovna i pravovremena plaćanja koja su dovela do plaćanja znatnog ukupnog iznosa glavnice ili kamata;
3) nijedna izloženost prema dužniku nije dospjela duže od 30 dana.

Mjere restrukturiranja

Član 36

(1) Mjerom restrukturiranja, u smislu ove odluke, smatra se ustupak kreditne institucije prema dužniku koji ima poteškoća sa ispunjavanjem svojih finansijskih obaveza ili je vjerovatno da će ih imati.Takav ustupak može da znači gubitak za zajmodavca i odnosi se na neku od sljedećih mjera:
1) izmjenu uslova obaveze dužnika, ako takva izmjena ne bi bila odobrena da dužnik nije imao poteškoća sa ispunjavanjem svojih finansijskih obaveza;
2) potpuno ili djelimično refinansiranje obaveze dužnika, ako takvo refinansiranje ne bi bilo odobreno da dužnik nije imao poteškoća sa ispunjavanjem svojih finansijskih obaveza.

(2) Mjerama restrukturiranja smatraju se naročito sljedeće situacije:
1) novi uslovi ugovora povoljniji su za dužnika od prethodnih uslova ugovora, u slučaju kada dužnik ima poteškoća sa ispunjavanjem svojih finansijskih obaveza ili će ih vjerovatno imati;
2) novi uslovi ugovora povoljniji su za dužnika od uslova ugovora koje je ista kreditna institucija ponudila dužnicima sa sličnim rizičnim profilom u isto vrijeme, u slučaju kada dužnik ima poteškoća sa ispunjavanjem svojih finansijskih obaveza ili će ih vjerovatno imati;
3) izloženost je na osnovu uslova inicijalnog ugovora klasifikovana kao nekvalitetna prije izmjene uslova ugovora, ili bi bila klasifikovana kao nekvalitetna da nije došlo do izmjene uslova ugovora;
4) posljedica mjere je potpuno ili djelimično poništenje obaveze dužnika;
5) kreditna institucija odobrava primjenu ugovornih odredaba koje dužniku pružaju mogućnost promjene uslova ugovora i izloženost je bila klasifikovana kao nekvalitetna prije primjene tih odredaba ili bi bila klasifikovana kao nekvalitetna da te odredbe nijesu primijenjene;
6) u trenutku odobravanja duga ili neposredno prije ili nakon toga, dužnik je izvršio plaćanja glavnice ili kamata po drugoj obavezi koju je imao prema istoj kreditnoj instituciji, koja je bila klasifikovana kao nekvalitetna izloženost ili bi bila klasifikovana kao nekvalitetna da ta plaćanja nijesu izvršena;
7) izmjena uslova ugovora koja uključuje otplate preuzimanjem kolaterala, ako takva izmjena predstavlja ustupak.

(3) Sljedeće okolnosti pokazuju da su možda donesene mjere restrukturiranja:
(1) inicijalni ugovor je dospio više od 30 dana najmanje jedanput tokom tri mjeseca prije njegove izmjene ili bi bio dospio više od 30 dana da nije bilo izmjene;
(2) dužnik je, u vrijeme kada je zaključio ugovor o kreditu ili neposredno prije ili nakon toga, izvršio plaćanje glavnice ili kamata po drugoj obavezi koju je imao prema istoj kreditnoj instituciji koja je bila dospjela 30 dana najmanje jedanput tokom tri mjeseca prije odobravanja novog zaduženja;
(3) kreditna institucija odobrava primjenu ugovornih odredaba koje dužniku pružaju mogućnost promjene uslova ugovora, a izloženost je dospjela 30 dana ili bi bila dospjela 30 dana da te odredbe nijesu primijenjene.

(4) Za potrebe ovog člana poteškoće koje dužnik ima sa ispunjavanjem svojih finansijskih obaveza procjenjuju se na nivou dužnika, uzimajući u obzir sva pravna lica u dužnikovoj grupi koja su obuhvaćena računovodstvenom konsolidacijom grupe i fizičkih lica koje kontrolišu tu grupu.

Odbici za nekvalitetne izloženosti

Član 37

(1) Za potrebe člana 18 stav 1 tačka 13 ove odluke, kreditna institucija odvojeno utvrđuje primjenljivi iznos nedostajućeg pokrića za svaku nekvalitetnu izloženost koji se oduzima od stavki redovnog osnovnog kapitala tako što iznos utvrđen u tački 2 ovog stava oduzima od iznosa utvrđenog u tački 1 ovog stava, u slučaju gdje je iznos iz tačke 1 veći od iznosa iz tačke 2 ovog stava:
(1) zbir:
- neobezbijeđenog dijela svake nekvalitetne izloženosti, ako postoji, pomnoženog sa primjenljivim faktorom iz stava 4 ovog člana; i

- obezbijeđenog dijela svake nekvalitetne izloženosti, ako postoji, pomnoženog sa primjenljivim faktorom iz stava 5 ovog člana;

(2) zbir sljedećih stavki pod uslovom da se odnose na istu nekvalitetnu izloženost:
- specifičnih ispravki vrijednosti za kreditni rizik;
- AVA u skladu sa čl. 16 i 109 ove odluke;
- ostalih smanjenja regulatornog kapitala;
- za kreditne institucije koje izračunavaju iznose rizikom ponderisane izloženosti primjenom pristupa zasnovanog na internim rejting sistemima, apsolutnih vrijednosti iznosa oduzetih na osnovu člana 18 stav 1 tačka 4 ove odluke koji se odnose na nekvalitetne izloženosti, pri čemu se apsolutna vrijednost pripisiva svakoj nekvalitetnoj izloženosti utvrđuje tako što se iznosi oduzeti na osnovu člana 18 stav 1 tačka 4 ove odluke pomnože sa učešćem iznosa očekivanog gubitka za nekvalitetnu izloženost u ukupnom iznosu očekivanog gubitka za izloženosti koje su u statusu neispunjavanja obaveza ili nijesu u tom statusu, zavisno od toga šta je primjenljivo;
- kada je nekvalitetna izloženost otkupljena po cijeni nižoj od iznosa koji dužnik duguje, razlike između otkupne cijene i iznosa koji dužnik duguje; i
- iznosa koje je kreditna institucija otpisala od kada je izloženost klasifikovana kao nekvalitetna.

(2) Obezbijeđenim dijelom nekvalitetne izloženosti smatra se dio izloženosti za koji se, za potrebe utvrđivanja zahtjeva za regulatornim kapitalom u skladu sa Dijelom trećim glava II ove odluke, smatra da je obuhvaćen materijalnom kreditnom zaštitom ili nematerijalnom kreditnom zaštitom ili da je u cjelosti i potpuno obezbijeđen zalogom na nepokretnostima.

(3) Neobezbijeđeni dio nekvalitetne izloženosti predstavlja razliku, između iznosa izloženosti navedene u članu 35 stav 1 ove odluke i obezbijeđenog dijela izloženosti, ako postoji.

(4) Za potrebe stava 1 tačka 1 alineja 1 ovog člana primjenjuju se sljedeći faktori:
(1) 0,35 - za neobezbijeđeni dio nekvalitetne izloženosti koji se primjenjuje u periodu između prvog i posljednjeg dana treće godine nakon što je izloženost klasifikovana kao nekvalitetna;
(2) 1 - za neobezbijeđeni dio nekvalitetne izloženosti koji se primjenjuje od prvog dana četvrte godine nakon što je izloženost klasifikovana kao nekvalitetna.

(5) Za potrebe stava 1 tačka 1 alineja 2 ovog člana primjenjuju se sljedeći faktori:
(1) 0,25 - za obezbijeđeni dio nekvalitetne izloženosti koji se primjenjuje u periodu između prvog i posljednjeg dana četvrte godine nakon što je izloženost klasifikovana kao nekvalitetna;
(2) 0,35 - za obezbijeđeni dio nekvalitetne izloženosti koji se primjenjuje u periodu između prvog i posljednjeg dana pete godine nakon što je izloženost klasifikovana kao nekvalitetna;
(3) 0,55 - za obezbijeđeni dio nekvalitetne izloženosti koji se primjenjuje u periodu između prvog i posljednjeg dana šeste godine nakon što je izloženost klasifikovana kao nekvalitetna;
(4) 0,70 - za dio nekvalitetne izloženosti koji je obezbijeđen nepokretnostima u skladu sa Dijelom trećim glava II ove odluke ili kada je u pitanju stambeni kredit za koji garantuje priznati pružalac zaštite iz člana 220 ove oduke, a koji se primjenjuje u periodu između prvog i posljednjeg dana sedme godine nakon što je izloženost klasifikovana kao nekvalitetna;
(5) 0,80 - za dio nekvalitetne izloženosti koji je obezbijeđen drugom materijalnom ili nematerijalnom kreditnom zaštitom u skladu sa Dijelom trećim glava II ove odluke koji se primjenjuje u periodu između prvog i posljednjeg dana sedme godine nakon što je izloženost klasifikovana kao nekvalitetna;
(6) 0,80 - za dio nekvalitetne izloženosti koji je obezbijeđen nepokretnostima u skladu sa Dijelom trećim glava II ove odluke ili ako je u pitanju stambeni kredit za koji garantuje priznati pružalac zaštite iz člana 220 ove oduke, a koji se primjenjuje u periodu između prvog i posljednjeg dana osme godine nakon što je izloženost klasifikovana kao nekvalitetna;
(7) 1 - za dio nekvalitetne izloženosti koji je obezbijeđen drugom materijalnom ili nematerijalnom kreditnom zaštitom u skladu sa dijelom trećim glavom II ove odluke koji se primjenjuje od prvog dana osme godine nakon što je izloženost klasifikovana kao nekvalitetna;
(8) 0,85 - za dio nekvalitetne izloženosti koji je obezbijeđen nepokretnostima u skladu sa dijelom trećim glava II ove odluke ili ako je riiječ o stambenom kreditu za koji garantuje priznati pružalac zaštite iz člana 220 ove oduke, a koji se primjenjuje u periodu između prvog i posljednjeg dana devete godine nakon što je izloženost klasifikovana kao nekvalitetna;
(9) 1 - za dio nekvalitetne izloženosti koji je obezbijeđen nepokretnostima u skladu sa dijelom trećim glavom II ili ako je riječ o stambenom kreditu za koji garantuje priznati pružalac zaštite kako je navedeno u članu 220 ove oduke, a koji se primjenjuje od prvog dana desete godine nakon što je izloženost klasifikovana kao nekvalitetna.

(6) Izuzetno od stava 5 ovog člana, sljedeći faktori primjenjuju se na dio nekvalitetne izloženosti za koji garantuje ili jemči ili daje obezbjeđenje službena agencija za izvozne kredite:
1) 0 za obezbijeđeni dio nekvalitetne izloženosti koji se primjenjuje u periodu koji počinje godinu dana nakon što je izloženost klasifikovana kao nekvalitetna i završava sedam godina nakon što je izloženost klasifikovana kao nekvalitetna; i
2) 1 za obezbijeđeni dio nekvalitetne izloženosti koji se primjenjuje od prvog dana osme godine nakon što je izloženost klasifikovana kao nekvalitetna.

(7) Izuzetno od stava 4 ovog člana, ako je za izloženost u periodu koji počinje godinu dana nakon što je klasifikovana kao nekvalitetna i završava dvije godine nakon što je klasifikovana kao nekvalitetna, odobrena mjera restrukturiranja, faktor koji je primjenljiv, u skladu sa stavom 4 ovog člana, na datum kada je mjera restrukturiranja odobrena biće primjenljiv i tokom dodatnog perioda od godine dana.

(8) Izuzetno od stava 5 ovog člana, ako je za izloženost u periodu koje počinje dvije godine nakon što je klasifikovana kao nekvalitetna i završava šest godina nakon što je klasifikovana kao nekvalitetna odobrena mjera restrukturiranja, faktor koji je primjenljiv u skladu sa stavom 5 ovog člana na datum kada je mjera restrukturiranja odobrena biće primjenljiv i tokom dodatnog perioda od godine dana.
(9) Odredbe st. 7 i 8 ovog člana, primjenjuju se samo u odnosu na prvu mjeru restrukturiranja koja je odobrena nakon klasifikovanja izloženosti kao nekvalitetne.

Pododsjek 2
Izuzeća i alternative odbicima od stavki redovnog osnovnog kapitala

Pragovi izuzeća za odbitne stavke od stavki redovnog osnovnog kapitala

Član 38

(1) Kreditna institucija, prilikom oduzimanja koja se zahtijevaju u skladu sa članom 18 stav 1 tač. 3 i 9 ove odluke, nije dužna da oduzima iznose stavki iz tač. 1 i 2 ovog stava, čiji je zbir jednak ili manji od iznosa praga iz stava 2 ovog člana:

1) odložena poreska sredstva koja zavise od buduće profitabilnosti i proizilaze iz privremenih razlika, a ukupno su manja ili jednaka od 10% stavki redovnog osnovnog kapitala kreditne institucije izračunatih nakon što se primijeni sljedeće:
   - čl. 14 do 17 ove odluke;
   - član 18 stav 1 tač. 1 do 8, tačka 11 al. 2 do 5 i tačka 12 ove odluke, isključujući odložena poreska sredstva koja zavise od buduće profitabilnosti i proizilaze iz privremenih razlika;
2) ako kreditna institucija ima značajno ulaganje u subjekat finansijskog sektora, direktna, indiretna i sintetička ulaganja te kreditne institucije u instrumente redovnog osnovnog kapitala tih subjekata koja su ukupno manja ili jednaka od 10% stavki redovnog osnovnog kapitala kreditne institucije izračunatih nakon primijene:
   - čl. 14 do 17 ove odluke;
   - člana 18 stav 1 tač. 1 do 8, tačka 11 al. 2 do 5 i tačka 12 ove odluke, isključujući odložena poreska sredstva koja zavise od buduće profitabilnosti i proizilaze iz privremenih razlika.

(2) Za potrebe stava 1 ovog člana, iznos praga jednak je iznosu iz tačke 1 ovog stava pomnoženog sa procentom iz tačke 2 ovog stava:

1) preostali iznos stavki redovnog osnovnog kapitala nakon što su u cjelosti izvršena usklađivanja i primijenjene odbitne stavke iz čl. 14 do 18 ove odluke, ali bez primjene pragova izuzeća iz ovog člana;
2) 17,65%.

(3) Za potrebe stava 1 ovog člana kreditna institucija određuje učešće odloženih poreskih sredstava u ukupnom iznosu stavki koji nije dužna da oduzima, tako što iznos iz tačke 1 ovog stava podijeli iznosom utvrđenim u skladu sa tačkom 2 ovog stava:

1) iznos odloženih poreskih sredstava koja zavise od buduće profitabilnosti i proizilaze iz privremenih razlika, a ukupno su jednaka ili manja od 10% stavki redovnog osnovnog kapitala kreditne institucije;
2) zbir:
   - iznosa iz tačke 1 ovog stava; i
   - iznosa direktnih, indirektnih i sintetičkih ulaganja kreditne institucije u instrumente regulatornog kapitala subjekata finansijskog sektora u kojima kreditna institucija ima značajna ulaganja koja su ukupno jednaka ili manja od 10% stavki regulatornog kapitala kreditne institucije.

(4) Učešće značajnih ulaganja u ukupnom iznosu stavki koji nije potrebno oduzeti iznosi 1 umanjen za učešće iz stava 3 ovog člana.
(5) Iznosima stavki koji se ne oduzimaju u skladu sa stavom 1 ovog člana dodjeljuje se ponder rizika od 250%.

Zahtjev za oduzimanje kada se primjenjuju konsolidacija i dodatna supervizija

Član 39

(1) Za potrebe obračuna regulatornog kapitala na pojedinačnoj, potkonsolidovanoj osnovi i konsolidovanoj osnovi, kada Centralna banka od kreditne institucije zahtijeva ili joj odobrava primjenu metoda računovodstvene konsolidacije, dedukcije i agregacije ili knjigovodstvene vrijednosti zahtijevane dedukcije iz propisa kojima se uređuje dodatni nadzor nad finansijskim konglomeratima Centralna banka može da odobri kreditnoj instituciji da ne oduzima ulaganja u instrumente regulatornog kapitala subjekta finansijskog sektora u kojem matična kreditna institucija, matični finansijski holding ili matični mješoviti finansijski holding ili kreditna institucija imaju značajno ulaganje, ako su ispunjeni sljedeći uslovi:

1) subjekat finansijskog sektora je društvo za osiguranje, društvo za reosiguranje ili osiguravajući holding;

2) to društvo za osiguranje, društvo za reosiguranje ili osiguravajući holding uključeno je u istu dodatnu superviziju u skladu sa propisima kojim se uređuje dodatni nadzor nad finansijskim konglomeratima kao matična kreditna institucija, matični finansijski holding ili matični mješoviti finansijski holding ili kreditna institucija koja ima ulaganje;
3) kreditna institucija je dobila prethodno odobrenje Centralne banke;
4) prije izdavanja odobrenja iz tačke 3 ovog stava i kontinuirano nakon toga moraju biti ispunjeni uslovi Centralne banke da su nivo integrisanog upravljanja, upravljanje rizikom i interna kontrola što se tiče subjekata koji bi bili uključeni u obuhvat konsolidacije prema nekom od utvrđenih metoda, adekvatni;
5) ulaganja u subjekat pripadaju jednom od sljedećih:
   - matičnoj kreditnoj instituciji;
   - matičnom finansijskom holdingu;
   - matičnom mješovitom finansijskom holdingu;
   - kreditnoj instituciji;
   - zavisnom društvu jednog od subjekata iz al. 1 do 4 ove tačke koje je uključeno u obuhvat konsolidacije u skladu sa Zakonom.

(2) Odabrani metod iz stava 1 ovog člana primjenjuje se dosljedno tokom vremena.

(3) Za potrebe obračuna regulatornog kapitala na pojedinačnoj i na potkonsolidovanoj osnovi, kreditna institucija koja podliježe superviziji na konsolidovanoj osnovi u skladu sa Zakonom ne oduzima ulaganja u instrumente regulatornog kapitala koje emituju subjekti finansijskog sektora uključeni u obuhvat supervizije na konsolidovanoj osnovi, osim ako Centralna banka odluči da su ta oduzimanja potrebna u posebne svrhe, a naročito za svrhe strukturnog razdvajanja bankarskih djelatnosti ili planiranja sanacije.

(4) Ulaganja u vezi sa kojima se ne vrše oduzimanja u skladu sa stavom 1 ovog člana smatraju se izloženostima i dodjeljuje im se ponder rizika u skladu sa Dijelom trećim Glava II Odjeljak 2 ili 3 ove odluke, prema potrebi.

(5) Prilikom izračunavanja regulatornog kapitala za potrebe zahtjeva utvrđenih u članu 102 ove odluke ne primjenjuju se odredbe stava 3 ovog člana.
(6) Ako kreditna institucija primjenjuje metod računovodstvene konsolidacije ili metod dedukcije i agregacije, kreditna institucija objavljuje dodatne kapitalne zahtjeve i stopu adekvatnosti kapitala finansijskog konglomerata izračunate u skladu sa odredbama zakona kojim se uređuje dodatni nadzor finansijskih konglomerata.

Odsjek 4
Redovni osnovni kapital

Redovni osnovni kapital

Član 40

Redovni osnovni kapital kreditne institucije sastoji se od stavki redovnog osnovnog kapitala nakon sprovođenja usklađivanja u skladu sa čl. 14 do 17 ove odluke, odbitnih stavki u skladu sa članom 18 i izuzeća i alternativa iz čl. 38, 39 i 88 ove odluke.

ODJELJAK 3
Dodatni osnovni kapital

Odsjek 1
Stavke i instrumenti dodatnog osnovnog kapitala

Stavke dodatnog osnovnog kapitala

Član 41

(1) Stavke dodatnog osnovnog kapitala sastoje se od:
1) instrumenata kapitala, ako su ispunjeni uslovi iz člana 42 stav 1 ove odluke;
2) računa emisione premije koji se odnose na instrumente iz tačke 1 ovog stava.

(2) Instrumenti iz stava 1 tačka 1 ovog člana ne ispunjavaju uslove za stavke redovnog osnovnog kapitala ili dopunskog kapitala kreditne institucije.

Instrumenti dodatnog osnovnog kapitala

Član 42

(1) Instrumenti kapitala ispunjavaju uslove za instrumente dodatnog osnovnog kapitala samo ako su ispunjeni sljedeći uslovi:
1) instrumente je direktno emitovala kreditna institucija i ti instrumenti su u potpunosti plaćeni;
2) instrumenti nijesu u vlasništvu nijednog od sljedećih subjekata:
   - kreditne institucije ili njenih zavisnih društava;

- društva u kojem kreditna institucija ima učešće u obliku vlasništva, direktnog ili putem kontrole, 20% ili više glasačkih prava ili kapitala tog društva;

3) sticanje vlasništva nad instrumentima, direktno ili indirektno, ne finansira kreditna institucija;
4) instrumenti su podređeni u odnosu na instrumente dopunskog kapitala u slučaju nesolventnosti kreditne institucije;
5) instrumenti nijesu obezbijeđeni, niti pokriveni garancijom koja poboljšava podređeni status potraživanja od strane bilo kojeg od sljedećih subjekata:
   - kreditne institucije ili njenih zavisnih društava,
   - matičnog društva kreditne institucije ili njegovih zavisnih društava,
   - matičnog finansijskog holdinga ili njegovih zavisnih društava,
   - mješovitog holdinga ili njegovih zavisnih društava,
   - mješovitog finansijskog holdinga ili njegovih zavisnih društava, ili
   - bilo kog društva koje je blisko povezano sa subjektima iz al. 1 do 5 ove tačke;
6) instrumenti nijesu podložni bilo kakvim ugovorima ili sporazumima kojima se poboljšava podređeni status potraživanja na osnovu instrumenata u slučaju nesolventnosti ili likvidacije;
7) instrumenti nemaju rok dospijeća i odredbe kojima se uređuju ti instrumenti ne uključuju podsticaj kreditnoj instituciji da ih otkupi;
8) ako instrumenti uključuju jednu ili više opcija prijevremenog otkupa, uključujući opcije kupovine, opcije se mogu izvršiti isključivo na osnovu diskrecionog prava emitenta;
9) nad instrumentima može da se izvrši opcija kupovine, mogu da se otkupe ili ponovo kupe samo ako su ispunjeni uslovi iz člana 81 ove odluke, a najranije pet godina od dana emisije, osim kada su ispunjeni uslovi iz člana 86 stav 4 ove odluke;
10) u odredbama kojima se uređuju instrumenti nije navedeno izričito ili implicitno da bi kreditna institucija, zavisno od slučaja, kupila, otkupila ili ponovo kupila instrumente, osim u slučaju nesolventnosti ili likvidacije kreditne institucije i kreditna institucija ne daje takve navode na drugi način;
11) kreditna institucija ne navodi izričito ili implicitno da bi Centralna banka odobrila izvršenje opcije kupovine, otkupa ili ponovne kupovine instrumenata;
12) raspodjele u vezi sa instrumentima ispunjavaju sljedeće uslove:
   - isplaćuju se iz stavki raspoloživih za raspodjelu;
   - nivo raspodjela po instrumentima ne mijenja se u odnosu na kreditnu sposobnost kreditne institucije ili njenog matičnog društva;
   - odredbe kojima se uređuju instrumenti daju kreditnoj instituciji puno diskreciono pravo da u bilo kom trenutku otkaže raspodjelu po instrumentima na neograničeni period i na nekumulativnoj osnovi, a kreditna institucija ta otkazana plaćanja može da koristi bez ograničenja za ispunjavanje dospjelih obaveza;
   - otkazivanje raspodjela ne predstavlja slučaj nastanka statusa neispunjavanja obaveza kreditne institucije;
   - otkazivanje raspodjela ne nameće ograničenja kreditnoj instituciji;
13) instrumenti se ne uzimaju o obzir pri utvrđivanju da li su obaveze kreditne institucije veće od njene imovine, ako se takvo utvrđivanje vrši u skladu sa propisima kojima se uređuje nesolventnost;
14) odredbe kojima se uređuju instrumenti zahtijevaju da se, nakon nastanka događaja koji je utvrđen kao pokretač, privremeno ili trajno smanji vrijednost glavnice instrumenta ili da se instrumenti transformišu u instrumente redovnog osnovnog kapitala;
15) odredbe kojima se uređuju instrumenti ne uključuju odredbe koje bi mogle biti prepreka za dokapitalizaciju kreditne institucije;
16) ako emitent ima sjedište u trećoj zemlji i dio je grupe za sanaciju čiji subjekat koji je predmet sanacije ima sjedište u Crnoj Gori ili Evropskoj uniji ili ako emitent ima sjedište u Crnoj Gori ili Evropskoj uniji, propisima ili ugovornim odredbama kojima se uređuju instrumenti zahtijeva se trajan otpis ili konverzija glavnice instrumenata u instrumente redovnog osnovnog kapitala, u skladu sa odlukom Centralne banke koju donese u ostvarivanju funkcije organa za sanaciju kreditnih institucija, u izvršavanju ovlašćenja koja se odnose na otpis i konverziju instrumenata kapitala, utvrđenih zakonom kojim se uređuje sanacija kreitnih institucija;
17) ako emitent ima sjedište u trećoj zemlji i nije dio grupe za sanaciju čiji subjekat koji je predmet sanacije ima sjedište u Crnoj Gori ili Evropskoj uniji, propisima ili ugovornim odredbama kojima se uređuju instrumenti zahtijeva se trajan otpis ili konverzija glavnice instrumenata u instrumente redovnog osnovnog kapitala, u skladu sa odlukom relevantnog organa iz treće zemlje;
18) ako emitent ima sjedište u trećoj zemlji i dio je grupe za sanaciju čiji subjekat koji je predmet sanacije ima sjedište u Crnoj Gori ili Evropskoj uniji ili ako emitent ima sjedište u Crnoj Gori ili Evropskoj uniji instrumenti se mogu emitovati samo u skladu sa propisima treće zemlje ili na osnovu njih samo ako je prema tim propisima izvršenje ovlašćenja otpisa i konverzije djelotvorno i izvršivo na osnovu zakonskih odredaba ili pravno izvršivih ugovornih odredaba kojima se priznaju sanacija ili druge mjere otpisa ili konverzije;
19) instrumenti nijesu predmet sporazuma o prebijanju ili netiranju kojima bi se umanjila njihova sposobnost za apsorpciju gubitaka.

(2) Za potrebe stava 1 tačka 1 ovog člana samo onaj dio instrumenta kapitala koji je u potpunosti plaćen prihvatljiv je kao instrument dodatnog osnovnog kapitala.

(3) Za potrebe stava 1 tačka 7 ovog člana, podsticaji za otkup su sve karakteristike koje omogućavaju da se na datum emisije može očekivati da će se instrument vrjerovatno otkupiti.

(4) Podsticaji za otkup iz stava 3 ovog člana uključuju sljedeće oblike:

1) opcija kupovine kombinovana sa povećanjem kreditnog spreda instrumenta ako kupovina nije izvršena (opcija kupovine nije iskorišćena);
2) opcija kupovine kombinovana sa zahtjevom ili opcijom investitora da konvertuje instrument u instrument redovnog osnovnog kapitala ako kupovina nije izvršena;
3) opcija kupovine kombinovana sa promjenom odnosne kamatne stope kada je kreditni spred koji se dodaje na drugu odnosnu kamatnu stopu veći od inicijalne stope plaćanja umanjene za svop stopu;
4) opcija kupovine kombinovana sa povećanjem iznosa okupa u budućnosti;
5) opcija ponovnog stavljanja na tržište (eng. *remarketing option*) kombinovana sa povećanjem kreditnog spreda instrumenta ili promjenom odnosne kamatne stope kada je kreditni spred koji se dodaje na drugu odnosnu kamatnu stopu veći od inicijalne stope plaćanja umanjene za svop stopu kada instrument nije ponovo stavljen na tržište;
   stavljanje instrumenta na tržište (eng. *marketing of the instrument*) na način da se investitorima stavlja do znanja da će se kod instrumenta realizovati opcija kupovine.

Ograničenja otkazivanja raspodjela po instrumentima dodatnog osnovnog kapitala i karakteristike koje bi mogle biti prepreka dokapitalizaciji kreditne institucije

Član 43

(1) Za potrebe člana 42 stav 1 tačka 12 alineja 5 i tačka 15 ove odluke, odredbe kojima se uređuju instrumenti dodatnog osnovnog kapitala ne smiju da sadrže naročito sljedeće:
1) zahtjev za raspodjele po instrumentima u slučaju da se izvrši raspodjela po instrumentu koji emituje kreditna institucija koji je jednako rangiran ili podređen u odnosu na instrument dodatnog osnovnog kapitala, uključujući i instrument redovnog osnovnog kapitala;
2) zahtjev za isplatu raspodjela po instrumentima redovnog osnovnog kapitala, dodatnog osnovnog kapitala ili dopunskog kapitala koji bi se otkazao u slučaju da se ne izvrše raspodjele po tim instrumentima dodatnog osnovnog kapitala;
3) obavezu zamjene isplate kamata ili dividendi plaćanjem u bilo kakvom drugom obliku.

(2) Kreditna institucija ne smije ni na bilo koji drugi način da podliježe obavezama iz stava 1 tačka 3 ovog člana.

(3) Karakteristike instrumenata koje bi mogle da budu prepreka dokapitalizaciji kreditne institucije u smislu člana 42 stav 1 ove odluke uključuju odredbe kojima se od kreditne institucije zahtijeva nadoknada postojećim imaocima instrumenata kapitala u slučaju izdavanja novog instrumenta kapitala.

Smanjenje vrijednosti ili konvertovanje instrumenata dodatnog osnovnog kapitala

Član 44

(1) Za potrebe člana 42 stav 1 tačka 14 ove odluke, na instrumente dodatnog osnovnog kapitala primjenjuju se sljedeće odredbe:
1) događaj koji je pokretač *(eng. trigger event)* nastaje kada stopa redovnog osnovnog kapitala kreditne institucije iz člana 101 stav 1 tačka 1 ove odluke padne ispod bilo kog od sljedećih nivoa:
   - 5,125%;
   - nivoa višeg od 5,125% koji kreditna institucija odredi i bliže definiše u odredbama kojima se uređuje instrument;
2) kreditna institucija u odredbama kojima se uređuje instrument, pored pokretača iz tačke 1 ovog stava, može da bliže definiše još jedan ili više događaja koji su pokretači;
3) ako odredbe kojima se uređuju instrumenti zahtijevaju njihovo konvertovanje u instrumente redovnog osnovnog kapitala po nastanku događaja koji je pokretač, u tim odredbama treba bliže navesti jedno od sljedećeg:
   - stopu takvog konvertovanja i ograničenje dozvoljenog iznosa za konvertovanje;
   - raspon u okviru kojeg će se instrumenti konvertovati u instrumente redovnog osnovnog kapitala;
4) ako odredbe kojima se uređuju instrumenti zahtijevaju da se po nastanku događaja koji je pokretač smanji iznos njihove glavnice, smanjenjem iznosa umanjuje se:
   - potraživanje imaoca instrumenta u slučaju nesolventnosti ili likvidacije kreditne institucije,
   - iznos koji treba platiti u slučaju izvršenja opcije kupovine ili otkupa instrumenta, i
   - raspodjele po instrumentu;
5) ako je instrumente dodatnog osnovnog kapitala emitovalo zavisno društvo sa sjedištem u trećoj zemlji, pokretač iz tačke 1 ovog stava od 5,125% ili veći izračunava se u skladu sa važećim propisima te treće zemlje ili ugovornim odredbama kojima se uređuju instrumenti, pod uslovom da je Centralna banka uvjerena da su te odredbe ekvivalente zahtjevima iz ovog člana.

(2) Smanjenjem vrijednosti ili konvertovanjem instrumenta dodatnog osnovnog kapitala, u skladu sa važećim računovodstvenim okvirom, nastaju stavke koji ispunjavaju uslove za stavke redovnog osnovnog kapitala.

(3) Iznos instrumenata dodatnog osnovnog kapitala koji se priznaju kao stavke dodatnog osnovnog kapitala ograničen je na minimalni iznos stavki redovnog osnovnog kapitala koji bi nastao kada bi iznos glavnice instrumenata dodatnog osnovnog kapitala bio u cjelosti smanjen ili konvertovan u instrumente redovnog osnovnog kapitala.

(4) Ukupni iznos instrumenata dodatnog osnovnog kapitala čiju je vrijednost potrebno smanjiti ili konvertovati po nastanku događaja koji je pokretač, ne može da bude manji od manjeg od sljedeća dva iznosa:

1) iznosa koji je potreban da bi pokazatelj redovnog osnovnog kapitala kreditne institucije ponovo u cjelosti dostigao 5,125%;
2) iznosa ukupne glavnice instrumenta.

(5) Po nastanku događaja koji je se smatra pokretačem, kreditna institucija je dužna da:

1) o tome odmah obavijestiti Centralnu banku;
2) o tome obavijesti imaoce instrumenata dodatnog osnovnog kapitala; i
3) smanji iznos glavnice instrumenata ili da konvertuje instrumente u instrumente redovnog osnovnog kapitala bez odlaganja, ali najkasnije u roku od mjesec dana, u skladu sa zahtjevom iz ovog člana.

(6) Kreditna institucija koja emituje instrumente dodatnog osnovnog kapitala koji se konvertuju u redovni osnovni kapital po nastanku događaja koji je pokretač, obezbjeđuje da je njen odobreni akcijski kapital u svakom trenutku dovoljan za konvertovanje svih takvih konvertibilnih instrumenata dodatnog osnovnog kapitala u akcije u slučaju nastanka događaja koji je pokretač.

(7) Na dan emisije konvertibilnih instrumenata dodatnog osnovnog kapitala iz stava 6 ovog člana potrebno je dobiti sva odobrenja i kreditna institucija mora da u svakom trenutku raspolaže potrebnim prethodnim odobrenjem za emitovanje instrumenata redovnog osnovnog kapitala u koje bi se ti instrumenti dodatnog osnovnog kapitala konvertovali po nastanku događaja koji je pokretač.

(8) Kreditna institucija koja emituje instrumente dodatnog osnovnog kapitala koji se konvertuju u redovni osnovni kapital po nastanku događaja koji je pokretač obezbjeđuje da u njenom osnivačkom aktu, statutu ili ugovornim odredbama ne postoje proceduralne prepreke za to konvertovanje.

(9) Ako kreditna institucija utvrdi da je udio redovnog osnovnog kapitala pao ispod nivoa definisanog u stavu 1 tačka 1 ovog člana kojim se pokreće konvertovanje ili smanjenje vrijednosti instrumenta organ upravljanja ili bilo koje drugo relevantno tijelo kreditne institucije bez odlaganja utvrđuje da je nastao događaj koji je pokretač i nastaje neopoziva obaveza smanjenja vrijednosti ili konvertovanja instrumenta.

(10) Iznos čiju je vrijednost potrebno smanjiti ili konvertovati utvrđuje se što je prije moguće i u roku od najviše jednog mjeseca od dana kad je utvrđeno da je nastao događaj koji je pokretač u skladu sa stavom 9 ovog člana.

(11) Centralna banka može da zahtijeva da se rok iz stava 10 ovog člana skrati ako procijeni da je uspostavljena potrebna sigurnost u vezi sa iznosom koji treba konvertovati ili koji treba smanjiti ili ako procijeni da je potrebno trenutno konvertovanje ili smanjenje vrijednosti instrumenta.

(12) Ako se u skladu sa odredbama kojima se uređuju instrumenti dodatnog osnovnog kapitala zahtijeva nezavisna provjera iznosa čiju je vrijednost potrebno smanjiti ili konvertovati, ili kada nezavisnu provjeru zahtijeva Centralna banka radi utvrđivanja iznosa čiju je vrijednost potrebno smanjiti ili konvertovati, organ upravljanja ili bilo koje drugo relevantno tijelo kreditne institucije dužno je da obezbijedi njeno trenutno izvršenje. Nezavisna provjera vrši se što je prije moguće i ne predstavlja smetnju kreditnoj instituciji za smanjivanje vrijednosti ili konvertovanje instrumenta dodatnog osnovnog kapitala i za ispunjavanje zahtjeva iz st. 10 i 11 ovog člana.

Povećavanje iznosa glavnice nakon njenog smanjenja

Član 45

(1) Smanjenje iznosa glavnice primjenjuje se srazmjerno na sve imaoce instrumenata dodatnog osnovnog kapitala koji imaju sličan mehanizam smanjenja vrijednosti i identičan početni nivo.

(2) Smanjenje vrijednosti glavnice se smatra privremenim, u smislu člana 42 stav 1 tačka 14 ove odluke, ako su ispunjeni sljedeći uslovi:

1) sve raspodjele koje se plaćaju nakon smanjenja vrijednosti baziraju se na umanjenom iznosu glavnice;
2) povećanja vrijednosti baziraju se na dobiti nakon što kreditna institucija donese formalnu odluku kojom se potvrđuje konačna dobit;
3) sva povećanja vrijednosti instrumenta ili kuponske isplate na umanjeni iznos glavnice sprovode se uz puno diskreciono pravo kreditne institucije koja podliježe ograničenjima koja proizilaze iz tač. 4 do 6 ovog stava i ne postoji obaveza za tu kreditnu instituciju da sprovede ili ubrza povećanje vrijednosti pod specifičnim okolnostima;
4) povećanje vrijednosti sprovodi se na proporcionalnoj osnovi između sličnih instrumenata dodatnog osnovnog kapitala na kojima je sprovedeno smanjenje vrijednosti;
5) najveći iznos koji se može pripisati sumi povećanja vrijednosti instrumenta zajedno sa kuponskom isplatom na umanjeni iznos glavnice jednak je dobiti kreditne institucije pomnoženoj iznosom dobijenim dijeljenjem iznosa utvrđenog alinejom 1 ove tačke iznosom utvrđenim alinejom 2 ove tačke:
   - zbir nominalnog iznosa svih instrumenata dodatnog osnovnog kapitala te kreditne institucije na kojima je sprovedeno smanjenje vrijednosti prije nego što je sprovedeno to smanjenje vrijednosti;
   - ukupan osnovni kapital kreditne institucije;

6) sa zbirom svih iznosa povećanja vrijednosti i kuponskih isplata na umanjeni iznos glavnice postupa se kao sa isplatom koja za posljedicu ima smanjenje redovnog osnovnog kapitala i podliježe, zajedno sa ostalim raspodjelama instrumenata redovnog osnovnog kapitala, ograničenjima u vezi s najvećim raspodjeljivim iznosom iz člana 167 Zakona.

(3) Za potrebe stava 2 tačka 5 ovog člana obračun se vrši u trenutku sprovođenja povećanja vrijednosti.

Korišćenje subjekata posebne namjene za indirektno emitovanje instrumenata kapitala

Član 46

(1) Ako kreditna institucija ili subjekat uključen u konsolidaciju emituju instrument kapitala koji je upisao subjekat posebne namjene *(eng. special purpose entity – SPE)*, taj se instrument kapitala na nivou kreditne institucije ili tog subjekta neće smatrati kapitalom većeg kvaliteta od najnižeg kvaliteta kapitala koji je emitovan tom subjektu posebne namjene i kapitala koji je subjekat posebne namjene emitovao trećim stranama. Taj se zahtjev primjenjuje na konsolidovanom, potkonsolidovanom i pojedinačnom nivou primjene prudencijalnih zahtjeva.

(2) Prava imalaca instrumenata koje je emitovao subjekat posebne namjene nijesu povlašćenija nego što bi bila da je instrument direktno emitovala kreditna institucija ili subjekat uključen u konsolidaciju.

Posljedice prestanka ispunjavanja uslova za instrumente dodatnog osnovnog kapitala

Član 47

U slučaju da instrument dodatnog osnovnog kapitala prestane da ispunjava uslove iz člana 42 stav 1 ove odluke:
1) taj instrument odmah prestaje da ispunjava uslove da bude tretiran kao instrument dodatnog osnovnog kapitala; i
2) dio računa emisione premije koji se odnosi na taj instrument odmah prestaje da ispunjava uslove da bude tretiran kao stavka dodatnog osnovnog kapitala.

Odsjek 2
Odbici od stavki dodatnog osnovnog kapitala

Odbitne stavke od stavki dodatnog osnovnog kapitala

Član 48

(1) Kreditna institucija oduzima od stavki dodatnog osnovnog kapitala:
1) direktna, indirektna i sintetička ulaganja kreditne institucije u sopstvene instrumente dodatnog osnovnog kapitala, uključujući sopstvene instrumente dodatnog osnovnog kapitala za koje bi kreditna institucija mogla da ima obavezu kupovine na osnovu postojećih ugovornih obaveza;
2) direktna, indirektna i sintetička ulaganja u instrumente dodatnog osnovnog kapitala subjekata finansijskog sektora sa kojima kreditna institucija ima recipročna međusobna ulaganja za koja je Centralna banka ocijenila da im je cilj vještačko povećanje regulatornog kapitala kreditne institucije;
3) primjenljivi iznos direktnih, indirektnih i sintetičkih ulaganja u instrumente dodatnog osnovnog kapitala subjekata finansijskog sektora, određen u skladu sa članom 52 ove odluke, ako kreditna institucija u tim subjektima nema značajno ulaganje;
4) direktna, indirektna i sintetička ulaganja kreditne institucije u instrumente dodatnog osnovnog kapitala subjekata finansijskog sektora ako kreditna institucija u tim subjektima ima značajno ulaganje, isključujući pozicije proizašle iz pružanja usluge sprovođenja ponude, odnosno prodaje finansijskih instrumenata uz obavezu otkupa koje drži najviše pet radnih dana;
5) iznos stavki koje treba oduzeti od stavki dopunskog kapitala u skladu sa članom 58 ove odluke, koji prelazi iznos stavki dopunskog kapitala kreditne institucije; i
6) sve poreske troškove povezane sa stavkama dodatnog osnovnog kapitala predvidljive u trenutku njihovog obračuna, osim ako kreditna institucija na odgovarajući način uskladi iznos stavki dodatnog osnovnog kapitala u onoj mjeri u kojoj takvi poreski troškovi umanjuju iznos do kog se te stavke mogu primjenjivati za pokrivanje rizika ili gubitaka.

(2) Za potrebe stava 1 tač. 1, 3 i 4 ovog člana primjenjuju se odredbe iz člana 29 st. 2 do 25 ove odluke *mutatis mutandi*, odnosno sa potrebnim odgovarajućim izmjenama, pri čemu se upućivanja na redovni osnovni kapital čitaju kao upućivanja na dodatni osnovni kapital.

Oduzimanje ulaganja u sopstvene instrumente dodatnog osnovnog kapitala

Član 49

(1) Za potrebe člana 48 stav 1 tačka 1 ove odluke, kreditna institucija izračunava ulaganja u sopstvene instrumente dodatnog osnovnog kapitala na osnovu bruto dugih pozicija

(2) Izuzetno od stava 1 ovog člana:

1) kreditna institucija može da izračuna iznos ulaganja u sopstvene instrumente dodatnog osnovnog kapitala na osnovu neto duge pozicije ako su ispunjeni sljedeći uslovi:
   - duge i kratke pozicije su u istoj odnosnoj izloženosti i kratke pozicije ne uključuju rizik druge ugovorne strane;
   - i duge i kratke pozicije su u knjizi trgovanja ili su obje pozicije u knjizi pozicija kojima se ne trguje;
2) kreditna institucija određuje iznos koji se oduzima za direktna, indirektna ili sintetička ulaganja u indeksirane hartije od vrijednosti tako da izračunava odnosnu izloženost prema sopstvenim instrumentima dodatnog osnovnog kapitala u tim indeksima;
3) kreditna institucija može da netira bruto duge pozicije u sopstvenim instrumentima dodatnog osnovnog kapitala koje proizilaze iz ulaganja u indeksirane hartije od vrijednosti sa kratkim pozicijama u sopstvenim instrumentima dodatnog osnovnog kapitala koje proizilaze iz kratkih pozicija u odnosnim indeksima, pa i onda kada te kratke pozicije uključuju rizik druge ugovorne strane, ako su ispunjeni sljedeći uslovi:
   - duge i kratke pozicije su u istim odnosnim indeksima;
   - i duge i kratke pozicije su u knjizi trgovanja ili su obje pozicije u knjizi pozicija kojima se ne trguje.

Oduzimanje ulaganja u instrumente dodatnog osnovnog kapitala subjekata finansijskog sektora i kada kreditna institucija ima recipročno međusobno ulaganje kojem je cilj vještačko povećanje regulatornog kapitala

Član 50

Kreditna institucija sprovodi oduzimanja iz člana 48 stav 1 tač. 2, 3 i 4 ove odluke na sljedeći način:

1) ulaganja u instrumente dodatnog osnovnog kapitala izračunavaju se na osnovu bruto dugih pozicija;
2) za svrhu oduzimanja, stavke dodatnog osnovnog kapitala društva za osiguranje tretiraju se kao ulaganja u instrumente dodatnog osnovnog kapitala.

Oduzimanje ulaganja u instrumente dodatnog osnovnog kapitala subjekata finansijskog sektora

Član 51

Kreditna institucija vrši oduzimanja iz člana 48 stav 1 tač. 3 i 4 ove odluke na sljedeći način:

1) kreditna institucija može da izračuna direktna, indirektna i sintetička ulaganja u instrumente dodatnog osnovnog kapitala subjekata finansijskog sektora na osnovu neto duge pozicije u istoj odnosnoj izloženosti, ako su ispunjeni sljedeći uslovi:
   - datum dospijeća kratke pozicije jednak je datumu dospijeća duge pozicije ili je kasniji od njega ili je preostali rok do dospijeća kratke pozicije najmanje jedna godina;
   - i duge i kratke pozicije su u knjizi trgovanja ili su obje pozicije u knjizi pozicija kojima se ne trguje;
2) kreditna institucija određuje iznos koji se oduzima za direktna, indirektna i sintetička ulaganja u indeksirane hartije od vrijednosti tako da izračunavaju odnosnu izloženost prema instrumentima kapitala subjekata finansijskog sektora u tim indeksima.

Oduzimanje ulaganja u instrumente dodatnog osnovnog kapitala kad kreditna institucija nema značajno ulaganje u subjekat finansijskog sektora

Član 52

(1) Za potrebe člana 48 stav 1 tačka 3 ove odluke, kreditna institucija izračunava primjenljivi iznos koji se oduzima tako što se iznos iz tačke 1 ovog stava pomnoži faktorom izvedenim iz obračuna iz tačke 2 ovog stava:

1) ukupan iznos za koji su direktna, indirektna i sintetička ulaganja kreditne institucije u instrumente redovnog osnovnog kapitala, dodatnog osnovnog kapitala i dopunskog kapitala subjekata finansijskog sektora u kojima kreditna institucija nema značajno ulaganje veća od 10% stavki redovnog osnovnog kapitala kreditne institucije, izračunatih nakon primijene:
   - čl. 14 do 17 ove odluke;
   - člana 18 stav 1 tač. 1 do 7, tačka 11 al. 2 do 5 i tačka 12 ove odluke, isključujući odložena poreska sredstva koja zavise od buduće profitabilnosti i proizilaze iz privremenih razlika; i
   - čl. 28 i 29 ove odluke;
2) iznos direktnih, indirektnih i sintetičkih ulaganja kreditne institucije u instrumente dodatnog osnovnog kapitala onih subjekata finansijskog sektora u kojima kreditna institucija nema značajno ulaganje podijeljen ukupnim iznosom svih direktnih, indirektnih i sintetičkih ulaganja kreditne institucije u instrumente redovnog osnovnog kapitala, dodatnog osnovnog kapitala i dopunskog kapitala tih subjekata finansijskog sektora.

(2) Kreditna institucija isključuje iz iznosa iz stava 1 tačka 1 ovog člana i iz obračuna faktora iz stava 1 tačka 2 ovog člana, pozicije proizašle iz pružanja usluge sprovođenja ponude, odnosno prodaje finansijskih instrumenata uz obavezu otkupa koje drže najviše pet radnih dana.

(3) Iznos koji se oduzima u skladu sa stavom 1 ovog člana raspoređuje se na sve instrumente dodatnog osnovnog kapitala koji se drže, a kreditna institucija utvrđuje iznos svakog instrumenta dodatnog osnovnog kapitala koji se oduzima u skladu sa stavom 1 ovog člana, koji se izračunava tako što se iznos definisan u tački 1 ovog stava množi udjelom definisanim u tački 2 ovog stava:

1) iznos ulaganja čije se oduzimanje zahtijeva u skladu sa stavom 1 ovog člana;
2) dio koji svaki instrument dodatnog osnovnog kapitala koji se drži čini u ukupnom iznosu direktnh, indirektnih i sintetičkih ulaganja kreditne institucije u instrumente dodatnog osnovnog kapitala subjekata finansijskog sektora u kojima kreditna institucija nema značajno ulaganje.

(4) Iznos ulaganja iz člana 48 tačka 3 ove odluke koji je jednak ili manji od 10% stavki redovnog osnovnog kapitala kreditne institucije nakon primjene odredbi iz stava 1 tačka 1 al. 1, 2 i 3 ovog člana ne oduzima se i na taj iznos se primjenjuju odgovarajući ponderi rizika u skladu sa Dijelom trećim Glava II Odjeljak 2 ili 3 i zahtjevima iz Dijela trećeg Glava IV ove odluke, prema potrebi.

(5) Kreditna institucija određuje iznos svakog instrumenta dodatnog osnovnog kapitala kojem se dodjeljuje ponder rizika u skladu sa stavom 4 ovog člana tako što iznos definisan u tački 1 ovog stava pomnoži iznosom definisanim u tački 2 ovog stava:
1) iznos ulaganja kojem se dodjeljuje ponder rizika u skladu sa stavom 4 ovog člana;
2) udio koji je nastao obračunom u stavu 3 tačka 2 ove odluke.

Odsjek 3
Dodatni osnovni kapital

Dodatni osnovni kapital

Član 53

Dodatni osnovni kapital kreditne institucije sastoji se od stavki dodatnog osnovnog kapitala nakon oduzimanja stavki iz člana 48 i primjene člana 88 ove odluke.

ODJELJAK 4
Dopunski kapital

Odsjek 1
Stavke i instrumenti dopunskog kapitala

Stavke dopunskog kapitala

Član 54

(1) Stavke dopunskog kapitala sastoje se od:
1) instrumenata kapitala, ako su ispunjeni uslovi iz člana 55 i u obimu utvrđenom u članu 56 ove odluke;
2) računa emisione premije koji se odnose na instrumente iz tačke 1 ovog stava;
3) za kreditne institucije koje izračunavaju iznose rizikom ponderisanih izloženosti u skladu sa Dijelom trećim Glava II Odjeljak 2 ove odluke (standardizovani pristup), opštih ispravki vrijednosti za kreditni rizik, neumanjenih za poreske efekte, do 1,25% iznosa rizikom ponderisanih izloženosti izračunatih u skladu sa Dijelom trećim Glava II Odjeljak 2 ove odluke; i
4) za kreditne institucije koje izračunavaju iznose rizikom ponderisanih izloženosti u skladu sa Dijelom trećim Glava II Odjeljak 3 ove odluke (pristup zasnovan na internim rejtinzima), pozitivnih iznosa, neumanjenih za poreske efekte, koji proizilaze iz obračuna navedenog u čl. 177 i 178 ove odluke do 0,6% iznosa rizikom ponderisanih izloženosti izračunatih u skladu sa Dijelom trećim Glava II Odjeljak 3 ove odluke.

(2) Stavke iz stava 1 tačka 1 ovog člana, ne ispunjavaju uslove za stavke redovnog osnovnog kapitala ili dodatnog osnovnog kapitala.

Instrumenti dopunskog kapitala

Član 55

(1) Instrumenti kapitala smatraju se instrumentima dopunskog kapitala samo ako ispunjavaju sljedeće uslove:
1) instrumente je direktno emitovala kreditna institucija i ti instrumenti su plaćeni u potpunosti;
2) instrumenti nijesu u vlasništvu nijednog od sljedećih subjekata:
   - kreditne institucije ili njenog zavisnog društva;
   - društva u kojem kreditna institucija ima učešće u obliku vlasništva, direktnog ili putem kontrole, 20% ili više glasačkih prava ili kapitala tog društva;
3) sticanje vlasništva nad instrumentima ne finansira kreditna institucija direktno ili indirektno;
4) potraživanja koja se odnose na glavnicu instrumenata u skladu sa odredbama kojima se uređuju ti instrumenti, podređena su u odnosu na potraživanja koja se odnose na instrumente kvalifikovanih obaveza;

5) instrumenti nijesu obezbijeđeni ili nijesu pokriveni garancijom ili drugim jemstvom kojim bi se dala prednost naplati potraživanja od strane bilo kojeg od sljedećih subjekata:
   - kreditne institucije ili njenih zavisnih društava,
   - matičnog društva kreditne institucije ili njegovih zavisnih društava,
   - matičnog finansijskog holdinga ili njegovih zavisnih društava,
   - mješovitog holdinga ili njegovih zavisnih društava,
   - mješovitog finansijskog holdinga ili njegovih zavisnih društava,
   - bilo kog društva koje je blisko povezano sa subjektima iz al. 1 do 5 ove tačke;
6) instrumenti nijesu podložni bilo kakvim sporazumima kojima bi se dala prednost naplati potraživanja u okviru instrumenata;
7) instrumenti imaju izvorni rok dospijeća od najmanje pet godina;
8) odredbe kojima se uređuju instrumenti ne uključuju nikakav podsticaj kreditnoj instituciji da otkupi ili otplati, prema potrebi, njihovu glavnicu prije njihovog dospijeća;
9) ako instrumenti uključuju jednu ili više opcija prijevremenog otkupa uključujući opcije kupovine, opcije se mogu izvršiti isključivo na osnovu diskrecionog prava emitenta;
10) instrumenti mogu da se prijevremeno kupe, otkupe, otplate ili ponovo kupe samo ako su ispunjeni uslovi iz člana 81 ove odluke, a najranije pet godina od dana emitovanja, osim ako su ispunjeni uslovi iz člana 86 stav 4 ove odluke;
11) u odredbama kojima se uređuju instrumenti nije izričito ili implicitno navedeno da bi kreditna institucija, zavisno od slučaja, prijevremeno kupila, otkupila, otplatila ili ponovo kupila instrumente, osim u slučaju nesolventnosti ili likvidacije kreditne institucije i kreditna institucija ne daje takve navode na drugi način;
12) odredbe kojima su instrumenti uređeni ne daju imaocu pravo da ubrza buduću planiranu isplatu kamata ili glavnice, osim u slučaju nesolventnosti ili likvidacije kreditne institucije;
13) nivo isplate kamata ili dividendi, zavisno od slučaja, po instrumentima se ne mijenja u odnosu na kreditnu sposobnost kreditne institucije ili njenog matičnog društva;
14) ako emitent ima sjedište u trećoj zemlji i dio je grupe za sanaciju čiji subjekat koji je predmet sanacije ima sjedište u Crnoj Gori ili Evropskoj uniji ili ako emitent ima sjedište u Crnoj Gori ili Evropskoj uniji, propisima ili ugovornim odredbama kojima se uređuju instrumenti zahtijeva se trajan otpis ili konverzija glavnice instrumenata u instrumente redovnog osnovnog kapitala, u skladu sa odlukom odlukom Centralne banke koju donese u ostvarivanju funkcije organa za sanaciju kreditnih institucija, pri izvršavanju ovlašćenja koja se odnose na otpis i konverziju instrumenata kapitala, utvrđenih zakonom kojim se uređuje sanacija kreditnih institucija;
15) ako emitent ima sjedište u trećoj zemlji i nije dio grupe za sanaciju čiji subjekat koji je predmet sanacije ima sjedište u Crnoj Gori ili Evropskoj uniji, propisima ili ugovornim odredbama kojima se uređuju instrumenti zahtijeva se trajan otpis ili konverzija glavnice instrumenata u instrumente redovnog osnovnog kapitala, u skladu sa odlukom relevantnog organa iz treće zemlje;
16) ako emitent ima sjedište u trećoj zemlji i dio je grupe za sanaciju čiji subjekat koji je predmet sanacije ima sjedište u Crnoj Gori ili Evropskoj uniji ili ako emitent ima sjedište u Crnoj Gori ili Evropskoj uniji instrumenti se mogu emitovati samo u skladu sa propisima treće zemlje ili na osnovu njih samo ako je prema tim propisima izvršenje ovlašćenja otpisa i konverzije djelotvorno i izvršivo na osnovu zakonskih odredaba ili pravno izvršivih ugovornih odredaba kojima se priznaje sanacija ili druge mjere otpisa ili konverzije;
17) instrumenti nijesu predmet sporazuma o prebijanju ili netiranju kojima bi se umanjila njihova sposobnost za apsorpciju gubitaka.

(2) Za potrebe stava 1 tačka 1 ovog člana, samo onaj dio instrumenta kapitala koji je u potpunosti plaćen prihvatljiv je kao instrument dopunskog kapitala.

Amortizacija instrumenata dopunskog kapitala

Član 56

(1) Puni iznos instrumenata dopunskog kapitala čiji je preostali rok do dospijeća duži od pet godina ispunjava uslove za stavke dopunskog kapitala.

(2) Obim u kojem instrumenti dopunskog kapitala ispunjavaju uslove za stavke dopunskog kapitala tokom posljednjih pet godina do dospijeća instrumenata izračunava se tako što se rezultat izveden iz izračuna iz tačke 1 ovog stava pomnoži sa iznosom iz tačke 2 ovog stava:
1) knjigovodstvena vrijednost instrumenata na prvi dan posljednjeg petogodišnjeg perioda njihovog ugovornog dospijeća podijeljena brojem dana u tom periodu;
2) broj preostalih dana ugovornog dospijeća instrumenata.

Posljedice prestanka ispunjavanja uslova za instrumente dopunskog kapitala

Član 57

U slučaju da instrument dopunskog kapitala prestane da ispunjava uslove iz člana 55 ove odluke:
1) taj instrument odmah prestaje da ispunjava uslove da bude tretiran kao instrument dopunskog kapitala;
2) dio računa emisione premije koji se odnose na taj instrument odmah prestaje da ispunjava uslove da bude tretiran kao stavka dopunskog kapitala.

Odsjek 2
Odbici od stavki dopunskog kapitala

Odbici od stavki dopunskog kapitala

Član 58

(1) Odbitne stavke od stavki dopunskog kapitala su sljedeće:
1) direktna, indirektna i sintetička ulaganja kreditne institucije u sopstvene instrumente dopunskog kapitala, uključujući sopstvene instrumente dopunskog kapitala za koje bi kreditna institucija mogla da ima obavezu kupovine na osnovu postojećih ugovornih obaveza;
2) direktna, indirektna i sintetička ulaganja u instrumente dopunskog kapitala subjekata finansijskog sektora sa kojima kreditna institucija ima recipročna međusobna ulaganja za koja Centralna banka ocjenjuje da im je cilj da vještački povećaju regulatorni kapital kreditne institucije;
3) primjenljivi iznos, određen u skladu sa članom 62 ove odluke, direktnih, indirektnih i sintetičkih ulaganja u instrumente dopunskog kapitala subjekata finansijskog sektora ako kreditna institucija u tim subjektima nema značajno ulaganje;
4) direktna, indirektna i sintetička ulaganja kreditne institucije u instrumente dopunskog kapitala subjekata finansijskog sektora ako kreditna institucija u tim subjektima ima značajno ulaganje, isključujući pozicije proizašle iz pružanja usluge sprovođenja ponude, odnosno prodaje finansijskih instrumenata uz obavezu otkupa koje drži najviše pet radnih dana;
5) iznos stavki koje treba oduzeti od stavki kvalifikovanih obaveza u skladu sa članom 69 ove odluke, koji prelazi iznos kvalifikovanih obaveza kreditne institucije.

(2) Za potrebe stava 1 tač. 1, 3 i 4 ovog člana primjenjuju se odredbe iz člana 29 st. 2 do 25 ove odluke *mutatis mutandi*, odnosno sa potrebnim odgovarajućim izmjenama, pri čemu se upućivanja na redovni osnovni kapital čitaju kao upućivanja na dopunski kapital.

Oduzimanja ulaganja u sopstvene instrumente dopunskog kapitala

Član 59

(1) Za potrebe člana 58 tačka 1 ove odluke, kreditna institucija izračunava ulaganja na osnovu bruto dugih pozicija.

(2) Izuzetno od stava 1 ovog člana:
1) kreditna institucija može da izračuna iznos ulaganja na osnovu neto duge pozicije ako su ispunjeni sljedeći uslovi:
   - duge i kratke pozicije su u istoj odnosnoj izloženosti, a kratke pozicije ne uključuju rizik druge ugovorne strane;
   - i duge i kratke pozicije su u knjizi trgovanja ili su obje pozicije u knjizi pozicija kojima se ne trguje;
2) kreditna institucija određuje iznos koji se oduzima za direktna, indirektna i sintetička ulaganja u indeksirane hartije od vrijednosti tako što izračunava odnosnu izloženost prema sopstvenim instrumentima dopunskog kapitala u tim indeksima;
3) kreditna institucija može da netira bruto duge pozicije u sopstvenim instrumentima dopunskog kapitala koje proizilaze iz ulaganja u indeksirane hartije od vrijednosti sa kratkim pozicijama u sopstvenim instrumentima dopunskog kapitala koje proizilaze iz kratkih pozicija u odnosnim indeksima i u slučaju kada te kratke pozicije uključuju rizik druge ugovorne strane, ako su ispunjena oba sljedeća uslova:
   - duge i kratke pozicije su u istim odnosnim indeksima; i
   - i duge i kratke pozicije su u knjizi trgovanja ili su obje pozicije u knjizi pozicija kojima se ne trguje.

Oduzimanje ulaganja u instrumente dopunskog kapitala subjekata finansijskog sektora i kada kreditna institucija ima recipročno međusobno ulaganje kojem je cilj vještačko povećanje regulatornog kapitala

Član 60

Kreditna institucija vrši oduzimanja iz člana 58 tač. 2, 3 i 4 ove odluke na sljedeći način:
1) ulaganja u instrumente dopunskog kapitala izračunavaju se na osnovu bruto dugih pozicija;
2) za svrhu oduzimanja, stavke dopunskog kapitala I reda (*eng. Tier 2 own-fund insurance items*) i dopunskog kapitala II reda (*eng. Tier 3 own-fund insurance items*) društava za osiguranje tretiraju se kao ulaganja u instrumente dopunskog kapitala.

Oduzimanje ulaganja u instrumente dopunskog kapitala subjekata finansijskog sektora

Član 61

Kreditna institucija vrši oduzimanja iz člana 58 tač. 3 i 4 ove odluke na sljedeći način:
1) kreditna institucija može da izračuna direktna, indirektna i sintetička ulaganja u instrumente dopunskog kapitala subjekata finansijskog sektora na osnovu neto duge pozicije u istoj odnosnoj izloženosti, ako su ispunjeni sljedeći uslovi:

- datum dospijeća kratke pozicije jednak je datumu dospijeća duge pozicije ili je kasniji od njega ili je preostali rok do dospijeća kratke pozicije najmanje jedna godina;
- i duge i kratke pozicije su u knjizi trgovanja ili su obje pozicije u knjizi pozicija kojima se ne trguje;

2) kreditna institucija određuje iznos koji se oduzima za direktna, indirektna i sintetička ulaganja u indeksirane hartije od vrijednosti određivanjem odnosne izloženosti prema instrumentima kapitala subjekata finansijskog sektora u tim indeksima.

Oduzimanje instrumenata dopunskog kapitala kad kreditna institucija nema značajno ulaganje u relevantni subjekat

Član 62

(1) Za potrebe člana 58 tačka 3 ove odluke, kreditna institucija izračunava primjenljivi iznos koji se oduzima, tako što iznos iz tačke 1 ovog stava, pomnoži faktorom izvedenim iz obračuna iz tačke 2 ovog stava:

1) ukupni iznos za koji su direktna, indirektna i sintetička ulaganja kreditne institucije u instrumente redovnog osnovnog kapitala, dodatnog osnovnog kapitala i dopunskog kapitala subjekata finansijskog sektora u kojima kreditna institucija nema značajno ulaganje veća od 10% stavki redovnog osnovnog kapitala kreditne institucije, izračunat nakon primjene:
   - čl. 14 do 17 ove odluke,
   - člana 18 stav 1 tač. 1 do 7, tačka 11 al. 2 do 5 i tačka 12 ove odluke, isključujući iznos koji se oduzima za odložena poreska sredstva koja zavise od buduće profitabilnosti i proizilaze iz privremenih razlika,
   - čl. 28 i 29 ove odluke;
2) iznos direktnih, indirektnih i sintetičkih ulaganja kreditne institucije u instrumente dopunskog kapitala subjekata finansijskog sektora u kojima kreditna institucija nema značajna ulaganja podijeljen ukupnim iznosom svih direktnih, indirektnih i sintetičkih ulaganja kreditne institucije u instrumente redovnog osnovnog kapitala, dodatnog osnovnog kapitala i dopunskog kapitala tih subjekata finansijskog sektora.

(2) Kreditna institucija isključuju pozicije proizašle iz pružanja usluge sprovođenja ponude, odnosno prodaje finansijskih instrumenata uz obavezu otkupa koje drže najviše pet radnih dana iz iznosa iz stava 1 tačka 1 ovog člana i iz obračuna faktora iz stava 1 tačka 2 ovog člana.

(3) Iznos koji se oduzima u skladu sa stavom 1 ovog člana raspoređuje se po svakom instrumentu dopunskog kapitala koji se drži, a kreditna institucija određuje iznos koji se oduzima od svakog instrumenta dopunskog kapitala u skladu sa stavom 1 ovog člana tako što iznos definisan u tački 1 ovog stava pomnoži udjelom definisanim u tački 2 ovog stava:

1) ukupni iznos ulaganja čije se oduzimanje zahtijeva u skladu sa stavom 1 ovog člana;
2) udio koji svaki instrument dopunskog kapitala koji se drži čini u ukupnom iznosu direktnih, indirektnih i sintetičkih ulaganja kreditne institucije u instrumente dopunskog kapitala subjekata finansijskog sektora u kojima kreditna institucija nema značajno ulaganje.

(4) Iznos ulaganja iz člana 58 stav 1 tačka 3 ove odluke, koji je jednak ili manji od 10% stavki redovnog osnovnog kapitala kreditne institucije nakon primjene odredbi iz stava 1 tačka 1 al. 1, 2 i 3 ovog člana ne oduzima se i predmet je ponderisanja u skladu sa Dijelom trećim Glava II Odjeljak 2, odnosno odjeljak 3 i zahtjevima iz Dijela trećeg Glava IV ove odluke.

(5) Kreditna institucija određuje iznos svakog instrumenta dopunskog kapitala kojem se dodjeljuje ponder rizika u skladu sa stavom 4 ove odluke, tako što iznos definisan u tački 1 ovog stava množi iznosom definisanim u tački 2 ovog stava:

1) iznos ulaganja kojem se dodjeljuje ponder rizika u skladu sa stavom 4 ovog člana;
2) udio koji je nastao obračunom iz stava 3 tačka 2 ovog člana.

Odsjek 3
Dopunski kapital

Dopunski kapital

Član 63

Dopunski kapital (eng. *Tier 2 capital*) kreditne institucije sastoji se od stavki dopunskog kapitala kreditne institucije nakon odbitnih stavki iz člana 58 i primjene člana 88 ove odluke.

ODJELJAK 5
Regulatorni kapital

Regulatorni kapital

Član 64

Regulatorni kapital (eng. *own funds*) kreditne institucije sastoji se od zbira osnovnog kapitala i dopunskog kapitala.

ODJELJAK 6
Kvalifikovane obaveze

Odsjek 1
Stavke i instrumenti kvalifikovanih obaveza

Stavke kvalifikovanih obaveza
Član 65

(1) Kvalifikovane obaveze (eng. *eligible liabilities*) sastoje se od sljedećih stavki, osim ako pripadaju bilo kojoj kategoriji isključenih obaveza iz stava 2 ovog člana, i u mjeri određenoj u članu 67 ove odluke:

1) instrumenata kvalifikovanih obaveza ako su ispunjeni uslovi iz član 66 ove odluke, u obimu u kojem ne ispunjavaju uslove za stavke redovnog osnovnog kapitala, dodatnog osnovnog kapitala ili dopunskog kapitala;
2) instrumenata dopunskog kapitala čiji je preostali period do dospijeća najmanje jedna godina, u obimu u kojem ne ispunjavaju uslove za stavke dopunskog kapitala u skladu sa članom 56 ove odluke.

(2) Iz stavki kvalifikovanih obaveza isključuju se sljedeće obaveze:

1) garantovani depoziti;
2) depoziti po viđenju i kratkoročni depoziti čiji je inicijalni rok dospijeća kraći od jedne godine;
3) dio kvalifikovanih depozita fizičkih lica i mikro, malih i srednjih privrednih društava koji prelazi iznos garantovanog depozita utvrđen zakonom kojim se uređuje zaštita depozita;
4) depoziti koji bi bili kvalifikovani depoziti fizičkih lica, mikro, malih i srednjih privrednih društava da ih nijesu uplatile filijale koje se nalaze van Crne Gore, a sjedište kreditne institucije je u Crnoj Gori;
5) obezbijeđene obaveze, uključujući pokrivene obveznice i obaveze u obliku finansijskih instrumenata, koje se koriste za zaštitu od rizika i sastavni su dio skupa za pokriće i koje su u skladu sa važećim propisima obezbijeđene na sličan način kao pokrivene obveznice, pod uslovom da sva obezbijeđena imovina povezana sa pokrivenim iznosom pokrivenih obveznica ostane jednaka, podijeljena i sa dovoljnim sredstvima i isključujući bilo koji dio obezbijeđene obaveze ili obaveze za koju je obezbijeđen kolateral čija je vrijednost veća od vrijednosti imovine, zaloga, založnog prava ili kolaterala kojim je obezbijeđena;
6) svaka obaveza koja nastane na osnovu držanja imovine ili novca klijenta, između ostalog i imovine ili novca klijenta koji se drže u ime CIU-a, pod uslovom da je takav klijent zaštićen primjenljivim propisima o nesolventnosti;
7) svaka obaveza koja nastane na osnovu fiducijarnog odnosa subjekta koji je predmet sanacije ili bilo kojeg njegovog zavisnog društva (kao fiducijara) i nekog drugog subjekta (kao korisnika), pod uslovom da je taj korisnik zaštićen primjenljivim propisima o nesolventnosti ili drugim važećim propisom;
8) obaveze prema kreditnim institucijama, isključujući obaveze prema subjektima koji su dio iste grupe, čiji je inicijalni rok dospijeća kraći od sedam dana;
9) obaveze čiji preostali rok do dospijeća iznosi manje od sedam dana i koje se duguju priznatoj centralnoj ugovornoj strani treće zemlje;
10) obaveza prema nekom od sljedećih lica:
    - zaposlenom, koja se odnosi na obračunatu zaradu, penzijske pogodnosti ili druga fiksna primanja, osim varijabilne komponente primanja koja nije uređena kolektivnim ugovorom i varijabilne komponente primanja lica iz člana 124 stav 2 Zakona, koja izvršavanjem radnih zadataka i aktivnosti u okviru svojih nadležnosti mogu značajano da utiču na rizični profil kreditne institucije
    - komercijalnom partneru ili kreditoru trgovine, koja nastaje na osnovu prodaje robe ili pružanja usluga kreditnoj instituciji ili matičnom društvu, a koje su ključne za svakodnevno funkcionisanje poslovanja kreditne institucije ili matičnog društva, uključujući IT usluge, komunalne usluge te usluge zakupa (lizinga), popravki i održavanja poslovnih prostora;
    - poreskim organima i tijelima nadležnim za socijalno osiguranje, pod uslovom da te obaveze prema važećim propisima imaju pravo prvenstva;
    - sistemima zaštite depozita, ako obaveza nastaje na osnovu doprinosa koji se plaćaju u skladu sa zakonom koji se uređuje zaštiti depozita;
11) obaveze koje proizilaze iz derivata;
12) obaveze koje proizilaze iz dužničkih instrumenata sa ugrađenim derivatima.

(3) Za potrebe stava 2 tačka 12 ovog člana, dužnički instrumenti koji sadrže opciju prijevremenog otkupa koja se može izvršiti na osnovu diskrecionog prava emitenta ili imaoca i dužnički instrumenti sa promjenjivom kamatnom stopom koja se bazira na široko korišćenoj odnosnoj stopi kao što su EURIBOR ili LIBOR, ne smatraju se, samo zbog tih karakteristika, dužničkim instrumentima sa ugrađenim derivatima.

Instrumenti kvalifikovanih obaveza

Član 66

(1) Obaveze kreditne institucije ispunjavaju uslove za instrumente kvalifikovanih obaveza ako su ispunjeni uslovi iz ovog člana i samo u obimu utvrđenom ovim članom.

(2) Obaveze ispunjavaju uslove za instrumente kvalifikovanih obaveza ako su ispunjeni sljedeći uslovi:

1) obaveze koje su kreditne institucije direktno emitovale ili prikupile, zavisno od slučaja, i koje su u potpunosti izmirene;
2) obaveze nijesu u vlasništvu nijednog od sljedećih subjekata:

- kreditne institucije ili subjekta obuhvaćenog istom grupom za sanaciju;
- društva u kojem kreditna institucija ima direktno ili indirektno učešće u obliku vlasništva, direktnog ili putem kontrole, od 20% ili više glasačkih prava ili kapitala tog društva;

3) sticanje vlasništva nad obavezama ne finansira subjekat koji je predmet sanacije ni direktno ni indirektno;
4) potraživanje u odnosu na glavnicu obaveza u skladu sa odredbama kojima se uređuju instrumenti u cjelosti je podređeno potraživanjima koja nastaju na osnovu isključenih obaveza iz člana 65 stav 2 ove odluke, a smatra se da je taj zahtjev podređenosti ispunjen ako:
   - je u ugovornim odredbama kojima se uređuju obaveze navedeno da je u slučaju redovnog postupka zbog nesolventnosti potraživanje po osnovu glavnice instrumenta podređeno u odnosu na potraživanja koja nastaju po osnovu bilo koje isključene obaveze iz člana 65 stav 2 ove odluke;
   - u skladu sa važećim propisima, u slučaju redovnog postupka zbog nesolventnosti potraživanje po osnovu glavnice instrumenta podređeno je u odnosu na potraživanja koja nastaju po osnovu bilo koje isključene obaveze iz člana 65 stava 2 ove odluke; ili
   - instrumente je emitovao subjekat koji je predmet sanacije, a koji u svojim bilansima nema ni jednu isključenu obavezu iz člana 65 stav 2 ove odluke koja je u jednakom položaju ili ima podređen položaj u odnosu na instrumente kvalifikovanih obaveza;
5) obaveze nijesu obezbijeđene, niti pokrivene garancijom ili drugim jemstvom ili nekim drugim aranžmanom kojima bi se dala prednost naplati potraživanja nekom od sljedećih subjekata:
   - kreditnoj instituciji ili njenim zavisnim društavima,
   - matičnom društvu kreditne institucije ili njegovih zavisnih društava, ili
   - bilo kojem društvu koje je blisko povezano sa subjektima iz al.1 i 2 ove tačke;
6) obaveze nijesu predmet sporazuma o prebijanju ili netiranju kojima bi se umanjila njihova sposobnost za apsorpciju gubitaka u sanaciji;
7) odredbe kojima se uređuju obaveze ne uključuju podsticaj kreditnoj instituciji da, zavisno od slučaja, prijevremeno kupi, otkupi ili ponovo kupi ili otplati njihovu glavnicu prije dospijeća, osim u slučajevima iz člana 67 stav 3 ove odluke;
8) obaveze se ne mogu otkupiti na zahtjev imaoca instrumenata prije njihovog dospijeća, osim u slučajevima iz člana 67 stav 2 ove odluke;
9) podložno članu 67 st. 3 i 4 ove odluke, ako obaveze uključuju jednu ili više opcija prijevremenog otkupa uključujući opcije kupovine, te opcije se mogu izvršiti isključivo na osnovu diskrecionog prava emitenta, osim u slučajevima iz člana 67 stav 2 ove odluke;
10) obaveze mogu da se prijevremeno kupe, otkupe, otplate ili ponovo kupe samo ako su ispunjeni uslovi iz čl. 81 i 87 ove odluke;
11) u odredbama kojima se uređuju obaveze nije izričito ili implicitno navedeno da bi subjekat koji je predmet sanacije, u zavisnosti od slučaja, prijevremeno kupio, otkupio, otplatio ili ponovo kupio obaveze, osim u slučaju nesolventnosti ili likvidacije kreditne institucije i kreditna institucija ne daje takve navode na drugi način;
12) odredbama kojima se uređuju obaveze ne daje se imaocu pravo da ubrza buduće definisano plaćanje kamata ili glavnice, osim u slučaju nesolventnosti ili likvidacije subjekta koji je predmet sanacije;
13) nivo isplate kamata ili dividendi, zavisno od slučaja, po obavezama ne mijenja se u odnosu na kreditnu sposobnost subjekta koji je predmet sanacije ili njegovog matičnog društva;
14) za instrumente koji su emitovani nakon početka primjene ove odluke relevantna ugovorna dokumentacija i, ako je primjenljivo, prospekt u vezi sa emisijom izričito upućuje na moguće izvršenje ovlašćenja otpisa i konverzije u skladu sa zakonom kojim se uređuje sanacija kreditnih institucija.

(3) Za potrebe stava 2 tačka 1 ovog člana, samo oni djelovi obaveza koji su u potpunosti plaćeni prihvatljivi su kao instrumenti kvalifikovanih obaveza.

(4) Za potrebe stava 2 tačka 4 ovog člana, ako su pojedine isključene obaveze iz člana 65 stav 2 ove odluke podređene običnim neobezbijeđenim potraživanjima u skladu sa važećim propisima o nesolventnosti, između ostalog, zbog toga što su blisko povezane sa dužnikom, koji jeste ili je bio akcionar, ima kontrolu ili je dio grupe, član je organa upravljanja ili je povezan sa bilo kojim od tih subjekata, podređenost se ne procjenjuje na osnovu potraživanja koja proizilaze iz takvih isključenih obaveza.

(5) Pored obaveza iz stava 2 ovog člana Centralna banka, u ostvarivanju funkcije organa za sanaciju, može da odobri da obaveze ispunjavaju uslove za instrumente kvalifikovanih obaveza do ukupnog iznosa koji ne prelazi 3,5% ukupnog iznosa izloženosti riziku izračunatog u skladu sa članom 101 st. 3 i 4 ove odluke, ako:
(1) su ispunjeni svi uslovi iz stava 2 ovog člana, osim uslova iz stava 2 tačka 4 ovog člana;
(2) obaveze su u jednakom položaju kao i isključene obaveze najnižeg položaja iz člana 65 stava 2 ovog člana, izuzev isključenih obaveza koje su podređene redovnim neobezbijeđenim potraživanjima u skladu sa važećim propisima o nesolventnosti iz stava 4 ovog člana; i
(3) uključenje tih obaveza u stavke kvalifikovanih obaveza ne bi prouzrokovalo značajan rizik vezan za uspješnost pravnog spora ili opravdanost potraživanja za naknadu štete kako je ocijenila Centralna banka, u ostvarivanju funkcije organa za sanaciju.

(6) Centralna banka, u ostvarivanju funkcije organa za sanaciju, može da odobri da obaveze ispunjavaju uslove za instrumente kvalifikovanih obaveza uz obaveze iz stava 2 ovog člana, ako:
(1) kreditnoj instituciji nije odobreno da uključi obaveze iz stava 5 ovog člana u stavke kvalifikovanih obaveza;
(2) su ispunjeni svi uslovi iz stava 2 ovog člana, osim uslova iz stava 2 tačka 4 ovog člana;

(3) su obaveze u jednakom položaju ili su nadređene u odnosu na isključene obaveze najnižeg položaja iz člana 65 stav 2 ove odluke, izuzev isključenih obaveza podređenih redovnim neobezijeđenim potraživanjima u skladu sa važećim propisima o nesolventnosti iz stava 4 ovog člana;
(4) iznos isključenih obaveza iz člana 65 stav 2 ove odluke koje su u jednakom ili podređenom položaju u odnosu na te obaveze u postupku nesolventnosti u bilansu kreditne institucije ne prelazi 5% iznosa regulatornog kapitala i kvalifikovanih obaveza kreditne institucije;
(5) uključivanje tih obaveza u stavke kvalifikovanih obaveza ne bi prouzrokovalo značajan rizik vezan za uspješnost pravnog spora ili od opravdanih potraživanja za naknadu štete kako je ocijenila Centralna banka, u ostvarivanju funkcije organa za sanaciju.

(7) Centralna banka, u ostvarivanju funkcije organa za sanaciju, može da odobri kreditnoj instituciji da u stavke kvalifikovanih obaveza uključi samo obaveze iz stava 5 ili obaveze iz stava 6 ovog člana.

(8) Kada provjerava ispunjenost svih uslova iz ovog članu, funkcionalna cjelina Centralne banke za sanaciju savjetuje se sa funkcionalnom cjelinom Centralne banke za superviziju, organizovanom u skladu sa zakonom kojim se uređuje sanacija kreditnih institucija.

Amortizacija instrumenata kvalifikovanih obaveza

Član 67

(1) Instrumenti kvalifikovanih obaveza čiji je preostali rok do dospijeća najmanje jedna godina u cjelosti ispunjavaju uslove za stavke kvalifikovanih obaveza.

(2) Instrumenti kvalifikovanih obaveza čiji je preostali rok do dospijeća kraći od jedne godine ne ispunjavaju uslove za stavke kvalifikovanih obaveza.

(3) Za potrebe stava 1 ovog člana, ako instrument kvalifikovanih obaveza uključuje opciju otkupa od imaoca koja se može izvršiti prije izvorno navedenog dospijeća instrumenta, dospijeće instrumenta utvrđuje se na najraniji mogući datum na koji imalac može da izvrši opciju otkupa i zatraži otkup ili otplatu instrumenta.

(4) Za potrebe stava 1 ovog člana, ako instrument kvalifikovanih obaveza uključuje podsticaj emitentu da instrument kupi, otkupi, otplati ili ponovo kupi prije izvorno navedenog dospijeća instrumenta, dospijeće instrumenta utvrđuje se na najraniji mogući datum na koji emitent može da izvrši tu opciju i zatraži otkup ili otplatu instrumenta.

(5) Za potrebe stava 1 ovog člana, ako instrument kvalifikovanih obaveza uključuje opcije prijevremenog otkupa koje se mogu izvršiti isključivo na osnovu diskrecionog prava emitenta prije izvorno navedenog dospijeća instrumenta, ali ako odredbe kojima se uređuju instrumenti ne uključuju nikakav podsticaj za kupovinu, otkup, otplatu ili ponovnu kupovinu instrumenta prije dospijeća i ne uključuju nikakvu opciju otkupa ili otplate na osnovu diskrecionog prava imaoca, dospijeće instrumenta utvrđuje se na izvorno navedeno dospijeće.

Posljedice prestanka ispunjavanja uslova za kvalifikovanost

Član 68

(1) Ako instrument kvalifikovanih obaveza prestane da ispunjava primjenljive uslove iz člana 66 ove odluke, obaveze odmah prestaju da ispunjavaju uslove za instrumente kvalifikovanih obaveza.

(2) Obaveze iz člana 66 stav 2 ove odluke mogu se i dalje smatrati instrumentima kvalifikovanih obaveza sve dok ispunjavaju uslove za instrumente kvalifikovanih obaveza u skladu sa članom 66 stav 5 odnosno stav 6 ove odluke.

Odsjek 2
Odbici od stavki kvalifikovanih obaveza

Odbici od stavki kvalifikovanih obaveza

Član 69

(1) Kreditna institucija na koju se primjenjuje član 102 ove odluke od stavki kvalifikovanih obaveza oduzima sljedeće:
1) direktna, indirektna i sintetička ulaganja kreditne institucije u sopstvene instrumente kvalifikovanih obaveza, uključujući sopstvene obaveze za koje bi kreditna institucija mogla da ima obavezu kupovine na osnovu postojećih ugovornih obaveza;
2) direktna, indirektna i sintetička ulaganja kreditne institucije u instrumente kvalifikovanih obaveza GSV subjekata sa kojima kreditna institucija ima recipročna međusobna ulaganja za koja Centralna banka smatra da im je cilj da vještački povećaju kapacitet subjekta koji je predmet sanacije za apsorpciju gubitaka i dokapitalizaciju;
3) primjenljivi iznos direktnih, indirektnih i sintetičkih ulaganja u instrumente kvalifikovanih obaveza GSV subjekata ako kreditna institucija u tim subjektima nema značajno ulaganje, određen u skladu sa članom 73 ove odluke; i
4) direktna, indirektna i sintetička ulaganja kreditne institucije u instrumente kvalifikovanih obaveza GSV subjekata ako kreditna institucija u tim subjektima ima značajno ulaganje, isključujući pozicije proizašle iz pružanja usluge

sprovođenja ponude odnosno prodaje finansijskih instrumenata uz obavezu otkupa koje drži najviše pet radnih dana.

(2) Za potrebe ovog odsjeka, svi instrumenti koji su u jednakom položaju kao instrumenti kvalifikovanih obaveza tretiraju se kao instrumenti kvalifikovanih obaveza, osim instrumenata koji su u jednakom položaju kao instrumenti priznati kao kvalifikovane obaveze u skladu sa članom 66 st. 5 i 6 ove odluke.

(3) Za potrebe ovog odsjeka, kreditne institucije mogu da iznos ulaganja u instrumente kvalifikovanih obaveza iz člana 66 stav 3 ove odluke izračunaju na sljedeći način:

$$h = \sum_i (H_i \cdot \frac{l_i}{L_i})$$

pri čemu je:

h = iznos ulaganja u instrumente kvalifikovanih obaveza iz člana 66 stav 3 ove odluke;

i = indeks koji označava kreditnu instituciju emitenta;

Hi = ukupni iznos ulaganja kreditne institucije emitenta i u kvalifikovane obaveze iz člana 66 stav 3 ove odluke;

li = iznos obaveza kreditne institucije emitenta i koji je uključen u stavke kvalifikovanih obaveza u okviru ograničenja koja su navedena u članu 66 stav 3 ove odluke u skladu s najnovijim informacijama koje je objavila kreditna institucija emitenta; i

Li = ukupni iznos preostalih obaveza kreditne institucije emitenta i iz člana 66 stav 3 ove odluke u skladu sa posljednjim informacijama koje je objavio emitent.

Odbici ulaganja u sopstvene instrumente kvalifikovanih obaveza

Član 70

(1) Za potrebe člana 69 stav 1 tačka 1 ove odluke, kreditna institucija izračunava ulaganja na osnovu bruto dugih pozicija.

(2) Izuzetno od stava 1 ovog člana:

1) kreditna institucija može da izračuna iznos ulaganja na osnovu neto duge pozicije ako su ispunjeni sljedeći uslovi:
   - duge i kratke pozicije su u istoj odnosnoj izloženosti, a kratke pozicije ne uključuju rizik druge ugovorne strane;
   - i duge i kratke pozicije su u knjizi trgovanja ili su obje pozicije u knjizi pozicija kojima se ne trguje;
2) kreditna institucija određuje iznos koji se oduzima za direktna, indirektna i sintetička ulaganja u indeksirane hartije od vrijednosti tako što izračunavaju odnosnu izloženost prema sopstvenim instrumentima kvalifikovanih obaveza u tim indeksima;
3) kreditna institucija može da netira bruto duge pozicije u sopstvenim instrumentima kvalifikovanih obaveza koje proizilaze iz ulaganja u indeksirane hartije od vrijednosti sa kratkim pozicijama u sopstvenim instrumentima kvalifikovanih obaveza koje proizilaze iz kratkih pozicija u odnosnim indeksima i u slučaju kada te kratke pozicije uključuju rizik druge ugovorne strane, ako su ispunjeni sljedeći uslovi:
   - duge i kratke pozicije su u istim odnosnim indeksima; i
   - i duge i kratke pozicije su u knjizi trgovanja ili su obje pozicije u knizi pozicija kojima se ne trguje.

Osnovica za odbitak stavki kvalifikovanih obaveza

Član 71

Za potrebe člana 69 stav 1 tač. 2, 3 i 4 ove odluke kreditna institucija odbija bruto duge pozicije, uz izuzetke iz čl. 72 i 73 ove odluke.

Odbitak ulaganja u kvalifikovane obaveze ostalih GSV subjekata

Član 72

Kreditna institucija koja ne primjenjuju izuzetak iz člana 74 ove odluke vrši oduzimanja iz člana 69 stav 1 tač. 3 i 4 ove odluke u skladu sa sljedećim:

1) kreditna institucija može da izračuna direktna, indirektna i sintetička ulaganja u instrumente kvalifikovanih obaveza na osnovu neto duge pozicije u istoj odnosnoj izloženosti ako su ispunjeni sljedeći uslovi:

- datum dospijeća kratke pozicije jednak je datumu dospijeća duge pozicije ili je kasniji od njega ili je preostali rok do dospijeća kratke pozicije najmanje jedna godina; i
- i duge i kratke pozicije se nalaze u knjizi trgovanja ili su obje pozicije u knjizi pozicija kojima se ne trguje;

2) kreditna institucija određuje iznos koji se oduzima za direktna, indirektna i sintetička ulaganja u indeksirane hartije od vrijednosti određivanjem odnosne izloženosti prema instrumentima kvalifikovanih obaveza u tim indeksima.

Odbitak kvalifikovanih obaveza ako kreditna institucija nema značajno ulaganje u GSV subjekate

Član 73

(1) Za potrebe člana 69 stav 1 tačka 3 ove odluke kreditna institucija izračunava primjenljivi iznos koji se oduzima tako da što iznos iz tačke 1 ovog stava pomnoži faktorom izvedenim iz izračuna iz tačke 2 ovog stava:

1) ukupni iznos za koji su direktna, indirektna i sintetička ulaganja kreditne institucije u instrumente redovnog osnovnog kapitala, dodatnog osnovnog kapitala i dopunskog kapitala subjekata finansijskog sektora i instrumente kvalifikovanih obaveza GSV subjekata u kojima kreditna institucija nema značajno ulaganje veća od 10% stavki redovnog osnovnog kapitala kreditne institucije, izračunatih nakon primjene:
   - čl. od 14 do 17 ove odluke;
   - člana 18 stav 1 tač. od 1 do 7, 11 al. 2 do 5 i tačka 12 ove odluke, osim iznosa koji se odbija za odloženu poresku imovinu koja zavisi od buduće profitabilnosti i proizilazi iz privremenih razlika;
   - čl. 28 i 29 ove odluke;
2) iznos direktnih, indirektnih i sintetičkih ulaganja kreditne institucije u instrumente kvalifikovanih obaveza GSV subjekata u kojima kreditna institucija nema značajno ulaganje podijeljen ukupnim iznosom direktnih, indirektnih i sintetičkih ulaganja kreditne institucije u instrumente redovnog osnovnog kapitala, dodatnog osnovnog kapitala i dopunskog kapitala subjekata finansijskog sektora i instrumente kvalifikovanih obaveza GSV subjekata u kojima subjekat koji je predmet sanacije nema značajno ulaganje.

(2) Kreditna institucija isključuje pozicije proizašle iz pružanja usluge sprovođenja ponude, odnosno prodaje finansijskih instrumenata uz obavezu otkupa koje drže najviše pet radnih dana iz iznosa navedenih u stavu 1 tačka 1 ovog člana, kao i iz izračuna faktora u skladu sa stavom 1 tačka 2 ovog člana.

(3) Iznos koji se oduzima u skladu sa stavom 1 ovog člana raspoređuje se po svakom instrumentu kvalifikovanih obaveza GSV subjekata koji kreditna institucija drži. Kreditna institucija utvrđuje iznos svakog instrumenta kvalifikovanih obaveza koji se odbija u skladu sa stavom 1 ovog člana tako da što iznos iz tačke 1 ovog stava pomnoži sa učešćem iz tačke 2 ovog stava:

1) iznos ulaganja koja se oduzimaju u skladu sa stavom 1 ovog člana;
2) učešće svakog instrumenta kvalifikovanih obaveza koji kreditna institucija drži u ukupnom iznosu direktnih, indirektnih i sintetičkih ulaganja kreditne institucije u instrumente kvalifikovanih obaveza GSV subjekata u kojima kreditna institucija nema značajno ulaganje.

(4) Iznos ulaganja iz člana 69 stav 1 tačka 3 ove odluke koji je jednak ili manji od 10% stavki redovnog osnovnog kapitala kreditne institucije nakon primjene odredaba iz stava 1 tačka 1 al. 1 do 3 ovog člana ne oduzima se i na taj iznos se primjenjuju odgovarajući ponderi rizika u skladu sa Dijelom trećim glavom II odjeljkom 2 ili 3 i zahtjevima iz Dijela trećeg glave IV ove odluke, zavisno od slučaja.

(5) Kreditna institucija određuje iznos svakog instrumenta kvalifikovanih obaveza kojem se dodjeljuje ponder rizika u skladu sa stavom 4 ovog člana, tako da se iznos ulaganja kojem se mora dodijeliti ponder rizika u skladu sa stavom 4 ovog člana množi udjelom koji se dobije izračunom utvrđenim u stavu 3 tačka 2 ovog člana.

Stavke iz knjige trgovanja izuzete od odbitaka od stavki kvalifikovanih obaveza

Član 74

(1) Kreditna institucija može da odluči da ne oduzme određeni dio svojih direktnih, indirektnih i sintetičkih ulaganja u instrumente kvalifikovanih obaveza koji je u ukupnom iznosu i mjeren na osnovu bruto dugih pozicija, jednak ili manji od 5% stavki redovnog osnovnog kapitala kreditne institucije nakon primjene člana od 14 do 18 ove odluke, ako su ispunjeni sljedeći uslovi:

1) ulaganja su u knjizi trgovanja; i
2) instrumenti kvalifikovanih obaveza drže se najviše 30 radnih dana.

(2) Na iznose stavki koji se ne oduzimaju u skladu sa stavom 1 ovog člana primjenjuju se kapitalni zahtjevi za stavke u knjizi trgovanja.

(3) Ako ulaganja koja nijesu oduzeta u skladu sa stavom 1 ovog člana prestanu da ispunjavaju uslove navedene u tom stavu, ta se ulaganja oduzimaju u skladu sa članom 71 ove odluke, bez primjene izuzetaka iz čl. 72 i 73 ove odluke.

Odsjek 3
Regulatorni kapital i kvalifikovane obaveze

Kvalifikovane obaveze

Član 75

Kvalifikovane obaveze kreditne institucije sastoje se od stavki kvalifikovanih obaveza kreditne institucije nakon odbitaka iz člana 69 ove odluke.

Regulatorni kapital i kvalifikovane obaveze

Član 76

Regulatorni kapital i kvalifikovane obaveze kreditne institucije sastoje se od zbira njenog regulatornog kapitala i njenih kvalifikovanih obaveza.

ODJELJAK 7
Opšti zahtjevi za regulatornim kapitalom i kvalifikovanim obavezama

Raspodjele po instrumentima

Član 77

(1) Instrumenti kapitala i obaveze u vezi sa kojima kreditna institucija ima isključivo diskreciono pravo da donese odluku o isplati raspodjela u obliku koji nije gotovina ili instrument regulatornog kapitala, ne ispunjavaju uslove za instrumente redovnog osnovnog kapitala, dodatnog osnovnog kapitala, dopunskog kapitala ili kvalifikovanih obaveza, osim ako je kreditna institucija dobila prethodno odobrenje Centralne banke.

(2) Centralna banka će izdati odobrenje iz stava 1 ovog člana samo ako ocijeni da su ispunjeni i sljedeći uslovi:
1) diskreciono pravo iz stava 1 ovog člana ili oblik u kojem se raspodjele mogu isplatiti ne bi negativno uticali na sposobnost kreditne institucije da otkaže plaćanja u vezi sa instrumentom;
2) diskreciono pravo iz stava 1 ovog člana ili oblik u kojem se raspodjele mogu isplatiti ne bi negativno uticali na sposobnost instrumenta kapitala ili obaveze da apsorbuju gubitke;
3) diskreciono pravo iz stava 1 ovog člana ili oblik u kojem se raspodjele mogu isplatiti ne bi na drugi način umanjili kvalitet instrumenta kapitala ili obaveze.

(3) Prije izdavanja odobrenja iz stava 1 ovog člana, funkcionalna cjelina Centralne banke za superviziju savjetuje se sa funkcionalnom cjelinom Centralne banke za sanaciju o usklađenosti kreditne institucije sa uslovima iz stava 2 ovog člana.

(4) Instrumenti kapitala i obaveze u vezi sa kojima pravno lice koje nije kreditna institucija koja ih je emitovala ima diskreciono pravo da donese odluku ili da zahtijeva da isplata raspodjela po tim instrumentima ili obavezama bude u obliku koji nije gotovina ili instrument regulatornog kapitala, ne ispunjavaju uslove za instrumente redovnog osnovnog kapitala, dodatnog osnovnog kapitala, dopunskog kapitala ili kvalifikovanih obaveza.

(5) Kreditna institucija može da koriste širi tržišni indeks kao jednu od osnovica za utvrđivanje nivoa raspodjela po instrumentima dodatnog osnovnog kapitala, dopunskog kapitala i kvalifikovanih obaveza.

(6) Odredba stava 5 ovog člana, ne primjenjuje se u slučaju kada je kreditna institucija odnosni subjekat u širem tržišnom indeksu, osim ako su ispunjeni sljedeći uslovi:
1) kreditna institucija ocjenjuje da kretanja tog šireg tržišnog indeksa nijesu u značajnoj korelaciji sa kreditnom sposobnošću kreditne institucije, njene matične kreditne institucije, matičnog finansijskog holdinga, matičnog mješovitog finansijskog holdinga ili matičnog mješovitog holdinga; i
2) Centralna banka ocjenjuje da ne postoje razlozi za ocjenu koja je različita od ocjene kreditne institucije iz tačke 1 ovog stava.

(7) Kreditne institucije izvještavaju o širim tržišnim indeksima na kojima se zasnivaju njihovi instrumenti kapitala i instrumenti kvalifikovanih obaveza i objavljuju te indekse.

(8) Indeks kamatne stope smatra se širim tržišnim indeksom ako ispunjava sljedeće uslove:
1) koristi se za određivanje međubankarske kamatne stope u jednoj ili više valuta;
2) koristi se kao odnosna kamatna stopa za dug sa promjenljivom kamatnom stopom koji emituje kreditna institucija u istoj valuti, u zavisnosti od slučaja;
3) izračunava ga tijelo (*eng: panel*) koje je nezavisno od kreditnih institucija koje doprinose indeksu, kao prosječnu kamatnu stopu;
4) svaka stopa određena u skladu sa indeksom zasniva se na cijenama koje dostavlja panel institucija koje posluju na međubankarskom tržištu;
5) sastavom tijela iz tačke 3 ovog stava obezbjeđuje se zadovoljavajući nivo reprezentativnosti institucija koje su prisutne u Crnoj Gori.

(9) Za potrebe stava 8 tačka 5 ovog člana smatra se da je obezbijeđen zadovoljavajući nivo reprezentativnosti, ako:
1) tijelo iz stava 8 tačka 3 ovog člana uključuje najmanje šest različitih institucija koje doprinose indeksu prije primjene bilo kakvog smanjenja cijena za potrebe određivanja kamatne stope; ili
2) su ispunjeni svi sljedeći uslovi:
   – tijelo iz stava 8 tačka 3 ovog člana uključuje najmanje 4 različite institucije koje doprinose indeksu prije primjene bilo kakvog smanjenja cijena za potrebe određivanja kamatne stope;
   – institucije u tijelu iz stava 8 tačka 3 ovog člana koje doprinose indeksu predstavljaju najmanje 60% povezanog tržišta.

(10) Povezano tržište iz stava 9 tačka 2 alineja 2 ovog člana predstavlja zbir imovine i obaveza institucija u vijeću koje efektivno doprinose indeksu, u domaćoj valuti, podijeljen zbirom imovine i obaveza u domaćoj valuti kreditnih institucija i novčanih fondova *(eng. money market funds)*.

(11) Berzanski indeks smatra se širim tržišnim indeksom ako je diverzifikovan na odgovarajući način u skladu sa članom 451 ove odluke.

Ulaganja u instrumente kapitala regulisanih subjekata finansijskog sektora koji ne ispunjavaju uslove za regulatorni kapital

Član 78

Kreditna institucija ne oduzima od bilo koje stavke regulatornog kapitala direktna, indirektna ili sintetička ulaganja u instrumente kapitala regulisanog subjekta finansijskog sektora koji ne ispunjavaju uslove za regulatorni kapital tog subjekta i na takva ulaganja primjenjuju se ponderi rizika u skladu sa Dijelom trećim Glava II Odjeljkom 2, odnosno Odjeljkom 3 ove odluke.

Oduzimanje i zahtjevi povezani sa dospijećem kratkih pozicija

Član 79

Smatra se da su zahtjevi povezani sa dospijećem kratkih pozicija iz člana 29 tačka 1, člana 51 tačka 1, člana 61 tačka 1 i člana 72 tačka 1 ove odluke, ispunjeni u pogledu pozicija koje se drže, ako su ispunjeni sljedeći uslovi:
1) kreditna institucija ima na osnovu ugovora pravo da, na određeni budući datum, proda drugoj ugovornoj strani koja pruža zaštitu,dugu poziciju koja se štiti; i
2) druga ugovorna strana koja pruža zaštitu kreditnoj instituciji ima ugovornu obavezu da kupi od kreditne institucije na taj određeni budući datum dugu poziciju iz tačke 1 ovog stava.

Indeksna ulaganja u instrumente kapitala

Član 80

(1) Za potrebe člana 26 tačka 1, člana 29 tačka 1, člana 49 tačka 1, člana 51 tačka 1, člana 59 tačka 1, člana 61 tačka 1 i člana 72 tačka 1 ove odluke, kreditna institucija može da umanji iznos duge pozicije u instrumentu kapitala za udio indeksa koji čini ista odnosna izloženost koja se štiti ako su ispunjeni sljedeći uslovi:
1) duga pozicija koja se štiti i kratka pozicija u indeksu koja se koristi da bi se zaštitila ta duga pozicija nalaze se u knjizi trgovanja, ili su obje pozicije u knjizi pozicija kojima se ne trguje;
2) pozicije iz tačke 1 ovog stava vode se po fer vrijednosti u bilansu stanja kreditne institucije;
3) kratka pozicija iz tačke 1 ovog stava priznaje se kao efektivna zaštita u skladu sa procesima internih kontrola kreditne institucije; i
4) Centralna banka procjenjuje adekvatnost procesa internih kontrola iz tačke 3 ovog stava najmanje jednom godišnje.

(2) Ako je Centralna banka izdala prethodno odobrenje, kreditna institucija može da koristi konzervativnu procjenu odnosne izloženosti prema instrumentima koji su uključeni u indekse kao alternativu obračunu svoje izloženosti prema nekoj od sljedećih stavki:
1) sopstvenim instrumentima redovnog osnovnog kapitala, dodatnog osnovnog kapitala, dopunskog kapitala i kvalifikovanih obaveza uključenih u indekse;
2) instrumentima redovnog osnovnog kapitala, dodatnog osnovnog kapitala i dopunskog kapitala subjekata finansijskog sektora uključenih u indekse; ili
3) instrumentima kvalifikovanih obaveza kreditne institucije uključenih u indekse.

(3) Centralna banka će izdati prethodno odobrenje iz stava 2 ovog člana samo ako joj je kreditna institucija dokazala da bi za kreditnu instituciju bilo operativno opterećujuće da prati svoju odnosnu izloženost prema jednoj ili više stavki iz stava 2 ovog člana, ako je primjenljivo.

(4) Procjena iz stava 2 ovog člana je dovoljno konzervativna ako je ispunjen neki od sljedećih uslova:
1) kada je politikom ulaganja indeksa određeno da instrument kapitala jednog subjekta finansijskog sektora koji je dio indeksa ne smije biti veći od maksimalnog procenta indeksa, kreditna institucija taj procenat koristi kao procjenu

vrijednosti ulaganja koja se oduzima od stavki redovnog osnovnog, dodatnog osnovnog ili dopunskog kapitala, po potrebi u skladu sa članom 32 stav 2 ove odluke ili od redovnog osnovnog kapitala u situacijama kada kreditna institucija ne može da utvrdi tačnu vrstu ulaganja; ili

2) kada kreditna institucija ne može da utvrdi najveći procenat naveden u tački 1 ovog stava i kada indeks, kako je dokazano njegovom politikom ulaganja ili drugim značajnim informacijama, uključuje instrumente kapitala subjekata finansijskog sektora, kreditna institucija oduzima cijeli iznos ulaganja indeksa od njegovih stavki redovnog osnovnog, dodatnog osnovnog ili dopunskog kapitala, po potrebi u skladu sa članom 32 stav 2 ove odluke ili od redovnog osnovnog kapitala kada kreditna institucija ne može da utvrdi tačnu vrstu ulaganja.

(5) Za potrebe stava 4 ovog člana primjenjuju se sljedeća pravila:

1) indirektnim ulaganjem koje proizilazi iz indeksnog ulaganja obuhvaćen je udio indeksa uložen u instrumente redovnog osnovnog, dodatnog osnovnog ili dopunskog kapitala subjekata finansijskog sektora uključenih u indeks;
2) indeks obuhvata, ali nije ograničen na indeksirane fondove, akcijske indekse ili indekse obveznica ili bilo koji drugi sistem gdje instrument kapitala koji je emitovao subjekat finansijskog sektora predstavlja odnosni instrument .

(6) Operativno opterećenje u smislu stava 3 ovog člana predstavlja situacije u kojima dubinski pristup pregleda ulaganja u kapital u subjekta finansijskog sektora, prema procjeni Centralne banke, nije opravdan.

(7) U procjeni prirode operativno opterećujućih situacija, Centralna banka uzima u obzir nisku značajnost i kratak period držanja tih pozicija.

(8) Za kratkotrajan period držanja pozicija zahtijeva se da kreditna institucija dokaže veliku likvidnost indeksa.

(9) Za potrebe stava 7 ovog člana, smatra se da je pozicija niske značajnosti ako su ispunjeni svi sljedeći uslovi:

1) pojedinačna neto izloženost koja proizilazi iz ulaganja u indekse mjerena prije sprovođenja bilo kakvog pregleda nije veća od 2% iznosa stavki redovnog osnovnog kapitala kako je izračunato u članu 30 stav 1 tačka 1 ove odluke;
2) ukupna neto izloženost koja proizilazi iz ulaganja u indekse mjerena prije sprovođenja bilo kakvog pregleda nije veća od 5% iznosa stavki redovnog osnovnog kapitala kako je izračunato u članu 30 stav 1 tačka 1 ove odluke;
3) zbir ukupne neto izloženosti koja proizilazi iz ulaganja u indekse mjerene prije sprovođenja bilo kakvog pregleda i svih drugih ulaganja koja će biti oduzeta u skladu sa članom 18 stav 1 tačka 8 ove odluke nije veći od 10% iznosa stavki redovnog osnovnog kapitala izračunatog u skladu sa članom 30 stav 1 tačka 1 ove odluke.

Uslovi za smanjenje regulatornog kapitala i kvalifikovanih obaveza

Član 81

(1) Kreditna institucija ne može bez prethodnog odobrenja Centralne banke da sprovodi:

1) smanjenje, otkup ili ponovnu kupovinu instrumenata redovnog osnovnog kapitala koje je kreditna institucija emitovala u skladu sa važećim propisima;
2) smanjenje, raspodjelu ili reklasifikaciju emisionih premija povezanih sa instrumentima regulatornog kapitala u drugu stavku regulatornog kapitala; i
3) izvršenje opcije kupovine, otkupa, otplate ili ponovne kupovine instrumenata dodatnog osnovnog kapitala ili instrumenata dopunskog kapitala, prije datuma njihovog ugovornog dospijeća.

(2) Kreditna institucija ne može bez prethodnog odobrenja Centralne banke izdatog u ostvarivanju funkcije organa za sanaciju kreditnih institucija da izvršava opcije kupovine, otkupa, otplate ili ponovne kupovine instrumenata kvalifikovanih obaveza koji nijesu obuvaćeni stavom 1 ovog člana, prije datuma njihovog ugovornog dospijeća.

(3) Kreditna institucija je dužna da dobije prethodno odobrenje Centralne banke za smanjenje regulatornog kapitala do kojeg dolazi sticanjem sopstvenih akcija na osnovu člana 178 Zakona.

Postupak i podaci potrebni u zahtjevu kreditne institucije za sprovođenje otkupa, smanjenja i ponovne kupovine instrumenata kapitala

Član 82

(1) Kreditna institucija ne može najavljivati imaocima instrumenata kapitala otkupe, smanjenja i ponovnu kupovinu tih instrumenata prije dobijanja odobrenja Centralne banke.

(2) Kada se sa potrebnom sigurnošću očekuje otkup, smanjenje i ponovna kupovina, a uz prethodno odobrenje Centralne banke, kreditna institucija oduzima odgovarajuće iznose koje će da otkupi, smanji ili ponovo kupi od odgovarajućih stavki regulatornog kapitala prije samog izvršenja otkupa, smanjenja ili ponovne kupovine.

(3) Smatra se da potrebna sigurnost iz stava 2 ovog člana postoji naročito kada kreditna institucija javno najavi svoju namjeru otkupa, smanjenja ili ponovne kupovine instrumenta regulatornog kapitala.

(4) Odredbe st. 1 i 2 ovog člana primjenjuju se na konsolidovanom, potkonsolidovanom i pojedinačnom nivou primjene prudencijalnih zahtjeva, prema potrebi.

Podnošenje zahtjeva kreditne institucije za sprovođenje otkupa, smanjenja i ponovne kupovine instrumenata kapitala

Član 83

(1) Kreditna institucija podnosi zahtjev Centralnoj banci prije smanjivanja ili ponovne kupovine instrumenata redovnog osnovnog kapitala ili izvršavanja opcije kupovine, otkupa ili ponovne kupovine instrumenata dodatnog osnovnog kapitala ili dopunskog kapitala.

(2) Dio zahtjeva može biti i plan za implementaciju, tokom ograničenog perioda, mjera navedenih u članu 81 ove odluke za različite instrumente kapitala.

(3) U slučaju ponovne kupovine instrumenata redovnog osnovnog kapitala, instrumenata dodatnog osnovnog kapitala ili instrumenata dopunskog kapitala za potrebe održavanja tržišta, Centralna banka može da, u skladu sa mjerilima iz člana 86 ove odluke, unaprijed izda odobrenje kreditnoj instituciji za mjere navedene u članu 81 ove odluke za unaprijed određeni iznos, koji:

1) za instrumente redovnog osnovnog kapitala, ne prelazi niži od sljedeća dva iznosa:
   - 3% iznosa odgovarajuće emisije;
   - 10% iznosa za koji redovni osnovni kapital prelazi zbir zahtjeva u vezi sa redovnim osnovnim kapitalom prema članu 134 stav 2 Zakona, posebnih kapitalnih zahtjeva iz člana 279 stav 1 tačka 1 Zakona i zahtjeva za kombinovani bafer iz člana 165 st. 6 i 7 Zakona;
2) za instrumente dodatnog osnovnog kapitala ili instrumente dopunskog kapitala, ne prelazi niži od sljedeća dva iznosa:
   - 10% iznosa odgovarajuće emisije;
   - ili 3% ukupnog iznosa preostalih instrumenata dodatnog osnovnog kapitala ili instrumenata dopunskog kapitala, prema potrebi.

(4) Centralna banka može da unaprijed izda i odobrenje kreditnoj instituciji za mjere navedene u članu 81 ove odluke kada se povezani instrumenti regulatornog kapitala prenose zaposlenim u kreditnoj instituciji kao dio njihovih primanja.

(5) Kreditna institucija je dužna da obavještava Centralnu banku kada se za potrebe stava 4 ovog člana izvrši kupovina instrumenata regulatornog kapitala i dužna je da oduzimaju te instrumente od regulatornog kapitala na osnovu odgovarajućeg pristupa oduzimanja za vrijeme koje su bili u vlasništvu kreditne institucije.

(6) Kada su troškovi povezani sa bilo kojom mjerom iz st. 4 i 5 ovog člana već uključeni u regulatorni kapital kao posljedica privremenog ili godišnjeg finansijskog izvještaja, više nije potrebno da se vrše oduzimanja na odgovarajućoj osnovi.

(7) Centralna banka može da unaprijed izda odobrenje kreditnoj instituciji u skladu sa mjerilima iz člana 86 ove odluke za neku od mjera navedenih u članu 81 ove odluke za unaprijed određeni iznos kada je iznos instrumenata regulatornog kapitala koje će se kupiti, otkupiti ili ponovo kupiti beznačajan u odnosu na preostali iznos odgovarajuće emisije nakon kupovine, otkupa ili ponovne kupovine.

(8) Odredbe st. 1 do 7 ovog člana, primjenjuju se na konsolidovanom i pojedinačnom nivou primjene prudencijalnih zahtjeva, prema potrebi.

Sadržaj zahtjeva koji podnosi kreditna institucija za sprovođenje otkupa, smanjenja i ponovne kupovine instrumenata kapitala

Član 84

(1) Uz zahtjev iz člana 83 ove odluke, dostavljaju se sljedeće informacije:

1) utemeljeno objašnjenje razloga za sprovođenje jedne od mjera iz člana 83 stav 1 ove odluke;
2) informacije o kapitalnim zahtjevima i baferima kapitala kojima je obuhvaćen period od najmanje tri godine, uključujući nivo i sastav regulatornog kapitala prije i nakon sprovođenja mjere i uticaja mjere na regulatorne zahtjeve;
3) uticaj zamjene instrumenta kapitala, kako je utvrđeno članom 86 stav 1 tačka 1 ove odluke, na profitabilnost kreditne institucije;
4) ocjena rizika kojima je kreditna institucija izložena ili bi mogla biti izložena i ocjena da li je nivoom regulatornog kapitala omogućeno odgovarajuće pokrivanje tih rizika, uključujući testiranje otpornosti na glavne rizike kojim bi se pokazali potencijalni gubici u različitim scenarijima;
5) ostale informacije koje Centralna banka ocjenjuje potrebnim za izdavanje odobrenja kreditnoj instituciji u skladu sa članom 86 ove odluke.

(2) Centralna banka može da izuzme iz zahtjeva za podnošenje dokumentacije dio informacija koje su navedene u stavu 1 ovog člana ako utvrdi da su joj te informacije već dostupne.

(3) Odredbe st. 1 i 2 ovog člana primjenjuju se na konsolidovanom, potkonsolidovanom i pojedinačnom nivou primjene prudencijalnih zahtjeva, prema potrebi.

Vremenski okvir za podnošenje i obradu zahtjeva za sprovođenje otkupa, smanjenja i ponovne kupovine instrumenata kapitala

Član 85

(1) Kreditna institucija podnosi Centralnoj banci potpun zahtjev i informacije iz čl. 83 i 84 ove odluke najmanje tri mjeseca prije datuma najave jedne od mjera iz člana 81 ove odluke imaocima instrumenata.

(2) Centralna banka može da kreditnoj instituciji, u pojedinim slučajevima i u vanrednim okolnostima, dozvoli podnošenje zahtjeva iz stava 1 ovog člana u roku kraćem od tri mjeseca.

(3) Centralna banka obrađuje zahtjev ili tokom perioda iz stava 1 ovog člana ili tokom perioda iz stava 2 ovog člana.

(4) Centralna banka uzima u obzir nove informacije primljene tokom perioda obrade zahtjeva iz stava 3 ovog člana, ako su te informacije dostupne i ako smatra da su značajne.

(5) Centralna banka započinje sa obradom zahtjeva tek kada utvrdi da je od kreditne institucije primila informacije koje se zahtijevaju na osnovu člana 82 ove odluke.

Odobrenje za smanjenje regulatornog kapitala

Član 86

(1) Centralna banka će odobriti kreditnoj instituciji smanjenje, kupovinu, otkup, otplatu ili ponovnu kupovinu instrumenata redovnog osnovnog kapitala, dodatnog osnovnog kapitala ili dopunskog kapitala ili za smanjenje, raspodjelu ili reklasifikaciju povezanih računa emisionih premija ako::

1) kreditna institucija prije ili u trenutku izvršenja bilo koje od radnji iz člana 81 stav 1 ove odluke zamijeni instrumente ili povezane račune emisionih premija iz člana 81 stav 1 ove odluke instrumentima regulatornog kapitala istog ili boljeg kvaliteta po uslovima koji su održivi sa aspekta sposobnosti kreditne institucije da ostvaruje dobit; ili
2) kreditna institucija dokaže Centralnoj banci da bi regulatorni kapital i kvalifikovane obaveze kreditne institucije nakon izvršenja radnje iz člana 81 stav 1 ove odluke bile veće od zahtjeva utvrđenih ovom odlukom, Zakonom i zakonom kojim se uređuje sanacija kreditnih institucija i u iznosu koji Centralna banka smatra potrebnim.

(2) Održivo sa aspekta sposobnosti kreditne institucije da ostvaruje dobit u smislu stava 1 tačka 1 ovog člana znači da je profitabilnost kreditne institucije, po procijeni Centralne banke, i dalje pouzdana i nije izložena negativnim promjenama nakon zamjene instrumenata instrumentima regulatornog kapitala istog ili boljeg kvaliteta, kako u tom trenutku, tako i u predvidljivoj budućnosti.

(3) Centralna banka pri procjeni profitabilnosti iz stava 2 ovog člana uzima u obzir profitabilnost kreditne institucije u uslovima stresa.

(4) Ako kreditna institucija obezbijedi dovoljne zaštitne mehanizme za svoje poslovanje sa regulatornim kapitalom u iznosima koji su veći od zahtjeva utvrđenih Zakonom i ovom odlukom, Centralna banka može da izda toj kreditnoj instituciji generalno prethodno odobrenje za izvršenje neke od radnji iz člana 81 stav 1 ove odluke, ako su ispunjeni kriterijumi kojima se obezbjeđuje da će svaka takva buduća radnja biti u skladu sa uslovima iz stava 1 tač. 1 i 2 ovog člana.

(5) Generalno odobrenje iz stava 4 ovog člana, izdaje se samo na određeni period koji nije duži od jedne godine i koji se nakon toga može produžiti.

(6) Generalno odobrenje iz stava 4 ovog člana, izdaje se samo za određeni unaprijed utvrđeni iznos koji utvrđuje Centralna banka.

(7) U slučaju instrumenata redovnog osnovnog kapitala unaprijed utvrđeni iznos iz stava 6 ovog člana ne smije biti veći od 3% relevantne emisije niti veći od 10% iznosa za koji je redovni osnovni kapital veći od zbira kapitalnih zahtjeva za redovni osnovni kapital utvrđenih Zakonom, zakonom kojim se uređuje sanacija kreditnih institucija i ovom odlukom, u iznosu koji Centralna banka smatra potrebnim.

(8) U slučaju instrumenata dodatnog osnovnog kapitala ili dopunskog kapitala unaprijed utvrđeni iznos iz stava 6 ovog člana ne smije biti veći od 10% iznosa relevantne emisije, niti veći od 3% ukupnog iznosa preostalih instrumenata redovnog dodatnog osnovnog kapitala ili dopunskog kapitala, u zavisnosti od slučaja.

(9) Centralna banka će oduzeti generalno odobrenje ako kreditna institucija prekrši bilo koji kriterijuma koji je uslov za izdavanje tog odobrenja.

(10) Pri procjeni održivosti zamjenskih instrumenata sa aspekta sposobnosti kreditne institucije da ostvaruje dobit iz stava 1 tačka 1 ovog člana, Centralna banka razmatra obim u kojem bi ti zamjenski instrumenti kapitala bili skuplji za kreditnu instituciju od instrumenata kapitala ili računa emisionih premija koje bi zamijenili.

(11) Centralna banka može da odobri kreditnoj instituciji izvršenje kupovine, otkupa, otplate ili ponovne kupovine instrumenata dodatnog osnovnog kapitala ili instrumenata dopunskog kapitala ili povezanih računa emisionih premija tokom perioda od pet godina od dana njihove emisije ako su ispunjeni uslovi iz stava 1 ovog člana i jedan od sljedećih uslova:

1) došlo je do promjene u regulatornoj klasifikaciji tih instrumenata koja bi vjerovatno rezultirala njihovim isključenjem iz regulatornog kapitala ili reklasifikacijom u regulatorni kapital nižeg kvaliteta i ispunjena su oba sljedeća uslova:
   - Centralna banka smatra da je takva promjena u dovoljnoj mjeri izvjesna;
   - kreditna institucija je dokazala Centralnoj banci da se regulatorna reklasifikacija tih instrumenata nije mogla razumno predvidjeti u trenutku njihove emisije;
2) došlo je do promjene u primjenljivom poreskom tretmanu tih instrumenata, pri čemu je kreditna institucija dokazala Centralnoj banci da je promjena značajna i da se nije mogla razumno predvidjeti u trenutku emisije instrumenata;
3) instrumenti i povezani računi emisionih premija priznati su u skladu sa članom 42 stav 1 tačka 3 i članom 55 stav 1 tačka 3 ove odluke;
4) ako kreditna institucija prije ili u trenutku izvršenja radnje iz člana 81 stav 1 ove odluke zamijeni instrumente ili povezane račune emisionih premija iz člana 81 stav 1 ove odluke instrumentima regulatornog kapitala istog ili boljeg kvaliteta po uslovima koji su održivi sa aspekta sposobnosti kreditne institucije da ostvaruje dobit i ako je Centralna banka odobrila tu radnju na osnovu zaključka da bi ona bila korisna sa prudencijalnog aspekta i opravdana vanrednim okolnostima; ili
5) instrumenti dodatnog osnovnog kapitala ili dopunskog kapitala ponovo su kupljeni u svrhu održavanja tržišta.

Odobrenje smanjenja instrumenata kvalifikovanih obaveza

Član 87

(1) Centralna banka, u ostvarivanju funkcije organa za sanaciju, izdaće odobrenje kreditnoj instituciji za kupovinu, otkup, otplatu ili ponovnu kupovinu instrumenata kvalifikovanih obaveza ako kreditna institucija:

1) prije ili u trenutku izvršenja bilo koje radnje iz člana 81 stav 2 ove odluke zamijeni instrumente kvalifikovanih obaveza instrumentima regulatornog kapitala ili kvalifikovanih obaveza istog ili boljeg kvaliteta po uslovima koji su održivi sa aspekta sposobnosti kreditne institucije da ostvaruje dobit;
2) Centralnoj banci, kao organu za sanaciju, dokaže da bi regulatorni kapital i kvalifikovane obaveze kreditne institucije nakon izvršenja radnje iz člana 81 stav 2 ove odluke bile veće od zahtjeva za regulatornim kapitalom i kvalifikovanih obaveza utvrđenih Zakonom, zakonom koji se uređuje sanacija kreditnih institucija i ovom odlukom u iznosu koji Centralna banka u ostvarivanju funkcije organa za sanaciju u saradnji sa funkcionalnom cjelinom Centralne banke za superviziju, ocijeni potrebnim;
3) Centralnoj banci, kao organu za sanaciju, dokaže da je djelimična ili potpuna zamjena kvalifikovanih obaveza instrumentima regulatornog kapitala potrebna kako bi se obezbijedila usklađenost sa kapitalnim zahtjevima iz Zakona i ove odluke a u cilju nastavka nesmetanog poslovanja i održavanja uslova pod kojima je dobila dozvolu za rad.

(2) Ako kreditna institucija obezbijedi dovoljne zaštitne mehanizme za svoje poslovanje sa regulatornim kapitalom i kvalifikovanim obavezama u iznosima koji su veći od zahtjeva koji su utvrđenim Zakonom, zakonom kojim se uređuje sanacija kreditnih institucija i ovom odlukom, Centralna banka može, na osnovu predloga funkcionalne cjeline Centralne banke za sanaciju, utvrđenog nakon savjetovanja sa funkcionalnom cjelinom Centralne banke za superviziju izdati toj kreditnoj instituciji generalno odobrenje za izvršenje opcije kupovine, otkupa, otplate ili ponovne kupovine instrumenata kvalifikovanih obaveza ako su ispunjeni kriterijumi kojima se obezbjeđuje da će svaka takva buduća radnja biti u skladu sa uslovima iz stava 1 tač. 1 i 2 ovog člana.

(3) Generalno odobrenje iz stava 2 ovog člana izdaje se samo na određeni period koji nije duži od jedne godine i koji se nakon toga može produžiti.

(4) Generalno odobrenje iz stava 2 ovog člana izdaje se samo za određeni unaprijed utvrđeni iznos koji utvrđuje Centralna banka, kao organ za sanaciju.

(5) Centralna banka, u ostvarivanju funkcije organa za sanaciju, će oduzeti kreditnoj instituciji odobrenje iz stava 2 ovog člana ako kreditna institucija prestane da ispunjava bilo koji uslov na osvu kojeg je odobrenje izdato.

(6) Funkcionalna cjelina Centralne banke za sanaciju obavještava funkcionalnu cjelinu Centralne banke za superviziju o svakom izdatom generalnom odobrenju iz stava 2 ovog člana.

(7) Pri procjeni održivosti zamjenskih instrumenata sa aspekta sposobnosti kreditne institucije da ostvaruje dobit iz stava 1 tačka 1 ovog člana, Centralna banka, kao organ za sanaciju, razmatra obim u kojem bi ti zamjenski instrumenti kapitala ili zamjenske kvalifikovane obaveze bile skuplje za kreditnu instituciju od onih koje bi zamijenili.

Privremeno izuzeće od odbitka od regulatornog kapitala i kvalifikovanih obaveza

Član 88

(1) Ako kreditna institucija drži instrumente kapitala ili obaveze koji ispunjavaju uslove za instrumente redovnog osnovnog kapitala u subjektu finansijskog sektora ili uslove za kvalifikovane obaveze u kreditnoj instituciji, a Centralna banka to smatra ulaganjem u cilju sprovođenja postupka finansijske pomoći za svrhe reorganizacije i ponovnog uspostavljanja održivosti tog subjekta ili te kreditne institucije, Centralna banka može da privremeno izuzme od primjene odredbe o odbitku od regulatornog kapitala koje bi se na te instrumente inače odnosile.

(2) Trajanje privremenog izuzeća iz stava 1 ovog člana ne može da traje duže od vremenskog okvira predviđenog planom o postupku finansijske pomoći.

(3) Izuzeće iz stava 1 ovog člana ne može trajati duže od pet godina.

(4) Izuzeće se primjenjuje samo u vezi sa novim ulaganjima instrumenata u subjekat finansijskog sektora koji podliježe postupku finansijske pomoći.

(5) Za potrebe privremenog izuzeća od odbitka od regulatornog kapitala, Centralna banka može da privremena ulaganja iz stava 1 ovog člana smatra ulaganjima radi sprovođenja postupka finansijske pomoći za svrhe reorganizacije i spašavanja subjekta finansijskog sektora ako se postupak sprovodi prema planu i ako ga je odobrilo nadležno tijelo i ako su u planu jasno naznačene faze, vremenski okvir i ciljevi i određena interakcija između privremenih ulaganja i postupka finansijske pomoći.

Procjena usklađenosti sa uslovima za regulatorni kapital i kvalifikovane obaveze

Član 89

(1) Kreditna institucija, prilikom ocjenjivanja usklađenosti sa zahtjevima za regulatorni kapital i kvalifikovane obaveze, dužna je da uzme u obzir ključne karakteristike instrumenata, a ne samo njihovu pravnu formu.

(2) Ocjena ključnih karakteristika instrumenata iz stava 1 ovog člana treba da obuhvati sve aranžmane u vezi sa instrumentima, čak i ako oni nijesu izričito navedeni u uslovima samih instrumenata, kako bi se utvrdilo da li su ukupni ekonomski efekti takvih aranžmana u skladu sa ciljem odgovarajućih odredbi .

GLAVA II
MANJINSKA UČEŠĆA I INSTRUMENTI DODATNOG OSNOVNOG KAPITALA I DOPUNSKOG KAPITALA KOJE EMITUJU ZAVISNA DRUŠTVA

Manjinska učešća koji ispunjavaju uslove za uključivanje u konsolidovani redovni osnovni kapital

Član 90

(1) Manjinska učešća sastoje se od zbira stavki redovnog osnovnog kapitala zavisnih društava ako su ispunjeni sljedeći uslovi:

1) zavisno društvo kreditne institucije je:
   - institucija;
   - društvo koje podliježe zahtjevima iz Zakona i ove odluke; ili
   - finansijski holding posrednik u trećoj zemlji na koji se primjenjuju isti prudencijalni zahtjevi kao i na kreditne institucije te treće zemlje, pri čemu su ti prudencijalni zahtjevi, prema procjeni Evropske Komisije, ekvivalentni zahtjevima iz ove odluke i regulative Evropske unije;
2) zavisno društvo je u cjelosti uključeno u konsolidaciju u skladu sa Zakonom;
3) stavke redovnog osnovnog kapitala, navedene u uvodnom dijelu ovog stava, u vlasništvu su lica koja nijesu društva uključena u konsolidaciju u skladu sa Zakonom;

(2) Manjinska učešća kojima se, direktno ili indirektno, posredstvom subjekta posebne namjene ili na drugi način, finansira matično društvo kreditne institucije ili njegova zavisna društva, ne ispunjavaju uslove za konsolidovani redovni osnovni kapital.

Kvalifikovani dodatni osnovni kapital, osnovni kapital, dopunski kapital i kvalifikovani regulatorni kapital

Član 91

Kvalifikovani dodatni osnovni kapital, osnovni kapital, dopunski kapital i kvalifikovani regulatorni kapital obuhvataju manjinsko učešće, instrumente dodatnog osnovnog kapitala ili dopunskog kapitala, prema potrebi, i sa njima povezanu zadržanu dobit i račune emisionih premija zavisnog društva kreditne institucije, ako su ispunjeni sljedeći uslovi:

1) zavisno društvo je:
   - institucija;

- društvo koje podliježe zahtjevima iz Zakona i ove odluke;
- finansijski holding posrednik u trećoj zemlji na koji se primjenjuju isti prudencijalni zahtjevi kao i na kreditne institucije te treće zemlje, pri čemu su ti prudencijalni zahtjevi, ekvivalentni zahtjevima iz ove odluke i regulative Evropske unije;

2) zavisno društvo je u cjelosti uključeno u obim konsolidacije u skladu sa Zakonom; i
3) ti instrumenti su u vlasništvu lica koja nijesu društva uključena u konsolidaciju u skladu sa Zakonom.

Kvalifikovani dodatni osnovni kapital i dopunski kapital koje emituje subjekat posebne namjene

Član 92

(1) Instrumenti dodatnog osnovnog kapitala i dopunskog kapitala koje emituje subjekat posebne namjene, kao i odgovarajući računi emisionih premija, uključuju se do 31.12.2022. godine u kvalifikovani dodatni osnovni kapital, osnovni kapital ili dopunski kapital ili u kvalifikovani regulatorni kapital, prema potrebi, samo ako su ispunjeni sljedeći uslovi:

1) subjekat posebne namjene koji emituje te instrumente u cjelosti je uključen u konsolidaciju u skladu sa Zakonom;
2) instrumenti, kao i računi emisionih premija koji se odnose na te instrumente, uključuju se u kvalifikovani dodatni osnovni kapital samo ako su ispunjeni uslovi iz člana 42 stav 1 ove odluke;
3) instrumenti, kao i odgovarajući računi emisionih premija, uključuju se u priznati dopunski kapital samo ako su ispunjeni uslovi iz člana 55 ove odluke;
4) jedina imovina subjekta posebne namjene je njegovo ulaganje u regulatorni kapital matičnog društva ili njegovog zavisnog društva koje je u cjelosti uključeno u konsolidaciju u skladu sa Zakonom, čiji oblik ispunjava relevantne uslove iz člana 42 stav 1 odnosno člana 55 ove odluke, prema potrebi.

(2) Izuzetno, odredba stava 1 tačka 4 ovog člana, neće se primijenjivati ako Centralna banka ocijeni da je imovina (aktiva) subjekta posebne namjene, koja nije njegovo ulaganje u regulatorni kapital matičnog društva ili njegovog zavisnog društva koje je u cjelosti uključeno u obim konsolidacije u skladu sa Zakonom minimalna, odnosno nije od značaja za taj subjekat.

(3) Smatra se da je imovina subjekta posebne namjene minimalna i nije od značaja za taj subjekat u smislu stava 2 ovog člana, ako su ispunjeni sljedeći uslovi

1) imovina subjekta posebne namjene koju ne čine ulaganja u regulatorni kapital povezanog zavisnog društva ograničena je na novčana sredstva koja su namijenjena za kuponske isplate i otkup dospjelih instrumenata regulatornog kapitala; i
2) iznos imovine subjekta posebne namjene izuzev imovine iz tačke 1 ovog stava nije veći od 0,5% prosječne ukupne imovine subjekta posebne namjene tokom poslednje tri godine.

(4) Centralna banka može da odobri kreditnoj instituciji primjenu većeg procenta iz stava 3 tačka 2 ovog člana, ako su ispunjeni sljedeći uslovi:

1) veći procenat je potreban kako bi se omogućilo isključivo pokrivanje tekućih troškova subjekta posebne namjene; i
2) odgovarajući nominalni iznos nije veći od 500.000 EUR.

Manjinska učešća uključena u konsolidovani redovni osnovni kapital

Član 93

(1) Kreditna institucija utvrđuje iznos manjinskih učešća zavisnog društva koji je uključen u konsolidovani redovni osnovni kapital tako što od manjinskih učešća tog društva oduzme rezultat dobijen množenjem iznosa iz tačke 1 i procenta iz tačke 2 ovog stava:

1) redovni osnovni kapital zavisnog društva umanjen za manji od iznosa iz al. 1 odnosno 2 ove tačke:
   - iznos redovnog osnovnog kapitala tog zavisnog društva koji je potreban za ispunjavanje zbira zahtjeva iz člana 134 stav 2 Zakona, posebnih kapitalnih zahtjeva iz člana 279 stav 1 tačka 1 Zakona, zahtjeva za kombinovani bafer iz člana 166 Zakona, strožih prudencijalnih zahtjeva prilikom identifikacije povećanih makroprudencijalnih rizika i svih dodatnih lokalnih supervizorskih propisa u trećim zemljama u mjeri u kojoj ti zahtjevi treba da budu ispunjeni redovnim osnovnim kapitalom;
   - iznos konsolidovanog redovnog osnovnog kapitala koji se odnosi na to zavisno društvo koji je, na konsolidovanoj osnovi, potreban za ispunjavanje zbira zahtjeva iz člana 134 stav 2 Zakona, posebnih kapitalnih zahtjeva iz člana 279 stav 1 tačka 1 Zakona, zahtjeva za kombinovani bafer iz člana 166 Zakona, strožih prudencijalnih zahtjeva prilikom identifikacije povećanih makroprudencijalnih rizika i svih dodatnih lokalnih supervizorskih propisa u trećim zemljama u mjeri u kojoj ti zahtjevi treba da budu ispunjeni redovnim osnovnim kapitalom;
2) manjinska učešća zavisnog društva izražena kao procenat svih instrumenata redovnog osnovnog kapitala tog zavisnog društva uvećanih za odgovarajuće račune emisionih premija koji se odnose na te instrumente, zadržanu dobit i ostale rezerve.

(2) Obračun iz stava 1 ovog člana vrši se na potkonsolidovanoj osnovi za svako zavisno društvo iz člana 90 stav 1 ove odluke.

(3) Izuzetno od stava 1 ovog člana, kreditna institucija može da odluči da ne vrši obračun za zavisno društvo iz člana 90 stav 1 ove odluke i u tom slučaju manjinsko učešće tog zavisnog društva ne smije biti uključeno u konsolidovani redovni osnovni kapital.

(4) Ako Centralna banka primijeni izuzetke u vezi sa primjenom prudencijalnih zahtjeva na pojedinačnoj osnovi, u skladu sa članom 309 stav 4 Zakona, manjinsko učešće u zavisnom društvu na koje se primjenjuje izuzetak ne priznaje se u regulatorni kapital na potkonsolidovanom, odnosno konsolidovanom nivou, prema potrebi.

(5) Centralna banka može da odobri matičnom finansijskom holdingu da ne primjenjuje ovaj član ako:
1) je njegova osnovna djelatnost sticanje udjela;
2) podliježe prudencijalnoj superviziji na konsolidovanoj osnovi;
3) vrši konsolidaciju zavisne kreditne institucije u kojoj ima samo manjinsko učešće na osnovu odnosa kontrole;
4) više od 90% konsolidovanog zahtijevanog redovnog osnovnog kapitala tog holdinga izračunatog na potkonsolidovanoj osnovi proizilazi iz zavisne kreditne institucije iz tačke 3 ovog stava.

(6) Ako nakon stupanja na snagu ove odluke matični finansijski holding koji ispunjava uslove iz stava 5 ovog člana postane matični mješoviti finansijski holding, Centralna banka može da odobri tom matičnom mješovitom finansijskom holdingu izuzetak iz stava 5 ovog člana ako ispunjava uslove iz tog stava.

(7) Za potrebe određivanja izračuna potkonsolidacije u skladu sa zahtjevima iz ovog člana, člana 93 stav 2, člana 94 stav 2 i člana 96 stav 2 ove odluke, kvalifikovana manjinska učešća zavisnog društva iz člana 90 ove odluke koje je istovremeno matično društvo subjekta iz člana 90 stav 1 ove odluke, izračunavaju se u skladu sa st. 8 do 10 ovog člana.

(8) Ako Centralna banka koristi diskrecono pravo kojim se dozvoljava matičnim kreditnim institucijama da na pojedinačnoj osnovi uključe zavisna društva u izračun svojih zahtjeva, izračun koji je potrebno izvršiti u skladu sa st. 9 i 10 ovog člana sprovodi se na osnovu položaja kreditne institucije kao da diskreciono pravo nije primijenjeno.

(9) Ako zavisno društvo ispunjava kapitalne zahtjeve iz ove odluke na konsolidovanom nivou, dužno je da primjenjuje sljedeće:
1) redovni osnovni kapital tog zavisnog društva na konsolidovanom nivou iz stava 1 tačka 1 ovog člana uključuje priznata manjinska učešća koja proizilaze iz njegovih sopstvenih zavisnih društava izračunatih u skladu sa ovim članom;
2) za potrebe potkonsolidovanog izračuna, iznos redovnog osnovnog kapitala koji se zahtijeva u skladu sa stavom 1 tačka 1 alineja 1 ovog člana, predstavlja iznos koji je potreban za ispunjavanje zahtjeva za redovnim osnovnim kapitalom tog zavisnog društva na njegovom konsolidovanom nivou, izračunat u skladu sa stavom 1 tačkom 1 ovog člana;
3) iznos konsolidovanog redovnog osnovnog kapitala koji se zahtijeva u skladu sa stavom 1 tačka 1 alineja 2 ovog člana predstavlja doprinos zavisnog društva na osnovu njegovog konsolidovanog položaja kapitalnim zahtjevima za redovni osnovni kapital kreditne institucije za koju na konsolidovanom nivou izračunavaju priznata manjinska učešća. Za potrebe izračuna doprinosa uklanjaju se sve u okvirugrupne transakcije među društvima koja su uključena u prudencijalni opseg konsolidacije kreditne institucije.

(10) Pri sprovođenju konsolidacije iz stava 9 tačka 3 ovog člana zavisno društvo ne uključuje kapitalne zahtjeve koji proizilaze iz njegovih zavisnih društava koja nijesu uključena u prudencijalni obuhvat konsolidacije kreditne institucije za koju se izračunavaju kvalifikovana manjinska učešća.
(11) Ako se izuzeće iz stava 4 ovog člana primjenjuje na zavisno društvo, svako matično društvo zavisnog društva koje ostvaruje korist od izuzeća može da uključi u svoj redovni osnovni kapital manjinska učešća koja proizilaze iz zavisnih društava određenog zavisnog društva koje i samo ostvaruje korist od izuzeća, uz uslov da su izračuni iz stava 1 ovog člana izvršeni za svako od navedenih zavisnih društava. Iznos redovnog osnovnog kapitala uključen u regulatorni kapital na nivou matičnog društva nije veći od iznosa koji bi bio uključen da zavisnom društvu nije odobreno izuzeće.
(12) Ako matična kreditna institucija ima zavisno društvo posrednika koje nije navedeno u članu 90 stav 1 ove odluke i ako to zavisno društvo posrednik ima zavisno društvo iz člana 90 stav 1 ove odluke, matična kreditna institucija može u svoj redovni osnovni kapital da uključi iznos manjinskog učešća koji proizilazi iz tih zavisnih društava izračunatog u skladu sa stavom 1 ovog člana. Matična kreditna institucija ne može međutim u svoj redovni osnovni kapital da uključi manjinska učešća koja proizilaze iz posredničkih zavisnih društava koja nijesu navedena u članu 90 stav 1 ove odluke.
(13) Metodologija iz st. 8 do 10 ovog člana primjenjuje se na isti način i prilikom izračunavanja iznosa kvalifikovanog osnovnog kapitala u skladu sa članom 94 ove odluke i iznosa kvalifikovanog regulatornog kapitala u skladu sa članom 96 ove odluke.

Kvalifikovani instrumenti osnovnog kapitala uključeni u konsolidovani osnovni kapital

Član 94

(1) Kreditna institucija utvrđuje iznos kvalifikovanog osnovnog kapitala zavisnog društva koji je uključen u konsolidovani regulatorni kapital tako što od kvalifikovanog osnovnog kapitala tog društva oduzme rezultat koji se dobija množenjem iznosa iz tačke 1 i procenta iz tačke 2 ovog stava:
1) osnovni kapital zavisnog društva umanjen za manji od sljedećih iznosa:
   - iznos osnovnog kapitala tog zavisnog društva koji je potreban za ispunjavanje zbira zahtjeva iz člana 134 stav 2 tačka 2 Zakona, posebnih kapitalnih zahtjeva iz člana 279 stav 1 tačka 1 Zakona, zahtjeva za kombinovani bafer iz člana 166 Zakona, strožih prudencijalnih zahtjeva prilikom identifikacije povećanih makroprudencijalnih rizika i svih dodatnih lokalnih supervizorskih propisa u trećim zemljama u mjeri u kojoj ti zahtjevi treba da budu ispunjeni osnovnim kapitalom;

- iznos konsolidovanog osnovnog kapitala koji se odnosi na to zavisno društvo koji je, na konsolidovanoj osnovi, potreban za ispunjavanje zbira zahtjeva iz člana 134 stav 2 tačka 2 Zakona, posebnih kapitalnih zahtjeva iz člana 279 stav 1 tačka 1 Zakona, zahtjeva za kombinovani bafer iz člana 166 Zakona, strožih prudencijalnih zahtjeva prilikom identifikacije povećanih makroprudencijalnih rizika i svih dodatnih lokalnih supervizorskih propisa u trećim zemljama u mjeri u kojoj ti zahtjevi treba da budu ispunjeni osnovnim kapitalom;

2) kvalifikovani osnovni kapital zavisnog društva izražen kao procenat svih instrumenata osnovnog kapitala tog društva uvećan za odnosne račune emisionih premija, zadržanu dobit i ostale rezerve.

(2) Obračun iz stava 1 ovog člana vrši se na potkonsolidovanoj osnovi za svako zavisno društvo iz člana 90 stav 1 ove odluke. Kreditna institucija može da odluči da ne vrši taj obračun za zavisno društvo iz člana 90 stav 1 ove odluke i u tom slučaju ne smije da uključi kvalifikovani osnovni kapital tog zavisnog društva u konsolidovani osnovni kapital.

(3) Kada Centralna banka primijeni izuzetke u vezi sa primjenom prudencijalnih zahtjeva na pojedinačnoj osnovi u skladu sa članom 309 stav 4 Zakona instrumenti osnovnog kapitala u zavisnim društvima na koje se primjenjuje izuzetak ne priznaju se kao regulatorni kapital na potkonsolidovanom ili konsolidovanom nivou, prema potrebi.

Kvalifikovani osnovni kapital uključen u konsolidovani dodatni osnovni kapital

Član 95

Ne dovodeći u pitanje član 93 st. 5 i 6 ove odluke, kreditna institucija određuju iznos kvalifikovanog osnovnog kapitala zavisnog društva koji je uključen u konsolidovani dodatni osnovni kapital tako što od kvalifikovanog osnovnog kapitala tog društva uključenog u konsolidovani osnovni kapital oduzme manjinska učešća tog društva koja su uključena u konsolidovani redovni osnovni kapital.

Iznos kvalifikovanog regulatornog kapitala uključen u iznos konsolidovanog regulatornog kapitala

Član 96

(1) Kreditna institucija utvrđuje iznos kvalifikovanog regulatornog kapitala zavisnog društva koji je uključen u iznos konsolidovanog regulatornog kapitala tako što od iznosa kvalifikovanog regulatornog kapitala tog društva oduzme rezultat dobijen množenjem iznosa iz tačke 1 i procenta iz tačke 2 ovog stava:

1) regulatorni kapital zavisnog društva umanjen za manji od sljedećih iznosa:
   - iznos regulatornog kapitala tog zavisnog društva koji je potreban za ispunjavanje zbira zahtjeva iz člana 134 stav 2 tačka 3 Zakona, posebnih kapitalnih zahtjeva iz člana 279 stav 1 tačka 1 Zakona, zahtjeva za kombinovani bafer iz člana 166 Zakona, strožih prudencijalnih zahtjeva prilikom identifikacije povećanih makroprudencijalnih rizika i svih dodatnih lokalnih supervizorskih propisa u trećim zemljama u mjeri u kojoj ti zahtjevi treba da budu ispunjeni osnovnim kapitalom;
   - iznos konsolidovanog regulatornog kapitala koji se odnosi na to zavisno društvo koji je, na konsolidovanoj osnovi, potreban za ispunjavanje zbira zahtjeva iz člana 134 stav 2 tačka 3 Zakona, posebnih kapitalnih zahtjeva iz člana 279 stav 1 tačka 1 Zakona, zahtjeva za kombinovani bafer iz člana 166 Zakona, strožih prudencijalnih zahtjeva prilikom identifikacije povećanih makroprudencijalnih rizika i svih dodatnih lokalnih supervizorskih propisa u trećim zemljama u mjeri u kojoj ti zahtjevi treba da budu ispunjeni osnovnim kapitalom;

2) iznos kvalifikovanog regulatornog društva izražen kao procenat svih instrumenata regulatornog kapitala zavisnih društava koji su uključeni u stavke redovnog osnovnog kapitala, dodatnog osnovnog kapitala i dopunskog kapitala i odnosnih računa emisionih premija, zadržane dobiti i ostalih rezervi.

(2) Obračun iz stava 1 ovog člana vrši se na potkonsolidovanoj osnovi za svako zavisno društvo iz člana 90 stav 1 ovog člana. Kreditna institucija može da odluči da ne vrši taj obračun za zavisno društvo iz člana 90 stav 1 ovog člana i u tom slučaju ne smije da uključi iznos kvalifikovanog regulatornog kapitala tog zavisnog društva u iznos regulatornog kapitala utvrđenog na konsolidovanoj osnovi.

(3) Kada Centralna banka primijeni izuzetke u vezi sa primjenom prudencijalnih zahtjeva na pojedinačnoj osnovi u skladu sa članom 309 stav 4 Zakona, instrumenti regulatornog kapitala u zavisnim društvima na koje se primjenjuje izuzetak ne priznaju se kao regulatorni kapital na potkonsolidovanom, odnosno konsolidovanom nivou.

Instrumenti kvalifikovanog regulatornog kapitala uključeni u konsolidovani dopunski kapital

Član 97

Ne dovodeći u pitanje odredbu člana 93 st. 5 i 6 ove odluke, kreditna institucija određuje iznos kvalifikovanog regulatornog kapitala zavisnog društva koji je uključen u dopunski kapital na konsolidovanom nivou tako što od kvalifikovanog regulatornog kapitala tog društva uključenog u iznos regulatornog kapitala na konsolidovanom nivou oduzme kvalifikovani osnovni kapital tog društva koji je uključen u osnovni kapital utvrđen na konsolidovanom nivou.

Kvalifikovani instrumenti kvalifikovanih obaveza

Član 98

Obaveze koje je emitovalo zavisno društvo sa sjedištem u Crnoj Gori koje pripada istoj grupi za sanaciju kao i subjekat koji je predmet sanacije, ispunjavaju uslove za uključivanje u konsolidovane instrumente kvalifikovanih obaveza kreditne institucije u skladu sa članom 102 ove odluke, ako su ispunjeni sljedeći uslovi:

1) emitovane su u skladu sa zakonom kojim se uređuje sanacija kreditnih institucija;
2) kupio ih je postojeći akcionar koji nije dio iste grupe za sanaciju sve dok se sprovođenjem ovlašćenja za otpis ili konverziju u skladu sa zakonom kojim se uređuje sanacija kreditnih institucija ne utiče na kontrolu koju ima subjekat koji je predmet sanacije nad zavisnim društvom;
3) obaveze ne prelaze iznos koji je dobijen oduzimanjem iznosa iz alineje 1 od iznosa iz alineje 2 ove tačke:
   - zbir obaveza emitovanih subjektu koji je predmet sanacije i koje je taj subjekat kupio direktno ili indirektno posredstvom drugih subjekata u istoj grupi za sanaciju i iznosa instrumenata regulatornog kapitala emitovanih subjektima koji su uključeni u grupu za sanaciju i koji su kupili te instrumente ili emitovanih subjektima koji nijesu uključeni u istu grupu za sanaciju i koji su kupili te instrumente, sve dok sprovođenje ovlašćenja za otpis ili konverziju u skladu sa zakonom kojim se uređuje sanacija kreditnih institucija ne utiče na kontrolu koju subjekat koji je predmet sanacije ima nad zavisnim društvom;
   - iznos neophodan za apsorpciju gubitaka u sanaciji koji je jedak koeficijentu adekvatnosti kapitala od 8%.

GLAVA III
KVALIFIKOVANA UČEŠĆA IZVAN FINANSIJSKOG SEKTORA

Ponderisanje kvalifikovanih učešća u pravnim licima koja se bave nefinansijskom poslovnom aktivnošću

Član 99

(1) Za potrebe obračuna kapitalnog zahtjeva u skladu sa Dijelom trećim ove odluke, na kvalifikovana učešća u pravnim licima koja se bave nefinansijskom poslovnom aktivnošću definisanom članom 175 stav 3 Zakona, a koja prelaze ograničenja iz člana 175 st. 1 i/ili 2 Zakona, kreditna institucija primjenjuje ponder rizika od 1.250% na veći od sljedećih iznosa:

1) iznosa kvalifikovanog učešća u pravno lice koje se bavi nefinansijskom poslovnom aktivnošću koji prelazi 15% priznatog kapitala kreditne institucije;
2) ukupnog iznosa kvalifikovanih učešća u svim pravnim licima koja se bave nefinansijskom poslovnom aktivnošću koji prelazi 60% priznatog kapitala kreditne institucije.

(2) Prilikom utvrđivanja učešća iz stava 1 tač. 1 i 2 ovog člana primjenjuju se odredbe člana 175 stav 5 Zakona.

Alternativa ponderu rizika od 1.250%

Član 100

Kreditna institucija može da umjesto da primijeni ponder rizika od 1.250% na iznose koji prelaze ograničenja iz 175 stav 1 i/ili 2 Zakona, te iznose oduzme od stavki redovnog osnovnog kapitala u skladu sa članom 18 stav 1 tačka 11 ove odluke.

DIO TREĆI
ZAHTJEVI ZA KAPITALOM

GLAVA I
OPŠTI ZAHTJEVI I VREDNOVANJA

ODJELJAK 1
Zahtijevani nivo regulatornog kapitala

Zahtjevi za regulatornim kapitalom

Član 101

(1) Kreditna institucija je dužna da u svakom trenutku ispunjava sljedeće zahtjeve za kapitalom, propisane članom 134 Zakona:

1) koeficijent adekvatnosti redovnog osnovnog kapitala od 4,5%;
2) koeficijent adekvatnosti osnovnog kapitala od 6%;
3) koeficijent adekvatnosti ukupnog kapitala od 8%;

(2) Kreditna institucija izračunava koeficijente kapitala iz stava 1 ovog člana na sljedeći način:

1) koeficijent adekvatnosti redovnog osnovnog kapitala izračunava se kao odnos redovnog osnovnog kapitala kreditne institucije i ukupnog iznosa izloženosti riziku, izražen u procentima;

2) koeficijent adekvatnosti osnovnog kapitala izračunava se kao odnos osnovnog kapitala kreditne institucije i ukupnog iznosa izloženosti riziku, izražen u procentima;
3) koeficijent adekvatnosti ukupnog kapitala izračunava se kao odnos regulatornog kapitala kreditne institucije i ukupnog iznosa izloženosti riziku, izražen u procentima.

(3) Ukupan iznos izloženosti riziku izračunava se kao zbir sljedećih stavki, nakon uzimanja u obzir odredbi iz st. 4 i 5 ovog člana:
1) iznosa rizikom ponderisanih izloženosti za kreditni rizik i rizik razvodnjavanja, izračunatih u skladu sa Glavom II ovog dijela odluke i članom 486 ove odluke za sve poslovne aktivnosti kreditne institucije, osim iznosa rizikom ponderisanih izloženosti za poslove iz knjige trgovanja;
2) kapitalnih zahtjeva za poslove iz knjige trgovanja kreditne institucije za:
   - tržišni rizik utvrđen u skladu sa glavom IV ovog dijela odluke, isključujući pristupe iz Poglavlja 1a i 1b te glave;
   - velike izloženosti koje prelaze ograničenja iz Odluke o velikim izloženostima kreditnih institucija, u mjeri u kojoj je kreditnoj instituciji dozvoljeno da ta ograničenja prekorači;
3) kapitalnih zahtjeva za tržišni rizik utvrđenih u skladu sa glavom IV ovog dijela odluke, isključujući pristupe iz poglavlja 1a i 1b te glave, za sve poslovne aktivnosti koje podliježu deviznom i robnom riziku;
4) kapitalnih zahtjeva izračunatih u skladu sa glavom V ovog dijela odluke, osim člana 486 ove odluke, za rizik poravnanja;
5) kapitalnih zahtjeva za rizik usklađivanja kreditnog vrednovanja OTC derivata (izračunatih u skladu sa glavom VI ovog dijela odluke), osim kreditnih derivata koji se priznaju za umanjenje iznosa rizikom ponderisanih izloženosti za kreditni rizik;
6) kapitalnih zahtjeva za operativni rizik izračunatih u skladu sa glavom III ovog dijela odluke;
7) iznosa rizikom ponderisanih izloženosti za rizik druge ugovorne strane koji proizilazi iz poslova iz knjige trgovanja kreditne institucije (izračunatih u skladu sa glavom II ovog dijela odluke) za sljedeće vrste transakcija i ugovora:
   - ugovori navedeni u članu 128 stav 5 ove odluke i kreditni derivati;
   - repo transakcije, transakcije pozajmljivanja hartija od vrijednosti ili robe drugoj ugovornoj strani ili transakcije pozajmljivanja od druge ugovorne strane po osnovu hartija od vrijednosti ili robe;
   - transakcije kreditiranja na marži po osnovu hartija od vrijednosti ili robe; i
   - transakcije sa dugim rokom poravnanja.

(4) Prilikom izračunavanja ukupnog iznosa izloženosti riziku iz stava 3 ovog člana primjenjuju se sljedeće odredbe:
1) kapitalni zahtjevi iz stava 3 tač. 3, 4 i 5 ovog člana uključuju izloženosti koje proizilaze iz svih poslovnih aktivnosti kreditne institucije;
2) kapitalni zahtjevi iz stava 3 tač. 2 do 6 ovog člana množe se ponderom 12,5.

(5) Za potrebe izračunavanja iznosa rizikom ponderisanih izloženosti za kreditni rizik iz stava 3 tačka 1 ovog člana na izloženosti prema malim i srednjim privrednim društvima – (u daljem tekstu: izloženosti prema SME) koji nijesu u statusu neispunjavanja obaveza i na izloženosti prema subjektima koji finansiraju infrastrukturne projekte od javnog interesa primjenjuju se sljedeći dodatni ponderi:
1) na izloženost ili dio izloženosti prema SME u ukupnom iznosu do 1 milion EUR primjenjuje se ponder 0,7619;
2) na dio izloženosti preko 1 milion EUR primjenjuje se ponder 0,85;
3) na izloženosti prema subjektima koji finansiraju infrastrukturne projekte od javnog interesa primjenjuje se ponder 0,75, ako ispunjavaju sve uslove iz st. 8 i 9 ovog člana.

(6) Kreditna institucija je dužna da prilagođavaju iznose rizikom ponderisanih izloženosti (eng. *risk-weighted exposure amounts* – RWEA) za izloženosti prema SME koje nijesu u statusu neispunjavanja obaveza, koji su izračunati u skladu sa glavom II odjeljak 2 ili 3 ovog dijela odluke, prema potrebi, primjenom sljedeće formule:

$$RWEA^{*} = RWEA \cdot \frac{min\ E^{*}; 1.000.000\ EUR\ \cdot 0{,}7619 + max\ E^{*} - 1.000.000\ EUR\ \cdot 0{,}85}{E^{*}}$$

pri čemu je:

$RWEA^{*}$ = $RWEA$ prilagođen dodatnim ponderom za SME;

E^{*} = ukupan iznos koji SME ili grupa povezanih SME lica duguju kreditnoj instituciji, njenim zavisnim društvima, njenim matičnim društvima i drugim zavisnim društvima tih matičnih društava, uključujući izloženosti u statusu neispunjavanja obaveza, ali isključujući potraživanja ili potencijalne obaveze koje su obezbijeđene stambenim nepokretnostima.

(7) Za potrebe stava 6 ovog člana:
1) izloženosti prema SME koje nijesu u statusu neispunjavanja obaveza, na koje se dodjeljuju ponderi iz stava 5 ovog člana, mogu da budu raspoređene u sljedeće tri kategorije izloženosti:
   - izloženosti prema privrednim društvima;
   - izloženosti prema fizičkim licima i SME (u daljem tekstu: izloženost prema „*retail*-u); i
   - izloženosti obezbijeđene poslovnim nepokretnostima;

2) SME je definisan u skladu sa članom 3 stav 1 tačka 91 ove odluke;
3) kreditna institucija je dužna da preduzima razumne korake kako bi ispravno utvrdila iznos E* i dobila informacije koje se zahtijevaju na osnovu tačke 2 ovog stava.

(8) Iznos rizikom ponderisanih izloženosti za kreditni rizik koji je utvrđen u skladu sa glavom II ovog dijela odluke, množi se ponderom 0,75 pod uslovom da izloženost ispunjava sljedeće uslove:
1) izloženost je uključena u kategoriju izloženosti prema privrednim društvima ili u kategoriju izloženosti u obliku specijalizovanog finansiranja, pri čemu se isključuju izloženosti sa statusom neispunjavanja obaveza;
2) radi se o izloženosti prema subjektu koji je namjenski osnovan:
   – za finansiranje ili upravljanje fizičkim strukturama ili objektima, sistemima i mrežama;
   – za pružanje ili podršku u pružanju značajnih javnih usluga;
3) otplata obaveze dužnika, u iznosu od najmanje dvije trećine, vrši se iz prihoda koji se ostvaruje po osnovu imovine koja je predmet finansiranja, a ne iz sljedećih izvora:
   – nezavisne sposobnosti šireg komercijalnog preduzeća;
   – dobijene subvencije;
   – dobijenih bespovratnih sredstava; ili
   – po osnovu finansiranja od strane jednog ili više subjekata iz stava 9 tačka 2 al. 1 i 2 ovog člana;
4) dužnik može da ispuni svoje finansijske obaveze čak i u ozbiljnim uslovima stresa koji su značajni za rizik projekta;
5) novčani tokovi koje dužnik ostvaruje predvidljivi su i pokrivaju sve buduće otplate kredita tokom trajanja kredita;
6) rizik refinansiranja izloženosti je nizak ili je adekvatno umanjen uzimajući u obzir:
   – bilo kakve dobijene subvencije;
   – dobijena bespovratna sredstava; ili
   – finansiranje od strane jednog ili više subjekata iz člana 9 tačka 2 al. 1 i 2 ovog člana;
7) ugovorne odredbe obezbjeđuju kreditorima visok stepen zaštite, uključujući sljedeće:
   – ako izvor prihoda dužnika nijesu plaćanja velikog broja korisnika, ugovorne odredbe uključuju odredbe kojima se kreditori adekvatno štite od gubitaka koji nastaju u slučaju da projekat raskine strana koja je pristala da kupuje robu ili usluge koje pruža dužnik;
   – dužnik raspolaže značajnim rezervnim fondovima sredstava koji su u cjelosti finansirani gotovinom ili iz drugih finansijskih aranžmana sa jemcima koji imaju visok stepen kreditnog kvaliteta kako bi obezbijedio finansiranje projekta u slučaju nepredviđenih događaja i obrtni kapital tokom ekonomskog vijeka imovine iz tačke 2 ovog stava;
   – kreditori imaju značajan stepen kontrole nad imovinom (aktivom) koja je predmet finansiranja i prihodima koje ostvaruje dužnik;
   – kreditori imaju pravo, u mjeri u kojoj to dozvoljavaju važeći popisi, na imovinu i ugovore ključne za infrastrukturne poslove ili raspolažu alternativnim mehanizmima kojima se obezbjeđuje njihov položaj;
   – kreditorima se u zalogu daju vlasnički instrumenti tako da mogu da preuzmu kontrolu nad preduzećem u slučaju neispunjavanja obaveza;
   – korišćenje neto novčanih tokova od poslovanja nakon obaveznih plaćanja iz projekta je ograničena u svrhe koje nijesu povezane sa servisiranjem dužničkih obaveza;
   – postoje ugovorna ograničenja u pogledu mogućnosti dužnika da preduzima aktivnosti koje bi mogle da štete kreditorima, uključujući ograničenje da dužnik ne može da uzme novo zaduženje bez saglasnosti postojećih kreditora ili investitora;
8) obaveza je nadređena u odnosu na sva druga potraživanja, osim zakonskih potraživanja i potraživanja drugih ugovornih strana po osnovu derivata;
9) ako je dužnik u fazi izgradnje, investitor koji ulaže u vlasnički kapital dužnika mora da ispuni sljedeće kriterijume, a u slučaju kada postoji više investitora (ulagača) koji ulažu u vlasnički kapital dužnika, ti investitori kao grupa moraju da zadovolje sljedeće kriterijume:
   – investitori u vlasnički kapital dužnika imaju iskustvo u uspješnom nadziranju infrastrukturnih projekata, finansijsku snagu i relevantno stručno znanje;
   – investitori u vlasnički kapital dužnika imaju nizak rizik od nastanka statusa neispunjavanja obaveza, odnosno rizik od značajnih gubitaka za dužnika zbog njihovog statusa neispunjavanja obaveza je nizak;
   – uspostavljeni su adekvatni mehanizmi kojima su usklađeni interesi investitora (ulagača) u vlasnički kapital dužnika sa interesima kreditora;
10) dužnik je uspostavio adekvatne zaštitne mehanizme kako bi obezbijedio završetak projekta u skladu sa ugovorenim specifikacijama, budžetom ili datumom završetka, uključujući jake garancije ili druga jemstva za okončanje projekta ili angažman iskusnog graditelja i odgovarajuće ugovorne odredbe za ugovorne kazne;
11) ako postoje značajni operativni rizici, tim rizicima se adekvatno upravlja;
12) dužnik koristi testirane tehnologije i dizajne;
13) pribavljene su sve potrebne dozvole i odobrenja;
14) dužnik koristi derivate samo za potrebe ublažavanja rizika; i
15) dužnik je izvršio procjenu da li aktiva koja je predmet finansiranja doprinosi sljedećim ciljevima u oblasti životne sredine:
   – ublažavanju klimatskih promjena;
   – adaptaciji klimatskim promjenama;
   – održivom korišćenju i zaštiti vodenih i morskih resursa;
   – prelazu na cirkularnu privredu, sprečavanju nastanka otpada i recikliranju;
   – sprečavanju i kontroli zagađenja;

– zaštiti zdravih ekosistema.

(9) Za potrebe stava 8 tačke 5 ovog člana novčani tokovi koji se generišu ne smatraju se predvidljivima osim ako značajan dio prihoda ispunjava sljedeće uslove:

1) ispunjen je jedan od sljedećih kriterijuma:
   – prihodi su zasnovani na dostupnosti;
   – prihodi podliježu propisima kojima se uređuje stopa prinosa;
   – prihodi podliježu ugovorima sa klauzulom „uzmi ili plati“ (eng. *take-or-pay contract*);
   – nivo autputa (eng. *output*) ili korišćenja i cijene moraju nezavisno da ispunjavaju jedan od sljedećih kriterijuma:
      a) regulisani su;
      b) utvrđeni su ugovorom;
      c) u značajnoj mjeri su predvidljivi na osnovu rizika niske tražnje;
2) ako prihodi dužnika nijesu finansirani plaćanjima velikog broja korisnika, strana koja pristane da kupuje robu ili usluge dužnika mora da bude:
   – centralna banka, centralna vlada, jedinica regionalne ili lokalne samouprave, pod uslovom da im se dodijeljuje ponder rizika 0% u skladu sa čl. 131 i 132 ove odluke ili da ocjena koju je dala eksterna kreditna institucija za procjenu kreditnog rizika (ECAI) odgovara najmanje trećem stepenu kreditnog kvaliteta;
   – subjekat javnog sektora, pod uslovom da mu je dodijeljen ponder rizika 20% ili niži u skladu sa članom 133 ove odluke ili da ocjena koju je dala eksterna kreditna institucija za procjenu kreditnog rizika (ECAI) odgovara najmanje trećem stepenu kreditnog kvaliteta;
   – multilateralna razvojna banka iz člana 134 stav 2 ove odluke;
   – međunarodna organizacija iz člana 135 ove odluke;
   – privredno društvo za koje ocjena koju je dala eksterna kreditna institucija za procjenu kreditnog rizika (ECAI) odgovara najmanje trećem stepenu kreditnog kvaliteta; ili
   – subjekat koji se može zamijeniti bez značajne promjene u visini i vremenskom rasporedu prihoda.

Zahtjevi za regulatornim kapitalom i kvalifikovane obaveze GSV institucija

Član 102

(1) Kreditne institucije koje se smatraju subjektima koji su predmet sanacije i koje su GSV institucija ili su dio GSV institucije, u skladu sa članom 103 ove odluke i izuzecima iz stava 2 ovog člana, dužne su da u svakom trenutku ispunjavaju sljedeće zahtjeve za regulatornim kapitalom i kvalifikovanim obavezama:

1) koeficijent zasnovan na riziku od 18%, koji predstavlja regulatorni kapital i kvalifikovane obaveze kreditne institucije, iskazan kao procentualni udio ukupnog iznosa izloženosti riziku izračunatog u skladu sa članom 101 st. 3 i 4 ove odluke;
2) koeficijent koji nije zasnovan na riziku od 6,75%, koji predstavlja regulatorni kapital i kvalifikovane obaveze kreditne institucije, iskazan kao procentualni udio iznosa ukupne izloženosti iz člana 496 st. 4 do 7 ove odluke.

(2) Zahtjevi iz stava 1 ne primjenjuju se u sljedećim slučajevima:

1) u periodu od tri godine od datuma kada se kreditna institucija ili grupa čija je kreditna institucija dio smatra GSV institucijom;
2) u periodu od dvije godine od datuma na koji je Centralna banka, u ostvarivanju funkcije organa za sanaciju, primijenila instrument interne sanacije u skladu sa zakonom kojim se uređuje sanacija kreditnih institucija;
3) u periodu od dvije godine od datuma na koji je subjekat koji je predmet sanacije primijenio mjeru iz zakonom kojim se uređuje sanacija kreditnih institucija kojom su instrumenti kapitala i druge obaveze otpisani ili su konvertovani u stavke redovnog osnovnog kapitala kako bi se dokapitalizovao bez primjene instrumenata sanacije.

Odstupanja za mali obim poslovanja iz knjige trgovanja

Član 103

(1) Izuzetno od člana 101 stav 3 tačka 2 ove odluke, kreditna institucija može da izračuna kapitalni zahtjev za poslove iz knjige trgovanja u skladu sa stavom 2 ovog člana, ako je obim bilansnih i vanbilansnih poslova kreditne institucije iz knjige trgovanja jednak ili manji od oba sljedeća dva praga, na osnovu procjene koja se sprovodi jednom mjesečno korišćenjem podataka na posljednji dan u mjesecu:

1) 5% ukupne aktive kreditne institucije;
2) 50 miliona EUR.

(2) Ako su ispunjena oba uslova iz stava 1 ovog člana, kreditna institucija može da izračuna kapitalni zahtjev za svoje poslove iz knjige trgovanja na sljedeći način:

1) za ugovore iz člana 128 stav 5 tačka 1 ove odluke, ugovore koji se odnose na vlasnička ulaganja iz člana 128 stav 5 tačka 3 ove odluke i za kreditne derivate, kreditna institucija može da izuzme te pozicije iz kapitalnog zahtjeva iz člana 101 stav 3 tačka 2 ove odluke;
2) za pozicije iz knjige trgovanja osim pozicija iz tačke 1 ovog stava, kreditna institucija može da kapitalni zahtjev iz člana 101 stav 3 tačka 2 ove odluke zamijeni zahtjevom koji se izračunava u skladu sa članom 101 stav 3 tačka 1 ove odluke.

(3) Za potrebe stava 1 ovog člana, kreditna institucija obračunava obim svojih bilansnih i vanbilansnih poslova iz knjige trgovanja na osnovu podataka sa stanjem na posljednji dan svakog mjeseca, u skladu sa sljedećim zahtjevima:

1) sve pozicije koje su raspoređene u knjizi trgovanja u skladu sa članom 106 ove odluke uključuju se u obračun, osim:
   - pozicija koje se odnose na strane valute i robu,
   - pozicija u kreditnim derivatima koje su priznate kao interne zaštite od izloženosti kreditnom riziku u knjizi pozicija kojima se ne trguje ili od izloženosti riziku druge ugovorne strane i transakcije kreditnim derivatima koje potpuno neutrališu tržišni rizik tih internih zaštita, kako je navedeno u članu 123 st. 3 i 4 ove odluke;
2) sve pozicije uključene u obračun u skladu sa tačkom 1 ovog stava vrednuju se po tržišnoj vrijednosti na određeni datum, s tim što ako nije dostupna tržišna vrijednost pozicije na određeni datum, kreditna institucija uzima fer vrijednost te pozicije na taj datum, a ako nijesu dostupne tržišna vrijednost i fer vrijednost pozicije na određeni datum, kreditna institucije za tu poziciju uzima posljednju tržišnu vrijednost ili fer vrijednost;
3) apsolutna vrijednost dugih pozicija sabira se sa apsolutnom vrijednošću kratkih pozicija.

(4) Ako su ispunjena oba uslova iz stava 1 ovog člana, nezavisno od obaveza definisanih članom 111 st. 5 do 8 Zakona, kreditna institucija ne primjenjuje čl. 104, 105 i 108 ove odluke.

(5) Kreditna institucija je dužna da obavijesti Centralnu banku kada izračunava ili prestane da izračunava kapitalne zahtjeve za poslove iz knjige trgovanja u skladu sa stavom 2 ovog člana.

(6) Kreditna institucija koja prestane da ispunjava jedan ili oba uslova iz stava 1 ovog člana dužna je da odmah o tome obavijesti Centralnu banku.

(7) Kreditna institucija će prestati da izračunava kapitalne zahtjeve za svoje poslove iz knjige trgovanja u skladu sa stavom 2 ovog člana u roku od tri mjeseca, u jednom od sljedećih slučajeva:

1) kreditna institucija ne ispunjava uslove iz stava 1 tač. 1 ili 2 ovog člana tokom tri uzastopna mjeseca; ili
2) kreditna institucija ne ispunjava uslove iz stava 1 tač. 1 ili 2 ovog člana tokom više od šest mjeseci u posljednjih 12 mjeseci.

(8) Ako je kreditna institucija prestala da izračunava kapitalne zahtjeve za svoje poslove iz knjige trgovanja u skladu sa ovim članom, Centralna banka će joj dozvoliti da izračunava kapitalne zahtjeve za svoje poslove iz knjige trgovanja u skladu sa ovim članom, samo ako joj dokaže da su svi uslovi utvrđeni u stavu 1 ovog člana bili ispunjeni u neprekidnom periodu od jedne godine.

(9) Kreditna institucija tokom mjesečne procjene obima poslova ne smije da zauzima, kupuje, ili prodaje poziciju iz knjige trgovanja samo da bi ispunile bilo koji od uslova iz stava 1 ovog člana.

ODJELJAK 2
Knjiga trgovanja

Zahtjev u vezi knjige trgovanja

Član 104

(1) Pozicije u knjizi trgovanja ne smiju da imaju ograničenja sa aspekta njihove utrživosti ili mogućnosti da se zaštite od rizika. Knjiga trgovanja treba da uključi finansijsku aktivu i finansijske obaveze koji ispunjavaju sljedeće kriterijume:

1) kreditna institucija ih je stekla ili pribavila sa namjerom da ih proda ili ponovo otkupi u kratkom vremenskom periodu;
2) pri inicijalnom priznavanju čine dio portfolija finansijskih instrumenata kojima se upravlja zajedno i za koje postoje dokazi o postojanju skorijeg stvarnog obrasca ostvarivanja dobiti u kratkom roku;
3) predstavljaju derivate, osim ako se radi o derivatima koji su kreirani kao instrumenti zaštite u skladu sa članom 123 ove odluke.

(2) Namjera trgovanja dokazuje se na osnovu strategija, politika i procedura koje je kreditna institucija donijela sa ciljem da upravlja pozicijom ili portfoliom, u skladu sa odredbama čl. 105, 106 i 107 ove odluke.

(3) Kreditna institucija je dužna da uspostavi i održava sisteme i kontrole za upravljanje svojom knjigom trgovanja u skladu sa članom 105 ove odluke.

(4) Pozicije u knjizi trgovanja podliježu zahtjevima za oprezno (prudencijalno) vrednovanje iz člana 109 ove odluke.

(5) Kreditna institucija je dužna da tretira internu zaštitu u skladu sa članom 123 ove odluke.

(6) Pozicije iz knjige trgovanja, u zavisnosti od vrste stavke aktive (finansijskih instrumenata (dužničkih, vlasničkih ili derivata) i robe), mogu da podliježu pozicijskom (opštem i specifičnom) riziku, deviznom riziku i robnom riziku, za koje se utvrđuju kapitalni zahtjevi za izloženosti tržišnom riziku primjenom:

- standardizovanog pristupa iz glave IV odjeljka 2, 3 i 4 ovog dijela odluke; ili
- primjenom internih modela, iz glave IV odjeljak 5 ovog dijela odluke, ako za to imaju odobrenje Centralne banke.

Upravljanje knjigom trgovanja

Član 105

(1) Kreditna institucija treba da ima jasno definisane politike i procedure za cjelokupno upravljanje knjigom trgovanja, koje naročito obihvataju:

1) aktivnosti koje kreditna institucija smatra trgovanjem i koje čine sastavni dio knjige trgovanja u svrhu kapitalnih zahtjeva;
2) obim u kojem se pozicija može dnevno vrednovati po tržišnoj vrijednosti na aktivnom, likvidnom, dvosmjernom tržištu;
3) za pozicije koje se vrednuju korišćenjem modela, obim u kojem kreditna institucija može:
   - da identifikuje sve značajne rizike po osnovu određene pozicije;
   - da se zaštiti od svih značajnih rizika po osnovu određene pozicije instrumentima za koje postoji aktivno, likvidno, dvosmjerno tržište;
   - da izvede pouzdane procjene ključnih pretpostavki i parametara koji se primjenjuju u modelu;
4) opseg u kojem kreditna institucija može, i dužna je, da generiše vrednovanja za poziciju koja se mogu eksterno validirati na dosljedan način;
5) opseg u kojem bi zakonska ograničenja ili drugi operativni zahtjevi umanjili sposobnost kreditne institucije da zatvori (eng. *liquidate*) pozicije ili zaštiti pozicije u kratkom roku;
6) opseg u kojem kreditna institucija može, i dužna je, da aktivno upravlja rizicima koji proizilaze iz pozicija u okviru svojih poslova trgovanja;
7) opseg u kojem kreditna institucija može da vrši reklasifikaciju rizika ili pozicija između knjige pozicija kojima se ne trguje i knjige trgovanja, kao i zahtjeve za takvu reklasifikaciju iz člana 107 ove odluke.

(2) Prilikom upravljanja svojim pozicijama ili portfolijima pozicija u knjizi trgovanja kreditna institucija je dužna da ima:

1) jasno dokumentovanu strategiju trgovanja za pozicije ili portfolije u knjizi trgovanja koju odobrava više rukovodstvo i koja uključuje očekivani period držanja;
2) jasno definisane politike i procedure za aktivno upravljanje pozicijama ili portfolijima u knjizi trgovanja, koje uključuju:
   - pozicije ili portfolije pozicija koje može da zauzme svaka organizaciona jedinica za trgovanje ili, u zavisnosti od slučaja, imenovani trgovci (dileri);
   - utvrđivanje limita za pozicije i praćenje njihove adekvatnosti;
   - obezbjeđivanje da trgovci (dileri) imaju autonomno pravo da zauzimaju pozicije i da upravljaju pozicijama u okviru dogovorenih limita i u skladu sa odobrenom strategijom;
   - obezbjeđivanje da se više rukovodstvo izvještava o pozicijama kao sastavni dio procesa upravljanja rizicima kreditne institucije; i
   - obezbjeđivanje da se pozicije aktivno prate korišćenje izvora tržišnih informacija, uz procjenu utrživosti ili mogućnosti zaštite pozicije ili njenih rizika, uključujući procjenu, kvalitet i dostupnost inputa sa tržišta koji se koriste u procesu vrednovanja, obim tržišnog prometa, veličinu pozicija kojima se trguje na tržištu;
   - aktivne procedure i kontrole za sprečavanje prevara; i
3) jasno definisane politike i procedure za praćenje pozicija u odnosu na svoju strategiju trgovanja, uključujući praćenje prometa i pozicija za koje je prvobitno namjeravani period držanja prekoračen.

Uključivanje u knjigu trgovanja

Član 106

U cilju izračunavanja kapitalnih zahtjeva za pozicije iz knjige trgovanja, kreditna institucija, uzimajući u obzir sposobnosti i praksu upravljanja rizicima, mora da ima jasno definisane politike i procedure za određivanje pozicija koje će se uključiti u knjigu trgovanja, u skladu sa zahtjevima za knjigu trgovanja utvrđenim članom 104 ove odluke i definicijom knjige trgovanja iz člana 16 tačka 47 Zakona.

Reklasifikacija pozicije

Član 107

(1) Kreditna institucija je dužna da ima uspostavljene jasno definisane politike za utvrđivanje vanrednih okolnosti kojima se opravdava da se pozicija iz knjige trgovanja reklasifikuje kao pozicija iz knjige pozicija kojima se ne trguje ili, obrnuto, da se pozicija iz knjige pozicija kojima se ne trguje reklasifikuje kao pozicija iz knjige trgovanja za potrebe određivanja kapitalnih zahtjeva u skladu sa zahtjevima Centralne banke.

(2) Kreditna institucija je dužna da preispituje politike iz stava 1 ovog člana najmanje jednom godišnje.

(3) Centralna banka može da izda odobrenje kreditnoj instituciji da, za potrebe određivanja kapitalnih zahtjeva, poziciju iz knjige trgovanja reklasifikuje kao poziciju iz knjige pozicija kojima se ne trguje ili obrnuto, da poziciju iz knjige pozicija kojima se ne trguje reklasifikuje kao poziciju iz knjige trgovanja.

(4) Odobrenje iz stava 3 ovog člana Centralna banka će izdati kreditnoj instituciji samo ako joj je kreditna institucija dostavila pisane dokaze o tome da je njena odluka o reklasifikaciji te pozicije rezultat vanrednih okolnosti koje su usklađene sa politikama koje je kreditna institucija utvrdila u skladu sa stavom 1 ovog člana.

(5) Za potrebe stava 4 ovog člana kreditna institucija je dužna da obezbijedi adekvatne dokaze Centralnoj banci o tome da pozicija više ne ispunjava uslov da bude klasifikovana kao pozicija u knjizi trgovanja ili u knjizi pozicija kojima se ne trguje u skladu sa članom 106 ove odluke.

(6) Upravni odbor kreditne institucije dužan je da odobri odluku o reklasifikaciji iz stava 4 ovog člana.

(7) Kreditna institucija je dužna da, nakon dobijanja odobrenja Centralne banke iz stava 3 člana za reklasifikaciju pozicije:
1) bez odlaganja, javno objavi:
   – informaciju da je njena pozicija reklasifikovana; i
   – ako je efekat te reklasifikacije smanjenje kapitalnih zahtjeva kreditne institucije, veličinu tog smanjenja; i
2) ako je efekat reklasifikacije smanjenje kapitalnih zahtjeva kreditne institucije, ne priznaje taj efekat do dospijeća pozicije, osim ako joj Centralna banka odobri da prizna taj efekat na raniji datum.

(8) Kreditna institucija je dužna da izračunava neto promjenu iznosa svojih kapitalnih zahtjeva koja proizilazi iz reklasifikacije pozicije, kao razliku između kapitalnih zahtjeva, odmah nakon reklasifikacije i kapitalnih zahtjeva neposredno prije reklasifikacije, pri čemu se zahtjevi izračunavaju u skladu sa članom 101 ove odluke.

(9) Obračun iz stava 8 ovog člana ne uzima u obzir efekte bilo kojih faktora osim efekata reklasifikacije.

(10) Reklasifikacija pozicije u skladu sa ovim članom je neopoziva.

Zahtjevi u vezi sa organizacionom jedinicom za trgovanje

Član 108

(1) Kreditna institucija koja, shodno članu 362 stav 1 ove odluke, nije izuzeta iz potrebe za finansijskim izvještavanjem, dužna je da uspostavi organizacione jedinice za trgovanje i da svaku poziciju iz knjige trgovanja dodjeljuje jednoj od tih organizacionih jedinica za trgovanje.

(2) Pozicije iz knjige trgovanja povezuju se sa istom jedinicom za trgovanje samo ako su te pozicije u skladu sa dogovorenom poslovnom strategijom za tu jedinicu za trgovanje, i ako se njima dosljedno upravlja i one se prate u skladu sa stavom 3 ovog člana.

(3) Organizacione jedinice za trgovanje kreditnih institucija dužne su da u svakom trenutku ispunjavaju sljedeće zahtjeve:
1) svaka organizaciona jedinica za trgovanje ima jasnu i određenu poslovnu strategiju i strukturu za upravljanje rizicima koja je adekvatna njenoj poslovnoj strategiji;
2) svaka organizaciona jedinica za trgovanje ima jasnu organizacionu strukturu, kojom se obezbjeđuje da:
   – pozicijama u pojedinoj organizacionoj jedinici za trgovanje upravljaju imenovani trgovci (dileri) u kreditnoj instituciji,
   – svaki trgovac (diler) ima posebne funkcije u okviru organizacione jedinice za trgovanje, i
   – svaki trgovac (diler) se dodjeljuje samo jednoj organizacionoj jedinici za trgovanje;
3) u okviru svake organizacione jedinice za trgovanje određuju se limiti pozicija u skladu sa poslovnom strategijom te jedinice za trgovanje;
4) najmanje jednom nedjeljno sačinjavaju se izvještaji o djelatnostima, profitabilnosti, upravljanju rizicima i regulatornim zahtjevima na nivou organizacione jedinice za trgovanje i redovno se dostavljaju upravnom odboru;
5) svaka organizaciona jedinica za trgovanje ima jasan godišnji poslovni plan koji uključuje jasno određenu politiku naknada zasnovanu na dobrim kriterijumima koji se koriste za mjerenje uspješnosti; i
6) za svaku organizacionu jedinicu za trgovanje jednom mjesečno sačinjavaju se izvještaji o pozicijama koje dospijevaju, intradnevnim i dnevnim prekoračenjima limita trgovanja i mjerama koje kreditna institucija preduzima u vezi sa tim prekoračenjima, kao i o procjenama likvidnosti tržišta i ti se izvještaji stavljaju na raspolaganje Centralnoj banci.

(4) Izuzetno od stava 3 tačka 2 ovog člana, kreditna institucija može da rasporedi trgovca (dilera) na više od jedne organizacione jedinice za trgovanje pod uslovom da Centralnoj banci dokaže da je raspoređivanje izvršeno zbog pitanja poslovanja ili resursa i da to raspoređivanje zadržava ostale kvalitativne zahtjeve iz ovog člana koji se primjenjuju na trgovce (dilere) i organizacione jedinice za trgovanje.

(5) Kreditna institucija je dužna da obavijesti Centralnu banku o načinu na koji ispunjavaju uslove iz stava 3 ovog člana.

(6) Centralna banka može da zahtijeva da kreditna institucija promijeni strukturu ili organizaciju svojih organizacionih jedinica za trgovanje radi usklađivanja sa ovim članom.

Zahtjevi za prudencijalno vrednovanje

Član 109

(1) Sve pozicije iz knjige trgovanja i pozicije iz knjige pozicija kojima se ne trguje mjerene po fer vrijednosti podliježu standardima opreznog (prudencijalnog) vrednovanja definisanog ovim članom. Kreditna institucija je dužna naročito da obezbijedi da se prudencijalnim vrednovanjem njihovih pozicija iz knjige trgovanja postiže odgovarajući nivo pouzdanosti u odnosu na dinamičnu prirodu pozicija iz knjige trgovanja i pozicija iz knjige pozicija kojima se ne trguje mjerenih po fer vrijednosti, zahtjeve za prudencijalnu ispravnost, kao i način postupanja i svrhu kapitalnih zahtjeva s obzirom na pozicije iz knjige trgovanja i pozicije iz knjige pozicija kojima se ne trguje mjerene po fer vrijednosti. Prudencijalno vrednovanje za rezultat ima manju vrijednost finansijske aktive u odnosu na računovodstvenu vrijednost, odnosno veću vrijednost obaveza od računovodstvene vrijednosti koja se priznaje u knjigama.

(2) Kreditna institucija je dužna da uspostavl i održava adekvatne sisteme i kontrole koji omogućavaju oprezne i pouzdane procjene vrijednosti, a ti sistemi i kontrole treba da, kao minimum, obuhvate:

1) dokumentovane politike i procedure za proces vrednovanja, uključujući jasno definisane odgovornosti različitih oblasti uključenih u određivanje vrednovanja, izvore tržišnih informacija i ocjenu njihove adekvatnosti, smjernice za korišćenje interno procijenjenih inputa koji odražavaju pretpostavke kreditne institucije o tome šta bi tržišni učesnici koristili prilikom određivanja cijene pozicije, učestalost nezavisnog vrednovanja, vremenski okvir cijena na zatvaranju (eng. *timing of closing prices*), procedure za usklađivanje vrednovanja, procedure za ad hoc verifikacije i verifikacije na kraju mjeseca;
2) linije izvještavanja organizacione jedinice zadužene za proces vrednovanja koje su jasne i nezavisne od jedinica za trgovanje (eng. *front office*) i koje se dostavljaju rukovodstvu.

(3) Kreditna institucija je dužna da najmanje jednom dnevno vrše reprocjenu pozicija iz knjige trgovanja po fer vrijednosti. Promjene vrijednosti tih pozicija prikazuju se u bilansu uspjeha kreditne institucije.

(4) Kreditna institucija je dužna da pozicije iz knjige trgovanja i pozicije iz knjige pozicija kojima se ne trguje mjerene po fer vrijednosti vrednuju po tržišnoj vrijednosti uvijek kada je to moguće, uključujući i kada izračunavaju kapitalne zahtjeve na te pozicije.

(5) Prilikom vrednovanja po tržišnoj vrijednosti, kreditna institucija je dužna da opreznіju (eng. *prudent*) cijenu između ponuđene (eng. *bid*) i tražene (eng. *ask*) cijene, osim u slučaju da kreditna institucija može da zatvori poziciju po srednjoj tržišnoj cijeni. Ako kreditna institucija koristi ovo odstupanje, dužna je da svakih šest mjeseci izvještava Centralnu banku o tim pozicijama i da dostavi dokaze da je u mogućnosti da zatvori poziciju po srednjoj tržišnoj cijeni (eng. *mid-market*).

(6) Ako vrednovanje po tržišnoj vrijednosti nije moguće, kreditna institucija je dužna da konzervativno vrednuje pozicije i portfolije korišćenjem modela, uključujući i onda kad izračunavaju kapitalne zahtjeve za pozicije iz knjige trgovanja i pozicije mjerene po fer vrijednosti iz knjige pozicija kojima se ne trguje.

(7) Kreditna institucija je dužna da, kada vrednuje pozicije korišćenjem modela ispunjava sljedeće zahtjeve,:

1) više rukovodstvo je upoznato sa elementima knjige trgovanja ili drugim pozicijama koje se vrednuju po fer vrijednosti korišćenjem modela i razumije značaj neizvjesnosti koja na taj način nastaje prilikom izvještavanja o rizicima/učinku poslovanja;
2) kreditna institucija usklađuju inpute sa tržišta sa tržišnim cijenama, kada je to moguće, i periodično procjenjuje adekvatnost inputa sa tržišta za određenu poziciju koja se vrednuje i parametre modela;
3) kreditna institucija koristi metodologije vrednovanja koje predstavljaju prihvaćenu tržišnu praksu za pojedine finansijske instrumente ili robu, ako su dostupne;
4) ako kreditna institucija sama razvije model, taj model se mora zasnivati na odgovarajućim pretpostavkama koje su procijenili i ispitali odgovarajući kvalifikovani subjekti koji nijesu učestvovali u razvoju modela;
5) kreditna institucija je dužna da ima formalne procedure za kontrolu promjene modela i sigurnu kopiju modela koju će povremeno koristiti za provjeru vrednovanja;
6) risk menadžment mora da bude svjestan slabosti modela koje koristi i da zna kako da na najbolji način uzme u obzir te slabosti kod rezultata vrednovanja; i
7) korišćeni modeli moraju da se periodično preispituju kako bi se utvrdila tačnost njihovog djelovanja, a preispitivanje modela uključuje procjenu kontinuirane adekvatnosti pretpostavki, analizu dobiti i gubitaka u odnosu na faktore rizika i upoređivanje stvarnih vrijednosti na zatvaranju sa rezultatima modela.

(8) Za potrebe stava 7 tačke 4 ovog člana, model mora da bude razvijen ili odobren nezavisno od organizacionih jedinica za trgovanje i mora da bude nezavisno testiran, uključujući validaciju matematičkih obračuna, pretpostavki i softverske implementacije.

(9) Kreditna institucija je dužna da, uz dnevno vrednovanje po tržišnoj vrijednosti ili korišćenjem modela, sprovodi nezavisnu provjeru cijena. Provjeru tržišnih cijena i inputa za model treba da vrši lice ili organizaciona jedinica u kreditnoj instituciji koja je nezavisna od lica ili organizacionih jedinica koje ostvaruju koristi od knjige trgovanja, najmanje jednom mjesečno ili češće, u zavisnosti od prirode tržišne ili trgovačke aktivnosti. Ako kreditnoj instituciji nijesu dostupni nezavisni

izvori formiranja cijena ili su izvori subjektivni, prudencijalne mjere, kao što su prilagođavanje vrednovanja mogu da budu adekvatnije.

(10) Kreditna institucija je dužna da uspostavi i razvije procedure za razmatranje usklađivanja vrednovanja.

(11) Kreditna institucija treba da razmotri usklađivanje vrednovanja:
1) nerealizovanih kreditnih spredova (marži);
2) troškova zatvaranja pozicija;
3) operativnih rizika;
4) neizvjesnosti tržišnih cijena;
5) ranijeg zatvaranja pozicija;
6) troškova investiranja i finansiranja;
7) budućih administrativnih troškova; i
8) prema potrebi, rizika modela.

(12) Kreditna institucija je dužna da uspostavi i održava procedure za izračunavanje usklađivanja trenutnog vrednovanja manje likvidnih pozicija koje naročito mogu da nastanu kao posljedica tržišnih događaja ili okolnosti povezanih sa kreditnom institucijom kao što su grupisane pozicije i/ili pozicije kod kojih je prekoračen inicijalno predviđen period držanja. Kreditna institucija, ako je to potrebno, vrše takva usklađivanja dodatno uz sve promjene vrijednosti pozicije za potrebe finansijskog izvještavanja, tako da ta usklađivanja odražavaju nelikvidnost pozicije. U okviru ovih procedura, kreditna institucije treba da razmatra nekoliko faktora prilikom odlučivanja da li je usklađivanje vrednovanja manje likvidnih pozicija neophodno. Ti faktori uključuju sljedeće:
1) dodatno vrijeme koje bi bilo potrebno za zaštitu pozicije ili rizika u okviru pozicije nakon perioda likvidnosti koji su dodijeljeni faktorima rizika pozicije u skladu sa članom 417 ove odluke;
2) volatilnost i prosjek spreda između ponuđene i tražene cijene (eng. *bid-offer spread*);
3) dostupnost tržišnih kotacija (broj i identitet nivelatora tržišta (eng. *market maker*)), kao i volatilnost i prosjek obima trgovanja, uključujući obime trgovanja tokom perioda krize na tržištu (eng. *market stress*);
4) koncentracije na tržištu;
5) starenje pozicija;
6) nivo do kojeg se vrednovanje oslanja na vrednovanje prema modelu ; i
7) uticaj drugih rizika modela.

(13) Kreditna institucija, kada koristi vrednovanja koja su vršila treća lica ili vrednovanja korišćenjem modela, treba da razmotri da li će da primjenjuje usklađivanja vrednovanja. Dodatno, kreditna institucija treba da razmotri da li postoji potreba za usklađivanjem manje likvidnih pozicija i da redovno preispituje njihovu kontinuiranu adekvatnost, kao i da procjenjuje potrebu za usklađivanjem vrednovanja neizvjesnih parametara koji se koriste kao inputi u modelima.

(14) Kod složenih proizvoda, uključujući izloženosti sekjuritizacije i kreditne derivate n-tog statusa neispunjavanja obaveza, kreditna institucija je dužna da jasno procijeni potrebu za usklađivanjem vrednovanja koje bi odražavalo rizike modela povezanih sa korišćenjem neadekvatne metodologije procjene i rizika modela koji je povezan sa korišćenjem interno procijenjenih (a time moguće i netačnih) kalibracijskih parametara u modelu za vrednovanje.

Pojednostavljeni pristup za utvrđivanje AVA

Član 110

(1) Kreditna institucija može da primjenjuje pojednostavnjeni pristup (eng. *simplified approach*) za utvrđivanje AVA samo ako zbir apsolutne vrijednosti aktive i obaveza mjerenih po fer vrijednosti, shodno finansijskim izvještajima kreditne institucije koji su sačinjeni u skladu sa važećim računovodstvenim okvirom, iznosi manje od 15 milijardi EUR.

(2) Pozicije aktive i obaveza mjerenih po fer vrijednosti koje su suprotnog predznaka i koje se u potpunosti podudaraju izuzimaju se iz obračuna iz stava 1 ovog člana.

(3) Aktiva i obaveze mjerene po fer vrijednosti, kod kojih promjena u računovodstvenom vrednovanju nema, ili ima samo djelimičan uticaj na redovni osnovni kapital, uključuju su u obračun iz stava 1 ovog člana samo u onom iznosu koji je srazmjeran uticaju odgovarajuće promjene vrednovanja na redovni osnovni kapital.

(4) AVA korišćenjem pojednostavljenog pristupa utvrđuju se kao 0,1% zbira apsolutnih vrijednosti aktive i obaveza mjerenih po fer vrijednosti iz stava 1 ovog člana.

(5) Prag iz stava 1 ovog člana primjenjuje se na pojedinačnoj i konsolidovanoj osnovi. Ako se na konsolidovanoj osnovi pređe prag, svi subjekti uključeni u konsolidaciju dužni su da primjenjuju osnovni pristup definisan članom 111 ove odluke.

(6) Ako kreditna institucija koje primjenjuje pojednostavnjeni pristup ne ispuni uslov iz stava 1 ovog člana u toku dva uzastopna kvartala, dužna je da o tome odmah obavijesti Centralnu banku i da definiše plan implementacije osnovnog pristupa iz člana 111 ove odluke u naredna dva kvartala.

Osnovni pristup za utvrđivanje AVA

Član 111

(1) AVA korišćenjem osnovnog pristupa (eng. *core approach*) utvrđuju se kao zbir svih AVA utvrđenih za svaku kategoriju iz člana 109 stav 11 ove odluke, kao i za manje likvidne pozicije koje naročito mogu nastati kao posljedica tržišnih događaja ili okolnosti kao što su grupisane pozicije iz člana 109 stav 12 ove odluke.

(2) Za potrebe stava 1 ovog člana, AVA na nivou kategorije utvrđuje se u skladu sa odredbama čl. 112 do 120 ove odluke.

(3) Izuzetno od stava 2 ovog člana, ako nije moguća primjena odredbi čl. 112 do 120 ove odluke, primjenjuje se zamjenski pristup (eng. *fall-back approach*) utvrđivanjem povezanih finansijskih instrumenata i izračunavanja AVA kao zbir sljedećih stavki:

1) 100% neto iznosa nerealizovanih dobitaka po osnovu povezanih finansijskih instrumenata;
1) u slučaju derivata, 10% zamišljene (hipotetičke) vrijednosti (eng. *notional amount*) povezanih finansijskih instrumenata;
2) u slučaju finansijskih instrumenata koji nijesu derivati, 25% apsolutne vrijednosti razlike između fer vrijednosti i nerealizovanih dobitaka po osnovu povezanih finansijskih instrumenata, kako je utvrđeno u tački 1 ovog stava.

(4) Pod nerealizovanim dobicima iz stava 3 tačka 1 ovog člana smatra se pozitivna promjena fer vrijednosti od početka trgovanja, utvrđena na bazi metode „prvi unutra – prvi van“ (FIFO metode – eng. *first-in-first-out*).

(5) AVA predstavlja iznos usklađivanja vrijednosti neophodnih da bi se dobila oprezna (prudencijalna) vrijednost, koji prelazi iznos bilo kojih usklađivanja primijenjenih u fer vrijednosti kreditne institucije za koje se može utvrditi da se odnose na isti izvor neizvjesnosti vrednovanja kao AVA. Ako se ne može utvrditi da se usklađivanja koja se primjenjuju na fer vrijednosti kreditne institucije odnose na određenu kategoriju dodatnih usklađivanja vrednovanja na nivou u kojem se izračunava odgovarajući iznos AVA, ta se usklađivanja neće uključiti u obračun AVA.

(6) AVA su uvijek pozitivna, uključujući i na nivou izloženosti vrednovanja, i prije i nakon agregiranja.

Izračunavanje AVA za nerealizovane kreditne spredove

Član 112

(1) Kreditna institucija izračunava AVA za nerealizovane kreditne spredove, koja odražava nesigurnost vrednovanja u usklađivanju koje je neophodno prema važećem računovodstvenom okviru kako bi se uključila sadašnja vrijednost očekivanih gubitaka zbog statusa neispunjavanja obaveza druge ugovorne strane u vezi sa pozicijama derivata.

(2) Element AVA koji se odnosi na neizvjesnost tržišnih cijena uključuje se u okviru kategorije AVA za neizvjesnost tržišnih cijena.

(3) Element AVA koji se odnosi na neizvjesnost troškova zatvaranja pozicija uključuje se u okviru kategorije AVA za troškove zatvaranja pozicija.

(4) Element AVA koji se odnosi na rizik modela uključuje se u okviru kategorije AVA za rizik modela.

Izračunavanje AVA za troškove zatvaranja pozicija

Član 113

(1) AVA za troškove zatvaranja pozicija izračunavaju se na nivou izloženosti vrednovanja (pojedinačna dodatna usklađivanja vrednovanja za troškove zatvaranja pozicija).

(2) Ako je kreditna institucija izračunala AVA za neizvjesnost tržišnih cijena za izloženost vrednovanja na osnovu izlazne cijene, vrijednost pojedinačne AVA za troškove zatvaranja pozicija može da se procijeni kao nula.

(3) Ako kreditna institucija primjenjuje odstupanje iz člana 109 stav 5 ove odluke, vrijednost AVA za pojedinačne troškove zatvaranja pozicija može da se procijeni kao nula pod uslovom da kreditna institucija dokaže da je sa pouzdanošću od 90% utvrdila da postoji dovoljna likvidnost koja omogućuje izlazak iz povezanih izloženosti vrednovanja po srednjoj tržišnoj cijeni.

(4) Ako se za izloženost vrednovanja ne može utvrditi da AVA za troškove zatvaranja pozicija iznosi nula, kreditna institucija koristi izvore podataka utvrđene u članu 16 st. 6 i 7 ove odluke. U tom se slučaju AVA za troškove zatvaranja pozicija izračunava kako na način utvrđen u st. 5 i 6 ovog člana.

(5) Kreditna institucija izračunava AVA za troškove zatvaranja pozicija za izloženosti vrednovanja povezane sa svim inputima vrednovanja koji se koriste u odgovarajućem modelu vrednovanja i to na jednom od naredna dva nivoa detaljnosti:

1) ako su raščlanjeni, na nivou svih inputa vrednovanja potrebnih za izračun izlazne cijene za poziciju koja se vrednuje; ili
2) na nivou cijene instrumenta.

(6) Svi inputi vrednovanja iz stava 5 tačke 1 ovog člana tretiraju se odvojeno. Ako se inputi vrednovanja sastoje od matrice parametara, AVA za troškove zatvaranja pozicija se izračunava na osnovu izloženosti vrednovanja povezanih sa svakim parametrom u toj matrici. Ako se inputi vrednovanja ne odnose na instrumente kojima se trguje, kreditna institucija raspoređuje inpute vrednovanja i povezanu izloženost vrednovanja na skup instrumenata kojima se trguje na tržištu. Kreditna institucija može da smanje broj parametara inputa vrednovanja za potrebe izračuna AVA primjenom bilo koje odgovarajuće metodologije, pod uslovom da ti smanjeni parametri ispunjavaju sljedeće zahtjeve:

1) ukupna vrijednost smanjene izloženosti vrednovanja jednaka je ukupnoj vrijednosti izvorne izloženosti vrednovanja;
2) smanjeni skup parametara može se rasporediti na skup instrumenata kojima se trguje na tržištu; i
3) odnos „mjere varijanse) 2“ i „mjere varijanse 1“, zasnovan na istorijskim podacima iz posljednjih 100 dana trgovanja, manji je od 0,1.

(7) Za potrebe stava 6 tačke 3 ovog člana, „mjerom varijanse 1“ smatra se varijansa dobiti i gubitka izloženosti vrednovanja zasnovana na inputima vrednovanja, koji nijesu smanjeni, dok se „mjerom varijanse 2“ smatra varijansa (odstupanje) dobiti i gubitka izloženosti vrednovanja zasnovana na inputima vrednovanja, koji nijesu smanjeni, umanjeno za izloženost vrednovanja zasnovanu na smanjenim inputima vrednovanja.

(8) Ako se za potrebe izračuna AVA koristi smanjeni broj parametara, zaključak da su kriterijumi iz stava 6 ovog člana ispunjeni podliježe provjeri metodologije netiranja koju vrši nadležna kontrolna funkcija, kao i internoj validaciji, najmanje jednom godišnje.

(9) AVA za troškove zatvaranja pozicija utvrđuje se na sljedeći način:

1) ako ima dovoljno podataka za formiranje niza uvjerljivih (eng. *plausible*) podataka o razlikama između ponuđene i tražene cijene za inpute vrednovanja, kreditna institucija procjenjuju tačku u okviru tog niza za koju se sa pouzdanošću od 90% može utvrditi da bi spred koju bi mogle postići pri izlasku iz izloženosti vrednovanja bio na nivou te cijene ili bolji;
2) ako nema dovoljno podataka za formiranje niza uvjerljivih podataka o razlikama između ponuđene i tražene cijene, kreditna institucija primjenjuje pristup zasnovan na ekspertskoj procjeni koristeći raspoložive kvalitativne i kvantitativne podatke kako bi postigle nivo pouzdanosti prudencijalne vrijednosti istovjetnu onoj koja se zahtijeva u slučaju kada je raspoloživ niz uvjerljivih vrijednosti. Kreditna institucija je dužna da obavijesti Centralnu banku o izloženostima vrednovanja za koje se primjenjuje ovaj pristup, kao i o metodologiji koja se koristi za utvrđivanje AVA;
3) kreditne institucije izračunavaju AVA za troškove zatvaranja pozicija primjenom 50% procijenjene razlike (spreda) između ponuđene i tražene cijene, izračunate u skladu sa tačkom 1 ili 2 ovog stava na izloženosti vrednovanja povezane sa inputima vrednovanja iz st. 5 do 8 ovog člana.

(10) Kreditna institucija izračunava ukupne AVA za neizvjesnost tržišnih cijena na nivou kategorije primjenom sljedećih formula za metodu 1 ili metodu 2 na pojedinačne AVA za neizvjesnost tržišnih cijena:

Metod 1

$$\begin{aligned} APVA &= (FV - PV) - 50\% \cdot (FV - PV) \\ &= 50\% \cdot (FV - PV) \\ AVA &= \Sigma\, APVA \end{aligned}$$

Metod 2

$$\begin{aligned} APVA &= \max\{0, (FV - PV) - 50\% \cdot (EV - PV)\} \\ &= \max\{0, FV - 50\% \cdot (EV + PV)\} \\ AVA &= \Sigma\, APVA \end{aligned}$$

gdje je:

FV = fer vrijednost na nivou izloženosti vrednovanja nakon računovodstvenih usklađivanja primijenjenih na fer vrijednosti za koje se može utvrditi da se odnose na isti izvor nesigurnosti vrednovanja kao odgovarajuća AVA;

PV = prudencijalna vrijednost na nivou izloženosti vrednovanja utvrđena u skladu sa ovom odlukom;

EV = očekivana vrijednost na nivou izloženosti vrednovanja uzeta iz niza mogućih vrijednosti;

APVA = AVA na nivou izloženosti vrednovanja nakon usklađivanja za agregiranje;

AVA = ukupna AVA na nivou kategorije nakon usklađivanja za agregiranje.

Izračunavanje AVA za operativni rizik

Član 114

(1) Kreditna institucija procjenjuje AVA za operativni rizik procjenom potencijalnih gubitaka koji mogu nastati kao posljedica operativnog rizika povezanog sa procesima vrednovanja. Ta procjena uključuje procjenu pozicija vrednovanja za koje se tokom procesa potvrđivanja bilansa procijenilo da su izložene riziku, između ostalog i zbog pravnih sporova.

(2) Ako kreditna institucija primjenjuje napredni pristup za operativni rizik u skladu sa Odjeljkom 4 ove glave, AVA za operativni rizik može da iznosi nula pod uslovom da kreditna insitucija dokaže da je operativni rizik u vezi sa procesima vrednovanja, utvrđen na način definisan stavom 1 ovog člana, u cjelosti uzet u obzir prilikom obračuna kapitalnog zahtjeva za operativni rizik primjenom naprednog pristupa.

(3) U slučajevima koji nijesu obuhvaćeni stavom 2 ovog člana kreditna institucija izračunava AVA za operativni rizik u iznosu od 10% zbira ukupnih AVA za neizvjesnost tržišnih cijena i za troškove zatvaranja pozicija na nivou kategorije.

Izračunavanje AVA za neizvjesnost tržišnih cijena

Član 115

(1) AVA za neizvjesnost tržišnih cijena izračunavaju se na nivou izloženosti vrednovanja (pojedinačna dodatna usklađivanja vrednovanja za neizvjesnost tržišnih cijena).

(2) Vrijednost AVA za neizvjesnost tržišnih cijena procjenjuje se kao nula samo ako su ispunjeni sljedeći uslovi:
1) kreditna institucija ima čvrste dokaze o trgovinskoj cijeni za izloženost vrednovanja ili se cijena može utvrditi pomoću pouzdanih podataka na osnovu likvidnog dvosmjernog tržišta kako je navedeno u članu 445 stav 2 ove odluke;
2) izvori tržišnih podataka iz člana 16 stav 6 ove odluke ne ukazuju na značajnu nesigurnost vrednovanja.

(3) Ako se ne može dokazati da AVA za izloženost vrednovanja iznosi nula, prilikom utvrđivanja AVA za neizvjesnost tržišnih cijena koriste se izvori podataka iz člana 16 st. 6 i 7 ove odluke i u tom slučaju, AVA za neizvjesnost tržišnih cijena utvrđuje se u skladu sa st. 4 do 8 ovog člana.

(4) AVA se izračunava za izloženosti vrednovanja povezane sa svim inputima vrednovanja koji se koriste u odgovarajućem modelu vrednovanja i to na jednom od naredna dva nivoa detaljnosti:
1) ako su raščlanjeni, na nivou svih inputa vrednovanja potrebnih za izračun izlazne cijene za poziciju koja se vrednuje; ili
2) na nivou cijene instrumenta.

(5) Svi inputi vrednovanja iz stava 4 tačke 1 ovog člana tretiraju se odvojeno. Ako se inputi vrednovanja sastoje od matrice parametara, AVA se izračunava na osnovu izloženosti vrednovanja povezanih sa svakim parametrom u toj matrici. Ako se inputi vrednovanja ne odnose na instrumente kojima se trguje, kreditne institucije raspoređuju inpute vrednovanja i povezanu izloženost vrednovanja na skup instrumenata kojima se trguje na tržištu. Kreditna institucija može da smanji broj parametara inputa vrednovanja za potrebe izračuna AVA koristeći se bilo kojom odgovarajućom metodologijom, pod uslovom da ti smanjeni parametri ispunjavaju sve sljedeće zahtjeve:
1) ukupna vrijednost smanjene izloženosti vrednovanja jednaka je ukupnoj vrijednosti izvorne izloženosti vrednovanja;
2) smanjeni skup parametara može se rasporediti na skup instrumenata kojima se trguje na tržištu;
3) odnos „mjere varijanse (odstupanja) 2“ i „mjere varijanse (odstupanja) 1“, zasnovan na istorijskim podacima iz posljednjih 100 dana trgovanja, manji je od 0,1.

(6) Mjera varijanse 1 iz stava 5 tačka 3 ovog člana, smatra se varijansa (odstupanje) dobiti i gubitka izloženosti vrednovanja zasnovana na inputima vrednovanja, koji nijesu smanjeni, a „mjerom varijanse 2“ smatra se varijansa dobiti i gubitka izloženosti vrednovanja zasnovana na inputima vrednovanja, koji nijesu smanjeni, umanjeno za izloženost vrednovanja zasnovanu na smanjenim inputima vrednovanja.

(7) Ako se za potrebe izračuna AVA koristi smanjeni broj parametara, zaključak da su kriterijumi iz stava 5 ovog člana ispunjeni podliježe provjeri metodologije netiranja koju vrši nadležna kontrolna funkcija, kao i internoj validaciji, najmanje jednom godišnje.

(8) AVA za neizvjesnost tržišnih cijena utvrđuje se na sljedeći način:
1) ako ima dovoljno podataka za formiranje niza uvjerljivih vrijednosti za inpute vrednovanja:
   – za inpute vrednovanja kod kojih se niz uvjerljivih vrijednosti zasniva na izlaznim cijenama kreditna institucija procjenjuje tačku u okviru tog niza za koju se sa pouzdanošću od 90% može utvrditi da bi pri izlasku iz izloženosti vrednovanja mogla postići tu cijenu ili bolju;
   – za inpute vrednovanja kod kojih je niz uvjerljivih vrijednosti nastao od srednjih tržišnih cijena kreditna institucija procjenjuju tačku u okviru tog niza za koju se sa pouzdanošću od 90% može utvrditi da bi srednja vrijednost koja bi se mogla postići pri izlasku iz izloženosti vrednovanja bila na nivou te cijene ili bolja od nje;
2) ako za pojedini input vrednovanja nema dovoljno podataka za formiranje uvjerljivog niza vrijednosti, kreditna institucija primjenjuju pristup zasnovan na ekspertskoj procjeni koristeći raspoložive kvalitativne i kvantitativne podatke kako bi postigle nivo pouzdanosti prudencijalne vrijednosti inputa vrednovanja koja odgovara onoj koja se zahtijeva pod tačkom 1 ovog stava. Kreditna institucija je dužna da obavijesti Centralnu banku o izloženostima vrednovanja za koje se primjenjuje ovaj pristup, kao i metodologiji koja se koristi za utvrđivanje AVA;
3) kreditna institucija izračunava AVA za neizvjesnost tržišnih cijena primjenom jednog od sljedećih pristupa:

- primjenom razlike između inputa vrednovanja procijenjenih u skladu sa tačkom 1 ili 2 ovog stava i inputa vrednovanja koji se koriste za izračunavanje fer vrijednosti svake pozicije koja se vrednuje;
- kombinovanjem inputa vrednovanja procijenjenih u skladu sa tačkom 1 ili 2 ovog stava i ponovnim vrednovanjem pozicija koje su zasnovane na tim vrijednostima, nakon čega se uzima razlika između ponovo vrednovanih pozicija i pozicija po fer vrijednosti.

(9) Kreditna institucija izračunava ukupne AVA za neizvjesnost tržišnih cijena na nivou kategorije primjenom formula za metodu 1 ili metodu 2 na pojedinačne AVA za neizvjesnost tržišnih cijena navedenih u članu 113 stav 10 ove odluke.

Izračunavanje AVA za ranije zatvaranje pozicija

Član 116

Kreditna institucija procjenjuje AVA za ranije zatvaranje pozicija uzimajući u obzir potencijalne gubitke koji proizilaze iz ranijeg zatvaranja pozicija u trgovanjima klijenata koja nijesu ugovorom definisana. AVA za ranije zatvaranje pozicija izračunava se uzimajući u obzir procenat trgovanja klijenata kod kojih je u prošlosti došlo do ranijeg zatvaranja pozicija i gubitke koji nastaju u tim slučajevima.

Izračunavanje AVA za troškove investiranja i finansiranja

Član 117

(1) Kreditna institucija izračunava AVA za troškove investiranja i finansiranja koja odražava nesigurnost vrednovanja u troškovima finansiranja koji se koriste pri procjeni izlazne cijene u skladu sa važećim računovodstvenim okvirom.

(2) Element AVA koji se odnosi na neizvjesnost tržišnih cijena uključuje se u okviru kategorije AVA za neizvjesnost tržišnih cijena.

(3) Element AVA koji se odnosi na neizvjesnost troškova zatvaranja pozicija uključuje se u okviru kategorije AVA za troškove zatvaranja pozicija.

(4) Element AVA koji se odnosi na rizik modela uključuje se u okviru kategorije AVA za rizik modela.

Izračunavanje AVA za buduće administrativne troškove

Član 118

(1) Ako kreditna institucija za izloženost vrednovanja izračunava AVA za neizvjesnost tržišnih cijena i za troškove zatvaranja pozicija, koje podrazumijevaju potpuni izlazak iz izloženosti, tada može iznos AVA za buduće administrativne troškove da procijeni kao nula.

(2) Ako se ne može dokazati da AVA za izloženost vrednovanja iznosi nula u skladu sa stavom 1 ovog člana, kreditna institucija izračunava AVA za buduće administrativne troškove („pojedinačna AVA za buduće administrativne troškove“) uzimajući u obzir administrativne troškove i buduće troškove zaštite tokom očekivanog trajanja izloženosti vrednovanja za koje nije primijenjena direktna izlazna cijena za AVA za troškove zatvaranja pozicija, diskontovane primjenom stope koja je približno jednaka bezrizičnoj stopi (eng. *risk free rate*).

(3) Za potrebe stava 2 ovog člana budući administrativni troškovi uključuju sve dodatne troškove osoblja i fiksne troškove koji će vjerovatno nastati upravljanjem portfolija, pri čemu se pretpostavlja da se sa smanjenjem veličine portfolija može pretpostaviti i smanjenje tih troškova.

(4) Kreditna institucija izračunava ukupna dodatna prilagođavanja vrednovanja (ukupnu AVA) na nivou kategorije za dodatna prilagođavanja vrednovanja za buduće administrativne troškove kao zbir pojedinačnih prilagođavanja vrednovanja za buduće administrativne troškove.

Izračunavanje AVA za rizik modela

Član 119

(1) Kreditna institucija je dužna da procjenjuje AVA za rizik modela za svaki model vrednovanja („pojedinačna AVA za rizik modela“) uzimajući u obzir rizik modela vrednovanja koji proizilazi iz mogućeg postojanja niza različitih modela ili kalibracija modela koje primjenjuju tržišni učesnici, i nedostatka fiksne izlazne cijene za određeni proizvod koji se vrednuje. Kreditna institucija ne uzima u obzir rizik modela vrednovanja koji proizilazi iz kalibracija na osnovu tržišnih parametara i koji je obuhvaćen članom 115 ove odluke.

(2) Kredita institucija, ako je moguće, izračunava AVA za rizik modela utvrđivanjem niza uvjerljivih vrednovanja dobijenih odgovarajućim alternativnim modelima i kalibracijama. U tom slučaju kreditna institucija procjenjuje tačku u okviru dobijenog niza vrednovanja, za koju se sa pouzdanošću od 90% može utvrditi da bi pri izlasku iz izloženosti vrednovanja mogla postići tu cijenu ili bolju.

(3) Ako kreditna institucija ne može da primjenjuje pristup utvrđen u stavu 2 ovog člana, tada procjenu AVA za rizik modela primjenjuje pristup zasnovan na ekspertskoj procjeni, koji podrazumijeva uzimanje u obzir sljedećih elemenata:
1) složenost proizvoda koji su relevantni za model;
2) raznolikost mogućih matematičkih pristupa i parametara modela, ako ti parametri modela nijesu povezani sa tržišnim varijablama;
3) nivo do kojeg je tržište relevantnih proizvoda „jednosmjerno";
4) postojanje rizika u relevantnim proizvodima od kojih zaštita nije moguća; i
5) adekvatnost modela za utvrđivanje ponašanja isplate proizvoda u portfoliju.

(4) Kreditna institucija koja koristi modele zasnovane na pristupu iz stava 3 ovog člana dužna je da o tome, kao i o metodologiji koja se koristi za utvrđivanje AVA, obavijesti Centralnu banku.

(5) Ako kreditna institucija primjenjuje pristup iz stava 3 ovog člana opreznost pristupa bi trebalo da se potvrđuje na godišnjem nivou upoređivanjem:
1) AVA izračunatih primjenom pristupa zasnovanog na ekspertskoj procjeni iz stava 3 ovog člana, ukoliko bi se on primijenio na značajan uzorak modela vrednovanja za koji se koristi pristup iz stava 2 ovog člana; sa
2) AVA-ma dobijenih korišćenjem pristupa iz stava 2 ovog člana za isti uzorak vrednovanja kao pod tačkom 1 ovog stava.

(6) Kreditna institucija izračunava ukupne AVA za rizik modela na nivou kategorije primjenom formula za metodu 1 ili metodu 2 na pojedinačne AVA za rizik modela, navedene u članu 113 stav 10 ove odluke.

Izračunavanje AVA za grupisane pozicije

Član 120

(1) U slučaju grupisanih pozicija koje se vrednuju kreditna institucija procjenjuju AVA za grupisane pozicije („pojedinačne AVA za koncentrisane pozicije") na sljedeći način:
1) identifikacijom grupisanih pozicija koje se vrednuju;
2) za svaku identifikovanu grupisanu poziciju koja se vrednuje vrši se procjena prudencijalnog izlaznog perioda, kada nije dostupna tržišna cijena koja je primjenljiva za veličinu pozicije koja se vrednuje;
3) ukoliko je prudencijalni izlazni period duži od deset dana, AVA se procjenjuje uzimajući u obzir:
   - volatilnost inputa vrednovanja;
   - volatilnost razlike između ponuđene i tražene cijene; i
   - uticaj hipotetičke izlazne strategije na tržišne cijene.

(2) Za potrebe stava 1 tačke 1 ovog člana, prilikom identifikacije grupisanih pozicija koje se vrednuju uzimaju se u obzir sljedeći elementi:
1) veličina svih pozicija koje se vrednuju u odnosu na likvidnost povezanog tržišta;
2) sposobnost kreditne institucije da trguje na tom tržištu; i
3) prosječni dnevni promet tržišta i uobičajeni dnevni obim trgovanja kreditne institucije.

(3) Kreditna institucija je dužna da utvrđuje i dokumentuje metodologiju koju primjenjuju za utvrđivanje grupisanih pozicija koje se vrednuju za koje se izračunava AVA za grupisane pozicije.

(4) Ukupna AVA za grupisane pozicije na nivou kategorije se izračunava kao zbir pojedinačnih AVA za grupisane pozicije.

Zahtjevi u vezi sa dokumentacijom

Član 121

(1) Kreditna institucija je dužna da na adekvatan način dokumentuje metodologiju prudencijalnog vrednovanja. Ta dokumentacija treba da uključi interne politike koje sadrže smjernice o:
1) opsegu metodologija za kvantifikovanje AVA za svaku poziciju koja se vrednuje;
2) hijerarhiji metodologija za svaku kategoriju imovine, proizvod ili poziciju koja se vrednuje;
3) hijerarhiji izvora tržišnih podataka korišćenih u metodologiji za AVA;
4) traženim svojstvima tržišnih podataka kojima se opravdavaju AVA procijenjena kao nula za svaku kategoriju imovine, proizvod ili poziciju koja se vrednuje;
5) primijenjenoj metodologiji, ako se za utvrđivanje dodatnih usklađivanja vrednovanja primjenjuje pristup zasnovan na stručnoj procjeni;
6) metodologiji kojom se utvrđuje da li su za poziciju koja se vrednuje potrebna AVA za koncentrisane pozicije;
7) pretpostavljenom izlaznom periodu za potrebe izračunavanja AVA za koncentrisane pozicije, ako je relevantno; i
8) imovini i obavezama po fer vrijednosti kod kojih promjena u računovodstvenom vrednovanju nema, ili ima djelimičan uticaj, na redovni osnovni kapital , u skladu sa članom 110 stav 2 i 3 ove odluke.

(2) Kreditna institucija je dužna da vodi evidenciju koja omogućava analizu izračunavanja AVA na nivou izloženosti vrednovanja, kao i da obezbijedi da informacije iz procesa izračunavanja AVA budu dostavljane višem rukovodstvu kako bi se omogućio uvid u nivo nesigurnosti vrednovanja u pogledu portfolija pozicija po fer vrijednosti kreditne institucije.

(3) Više rukovodstvo kreditne institucije je dužno da najmanje jednom godišnje ocjenjuje i odobrava dokumentaciju iz stava 1 ovog člana.

Sistemi i zahtjevi kontrole

Član 122

(1) AVA podliježu početnom odobrenju i naknadnom praćenju od strane nezavisne jedinice za kontrolu.

(2) Kreditna institucija je dužna da ima efikasne kontrole u vezi sa upravljanjem svim pozicijama po fer vrijednosti, odgovarajuće resurse za sprovođenje tih kontrola i omogućavanje pouzdanih procesa vrednovanja čak i u periodima stresa, što uključuje:

1) ocjenu efikasnosti modela vrednovanja najmanje jednom godišnje;
2) odobrenje rukovodstva za sve značajne promjene politika vrednovanja;
3) jasnu izjavu o sklonosti kreditne institucije da preuzima rizike kojima se izlaže pozicijama koje su podložne nesigurnosti vrednovanja, koja se prati ukupno na nivou kreditne institucije u cjelini;
4) nezavisnost u procesu vrednovanja između jedinica za preuzimanje i kontrolu rizika; i
5) sveobuhvatni proces interne revizije u vezi sa procesima i kontrolama vrednovanja.

(3) Kreditna institucija je dužna da omogući efikasne i dosljedne kontrole u vezi sa procesom vrednovanja pozicija po fer vrijednosti, koje podliježu redovnoj provjeri interne revizije i koje uključuju:

1) precizno utvrđen popis proizvoda na nivou kreditne institucije, kojim se obezbjeđuje da je svaka pozicija koja se vrednuje jedinstveno povezana sa definicijom proizvoda;
2) metodologiju vrednovanja za svaki proizvod na popisu, koja obuhvata izbor i kalibraciju modela, usklađivanja fer vrijednosti, AVA, metodologiju nezavisne provjere cijena koje se primjenjuju na proizvod, kao i mjerenje nesigurnosti vrednovanja;
3) proces validacije kojim se obezbjeđuje da i organizaciona jedinica za preuzimanje rizika i relevantna organizaciona jedinica kontrole za svaki proizvod odobre metodologije na nivou proizvoda iz tačke 2 ovog stava, kao i da potvrde da one odražavaju stvarnu praksu koja se primjenjuje za svaku poziciju koja se vrednuje, raspoređenu na proizvod;
4) definisane pragove zasnovane na zabilježenim tržišnim podacima pomoću kojih se može utvrditi kada modeli vrednovanja više nijesu dovoljno pouzdani;
5) službeni postupak nezavisne provjere cijena na osnovu cijena nezavisnih od relevantne jedinice za trgovanje;
6) procese odobravanja novih proizvoda kojima se upućuje na popis proizvoda i koji uključuju sve interne akcionare povezane sa mjerenjem rizika, kontrolom rizika, finansijskim izvještavanjem i raspoređivanjem i provjerom vrednovanja finansijskih instrumenata;
7) proces provjere novih poslova kako bi se na osnovu podataka o cijenama iz novog trgovanja procijenilo da li su vrednovanja sličnih izloženosti i dalje dovoljno oprezna.

Interne zaštite

Član 123

(1) Interna zaštita mora da ispunjava sljedeće zahtjeve:

1) njena osnovna namjena nije izbjegavanje ili smanjenje kapitalnih zahtjeva;
2) uredno je dokumentovana i podliježe posebnim procedurama internog odobrenja i revizije;
3) na nju se primjenjuju tržišni uslovi;
4) tržišnim rizikom koji nastaje internom zaštitom dinamično se upravlja u knjizi trgovanja u skladu sa odobrenim limitima;
5) pažljivo se prati u skladu sa adekvatnim procedurama.

(2) Zahtjevi iz stava 1 ovog člana primjenjuju se ne dovodeći u pitanje zahtjeve koji se odnose na zaštićene pozicije u knjizi pozicija kojima se ne trguje ili knjizi trgovanja, prema potrebi.

(3) Ako se kreditna institucija štiti od izloženosti kreditnom riziku u knjizi pozicija kojima se ne trguje, ili od izloženosti riziku druge ugovorne strane uz pomoć kreditnog derivata iz knjige trgovanja, ta pozicija kreditnog derivata priznaće se kao interna zaštita od izloženosti kreditnom riziku u knjizi pozicija kojima se ne trguje ili od izloženosti riziku druge ugovorne strane u svrhu izračunavanja iznosa rizikom ponderisanih izloženosti iz člana 101 stav 3 tačka 1 ove odluke, ako kreditna institucija zaključi drugu transakciju kreditnim derivatima sa dostupnom trećom stranom pružaoca zaštite koja ispunjava zahtjeve za nematerijalnu kreditnu zaštitu u knjizi pozicija kojima se ne trguje i koja potpuno poništava tržišni rizik interne zaštite.

(4) Interna zaštita priznata u skladu sa stavom 1 ovog člana i kreditni derivat sa trećom stranom uključuju se u knjigu trgovanja za namjene izračunavanja kapitalnih zahtjeva za tržišni rizik.

(5) Ako se kreditna institucija štiti od izloženosti riziku vlasničkih instrumenata u knjizi pozicija kojima se ne trguje uz pomoć derivata na vlasnički instrument raspoređenog u knjizi trgovanja, ta pozicija derivata na vlasnički instrument priznaje se kao interna zaštita od izloženosti riziku ulaganja u vlasničke instrumente u knjizi pozicija kojima se ne trguje u svrhu izračuna iznosa rizikom ponderisanih izloženosti iz člana 101 stav 3 tačka 1 ove odluke, ako kreditna institucija zaključi drugu transakciju derivatima na vlasnički instrument sa kvalifikovanom trećom stranom pružaoca zaštite koja ispunjava zahtjeve za nematerijalnu kreditnu zaštitu u knjizi pozicija kojima se ne trguje i koja potpuno poništava tržišni rizik interne zaštite.

(6) Interna zaštita priznata u skladu sa stavom 5 ovog člana i derivati vlasničkih instrumenata sa kvalifikovanom trećom stranom pružaoca zaštite uključuju se u knjigu trgovanja za namjene izračunavanja kapitalnih zahtjeva za tržišni rizik.

(7) Ako se kreditna institucija štiti od izloženosti kamatnom riziku u knjizi pozicija kojima se ne trguje, uz pomoć pozicije kamatnog rizika raspoređenog u knjiizi trgovanja, ta se pozicija kamatnog rizika smatra internom zaštitom za svrhe procjene kamatnog rizika koji proizilazi iz pozicija kojima se ne trguje u skladu sa članom 109 Zakona, ako su ispunjeni sljedeći uslovi:

1) pozicija je dodijeljena u portfolio koji je odvojen od druge pozicije iz knjige trgovanja, čija je poslovna strategija isključivo namijenjena upravljanju i smanjenju tržišnog rizika internih zaštita od izloženosti kamatnom riziku; za tu svrhu kreditna institucija može da u taj portfollio rasporedi druge pozicije osjetljive na kamatni rizik zauzete sa trećim stranama ili svojom knjigom trgovanja ako kreditna institucija potpuno poništava tržišni rizik tih pozicija osjetljivih na kamatni rizik zauzetih sa svojom knjigom trgovanja zauzimanjem suprotnih pozicija osjetljivih na kamatni rizik sa trećim stranama;
2) za potrebe zahtjeva za izvještavanje, pozicija je dodijeljena organizacionoj jedinici za trgovanje uspostavljenoj u skladu sa članom 108 ove odluke, čija je poslovna strategija isključivo namijenjena upravljanju i smanjenju tržišnog rizika internih zaštita od izloženosti kamatnom riziku; za tu svrhu ta organizaciona jedinica za trgovanje može zauzeti druge pozicije osjetljive na kamatni rizik sa trećim stranama ili drugim organizacionim jedinicama za trgovanje kreditne institucije ako te druge organizacione jedinice za trgovanje potpuno poništavaju tržišni rizik tih drugih pozicija osjetljivih na kamatni rizik zauzimanjem suprotnih pozicija osjetljivih na kamatni rizik sa trećim stranama;
3) kreditna institucija je u potpunosti dokumentovala način na koji pozicija smanjuje kamatni rizik koji proizilazi iz pozicija iz knjige pozicija kojima se ne trguje za potrebe zahtjeva iz čl. 109 i 246 Zakona.

(8) Kapitalni zahtjevi za tržišni rizik svih pozicija koje su povezane sa posebnim portfoliom iz stava 7 tačka 1 ovog člana, izračunavaju se samostalno i dodaju se kapitalnim zahtjevima za druge pozicije iz knjige trgovanja.

(9) Za potrebe zahtjeva za izvještavanje, kalkulacije kapitalnih zahtjeva za tržišni rizik svih pozicija koje su povezane sa posebnim portfoliom iz stava 7 tačka 1 ovog člana ili sa organizacionom jedinicom za trgovanje ili koje je zauzela organizaciona jedinica za trgovanje iz stava 7 tačka 2 ovog člana, prema potrebi, vrše se samostalno kao poseban portfolio i dodaju se iznosu izračunatih kapitalnih zahtjeva za druge pozicije iz knjige trgovanja.

GLAVA II
KAPITALNI ZAHTJEVI ZA KREDITNI RIZIK

ODJELJAK 1
Opšti principi
Pristupi kreditnom riziku

Član 124

(1) Kreditna institucija je dužna da, prilikom izračunavanja iznosa rizikom ponderisanih izloženosti za potrebe člana 101 stav 3 tač. 1 do 6 ove odluke, primjenjuje standardizovani pristup iz Odjeljka 2 ili pristup zasnovan na internim rejtinzima (IRB pristup) iz Odjeljka 3 ove glave, ako je Centralna banka odobrila primjenu IRB pristupa, u skladu sa članom 162 ove odluke.

(2) Kreditna institucija je dužna da, prilikom izračunavanja iznosa rizikom ponderisanih izloženosti za potrebe člana 101 stav 3 tač. 1 do 6 ove odluke, za izloženosti iz trgovanja i uplate u garantni fond centralne ugovorne strane (CCP), primjenjuje postupak iz Odjeljka 6 Odsjek 9 ove glave. Sve ostale vrste izloženosti prema centralnoj ugovornoj strani (CCP) kreditna institucija tretira:

1) kao izloženosti prema instituciji za druge vrste izloženosti kvalifikovanoj centralnoj ugovornoj strani (CCP); ili
2) kao izloženosti prema privrednim društvima za druge vrste izloženosti nekvalifikovanoj centralnoj ugovornoj strani (CCP).

(3) Izloženosti prema investicionim društvima koja imaju sjedište van Crne Gore, odnosno u državama članicama EU i trećim zemljama, kao i izloženosti prema kreditnim institucijama i izloženosti prema berzama iz tih zemalja, tretiraju se kao:

1) izloženosti prema institucijama, ako im je sjedište u državi članici EU;
2) izloženosti prema institucijama, ako je sjedište u trećoj zemlji i ako se ta treća zemlja smatra zemljom ekvivalentom.

Korišćenje tehnika smanjenja kreditnog rizika u okviru standardizovanog i IRB pristupa

Član 125

(1) Za izloženost na koju kreditna institucija primjenjuje standardizovani pristup iz Odjeljka 2 ili IRB pristup iz Odjeljka 3 ove glave, ali za koju ne primjenjuje sopstvene procjene gubitka u slučaju neispunjavanja obaveza i faktore konverzije iz člana 170 ove odluke, prilikom izračunavanja iznosa rizikom ponderisane izloženosti, za potrebe člana 101 stav 3 tač. 1 do 7 ove odluke, ili prilikom izračunavanja iznosa očekivanih gubitaka za potrebe člana 18 stav 1 tačka 4 i člana 54 stav 1 tačka 3 ove odluke, kreditna institucija može da koristi tehnike smanjenja kreditnog rizika u skladu sa Odjeljkom 4 ove glave.

(2) Za izloženost na koju primjenjuje IRB pristup korišćenjem sopstvenih procjena LGD-a i faktora konverzije iz člana 170 ove odluke kreditna institucija može da koristi tehnike smanjenja kreditnog rizika u skladu sa Odjeljkom 3 ove glave.

Tretman pozicija sekjuritizacije

Član 126

Kreditna institucija je dužna da izračunava iznos rizikom ponderisane izloženosti za poziciju koju drže u sekjuritizaciji u skladu sa Odjeljkom 5 ove odluke.

Tretman ispravki vrijednosti za kreditni rizik

Član 127

(1) Kreditna institucija koje primjenjuju standardizovani pristup tretiraj opšte ispravke vrijednosti za kreditni rizik u skladu sa članom 54 tačka 3 ove odluke.

(2) Kreditna institucija koje primjenjuju IRB pristup tretira opšte ispravke vrijednosti za kreditni rizik u skladu sa članom 178, članom 54 tačka 4 i članom 18 stav 1 tačka 4 ove odluke.

(3) Za potrebe ovog člana i Odjeljka 2 i 3 ove glave, opšte i specifične ispravke vrijednosti za kreditni rizik isključuju rezerve za opšte bankarske rizike.

(4) Kreditna institucija koja koriste IRB pristup, a primjenjuju standardizovani pristup na dio svojih izloženosti na konsolidovanoj ili pojedinačnoj osnovi, u skladu sa čl. 167 i 169 ove odluke određuje dio opšte ispravke vrijednosti za kreditni rizik koji se tretira kao opšta ispravka vrijednosti za kreditni rizik prema standardizovanom pristupu i dio koji se tretira kao opšta ispravka vrijednosti za kreditni rizik prema IRB pristupu, i to na sljedeći način:

1) ako je to primjenljivo, kada kreditna institucija uključena u konsolidaciju primjenjuje isključivo IRB pristup, opšte ispravke vrijednosti za kreditni rizik te kreditne institucije tretiraju se na način iz stava 2 ovog člana;
2) ako je to primjenljivo, kada kreditna institucija uključena u konsolidaciju primjenjuje isključivo standardizovani pristup, opšta ispravka vrijednosti za kreditni rizik te kreditne institucije tretira se na način iz stava 1 ovog člana;
3) ostatak ispravke vrijednosti za kreditni rizik tretira se proporcionalno učešću iznosa rizikom ponderisanih izloženosti koji podliježe standardizovanom pristupu i učešću koji podliježe IRB pristupu.

(5) Da bi kreditna institucija koristila opšte ispravke vrijednosti za kreditni rizik za potrebe ovog člana, pored toga što korišćeni iznos opštih ispravki mora biti odbitna stavka od redovnog osnovnog kapitala, neophodno je da budu ispunjeni i sljedeći uslovi:

1) u svakom trenutku opšte ispravke su u cjelosti dostupne za pokrivanje gubitaka od kreditnog rizika koji još nije nastupio; i
2) opšte ispravke odražavaju gubitke od kreditnog rizika za grupu izloženosti za koju kreditna institucija trenutno nema dokaza o tome da je došlo do gubitka.

(6) U obračun opštih ispravki vrijednosti za kreditni rizik, pod uslovom da ispunjavaju uslove iz stava 5 ovog člana, uključuju se sljedeći gubici:

1) priznati gubici za pokrivanje većih prosječnih gubitaka portfolija tokom posljednjih godina iako trenutno nema dokaza o postojanju takvih gubitaka u prošlosti;
2) gubici za određenu grupu izloženosti za koju, na osnovu iskustva iz prošlosti, postoji određeni nivo vjerovatnoće da može doći do neplaćanja, a za koju kreditna institucija nije svjesna kreditnog pogoršanja.

(7) Ispravke vrijednosti koje je kreditna institucija utvrdila u skladu sa zahtjevima MSFI 9 (*Stage* 1, *Stage* 2 i *Stage* 3) standarda smatraju se specifičnim ispravkama vrijednosti.

ODJELJAK 2 – Standardizovani pristup

Odsjek 1 – Opšti principi

Iznos izloženosti

Član 128

(1) Iznos izloženosti stavke aktive predstavlja njenu knjigovodstvenu vrijednost umanjenu za iznose:

1) specifičnih ispravki vrijednosti za kreditni rizik u skladu sa članom 127 ove odluke;
2) dodatnih usklađivanja vrijednosti (AVA) u skladu sa čl. 16 i 109 ove odluke;

3) nedovoljnog pokrića nekvalitetnih izloženosti ispravkama koji je odbitna stavka od redovnog osnovnog kapitala, u skladu sa članom 18 tačka 13 ove odluke; i
4) ostalih smanjenja regulatornog kapitala koji su povezani sa odgovarajućom stavkom aktive.

(2) Iznos izloženosti stavke vanbilansa iz stava 3 ovog člana predstavlja iznos njene nominalne vrijednosti nakon umanjenja za iznos specifičnih ispravki vrijednosti za kreditni rizik i iznosa nedovoljnog pokrića nekvalitetnih izloženosti ispravkama koji je odbitna stavka od redovnog osnovnog kapitala, u skladu sa članom 18 tačka 13 ove odluke, pomnožen sljedećim procentom:
1) 100% za stavke sa visokim rizikom;
2) 50% za stavke sa srednjim rizikom;
3) 20% za stavke sa srednjim do niskim rizikom;
4) 0% za stavke sa niskim rizikom.

(3) Stavke vanbilansa iz stava 2 ovog člana raspoređuju se u sljedeće kategorije rizika:
1) stavke visokog rizika:
   - garancije koje imaju svojstvo kreditnih supstituta (npr. garancije za obezbjeđenje vraćanja kredita);
   - kreditni derivati;
   - akcepti;
   - indosamenti mjenica na kojima nije navedena druga kreditna institucija;
   - transakcije sa pravom regresa (npr. faktoring, otkup potraživanja uz diskont);
   - neopozivi *standby* akreditivi koji imaju svojstvo kreditnih supstituta;
   - aktiva kupljena na osnovu *forward* ugovora o kupovini;
   - ugovori o *forward* (terminskom) depozitu;
   - neuplaćeni dio djelimično uplaćenih akcija i ostalih hartija od vrijednosti;
   - ugovori o prodaji i ponovnoj kupovini aktive;
   - ostale stavke visokog rizika.
2) stavke srednjeg rizika:
   - vanbilansne stavke finansiranja trgovine, odnosno izdati ili potvrđeni dokumentarni akreditivi koji nijesu stavke srednjeg do niskog rizika;
   - ostale vanbilansne stavke:
     a) garancije za plaćanje isporučene robe, carina i poreskih obveznica,
     b) neiskorištene kreditne linije (sporazumi o kreditiranju, otkupu hartija od vrijednosti, izdavanju garancija ili akcepata) s izvornim dospijećem od više od godinu dana,
     c) preuzete vabilansne obaveze po osnovu izdatih kratkoročnih obveznica i revolving obaveze sa pokroviteljstvom (obavezom otkupa), i
     d) ostale stavke srednjeg rizika;
3) stavke srednjeg do niskog rizika:
   - vabilansne stavke finansiranja trgovine:
     a) dokumentarni akreditivi, pri čemu roba koja je predmet akreditiva služi kao kolateral i ostale transakcije kod kojih postoji mogućnost samoporavnanja,
     b) varanti (uključujući tendere i za dobro izvršenje posla i sa tim povezane garancije za unaprijed izvršena plaćanja i zadržane iznose) i garancije koje nemaju karakteristike kreditnih supstituta, i
     c) neopozivi *standby* akreditivi koji nemaju karakteristike kreditnih supstituta;
   - ostale vabilansne stavke:
     a) neiskorišćene kreditne linije koje uključuju sporazume o kreditiranju, sporazume o otkupu hartija od vrijednosti, o izdavanju garancija ili akcepta s izvornim dospijećem do i uključujući godinu dana koje se ne mogu bezuslovno opozvati u svakom trenutku bez obavještenja ili koji efektivno ne omogućavaju automatski prekid zbog pogoršanja kreditne sposobnosti dužnika;
     b) ostale stavke srednjeg/niskog rizika.
4) stavke niskog rizika:
   - neiskorišćene kreditne linije koje uključuju sporazume o kreditiranju, otkupu hartija od vrijednosti, obezbjeđivanje garancija ili akcepata koje se mogu bezuslovno opozvati u svakom trenutku bez obavještenja i koje efektivno omogućavaju automatski prekid zbog pogoršanja kreditne sposobnosti dužnika. Kreditne linije za fizička lica i SE mogu da se smatraju kao bezuslovno opozive ako ih je na osnovu ugovornih odredaba moguće opozvati u cjelosti uvažavajući propise o zaštiti potrošača i povezane propise; i
   - neiskorišćene kreditne linije za tenderske garancije i garancije za dobro izvršenje posla koje se mogu bezuslovno opozvati u bilo kojem trenutku ili koje efektivno omogućavaju automatski prekid zbog pogoršanja kreditne sposobnosti dužnika, i
   - ostale stavke niskog rizika.

(4) Ako kreditna institucija koristi složeni metod finansijskog kolaterala iz člana 243 ove odluke, iznos izloženosti hartija od vrijednosti ili robe koje su prodate, ponuđene kao kolateral ili date u zajam na osnovu repo transakcije ili u okviru transakcije pozajmljivanja hartija od vrijednosti ili robe drugoj ugovornoj strani ili od druge ugovorne strane ili na osnovu transakcija kreditiranja na marži (eng. *margin lending transactions*), povećava se za korektivni faktor adekvatan za takve hartije od vrijednosti ili robu na način propisan čl. 243, 244 i 245 ove odluke.

(5) Iznos izloženosti derivata iz tač. 1, 2 i 3 ovog stava utvrđuje se u skladu sa Odjeljkom 6 ove glave, uz poštovanje efekata ugovora o novaciji i ostalih sporazuma o netiranju koji se uzimaju u obzir u svrhu tih metoda u skladu sa Odjeljkom 6 ove glave:

1) ugovori koji se odnose na kamatnu stopu:
   - jednovalutni kamatni svopovi (eng. *single-currency interest rate swaps*),
   - svop osnove (eng. *basis-swap*),
   - kamatni forvardi – ugovori sa forvard kamatnim stopama (eng. *forward rate agreements – FRA*),
   - kamatni fjučersi (eng. *interest-rate futures*),
   - kamatne opcije (eng. *interest-rate options*), i
   - ostali ugovori slične pravne prirode;
2) ugovori koji se odnose na valute i ugovori koji se odnose na zlato:
   - međuvalutni kamatni svopovi (eng. *cross-currency interest-rate swaps*),
   - valutni (FX) forvardi – ugovori sa forvard deviznim kursevima (eng. *forward foreign-exchange contracts*),
   - valutni fjučersi (eng. *currency futures*),
   - valutne opcije (eng. *currency options*),
   - ostali ugovori slične prirode, i
   - ugovori slične prirode kao ugovori iz al. 1 do 5 ove tačke, a koji se odnose na zlato;
3) ugovori slične prirode kao ugovori iz u tačke 1 al. 1 do 5 i tačke 2 al. 1 do 4 ovog stava koji se odnose na druge odnosne stavke ili indekse, a koji kao minimum uključuju instrumente koji inače nijesu obuhvaćeni tač. 1 ili 2 ovog stava, kao što su:
   - opcije, fjučersi (eng. *futures*), svopovi (eng. *swaps*), forvardi (eng. *forward*) i svi drugi derivati koji se odnose na hartije od vrijednosti, robu, finansijske indekse ili finansijske mjerne veličine kod kojih se poravnanje može vršiti fizički ili u novcu, i
   - finansijski ugovori za razlike.

(6) Iznos izloženosti repo transakcije, transakcija pozajmljivanja hartija od vrijednosti ili robe drugoj ugovornoj strani ili od druge ugovorne strane, transakcija sa dugim rokom poravnanja ili transakcija kreditiranja na marži može se odrediti u skladu sa Odjeljkom 6 ili Odjeljkom 4 ove glave.

(7) Ako se na izloženost primjenjuje materijalna kreditna zaštita, iznos izloženosti koji je primjenljiv na tu stavku može se izmijeniti u skladu sa Odjeljkom 4 ove glave.

(8) Za potrebe stava 1 tačka 1 ovog člana, prilikom obračuna specifičnih ispravki vrijednosti za kreditni rizik uključuju se gubici:

1) koji su priznati u bilansu uspjeha za instrumente mjerene po fer vrijednosti, koji prema važećem računovodstvenom okviru umanjuju vrijednost instrumenta zbog kreditnog rizika;
2) proizašli iz trenutnih ili prošlih događaja koji utiču na značajnu pojedinačnu izloženost ili izloženosti koje nijesu pojedinačno značajne, ali se vrednuju pojedinačno ili zajednički;
3) za koje prethodna iskustva prilagođena na osnovu tekućih podataka, ukazuju na to da se gubitak dogodio, ali kreditna institucija još uvijek nije svjesna koja je pojedinačna izloženost pretrpjela te gubitke.

(9) Ako specifične ispravke vrijednosti za kreditni rizik odražavaju gubitke povezane sa kreditnim rizikom grupe izloženosti, kreditna institucija te specifične ispravke vrijednosti za kreditni rizik raspoređuje na sve pojedinačne izloženosti i grupe srazmjerno iznosima rizikom ponderisanih izloženosti.

Kategorije izloženosti

Član 129

(1) Svaka izloženost raspoređuje se u jednu od sljedećih kategorija izloženosti:

1) izloženosti prema centralnim vladama ili centralnim bankama;
2) izloženosti prema regionalnoj ili lokalnoj samoupravi;
3) izloženosti prema subjektima javnog sektora;
4) izloženosti prema multilateralnim razvojnim bankama;
5) izloženosti prema međunarodnim organizacijama;
6) izloženosti prema institucijama;
7) izloženosti prema privrednim društvima;
8) izloženosti prema *„retail“*-u*;*
9) izloženosti obezbijeđene nepokretnostima;
10) izloženosti sa statusom neispunjavanja obaveza;
11) visokorizične izloženosti;
12) izloženosti u vidu pokrivenih obveznica;
13) stavke koje predstavljaju pozicije sekjuritizacije;
14) izloženosti prema institucijama i privrednim društvima sa kratkoročnom kreditnom procjenom;
15) izloženosti u obliku udjela ili akcija u CIU);

16) izloženosti po osnovu vlasničkih ulaganja; i
17) ostale stavke.

(2) Originalna izložnost koja je prije primjene faktora konverzije klasifikovana u jednu od kategorija rizika iz stava 1 ovog člana, nakon primjene tehnike ublažavanja kreditnog rizika koja ima efekte supstitucije na tu izloženost (npr. garancije, kreditni derivati, jednostavni metod finansijskog kolaterala i sl.), reklasifikuje se (odnosno prenosi se) u drugu kategoriju rizika koja zavisi od korišćene tehnike ublažavanja kreditnog rizika (dodaci).

(3) Kreditna institucija treba da definiše kriterijume utvrđivanja prioriteta prilikom raspoređivanja izloženosti u odgovarajuće kategorije rizika, kao što su institucionalna kategorizacija, uslovi izloženosti, status neispunjavanja obaveza i sl, pritom vodeći računa da se svrstavaju prvo izloženosti sa većim ponderima rizika (visokorizične izloženosti, izloženosti sa statusom neispunjavanja obaveza i sl.).

(4) Izuzetno od stava 3 ovog člana, kreditna institucija koja nema definisane kriterijume utvrđivanja prioriteta prilikom raspoređivanja izloženosti u odgovarajuće kategorije dužna je da primjenjuje „drvo odlučivanja“:
1) pozicije sekjuritizacije;
2) visokorizične izloženosti;
3) izloženosti po osnovu vlasničkih ulaganja;
4) izloženosti sa statusom neispunjavanja obaveza;
5) izloženosti u obliku udjela ili akcija u CIU-ima/izloženosti u vidu pokrivenih obveznica;
6) izloženosti obezbijeđene nepokretnostima;
7) izloženosti prema institucijama i privrednim društvima sa kratkoročnom kreditnom procjenom;
8) sve ostale klase izloženosti koje uključuju:
   - izloženosti prema centralnim vladama ili centralnim bankama,
   - izloženosti prema regionalnoj ili lokalnoj samoupravi,
   - izloženosti prema subjektima javnog sektora,
   - izloženosti prema multilateralnim razvojnim bankama,
   - izloženosti prema međunarodnim organizacijama,
   - izloženosti prema institucijama,
   - izloženosti prema privrednim društvima;
   - izloženosti prema *„retail“*-u.
9) ostale stavke.

Obračun rizikom ponderisanih iznosa izloženosti

Član 130

(1) Prilikom obračuna rizikom ponderisanih iznosa izloženosti, ponderi rizika primjenjuju se na sve izloženosti, osim na odbitne stavke regulatornog kapitala, u skladu sa odredbama iz Odsjeka 2 ovog odjeljka. Ponder rizika se primjenjuje u zavisnosti od kategorije izloženosti u koju se raspoređuje izloženost i od njenog kreditnog kvaliteta do nivoa određenog u Odsjeku 2 ovog odjeljka. Kreditni kvalitet može da se odredi s obzirom na kreditnu procjenu eksternih institucija (eng. *External Credit Assessment Institution – ECAI*) ili kreditnu procjenu agencija za kreditiranje izvoza (eng. *Export Credit Agency – ECA*), u skladu sa Odsjekom 3 ovog odjeljka.

(2) Za potrebe primjene pondera rizika, kao što je navedeno u stavu 1 ovog člana, iznos izloženosti množi se ponderom rizika navedenim ili utvrđenim u skladu sa Odsjekom 2 ovog odjeljka.

(3) Ako se na izloženost primjenjuje kreditna zaštita, moguće je promijeniti ponder rizika koji se primjenjuje na tu stavku u skladu sa Odjeljkom 4 ove glave.

(4) Iznosi rizikom ponderisanih izloženosti za sekjuritizovane izloženosti izračunavaju se u skladu sa Odjeljkom 5 ove glave.

(5) Izloženostima za koje obračun nije određen u Odsjeku 2 ovog odjeljka, dodjeljuje se ponder rizika od 100%.

(6) Pored izloženosti koje čine stavke redovnog osnovnog kapitala, dodatnog osnovnog kapitala ili dopunskog kapitala, kreditna institucija može da, uz odobrenje Centralne banke, odluči da ne primjenjuje zahtjeve iz stava 1 ovog člana na izloženosti prema drugoj ugovornoj strani koja je njeno matično društvo, njeno zavisno društvo, zavisno društvo njenog matičnog društva ili društvo kojim kreditna institucija upravlja na jedinstvenoj osnovi u skladu sa ugovorom zaključenim sa tim društvom ili prema odredbama statuta tog društva, ili ako upravna, upravljačka ili nadzorna tijela tog društva čine ista lica koja se nalaze u tim tijelima i kod kreditne institucije.

(7) Centralna banka će izdati odobrenje iz stava 6 ovog člana ako su ispunjeni sljedeći uslovi:
1) druga ugovorna strana je kreditna institucija, finansijska institucija ili društvo za pomoćne usluge na koje se primjenjuju odgovarajući prudencijalni zahtjevi;
2) druga ugovorna strana je uključena u istu punu konsolidaciju kao i kreditna institucija;
3) druga ugovorna strana podliježe istim postupcima procjene, mjerenja i kontrole rizika kao i kreditna institucija;

4) druga ugovorna strana je osnovana u Crnoj Gori; i
5) ne postoji tekuća materijalno značajna prepreka ili pravno ograničenje za transfer sopstvenih sredstava ili otplatu obaveza druge ugovorne strane prema kreditnoj instituciji.

(8) Ako kreditna institucija, u skladu sa st. 6 i 7 ovog člana, ima odobrenje Centralne banke da ne primjenjuje zahtjeve iz stava 1 ovog člana, ona tim izloženostima može da dodijeli ponder rizika 0%.

Odsjek 2 – Ponderi rizika

Izloženosti prema centralnim vladama ili centralnim bankama

Član 131

(1) Izloženostima prema centralnim vladama i centralnim bankama dodjeljuje se ponder rizika 100%, osim u slučajevima iz st. 2 do 6 ovog člana.

(2) Izloženostima prema centralnim vladama i centralnim bankama za koje je dostupna kreditna procjena odabrane eksterne institucije za kreditnu procjenu dodjeljuje se ponder rizika u skladu sa Tabelom 1 iz ovog stava, koji odgovara kreditnoj procjeni ECAI, u skladu sa članom 155 ove odluke.

Tabela 1

stepen kreditnog kvaliteta	1	2	3	4	5	6
ponder rizika	0%	20%	50%	100%	100%	150%

(3) Izloženostima prema Evropskoj centralnoj banci (ECB) dodjeljuje se ponder rizika 0%.

(4) Izloženostima prema Vladi Crne Gore i Centralnoj banci koje su denominovane i sa izvorima sredstava u EUR dodjeljuje se ponder rizika 0%.

(5) Izloženostima prema Vladi Crne Gore i Centralnoj banci koje su denominovane i sa izvorima sredstava u valuti koja nije EUR dodjeljuje se sljedeći ponder rizika:
1) u 2023. godini - ponder rizika koji predstavlja 20% pondera rizika koji se dodjeljuje u skladu sa stavom 2 ovog člana;
2) u 2024. godini - ponder rizika koji predstavlja 50% pondera rizika koji se dodjeljuje u skladu sa stavom 2 ovog člana;
3) u 2025. godini i dalje - ponder rizika koji predstavlja 100% pondera rizika koji se dodjeljuje u skladu sa stavom 2 ovog člana.

(6) Izloženostima prema centralnim vladama i centralnim bankama država članica EU, koje su denominovane i sa izvorima sredstava u nacionalnim valutama tih država članica, dodjeljuje se ponder rizika 0%.

(7) Izloženostima prema centralnim vladama i centralnim bankama trećih država koje su denominovane i sa izvorima sredstava u valutama tih država, mogu se dodijeliti manji ponderi rizika od pondera koji bi se dodijelili u skladu sa st. 1 i 2 ovog člana, ako su ispunjeni sljedeći uslovi:
1) te treće države smatraju se zemljama ekvivalentima shodno članu 3 tačka 75 ove odluke;
2) nadležni organi tih trećih zemalja dodijelila su im manje pondere rizika od pondera iz st. 1 i 2 ovog člana.

(8) Izloženostima iz stava 7 ovog člana kreditna institucija dodjeljuje pondere rizika koji su jednaki ponderima rizika koji su im dodijelili nadležni organi tih trećih zemalja.

(9) Izloženošću prema centralnoj vladi, u smislu ove odluke, smatraju se izloženosti prema državnim jedinicama koje se finansiraju iz državnog budžeta, i to:
1) u Crnoj Gori: Skupštini Crne Gore, Vladi Crne Gore, Predsjedniku Crne Gore, ministarstvima, Ustavnom sudu, osnovnim sudovima, višim sudovima, Vrhovnom sudu, Upravnom sudu, privrednim sudovima, Apelacionom sudu, Državnom tužilaštvu, Upravi policije, drugim potrošačkim jedinicama i samostalnim potrošačkim jedinicama;
2) drugim potrošačkim jedinicama smatraju se: Zaštitnik ljudskih prava i sloboda, Državna revizorska institucija Crne Gore (u daljem tekstu: Državna revizorska institucija), državni fondovi, javne ustanove i druga samostalna pravna lica koja se finansiraju iz budžeta države;
3) drugim samostalnim potrošačkim jedinicama smatraju se: samostalni organi uprave i druga pravna lica koja nijesu u sastavu ministarstava, a finansiraju se iz budžeta države;
4) u drugim zemljama: državnim jedinicama koje se finansiranju iz budžeta i koje se po propisima tih zemalja kojima se reguliše rad kreditnih institucija tretiraju kao centralna vlada.

Izloženosti prema jedinicama regionalne ili lokalne samouprave

Član 132

(1) Izloženosti prema jedinicama regionalne ili lokalne samouprave ponderišu se kao izloženosti prema institucijama, osim u slučaju kada se tretiraju kao izloženosti prema centralnim vladama u skladu sa st. 3 ili 5 ovog člana ili kada se na njih primjenjuje ponder rizika iz st. 6 i 7 ovog člana.

(2) Na izloženosti iz stava 1 ovog člana ne može se primijeniti povlašćeni tretman za kratkoročne izloženosti iz člana 136 stav 3 i člana 137 stav 2 ove odluke.

(3) Izloženosti prema jedinicama regionalne ili lokalne samouprave tretiraju se kao izloženosti prema centralnoj vladi u kojoj su osnovane ako ne postoji razlika u riziku između takvih izloženosti zato što regionalna ili lokalna samouprava ima ovlašćenja prikupljanja prihoda i ako postoji posebni institucionalni okvir koji smanjuje njen rizik nastanka statusa neispunjavanja obaveza.

(4) Izloženosti prema crkvama ili vjerskim zajednicama tretiraju se kao izloženosti prema jedinicama regionalne i lokalne samouprave ako su crkve i vjerske zajednice osnovane kao pravna lica i ubiraju poreze u skladu sa propisima koje im daje to pravo. U tom slučaju stav 3 ovog člana se ne primjenjuje, a za potrebe člana 169 stav 1 tačka 1 ne isključuje se odobrenje za primjenu standardizovanog pristupa.

(5) Izloženosti prema jedinicama regionalne ili lokalne samouprave iz trećih zemalja koje se u smislu člana 3 tačka 75 smatraju zemljama ekvivalentima, koje nadležni organi iz tih trećih zemalja tretiraju kao izloženosti prema njihovim centralnim vladama i ako ne postoji razlika u riziku između takvih izloženosti zato što te regionalne ili lokalne samouprave imaju ovlašćenja prikupljanja prihoda i ako postoje posebni institucionalni okviri u tim zemljama koji im smanjuju rizik nastanka statusa neispunjavanja obaveza, kreditna institucija može da tretira na isti način kao ti nadležni organi.

(6) Izloženostima prema jedinicama regionalne ili lokalne samouprave država članica EU koje nijesu navedene u st. 3 do 5 ovog člana, koje su denominovane i sa izvorima sredstava u nacionalnoj valuti te države dodjeljuje se ponder rizika 20%.

(7) Izloženostima prema jedinicama lokalne samouprave u Crnoj Gori koje su denominovane i sa izvorima sredstava u EUR dodjeljuje se ponder rizika 20%.

Izloženosti prema subjektima javnog sektora

Član 133

(1) Izloženostima prema subjektima javnog sektora za koje ne postoji kreditna procjena odabrane ECAI dodjeljuje se ponder rizika u skladu sa stepenom kreditnog kvaliteta koji je dodijeljen izloženostima prema centralnoj vladi u kojoj je subjekat javnog sektora osnovan, primjenom pondera iz sljedeće tabele:

Tabela 2

stepen kreditnog kvaliteta dodijeljen centralnoj vladi	1	2	3	4	5	6
ponder rizika	20%	50%	100%	100%	100%	150%

(2) Izloženostima prema subjektima javnog sektora koji su osnovani u državama čija centralna vlada nema utvrđenu kreditnu procjenu od ECAI dodjeljuje se ponder rizika 100%.

(3) Izloženosti prema subjektima javnog sektora za koje postoji kreditna procjena odabrane ECAI tretiraju se u skladu sa članom 137 ove odluke. Na ove izloženosti ne može da se primijeni povlašćeni tretman za kratkoročne izloženosti iz člana 136 stav 3 i člana 137 stav 2 ove odluke.

(4) Izloženostima prema subjektima javnog sektora sa izvornim rokom dospijeća od tri mjeseca ili manje dodjeljuje se ponder rizika 20%.

(5) U izuzetnim okolnostima, izloženosti prema subjektima javnog sektora osnovanim u Crnoj Gori mogu da se tretiraju kao izloženosti prema Vladi Crne Gore, odnosno jedinicama lokalne samouprave, samo ako postoje garancije Vlade Crne Gore, odnosno jedinica lokalne samouprave, tako da prema mišljenju Centralne banke ne postoji razlika u riziku između pomenuth izloženosti. Centralna banka objavljuje listu subjekata javnog sektora koji mogu da se tretiraju kao izloženosti prema Vladi Crne Gore.

(6) U izuzetnim okolnostima, izloženosti prema subjektima javnog sektora iz država članica EU mogu da se tretiraju kao izloženosti prema centralnoj vladi, jedinici regionalne ili lokalne samouprave te države članice EU pod čijom nadležnošću su osnovani, ako prema mišljenju nadležnog organa iz tih država članica ne postoji razlika u riziku između pomenutih izloženosti zbog postojanja garancije centralne vlade ili jedinice regionalne ili lokalne samouprave.

(7) Izloženosti prema subjektima javnog sektora iz trećih zemalja koji se smatraju zemljama ekvivalentima u smislu člana 3 tačka 75 ove odluke, koje nadležni organi iz tih trećih zemalja tretiraju u skladu sa st. 1 ili 3 ovog člana, kreditna institucija može da tretira na isti način kao ti nadležni organi tijela. U protivnom, primjenjuje se ponder rizika 100%.

Izloženosti prema multilateralnim razvojnim bankama

Član 134

(1) Izloženosti prema multilateralnim razvojnim bankama koje nijesu multilateralne razvojne banke iz stava 2 ovog člana tretiraju se na isti način kao izloženosti prema institucijama. Na ove izloženosti ne može da se primijeniti povlašćeni tretman za kratkoročne izloženosti iz članova 136 stav 3, 137 stav 2 i 138 stav 3.

(2) Izloženostima prema sljedećim multilateralnim razvojnim bankama dodjeljuje se ponder rizika 0%:

1) Međunarodna banka za obnovu i razvoj (eng. *International Bank for Reconstruction and Development*);
2) Međunarodna finansijska korporacija (eng. *International Finance Corporation*);
3) Međuamerička razvojna banka (eng. *Inter-American Development Bank*);
4) Azijska razvojna banka (eng. *Asian Development Bank*);
5) Afrička razvojna banka (eng. *African Development Bank*);
6) Razvojna banka Savjeta Evrope (eng. *Council of Europe Development Bank*);
7) Nordijska investiciona banka (eng. *Nordic Investment Bank*);
8) Karipska razvojna banka (*Caribbean Development Bank*);
9) Evropska banka za obnovu i razvoj (eng. *European Bank for Reconstruction and Development*);
10) Evropska investiciona banka (eng. *European Investment Bank*);
11) Evropski investicioni fond (eng. *European Investment Fund*);
12) Multilateralna agencija za osiguranje ulaganja (eng. *Multilateral Investment Guarantee Agency*);
13) Međunarodna finansijska pomoć za imunizaciju (eng. I*nternational Finance Facility for Immunisation*);
14) Islamska razvojna banka (eng. *Islamic Development Bank*);
15) Međunardno udruženje za razvoj (eng. *International Development Association*);
16) Azijska banka ulaganja u infrastrukturu (eng. *The Asian Infrastructure Investment Bank*).

(3) Multilateralnim razvojnim bankama smatraju se i:

1) Međuamerička investiciona korporacija (eng. *Inter-American Investment Corporation*);
2) Crnomorska trgovinska i razvojna banka (eng. *Black Sea Trade and Development Bank*);
3) Centralnoamerička banka za ekonomsku integraciju (eng. *Central American Bank for Economic Integration*) i
4) CAF – Razvojna banka Latinske Amerike (eng. *Development Bank of Latin America*).

(4) Dijelu neuplaćenog upisanog kapitala u Evropski investicioni fond dodjeljuje se ponder rizika od 20%.

Izloženosti prema međunarodnim organizacijama

Član 135

Ponder rizika 0% dodjeljuje se Izloženostima prema sljedećim međunarodnim organizacijama:

1) Evropskoj uniji i Evropskj zajednici za atomsku energiju (eng. *European Atomic Energy Community)*;
2) Međunarodnom monetarnom fondu (eng. *International Monetary Fund*);
3) Banci za međunarodna poravnanja (eng. *Bank for International Settlements*);
4) Evropskom entitetu za finansijsku stabilnost (eng. *European Financial Stability Facility*);
5) Evropskom mehanizmu za stabilnost (eng. *European Stability Mechanism*);
6) međunarodnoj finansijskoj instituciji koju su osnovale dvije ili više država članica EU, a kojoj je cilj da obezbijedi finansiranje i pruži finansijsku pomoć svojim članicama koje se nalaze u ozbiljnim finansijskim poteškoćama ili kojima prijete takve poteškoće.

Izloženosti prema institucijama

Član 136

(1) Izloženosti prema institucijama za koje postoji kreditna procjena odabrane ECAI ponderišu se u skladu sa članom 137 ove odluke.

(2) Izloženosti prema institucijama za koje ne postoji kreditna procjena odabrane ECAI ponderišu se u skladu sa članom 138 ove odluke.

(3) Izloženostima prema institucijama čiji je preostali rok do dospijeća tri mjeseca ili kraći, koje su denominovane i sa izvorima sredstava u nacionalnoj valuti te institucije, dodjeljuje se ponder rizika koji je za jednu kategoriju lošiji u odnosu na povlašćeni ponder rizika iz člana 131 st. 4 do 7 koji je dodijeljen izloženostima prema centralnoj vladi u kojoj institucija ima sjedište.

(4) Izloženostima prema institucijama čiji je preostali rok dospijeća tri mjeseca ili kraći, koje su denominovane i sa izvorima sredstava u nacionalnoj valuti te institucije, ne može se dodijeliti ponder rizika manji od 20%.

(5) Izloženost prema instituciji u vidu obavezne rezerve koju kreditna institucija drži kod druge institucije ponderiše se kao izloženost prema Centralnoj banci, ako se:

1) važećim propisima kojima se uređuje obavezna rezerva kreditnih institucija uređeno držanje obavezne rezerve kod druge institucije;
2) u slučaju likvidacije ili nesolventnosti institucije u kojoj se drži obavezna rezerva, obavezna rezerva se u cjelosti blagovremeno isplaćuje kreditnoj instiuciji i ne služi za pokriće drugih obaveza institucije.

(6) Izloženosti prema finansijskim institucijama koje imaju dozvolu za rad i predmet su supervizije Centralne banke ili drugog nadležnog organa i podliježu prudencijalnim zahtjevima koji se mogu uporediti sa onim koji se primjenjuju na kreditne institucije sa aspekta strogosti, tretiraju se kao izloženosti prema institucijama.

(7) Finansijskom institucijom, za potrebe stava 6 ovog člana, smatra se pravno lice koje nije institucija, a čija je djelatnost definisana članom 3 tačka 19 Zakona, i koja obavlja finansijske usluge definisane članom 5 tač. 2 do 6, 9 do 12 i tač. 14 i 15 Zakona.

Izloženosti prema institucijama koje imaju kreditnu procjenu ECAI

Član 137

(1) Izloženostima prema institucijama čiji je preostali rok dospijeća duži od tri mjeseca i za koje postoji kreditna procjena odabrane ECAI dodjeljuje se ponder rizika u skladu sa Tabelom 3, koji odgovara kreditnoj procjeni ECAI u skladu sa članom 155 ove odluke.

Tabela 3

stepen kreditnog kvaliteta	1	2	3	4	5	6
ponder rizika	20%	50%	50%	100%	100%	150%

(2) Izloženostima prema instituciji čiji je preostali rok dospijeća kraći od tri mjeseca i za koje postoji kreditna procjena odabrane ECAI dodjeljuje se ponder rizika u skladu sa Tabelom 4, koji odgovara kreditnoj procjeni ECAI u skladu sa članom 155 ove odluke.

Tabela 4

stepen kreditnog kvaliteta	1	2	3	4	5	6
ponder rizika	20%	20%	20%	50%	50%	150%

(3) Odnos između tretmana kratkoročne kreditne procjene u skladu sa članom 148 ove odluke i opšteg povlašćenog tretmana za kratkoročne izloženosti iz stava 2 ovog člana je sljedeći:

1) ako ne postoji kratkoročna procjena izloženosti, opšti povlašćeni tretman za kratkoročne izloženosti iz stava 2 primjenjuje se na sve izloženosti prema institucijama čiji je preostali rok dospijeća kraći od tri mjeseca;
2) ako postoji kratkoročna procjena i ako takva procjena određuje primjenu povoljnijeg ili jednakog pondera rizika u odnosu na ponder koji bi se dobio primjenom opšteg povlašćenog tretmana za kratkoročne izloženosti iz stava 2 ovog člana, tada se kratkoročna procjena primjenjuje samo za tu navedenu izloženost, a za ostale kratkoročne izloženosti primjenjuje se opšti povlašćeni tretman za kratkoročne izloženosti iz stava 2 ovog člana;
3) ako postoji kratkoročna procjena i ako takva procjena određuje primjenu manje povoljnog pondera rizika od pondera koji bi se dobio primjenom opšteg povlašćenog tretmana za kratkoročne izloženosti iz stava 2 ovog člana, tada se opšti povlašćeni tretman za kratkoročne izloženosti ne primjenjuje, pa se svim kratkoročnim potraživanjima kojima nije dodijeljen rejting dodjeljuje isti ponder rizika koji se primjenjuje za tu kratkoročnu procjenu.

Izloženosti prema institucijama koje nemaju kreditnu procjenu ECAI

Član 138

(1) Izloženostima prema institucijama za koje ne postoji kreditna procjena odabrane ECAI dodjeljuje se ponder rizika u skladu sa stepenom kreditnog kvaliteta koji je dodijeljen izloženostima prema centralnoj vladi u kojoj je institucija osnovana, u skladu sa sljedećom tabelom:

Tabela 5:

stepen kreditnog kvaliteta dodijeljen centralnoj vladi	1	2	3	4	5	6
ponder rizika	20%	50%	100%	100%	100%	150%

(2) Izloženostima prema institucijama koje nemaju kreditnu procjenu odabrane ECAI, a koje su osnovane u državama čije centralne vlade takođe nemaju kreditnu procjenu, dodjeljuje se ponder rizika 100%.

(3) Izloženostima prema institucijama koje nemaju kreditnu procjenu, a čiji je izvorni efektivni rok dospijeća tri mjeseca ili kraći, dodjeljuje se ponder rizika 20%.

(4) Izuzetno od st. 2 i 3 ovog člana, izloženostima po osnovu finansiranja trgovine iz člana 181 stav 5 tačka 2 ove odluke, prema institucijama koje nemaju kreditnu procjenu, dodjeljuje se ponder rizika 50%, a kada je preostali rok do dospijeća tih izloženosti po osnovu finansiranja trgovine tri mjeseca ili kraći, ponder rizika je 20%.

Izloženosti prema privrednim društvima

Član 139

(1) Izloženostima za koje postoji kreditna procjena odabrane ECAI dodjeljuje se ponder rizika u skladu sa Tabelom 6, koji odgovara kreditnoj procjeni ECAI u skladu sa članom 155 ove odluke.

Tabela 6

stepen kreditnog kvaliteta	1	2	3	4	5	6
ponder rizika	20%	50%	100%	100%	150%	150%

(2) Izloženostima za koje ne postoji kreditna procjena dodjeljuje se ponder rizika od 100% ili ponder rizika koji se dodjeljuje izloženostima prema centralnoj vladi države u kojoj je društvo osnovano, u zavisnosti od toga koji je ponder veći.

Izloženosti prema *„retail“*-u

Član 140

(1) Izloženostima koje ispunjavaju sljedeće kriterijume dodjeljuje se ponder rizika od 75%:

1) radi se o izloženostima prema jednom ili više fizičkih lica ili prema SME (u daljem tekstu: *retail*);
2) izloženost je jedna od značajnog broja izloženosti sa sličnim karakteristikama, tako da se rizici povezani sa takvim kreditiranjem u značajnoj mjeri smanjuju;
3) ukupan iznos koji dužnik ili grupa povezanih dužnika duguje kreditnoj instituciji i njenim matičnim društvima i njihovim zavisnim društvima, uključujući sve izloženosti sa statusom neispunjavanja obaveza, a isključujući izloženosti koje su u cjelosti i potpuno obezbijeđene kolateralom u vidu stambene nepokretnosti i koje su raspoređene u kategoriju izloženosti iz člana 129 stav 1 tačka 9 ove odluke, ne smije, prema saznanju kreditne institucije, preći iznos od 300 hilj. EUR. Kreditna institucija je dužna da preduzme razumne mjere da bi došla do takvih saznanja.

(2) Kreditna institucija, prilikom utvrđivanja da li iznos izloženosti zadovoljava prag definisan u stavu 1 tačka 3 ovog člana, iznos ukupnih dugovanja iz stava 1 tačka 3 ne umanjuje za iznos ispravki koje je utvrdila po osnovu tih izloženosti, već uzima bruto iznose.

(3) Hartije od vrijednosti se ne mogu rasporediti u kategoriju izloženosti prema „*retail“*-u.

(4) Izloženosti koje ne ispunjavajusve kriterijume iz stava 1 ne smiju se rasporediti u kategoriju izloženosti prema „*retail*“-u .

(5) Izuzetno od stava 4 ovoga člana, sve izloženosti prema fizičkim licima, ako nijesu raspoređene u druge kategorije izloženosti, raspoređuju se u kategoriju izloženosti prema „*retail*“-u i dodjeljuje im se ponder rizika 100%.

(6) U kategoriju izloženosti prema „*retail*“-u može se rasporediti sadašnja vrijednost minimalnih plaćanja po osnovu lizinga.

(7) Izuzetno od stava 1 ovog člana, izloženostima po osnovu kredita koje je kreditna institucija odobrila penzionerima ili zaposlenima na neodređeno vrijeme uz bezuslovan prenos dijela penzije ili zarade dužnika toj kreditnoj instituciji, dodjeljuje se ponder rizika od 35% pod uslovom da su ispunjeni sljedeći uslovi:

1) dužnik, da bi otplatio kredit, bezuslovno ovlašćuje penzioni fond ili poslodavca da sprovodi direktna plaćanja kreditnoj instituciji oduzimanjem iznosa mjesečnih plaćanja za kredit od njegove mjesečne penzije ili zarade;
2) rizici od smrti, radne nesposobnosti, nezaposlenosti ili smanjenja neto mjesečne penzije ili zarade dužnika adekvatno su pokriveni polisom osiguranja vinkuliranom u korist kreditne institucije;
3) mjesečna plaćanja koja dužnik mora da izmiri za sve kredite koji ispunjavaju uslove iz tač. 1 i 2 ovog stava, zajedno ne prelaze 20% dužnikove neto mjesečne penzije ili zarade;
4) najduži izvorni rok dospijeća kredita jednak je ili kraći od deset godina.

Izloženosti obezbijeđene nepokretnostima

Član 141

(1) Izloženosti ili bilo kojem dijelu izloženosti koji je u potpunosti obezbijeđen nepokretnošću dodjeljuje se ponder rizika od 100% ako nijesu ispunjeni uslovi iz čl. 142 ili 143 ove odluke, osim za dio izloženosti koji je raspoređen u drugu kategoriju izloženosti. Dio izloženosti koji prelazi vrijednost nepokretnosti svrstava se u kategoriju izloženosti kojoj pripada ta izloženost ili ta druga ugovorna strana i množi se ponderom rizika koji se primjenjuje na neobezbijeđene izloženosti druge ugovorne strane.

(2) Dio izloženosti koji se tretira kao da je u potpunosti obezbijeđen nepokretnošću ne može biti veći od iznosa tržišne vrijednosti te nepokretnosti na kojoj je uspostavljena zaloga.

(3) Centralna banka će redovno, a najmanje jednom godišnje, procjenjuje da li su ponder rizika od 35% za izloženosti prema jednom ili više segmenata nepokretnosti obezbijeđenih zalogom na stambenim nepokretnostima iz člana 142 ove odluke i ponder rizika od 50% za izloženosti prema jednom ili više segmenata nepokretnosti obezbijeđenih zalogom na poslovnim nepokretnostima iz člana 143 ove odluke, koje se nalaze na jednom ili više djelova teritorije Crne Gore, odgovarajući, uzimajući u obzir:

1) ostvarene gubitke po izloženostima obezbijeđenim nepokretnostima;
2) buduća kretanja na tržištu nepokretnostima.

(4) Ako Centralna banka, na osnovu ocjene iz stava 3 ovog člana, zaključi da ponderi rizika iz člana 142 stav 2 ili člana 143 stav 2 ove odluke ne odražavaju na adekvatan način stvarne rizike u vezi sa jednim ili više segmenata nepokretnosti za izloženosti koje su u potpunosti obezbijeđene zalogom na stambenim nepokretnostima ili poslovnim nepokretnostima koje se nalaze na jednom ili više dijelova teritorije Crne Gore, i ako smatra da bi ti neadekvatni ponderi mogli negativno da utiču na sadašnju ili buduću finansijsku stabilnost u Crnoj Gori, može da poveća pondere rizika koji se odnose na te izloženosti u okviru rasponâ iz stava 5 ovog člana ili da nametne strože kriterijume od kriterijuma iz člana 142 stav 2 ili člana 143 stav 2 ove odluke.

(5) Za potrebe stava 4 ovog člana, Centralna banka može da odredi pondere rizika u okviru sljedećih raspona:

1) od 35% do 150% - za izloženosti obezbijeđene zalogom na stambenim nepokretnostima;
2) od 50% do 150% - za izloženosti obezbijeđene zalogom na poslovnim nepokretnostima.

(6) U slučaju da Centralna banka odluči da poveća pondere rizika ili utvrdi strože kriterujume iz stava 4 ovog člana, donijeće posebnu odluku kojim će regulisati ovo pitanje.

(7) Kada Centralna banka odredi viši ponder rizika ili strože kriterijume na osnovu stava 4 ovog člana, kreditne institucije imaju prelazni period od šest mjeseci da primijene novi ponder rizika.

(8) Kreditna institucija je dužna da na sve izloženosti koje su obezbijeđene nepokretnostima koje se nalaze na jednom ili više djelova države članice EU primijeni pondere rizika i kriterijume koje je odredio nadležni organ te države članice EU.

Izloženosti koje su u cjelosti i potpuno obezbijeđene stambenim nepokretnostima

Član 142

(1) Osim ako Centralna banka, u skladu sa članom 141 stav 4 ove odluke, nije odlučila drugačije, izloženosti koje su u cjelosti i potpuno obezbijeđene zalogom na stambenim nepokretnostima tretiraju se na sljedeći način:

1) izloženostima ili bilo kojem dijelu izloženosti koji su u cjelosti i potpuno obezbijeđeni zalogom na stambenim nepokretnostima u kojima vlasnik (ili u slučaju ličnih investicionih društava stvarni vlasnik) stanuje ili će stanovati, odnosno koje vlasnik (ili u slučaju ličnih investicionih društava stvarni vlasnik) iznajmljuje ili će iznajmljivati, dodjeljuje se ponder rizika od 35%;
2) izloženostima prema zakupcima po ugovoru o zakupu (lizingu) stambenih nepokretnosti gdje je kreditna institucija zakupodavac, a zakupac ima mogućnost da kupi te nepokretnosti, dodjeljuje se ponder rizika od 35% pod uslovom da je izloženost kreditne institucije u cjelosti i potpuno obezbijeđena vlasničkim pravom na nepokretnosti.

(2) Za potrebe stava 1 ovog člana, smatra se da su izloženost ili bilo koji dio izloženosti u cjelosti i potpuno obezbijeđeni ako su ispunjeni sljedeći uslovi:

1) vrijednost nepokretnosti ne smije da značajno zavisi od kreditne sposobnosti dužnika, s tim što kreditna institucija može pri određivanju značaja zavisnosti isključiti situacije gdje isključivo makroekonomski faktori utiču i na vrijednost nepokretnosti i na ispunjavanje obaveza dužnika;
2) rizik dužnika ne smije značajno da zavisi od prinosa koje generišu odnosna nepokretnost ili projekat, već od sposobnosti dužnika da izmiruje obavezu iz drugih izvora sredstava. Otplata duga, zbog toga, ne smije da značajno zavisi od novčanog toka koji generiše odnosna nepokretnost koja služi kao kolateral. Kreditna institucija za te druge izvore kao dio svoje kreditne politike određuju maksimalne odnose između kredita i prihoda (eng. *loan-to-income ratio* – LTI) i kod odobravanja kredita prikuplja odgovarajuće dokaze o relevantnim prihodima;
3) ispunjeni su zahtjevi iz člana 228 ove odluke i pravila vrednovanja iz člana 249 st. 1 i 2 ove odluke;
4) dio izloženosti kojoj se dodjeljuje ponder rizika 35% ne prelazi 80% tržišne vrijednosti odnosne nepokretnosti, osim ako je drugačije određeno u skladu sa članom 141 stav 4 ove odluke.

(3) Kreditna institucija može da odstupi od uslova iz stava 2 tačka 2 ovog člana za izloženosti koje su u cjelosti i potpuno obezbijeđene zalogom na stambenim nepokretnostima koje se nalaze na teritoriji Crne Gore ili države članice EU, ako je Centralna banka ili nadležni organ te države članice objavio dokaze da na njenoj teritoriji postoji dobro razvijeno tržište stambenih nepokretnosti na kojem stope gubitka ne prelaze sljedeća ograničenja:

1) gubici po osnovu izloženosti obezbijeđenih stambenim nepokretnostima do 80% tržišne vrijednosti, osim ako članom 141 stav 4 nije drugačije određeno, ni u jednoj godini ne prelaze 0,3% neizmirenih izloženosti (ostatka duga) obezbijeđenih stambenim nepokretnostima;
2) ukupni gubici po osnovu izloženosti obezbijeđenih stambenim nepokretnostima ni u jednoj godini ne prelaze 0,5% neizmirenih izloženosti (ostatka duga) obezbijeđenih stambenim nepokretnostima.

(4) Ako bilo koji od limita iz stava 3 ovog člana u određenoj godini nije ispunjen, prestaje pravo na primjenu tog stava i primjenjuju se uslovi iz stava 2 tačka 2 ovog člana dok se ne zadovolje uslovi iz stava 5 ovog člans tokom jedne od narednih godina.

(5) Za potrebe stava 2 tačke 4 ovog člana, iznos izloženosti koji se stavlja u odnos sa vrijednošću nepokretnosti uzima se nakon primjene specifičnih ispravki za kreditni rizik.

Izloženosti koje su u cjelosti i potpuno obezbijeđene poslovnim nepokretnostima

Član 143

(1) Izloženosti koje su u cjelosti i potpuno obezbijeđene zalogom na poslovnim nepokretnostima, osim ako Centralna banka nije u skladu sa članom 141 stav 4 ove odluke odlučila drugačije, tretiraju se na sljedeći način:

1) izloženostima ili bilo kojem dijelu izloženosti koji su u cjelosti i potpuno obezbijeđene kancelarijama ili drugim poslovnim nepokretnostima na kojima je konstituisana zaloga može se dodijeliti ponder rizika od 50%;
2) izloženostima povezanim sa ugovorom o zakupu kancelarija ili drugih poslovnih nepokretnosti, gdje je kreditna institucija zakupodavac a zakupac ima mogućnost da kupi te nepokretnosti, može se dodijeliti ponder rizika od 50%, ako je izloženost kreditne institucije u cjelosti i potpuno obezbijeđena pravom svojine na tim nepokretnostima.

(2) Kreditna institucija može smatrati da je izloženost ili bilo koji dio izloženosti u cjelosti i potpuno obezbijeđen za potrebe stava 1 ovog člana samo ako su ispunjeni sljedeći uslovi:

1) vrijednost nepokretnosti ne smije značajno da zavisiti od kreditne sposobnosti dužnika, s tim što kreditna institucija može pri određivanju značaja zavisnosti isključiti situacije gdje isključivo makroekonomski faktori utiču i na vrijednost nepokretnosti i na ispunjavanje obaveza dužnika;
2) rizik dužnika ne smije da značajno zavisi od prinosa koji generišu referentna nepokretnost ili projekat, već od sposobnosti dužnika da otplaćuje obavezu iz drugih izvora. Otplata duga, zbog toga, ne smije da značajno zavisiti od novčanog toka koji generiše referentna nepokretnost koja služi kao kolateral;
3) ispunjeni su zahtjevi iz člana 228 i pravila vrednovanja iz člana 249 st. 1 i 2 ove odluke;
4) osim ako je drugačije određeno članom 141 stav 4 ove odluke, ponder rizika 50% dodjeljuje se dijelu izloženosti koji ne prelazi 50% tržišne vrijednosti nepokretnosti.

(3) Kreditna institucija može da odstupi od uslova iz stava 2 tačka 2 ovog člana za izloženosti koje su u cjelosti i potpuno obezbijeđene poslovnim nepokretnostima koje se nalaze na teritoriji Crne Gore ili države članice EU ako je Centralna banka ili nadležni organ te države članice objavilo dokaze da na njenoj teritoriji postoji dobro razvijeno tržište poslovnih nepokretnostiina na kojem stope gubitka ne prelaze sljedeća ograničenja:

1) gubici po osnovu izloženosti obezbijeđenih zalogom na poslovnim nepokretnostima do 50% tržišne vrijednosti, osim ako je članom 141 stav 4 drugačije određeno, ni u jednoj godini ne prelaze 0,3% neizmirenih izloženosti (ostatka duga) obezbijeđenih poslovnim nepokretnostima;
2) ukupni gubici po osnovu izloženosti obezbijeđenih poslovnim nepokretnostima ni u jednoj godini ne prelaze 0,5% neizmirenih izloženosti (ostatka duga) obezbijeđenih poslovnim nepokretnostima.

(4) Ako bilo koji od limita iz stava 3 ovog člana u određenoj godini nije ispunjen, prestaje pravo na primjenu tog stava i primjenjuju se uslovi iz stava 2 tačka 2 ovog člana dok se ne zadovolje uslovi iz stava 3 ovog člana tokom jedne od narednih godina.

(5) Poslovnim nepokretnostima za potrebe stava 1 ovog člana smatraju se kancelarije ili druge poslovne nepokretnosti u kojima se obavlja poslovna djelatnost.
(6) Izuzetno od stava 5 ovog člana, poslovnim nepokretnostima smatra se i poljoprivredno zemljište i šume.

Izloženosti sa statusom neispunjavanja obaveza

Član 144

(1) Neobezbijeđenom dijelu bilo koje stavke, kada je dužnik u skladu sa članom 197 ove odluke u statusu neispunjavanja obaveza ili, u slučaju izloženosti prema „*retail*“-u, neobezbijeđenom dijelu bilo kojeg kreditnog proizvoda koje je, u skladu sa članom 197 ove odluke, u statusu neispunjavanja obaveza, dodjeljuje se sljedeći ponder rizika:

1) 150% - kada je zbir specifičnih ispravki za kreditni rizik i iznosa odbitne stavke u skladu sa članom 18 tačka 13 ove odluke manji od 20% neobezbijeđenog dijela izloženosti prije primjene specifičnih ispravki vrijednosti za kreditni rizik i iznosa odbitka;
2) 100% - kada zbir specifičnih ispravki za kreditni rizik i iznosa odbitne stavke u skladu sa članom 18 tačka 13 ove odluke nije manji od 20% neobezbijeđenog dijela izloženosti prije primjene specifičnih ispravki vrijednosti za kreditni rizik i iznosa odbitka.

(2) Obezbijeđeni dio dospjele neplaćene obaveze je onaj dio izloženosti koji je obezbijeđen priznatim kolateralom i garancijama koji se priznaju u svrhe ublažavanja kreditnog rizika u skladu sa Odjeljkom 4 ove glave.

(3) Izloženostima koje su preostale nakon umanjenja za iznos specifičnih ispravki za kreditni rizik, a koje su u skladu sa članom 142 ove odluke u cjelosti i potpuno obezbijeđene stambenim nepokretnostima, dodjeljuje se ponder rizika 100%, ako u skladu sa članom 197 imaju status neispunjavanja obaveza.
(4) Izloženostima koje su preostale nakon umanjenja za iznos specifičnih ispravki za kreditni rizik, a koje su u skladu sa članom 143 ove odluke u cjelosti i potpuno obezbijeđene poslovnim nepokretnostima, dodjeljuje se ponder rizika 100% ako u skladu sa članom 197 ove odluke imaju status neispunjavanja obaveza.

Visokorizične stavke

Član 145

(1) Kreditna institucija dodjeljuje ponder rizika 150% izloženostima koje su povezane sa visokim rizikom.
(2) Za potrebe ovog člana, kreditna institucija je dužna da kao visokorizične stavke tretira:
1) ulaganja u društva rizičnog kapitala (eng. *venture capital firms*), osim ako se ta ulaganja tretiraju u skladu sa članom 149 ove odluke;
2) ulaganja u privatne vlasničke udjele u kapitalu (eng. *private equity*), osim ako se ta ulaganja tretiraju u skladu sa članom 149 ove odluke; i
3) špekulativno finansiranje nepokretnosti.

(3) Pri procjeni da li su izloženosti koje nijesu navedene u stavu 2 ovog člana visokorizične, kreditna institucija uzima u obzir sljedeće karakteristike rizika:
1) postoji visok rizik od gubitka kao posljedica nastanka statusa neispunjavanja obaveza dužnika;
2) nije moguće na odgovarajući način ocijeniti da li se izloženost može svrstati pod tačku 1 ovog člana.

(4) Ulaganja u društva rizičnog kapitala treba da obuvate, kao minimum, ulaganja koja ispunjavajusljedeće uslove:
1) pripadaju jednom od sljedećih ulaganja:
   - izloženostima koje nijesu dužničke koje se ne kotraju na berzi i koje predstavljaju podređeno, preostalo pravo na imovinu (aktivu) ili prihode društva koje se ne kotira na berzi; ili
   - dužničkim izloženostima i drugim hartijama od vrijednosti, partnerstvima, derivatima ili drugim instrumentima koji su slični izloženostima iz tačke 1 ovog stava i koji se ne kotiraju na berzi;
2) ulaganja u ova društva se vrše sa ciljem da se obezbijede sredstva novoosnovanim privrednim društvima (npr. za razvoj novih proizvoda ili za istraživanja za privredno društvo kako bi se plasirao proizvod na tržište, za poboljšanje kapaciteta proizvodnje privrednog društva ili za proširivanje posla privrednog društva i sl.).

(5) Ulaganja u privatne vlasničke udjele u kapitalu treba da obuhvate kao minimum ulaganja koja ispunjavajusljedeće uslove:
1) pripadaju jednom od sljedećih ulaganja:
   - izloženostima koje nijesu dužničke, koje se ne kotraju na berzi i koje predstavljaju podređeno, preostalo pravo na aktivu ili prihode društva koje se ne kotira na berzi; ili
   - dužničkim izloženostima i drugim hartijama od vrijednosti, partnerstvima, derivatima ili drugim instrumentima koji su slični izloženostima iz tačke 1 ovog stava i koji se ne kotiraju na berzi;
2) drže sa namjerom ostvarivanja profita kroz kreditne otkupe, javne ponude, prodaje udjela u kapitalu na druge načine ili bilo koje druge transakcije koje imaju ekonomski značaj.

(6) Ulaganja koja imaju za cilj razvoj poslovnih odnosa sa privrednim društvom u koje se ulaže ne smatraju se ulaganjima u privatne vlasničke udjele u smislu viskorizičnih izloženosti.

(7) Kreditna institucija treba, kao minimum, da razmotri sve sljedeće izloženosti koje povećavaju izlaganje riziku i koje nijesu uobičajene za ostale dužnike i transakcije u okviru istih klasa izloženosti:
1) bilo koje finansiranje špekulativnih ulaganja u finansijsku i nefinansijsku aktivu, izuzev osnovnih sredstava, gdje dužnik ima namjeru da preproda aktivu radi ostvarivanja profita, ako:
   - postoji visoki rizik gubitka u slučaju da dužnik zapadne u status neizmirivanja obaveza; i
   - ne postoji dovoljno drugih prihoda ili aktive dužnika kojim bi se ublažio rizik gubitka za instituciju u koju se ulaže;
2) bilo koja izloženost za koju nije dostupna specifična eksterna procjena emitenta i koja se može smatrati izloženost specifičnog kreditiranja kada su za to ispunjeni odgovarajući uslovi.

(8) Kreditna institucije treba da procijeni dodatne odgovarajuće vrste izloženosti koje bi mogle potencijalno da nose veći rizik gubitka jer su strukturno različite od izloženosti koje pripadaju kategorijama izloženosti iz člana 129, tač. 7, 16 i 17 ove odluke.

Izloženosti u obliku pokrivenih obveznica

Član 146

(1) Da bi se mogao primjenjivati povlašćeni tretman iz st. 6 i 7 ovog člana, obveznice moraju emitovati kreditne institucije koje imaju registrovano sjedište u Crnoj Gori ili državi članici EU i koje su predmet posebnog javnog nadzora koji ima za svrhu zaštitu imaoca tih obveznica, moraju ispunjavati zahtjeve utvrđene u stavu 7 ovog člana i moraju biti obezbijeđene nekom sljedećom priznatom aktivom:

1) izloženostima prema ili izloženostima za koje su dali garancije centralne vlade, centralne banke iz Crne Gore ili ESCB-a, subjekti javnog sektora, jedinice regionalne ili lokalne samouprave u Crnoj Gori i državama članicama EU;
2) izloženostima prema ili izloženostima za koje su dale garancije centralne vlade trećih zemalja, centralne banke trećih zemalja, multilateralne razvojne banke, međunarodne organizacije koje u skladu sa ovim odjeljkom ispunjavaju uslove za stepen kreditnog kvaliteta 1, kao i izloženostima prema ili izloženostima za koje su dali garancije subjekti javnog sektora i jedinice regionalne ili lokalne samouprave trećih zemalja, kojima se dodjeljuju ponderi rizika kao za izloženosti prema institucijama, ili centralnim vladama i centralnim bankama u skladu sa čl. 132 st. 1 ili 2 ili 133 st. 1 do 3 ili 5 ove odluke i koje u skladu sa ovim odjeljkom ispunjavaju uslove za stepen kreditnog kvaliteta 1, kao i izloženostima u smislu ove tačke koje u skladu sa ovim odjeljkom ispunjavaju uslove za stepen kreditnog kvaliteta 1, pod uslovom da ne prelaze 20% nominalnog iznosa preostalog stanja obaveze po osnovu emitovane pokrivene obveznice institucija koje su ih emitovale;
3) izloženostima prema institucijama koje u skladu sa ovim odjeljkom ispunjavaju uslove za stepen kreditnog kvaliteta 1. Ukupna izloženost ove vrste ne smije da prelaziti 15% nominalnog iznosa preostalog stanja obaveze po osnovu emitovane pokrivene obveznice institucija koje su ih emitovale. Izloženosti prema institucijama iz Crne Gore ili iz EU čije dospijeće nije duže od 100 dana ne moraju da ispunjavajukriterijume za stepen kreditnog kvaliteta 1, ali kao minimum moraju zadovoljiti kriterijume za stepen kreditnog kvaliteta 2, u skladu sa ovim odjeljkom;
4) kreditima koji su obezbijeđeni:
   - stambenim nepokretnostima do iznosa koji je manji od iznosa glavnice na koju je upisan teret, zajedno sa prethodno upisanim teretima na nepokretnosti ili od 80% vrijednosti založenih nepokretnosti; ili
   - nadređenim tranšama koje su izdali francuski fondovi Fonds Communs de Titrisation ili ekvivalentni subjekti sekjuritizacije uređeni zakonima države članice EU čija je djelatnost sekjuritizacija izloženosti obezbijeđenih stambenim nepokretnostima. Ako se takve nadređene tranše koriste kao kolateral, fondovi su predmet posebnog javnog nadzora sa ciljem da se zaštite imaoci obveznica tako da se obezbjeđuje da se aktiva na koju se zasnivaju takve tranše, u bilo kojem trenutku dok je uključena u skup za pokriće (eng. *cover pool*), sastoji od najmanje 90% stambenih nepokretnosti na kojima je uspostavljena zaloga, zajedno sa prethodno konstituisanom zalogom na stambenim nepokretnostima, do nivoa koji je manji od sljedećih iznosa: glavnice nadređene tranše, glavnice na koju je uspostavljena zaloga i od 80% vrijednosti založenih nepokretnosti, tako da te tranše u skladu sa ovim odjeljkom ispunjavaju uslove za. stepen kreditnog kvaliteta 1 i ne prelaze 10% nominalnog iznosa preostalog stanja obaveze po osnovu emitovanih obveznica;
5) stambenim kreditima za koje u cjelosti garantuje priznati pružalac zaštite iz člana 220 ove odluke koji, u skladu sa ovim odjeljkom, ispunjavaju uslove za najmanje stepen kreditnog kvaliteta 2, ako dio svakog kredita koji se koristi za ispunjavanje zahtjeva iz ovog stava za obezbjeđenje pokrivene obveznice ne predstavlja više od 80% vrijednosti odgovarajuće stambene nepokretnosti koja se nalazi u Francuskoj i ako je odnos kredita u odnosu na prihode (eng. *loan to income* – LTI) najviše 33% u trenutku odobrenja kredita. U trenutku odobrenja kredita na stambenoj nepokretnosti ne smiju postojati prethodno upisani tereti. Odnos kredita u odnosu na prihode (LTI) predstavlja dio bruto dohotka (prihoda) dužnika kojim plaća kredit, uključujući kamate. Pružalac zaštite je finansijska institucija koja ima odobrenje za rad i pod supervizijom je nadležnog organa i podliježe prudencijalnim zahtjevima koji su u smislu rigoroznosti uporedivi sa zahtjevima koji se primjenjuju na institucije, odnosno institucija ili društvo za osiguranje. Pružalac zaštite osniva zajednički fond osiguranja ili ekvivalentnu zaštitu za društva za osiguranje kako bi apsorbovao gubitke od kreditnog rizika, a njegovu kalibraciju periodično provjerava nadležno organ.I kreditna institucija kao i pružalac zaštite obavljaju procjenu kreditne sposobnosti dužnika;
6) kreditima koji su obezbijeđeni:
   - poslovnim nepokretnostima u iznosu koji je manji od iznosa glavnice na koju je upisan teret, zajedno sa prethodno upisanim teretima na nepokretnosti i iznosu koji je jednak 60% vrijednosti založenih nepokretnosti; ili
   - nadređenim tranšama koje su izdali francuski fondovi Fonds Communs de Titrisation ili ekvivalentni subjekti sekjuritizacije uređeni zakonima države članice EU čija je djelatnost sekjuritizacija izloženosti obezbijeđenih poslovnim nepokretnostima. Ako se takve nadređene tranše koriste kao kolateral, fondovi su, predmet posebnog javnog nadzora sa ciljem da se imaoci obveznica zaštite, tako da se obezbjeđuje da se aktiva na koju se zasnivaju takve tranše, u bilo kojem trenutku dok je uključena u skup za pokriće, sastoji od najmanje 90% poslovnih nepokretnosti na kojima je uspostavljena zaloga, zajedno sa prethodno konstituisanom zalogom na poslovnim nepokretnostima, do nivoa koji je manji od sljedećih iznosa: glavnice nadređene tranše, glavnice na koju uspostavljena zaloga i od 60% vrijednosti založenih nepokretnosti, tako da te tranše u skladu sa ovim odjeljkom ispunjavaju uslove za stepen kreditnog kvaliteta 1 i ne prelaze 10% nominalnog iznosa preostalog stanja obaveze po osnovu emitovanih obveznica;

Krediti obezbijeđeni poslovnim nepokretnostima prihvatljivi su ako je odnos vrijednosti kredita i založene nepokretnosti od 60% prekoračen do najviše 70%, ako je ukupna vrijednost aktive koja služi kao kolateral za pokrivene obveznice veća od nominalnog iznosa obaveza koje proizilaze iz pokrivenih obveznica za najmanje 10% i ako potraživanja imaoca obveznica ispunjavaju zahtjeve o pravnoj sigurnosti iz Odjeljka 4 ove glave. Potraživanja imaoca obveznica imaju prvenstvo u redosljedu naplate u odnosu na ostale zahtjeve za kolateralom;

7) kreditima koji su obezbijeđeni teretima na brodovima u iznosu najviše do visine razlike između 60% vrijednosti založenog broda i vrijednosti prethodno upisanih tereta na brod.

(2) Izuzetno od stava 1 tač. 4 i 5 ovog člana, ograničenje od 10% za nadređene tranše koje su izdali francuski fondovi Fonds Communs de Créances ili subjekti sekjuritizacije koji su jednaki francuskom fondu Communs de Créances u cjelosti se izuzima od primjene ako su ispunjeni sljedeći uslovi:

1) izloženosti po osnovu stambene ili poslovne nepokretnosti koje su sekjuritizovane inicirao je član iste konsolidovane grupe čiji je član emitent pokrivenih obveznica ili subjekat povezan sa istim centralnim tijelom sa kojim je povezan i emitent pokrivenih obveznica, pri čemu se članstvo u istoj grupi ili povezanost treba odrediti u trenutku kada nadređene tranše postaju kolateral za pokrivene obveznice; i
2) član iste konsolidovane grupe čiji je član emitent pokrivenih obveznica ili subjekat povezan sa istim centralnim tijelom sa kojim je povezan i emitent pokrivenih obveznica, zadržava cjelokupnu tranšu prvog gubitka koja podržava te nadređene tranše.

(3) Za potrebe stava 1 tačka 3, tačka 4 alineja 2 i tačka 6 alineja 2 ovog člana, izloženosti nastale prenosom ili upravljanjem dužnikovim plaćanjima ili prihodom na osnovu unovčenja kredita obezbijeđenog nepokretnostima nadređenih tranši ili dužničkih hartija od vrijednosti nijesu obuhvaćene u obračun ograničenja iz ovih tačaka.

(4) Situacije opisane u stavu 1 tačke od 1 do 6 ovog člana uključuju kolaterale koji su namijenjeni isključivo zaštiti imaoca obveznica od gubitaka u skladu sa važećim propisima.

(5) Za nepokretnosti kojima su obezbijeđene pokrivene obveznice kreditne institucije treba da budu ispunjeni zahtjevi iz člana 228 i pravila vrednovanja iz člana 249 st. 1 i 2 ove odluke.

(6) Pokrivenim obveznicama za koje postoji kreditna procjena odabrane ECAI dodjeljuje se ponder rizika u skladu sa tabelom 7, koji odgovara kreditnoj procjeni ECAI u skladu sa članom 155 ove odluke.

Tabela 7

stepen kreditnog kvaliteta	1	2	3	4	5	6
ponder rizika	10%	20%	20%	50%	50%	100%

(7) Pokrivenim obveznicama za koje ne postoji kreditna procjena odabranog ECAI dodjeljuje se ponder rizika na osnovu pondera rizika dodijeljenog nadređenim neobezbijeđenim izloženostima prema instituciji koja ih emituje, tako što se primjenjuje sljedeća veza između pondera rizika:

1) ako je izloženostima prema instituciji dodijeljen ponder rizika 20%, pokrivenoj obveznici dodjeljuje se ponder rizika 10%;
2) ako je izloženostima prema instituciji dodijeljen ponder rizika 50%, pokrivenoj obveznici dodjeljuje se ponder rizika 20%;
3) ako je izloženostima prema instituciji dodijeljen ponder rizika 100%, pokrivenoj obveznici dodjeljuje se ponder rizika 50%;
4) ako je izloženostima prema instituciji dodijeljen ponder rizika 150%, pokrivenoj obveznici dodjeljuje se ponder rizika 100%.

(8) Na izloženosti u obliku pokrivenih obveznica može se primijeniti povlašćeni tretman pod uslovom da kreditna institucija koja ulaže u pokrivene obveznice može Centralnoj banci dokazati da:

1) prima informacije o portfoliju minimalno u odnosu na:
   - vrijednosti skupa za pokriće i preostalog stanja obaveze po osnovu emitovanih pokrivenih obveznica;
   - geografske raspodjele i vrste aktive koja služi kao pokriće, visine kredita, riziku kamatnih stopa i deviznog rizika;
   - ročne strukture aktive koja služi kao pokriće i pokrivenih obveznica; i
   - procenta kredita koji kasne sa otplatom više od 90 dana;
2) je emitent dužan da kreditnoj instituciji obezbijedi neophodne informacije iz tačke 1 najmanje polugodišnje.

Stavke koje predstavljaju pozicije sekjuritizacije

Član 147

Iznos rizikom ponderisanih izloženosti za pozicije sekjuritizacije određuje se u skladu sa Odjeljkom 5 ove glave.

Izloženosti prema institucijama i privrednim društvima koji imaju kratkoročnu kreditnu procjenu

Član 148

Izloženostima prema institucijama i privrednim društvima za koje postoji kratkoročna kreditna procjena odabrane ECAI dodjeljuje se ponder rizika u skladu sa tabelom 8, koji odgovara kreditnoj procjeni ECAI-a u skladu sa članom 155 ove odluke.

Tabela 8

stepen kreditnog kvaliteta	1	2	3	4	5	6
ponder rizika	20%	50%	100%	150%	150%	150%

Kapitalni zahtjevi za izloženosti u obliku udjela ili akcija u CIU

Član 149

(1) Kreditna institucija je dužna da izračunava rizikom ponderisani iznos izloženosti za svoje izloženosti u obliku udjela ili akcija u CIU množenjem rizikom ponderisanog iznosa izloženosti za izloženosti prema CIU, izračunatog u skladu sa pristupima iz stava 2 ovog člana, sa procentom udjela ili akcija koji drže te kreditne institucije.

(2) Ako su ispunjeni uslovi iz st. 5 do 8 ovog člana, kreditna institucija može da primjenjuje „dubinski" pristup (eng. *look-through approach*) u skladu sa članom 150 stav 1 ili pristup koji se zasniva na mandatu (eng. *mandate-based approach*) u skladu sa članom 150 stav 2 ove odluke.

(3) U skladu sa članom 151 stav 2 ove odluke, kreditna institucija koje ne primjenjuje „dubinski" pristup ili pristup koji se zasniva na mandatu svojim izloženostima u obliku udjela ili akcija u CIU dodjeljuje ponder rizika 1.250% (tzv. zamjenski pristup – eng. *fall-back approach*).

(4) Kreditna institucija može da izračuna rizikom ponderisani iznos izloženosti za svoje izloženosti u obliku udjela ili akcija u CIU primjenom kombinacije pristupa iz st. 2 i 3 ovog člana, pod uslovom da su ispunjeni uslovi za primjenu tih pristupa.

(5) Kreditna institucija može da izračuna rizikom ponderisani iznos izloženosti za izloženosti prema CIU u skladu sa pristupima iz člana 150 ove odluke, ako su ispunjeni svi sljedeći uslovi:

1) u pitanju je CIU kako je definisan članom 3 tačka 2 ove odluke;
2) prospekt CIU-a ili ekvivalentni dokument uključuje:
   - kategorije imovine u koje CIU ima odobenje da ulaže;
   - ako se primjenjuju investicioni limiti, relativne limite i metodologiju njihovog izračunavanja;
3) CIU ili društvo za upravljanje CIU-om izvještava kreditnu instituciju u skladu sa sljedećim zahtjevima:
   - izvještavanje o izloženostima koje ima CIU vrši se najmanje onoliko često koliko i kreditna institucija izvještava o svojim o izloženostima;
   - finansijske informacije treba da budu dovoljno detaljne kako bi kreditna institucija mogla da izračuna rizikom ponderisani iznos izloženosti prema CIU u skladu sa pristupom koji je odabrala; i
   - ako kreditna institucija primjenjuje „dubinski" pristup, informacije o odnosnim izloženostima provjerava nezavisna treća strana.

(6) Izuzetno od stava 5 tačka 1 ovog člana, multilateralne i bilateralne razvojne banke i druge kreditne institucije koje zajednički ulažu u CIU sa multilateralnim ili bilateralnim razvojnim bankama mogu da izračunaju rizikom ponderisani iznos izloženosti za izloženosti tog CIU-a u skladu sa pristupima iz člana 150 ove odluke, ako su ispunjeni uslovi iz stava 5 tač. 2 i 3 ovog člana i ako su politikom ulaganja CIU-a vrste aktive u koje CIU može da ulaže limitirane na aktivu kojom se promoviše održivi razvoj u zemljama u razvoju.

(7) Kreditna institucija je dužna da obavještava Centralnu banku o CIU-ima na koje primjenjuje tretman iz stava 6 ovog člana.

(8) Izuzetno od stava 5 tačka 3 alineja 1 ovog člana, ako kreditna institucija izračunava rizikom ponderisani iznos CIU-ovih izloženosti u skladu sa pristupom koji se zasniva na mandatu, izvještavanje CIU-a ili društva za upravljanje CIU-om kreditne institucije može se ograničiti na politiku ulaganja CIU-a i sve njene izmjene i može se sprovesti samo kada kreditna institucija izvrši prvo ulaganje u CIU i kada dođe do izmjene politike ulaganja CIU-a.

(9) Kreditna institucija koje nema odgovarajuće podatke ili informacije za izračunavanje rizikom ponderisanog iznosa izloženosti izloženosti CIU-a u skladu sa pristupima iz člana 150 ove odluke mogu se osloniti na izračune treće strane pod uslovom da su ispunjeni svi sljedeći uslovi:

1) treća strana je:
   - depozitar CIU-a, koji je kreditna institucija ili finansijska institucija, ako CIU ulaže isključivo u hartije od vrijednosti i deponuje sve hartije od vrijednosti kod tog depozitara;

– za CIU-ove koji nijesu obuhvaćeni alinejom 1 ove tačke, društvo za upravljanje CIU-om, ako to društvo ispunjava uslov iz stava 5 tačka 1 ovog člana;
2) treća strana vrši kalkulaciju u skladu sa pristupima iz člana 150 st. 1, 2 ili 3, u zavisnosti od slučaja;
3) eksterni revizor je potvrdio tačnost obračuna treće strane.

(10) Kreditna institucija koja se oslanja na kalkulacije trećih strana dužna je da rizikom ponderisane iznose izloženosti CIU-a koji proizilaze iz tih obračuna množe faktorom 1,2.

(11) Izuzetno od stava 10 ovog člana, ako kreditna institucija ima neograničen pristup detaljnim kalkulacilama koje je sprovela treća strana, ne primjenjuje se faktor 1,2, a kreditna institucija je dužna da dostavi Centralnoj banci te kalkulacije na njen zahtjev.

(12) Ako kreditna institucija primjenjuje pristupe iz člana 150 ove odluke za svrhu izračuna rizikom ponderisanog iznosa izloženosti CIU-a („prvi nivo CIU-a“) i ako su sve odnosne izloženosti prvog nivoa CIU-a izloženost u obliku udjela ili akcija u drugom CIU-u („drugi nivo CIU-a“), rizikom ponderisani iznos izloženosti drugog nivoa izloženosti CIU-a može se izračunati primjenom bilo kojeg od tri pristupa iz st. 2, 3 i 4 ovog člana. Kreditna institucija može da primjenjuje „dubinski“ pristup za izračun rizikom ponderisanih iznosa izloženosti CIU-ova na trećem nivou i na svakom sljedećem nivou samo ako je primjenjivala taj pristup za izračun na prethodnom nivou. U bilo kojem drugom scenariju primjenjuje se zamjenski pristup.

(13) Gornja granica rizikom ponderisanog iznosa izloženosti CIU-a izračunatog u skladu sa „dubinskim“ pristupom i pristupom koji se zasniva na mandatu određuje se na nivou rizikom ponderisanog iznosa izloženosti tog CIU-a, izračunatog u skladu sa zamjenskim pristupom.

(14) Izuzetno od stava 1 ovog člana, kreditna institucija koja primjenjuje „dubinski“ pristup u skladu sa članom 150 stav 1 ove odluke može da izračuna rizikom ponderisani iznos izloženosti za svoje izloženosti u obliku udjela ili akcija u CIU-u množenjem iznosa tih izloženosti, izračunatih u skladu sa članom 128 ove odluke sa ponderom rizika (RW_i^*) izračunatim u skladu sa formulom iz člana 152 ove odluke, ako su ispunjeni sljedeći uslovi:
1) kreditna institucija mjeri vrijednost svojih udjela ili akcija u CIU-u po istorijskom trošku, a vrijednost odnosne imovine CIU-a mjeri po fer vrijednosti ako primjenjuje „dubinski“ pristup;
2) promjena u tržišnoj vrijednosti udjela ili akcija za koje kreditna institucija mjeri vrijednost po istorijskom trošku ne mijenja ni iznos regulatornog kapitala tih kreditnih institucija, ni iznos izloženosti povezane sa tim udjelima.

Pristupi za izračun rizikom ponderisanih iznosa izloženosti CIU-ova

Član 150

(1) Ako su ispunjeni uslovi iz člana 149 st. 5 do 8 ove odluke, kreditna institucija koja ima dovoljno informacija o pojedinačnim odnosnim izloženostima CIU-a na osnovu tih izloženosti izračunava rizikom ponderisani iznos izloženosti CIU-a dodjeljivanjem pondera rizika svim odnosnim izloženostima CIU-a kao da ih te kreditne institucije direktno drže.

(2) Ako su ispunjeni uslovi iz člana 149 st. 5 do 8 ove odluke, kreditna institucija koja nema dovoljno informacija o pojedinačnim odnosnim izloženostima CIU-a za primjenu „dubinskog“ pristupa može da izračuna rizikom ponderisani iznos izloženosti tih izloženosti u skladu sa limitima koji su utvrđeni politikom ulaganja CIU-a i važećim propisima.

(3) Kreditna institucija sprovodi obračun iz stava 2 ovog člana pod pretpostavkom da CIU najprije ulaže, do najvećeg mogućeg dozvoljenog nivoa a na osnovu njegove politike ulaganja ili važećih propisa, u izloženosti koje iziskuju najveće kapitalne zahtjeve, a zatim nastavlja da kreira izloženosti opadajućim redosledom sve dok se ne dostigne najveći ukupni limit izloženosti, tako da CIU primjenjuje finansijski leveridž u najvećoj dozvoljenoj mjeri na osnovu svoje politike ulaganja ili važećih propisa, prema potrebi.

(4) Kreditna institucija vrši obračune iz stava 2 ovog člana u skladu sa metodama iz ovog odjeljka, odjeljka 5 i odjeljka 6 odsjeka 3, 4 ili 5 ove glave.

(5) Izuzetno od člana 101 stav 3 tačka 5 ove odluke, kreditna institucija koja izračunava rizikom ponderisani iznos izloženosti CIU-a u skladu sa st. 1 do 4 ovog člana može da izračuna kapitalni zahtjev za rizik prilagođavanja kreditnom vrednovanju (CVA) za izloženosti po derivatima tog CIU-a kao iznos koji je jednak 50% kapitalnog zahtjeva za te izloženosti po derivatima kako je izračunato u skladu sa odjeljkom 6 odsjekom 3, 4 ili 5 ove glave, u zavisnosti od slučaja.

(6) Izuzetno od stava 5 ovog člana, kreditna institucija može da iz obračuna kapitalnog zahtjeva za rizik prilagođavanja kreditnom vrednovanju (CVA) isključi izloženosti po osnovu derivata koje ne bi podlijegale tom zahtjevu da im je kreditna institucija direktno izložena.

Isključenja iz pristupa za izračun rizikom ponderisanih iznosa izloženosti CIU-ova

Član 151

(1) Kreditna institucija iz obračuna navedenih u članu 149 ove odluke može da isključi instrumente redovnog osnovnog kapitala, dodatnog osnovnog kapitala, dopunskog kapitala i instrumente kvalifikovanih obaveza koje drži CIU i koje kreditna institucija oduzima u skladu sa članom 18, odnosno čl. 48, 58 i 69 ove odluke.

(2) Kreditna institucija iz izračuna navedenih u članu 149 ove odluke može da isključi izloženosti u obliku udjela ili akcija u CIU ima iz člana 169 stav 1 tač. 7 i 8 i da umjesto toga na te izloženosti primijene tretman iz člana 153 ove odluke.

Tretman vanbilansnih izloženosti prema CIU-ovima

Član 152

(1) Kreditna institucija izračunava rizikom ponderisani iznos izloženosti za svoje vanbilansne stavke sa mogućnošću njihove konverzije u izloženosti u obliku udjela ili akcija u CIU-u množenjem iznosa tih izloženosti, izračunatih u skladu sa članom 128 ove odluke, sa sljedećim ponderom rizika:

1) za sve izloženosti za koje kreditna institucija koristi jedan od pristupa iz člana 150 ponder rizika je dat sljedećom formulom:

$$RW_i^* = \frac{RWAE_i}{E_i^*} \cdot \frac{A_i}{EQ_i}$$

pri čemu je:

RW_i^* = ponder rizika;

i = indeks koji označava CIU;

$RWAE_i$ = iznos koji je izračunat u skladu sa članom 150 ove odluke za CIU_i;

E_i^* = iznos izloženosti koje ima CIU_i;

A_i = računovodstvena vrijednost imovine CIU_i-a;

EQ_i = računovodstvena vrijednost vlasničkih instrumenata CIU_i-a;

2) za sve ostale izloženosti, $RW_i^* = 1.250\%$.

(2) Kreditna institucija izračunava iznos izloženosti minimalne vrijednosti obaveze (eng. *minimum value commitment*) koja ispunjava uslove iz stava 4 ovog člana kao diskontovanu sadašnju vrijednost garantovanog iznosa primjenom diskontnog faktora koji ne uključuje rizik statusa neispunjavanja obaveza (eng. *default risk free discount factor*). Kreditna institucija može da umanje iznos izloženosti garantovane minimalne vrijednosti obaveze za bilo koje gubitke koji su priznati u odnosu na minimalnu vrijednost obaveze u skladu sa važećim računovodstvenim okvirom.

(3) Kreditna institucija izračunava rizikom ponderisani iznos izloženosti za vanbilansne izloženosti koje proizilaze iz minimalne vrijednosti obaveze koje ispunjavaju sve uslove iz stava 4 ovog člana množenjem iznosa tih izloženosti faktorom konverzije od 20% i ponderom rizika izvedenim na osnovu čl. 149 ili 171 ove odluke.

(4) Kreditna institucija utvrđuje rizikom ponderisani iznos izloženosti za vanbilansne izloženosti koje proizilaze iz minimalne vrijednosti obaveze u skladu sa stavom 2 i 3 ovog člana ako su ispunjeni svi sljedeći uslovi:

1) vanbilansna izloženost kreditne institucije je garantovana minimalna vrijednost za ulaganje u udjele ili akcije jednog ili više CIU-a u skladu sa kojim je kreditna institucija dužna da plati u okviru minimalne vrijednosti obaveze samo ako je tržišna vrijednost odnosnih izloženosti jednog ili više CIU-a niža od unaprijed određenog praga u određenom trenutku ili više njih, kako je utvrđeno ugovorom;
2) CIU je:
   – UCITS, kako je definisan članom 3 tačka 3 ove odluke; ili
   – alternativni investicioni fond - AIF, kako je definisan članom 3 tačka 4 ove odluke, koji ulaže isključivo u prenosive hartije od vrijednosti ili drugu likvidnu finansijsku aktivu ako mandat AIF-a ne dozvoljava da njegova ukupna izloženost bude veća od njegove ukupne neto vrijednosti portfolija;
3) sadašnja tržišna vrijednost odnosnih izloženosti CIU-a na kojima se zasniva minimalna vrijednost obaveze bez uzimanja u obzir efekata vanbilansnih minimalnih vrijednosti obaveza je jednaka ili veća od iznosa sadašnje vrijednosti praga koji je utvrđen u minimalnoj vrijednosti obaveze;
4) kada se iznos viška tržišne vrijednosti odnosnih izloženosti jednog ili više CIU-a u odnosu na sadašnju vrijednost minimalne vrijednosti obaveze smanjuje, kreditna institucija, ili drugo društvo obuhvaćeno konsolidacijom kojoj podliježe i sama kreditna institucija u skladu sa Zakonom mogu uticati na sastav odnosnih izloženosti jednog ili više CIU-a ili mogu da na druge načine ograniče mogućnost daljeg smanjenja viška;
5) krajnji direktni ili indirektni korisnik minimalne vrijednosti obaveze obično je fizičko lice ili SME (u daljrm tekstu: „retail“ klijent“).

(5) Za potrebe stava 4 tačka 5 ovog člana, „*retail*“ klijent je klijent koji nije profesionalni klijent.

(6) Profesionalni klijent je klijent koji posjeduje iskustvo, znanje i stručnost za donošenje sopstvenih investicionih odluka i koji adekvatno procjenjuje rizike kojima se izlaže.

Izloženosti po osnovu vlasničkih ulaganja

Član 153

(1) Izloženostima na osnovu vlasničkih ulaganja smatraju se:

1) izloženosti koje nijesu dužničke i predstavljaju podređeno preostalo pravo na imovinu (aktivu) ili prihod emitenta; i
2) dužničke izloženosti i druge hartije od vrijednosti, partnerstva, derivati ili drugi instrumenti čija je ekonomska suština slična izloženostima iz tačke 1 ovog stava.

(2) Izloženostima na osnovu vlasničkih ulaganja dodjeljuje se ponder rizika 100%, osim ako:

1) su u pitanju odbitne stavke u skladu sa Dijelom II ove odluke;
2) se tim izloženostima dodjeljuje ponder rizika 250% u skladu sa članom 38 stav 5 ove odluke;
3) se tim izloženostima dodjeljuje ponder rizika 1.250% u skladu sa članom 99 ove odluke; ili
4) se te izloženosti tretiraju kao visokorizične stavke u skladu sa članom 145 ove odluke.

(3) Ulaganja u instrumente vlasničkog ili regulatornog kapitala koje emituju kreditne institucije smatraju se potraživanjima na osnovu vlasničkih ulaganja, osim ako predstavljaju odbitnu stavku od regulatornog kapitala ili im se dodjeljuje ponder rizika 250% u skladu sa članom 38 stav 5 ili se tretiraju kao visokorizične stavke u skladu sa članom 145 ove odluke.

Ostale stavke

Član 154

(1) Materijalnoj aktivi, u smislu zemljišta i zgrada koje kreditna institucija koristi za sopstveno poslovanje, dodjeljuje se ponder rizika 100%.

(2) Plaćanjima unaprijed i obračunatim nenaplaćenim prihodima kojima kreditna institucija ne može da odredi druge ugovorne strane dodjeljuje se ponder rizika 100%.

(3) Stavkama gotovine u postupku naplate dodjeljuje se ponder rizika 20%.

(4) Novcu u blagajni i trezoru, kao i gotovinskim ekvivalentima, dodjeljuje se ponder rizika 0%.

(5) Zlatu u trezoru ili na posebnoj lokaciji u mjeri u kojoj je pokriveno obavezama u zlatu dodjeljuje se ponder rizika 0%.

(6) U slučaju ugovora o prodaji i ponovnoj kupovini aktive (eng. *asset sale and repurchase agreements*), kao i direktim forward kupovinama, primjenjuje se ponder rizika koji bi se dodijelio aktivi na koju se transakcije odnose, a ne drugim ugovornim stranama tih transakcija.

(7) Ako kreditna institucija pruža kreditnu zaštitu za određeni broj izloženosti pod uslovom da nastanak n-tog statusa neispunjavanja obaveza u skupu izloženosti zahtijeva obavezu plaćanja i da taj kreditni događaj dovodi do raskida ugovora, ponderi rizika za izloženosti koje se nalaze u grupi izloženosti, izuzimajući n-1 izloženosti, sabiraju se do maksimalnog nivoa od 1.250% i množe se sa nominalnom vrijednošću zaštite koju je omogućio kreditni derivat kako bi se izračunao iznos rizikom ponderisane izloženosti. Izloženosti n-1 koje se isključuju iz navedenog zbira su one koje daju niži rizikom ponderisani iznos nego bilo koje druge izloženosti uključene u zbir.

(8) Iznos izloženosti po osnovu lizinga (zakupa) jednak je diskontovanim minimalnim plaćanjima zakupa. Minimalna plaćanja zakupa su plaćanja koja zakupodavac zahtijeva ili može zahtijevati od zakupca tokom trajanja ugovora o lizingu (zakupu) i plaćanja na osnovu bilo koje opcije kupovine predmeta zakupa koja će vrlo vjerovatno biti izvršena. Strana koja nije zakupac može imati obavezu plaćanja ostatka vrijednosti imovine date u zakup i ako takva obaveza plaćanja ispunjava uslove iz člana 220 ove odluke koji se odnose na priznavanje pružaoca zaštite, kao i zahtjeve za priznavanje drugih vrsta jemstava iz čl. 233, 234 i 235, ona se može priznati kao nematerijalna kreditna zaštita u skladu sa Odjeljkom 4 ove glave. Takve izloženosti svrstavaju se u odgovarajuću kategoriju izloženosti u skladu sa članom 129 ove odluke. Kada izloženost predstavlja ostatak vrijednosti aktive date u zakup, iznosi rizikom ponderisanih izloženosti izračunavaju se na sljedeći način:

$$Rizikom\ ponderisana\ izloženost\ = \frac{1}{t} \cdot 100\% \cdot ostatak\ vrijednosti\ aktive\ date\ u\ zakup$$

pri čemu je *t* viši od 1 i najbliži broj cijelih godina do preostalog perioda zakupa.

Odsjek 3 – Priznavanje i raspoređivanje kreditnih procjena

Pododsjek 1 – Priznavanje eksternih institucija za procjenu kreditnog rizika

Korišćenje kreditnih procjena ECAI

Član 155

(1) Eksterna kreditna procjena može da se koristiti za određivanje pondera rizika izloženosti u skladu sa ovim odjeljkom samo ako ju je dodijelila ili potvrdila priznata ECAI.

(2) ECAI se smatra priznatom ako je uključena u listu priznatih ECAI koje Centralna banka objavljuje na svojoj internet stranici.

(3) Centralna banka na svojoj internet stranici objavljuje i raspoređivanje oznaka rejtinga koje koriste priznate ECAI u odgovarajuće stepene kreditnog kvaliteta.

Pododsjek 2 - Korišćenje kreditnih procjena agencija za kreditiranje izvoza (ECA)

Uslovi za korišćenje kreditnih procjena agencija za kreditiranje izvoza (ECA)

Član 156

(1) Za potrebe člana 131 ove odluke, kreditna institucija može da koriste kreditne procjene agencija za kreditiranje izvoza koju su odabrale da koriste, ako je ispunjen jedan od sljedećih uslova:

1) radi se o opšte prihvaćenom rejtingu agencija za kreditiranje izvoza (ECA) koje učestvuju u „Dogovoru o smjernicama za službeno podržane izvozne kredite“ OECD-a;
2) agencija za kreditiranje izvoza objavljuje svoje kreditne procjene i obavezuje se da će koristiti dogovorenu metodologiju OECD-a, a kreditna procjena povezana je sa jednom od osam minimalnih premija osiguranja izvoznih poslova (MPOIP) utvrđenih dogovorenom metodologijom OECD-a.

(2) Kreditna institucija može da opozove svoj odabir ECA, a tim da je dužna da obrazloži taj opoziv, ako postoje konkretne naznake da je cilj povlačenja prethodno odabrane ECA smanjenje zahtjeva koji se odnose na adekvatnost kapitala.

(3) Izloženostima kod kojih se za potrebe dodjeljivanja pondera rizika priznaje kreditna procjena agencija za kreditiranje izvoza (ECA), dodjeljuje se ponder rizika iz sljedeće tabele:

Tabela 9

MPOIP	0	1	2	3	4	5	6	7
ponder rizika	0%	0%	20%	50%	100%	100%	100%	150%

Odsjek 4 – Korišćenje kreditnih procjena eksternih institucija za procjenu kreditnog rizika (ECAI) za određivanje pondera rizika

Opšti zahtjevi

Član 157

(1) Kreditna institucija može da odabere jednu ili više ECAI koje će da koristi za određivanje pondera rizika koji se dodjeljuju stavkama aktive i vanbilansa.

(2) Kreditna institucija može da opozove svoj odabir ECAI.

(3) Kreditna institucija koja opozove svoj odabir ECAI mora da ga obrazloži ako postoje konkretne naznake da je cilj povlačenja prethodno odabrane ECAI smanjenje zahtjeva koji se odnose na adekvatnost kapitala.

(4) Kreditna institucija ne smije da primjenjuje selektivno kreditne procjene.

(5) Kreditna institucija je dužna da koristi zatražene kreditne procjene od ECAI.

(6) Prilikom korišćenja kreditnih procjena kreditna institucija je dužna da se pridržava sljedećih zahtjeva:

1) kreditna institucija koja odluči da koristi kreditne procjene koje dodjeljuje ECAI za određene kategorije stavki mora da koristi te kreditne procjene dosljedno za sve izloženosti iz navedene kategorije;
2) kreditna institucija koja odluči da koristi kreditne procjene koje dodjeljuje ECAI mora da ih koristi kontinuirano i dosljedno;
3) kreditna institucija smije da koristi samo kreditne procjene ECAI koje uzimaju u obzir sve iznose koje kreditna institucija potražuje i glavnicu i pripadajuće kamate;

4) ako za stavku postoji samo jedna kreditna procjena odabrane ECAI, za određivanje pondera rizika za tu stavku koristi se ta kreditna procjena;
5) ako za stavku postoje dvije kreditne procjene odabranih ECAI koje odgovaraju različitim ponderima rizika, toj stavci dodjeljuje se viši ponder rizika;
6) ako za stavku postoji više od dvije kreditne procjene odabranih ECAI, koriste se kreditne procjene koje daju dva najniža pondera rizika, s tim što ako se ta dva najniža pondera rizika razlikuju, dodjeljuje se viši ponder rizika, a ako su jednaki koristi se taj ponder rizika.

Kreditna procjena emitenta i emisije

Član 158

(1) Ako postoji kreditna procjena za određeni program emisije ili za finansijski instrument kojem pripada stavka koja predstavlja izloženost, ta kreditna procjena se koristi za određivanje pondera rizika koji se dodjeljuje toj stavki.

(2) Ako za određenu stavku ne postoji neposredna kreditna procjena, a postoji kreditna procjena za određeni program emisije ili finansijski instrument kojem ne pripada stavka koja predstavlja izloženost ili ako postoji opšta kreditna procjena za emitenta, ta se kreditna procjena koristi u sljedećim slučajevima:
- ako daje viši ponder rizika nego što bi to inače bio slučaj i predmetna izloženost je u svakom pogledu istog ranga ili podređena u odnosu na određeni program emisije ili finansijski instrument ili u odnosu na nadređene neosigurane izloženosti tog emitenta;
- ako daje niži ponder rizika i predmetna izloženost je u svakom pogledu istog ranga ili nadređena u odnosu na određeni program emisije ili finansijski instrument ili u odnosu na nadređene neobezbijeđene izloženosti tog emitenta.

(3) U svim ostalim slučajevima izloženost se tretira kao izloženost koja nema kreditnu procjenu.

(4) Primjena odredbi iz st. 1 i 2 ovog člana ne utiče na primjenu člana 146 ove odluke koji se odnosi na pokrivene obveznice.

(5) Kreditne procjene za emitente koji pripadaju određenoj grupi privrednih društava ne mogu se koristiti kao kreditne procjene drugog emitenta iz te iste grupe privrednih društava.

Dugoročne i kratkoročne kreditne procjene

Član 159

(1) Kratkoročne kreditne procjene mogu se koristiti samo za kratkoročne stavke aktive i vanbilansa koje predstavljaju izloženost prema institucijama i privrednim društvima.

(2) Kratkoročna kreditna procjena se može koristiti samo za stavku na koju se odnosi ta kratkoročna kreditna procjena i ne može se koristiti za izvođenje pondera rizika za neku drugu stavku, osim u sljedećim slučajevima:
1) ako je finansijskom instrumentu za koji postoji kratkoročna kreditna procjena dodijeljen ponder rizika 150%, onda se svim neobezbijeđenim izloženostima prema istom dužniku kojima nije dodijeljen rejting, bez obzira na to da su li one kratkoročne ili dugoročne, isto dodjeljuje ponder rizika 150%;
2) ako je finansijskom instrumentu za koji postoji kratkoročna kreditna procjena dodijeljen ponder rizika 50%, ni jednoj kratkoročnoj izloženosti koja nema kreditnu procjenu ne smije se dodijeliti ponder rizika niži od 100%.

Stavke u domaćoj i stranoj valuti

Član 160

(1) Kreditna procjena koja se odnosi na stavku denominovanu u domaćoj valuti dužnika ne može se koristiti za izvođenje pondera rizika za drugu izloženost prema istom dužniku koja je denominovana u stranoj valuti.

(2) Ako izloženost nastane zbog učestvovanja kreditne institucije u kreditu koji je odobrila multilateralna razvojna banka čiji je status povjerilaca sa pravom prvenstva priznat na tržištu, kreditna procjena za dužnikovu stavku u domaćoj valuti može se iskoristiti za određivanje pondera rizika za tu izloženost.

ODJELJAK 3 – Metod zasnovan na internim rejtinzima (IRB metod)

Odsjek 1 – Odobrenje Centralne banke za primjenu IRB metoda

Značenje izraza

Član 161

(1) Izrazi upotrijebljeni u ovog odjeljku imaju sljedeće značenje:

1) **rejting sistem** su svi metodi, procesi, kontrole, prikupljanje podataka i IT sistemi koji služe za procjenu kreditnog rizika, raspoređivanje izloženosti u rejting kategorije ili skupove izloženosti i kvantifikovanje procjena statusa neispunjavanja obaveza i gubitaka za određenu vrstu izloženosti;
2) **vrsta izloženosti** je grupa izloženosti kojima se upravlja na homogeni način, koja se formira od strane određene vrste finansijskog instrumenta, i koje mogu da budu ograničene na jedan subjekat ili na podskup subjekata u okviru grupe institucija, pod uslovom da se istom vrstom izloženosti upravlja na različite načine u različitim subjektima grupe institucija;
3) **poslovna jedinica** je odvojeni organizacioni ili pravni subjekat, poslovna linija ili geografska lokacija;
4) **veliki subjekat u finansijskom sektoru** je svaki subjekat finansijskog sektora koji ispunjava sljedeće uslove:
   – njegova ukupna aktiva, izračunata na pojedinačnoj ili konsolidovanoj osnovi jednaka je ili veća od 70 milijardi EUR, pri čemu se za određivanje visine aktive koriste najnoviji revidirani finansijski izvještaj ili konsolidovani finansijski izvještaj; i
   – na taj subjekat, ili na jedno od njegovih zavisnih društava, primjenjuju se prudencijalni propisi u Crnoj Gori ili zakoni druge zemlje koja primjenjuje prudencijalni supervizorski i pravni okvir najmanje jednak onome koji se primjenjuje u Crnoj Gori ili Evropskoj Uniji;
5) **neregulisani subjekat finansijskog sektora** je subjekat koji nije regulisani subjekat finansijskog sektora, ali čija je osnovna djelatnost obavljanje jedne ili više aktivnosti iz člana 9 tač. 1 do 16 Zakona;
6) **rejting kategorija dužnika** je kategorija rizika u okviru rejting kategorije za dužnike, za koju se izračunavaju procjene vjerovatnoće nastanka statusa neispunjavanja obaveza (PD), a u koju se dužnici raspoređuju na osnovu specifičnog i jasno određenog skupa rejting kriterijuma;
7) **rejting kategorija proizvoda** je kategorija rizika u okviru rejting skale za proizvode, za koju se izračunavaju sopstvene procjene LGD-a, a u koju se raspoređuju izloženosti po osnovu specifičnog i jasno prepoznatljivog skupa rejting kriterijuma.

Odobrenje za primjenu IRB metoda

Član 162

(1) Ako su ispunjeni uslovi iz ovog odjeljka, Centralna banka će odobriti kreditnim institucijama da izračunavaju sopstvene iznose rizikom ponderisane izloženosti koristeći se metodom zasnovanom na internim rejtinzima (u daljem tekstu: IRB metod).

(2) Za svaku kategoriju izloženosti i za svaki rejting sistem i metode internih modela za izloženosti po osnovu vlasničkih ulaganja i za svaki metod koji se primjenjuje za procjenu LGD-a i faktora konverzije potrebno je prethodno odobrenje za primjenu IRB metoda, uključujući sopstvene procjene LGD-a i faktora konverzije.

(3) Kreditna institucija ne može bez prethodnog odobrenja Centralne banke da vrši:
1) značajne izmjene obuhvata primjene rejting sistema ili metoda internih modela za izloženosti po osnovu vlasničkih ulaganja za koje je kreditna institucija dobila odobrenje; i
2) značajne izmjene rejting sistema ili metoda internih modela za izloženosti po osnovu vlasničkih ulaganja za koje je kreditna institucija dobila odobrenje.

(4) Obuhvat primjene rejting sistema iz stava 3 tačka 1 ovog člana uključuje sve izloženosti relevantnog tipa izloženosti za koje je razvijen taj rejting sistem.

(5) Kreditna institucija je dužna da obavještava Centralnu banku o svim izmjenama kod rejting sistema ili metoda internih modela za izloženosti po osnovu vlasničkih ulaganja.

Procjena zahtjeva za primjenu IRB metod od strane Centralne banke

Član 163

(1) Centralna banka, u skladu sa članom 162 ove odluke, će izdati kreditnoj instituciji odobrenje za primjenu IRB metoda, uključujući, ako je primjenjivo, i korišćenje sopstvenih procjena LGD-a i faktora konverzije, samo ako je ocijenila da su zadovoljeni zahtjevi iz ovog odjeljka, naročito zahtjevi iz Odsjeku 6 ovog odjeljka, da su sistemi upravljanja kreditnim izloženostima i dodjele rejtinga u kreditnoj instituciji zadovoljavajući i dosljedno primijenjeni u poslovanju kreditne institucije i, naročito, da je kreditna institucija Centralnoj banci dokazala da su ispunjeni sljedeći uslovi:
1) rejting sistem kreditne institucije omogućava smislenu procjenu karakteristika dužnika i proizvoda, smislenu diferencijaciju rizika i tačnu i dosljednu kvantitativnu procjenu rizika;
2) interni rejtinzi i procjene vjerovatnoće nastanka statusa neispunjavanja obaveza i gubitaka koji se koriste prilikom obračuna kapitalnih zahtjeva i sa njima povezani sistemi i procesi imaju bitnu ulogu u upravljanju rizicima i procesu odlučivanja, kao i u procesu odobravanja kredita, internog raspoređivanja kapitala i u funkcijama korporativnog upravljanja kreditne institucije;
3) kreditna institucija ima posebnu organizacionu jedinicu za kontrolu kreditnog rizika za svoje rejting sisteme koja je na odgovarajući način nezavisna i nije izložena nikakvom neprimjerenom uticaju;
4) kreditna institucija prikuplja i čuva sve relevantne podatke kako bi obezbijedila efikasnu podršku sopstvenom procesu mjerenja i upravljanja kreditnim rizikom;
5) kreditna institucija dokumentuje svoje rejting sisteme i razloge za odabir njihovog dizajna i sprovodi validaciju svojih rejting sistema;

6) kreditna institucija je izvršila validaciju svakog rejting sistema i svakog metoda internih modela za izloženosti po osnovu vlasničkih ulaganja tokom odgovarajućeg perioda prije dobijanja odobrenja za primjenu tog rejting sistema ili metoda internih modela za izloženosti po osnovu vlasničkih ulaganja i tokom tog perioda je ocijenila da li taj rejting sistem ili metodi internih modela za izloženosti po osnovu vlasničkih ulaganja odgovaraju obuhvatu primjene rejting sistema ili metoda internih modela za izloženosti po osnovu vlasničkih ulaganja i na osnovu takve procjene je napravila potrebne izmjene tih rejting sistema ili metoda internih modela za izloženosti po osnovu vlasničkih ulaganja;
7) kreditna institucija je u skladu sa IRB metodom izračunala kapitalni zahtjev na osnovu svojih procjena parametara rizika i o tome izvještava Centralnu banku;
8) kreditna institucija je rasporedila i nastavlja da raspoređuje sve izloženosti u obuhvatu primjene rejting sistema u rejting kategorije ili skupove izloženosti tog rejting sistema; kreditna institucija je rasporedila i nastavlja da raspoređuje sve izloženosti u obuhvatu primjene metoda za izloženosti po osnovu vlasničkih ulaganja prema tom metodu internih modela.

(2) Zahtjevi za primjenu IRB metoda, uključujući korišćenje sopstvenih procjena LGD-a i faktora konverzije, primjenjuju se i kad kreditna institucija primjenjuje rejting sistem ili model koji se koristi u okviru rejting sistema koji je kupila od spoljnog dobavljača.

Prethodno iskustvo u primjeni IRB metoda

Član 164

(1) Kreditna institucija koja podnosi zahtjev za primjenu IRB metoda mora da pokaže da je za date kategorije izloženosti iz IRB metoda, u internom procesu mjerenja i upravljanja rizicima, najmanje tri godine prije početka primjene IRB metoda primjenljivala rejting sisteme koji su u velikoj mjeri u skladu sa zahtjevima navedenim u Odsjeku 6 ovog odjeljka.

(2) Kreditna institucija koja podnosi zahtjev za primjenu sopstvenih procjena LGD-a i faktora konverzije mora da dokaže Centralnoj banci da je procjenjivala i primjenljivala sopstvene procjene LGD-a i faktora konverzije na način koji u velikoj mjeri odgovara zahtjevima za primjenu sopstvenih procjena parametara iz Odsjeka 6 ovog odjeljka najmanje tri godine prije nego što joj se dozvoli primjena sopstvenih procjena LGD-a i faktora konverzije.

(3) Ako kreditna institucija nakon dobijanja inicijalnog odobrenja proširi primjenu IRB metoda, iskustvo kreditne institucije smatra se dovoljnim za ispunjavanje zahtjeva iz st. 1 i 2 ovog člana u odnosu na dodatne obuhvaćene izloženosti. Ako se primjena rejting sistema proširi na izloženosti koje su značajno različite u odnosu na obim postojeće primjene u tolikoj mjeri da se ne može pretpostaviti da je postojeće iskustvo dovoljno za ispunjavanje zahtjeva ovih odredaba u odnosu na dodatne izloženosti, zahtjevi iz st. 1 i 2 ovog člana primjenjuju se odvojeno na dodatne izloženosti.

Mjere koje se preduzimaju ako kreditne institucije prestanu da ispunjavaju zahtjeve iz ovog odjeljka

Član 165

Ako kreditna institucija prestane da ispunjava zahtjeve iz ovog odjeljka, dužna je da o tome obavjesti Centralnu banku i preduzme sljedeće:
1) Centralnoj banci prezentira vjerodostojan plan za blagovremeno ponovno ispunjavanje zahtjeva i ostvaruje taj plan u roku koji je dogovoren sa Centralnom bankom; ili
2) Centralnoj banci vjerodostojno dokaže da dejstvo prestanka ispunjavanja zahtjeva nije značajno.

Metodologija za raspoređivanje izloženosti u različite kategorije izloženosti

Član 166

(1) Metodologija koju kreditna institucija primjenjuje za raspoređivanje izloženosti u različite kategorije izloženosti mora biti adekvatna i kreditna institucija je mora dosljedno primjenjivati.

(2) Svaka izloženost raspoređuje se u jednu od sljedećih kategorija izloženosti:
1) izloženosti prema centralnim vladama i centralnim bankama;
2) izloženosti prema institucijama;
3) izloženosti prema privrednim društvima;
4) izloženosti prema „*retail*-u“;
5) izloženosti po osnovu vlasničkih ulaganja;
6) stavke koje predstavljaju pozicije sekjuritizacije;
7) ostala aktiva (koja ne predstavlja kreditne obaveze).

(3) U kategoriju iz stava 2 tačka 1 ovog člana raspoređuju se i sljedeće izloženosti:
1) izloženosti prema jedinicama regionalne ili lokalne samouprave ili subjektima javnog sektora koje se tretiraju kao izloženosti prema centralnoj vladi u skladu sa čl. 132 i 133 ove odluke;
2) izloženosti prema multilateralnim razvojnim bankama iz člana 134 stav 2 ove odluke;

3) izloženosti prema međunarodnim organizacijama kojima se dodjeljuje ponder rizika 0% u skladu sa članom 135 ove odluke.

(4) U kategoriju iz stava 2 tačka 2 ovog člana raspoređuju se i sljedeće izloženosti:
1) izloženosti prema jedinicama regionalne ili lokalne samouprave koje se ne tretiraju kao izloženosti prema centralnoj vladi u skladu sa članom 132 st. 3 i 5;
2) izloženosti prema subjektima javnog sektora koje se ne tretiraju kao izloženosti prema centralnim vladama u skladu sa članom 133 st. 5 i 6;
3) izloženosti prema multilateralnim razvojnim bankama kojima se ne dodjeljuje ponder rizika 0% u skladu sa članom 134; i
4) izloženosti prema finansijskim institucijama koje se tretiraju kao izloženosti prema institucijama u skladu sa članom 136 stav 6 ove odluke.

(5) U kategoriju izloženosti prema „*retail-u*“ iz stava 2 tačka 4 ovog člana mogu se rasporediti izloženosti za koje su ispunjeni sljedeći uslovi:
1) radi se o izloženostima:
   – prema jednom ili više fizičkih lica; ili
   – prema malim ili srednjim privrednim društvima, pod uslovom da ukupni iznos koji dužnik ili grupa povezanih dužnika duguje kreditnoj instituciji i njenim matičnim društvima i njihovim zavisnim društvima, uključujući sve dospjele neizmirene izloženosti, a isključujući izloženosti obezbijeđene kolateralom u obliku stambene nepokretnosti, ne prelazi 300 hilj. EUR prema saznanju kreditne institucije koja je preduzela razumne mjere da bi to provjerila;
2) kreditna institucija te izloženosti u svom upravljanju rizikom tokom vremena tretira dosljedno i na sličan način;
3) izloženostima se ne upravlja pojedinačno kao izloženostima u kategoriji izloženosti prema privrednim društvima;
4) sve izloženosti su dio većeg broja izloženosti kojima se upravlja na sličan način.

(6) Pored izloženosti iz stava 6 ovog člana, u kategoriju izloženosti prema „*retail*-u“ uključuje se i sadašnja vrijednost minimalnih plaćanja lizinga.

(7) U kategoriju izloženosti po osnovu vlasničkih ulaganja iz stava 2 tačka 5 ovog člana raspoređuju se:
1) nedužničke izloženosti koje sadrže podređeno rezidualno pravo na aktivu ili prihod emitenta; i

2) dužničke izloženosti i druge hartije od vrijednosti, partnerstva, derivati ili drugi instrumenti čija je ekonomska suština slična izloženostima iz tačke 1 ovog stava.

(8) Svaka kreditna obaveza koja nije raspoređena u kategoriju izloženosti iz stava 2 tač. 1, 2, 4, 5 i 6 ovog člana raspoređuje se u kategoriju izloženosti prema privrednim društvima iz tačke 3 tog stava.

(9) U kategoriji izloženosti prema privrednim društvima iz stava 2 tačka 3 ovog člana, kreditna institucija posebno određuje kao izloženosti u obliku specijalizovanog finansiranja one izloženosti koje imaju sljedeće karakteristike:
1) radi se o izloženosti prema subjektu koji je naročito osnovan radi finansiranja ili upravljanja materijalnom imovinom ili o ekonomski uporedivoj izloženosti;
2) ugovorne odredbe daju zajmodavcu značajan stepen kontrole nad imovinom i prihodima koji se na osnovu te imovine ostvaruju; i
3) primarni izvor otplate obaveza je prihod koji se ostvaruje na osnovu imovine koja je predmet finansiranja, a ne nezavisni novčani tokovi koje taj subjekat ostvaruje u poslovanju.

(10) Ako ostatak vrijednosti aktive date u lizing nije uključen u izloženosti po osnovu lizinga iz člana 185 stav 6 ove odluke, taj ostatak vrijednosti se uključuje u kategoriju izloženosti iz stava 2 tačka 7 ovog člana.

(11) Izloženost koja proizilazi iz pružanja zaštite kreditnim derivatom na osnovu n-tog nastanka statusa neispunjavanja obaveza raspoređuje se u istu kategoriju iz stava 2 ovog člana u koju bi se rasporedile izloženosti iz korpe, osim ako bi pojedine izloženosti u korpi bile raspoređene u različite kategorije izloženosti. U tom slučaju se izloženost raspoređuje u kategoriju izloženosti prema privrednim društvima iz stava 2 tačka 3 ovog člana.

Uslovi za primjenu IRB metoda u različitim kategorijama izloženosti i poslovnih jedinica

Član 167

(1) Kreditna institucija i sva matična društva i njihova zavisna društva primjenjuju IRB metod za sve izloženosti, osim ako su od Centralne banke dobili odobrenje da trajno primjenjuju standardizovani metod u skladu sa članom 169 ove odluke.

(2) Uz prethodno odobrenje Centralne banke, uvođenje IRB metoda moguće je obaviti postupno za različite kategorije izloženosti iz člana 166 u okviru iste poslovne jedinice, u različitim poslovnim jedinicama iste grupe ili za korišćenje sopstvenih procjena LGD-a ili faktora konverzije za obračun pondera rizika za izloženosti prema privrednim društvima, institucijama, centralnim vladama i centralnim bankama.

(3) U slučaju kategorije izloženosti prema „*retail-u*“ iz člana 166 stav 5 ove odluke, uvođenje IRB metoda moguće je izvršiti postupno za različite kategorije izloženosti kojima odgovaraju različite korelacije iz člana 173 ove odluke.

(4) Centralna banka određuje period u kojem kreditne institucije i sva matična društva i njihova zavisna društva moraju da primijene IRB metod za sve izloženosti. Taj period predstavlja period koji Centralna banka smatra odgovarajućim na osnovu vrste i obima poslovanja kreditne institucije i svih matičnih društava i njihovih zavisnih društava, kao i broja i prirode rejting sistema koji će se primjenjivati.

(5) Kreditna institucija sprovodi primjenu IRB metoda u skladu sa uslovima koje je odredila Centralna banka. Centralna banka te uslove oblikuje tako da obezbjeđuju da se fleksibilnost iz stava 1 ovog člana ne koristi selektivno u svrhu postizanja smanjenih minimalnih kapitalnih zahtjeva s obzirom na one kategorije izloženosti ili poslovne jedinice koje je još potrebno uključiti u IRB metod ili u korišćenje sopstvenih procjena LGD-a i faktora konverzije.

(6) Kreditna institucija kojoj je odobrena primjena IRB metoda za bilo koju kategoriju izloženosti primjenjuje IRB metod za kategoriju izloženosti po osnovu vlasničkih ulaganja iz člana 166 stav 2 tačka 5 ove odluke, osim ako je toj kreditnoj instituciji u skladu sa članom 169 ove odluke odobrena primjena standardizovanog metoda za izloženosti po osnovu vlasničkih ulaganja i za kategoriju izloženosti po osnovu ostale aktive iz člana 166 stav 2 tačka 7 ove odluke.

Uslovi za povratak na primjenu manje sofisticiranih metoda

Član 168

(1) Kreditna institucija koja primjenjuje IRB metod za određenu kategoriju izloženosti ili vrstu izloženosti ne smije prestati da koristi taj metod i početi da primjenjuje standardizovani metod za obračun iznosa rizikom ponderisanih izloženosti, ako nijesu ispunjeni sljedeći uslovi:

1) kreditna institucija je Centralnoj banci na zadovoljavajući način dokazala da primjena standardizovanog metoda nije predložena radi umanjenja kapitalnih zahtjeva kreditne institucije, da je nužna zbog prirode i složenosti ukupnih izloženosti kreditne institucije te vrste i da neće imati značajan nepovoljan uticaj na solventnost ili sposobnost kreditne institucije za efikasno upravljanje rizikom; i
2) kreditna institucija je dobila prethodno odobrenje Centralne banke.

(2) Kreditna institucija koja je, u skladu sa članom 170 stav 9 ove odluke, dobila odobrenje za primjenu sopstvenih procjena LGD-a i faktora konverzije, ne smije se vratiti na primjenu vrijednosti LGD-a i faktora konverzije iz člana 170 stav 8 ove odluke ako nijesu ispunjeni sljedeći uslovi:

1) kreditna institucija je Centralnoj banci na zadovoljavajući način dokazala da primjena LGD-a i faktora konverzije iz člana 170 stav 8 ove odluke za određenu kategoriju izloženosti ili vrstu izloženosti nije predložena radi umanjenja kapitalnih zahtjeva, da je primjena LGD-a i faktora konverzije iz člana 170 stav 8 ove odluke neophodna zbog prirode i složenosti njenih ukupnih izloženosti te vrste i da ta primjena neće imati značajan nepovoljan uticaj na solventnost kreditne institucije ili njenu sposobnost za efikasno upravljanje rizikom;
2) kreditna institucija je dobila prethodno odobrenje Centralne banke.

(3) Primjena st. 1 i 2 ovog člana podliježe uslovima za postupno uvođenje IRB metoda koje je Centralna banka odredila u skladu sa članom 167 i odobrenju za trajno izuzeće od primjene IRB metoda iz člana 169 ove odluke.

Uslovi za trajno izuzeće od primjene IRB metoda

Član 169

(1) Kreditna institucija koja je od Centralne banke dobile prethodno odobrenje za primjenu IRB metoda u obračunu iznosa rizikom ponderisanih izloženosti i iznosa očekivanih gubitaka za jednu ili više kategorija izloženosti, može da primjenjuje standardizovani metod za sljedeće izloženosti:

1) kategoriju izloženosti iz člana 166 stav 2 tačka 1 ove odluke, ako je broj značajnih drugih ugovornih strana ograničen i za kreditnu instituciju bi uvođenje rejting sistema za te druge ugovorne strane bilo preveliko opterećenje;
2) kategoriju izloženosti iz člana 166 stav 2 tačka 2 ove odluke, ako je broj značajnih drugih ugovornih strana ograničen i za kreditnu instituciju bi uvođenje rejting sistema za te druge ugovorne strane bilo preveliko opterećenje;
3) izloženosti u poslovnim jedinicama koje nijesu značajne, kao i kategorije izloženosti ili vrste izloženosti koje nijesu značajne kako po visini izloženosti tako i po procijenjenom rizičnom profilu;
4) izloženosti prema centralnim vladama i centralnim bankama država članica, njihovim jedinicama regionalne ili lokalne samouprave, administrativnim organima i subjektima javnog sektora, pod sljedećim uslovima:
   - ne postoji razlika u riziku između izloženosti prema toj centralnoj vladi i centralnoj banci i ostalih izloženosti zbog posebnih javnih uređenja; i
   - izloženostima prema centralnoj vladi i centralnoj banci dodjeljuje se ponder rizika 0% u skladu sa članom 131 st. 2 ili 4 ili 6 ove odluke;
5) izloženosti kreditne institucije prema drugoj ugovornoj strani koja je njeno matično društvo, njeno zavisno društvo ili zavisno društvo njenog matičneg društva, pod uslovom da je druga ugovorna strana kreditna institucija ili finansijski holding, mješoviti finansijski holding, finansijska institucija, društvo za upravljanje aktivom ili društvo za

pomoćne usluge na koje se primjenjuju odgovarajući prudencijalni zahtjevi, ili društvo kojim kreditna institucija upravlja na jedinstvenoj osnovi u skladu sa ugovorom zaključenim sa tim društvom ili prema odredbama statuta tog društva, ili ako se upravni, upravljački ili nadzorni organi tog društva čine ista lica koja se nalaze u tim organima i kod kreditne institucije;

6) izloženosti po osnovu vlasničkih ulaganja u subjekte čijim se kreditnim obavezama dodjeljuje ponder rizika 0% u skladu sa Odjeljkom 2 ove glave, uključujući javno finansirane subjekte kod kojih je moguća primjena pondera rizika 0%;
7) izloženosti po osnovu vlasničkih ulaganja prema zakonodavnim programima za promovisanje posebnih sektora ekonomije koji obezbjeđuju kreditnim institucijama značajne subvencije za ulaganje i uključuju neki oblik državnog nadzora i ograničenja za kapitalna ulaganja, pri čemu se ukupne takve izloženosti mogu izuzeti od primjene IRB metoda do najviše 10% sopstvenog kapitala;
8) izloženosti u vidu obavezne rezerve koje ispunjavajukriterijume iz člana 136 stav 5 ove odluke; i
9) direktne i indirektne državne garancije iz člana 235 stav 3 ove odluke.

(2) Za potrebe stava 1 ovog člana, kategorije izloženosti po osnovu vlasničkih ulaganja kreditne institucije značajne su ako njihova ukupna vrijednost, isključujući izloženosti po osnovu vlasničkih ulaganja nastale prema zakonodavnim programima iz stava 1 tačka 8 ovog člana, tokom prethodne godine u prosjeku prelazi 10% sopstvenog kapitala kreditne institucije. Ako je broj tih izloženosti po osnovu vlasničkih ulaganja manji od 10 pojedinačnih udjela, taj prag iznosi 5% sopstvenog kapitala kreditne institucije.

Odsjek 2 – Obračun iznosa rizikom ponderisanih izloženosti

Pododsjek 1 – Tretman po vrsti kategorije izloženosti

Tretman po kategoriji izloženosti

Član 170

(1) Iznosi izloženosti ponderisani kreditnim rizikom za izloženosti koje pripadaju jednoj od kategorija izloženosti iz člana 166 stav 2 tač. 1 do 5 i tačka 7 ove odluke, ako se ne odbijaju od sopstvenih sredstava, izračunavaju se u skladu sa Pododsjekom 2 ovog odsjeka, osim ako se odbijaju od stavki redovnog osnovnog kapitala, dodatnog osnovnog kapitala ili dopunskog kapitala.

(2) Iznosi izloženosti ponderisani rizikom razvodnjavanja za otkupljena potraživanja izračunavaju se u skladu sa članom 176 ove odluke. Ako kreditna institucija ima pravo regresa prema prodavcu otkupljenih potraživanja s obzirom na rizik nastanka statusa neispunjavanja obaveza i na rizik razvodnjavanja, ne primjenjuju se odredbe ovog člana i čl. 171 177 st. 1 do 4 ove odlukem u vezi sa otkupljenim potraživanjima, a izloženost se tretira kao obezbijeđena izloženost.

(3) Obračun iznosa izloženosti ponderisanih kreditnim rizikom i rizikom razvodnjavanja zasniva se na relevantnim parametrima koji su povezanim sa predmetnom izloženošću i koji uključuju PD, LGD, efektivno dospijeće (u daljem tekstu: M) i iznos izloženosti. PD i LGD mogu se razmatrati pojedinačno ili zajedno, u skladu sa Odsjekom 4 ovog odjeljka.

(4) Za sve izloženosti koje pripadaju kategoriji izloženosti po osnovu vlasničkih ulaganja iz člana 166 stav 2 tačka 5 ove odluke, kreditna institucija izračunava iznose izloženosti ponderisane kreditnim rizikom u skladu sa članom 174 ove odluke. Kreditna institucija može koristiti metode iz člana 174 st. 6 do 11 ove odluke samo uz prethodno odobrenje Centralne banke. Centralna banka će izdati kreditnoj instituciji odobrenje za primjenu metoda internih modela iz člana 174 stav 9 ove odluke, ako kreditna institucija ispunjava zahtjeve iz Odsjeka 6 Pododsjek 4 ovog odjeljka.

(5) Za izloženosti u obliku specijalizovanog finansiranja, iznosi izloženosti ponderisani kreditnim rizikom mogu se izračunavati u skladu sa članom 172 st. 7 i 8 ove odluke.

(6) Za izloženosti koje pripadaju kategorijama izloženosti iz člana 166 stav 2 tač. 1 do 4 ove odluke, kreditne institucije utvrđuju sopstvene procjene PD-a u skladu sa članom 162 ove odluke i Odsjekom 6 ovog odjeljka.

(7) Za izloženosti iz kategorije izloženosti iz člana 166 stav 2 tačka 4 ove odluke, kreditna institucija utvrđuje sopstvene procjene LGD-a i faktora konverzije u skladu sa članom 162 ove odluke i Odsjekom 6 ovog odjeljka.

(8) Za izloženosti koje pripadaju kategorijama izloženosti iz člana 166 stav 2 tač. 1, 2 i 3, kreditna institucija primjenjuju vrijednosti LGD-a iz člana 180 stav 1 i faktore konverzije iz člana 185 stav 10 tač. 1 do 4 ove odluke, osim ako im je odobrena primjena sopstvenih procjena LGD-a i faktora konverzije za te kategorije izloženosti u skladu sa članom 185 stav 12 ove odluke.

(9) Za sve izloženosti koje pripadaju kategorijama izloženosti iz člana 166 stav 2 tačke 1 do 3, Centralna banka daje kreditnim institucijama odobrenje za primjenu sopstvenih procjena LGD-a i faktora konverzije u skladu sa članom 162 ove odluke i Odsjekom 6 ovog odjeljka.

(10) Za sekjuritizovane izloženosti i za izloženosti iz kategorije izloženosti iz člana 166 stav 2 tačka 6, iznosi rizikom ponderisanih izloženosti izračunavaju se u skladu sa Odjeljkom 5 ove glave.

Tretman izloženosti u obliku udjela ili akcija u CIU-ima

Član 171

(1) Kreditna institucija izračunava rizikom ponderisane iznose izloženosti za svoje izloženosti u obliku udjela ili akcija u CIU-u tako što rizikom ponderisani iznos izloženosti CIU-a, izračunat u skladu sa pristupima iz st. 2 i 5 ovog člana, množi procentom udjela ili akcija koji drže ta kreditna institucija.

(2) Ako su ispunjeni uslovi iz člana 149 st. 5 do 8 ove odluke, kreditna institucija koja ima dovoljno informacija o pojedinačnim odnosnim izloženostima CIU-a izračunava rizikom ponderisani iznos izloženosti CIU-a korišćenjem tih pojedinačnih odnosnih izloženosti CIU-a tako što im dodjeljuje pondere rizika kao da ima direktnu izloženost prema tim pozicijama CIU-a.

(3) Izuzetno od člana 101 stav 3 tačka 5 ove odluke, kreditna institucija koja izračunava rizikom ponderisani iznos izloženosti CIU-a u skladu sa st. 1 ili 2 ovog člana može kapitalni zahtjev za rizik prilagođavanja kreditnom vrednovanju izloženosti po derivatima tog CIU-a izračunati kao iznos jednak 50% kapitalnog zahtjeva za te izloženosti po derivatima kako je izračunato u skladu sa odjeljkom 6 odsjekom 3, 4 ili 5 ove glave, u zavisnosti od slučaja.

(4) Izuzetno od stava 4 ovog člana, kreditna institucija može da iz obračuna kapitalnog zahtjeva za rizik prilagođavanja kreditnom vrednovanju (CVA) isključi izloženosti po osnovu derivata koje ne bi podlijegale tom zahtjevu da je kreditna institucija zauzela te pozicije i imala direktnu izloženost po tom osnovu.

(5) Kreditna institucija koja primjenjuje „dubinski“ pristup iz st. 2 do 4 ovog člana i koja ispunjava uslove za trajno izuzeće od primjene IRB pristupa u skladu sa članom 169 ove odluke ili ne ispunjavaju uslove za primjenu metoda iz ovog odjeljka ili jednog ili više metoda iz odjeljka 5 ove glave za sve ili djelove odnosnih izloženosti CIU-a, izračunava rizikom ponderisane iznose izloženosti i iznose očekivanih gubitaka u skladu sa sljedećim principima:

1) za izloženosti koje su raspoređene u kategoriju izloženosti na osnovu vlasničkih ulaganja iz člana 166 stav 2 tačka 5 ove odluke, kreditna institucije primjenjuje jednostavni pristup ponderisanja iz člana 174 stav 3 ove odluke;
2) za izloženosti koje su raspoređene u kategoriju stavki koje čine pozicije sekjuritizacije iz člana 166 stav 2 tačka 6 ove odluke, kreditna institucija primjenjuje tretman iz člana 274 ove odluke kao da ona ima direktne te izloženosti;
3) za sve ostale odnosne izloženosti kreditna institucija primjenjuje standardizovani pristup iz odjeljka 2 ove glave.

(6) Ako za potrebe stava 5 tačka 1 ovog člana kreditna institucija ne može da razlikuje izloženosti po osnovu vlasničkih ulaganja u društva koja se ne kotiraju na berzi, izloženosti po osnovu vlasničkih ulaganja u društva koja se kotiraju na berzi i ostale izloženosti po osnovu vlasničkih ulaganja, dužna je da te izloženosti tretira kao ostale izloženosti po osnovu vlasničkih ulaganja.

(7) Ako su ispunjeni uslovi iz člana 149 stav 5 ove odluke, kreditna institucija koja nema dovoljno informacija o pojedinačnim odnosnim izloženostima CIU-a može da izračuna rizikom ponderisani iznos izloženosti tih izloženosti u skladu sa pristupom koji se zasniva na mandatu iz člana 150 st. 2 do 4 ove odluke, osim u slučaju izloženosti iz stava 5 ovog člana za koje kreditna institucija primjenjuje pristupe navedene u tom stavu.

(8) Prema članu 151 stav 2 ove odluke, kreditna institucija koje ne primjenjuju „dubinski“ pristup u skladu sa st. 2, 3 i 4 ovog člana ili pristup koji se zasniva na mandatu u skladu sa stavom 7 ovog člana primjenjuju zamjenski pristup iz člana 149 stav 3 ove odluke.

(9) Kreditna institucija može da izračuna rizikom ponderisani iznos izloženosti za svoje izloženosti u obliku udjela ili akcija u CIU-u primjenom kombinacije pristupa iz ovog člana, pod uslovom da su ispunjeni uslovi za primjenu tih pristupa.

(10) Kreditna institucija koja nema odgovarajuće podatke ili informacije za obračun rizikom ponderisanog iznosa CIU-a u skladu sa pristupima iz st. 2 do 7 ovog člana, može da se osloni na obračune treće strane pod uslovom da su ispunjeni svi sljedeći uslovi:

1) treća strana je:
   – depozitar CIU-a, koji je kreditna institucija ili finansijska institucija, ako CIU ulaže isključivo u hartije od vrijednosti i deponuje sve hartije od vrijednosti kod tog depozitara; ili
   – za CIU-ove koji nijesu obuhvaćeni alinejom 1 ove tačke, društvo za upravljanje CIU-om, ako to društvo za upravljanje CIU-om ispunjava kriterijume iz člana 149 stav 5 tačka 1 ove odluke;
2) za izloženosti koje nijesu navedene u stavu 5 tač.1, 2 i 3 ovog člana treća strana vrši obračun u skladu sa „dubinskim“ pristupom iz člana 150 stav 1 ove odluke;
3) za izloženosti iz stava 5 tač. 1, 2 i 3 ovog člana, treća strana vrši obračun u skladu sa pristupima iz tog stava;
4) eksterni revizor je potvrdio tačnost izračuna treće strane.

(11) Kreditna institucija koja se oslanja na obračune trećih strana, rizikom ponderisane iznose izloženosti CIU-a koji proizilaze iz tih izračuna množe faktorom 1,2.

(12) Izuzetno od stava 11 ovog člana, ako kreditna institucija ima neograničen pristup detaljnim izračunima koje je sprovela treća strana, ne primjenjuje faktor 1,2.

(13) Kreditna institucija je dužna da dostavi Centralnoj banci izračune iz stava 12 ovog člana na njen zahjev.

(14) Za potrebe ovog člana primjenjuju se čl. 149 st. 12 i 13, 151 i 152 ove odluke, primjenom pondera rizika izračunatih u skladu sa odjeljkom 3 ove glave.

Pododsjek 2 – Obračun iznosa izloženosti ponderisanih kreditnim rizikom

Iznosi rizikom ponderisanih izloženosti za izloženosti prema privrednim društvima, institucijama, centralnim vladama i centralnim bankama

Član 172

(1) Uz primjenu posebnih tretmana opisanih u st. od 2 do 6 ovog člana, iznosi rizikom ponderisanih izloženosti za izloženosti prema privrednim društvima, institucijama i centralnim vladama i centralnim bankama izračunavaju se primjenom sljedećih formula:

Iznos rizikom ponderisanih izloženosti = ponder rizika (RW) · iznos izloženosti

pri čemu je ponder rizika (RW) određen na sljedeći način:

1) za PD = 0, RW je 0.
2) za PD = 1, tj. za izloženosti u statusu neispunjavanja obaveza:
   - ako kreditne institucije primjenjuju vrijednosti LGD-a iz člana 180 stav 1, RW je 0,
   - ako kreditne institucije primjenjuju sopstvene procjene LGD-a, RW je:

   $$RW = max\{0;12,5 \cdot (LGD - EL_{BE}\};$$

   pri čemu je najbolja procjena očekivanog gubitka (dalje u tekstu: EL_{BE}) najbolja procjena očekivanog gubitka za izloženosti u statusu neispunjavanja obaveza od strane institucije u skladu sa članom 200 stav 1 tačka 8;

3) ako je 0 < PD < 1

$$RW = LGD \cdot N\left[\frac{1}{\sqrt{1-R}} \cdot G(PD) + \sqrt{\frac{R}{1-R}} \cdot G(0{,}999)\right] - LGD \cdot PD \cdot \frac{1+(M-2{,}5)\cdot b}{1-1{,}5\cdot b} \cdot 12{,}5 \cdot 1{,}06$$

pri čemu:

N(x) = označava kumulativnu funkciju raspodjele standardne normalne slučajne varijable (tj. vjerovatnoću da normalna slučajna varijabla s očekivanom vrijednošću nula i varijansom jedan bude manja ili jednaka x).

G(Z) = označava inverznu kumulativnu funkciju raspodjele standardne normalne slučajne varijable (tj. tako da za vrijednost x važi N(x) = z).

R = označava koeficijent korelacije, određen kao

$$R = 0{,}12\frac{1-e^{-50\cdot PD}}{1-e^{-50}} + 024\cdot\left[1-\frac{1-e^{-50\cdot PD}}{1-e^{-50}}\right]$$

b = označava faktor prilagođavanja za efektivno dospijeće, određen kao

*b = (0,1852 – 0,5478 * ln(PD))*

(2) Za sve izloženosti prema velikim subjektima finansijskog sektora koeficijent korelacije iz stava 1 tačka 3 ovog člana množi se sa 1,25. Za sve izloženosti prema neregulisanim subjektima finansijskog sektora, koeficijenti korelacije iz stava 1 tačka 3, odnosno stav 5 ovog člana, množe se sa 1,25.

(3) Iznos izloženosti ponderisane rizikom za svaku izloženost koja ispunjava zahtjeve iz čl. 221 i 237 može se prilagoditi korišćenjem sljedeće formule:

Iznos rizikom ponderisane izloženosti = ponder rizika (RW) · iznos izloženosti · (0,15 + 160 · PD_{pp}).

pri čemu je:

PD_{pp} = PD pružaoca zaštite.

(4) Ponder rizika (RW) iz stava 3 ovog člana izračunava se primjenom relevantne formule za obračun pondera rizika iz stava 1 ovog člana za izloženost, PD dužnika i LGD uporedive direktne izloženosti prema pružaocu zaštite. Faktor prilagođavanja za efektivno dospijeće (b) izračunava se pomoću nižeg PD-a između PD-a za dužnika i PD-a pružaoca zaštite.

(5) Za izloženosti prema privrednim društvima kod kojih su ukupni godišnji poslovni prihodi na konsolidovanom nivou za grupu kojoj to privredno društvo pripada manji od 50 miliona EUR, kreditna institucija može za obračun pondera rizika za izloženosti prema privrednim društvima iz stava 1 tačka 3 primijeniti sljedeću formulu korelacije:

$$R = 0{,}12\frac{1-e^{-50\cdot PD}}{1-e^{-50}} + 0{,}24\cdot\left[1-\frac{1-e^{-50\cdot PD}}{1-e^{-50}}\right] - 0{,}04\cdot\left[1-\frac{min\ max\ [5{,}8\ ;50]-5}{45}\right]$$

u kojoj je S izražen kao ukupni godišnji poslovni prihod u milionima eura, a može poprimiti vrijednosti iz sljedećeg intervala: 5 miliona EUR ≤ S ≤ 50 miliona EUR. Iskazani poslovni prihodi koji su manji od 5 miliona eura tretiraju se kao da iznose 5 miliona EUR. Za otkupljena potraživanja ukupni godišnji poslovni prihodi predstavljaju prosjek ponderisan individualnim izloženostima u skupu izloženosti.

(6) Za potrebe stava 5 ovog člana, kreditna institucije zamjenjuje ukupne godišnje poslovne prihode ukupnom aktivom grupe na konsolidovanom nivou , kada je ukupna aktiva bolji pokazatelj veličine društva od ukupnih godišnjih poslovnih prihoda.

(7) Kod izloženosti u obliku specijalizovanog finansiranja za koje kreditna institucija ne može da procijeni PD ili procjene PD-a kreditna institucija ne zadovoljava zahtjeve iz Odsjeka 6 ovog odjeljka, kreditna institucija dodjeljuje pondere rizika u skladu sa tabelom 1:

Tabela 1

preostali rok do dospijeća	kategorija 1	kategorija 2	kategorija 3	kategorija 4	kategorija 5
kraći od 2,5 godine	50%	70%	115%	250%	0%
jednak ili duži od 2,5 godine	70%	90%	115%	250%	0%

(8) Pri dodjeli pondera rizika izloženostima u obliku specijalizovanog finansiranja, kreditna institucija uzima u obzir sljedeće kriterijume: finansijsku isplativost, političko i zakonodavno okruženje, karakteristike transakcija i/ili imovine, finansijsku snagu sponzora i izvođača, uključujući bilo koji oblik novčanih tokova koji proizilaze iz javno-privatnog partnerstva, kao i sigurnosni paket.

(9) Za otkupljena potraživanja od privrednih društava kreditna institucija mora poštovati zahtjeve iz člana 203 ove odluke. Ako otkupljena potraživanja od privrednih društava osim toga ispunjavajui zahtjeve iz člana 173 stav 8 ove odluke i ako bi za kreditnu instituciju primjena standarda kvantifikacije rizika za izloženosti prema privrednim društvima iz Odsjeka 6 ovog odjeljka za ova potraživanja predstavljala preveliko opterećenje, kreditna institucija može da koristi standarde kvantifikacije rizika za izloženosti prema „*retail*-u“ iz Odsjeka 6 ovog odjeljka.

(10) Kod otkupljenih potraživanja od privrednih društava povratni otkupni diskonti, kolaterali ili djelimične garancije koje obezbjeđuju zaštitu od prvog gubitka zbog neispunjavanja obaveza i/ili gubitka po osnovu smanjenja vrijednosti potraživanja, mogu da se tretiraju kao pozicije prvog gubitka u skladu sa okvirom sekjuritizacije IRB metoda.

(11) Ako kreditna institucija pruža kreditnu zaštitu za određeni broj izloženosti, pod uslovom da nastanak statusa neispunjavanja obaveza za n-tu izloženost u skupu izloženosti predstavlja osnov za plaćanje i da taj kreditni događaj dovodi do raskida ugovora, i ako taj proizvod ima eksternu kreditnu procjenu ECAI, dodjeljuju se ponderi rizika iz Odjeljka 5 ove glave. Ako ECAI proizvodu nije dodijelila procjenu, ponderi rizika za izloženosti uključene u korpu se sabiraju, isključujući izloženosti n–1, pri čemu ukupan zbir očekivanih gubitaka po svakoj izloženosti uključenoj u zbir pomnožen sa 12,5 i ponderisanog iznosa izloženosti uključenih u zbir ne smije da pređe nominalni iznos zaštite u obliku kreditnog derivata pomnožen sa 12,5. Izloženosti n–1 koje se isključuju iz navedenog zbira su one izloženosti koje daju niži ponderisani iznos nego bilo koje druge izloženosti uključene u zbir. Ponder rizika od 1.250% dodjeljuje se pozicijama u korpi za koje kreditna institucija ne može da odredi ponder rizika prema IRB metodu.

Iznosi rizikom ponderisanih izloženosti za izloženosti prema „*retail*-u“

Član 173

(1) Iznosi rizikom ponderisanih izloženosti za izloženosti prema „*retail*-u“ izračunavaju se korišenjem sljedećih formula:

Iznos rizikom ponderisanih izloženosti = ponder rizika (RW) · iznos izloženosti

pri čemu je ponder rizika (RW) određen na sljedeći način:

1) ako je PD = 1, tj. za izloženosti u statusu neispunjavanja obaveza; RW je
$$RW = max\{0; 12,5 \cdot (LGD - EL_{BE})\}$$

pri čemu je EL_{BE} najbolja procjena očekivanog gubitka za izloženosti u statusu neispunjavanja obaveza od strane kreditne institucije u skladu sa članom 200 stav 1 tačka 8;

2) ako je 0 < PD < 1, za bilo koju vrijednost PD-a osim one pod tačkom 1 ovog stava.

$$RW = LGD \cdot N\left(\frac{1}{\sqrt{1-R}} \cdot G(PD) + \sqrt{\frac{R}{1-R}} \cdot G(0.999)\right) - LGD \cdot PD \cdot 12,5 \cdot 1,06$$

pri čemu:

N(x) = označava kumulativnu funkciju raspodjele standardne normalne slučajne varijable (tj. vjerovatnoću da normalna slučajna varijabla sa očekivanom vrijednošću nula i varijansom jedan bude manja ili jednaka x).

G(Z) = označava inverznu kumulativnu funkciju raspodjele standardne normalne slučajne varijable (tj. tako da za vrijednost x važi N(x) = z).

R = označava koeficijent korelacije, određen kao

$$R = 0,03 \cdot \frac{1 - e^{-35 \cdot PD}}{1 - e^{-35}} + 0,16 \cdot \left(1 - \frac{1 - e^{-35 \cdot PD}}{1 - e^{-35}}\right)$$

(2) Iznos rizikom ponderisanih izloženosti za svaku izloženost prema malim i srednjim privrednim društvima iz člana 166 stav 5 ove odluke koja zadovoljava zahtjeve iz čl. 221 i 237 ove odluke može se izračunati u skladu sa članom 172 st. 3 i 4 ove odluke.

(3) Za izloženosti prema „*retail-u*“ obezbijeđene nepokretnostima koeficijent korelacije (R) u iznosu od 0,15 zamjenjuje iznos dobijen formulom korelacije iz stava 1 ovog člana.

(4) Za kvalifikovane revolving izloženosti prema „*retail-u*“ u skladu sa stavom 5 tačkama 1 do 5 ovog člana, koeficijent korelacije (R) od 0,04 zamjenjuje iznos dobijen formulom korelacije iz stava 1 ovog člana.

(5) Izloženosti se smatraju kvalifikovanim revolving izloženostima prema *retail-u* ako ispunjavajusljedeće uslove:
1) radi se o izloženostima prema fizičkim licima;
2) izloženosti su obnovljive, neobezbijeđene i u njihovom neiskorišćenom iznosu kreditna institucija ih može odmah i bezuslovno otkazati. U tom smislu, revolving izloženosti definisane su kao izloženosti kod kojih postoji mogućnost da iskorišćeni iznos varira u zavisnosti od odluke klijenta da pozajmljuje i otplaćuje, ali do iznosa ograničenja koji je utvrdila kreditna institucija. Neiskorišćene obaveze mogu se smatrati bezuslovno opozivima ako uslovi ugovora dozvoljavaju kreditnoj instituciji da ih otkaže u punom odobrenom iznosu u skladu sa zakonom kojim se uređuje zaštita potrošača i povezanim propisima;
3) maksimalna izloženost prema jednom licu u portfoliju iznosi 100.000 EUR ili manje;
4) primjena korelacije iz stava 4 ovog člana ograničena je na portfolije sa niskom volatilnošću stopa gubitka u poređenju sa njihovim prosječnim nivoima stopa gubitka, naročito za izloženosti u okviru raspona niskih vrijednosti PD-a;
5) tretman kvalifikovanih revolving izloženosti prema „*retail-u*“ u skladu je sa rizičnim karakteristikama tog portfolija.

(6) Izuzetno od stava 5 tačka 2 ovog člana, zahtjev da izloženost bude neobezbijeđena ne primjenjuje se na izloženosti po kreditnim linijama koje su obezbijeđene tako da su vezane uz račun na koji se prima zarada. Pri tom se iznosi koji se naplaćuju sa računa na koji se prima plata ne smiju uzeti u obzir pri procjeni LGD-a.

(7) Centralna banka je dužna da prati relativnu volatilnost stopa gubitka po potportfolijima kvalifikovanih revolving izloženosti prema „*retail-u*“, kao i na nivou ukupnog portfolija kvalifikovanih revolving izloženosti prema „*retail-u*“.

(8) Da bi se otkupljena potraživanja mogla svrstati u kategoriju izloženosti prema „*retail-u*“, moraju da ispunjavaju zahtjeve iz člana 203 ove odluke i sljedeće uslove:

1) kreditna institucija je kupila potraživanja od trećeg lica sa kojim nije povezana i njena izloženost prema dužniku po tom potraživanju ne uključuje nikakvu izloženost koju je neposredno ili posredno kreirala sama kreditna institucija;
2) otkupljena potraživanja nastala su po tržišnim uslovima između prodavaca i dužnika, pri čemu se smatra da potraživanja nijesu nastala pod tržišnim uslovima naročito ako se radi o međusobnim potraživanjima dužnika i prodavaca koja mogu da budu predmet prebijanja;
3) kreditna institucija koja otkupljuje potraživanja ima pravo na sve prihode koji proizilaze iz otkupljenih potraživanja ili srazmjerni udio u tim prihodima;
4) portfolio otkupljenih potraživanja dovoljno je diversifikovan.

(9) Kod otkupljenih potraživanja, otkupni diskonti koji se mogu refundirati, kolaterali ili djelimične garancije koje obezbjeđuju zaštitu od prvog gubitka za rizik neispunjavanja obaveza, gubitak po osnovu smanjenja vrijednosti potraživanja ili oboje, mogu da se tretiraju kao pozicija prvog gubitka u skladu sa IRB metodom iz okvira sekjuritizacije.

(10) Za hibridne skupove izloženosti prema „*retail-u*“ po osnovu otkupljenih potraživanja kod kojih kreditna institucija koja ih je otkupila ne može da razdvoji otkupljena potraživanja koja se odnose na izloženosti obezbijeđene nepokretnostima i ona koja se odnose na kvalifikovane revolving izloženosti prema „*retail-u*“ od ostalih izloženosti prema „*retail-u*“, primjenjuje se funkcija obračuna pondera rizika za izloženosti prema „*retail-u*“ koja daje najviše kapitalne zahtjeve.

Iznosi rizikom ponderisanih izloženosti za izloženosti po osnovu vlasničkih ulaganja

Član 174

(1) Kreditne institucije određuju iznose rizikom ponderisanih izloženosti za izloženosti po osnovu vlasničkih ulaganja, isključujući one odbijene u skladu sa Dijelom II ili one koji podliježu ponderu rizika od 250% u skladu sa članom 38, u skladu sa metodima iz st. 3 do 11 ovog člana. Kreditna institucija može primijeniti različite metode na različite portfolije vlasničkih ulaganja ako i sama kreditna institucija u internom procesu upravljanja rizicima koristi različite metode. Ako kreditna institucija koristi različite metode, njen izbor između PD/LGD metoda ili metoda internih modela mora biti dosljedan, kako tokom vremena tako i u skladu sa metodom koji se primjenjuje za interno upravljanje rizikom odgovarajuće izloženosti po osnovu vlasničkih ulaganja i ne smije biti određen u cilju regulatorne arbitraže.

(2) Kreditne institucije mogu da tretiraju izloženosti po osnovu vlasničkih ulaganja u društva za pomoćne usluge na isti način kao i ostala aktiva.

(3) Prema jednostavnom metodu ponderisanja iznos rizikom ponderisanih izloženosti računa se primjenom sljedeće formule:

$$Iznos\ rizikom\ ponderisane\ izloženosti\ =\ ponder\ rizika\ (RW)\ *\ iznos\ izloženosti,$$

pri čemu je:

Ponder rizika (RW) = 190% izloženosti po osnovu vlasničkih ulaganja u društva koja se ne kotiraju na berzi u dovoljno diverzifikovanim portfolijima.

Ponder rizika (RW) = 290% za izloženosti po osnovu vlasničkih ulaganja u društva koja su kotirana na berzi.

Ponder rizika (RW) = 370% za sve ostale izloženosti po osnovu vlasničkih ulaganja.

(4) Kratke pozicije u gotovini i derivatima koji nijesu iz knjige trgovanja mogu se netirati sa dugim pozicijama u istim vlasničkim ulaganjima ako ti instrumenti izričito predstavljaju zaštitu određenih izloženosti po osnovu vlasničkih ulaganja i obezbjeđuju njihovu zaštitu najmanje još sljedećih godinu dana. Ostale kratke pozicije moraju da se tretiraju kao da su duge pozicije sa adekvatnim ponderom rizika koji se množi apsolutnom vrijednošću svake pozicije. U slučaju ročne neusklađenosti pojedinih pozicija primjenjuje se metod kao i za izloženosti prema privrednim društvima iz člana 181 stav 6 ove odluke.

(5) Kreditna institucija može da prizna nematerijalnu kreditnu zaštitu primljenu za izloženost na osnovu vlasničkih ulaganja u skladu sa metodima iz Odjeljka 4 ove glave.

(6) Prema PD/LGD metodu, iznosi rizikom ponderisanih izloženosti izračunavaju se u skladu sa formulama iz člana 172 stav 1 ove odluke. Ako kreditna institucija nema dovoljno informacija za korišćenje definicije nastanka statusa neispunjavanja obaveza iz člana 197 ove odluke ponderu rizika dodjeljuje se faktor prilagođavanja od 1,5.

(7) Na nivou pojedinačne izloženosti, zbir očekivanog gubitka pomnožen sa 12,5 i iznosa izloženosti ponderisanog rizikom ne smije preći iznos izloženosti pomnožene sa 12,5.

(8) Kreditna institucija može da prizna nematerijalnu kreditnu zaštitu primljenu za izloženost na osnovu vlasničkih ulaganja u skladu sa metodima iz Odjeljka 4 ove glave, pri čemu LGD za izloženosti prema pružaocu zaštite iznosi 90%. Za

izloženosti po osnovu vlasničkih ulaganja u društva koja se ne kotiraju na berzi u dovoljno diverzifikovanim portfolijima može se primijeniti LGD od 65%, a za tu svrhu ročnost (M) iznosi 5 godina.

(9) Prema metodu internih modela, iznos rizikom ponderisanih izloženosti predstavlja potencijalan gubitak po svim izloženostima na osnovu vlasničkih ulaganja kreditne institucije koji je izračunat korišćenjem internih modela VaR-a uz jednostrani interval povjerenja od 99% za razlike između kvartalnih prinosa i odgovarajuće bezrizične stope izračunate na dugoročnom uzorku podataka, pomnožen sa 12,5. Iznosi rizikom ponderisanih izloženosti na nivou portfolija vlasničkih hartija od vrijednosti ne smiju biti niži od ukupnog zbira:

1) iznosa rizikom ponderisanih izloženosti zahtijevanih u skladu sa PD/LGD metodom; i
2) odgovarajućeg iznosa očekivanog gubitka pomnoženog sa 12,5.

(10) Iznosi iz stava 9 tačke 1 i 2 ovog člana izračunavaju se na osnovu vrijednosti PD-a iz člana 184 stav 2 i odgovarajućih vrijednosti LGD-a iz člana 184 stav 3 ove odluke.

(11) Kreditne institucije mogu da priznaju nematerijalnu kreditnu zaštitu primljenu za izloženosti po osnovu vlasničkih ulaganja.

Iznos rizikom ponderisane izloženosti za stavke ostale aktive (koje nemaju kreditnu obavezu)

Član 175

Iznosi rizikom ponderisanih izloženosti za ostalu aktivu izračunavaju se primjenom sljedeće formule:

$$Iznos\ rizikom\ ponderisane\ izloženosti\ =\ 100\% \cdot\ iznos\ izloženosti,$$

osim u slučaju:

1) gotovine i gotovinskih ekvivalenata i zlatnih poluga koje su u sopstvenom trezoru ili na posebnoj lokaciji u količini koja je pokrivena obavezama na istoj osnovi, u kom se slučaju dodjeljuje ponder rizika 0%;
2) ako je izloženost ostatak vrijednosti aktive date u zakup, u kom se slučaju izračunava na sljedeći način:

$$\frac{1}{t} \cdot 100\% \cdot \text{iznos izloženosti}$$

pri čemu je t veći od 1 i najbliži broju cijelih godina preostalog zakupa.

Pododsjek 3 - Obračun iznosa rizikom ponderisanih izloženosti za rizik razvodnjavanja otkupljenih potraživanja

Iznosi rizikom ponderisanih izloženosti za rizik razvodnjavanja otkupljenih potraživanja

Član 176

(1) Kreditna institucija izračunava iznose rizikom ponderisanih izloženosti za rizik razvodnjavanja za otkupljena potraživanja od privrednih društava i „*retail*-a“ u skladu sa formulom iz člana 172 stav 1 ove odluke.

(2) Kreditna institucija određuje ulazne parametre PD i LGD u skladu sa Odsjekom 4 ovog odjeljka.

(3) Kreditna institucija određuju iznos izloženosti u skladu sa Odsjekom 5 ovog odjeljka.

(4) Za potrebe ovog člana vrijednost M-ročnost je 1 godina.

(5) Centralna banka izuzima kreditnu instituciju iz izračunavanja i priznavanja iznosa rizikom ponderisanih izloženosti za rizik razvodnjavanja za vrstu izloženosti koja je nastala na osnovu otkupljenih potraživanja od privrednih društava ili „*retail*-a“ ako je kreditna institucija Centralnoj banci na zadovoljavajući način dokazala da za nju rizik razvodnjavanja nije značajan za tu vrstu izloženosti.

Odsjek 3 – Iznosi očekivanog gubitka

Tretman po vrstama izloženosti

Član 177

(1) Prilikom obračuna iznosa očekivanog gubitka za svaku izloženost se kao ulazni parametri koriste isti iznosi PD-a, LGD-a i iznos izloženosti koji su korišćeni za obračun iznosa rizikom ponderisanih izloženosti iz člana 170 ove odluke.

(2) Iznosi očekivanog gubitka za izloženosti sekjuritizacije izračunavaju se u skladu sa Odjeljkom 5.

(3) Iznos očekivanog gubitka za izloženosti koje su raspoređene u kategoriju izloženosti „ostala aktiva (koja ne predstavlja kreditnu obavezu)“ iz člana 166 stav 2 tačka 7 je nula.

(4) Iznosi očekivanog gubitka za izloženosti u obliku akcija ili udjela u CIU-u iz člana 171 izračunavaju se u skladu sa metodama iz ovog člana.

(5) Očekivani gubitak (EL) i iznosi očekivanog gubitka za izloženosti prema privrednim društvima, institucijama, centralnim vladama i centralnim bankama, odnosno izloženosti prema „*retailu*-u“ izračunavaju se primjenom sljedećih formula:

$$Očekivani\ gubitak\ (EL)\ =\ PD\ *\ LGD$$

$$Iznos\ očekivanog\ gubitka\ =\ EL\ pomnožen\ iznosom\ izloženosti$$

(6) Za izloženosti u statusu neispunjavanja obaveza (PD = 100%) kada kreditna institucija koristi sopstvene procjene LGD-a, EL je EL_{BE}, pri čemu EL_{BE} označava najbolju procjenu očekivanog gubitka kreditne institucije za izloženosti u statusu neispunjavanja obaveza u skladu sa članom 200 stav 1 tačka 8.

(7) Za izloženosti na koje se primjenjuje tretman iz člana 172 st. 3 i 4, EL iznosi 0%.

(8) Za izloženosti u obliku specijalizovanog finansiranja, u slučajevima kada kreditne institucije za dodjelu pondera rizika primjenjuju metode iz člana 172 st. 7 i 8 ove odluke, iznos očekivanog gubitka izračunava se primjenom procenata u skladu sa tabelom 2:

Tabela 2

preostali rok do dospijeća	kategorija 1	kategorija 2	kategorija 3	kategorija 4	kategorija 5
kraći od 2,5 godine	0%	0,4%	2,8%	8%	50%
jednak ili duži od 2,5 godine	0,4%	0,8%	2,8%	8%	50%

(9) Iznosi očekivanog gubitka po osnovu vlasničkih ulaganja kada se iznosi rizikom ponderisanih izloženosti računaju primjenom jednostavnog metoda ponderisanja, računaju se po sljedećoj formuli:

$$iznos\ očekivanog\ gubitka\ =\ EL\ \cdot\ iznos\ izloženosti$$

pri čemu su vrijednosti EL-a sljedeće:

očekivani gubitak (EL) = 0,8% za izloženosti po osnovu vlasničkih ulaganja u društva koja se ne kotiraju na berzi u dovoljno diverzifikovanom portfoliju.

očekivani gubitak (EL) = 0,8% za izloženosti po osnovu vlasničkih ulaganja u društva koja su kotirana na berzi.

očekivani gubitak (EL) = 2,4% za ostale izloženosti po osnovu vlasničkih ulaganja.

(10) Kada za izloženosti po osnovu vlasničkih ulaganja kreditna institucija izračunava iznose rizikom ponderisanih izloženosti primjenom PD/LGD metoda, očekivani gubitak i iznosi očekivanog gubitka izračunavaju se primjenom sljedećih formula:

$$očekivani\ gubitak\ (EL)\ =\ PD\ \cdot\ LGD$$

$$iznos\ očekivanog\ gubitka\ =\ EL\ \cdot\ iznos\ izloženosti$$

(11) Kada za izloženosti po osnovu vlasničkih ulaganja kreditna institucija izračunava iznose rizikom ponderisanih izloženosti primjenom metoda internih modela, iznos očekivanog gubitka iznosi nula.

(12) Iznos očekivanog gubitka za rizik razvodnjavanja otkupljenih potraživanja izračunava se primjenom sljedećih formula:

$$Očekivani\ gubitak\ (EL)\ =\ PD\ \cdot\ LGD$$

Iznos očekivanog gubitka = EL · iznos izloženosti

Tretman iznosa očekivanog gubitka

Član 178

(1) Kreditna institucija je dužna da oduzmu iznose očekivanog gubitka izračunate u skladu sa članom 177 st. 5 do 8 i 12 ove odluke od opštih i specifičnih ispravki vrijednosti za kreditni rizik i dodatnih korektivnih usklađivanja u skladu sa čl. 16 i 127 i ostalim smanjenjima kapitalnih zahtjeva koja se odnose na te izloženosti, osim na odbitke koji se odnose na član 18 tačka 14 ove odluke.

(2) Diskont vezan za bilansne izloženosti otkupljene u statusu neispunjavanja obaveza u skladu sa članom 185 stav 1 ove odluke tretira se na isti način kao specifične ispravke vrijednosti za kreditni rizik.

(3) Specifične ispravke vrijednosti za kreditni rizik u vezi sa izloženostima sa statusom neispunjavanja obaveza ne smiju koristiti za pokriće iznosa očekivanog gubitka iz ostalih izloženosti.
(4) Iznosi očekivanog gubitka za sekjuritizovane izloženosti i opšte i specifične ispravke vrijednosti za kreditni rizik koje se odnose na te izloženosti nijesu uključeni u taj obračun.

Odsjek 4 – PD, LGD i efektivno dospijeće

Pododsjek 1 - Izloženosti prema privrednim društvima, institucijama, centralnim vladama i centralnim bankama

Vjerovatnoća nastanka statusa neispunjavanja obaveza (PD)

Član 179

(1) Za dužnike iz kategorija izloženosti prema privrednim društvima i institucijama PD iznosi najmanje 0,03%.

(2) Za otkupljena potraživanja od privrednih društava za koje kreditna institucija ne može procjenjivati PD ili za koja njene procjene PD-a ne ispunjavaju uslove iz Odsjeka 6 ovog odjeljka, PD se utvrđuje u skladu sa sljedećim metodima:
1) za nadređene izloženosti po osnovu otkupljenih potraživanja od privrednih društava PD je jednak procjeni EL-a od strane kreditne institucije podijeljenoj sa LGD-om tih potraživanja;
2) za podređene izloženosti po osnovu otkupljenih potraživanja od privrednih društava PD je jednak procjeni EL-a od strane kreditne institucije;
3) kreditna institucija koja je dobila odobrenje Centralne banke za primjenu sopstvenih procjena LGD-a za izloženosti prema privrednim društvima u skladu sa članom 162 ove odluke i koja može da rastavi procijenjeni EL za otkupljena potraživanja od privrednih društava na PD i LGD na način koji Centralna banka smatra pouzdanim, može primjenjivati procjenu PD-a koja proizilazi iz tog rastavljanja.

(3) Za dužnika sa statusom neispunjavanja obaveza PD iznosi 100%.

(4) Kreditna institucija može uzeti u obzir nematerijalnu kreditnu zaštitu kroz PD u skladu sa odredbama Odjeljka 4 ove glave. Za rizik razvodnjavanja, osim pružalaca zaštite iz člana 220 stav 1 tačka 7 ove odluke, prodavac otkupljenih potraživanja priznaje se ako ispunjava sljedeće uslove:
1) privredno društvo koje ima kreditnu procjenu ECAI za koju je Centralna banka utvrdila da pripada najmanje stepenu kreditnog kvaliteta 3, prema pravilima za ponderisanje izloženosti prema privrednim društvima u skladu sa Odjeljkom 2 ove glave;
2) privredno društvo koje, u slučaju kada kreditne institucija iznose rizikom ponderisanih izloženosti i iznose očekivanog gubitka izračunava prema IRB metodu, nema kreditnu procjenu priznate ECAI i koje je interno rangirano tako da njegov PD prema internom rejtingu odgovara kreditnoj procjeni eksternih institucija za procjenu kreditnog rizika za koji je Centralna banka utvrdila da pripada najmanje stepenu kreditnog kvaliteta PD, po pravilima za ponderisanje izloženosti prema privrednim društvima u skladu sa Odjeljkom 2 ove glave.

(5) Kreditna institucija koja koristi sopstvene procjene LGD-a može da prizna nematerijalnu kreditnu zaštitu tako da prilagode PD u skladu sa članom 180 stav 3 ove odluke.

(6) Za rizik razvodnjavanja otkupljenih potraživanja od privrednih društava PD je jednak procijenjenom EL-u kreditne institucije za rizik razvodnjavanja. Kreditna institucija koja je dobila odobrenje Centralne banke za primjenu sopstvenih procjena LGD-a za izloženosti prema privrednim društvima u skladu sa članom 162 i koja može rastaviti procijenjeni EL za rizik razvodnjavanja otkupljenih potraživanja od privrednih društava na PD i LGD na način koji Centralna banka smatra pouzdanim može primjenjivati procjenu PD-a koja proizilazi iz tog rastavljanja. Kreditna institucija može da prizna nematerijalnu kreditnu zaštitu kroz PD u skladu sa odredbama iz Odjeljka 4 ove glave. Za rizik razvodnjavanja, osim pružalaca zaštite iz člana 220 stav 1 tačka 7 ove odluke, prodavac otkupljenih potraživanja priznaje se ako su ispunjeni uslovi iz stava 4 ovog člana.

(7) Izuzetno od člana 220 stav 1 tačka 7 ove odluke, privredna društva koja ispunjavaju uslove iz stava 4 ovog člana mogu se priznati.

(8) Kreditna institucija koja je dobila odobrenje Centralne banke za primjenu sopstvenih procjena LGD-a u skladu sa članom 162 ove odluke za rizik razvodnjavanja otkupljenih potraživanja od privrednih društava može priznati nematerijalnu kreditnu zaštitu tako da prilagodi PD u skladu sa članom 180 stav 3 ove odluke.

Gubitak zbog nastanka statusa neispunjavanja obaveza (LGD)

Član 180

(1) Kreditna institucija je dužna da koristi sljedeće vrijednosti LGD-a:
1) za nadređene izloženosti bez priznatog kolaterala: 45%;
2) za podređene izloženosti bez priznatog kolaterala: 75%;
3) kreditna institucija može da prizna materijalnu i nematerijalnu kreditnu zaštitu kroz LGD u skladu sa Odjeljkom 4 ove glave;
4) pokrivenim obveznicama na koje se može primijeniti tretman iz člana 146 st. 6 ili 7 ove odluke može se dodijeliti LGD u iznosu od 11,25%;
5) za nadređene izloženosti po osnovu otkupljenih potraživanja od privrednih društava za koje kreditna institucija ne može procjenjivati PD ili za koje njene procjene PD-a ne ispunjavaju uslove iz Odsjeka 6 ovog odjeljka: 45%;
6) za podređene izloženosti po osnovu otkupljenih potraživanja od privrednih društava za koje kreditna institucija ne može procjenjivati PD ili za koje njene procjene PD-a ne ispunjavaju uslove iz odsjeka 6 ovog odjeljka: 100%;
7) za rizik razvodnjavanja za otkupljena potraživanja od privrednih društava: 75%.

(2) Za rizik razvodnjavanja i rizik nastanka statusa neispunjavanja obaveza, ako je kreditna institucija dobila odobrenje Centralne banke za primjenu sopstvenih procjena LGD-a za kategoriju izloženosti prema privrednim društvima u skladu sa članom 162 ove odluke i ako može rastaviti procijenjeni EL za otkupljena potraživanja od privrednih društava na PD i LGD na način koji Centralna banka smatra pouzdanim, kreditna institucija može primjenjivati procjenu LGD-a za otkupljena potraživanja od privrednih društava.

(3) Ako je kreditna institucija dobila odobrenje Centralne banke za primjenu sopstvenih procjena LGD-a za izloženosti prema privrednim društvima, institucijama, centralnim vladama i centralnim bankama u skladu sa članom 162 ove odluke, nematerijalna kreditna zaštita može se priznati tako da se prilagodi PD ili LGD, pri čemu je kreditna institucija dužna da ispunjava zahtjeve iz Odsjeka 6 ovog odjeljka i da dobije odobrenje Centralne banke. Kreditna institucija ne smije da izloženostima koje su obezbijeđene garancijama dodijeli prilagođeni PD ili LGD takav da prilagođeni ponder rizika bude niži od onog za uporedivu direktnu izloženost prema davaocu garancije.

(4) Za potrebe društava iz člana 172 st. 3 i 4 ove odluke, LGD za uporedivu direktnu izloženost prema pružaocu zaštite je ili LGD neobezbijeđene izloženosti prema davaocu garancije ili LGD nezaštićene izloženosti prema dužniku (eng. *unhedged facility of the obligor*), u zavisnosti od toga da li u slučaju da i za davaoca garancije i za dužnika nastane status neispunjavanja obaveza tokom trajanja zaštićene (eng. *hedged*) transakcije, dostupni dokazi i struktura garancije upućuju na to da će naplaćeni iznos zavisiti od finansijskog stanja davaoca garancije odnosno dužnika.

Efektivno dospijeće

Član 181

(1) Kreditna institucija koja nije dobila odobrenje za primjenu sopstvenih stopa LGD-a i sopstvenih faktora konverzije za izloženosti prema kompanijama, institucijama ili centralnim vladama i centralnim bankama, dužna je da izloženostima koje proizilaze iz repo transakcija ili transkacija kupovine ili prodaje hartija od vrijednosti ili roba dodijeli ročnost od 0,5 godina, a svim ostalim izloženostima dodijeli ročnost od 2,5 godina. Umjesto toga, u postupku davanja odobrenja iz člana 162 ove odluke, Centralna banka odlučuje o tome da li će kreditna institucija primjenjivati ročnost za svaku izloženost u skladu sa stavom 2 ovog člana.

(2) Kreditna institucija koja je dobila odobrenje Centralne banke za primjenu sopstvenih stopa LGD-a i sopstvenih faktora konverzije za izloženosti prema privrednim društvima, institucijama ili centralnim vladama i centralnim bankama u skladu sa članom 162 ove odluke, dužna je da izračuna ročnost za svaku od tih izloženosti kako je navedeno u tačkama 1 do 5 ovog stava i pridržavajući se st. 4 do 7 ovog člana. Ročnost ne može biti veća od pet godina osim u slučajevima iz člana 491 stav 1 ove odluke, kada se koristi ročnost određena tim članom:
1) za instrument za koji je definisan vremenski plan novčanih tokova, ročnost se izračunava primjenom sljedeće formule:

$$M = max\ \ 1, min\ \ \frac{{}_t t \cdot CF_t}{{}_t CF_t}, 5$$

pri čemu CF_t označava ugovorno definisane novčane tokove (glavnica, kamate i naknade) koje je dužnik obavezan da plati u vremenskom periodu t;
2) za derivate iz master sporazuma o netiranju, ročnost se izračunava kao ponderisani prosjek preostalog roka do dospijeća izloženosti, ali ne može biti manji od jedne godine, a kao ponder se koristi proizvoljni iznos svake izloženosti;
3) za izloženosti proizašle iz transakcija s potpuno ili gotovo potpuno obezbijeđenim derivatima iz člana 128 stav 5 ove odluke i potpuno ili gotovo potpuno obezbijeđenih transakcija kreditiranja na marži koji su predmet master

sporazuma o netiranju, ročnost se izračunava kao ponderisani prosjek preostalog roka do dospijeća transakcija, ali ne može biti manji od 10 dana;

4) za repo transakcije i transakcije kupovine ili prodaje hartija od vrijednosti ili roba koje su predmet master sporazuma o netiranju, ročnost se izračunava kao ponderisani prosjek preostalog roka dospijeća transakcija, ali ne može biti manji od pet dana. Kao ponder primjenjuje se proizvoljni iznos svake izloženosti;
5) kreditna institucija koja je dobila odobrenje Centralne banke u skladu sa članom 162 ove odluke za primjenu sopstvene procjene PD-a za otkupljena potraživanja od privrednih društava, za iskorišćene iznose iz okvirnog ugovora o otkupu potraživanja ročnost je jednaka ponderisanom prosjeku dospijeća izloženosti po osnovu otkupljenih potraživanja, ali ne može biti manja od 90 dana. Tako izračunata vrijednost ročnosti primjenjuje se i za neiskorišćene iznose iz okvirnog ugovora o otkupu potraživanja ako taj ugovor sadrži odredbe, pokretače prijevremene isplate ili druge karakteristike koje štite kreditnu instituciju koja otkupljuje potraživanja od značajnog pogoršanja kvaliteta budućih potraživanja za koja postoji obaveza otkupa tokom trajanja ugovora. Ako ne postoji takva efikasna zaštita, ročnost se za neiskorišćene iznose izračunava kao zbir najdužeg mogućeg dospijeća potencijalno otkupljenog potraživanja prema okvirnom ugovoru o otkupu potraživanja i preostalog roka do dospijeća okvirnog ugovora o otkupu potraživanja, ali ne može biti manji od 90 dana;
6) za sve druge instrumente koji nijesu navedeni u ovom stavu ili kada kreditna institucija ne može da izračuna ročnost na način propisan u tački 1 ovog stava, ročnost se određuje kao najduže preostalo vrijeme (u godinama) koje je dužniku određeno za ispunjenje njegovih ugovornih obaveza, ali ne manje od godinu dana;
7) za kreditne institucije koje za izračunavanje iznosa izloženosti primjenjuju metod internog modela iz odjeljka 6 Odsjek 6 ove glave, ročnost za izloženosti za koje kreditne institucije primjenjuju tu metodu i za koje je najduže dospijeće ugovora koji pripada skupu za netiranje duže od jedne godine izračunava se primjenom sljedeće formule:

$$M = min\ \frac{{}_{k}Effective\ EE_{t_k} \cdot \Delta t_k \cdot df_{t_k} \cdot s_{t_k} + {}_{k}EE_{t_k} \cdot \Delta t_k \cdot df_{t_k} \cdot (1 - s_{t_k})}{{}_{k}Effective\ EE_{t_k} \cdot \Delta t_k \cdot df_{t_k} \cdot s_{t_k}}, 5$$

u kojoj je:

S_{t_k} = vještačka varijabla (eng. *dummy variable*) čija je vrijednost u budućem periodu t_k jednaka 0 ako je $t_k > 1$ godine, odnosno jednaka 1 ako je $t_k \leq 1$;

EE_{t_k} = očekivani iznos izloženosti u budućem vremenskom periodu t_k;

$Effective\ EE_{t_k}$ = efektivna očekivana izloženost u budućem periodu t_k;

df_{t_k} = bezrizični diskontni faktor za buduće razdoblje t_k;

Δt_k = $t_k - t_{k-1}$;

8) kreditna institucija koja primjenjuje interni model za izračunavanje tržišnog prilagođavanja kreditnom vrednovanju rizika druge ugovorne strane (eng. *credit valuation adjustment* – CVA) može, uz odobrenje Centralne banke, kao ročnost koristiti efektivno trajanje prema procjeni internog modela.

   U skladu sa stavom 3 ovog člana za skupove za netiranje u kojima svi ugovori imaju originalni rok dospijeća kraći od jedne godine, primjenjuje se formula iz tačke 1 ovog stava;

9) za kreditne institucije koje primjenjuju Metod internog modela iz Odjeljka 6 i Odsjeka 6 ove odluke za izračunavanje iznosa izloženosti i koje imaju odobrenje za primjenu internog modela za specifični pozicijski rizik dužničkih instrumenata kojima se trguje u skladu sa Dijelom III glavom IV odjeljkom 5 ove odluke, ročnost iznosi 1 kao što je navedeno u formuli iz člana 172 stav 1, pod uslovom da kreditna institucija može dokazati Centralnoj banci da njen interni model za specifični pozicijski rizik dužničkih pozicija kojima se trguje primijenjen u članu 383. sadrži efekte migracije među rejtinzima;
10) za potrebe člana 172 st. 3 i 4 ove odluke, ročnost je jednaka efektivnom dospijeću kreditne zaštite, ali ne može biti manji od godinu dana.

(3) Ako je ugovorom uređeno svakodnevno utvrđivanje marže i svakodnevna revalorizacija i ako je ugovorom dozvoljena automatska likvidacija ili namirenje putem kolaterala u slučaju nastanka statusa neispunjavanja obaveza ili izostanka doplate marže, ročnost (M) iznosi najmanje jedan dan:

1) za potpuno ili skoro potpuno obezbijeđene derivate iz člana 128 stav 5 ove odluke;
2) za potpuno ili skoro potpuno obezbijeđene transakcije kreditiranja na marži;
3) za repo transakcije, transakcije pozajmljivanja hartija od vrijednosti ili robe drugoj ugovornoj strani ili od druge ugovorne strane.

(4) Pored slučajeva iz stava 3 ovog člana, ročnost (M) iznosi najmanje jedan dan i za kvalifikovane kratkoročne izloženosti koje nijesu dio kontinuiranog finansiranja dužnika od strane kreditne institucije, a te kvalifikovane kratkoročne izloženosti uključuju:

1) izloženosti prema institucijama koje proizilaze iz poravnanja deviznih obaveza;

2) kratkoročne transakcije finansiranja trgovine koje se automatski likvidiraju, a koje su povezane sa razmjenom robe ili usluga sa preostalim rokom do dospijeća do jedne godine kako je navedeno u članu 3 stav 1 tačka 34 ove odluke;
3) izloženosti koje proizilaze iz poravnanja kupovine ili prodaje hartija od vrijednosti u okviru uobičajenog roka isporuke ili dva radna dana; i
4) izloženosti koje proizilaze iz gotovinskog poravnanja putem elektronskog prenosa i poravnanja elektronskih platnih transakcija i unaprijed plaćenih troškova, uključujući prekoračenja koja proizilaze iz neuspješnih transakcija koje ne prelaze kratak, unaprijed utvrđen broj radnih dana.

(5) Za izloženosti prema privrednim društvima koja se nalaze u Crnoj Gori ili Evropskoj Uniji, a čiji su konsolidovani poslovni prihodi i konsolidovana imovina manji od 500 miliona eura, kreditna institucija može odabrati da (M) dosljedno određuje na način iz stava 1 ovog člana umjesto da primjenjuju stav 3 ovog člana. Kreditna institucija može da zamijeniti 500 miliona eura ukupnom aktivom od 1 milijarde EUR za privredna društva koja u prvom redu posjeduju i iznajmljuju stambene nepokretnosti za svrhe koje nijesu špekulativne.

(6) Sa ročnim neusklađenostima postupa se na način propisan u Odjeljku 4 ove glave.

Pododsjek 2 – Izloženosti prema „*retail*-u“

Vjerovatnoća nastanka statusa neispunjavanja obaveza (PD)

Član 182

(1) PD za pojedinačnu izloženost iznosi najmanje 0,03%.

(2) PD dužnika ili, ako se primjenjuje metod zasnovan na obavezi, PD izloženosti sa statusom neispunjavanja obaveza iznosi 100%.

(3) Za rizik smanjenja vrijednosti otkupljenih potraživanja PD je jednak procijenjenom EL-u za rizik smanjenja vrijednosti potraživanja. Ako kreditna institucija može rastaviti procijenjeni EL za rizik razvodnjavanja otkupljenih potraživanja na PD i LGD na način koji Centralna banka smatra pouzdanim, kreditna institucija može primjenjivati procjenu PD-a.

(4) Nematerijalna kreditna zaštita može se uzeti u obzir tako da se PD prilagodi u skladu sa članom 183 stav 3 ove odluke. Za rizik razvodnjavanja, osim pružalaca zaštite iz člana 220 stav 1 tačka 7 ove odluke, priznaje se prodavac otkupljenih potraživanja ako su ispunjeni uslovi iz člana 179 stav 4 ove odluke.

Gubitak zbog nastanka statusa neispunjavanja obaveza (LGD)

Član 183

(1) Kreditna institucija je dužna da sama utvrđuje sopstvene procjene LGD-a, pri čemu je dužna da ispunjava zahtjeve iz Odsjeka 6 ovog odjeljka i da dobije odobrenje Centralne banke u skladu sa članom 162 ove odluke.

(2) Za rizik razvodanjavanja otkupljenih potraživanja koristi se vrijednost LGD-a od 75%, a ako kreditna institucija može da pouzdano rastavi svoje procjene EL za rizik razvodnjavanja otkupljenih potraživanja na PD-ove i LGD-ve, tada može da primjenjuje sopstvenu procjenu LGD-a.

(3) Kreditna institucija može da prizna nematerijalnu kreditnu zaštitu tako da prilagodi procjene PD-a ili LGD-a, pri čemu mora da ispuni zahtjeve iz člana 202 st. od 1 do 5 ove odluke i da dobije odobrenje Centralne banke, bilo za pojedinačnu izloženost ili za skup izloženosti.

(4) Kreditna institucija ne smije da izloženostima koje su obezbijeđene garancijama dodijeli prilagođeni PD ili LGD tako da prilagođeni ponder rizika bude niži od pondera za uporedivu direktnu izloženost prema davaocu garancije.

(5) Za potrebe člana 173 stav 2 ove odluke, LGD za uporedivu direktnu izloženost prema pružaocu zaštite iz člana 172 st. 3 i 4 ove odluke biće jednak ili LGD-u nezaštićene izloženosti prema davaocu garancije ili LGD-u nezaštićene izloženosti prema dužniku, u zavisnosti od toga da li, u slučaju da i davalac garancije i dužnik, budu u statusu neispunjavanja obaveza za vrijeme trajanja zaštićene transakcije, dostupni dokazi i struktura garancije upućuju na to da će naplaćeni iznos zavisiti od finansijskog stanja davaoca garancije, odnosno dužnika, respektivno.

(6) Prosječni LGD ponderisan iznosom izloženosti za sve izloženosti prema „*retail*-u“ koje su obezbijeđene stambenim nepokretnostima koje ne ostvaruju korist od garancija centralnih vlada ne smije biti niži od 10%.

(7) Prosječni LGD ponderisan iznosom izloženosti za sve izloženosti prema „*retail*-u“ koje su obezbijeđene poslovnim nepokretnostima koje ne ostvaruju korist od garancija centralnih vlada ne smije biti niži od 15%.

(9) Centralna banka, na osnovu podataka o gubicima iz izloženosti za koje je kreditna institucija priznala stambene i poslovne nepokretnosti kao kolateral i uzimajući u obzir buduća kretanja na tržištu nepokretnosti i druge relevantne

pokazatelje, redovno, a najmanje jednom godišnje, procjenjuje da li su minimalne vrijednosti LGD-a iz st. 6 i 7 ovog člana odgovarajuće za izloženosti obezbijeđene zalogom na stambenim ili poslovnim nepokretnostima koje se nalaze na jednom ili više djelova teritorije Crne Gore.

(10) Ako na osnovu procjene iz stava 9 ovog člana Centralna banka zaključi da minimalne vrijednosti LGD-a iz st. 6 i 7 ovog člana nijesu odgovarajuće, i ako smatra da bi neodgovarajuće vrijednosti LGD-a mogle da negativno utiču na sadašnju ili buduću finansijsku stabilnost zemlje, može da odredi više minimalne vrijednosti LGD-a za te izloženosti koje se nalaze na jednom ili više djelova teritorije Crne Gore. Te više minimalne vrijednosti mogu se takođe primijeniti na nivou jednog ili više segmenata nepokretnosti za takve izloženosti.

(11) Ako Centralna banka, u skladu sa stavom 9 ovog člana odredi više minimalne vrijednosti LGD-a, kreditne institucije imaju prelazni period od šest mjeseci za njihovu primjenu.

(12) Kreditna institucija je dužna da na izloženosti koje su obezbijeđene nepokretnostima koje se nalaze u državi članici EU primijeni višu minimalnu vrijednost LGD od vrijednosti koji je propisala Centralna banka, ako je nadležni organ u državi članici EU u kojoj se nalazi ta nepokretnost koja služi kao kolateral, odredio višu minimalnu vrijednost LGD i u tom slučaju kreditna institucija primjenjuje vrijednost koju je utvrdio taj nadležni organ.

Pododsjek 3 – Izloženosti po osnovu vlasničkih ulaganja na koje se primjenjuje PD/LGD metoda

Izloženosti po osnovu vlasničkih ulaganja na koje se primjenjuje PD/LGD metoda

Član 184

(1) PD se utvrđuje u skladu sa metodama koje se primjenjuju na izloženosti prema privrednim društvima.

(2) PD iznosi najmanje:
1) 0,09% - za izloženosti po osnovu vlasničkih ulaganja u društva koja su kotirana na berzi i predstavljaju dio dugoročnog poslovnog odnosa sa klijentom;
2) 0,09% - za izloženosti po osnovu vlasničkih ulaganja u društva koja se ne kotiraju na berzi i kod kojih se povraćaji na ulaganja zasnivaju na redovnim i periodičnim novčanim tokovima, a ne na kapitalnim dobicima;
3) 0,40% - za izloženosti po osnovu vlasničkih ulaganja u društva koja su kotirana na berzi, uključujući ostale kratke pozicije iz člana 174 stav 4 ove odluke;
4) 1,25% - za sve ostale izloženosti po osnovu vlasničkih ulaganja, uključujući ostale kratke pozicije iz člana 174 stav 4 odluke.

(3) Izloženostima na osnovu vlasničkih ulaganja u društva koja se ne kotiraju na berzi u dovoljno diverzifikovanom portfoliju može se dodijeliti LGD u iznosu od 65%. Svim ostalim takvim izloženostima dodjeljuje se LGD u iznosu od 90%.

(4) Svim izloženostima dodjeljuje se M od 5 godina.

Odsjek 5 – Iznos izloženosti

Izloženosti prema privrednim društvima, institucijama, centralnim vladama i centralnim bankama i prema „*retail*-u“

Član 185

(1) Iznos izloženosti bilansnih pozicija jednak je računovodstvenoj vrijednosti određenoj bez uzimanja u obzir bilo kojih izvršenih ispravki vrijednosti za kreditni rizik, ako nije drugačije određeno.

(2) Pravilo iz stava 1 ovog člana primjenjuje se i na aktivu kupljenu po cijeni različitoj od iznosa koji se duguje.

(3) Za kupljenu aktivu, razlika između iznosa koji se duguje i računovodstvene vrijednosti preostale nakon primjene specifičnih ispravki vrijednosti za kreditni rizik, a koja je evidentirana u bilansu stanja kreditne institucije kada je aktiva kupljena, označava se kao diskont ako je iznos koji se duguje veći, odnosno kao premija ako je taj iznos manji.

(4) Ako kreditna institucija primjenjuje master sporazum o netiranju za repo transakcije ili transakcije pozajmljivanja hartija od vrijednosti ili robe drugoj ugovornoj strani ili od druge ugovorne strane, iznos izloženosti izračunava se u skladu sa Odjeljkom 4 ili 6 ove glave.

(5) Kreditna institucija je dužna da za potrebe obračuna iznosa izloženosti za bilansno netiranje kredita i depozita iskazanih u bilansu stanja institucije postupa u skladu sa metodima iz Odjeljku 4 ove glave.

(6) Iznos izloženosti za lizing (zakup) je diskontovana vrijednost minimalnih plaćanja zakupa. Minimalna plaćanja zakupa obuhvataju plaćanja tokom perioda zakupa koja je zakupac dužan ili bi mogao biti dužan da izvrši, uključujući i opcije kupovine predmeta zakupa za koje se već pri zaključenju ugovora o zakupu može zaključiti da će se realizovati. Ako se od nekog drugog lica, a ne od zakupca, može zahtijevati plaćanje u vezi sa ostatkom vrijednosti imovine date u zakup i ako ta obaveza plaćanja ispunjava niz uslova iz člana 220 ove odluke u vezi sa priznavanjem pružalaca zaštite, kao i zahtjeve za priznavanje ostalih vrsta garancija i drugih jemstava iz člana 233 ove odluke, obaveza plaćanja može se uzeti u obzir kao nematerijalna kreditna zaštita u skladu sa Odjeljkom 4 ove glave.

(7) U slučaju ugovora iz člana 128 stav 5 ove odluke, iznos izloženosti određuje se metodima iz Odjeljka 6 ove glave i bez uzimanja u obzir izvršene ispravke vrijednosti za kreditni rizik.

(8) Iznos izloženosti za obračun iznosa rizikom ponderisanih izloženosti za otkupljena potraživanja predstavlja iznos izloženosti utvrđenu u skladu sa stavom 1 ovog člana, umanjenu za kapitalne zahtjeve za rizik smanjenja vrijednosti potraživanja prije primjene tehnika ublažavanja kreditnog rizika.

(9) U slučajevima kada je izloženost u obliku hartija od vrijednosti ili robe, prodatih, ponuđenih kao kolateral ili datih u zajam na osnovu repo transakcija ili transakcija pozajmljivanja hartija od vrijednosti ili robe drugoj ugovornoj strani ili od druge ugovorne strane, transakcija sa dugim rokom poravnanja i trasakcija kreditiranja na marži, iznos izloženosti predstavlja vrijednost hartija od vrijednosti ili robe. Ako se primjenjuje složena metoda finansijskog kolaterala iz člana 243 ove odluke, iznos izloženosti povećava se za korektivni faktor za hartije od vrijednosti odnosno robu iz člana 243 ove odluke. Iznos izloženosti repo transakcija, transakcija pozajmljivanja hartija od vrijednosti ili robe drugoj ugovornoj strani ili od druge ugovorne strane, transakcija sa dugim rokom poravnanja i maržnih kredita može se odrediti u skladu sa Odjeljkom 6 ove glave ili članom 240 stav 3 ove odluke.

(10) Za stavke iz tač. 1 do 4 ovog stava iznos izloženosti izračunava se kao odobreni a neiskorišćeni iznos pomnožen faktorom konverzije, a kreditna institucija je dužna da u skladu sa članom 170 stav 8 za izloženosti iz člana 162 stav 2 tač. 1,2 i 3 ove odluke koristi sljedeće faktore konverzije:

1) za kreditne linije koje kreditna institucija može u svakom trenutku da bezuslovno opozove bez prethodnog obavještenja dužnika ili koje automatski prestaju nastajanjem ugovorenih okolnosti vezanih za pogoršanje kreditne sposobnosti dužnika primjenljivaće se faktor konverzije od 0%. Da bi mogla da primijene faktor konverzije od 0%, kreditna institucija je dužna da aktivno prate finansijsko stanje dužnika i da uspostave sisteme internih kontrola koji će omogućiti blagovremeno utvrđivanje pogoršanja kreditnog kvaliteta dužnika. Neiskorišćene kreditne linije mogu se smatrati bezuslovno opozivima ako ih na osnovu propisa o zaštiti potrošača kreditna institucija može opozvati;
2) faktor konverzije od 20%, za kratkoročne akreditive povezane sa kretanjem robe za kreditnu instituciju koja je izdala i za kreditnu instituciju koja je potvrdila akreditiv;
3) za neiskorišćene preuzete obaveze kupovine za otkupljena revolving potraživanja koje kreditna institucija može bezuslovno opozvati bez prethodnog obavještenja ili koje automatski prestaju nastajanjem ugovornih okolnosti, primjenjuje se faktor konverzije od 0%. Da bi mogle da primijene faktor konverzije od 0%, Kreditna institucija je dužna da aktivno prate finansijsko stanje dužnika i uspostave sisteme unutrašnjih kontrola koji će omogućiti blagovremeno utvrđivanje pogoršanja kreditnog kvaliteta dužnika;
4) za ostale kreditne linije i preuzete vanbilansne obaveze po osnovu emisije kratkoročnih obveznica i revolving obaveza po osnovu pružanja usluge sprovođenja ponude, odnosno prodaje srednjoročnih obveznica uz obavezu otkupa, primjenjuje se faktor konverzije od 75%.

(11) Kreditna institucija koja ispunjava zahtjeve za primjenu sopstvenih procjena faktora konverzije iz Odsjeka 6 ovog odjeljka mogu, uz odobrenje Centralne banke, da koriste sopstvene procjene faktora konverzije za različite vrste proizvoda iz člana 10 tač. 1 do 4 ovog člana.

(12) Ako se kreditna institucija ugovorom kojim je preuzela vanbilansnu obavezu obavezala na preuzimanje nove vanbilansne obaveze, dužna je da primjenjuje niži od dva faktora konverzije primjenljiva na pojedinačnu vanbilansnu obavezu.

(13) Za sve vanbilansne stavke, osim stavki iz st. 1 do 10 ovog člana, iznos izloženosti se dobija kada se njihova vrijednost pomnoži sa:

1) 100% - za vanbilansne stavke visokog rizika;
2) 50% - za vanbilansne stavke srednjeg rizika;
3) 20% - za vanbilansne stavke srednjeg/nižeg rizika;
4) 0% - za vanbilansne stavke niskog rizika.

(14) Za potrebe ovog stava vanbilansne stavke se svrstavaju u kategoriju rizika u skladu sa članom 128 stav 3 ove odluke.

Izloženosti po osnovu vlasničkih ulaganja

Član 186

(1) Iznos izloženosti za kategoriju izloženosti po osnovu vlasničkih ulaganja je računovodstvena vrijednost preostala nakon primjene specifičnih ispravki vrijednosti za kreditni rizik.

(2) Iznos izloženosti za kategoriju vanbilansnih izloženosti po osnovu vlasničkih ulaganja je njihova nominalna vrijednost umanjena za specifične ispravke vrijednosti za kreditni rizik za te izloženosti.

Ostala aktiva

Član 187

Iznos izloženosti za kategoriju izloženosti po ostaloj aktivi (koja ne predstavlja kreditne obaveze) je računovodstvena vrijednost preostala nakon primjene specifičnih ispravki vrijednosti za kreditni rizik.

Odsjek 6 – Zahtjevi za primjenu IRB pristupa

Pododsjek 1 – Rejting sistemi

Opšti principi

Član 188

(1) Ako kreditna institucija primjenjuje više rejting sistema, dužna je da dokumentuje kriterijume za raspoređivanje dužnika ili proizvoda u pojedini rejting sistem i da ih primjenjuje na način koji adekvatno odražava nivo rizika.

(2) Kreditna institucija je dužna da periodično provjerava kriterijume i procese za raspoređivanje dužnika ili proizvoda u pojedini rejting sistem radi utvrđivanja njihove adekvatnosti u odnosu na postojeći portfolio kreditne institucije i eksterne okolnosti.

(3) Kada kreditna institucija dužnicima ili proizvodima dodjeljuje direktne procjene parametara rizika, oni se mogu smatrati procjenama za rejting kategorije na kontinuiranoj rejting skali.

Struktura rejting sistema

Član 189

(1) Struktura rejting sistema za izloženosti prema privrednim društvima, institucijama, centralnim vladama i centralnim bankama treba da obezbijedi ispunjenost sljedećih uslova:

1) rejting sistem mora uzeti u obzir rizične karakteristike dužnika i proizvoda;
2) rejting sistem mora imati rejting skalu za dužnike koja odražava isključivo kvantifikaciju rizika nastanka statusa neispunjavanja obaveza dužnika, a rejting skala za dužnike mora imati najmanje sedam kategorija za dužnike koji nijesu u statusu neispunjavanja obaveza i najmanje jednu kategoriju za dužnike u statusu neispunjavanja obaveza;
3) kreditna institucija je dužna da dokumentuje odnos između pojedinih rejting kategorija dužnika uzimajući u obzir nivo rizika nastanka statusa neispunjavanja obaveza pridruženog svakoj rejting kategoriji, kao i kriterijume koje primjenjuje za razlikovanje tih nivoa rizika nastanka statusa neispunjavanja obaveza;
4) kreditna institucija čiji je portfolio koncentrisan na određeni tržišni segment i na raspon rizika nastanka statusa neispunjavanja obaveza dužna je da u okviru tog raspona odredi rejting kategorije za dužnike tako da se izbjegne pretjerana koncentracija dužnika u pojedinoj kategoriji. Ako postoje značajne koncentracije u okviru pojedinačne rejting kategorije, kreditna institucija je dužna da raspolaže empirijskim dokazima da ta rejting kategorija dužnika pokriva razumno uzak raspon PD-a i da se rizik nastanka statusa neispunjavanja obaveza svih dužnika u toj rejting kategoriji nalazi u okviru tog raspona;
5) rejting sistem, da bi Centralna banka odobrila korišćenje sopstvenih procjena LGD-a za obračun kapitalnog zahtjeva, mora da ima posebnu rejting skalu za proizvode koja odražava isključivo one karakteristike proizvoda koje su povezane sa LGD-om. Definicija rejting kategorije proizvoda mora uključivati postupke za raspoređivanje izloženosti u rejting kategorije i kriterijume za razlikovanje nivoa rizika i rejting kategorije u odnosu na druge rejting kategorije;
6) ako u pojedinoj rejting kategoriji proizvoda postoje značajne koncentracije, kreditna institucija treba da raspolaže empirijskim dokazima da ta rejting kategorija proizvoda pokriva razumno uzak raspon LGD-a i da se rizik svih izloženosti u rejting kategoriji nalazi u okviru tog raspona.

(2) Kreditna institucija koja primjenjuje metode iz člana 172 st. 7 i 8 ove odluke za ponderisanje izloženosti u obliku specijalizovanog finansiranja nije dužna da ima rejting skalu za dužnike koja odražava isključivo kvantifikaciju rizika nastanka statusa neispunjavanja obaveza za te izloženosti, a za te izloženosti kreditna institucija je dužna da ima najmanje četiri kategorije za dužnike koji nijesu u statusu neispunjavanja obaveza i najmanje jednu kategoriju za dužnike u statusu neispunjavanja obaveza.

(3) Struktura rejting sistema za izloženosti prema „*retail*-u“ mora da ispunjava sljedeće uslove:

1) rejting sistemi moraju da odražavaju rizik dužnika i rizik proizvoda i da obuhvate sve relevantne rizične karakteristike dužnika i transakcija;
2) kreditna institucija je dužna da obezbijedi da nivo diferencijacije rizika bude takav da je broj izloženosti u određenoj rejting kategoriji ili skupu izloženosti dovoljan da obezbijedi smislenu kvantifikaciju i validaciju karakteristika gubitka

na nivou rejting kategorije ili skupa izloženosti. Kreditna institucija je dužna da odredi rejting kategorije za dužnike i proizvode, odnosno skupove izloženosti tako da se izbjegnu pretjerane koncentracije;

3) proces raspoređivanja izloženosti u rejting kategorije ili skupove izloženosti mora da omogućava smislenu diferencijaciju rizika i grupisanje dovoljno sličnih izloženosti i da omogućava tačnu i dosljednu procjenu karakteristika gubitka na nivou rejting kategorije ili skupa izloženosti. Grupisanje otkupljenih potraživanja mora da odražavati prodavčeve uslove odobravanja tih potraživanja i raznolikost njegovih klijenata.

(4) Kreditna institucija je dužna da pri raspoređivanju izloženosti u rejting kategorije ili skupove izloženosti uzme u obzir sljedeće faktore rizika:

1) rizične karakteristike dužnika;
2) rizične karakteristike proizvoda, uključujući vrstu proizvoda i/ili kolaterala. Kreditna institucija je dužna da naročito obrati pažnju na slučajeve u kojima je više izloženosti obezbijeđeno istim kolateralom;
3) neurednost u plaćanju, osim ako kreditna institucija ne dokaže Centralnoj banci da dospjelo nenaplaćeno potraživanje nije značajan faktor rizika za tu izloženost.

Raspoređivanje u rejting kategorije ili skupove izloženosti

Član 190

(1) Kreditna institucija je dužna da ima posebne definicije, procese i kriterijume raspoređivanja izloženosti u rejting kategorije ili skupove izloženosti koji ispunjavaju sljedeće uslove:

1) definicije rejting kategorija ili skupova izloženosti i kriterijumi za raspoređivanje moraju biti dovoljno detaljno propisani kako bi licima koja su zadužena za dodjeljivanje rejtinga omogućili dosljedno raspoređivanje dužnika ili proizvoda sa sličnim rizikom u istu rejting kategoriju ili skup izloženosti i ta dosljednost mora postojati u svim poslovnim linijama, odjeljenjima i geografskim lokacijama;
2) dokumentacija rejting procesa mora na jasan način da omogući trećim stranama da razumiju raspoređivanje izloženosti u rejting kategorije ili skupove izloženosti, da omogući ponavljanje procesa raspoređivanja u rejting kategorije i skupove izloženosti i ocjenjivanje prikladnosti raspoređivanja u rejting kategoriju ili skup izloženosti; i
3) kriterijumi moraju biti usklađeni sa internim standardima odobravanja plasmana kreditne institucije i njenom politikom za postupanje s dužnicima i izloženostima koje je ocijenila problematičnim.

(2) Pri raspoređivanju dužnika i proizvoda u rejting kategorije ili skupove izloženosti kreditna institucija je dužna da uzme u obzir sve značajne informacije, a te informacije moraju biti ažurne i omogućavati kreditnoj instituciji da predviđa buduće performanse izloženosti. Stepen konzervativnosti kreditne institucije pri raspoređivanju izloženosti u rejting kategorije dužnika i proizvoda ili u skupove izloženosti treba da zavisi od količine informacija kojima kreditna institucija raspolaže, tako da stepen konzervativnosti treba da bude veći ako je količina informacija kojom kreditna institucija raspolaže manja. Ako se kreditna institucija služi eksternim rejtingom kao primarnim faktorom pri utvrđivanju internog rejtinga, dužna je da uzme u obzir i druge značajne informacije.

Raspoređivanje izloženosti

Član 191

(1) Raspoređivanje izloženosti prema privrednim društvima, institucijama, centralnim vladama i centralnim bankama i izloženosti po osnovu vlasničkih ulaganja za koje kreditna institucija koristi PD/LGD pristup iz člana 174 st. 6 do 8 ove odluke vrši se u skladu sa sljedećim kriterijumima:

1) svaki dužnik mora biti raspoređen u rejting kategoriju na rejting skali za dužnike, i to već u procesu odobravanja plasmana;
2) za one izloženosti za koje je kreditna institucija dobila odobrenje Centralne banke za primjenu sopstvenih procjena LGD-a i faktora konverzije u skladu sa članom 162 ove odluke dužna je da svaku izloženost u procesu odobravanja plasmana rasporedi i u rejting kategoriju na rejting skali za proizvode;
3) kreditna institucija koja primjenjuje metode iz člana 172 st. 7 i 8 ove odluke za dodjelu pondera rizika za izloženosti u obliku specijalizovanog finansiranja dužna je da svaku od tih izloženosti rasporedi u rejting kategoriju u skladu sa članom 189 stav 2 ove odluke;
4) kreditna institucija je dužna da svakom pravnom licu prema kome je izložena dodijeli posebni rejting. Kreditna institucija je dužna da usvoji odgovarajuće politike za tretman pojedinačnih klijenata i za grupe povezanih klijenata;
5) kreditna institucija je dužna da sve pojedinačne izloženosti prema istom dužniku rasporedi u istu rejting kategoriju dužnika, nezavisno od razlika među pojedinačnim transakcijama. sa izuzetkom da pojedinačne izloženosti prema istom dužniku može rasporediti u različite rejting kategorije dužnika, u sljedećim slučajevima:
   - kada se zbog rizika transfera iz države i u državu pojedinačne izloženosti prema istom dužniku mogu rasporediti u različite rejting kategorije u zavisnosti od toga da li su izloženosti denominovane u domaćoj ili stranoj valuti;
   - kada se garancija povezana sa izloženošću može priznati u usklađivanja rejting kategorije dužnika; ili
   - kada propisi o zaštiti potrošača, propisi o obavezi čuvanja bankarske tajne ili drugi propisi zabranjuju razmjenu podataka o klijentu.

(2) Svaka izloženost iz kategorije izloženosti prema „*retail*-u“ mora se u procesu odobravanja plasmana rasporediti u rejting kategoriju ili u skup izloženosti.

(3) Za potrebe raspoređivanja u rejting kategorije i skupove izloženosti kreditna institucija je dužna da:
1) dokumentuje slučajeve u kojima se mogu izmijeniti ulazni podaci ili rezultat procesa raspoređivanja na osnovu ljudskog prosuđivanja i dokumentovati zaposlene odgovorne za odobravanje takvih korekcija;
2) dokumentuje podatke o izvršenim korekcijama i odgovornim licima;
3) analizira performanse izloženosti kod kojih je u procesu dodjele rejtinga izvršena korekcija, a ta analiza mora da obuhvati procjenu performansi izloženosti koje je korigovao određeni zaposleni odgovoran za odobravanje korekcija.

Cjelovitost procesa dodjele rejtinga

Član 192

(1) Proces dodjele rejtinga za izloženosti prema privrednim društvima, institucijama, centralnim vladama i centralnim bankama i izloženosti po osnovu vlasničkih ulaganja za koje kreditna institucija primjenjuje PD/LGD pristup iz člana 174 st. 6 do 8 ove odluke mora da ispunjava sljedeće uslove u vezi sa cjelovitošću (eng. *integrity*) procesa:
1) dodjelu rejtinga i njegove periodične provjere mora da obavlja ili odobrava nezavisno lice koje nema direktne koristi od odluka o odobravanju plasmana;
2) kreditna institucija je dužna da obnavlja rejting najmanje jednom godišnje i da ga prilagodi kada postupak obnove rejtinga pokazuje da više nije opravdano da se koristi trenutni rejting, s tim da se rejtinzi dužnika koje je kreditna institucija ocijenila visokorizičnim i izloženosti koje je ocijenila problematičnim moraju provjeravati i češće. Kreditna institucija je dužna da obnove rejting čim nove, značajne informacije o dužniku ili izloženosti postanu dostupne;
3) kreditna institucija je dužna da uspostavi efikasan proces prikupljanja i ažuriranja relevantnih informacija o karakteristikama dužnika koje utiču na PD i o karakteristikama proizvoda koje utiču na LGD ili na faktore konverzije.

(2) Za izloženosti prema „*retail*-u“ kreditna institucija je dužna da najmanje jednom godišnje obnovi rejting dodijeljen dužnicima i proizvodima i da ga prilagodi kada postupak obnove rejtinga pokazuje da više nije opravdano da se koristi trenutni rejting ili da provjeri karakteristike gubitka i dospjela nenaplaćena potraživanja za svaki skup izloženosti, u zavisnosti od toga šta je primjenljivo.

(3) Za izloženosti prema „*retail*-u“, kreditna institucija je dužna da najmanje jednom godišnje na osnovu reprezentativnog uzorka za svaki skup izloženosti provjeri status pojedinačnih izloženosti iz uzorka da bi obezbijedila ispravnost raspoređivanja izloženosti u odgovarajući skup izloženosti i da prilagodi dodijeljeni rejting kada provjera pokazuje da više nije opravdano koristiti trenutni rejting.

Primjena modela

Član 193

Ako kreditna institucija primjenjuje statističke modele i druge mehaničke metode za raspoređivanje izloženosti u rejting kategorije dužnika i proizvoda ili skupove izloženosti, tada je dužna da ispuni sljedeće uslove:
1) model mora da ima dobru prediktivnu snagu i njegova primjena ne smije dovesti do neadekvatnih kapitalnih zahtjeva, varijable koje ulaze u model moraju biti kvalitetna i efektivna osnova za procjene koje su rezultat modela, a model ne smije da ima značajnijih pristrasnosti;
2) kreditna institucija mora imati uspostavljen postupak kontrole ulaznih podataka u model koji uključuje procjenu tačnosti, potpunosti i adekvatnosti podataka;
3) podaci na kojima je model razvijen moraju biti reprezentativni imajući u vidu portfolio dužnika ili izloženosti kreditne institucije;
4) kreditna institucija mora obezbijediti redovno sprovođenje validacije modela koja uključuje praćenje performansi modela i njegove stabilnosti, provjeru specifikacija modela i upoređivanje rezultata modela sa stvarnim ishodom;
5) kreditna institucija mora da dopunjava statistički model nadzorom i procjenom stručnih zaposlenih u kreditnoj instituciji radi provjere adekvatnosti rejtinga koji je rezultat primjene model i obezbjeđivanja odgovarajućeg korišćenja modela. Cilj procedura za provjeru mora da bude identifikacija i ograničavanje grešaka povezanih sa slabostima modela. Stručnjak koji procjenjuje model mora pri procjeni uzeti u obzir sve relevantne informacije koje nijesu obuhvaćene modelom, a kreditna institucija je dužna da dokumentuje način na koji će se kombinovati procjena stručnjaka i rezultati modela.

Dokumentacija rejting sistema

Član 194

(1) Kreditna institucija je dužna da dokumentuje dizajn i operativne detalje svojih rejting sistema, a dokumentacija služi za dokazivanje usklađenosti sa zahtjevima iz ovog odsjeka i uključuje kategorizaciju izloženosti, kriterijume za dodjelu rejtinga, nivoa odgovornosti zaposlenih koji dodjeljuju rejting dužnicima i izloženostima, učestalost obnove dodijeljenog rejtinga i nadzor uprave i rukovodstva nad rejting procesom.

(2) Kreditna institucija je dužna da analizira i dokumentuje razloge za sopstveni izbor rejting kriterijuma. Kreditna institucija je dužna da dokumentuje sve veće izmjene rejting procesa, a ta dokumentacija mora da podržava utvrđivanje

promjena u procesu dodjele rejtinga nakon posljednje provjere od strane Centralne banke. Potrebno je dokumentovati i organizaciju dodjele rejtinga, uključujući proces dodjele rejtinga i strukturu interne kontrole.

(3) Kreditna institucija je dužna da dokumentuju posebne definicije nastanka statusa neispunjavanja obaveza i gubitka koje koriste i da dokažu njihovu usklađenost sa definicijama iz ove odluke.

(4) Ako kreditna institucija u rejting procesu primjenjuje statističke modele, dužna je da dokumentuje njihovu metodologiju, a dokumentacija mora da sadrži:
1) detaljan prikaz teorije, pretpostavki i matematičke i empirijske podloge za dodjelu procjena parametara rizika rejting kategorijama, individualnim dužnicima, izloženostima ili skupovima izloženosti uključujući i izvore podataka koji se koriste za procjenu modela;
2) uspostavljen strogi statistički postupak za validaciju modela, uključujući testiranje efikasnosti modela na uzorku za validaciju (eng. *out-of-sample*) i na novim podacima (eng. *out-of-time*);
3) sve okolnosti u kojima model nije efikasan.

(5) Kreditna institucija mora da dokaže Centralnoj banci da ispunjava uslove iz ovog člana ako je rejting sistem ili model koji se koristi u sklopu rejting sistema nabavila od eksternog dobavljača, a taj dobavljač na osnovu autorskih prava odbija da kreditnoj instituciji dozvoli pristup ili joj ograničava pristup informacijama koje se odnose na metodologiju tog rejting sistema ili modela, odnosno pristup osnovnim podacima koji su korišćenii u razvoju te metodologije ili modela.

Upravljanje podacima

Član 195

(1) Kreditna institucija je dužna da prikuplja i čuvaju podatke o internim rejtinzima.

(2) Za izloženosti prema privrednim društvima, institucijama, centralnim vladama i centralnim bankama i za izloženosti po osnovu vlasničkih ulaganja za koje kreditna institucija koristi PD/LGD pristup iz člana 174 st. 6 do 8 ove odluke, kreditna institucija je dužna da prikuplja i čuva:
1) potpune podatke za prethodne periode o rejtingu dužnika i rejtingu priznatih davalaca garancije;
2) datume kada su rejtinzi dodijeljeni;
3) važne podatke i metodologiju primijenjenu za utvrđivanje rejtinga;
4) podatke o licima odgovornim za dodjelu rejtinga;
5) podatke o dužnicima i izloženostima koji su u statusu neispunjavanja obaveza;
6) datume i okolnosti nastanka statusa neispunjavanja obaveza;
7) podatke o PD-u i stopama statusa neispunjavanja obaveza povezanim sa rejting kategorijama i podatke o migraciji među rejting kategorijama.

(3) Kreditna institucija koja ne primjenjuju sopstvene procjene LGD-a i faktora konverzije dužna je da prikuplja i čuva podatke o upoređivanjima ostvarenih LGD-a u odnosu na vrijednosti propisane članom 180 stav 1 i faktora konverzije u odnosu na vrijednosti propisane članom 185 st. 10 i 11 ove odluke.

(4) Kreditna institucija koje primjenjuju sopstvene procjene LGD-a i faktora konverzije dužna je da prikupljaj i čuva:
1) potpune podatke za prethodne periode o rejtinzima proizvoda i procjenama LGD-a i faktora konverzije koje se odnose na svaku rejting kategoriju;
2) datume kada su dodijeljeni rejtinzi i napravljene procjene;
3) važne podatke i metodologiju primijenjenu za utvrđivanje rejtinga proizvoda i procjenu LGD-a i faktora konverzije;
4) podatke o licima odgovornim za dodjelu rejtinga proizvoda i procjenu LGD-a i faktora konverzije;
5) podatke o procijenjenom i ostvarenom LGD-u i faktorima konverzije koji se odnose na svaku izloženost u statusu neispunjavanja obaveza;
6) za one kreditne institucije koje iskazuju efekte ublažavanja kreditnog rizika garancija ili kreditnih derivata pomoću prilagođavanja LGD-a, podatke o LGD-u određene izloženosti prije i nakon prilagođavanja LGD-a za uticaj garancija ili kreditnih derivata;
7) podatke o komponentama gubitka za svaku izloženost u statusu neispunjavanja obaveza.

(5) Za kategoriju izloženosti prema „*retail*-u“ kreditna institucija je dužna da prikuplja i čuva:
1) podatke koje je koristila u procesu raspoređivanja izloženosti u rejting kategorije ili skupove izloženosti;
2) podatke o procjenama PD-a, LGD-a i faktora konverzije koji se odnose na rejting kategorije ili skupove izloženosti;
3) podatke o dužnicima i izloženostima koji su u statusu neispunjavanja obaveza;
4) za izloženosti u statusu neispunjavanja obaveza, podatke o rejting kategorijama ili skupovima izloženosti u koje je izloženost bila raspoređena u periodu od jedne godine prije nastanka statusa neispunjavanja obaveza i ostvarene vrijednosti LGD-a i faktora konverzije;
5) podatke o stopama gubitaka za kvalifikovane revolving izloženosti prema „*retail*-u“.

Testiranja otpornosti na stres koja se primjenjuju pri procjeni adekvatnosti kapitala

Član 196

(1) Kreditna institucija je dužna da ima odgovarajuće postupke testiranja otpornosti na stres koje će primijeniti pri procjeni sopstvene adekvatnosti kapitala. Testiranje otpornosti na stres treba da obuhvati i identifikovanje mogućih događaja ili budućih promjena ekonomskih uslova koji bi mogli imati nepovoljno dejstvo na kreditne izloženosti kreditne institucije i njenu sposobnost da izdrži takve promjene.

(2) Kreditna institucija je dužna da redovno sprovodi testiranje otpornosti na stres kreditnog rizika radi procjene dejstva specifičnih uslova na kapitalne zahtjeve za kreditni rizik. O testovima koji će biti primjenjivani odlučuje kreditna institucija, a testovi podliježu supervizorskom pregledu. Testovi koji će se primjenjivati moraju biti smisleni i obuhvatiti dejstva ozbiljne, ali moguće ekonomske recesije. Kreditna institucija je dužna da u sklopu testiranja procjenjuje i migraciju rejtinga u testnim scenarijima. Testiranje otpornosti na stres mora se sprovoditi na značajnoj većini ukupnih izloženosti kreditne institucije.

(3) Kreditne institucije koje primjenjuju tretman iz člana 172 st. 3 i 4 ove odluke u sklopu procesa testiranja otpornosti na stres dužne su da razmotre uticaj pogoršanja kreditnog kvaliteta pružalaca zaštite, a naročito uticaj prestanka ispunjavanja kriterijuma priznavanja od strane pružalaca zaštite.

Pododsjek 2 – Kvantifikacija rizika

Stupanje dužnika u status neispunjavanja obaveza

Član 197

(1) Smatra se da je određeni dužnik stupio u status neispunjavanja obaveza kada je ispunjen jedan ili oba sljedeća uslova:

1) kreditna institucija smatra vjerovatnim da dužnik neće u cjelosti ispuniti svoje obaveze prema kreditnoj instituciji, njenom matičnom društvu ili bilo kojem od njenih zavisnih društava, ne uzimajući u obzir mogućnost naplate iz kolaterala;
2) dužnik više od 90 dana nije ispunio svoju dospjelu obavezu po bilo kojoj značajnoj kreditnoj obavezi prema kreditnoj instituciji, njenom matičnom društvu ili bilo kojem od njenih zavisnih društava.

(2) U slučaju izloženosti prema „*retail*-u“ kreditna institucija može da primjenjuje definiciju nastanka statusa neispunjavanja obaveza iz stava 1 tač. 1 i 2 ovog člana na nivou pojedinačnog kreditnog proizvoda, a ne u odnosu na ukupne obaveze dužnika.

(3) Za potrebe stava 1 tačka 2 ovog člana primjenjuju se sljedeća pravila:

1) za overdrafte računanje dana kašnjenja započinje danom kada dužnik prekorači odobreni limit, kada mu je odobreni limit smanjen i niži je od trenutno iskorišćenog iznosa ili kada je izvršio isplatu sredstava sa tekućeg računa bez pokrića, a taj iznos je značajan;
2) za potrebe tačke 1 ovog stava, odobreni limit obuhvata svaki kreditni limit koji je kreditna institucija odredila i o kojem je obavijestila dužnika;
3) računanje dana kašnjenja za izloženosti po kreditnim karticama počinje danom na koji dospijeva obaveza plaćanja minimalnog dijela;
4) za potrebe stava 1 tačka 2 ovog člana, značaj dospjele kreditne obaveze procjenjuje se u odnosu na prag iz st. 7 i 9 ovog člana;
5) kreditna institucija je dužna da ima dokumentovane politike u vezi sa računanjem dana kašnjenja, posebno s obzirom na produženja roka otplate, izmjene i odlaganja, obnavljanje plasmana i netiranje postojećih računa. Te se politike moraju primjenjivati dosljedno tokom vremena i moraju biti u skladu sa internim procedurama upravljanja rizikom, kao i procedurama odlučivanja u kreditnoj instituciji.

(4) Za potrebe stava 1 tačka 1 ovog člana kreditna institucija je pri procjeni vjerovatnoće da dužnik neće uredno ispuniti svoje obaveze dužna da uzme u obzir sljedeće okolnosti :

1) kreditna institucija ne priznaje kamatne prihode i prihode od provizija i naknada po kreditnoj obavezi;
2) kreditna institucija priznaje specifične ispravke vrijednosti za kreditni rizik zbog uočenog značajnog pogoršanja kreditnog kvaliteta dužnika koje je uslijedilo nakon nastanka te izloženosti;
3) kreditna institucija je prodala kreditnu izloženost uz značajan ekonomski gubitak;
4) kreditna institucija pristaje na restrukturiranje kreditne izloženosti koje će vjerovatno dovesti do umanjivanja finansijske obaveze dužnika zbog značajnog otpisa ili odlaganja plaćanja glavnice, kamata ili, prema potrebi, naknada. Ako se ponderi rizika za izloženosti po osnovu vlasničkih ulaganja određuju korišćenjem PD/LGD pristupa, navedeno uključuje i umanjenje vrijednosti samih vlasničkih hartija od vrijednosti;
5) kreditna institucija je podnijela zahtjev za pokretanje stečajnog ili sličnog postupka nad dužnikom u vezi sa kreditnom obavezom dužnika prema kreditnoj instituciji, njenom matičnom društvu ili bilo kojem od njenih zavisnih društava;

6) protiv dužnika je pokrenut ili je dužnik sam podnio zahtjev za pokretanje stečajnog ili sličnog postupka koji će dovesti do neplaćanja ili odlaganja plaćanja kreditne obaveze dužnika prema kreditnoj instituciji, njenom matičnom društvu ili bilo kojem od njenih zavisnih društava.

(5) Kreditna institucija koja koristi eksterne podatke koji nijesu usklađeni sa definicijom nastanka statusa neispunjavanja obaveza utvrđenom u stavu 1 ovog člana dužne su da na odgovarajući način prilagode te podatke kako bi ti podaci u najvećoj mjeri bili usklađeni sa definicijom nastanka statusa neispunjavanja obaveza.

(6) Za potrebe stava 3 tačka 4 ovog člana, prag značajnosti sastoji se iz dvije komponente, i to apsolutnog i relativnog praga.

(7) Apsolutni prag se izražava kao zbir svih dospjelih iznosa koje dužnik ima prema kreditnoj instituciji, njenom matičnom društvu ili bilo kojem od njenih zavisnih društava (dospjela kreditna obaveza).

(8) Za izloženosti prema „*retail*"-u apsolutni prag iz stava 7 ovog člana iznosi 50 EUR, a za ostale izloženosti koje nijesu izloženosti prema „*retail*"-u iznosi 200 EUR.

(9) Relativni prag izražava se kao procenat koji je jednak iznosu dospjele kreditne obaveze dužnika u odnosu na ukupan iznos svih bilansnih izloženosti kreditne institucije, njenog matičnog društva ili bilo kojeg od njenih zavisnih društava prema dužniku, isključujući izloženosti po osnovu vlasničkih ulaganja.

(10) Relativni prag iz stava 9 ovog člana za sve izloženosti kreditne institucije iznosi 1%.

(11) Smatra se da je uslov iz stava 1 tačka 2 ovog člana ispunjen ako je dužnik prekoračio i apsolutni i relativni prag tokom 90 uzastopnih dana.

(12) U slučaju kada kreditni aranžman izričito dozvoljava dužniku da pod određenim uslovima izmijeni plan, obustavi ili odloži plaćanje, u kom dužnik djeluje u skladu sa pravima iz ugovora, izmijenjene, obustavljene ili odložene rate ne treba smatrati dospjelim, već broj dana kašnjenja treba zasnivati na novom planu od trenutka kada je utvrđeno. Međutim, ako dužnik izmijeni plan otplate, obustavi ili odloži plaćanja, kreditna institucija treba da analizira razloge takve izmjene i procijeni moguće indicije da dužnik neće u cjelosti izmiriti svoje obaveze.

(13) Ako kreditna institucija smatra da za izloženost koja je prethodno bila u statusu neispunjavanja obaveza više nije ispunjen ni jedan od uslova iz definicije nastanka statusa neispunjavanja obaveza, dužna je da dodijeli rejting dužniku ili proizvodu kao da se radi o izloženosti koja nije u statusu neispunjavanja obaveza. Ako se naknadno ispuni neki od uslova iz definicije nastanka statusa neispunjavanja obaveza, smatraće se da je došlo do nastanka novog statusa neispunjavanja obaveza.

(14) Bliži kriterijumi za utvrđivanje nastanka statusa neispunjavanja obaveza sadržani su u smjernicama iz Priloga 1 koji čini sastavni dio ove odluke.

Opšti zahtjevi za procjenu

Član 198

(1) Prilikom kvantifikovanja parametara rizika koji se povezuju sa rejting kategorijama ili skupovima, treba da budu ispunenjeni sljedećiuslovi uslove:

1) sopstvene procjene parametara rizika PD-a, LGD-a, faktora konverzije i EL-a koje vrši kreditna institucija obuhvataju sve relevantne podatke, informacije i metode, te procjene se zasnivaju na iskustvu i empirijskim dokazima, a ne samo na subjektivnim rasuđivanjima, smislene su i lako razumljive i zasnovane su na značajnim pokretačima odgovarajućih parametara rizika. Stepen konzervativnosti pri procjeni treba da je veći kada je količina informacija kojom kreditna institucija raspolaže manja;
2) kreditna institucija je dužna da ostvarene gubitke razdvoji u pogledu učestalosti nastanka statusa neispunjavanja obaveza, LGD, faktora konverzije ili, ako se procjenjuje EL, gubitka, s obzirom na faktore koji direktno utiču na pojedine parametre rizika. Kreditna institucija je dužna da dokaže da su njene procjene odraz dugogodišnjeg iskustva;
3) kreditna institucija je dužna da uzme u obzir svaku promjenu u procesu odobravanja plasmana ili procesu naplate potraživanja tokom posmatranih perioda iz člana 199 stav 1 tačka 8 i stav 2 tačka 5, člana 200 stav 1 tačka 10 i st. 2 i 3 i člana 201 st. od 2 do 4 ove odluke. Procjene kreditne institucije moraju biti odraz implikacija tehničkih unapređenja i novih podataka i drugih informacija kada postanu raspoložive. Kreditna institucija je dužna da provjerava svoje procjene kada se pojave nove informacije, a najmanje jednom godišnje;
4) populacija izloženosti u skupu podataka korišćenom za procjenu parametara rizika, standardi odobravanja plasmana mjerodavni u trenutku nastanka podataka kao i druge relevantne karakteristike moraju biti uporedivi sa standardima i izloženostima kreditne institucije, ekonomski i tržišni uslovi u kojima su podaci nastali moraju biti relevantni u odnosu na sadašnje i buduće uslove, a broj izloženosti u uzorku i vremenski niz podataka iskorišćen za kvantifikaciju treba da budu dovoljni da obezbijede tačnost i kompletnost procjena kreditne institucije;
5) procjene moraju odražavati sve relevantne informacije o kvalitetu otkupljenih potraživanja koje su raspoložive kreditnoj instituciji koja otkupljuje potraživanja, uključujući podatke o sličnim skupovima izloženosti prikupljenim od

prodavaca potraživanja, u okviru same kreditne institucije koja otkupljuje potraživanja ili iz eksternih izvora. Kreditna institucija koja otkupljuje potraživanja dužna je da ocijeni sve podatke na koje se oslanja, a koje je prikupila od prodavaca potraživanja;

6) kreditna institucija je dužna da svojim procjenama doda maržu konzervativnosti (eng. *margin of conservatism*) koju sama procijeni u zavisnosti od očekivanog raspona grešaka u procjenama. Marža konzervativnosti treba da bude veća ako se smatra da su metode i podaci manje zadovoljavajući i ako je očekivani raspon grešaka veći.

(2) Ako kreditna institucija primjenjuje različite procjene za obračun pondera rizika i za interne potrebe, dužna je da ih dokumentuje i dokaže opravdanost njihove primjene.

(3) Kreditna institucija koristi podatke iz zajedničkog skupa podataka više kreditnih institucija, moraju biti ispunjeni sljedeći uslovi:

1) rejting sistemi i kriterijumi ostalih kreditnih institucija u zajedničkom skupu podataka moraju biti slični njenim rejtinzima i kriterijumima;
2) zajednički skup podataka mora biti reprezentativan za portfolio na koji se primjenjuju podaci iz zajedničkog skupa podataka;
3) kreditna institucija mora dosljedno tokom vremena koristiti podatke iz zajedničkog skupa podataka za svoje procjene;
4) kreditna institucija ostaje odgovorna za integritet svojih rejting sistema; i
5) kreditna institucija je dužna da održava dovoljno dobro poznavanje rejting sistema koje koristi, uključujući sposobnost efikasnog praćenja i revizije rejting procesa.

Posebni zahtjevi za procjenu PD-a

Član 199

(1) Prilikom kvantifikovanja parametara rizika koji se povezuju sa rejting kategorijama ili skupovima izloženosti kreditna institucija je dužna da primjenjuje sljedeće posebne zahtjeve za procjenu PD-a za izloženosti prema privrednim društvima, institucijama, centralnim vladama i centralnim bankama i izloženosti po osnovu vlasničkih ulaganja za koje kreditna institucija koristi PD/LGD pristup iz člana 174 st. od 6 do 8 ove odluke:

1) kreditna institucija je dužna da procjenjuju PD za svaku rejting kategoriju dužnika na osnovu višegodišnjeg prosjeka jednogodišnjih stopa statusa neispunjavanja obaveza. Procjene PD-a za dužnike koji su visoko zaduženi ili dužnike čija se imovina uglavnom sastoji od imovine kojom se trguje moraju da odražavaju performanse odnosne aktive u periodima stresnih promjena;
2) za otkupljena potraživanja od privrednih društava kreditne institucije mogu da procjenjuju EL za svaku rejting kategoriju dužnika na osnovu višegodišnjeg prosjeka jednogodišnjih stopa statusa neispunjavanja obaveza;
3) kreditna institucija koja izvodi višegodišnje prosječne procjene PD-a i LGD-a za otkupljena potraživanja od privrednih društava iz procjene EL-a i odgovarajuće procjene PD-a ili LGD-a dužna je da obezbijedi da proces procjene ukupnih gubitaka ispunjava standarde za procjenu PD-a i LGD-a iz ovog dijela odluke i da je rezultat u skladu sa konceptom LGD-a iz člana 200 stav 1 tačka 1 ove odluke;
4) kreditna institucija može da koristi tehnike za procjenu PD-a samo uz odgovarajuću propratnu analizu tih tehnika. Kreditna institucija je dužna da uzme u obzir prosuđivanje stručnjaka u postupcima kombinovanja rezultata različitih tehnika i pri prilagođivanju procjena zbog ograničenja korišćenih tehnika i informacija;
5) ako kreditna institucija koristi sopstvene podatke o istoriji nastanka statusa neispunjavanja obaveza za procjenu PD-a, procjene moraju odražavati njene standarde odobravanja plasmana i razlike u rejting sistemu korišćenom u periodu kada su podaci nastali u odnosu na sadašnji rejting sistem. Ako je došlo do promjene u njenim standardima odobravanja plasmana ili rejtinzima, kreditna institucija na svoje procjene PD-a dodaje odgovarajuću maržu konzervativnosti;
6) ako kreditna institucija povezuje ili raspoređuje svoje interne rejting kategorije na rejting skalu koju koristi ECAI ili slična organizacija i zatim svojim rejting kategorijama pripisuje stope statusa neispunjavanja obaveza koje pripadaju rejting kategorijama eksternih organizacija, raspoređivanje se mora zasnivati na upoređivanju kriterijuma internih rejting sa kriterijumima koje koriste eksterne organizacije i na upoređivanju internih i eksternih rejtinga zajedničkih dužnika. Kreditna institucija je dužna da izbjegava pristrasnost i nedosljednost u načinu raspoređivanja ili u pripadajućim podacima. Kriterijumi eksterne organizacije na osnovu kojih su generisani podaci koji se koriste za kvantifikaciju moraju biti usmjereni samo na rizik nastanka statusa neispunjavanja obaveza i ne smiju odražavati karakteristike proizvoda. Kreditna institucija je dužna da analizom obuhvati i upoređivanje definicija nastanka statusa neispunjavanja obaveza, pridržavajući se zahtjeva iz člana 197 ove odluke. Kreditna institucija je dužna da dokumentuje osnovu za raspoređivanje;
7) ako kreditna institucija primjenjuje statističke modele za predviđanje nastanka statusa neispunjavanja obaveza, tada može da procjenjuje PD kao jednostavni prosjek procjena vjerovatnoće nastanka statusa neispunjavanja obaveza pojedinačnih dužnika u određenoj rejting kategoriji. Korišćenje takvih modela za predviđanje nastanka statusa neispunjavanja obaveza mora biti u skladu sa odredbama člana 193 ove odluke;
8) bez obzira na to da li kreditna institucija koristi podatke iz eksternih izvora, interne podatke, podatke iz zajedničkih skupova podataka više kreditnih institucija ili kombinaciju ova tri izvora podataka za procjenu PD-a, vremenski niz podataka iz najmanje jednog od tih izvora podataka mora obuhvatati period od pet godina. Ako raspoloživi podaci iz bilo kog izvora obuhvataju duži period i ako su relevantni, kreditna institucija je dužna da koristi taj duži period. Odredbe ove tačke odnose se i na PD/LGD pristup za vlasnička ulaganja. Kreditna institucija koja nije dobila odobrenje Centralne banke iz člana 162 ove odluke za primjenu sopstvenih procjena LGD-a i faktora konverzije

može, uz odobrenje Centralne banke, u trenutku uvođenja IRB pristupa, koristiti relevantne podatke koji obuhvataju period od dvije godine. Period koje podaci treba da obuhvate povećavaju se za jednu godinu svake godine sve dok relevantni podaci ne obuhvate period od pet godina.

(2) Za izloženosti prema „retail-u“ primjenjuju se sljedeći uslovi:
1) kreditna institucija je dužna da procjenjuje PD za svaku rejting kategoriju dužnika odnosno skup izloženosti po osnovu višegodišnjeg prosjeka jednogodišnjih stopa statusa neispunjavanja obaveza;
2) procjene PD-a mogu da budu izvedene iz procjene ukupnih gubitaka i odgovarajućih procjena LGD-a;
3) kreditna institucija je dužna da za primarni izvor informacija za procjenu karakteristika gubitka uzima sopstvene podatke za raspoređivanje izloženosti u rejting kategorije ili skupove izloženosti. Kreditna institucija može da koristi podatke (uključujući podatke iz zajedničkih skupova podataka) ili statističke modele iz eksternih izvora za kvantifikaciju pod uslovom da postoje čvrste veze između procesa raspoređivanja izloženosti u rejting kategorije ili skupove izloženosti kreditne institucije i procesa koji primjenjuje eksterni izvor podataka i čvrste veze između internog rizičnog profila kreditne institucije i sadržaja podataka iz eksternih izvora;
4) kreditna institucija koja izvodi višegodišnje prosječne procjene PD-a i LGD-a za izloženosti prema „retail-u“ iz procjene ukupnih gubitaka i odgovarajuće procjene PD-a ili LGD-a dužna je da obezbijedi da proces procjene ukupnih gubitaka ispunjava standarde za procjenu PD-a i LGD-a iz ovog dijela odluke i da je rezultat u skladu sa konceptom LGD-a iz člana 200 stav 1 tačka 1 ove odluke;
5) bez obzira na to da li kreditna institucija koristi podatke iz eksternih izvora, interne podatke, podatke iz zajedničkih skupova podataka više kreditnih institucija ili kombinaciju tih izvora podataka za svoju procjenu karakteristika gubitka, vremenski niz podataka iz najmanje jednog od izvora podataka mora da obuhvati period od pet godina. Ako raspoloživi podaci iz bilo kog izvora obuhvataju duži period i ako su relevantni, kreditna institucija je dužna da koristi taj duži period. Kreditna institucija nije dužna da pridaje jednaku važnost podacima za prethodne periode ako noviji podaci bolje predviđaju stope gubitka. Kreditna institucija može, uz odobrenje Centralne banke, u trenutku uvođenja IRB pristupa, koristiti relevantne podatke koji obuhvataju period od dvije godine. Period koje podaci treba da obuhvataju povećava se za jednu godinu svake godine sve dok relevantni podaci ne obuhvate period od pet godina;
6) kreditna institucija je dužna da tokom cjelokupnog perioda trajanja kreditnih izloženosti identifikuju i analiziraju očekivane promjene u parametrima rizika (sezonski efekti).

(3) Za izloženosti prema „retail-u“ po osnovu otkupljenih potraživanja kreditna institucija može da koristi referentne podatke iz eksternih izvora i sopstvene referentne podatke. i dužna je da koristi sve relevantne izvore podataka radi upoređivanja.

Posebni zahtjevi za sopstvenu procjenu LGD-a

Član 200

(1) Prilikom kvantifikovanja parametara rizika koji se povezuju sa rejting kategorijama ili skupovima izloženosti kreditna institucija je dužna da primjenjuje sljedeće posebne zahtjeve za sopstvenu procjenu LGD-a:
1) kreditna institucija je dužna da procjenjuje LGD po rejting kategorijama proizvoda ili po skupovima izloženosti po osnovu prosječnih ostvarenih LGD-a u svakoj rejting kategoriji proizvoda ili skupu izloženosti, pri čemu uzima u obzir sve zabilježene statuse neispunjavanja obaveza u izvorima podataka (ponderisani prosjek statusa neispunjavanja obaveza);
2) kreditna institucija je dužna da koristi procjene LGD-a koje su primjerene ekonomskoj recesiji ako su one konzervativnije od dugoročnog prosjeka. U mjeri u kojoj se od rejting sistema očekuje da tokom vremena daje konstantne ostvarene LGD-e po rejting kategorijama ili skupovima izloženosti, kreditna institucija je dužna da prilagode svoje procjene parametara rizika po rejting kategorijama ili skupovima izloženosti da bi se ograničio uticaj ekonomske recesije na kapitalni zahtjev;
3) kreditna institucija je dužna da razmotri postoji li povezanost između rizika dužnika i rizika kolaterala ili davaoca kolaterala i da slučajeve kod kojih postoji značajna povezanost tretira na konzervativan način;
4) kreditna institucija je dužna da, pri procjeni LGD-a, sa valutnim neusklađenostima između kolaterala i izloženosti na koju se odnosi postupa na konzervativan način;
5) ako procjene LGD-a uzimaju u obzir postojanje kolaterala, ne smiju se zasnivati isključivo na procijenjenoj tržišnoj vrijednosti kolaterala, već se pri procjeni mora uzeti u obzir potencijalna nemogućnost kreditne institucije da brzo preuzme i realizuju kolateral;
6) ako procjene LGD-a uzimaju u obzir postojanje kolaterala, kreditna institucija je dužna da uspostavi interne procedure za upravljanje kolateralima, utvrđivanje ispunjavanja uslova za ostvarivanje pravne sigurnosti i upravljanje rizicima koji su u skladu sa onima koji su navedeni u Odjeljku 4 Odsjek 3 ove glave;
7) ako kreditna institucija priznaje kolateral za određivanje iznosa izloženosti za kreditni rizik druge ugovorne strane u skladu sa Odjeljkom 6 Odsjek 5 ili 6 ove glave, bilo koji iznos za koji se očekuje da će biti naplaćen realizacijom kolaterala ne smije biti uzet u obzir u procjeni LGD-a;
8) za izloženosti koje su u statusu neispunjavanja obaveza, kreditna institucija je dužna da primjenjuje zbir najbolje procjene očekivanog gubitka za svaku izloženost, uzimajući u obzir postojeće ekonomske uslove i status izloženosti i svoje procjene povećanja stope gubitka koje je posljedica mogućih dodatnih neočekivanih gubitaka tokom perioda naplate, tj. između datuma nastanka statusa neispunjavanja obaveza i konačnog prestanka izloženosti;
9) nenaplaćene naknade dodaju se izloženosti i gubitku u onom iznosu u kojem su priznate u bilansu uspjeha;

10) za izloženosti prema privrednim društvima, institucijama, centralnim vladama i centralnim bankama procjene LGD-a moraju se zasnivati na podacima za period od najmanje pet godina, a period koji podaci treba da obuhvataju povećavaće se, od trenutka uvođenja IRB pristupa, za jednu godinu svake godine sve dok podaci ne obuhvate period od minimalno sedam godina za nakmanje jedan izvor podataka. Ako raspoloživi podaci iz bilo kog izvora obuhvataju duži period i ako su relevantni, kreditna institucija je dužna da koristi taj duži period.

(2) Za izloženosti prema „retail-u“ kreditne institucije mogu:
1) izvesti procjene LGD-a iz ostvarenih gubitaka i odgovarajućih procjena PD-a;
2) iskazati buduća povlačenja sredstava ili u faktorima konverzije ili u svojim procjenama LGD-a;
3) za izloženosti prema „retail-u“ po osnovu otkupljenih potraživanja, kreditna institucija pri procjeni LGD-a može da koristi referentne podatke iz eksternih izvora i sopstvene referentne podatke.

(3) Za izloženosti prema „retail-u“ procjene LGD-a moraju se zasnivati na podacima za period od najmanje pet godina. Kreditna institucija nije dužna da pridaje jednaki značaj podacima za prethodne periode ako noviji podaci bolje predviđaju stope gubitka. Kreditna institucija može, uz odobrenje Centraalne banke, u trenutku uvođenja IRB pristupa, koristit relevantne podatke koji obuhvataju period od dvije godine. Period koje podaci treba da obuhvataju povećavaće se za jednu godinu svake godine sve dok relevantni podaci ne obuhvate period od pet godina.

Posebni zahtjevi za sopstvenu procjenu faktora konverzije

Član 201

(1) Prilikom kvantifikovanja parametara rizika koji se povezuju sa rejting kategorijama ili skupovima izloženosti kreditna institucija je dužna da primjenjuje sljedeće posebne zahtjeve za sopstvenu procjenu faktora konverzije:
1) Kreditna institucija je dužna da procjenjue faktore konverzije po rejting kategorijama proizvoda ili po skupovima izloženosti po osnovu prosječnih ostvarenih faktora konverzije u svakoj rejting kategoriji proizvoda ili skupu izloženosti pomoću ponderisanog prosjeka statusa neispunjavanja obaveza iz svih evidentiranih statusa neispunjavanja obaveza u izvorima podataka;
2) kreditna institucija je dužna da primjenjuju procjene faktora konverzije koje su primjerene ekonomskoj recesiji ako su one konzervativnije od dugoročnog prosjeka.Kreditna institucija je dužna da prilagodi svoje procjene parametara rizika po rejting kategorijama ili skupovima izloženosti da bi se ograničio uticaj ekonomske recesije na kapitalni zahtjev, u mjeri u kojoj se od rejting sistema očekuje da tokom vremena daje konstantne ostvarene faktore konverzije po rejting kategorijama ili skupovima izloženosti;
3) procjene faktora konverzije kreditne institucije moraju odražavati mogućnost dodatnih povlačenja sredstava od strane dužnika do trenutka stupanja i nakon stupanja u status neispunjavanja obaveza. Kreditna institucija je dužna da procjenama faktora konverzije doda maržu konzervativnosti utoliko veću što je jača očekivana pozitivna korelacija između učestalosti nastanka statusa neispunjavanja obaveza i visine faktora konverzije;
4) u postupku procjene faktora konverzije kreditna institucija je dužna da uzme u obzir svoje politike i strategije koje se odnose na računovodstvenu evidenciju i praćenje naplate plasmana, kao i da razmotri svoju sposobnost i spremnost da spriječi dalja povlačenja sredstava u slučajevima stupanja u status neispunjavanja obaveza zbog drugih razloga osim neplaćanja, kao što su povrede ugovornih odredaba ili neki drugi događaji koji uzrokuju nastanak tehničkog statusa neispunjavanja obaveza;
5) kreditna institucija je dužna da ima odgovarajuće sisteme i procedure praćenja iznosa izloženosti, iskorišćenih iznosa u odnosu na odobreni iznos izloženosti i promjena u iskorišćenim iznosima po dužnicima i po rejting kategorijama. Kreditna institucija mora da bude u mogućnosti da svakodnevno prati stanje iskorišćenih iznosa izloženosti;
6) ako kreditna institucija primjenjuje različite procjene faktora konverzije za obračun iznosa rizikom ponderisanih izloženosti i za interne potrebe, duža je da ih dokumentuju i dokaže opravdanost njihove primjene.

(2) Za izloženosti prema privrednim društvima, institucijama, kao i centralnim vladama i centralnim bankama, procjene faktora konverzije moraju se zasnivati na podacima za period od najmanje pet godina, a period koji podaci treba da obuhvataju povećavaće se, od trenutka uvođenja IRB pristupa, za jednu godinu svake godine sve dok relevantni podaci ne obuhvate period od minimalno sedam godina za barem jedan izvor podataka. Ako raspoloživi podaci iz bilo kog izvora obuhvataju duži period i ako su relevantni, kreditna institucija je dužna da koristi taj duži period.

(3) Za izloženosti prema „retail-u“ kreditna institucija može da iskaže buduća povlačenja sredstava ili u faktorima konverzije ili u svojim procjenama LGD-a.

(4) Za izloženosti prema „retail-u“, procjene faktora konverzije moraju se zasnivati na podacima za period od najmanje pet godina. Izuzetno od stava 1 tačka 1 ovog člana, kreditna institucija nije dužna da daje jednak značaj podacima za prethodne periode ako noviji podaci bolje predviđaju stope gubitka. Kreditna institucija može, uz odobrenje Centralne banke, u trenutku uvođenja IRB pristupa, da koristi relevantne podatke koji obuhvataju period od dvije godine. Period koji podaci treba da obuhvataju povećavaće se za jednu godinu svake godine sve dok relevantni podaci ne obuhvate period od pet godina.

Zahtjevi za procjenu uticaja garancija ili kreditnih derivata za izloženosti prema privrednim društvima, institucijama i centralnim vladama i centralnim bankama pri primjeni sopstvene procjene LGD-a i za izloženosti prema „retail-u“

Član 202

(1) Na priznate davaoce garancija i na garancije primjenjuju se sljedeći zahtjevi:

1) kreditna institucija je dužna da jasno propiše kriterijume za vrste davaoca garancija čije će garancije priznavati pri obračunu iznosa izloženosti ponderisanih rizikom;
2) na priznate davaoce garancija primjenjuju se ista pravila koja se u skladu sa čl.190, 191 i 192 ove odluke primjenjuju na dužnike;
3) garancija mora biti u pisanoj formi, neopoziva od strane davaoca garancije, važeća dok se obaveza za koju je data garancija u cjelosti ne ispuni (do iznosa i roka dospijeća garancije) i pravno izvršiva prema davaocu garancije po propisima države gdje se nalazi imovina davaoca garancije nad kojom se može sprovesti izvršenje. Uslovne garancije kod kojih su propisani uslovi pod kojima davalac garancije nije dužan da izvrši obavezu mogu se priznavati samo uz odobrenje Centralne banke. Kriterijumi raspoređivanja izloženosti moraju adekvatno da odražava svako potencijalno smanjenje u efektima ublažavanja rizika.

(2) Kreditna institucija je dužna da jasno propiše kriterijume za prilagođavanje rejting kategorija, skupova izloženosti ili sopstvenih procjena LGD-a i, u slučaju izloženosti prema „*retail*-u“ i priznatih izloženosti po osnovu otkupljenih potraživanja, kriterijume za proces raspoređivanja izloženosti u rejting kategorije ili skupove izloženosti da bi se odrazio uticaj garancija na obračun iznosa izloženosti ponderisanih rizikom. Kriterijumi moraju biti usklađeni sa uslovima iz čl. 190, 191 i 192 ove odluke.

(3) Kriterijumi iz stava 2 ovog člana treba da budu vjerodostojni i smisleni i da odražavaju sposobnost i spremnost davaoca garancije da ispuni obavezu iz garancije, vjerovatnu vremensku dinamiku plaćanja od strane davaoca garancije, stepen u kojem je sposobnost davaoca garancije da ispuni obavezu iz garancije u korelaciji sa sposobnošću dužnika da plaća dug i stepen u kojem je rezidualni rizik još uvijek prisutan.

(4) Zahtjevi za garancije iz ovog člana primjenjuju se i na kreditne derivate kod kojih je referentni subjekat jedno lice (eng. *single-name credit derivatives*). Ako postoji neusklađenost između odnosne obaveze i referentne obaveze po kreditnom derivatu ili obaveze na osnovu koje se utvrđuje da li se kreditni događaj dogodio, primjenjuju se uslovi iz člana 236 stav 3 ove odluke. Kreditna institucija je dužna da primjenjuje odredbe ovog stava i na proces raspoređivanja izloženosti prema „*retail*-u“ i priznatih izloženosti po osnovu otkupljenih potraživanja u rejting kategorije ili skupove izloženosti.

(5) Kriterijumima se mora obezbijediti da se uzme u obzir vrsta poravnanja po kreditnom derivatu i konzervativno procijeni njen uticaj na nivo i vremensku dinamiku naplate sredstava. Kreditna institucija je dužna da uzme u obzir stepen u kojem je rezidualni rizik još uvijek prisutan.

(6) Zahtjevi iz st. od 1 do 5 ne primjenjuju se na garancije koje su dale strane institucije, centralne vlade i centralne banke i privredna društva koje ispunjavaju zahtjeve iz člana 220 stav 1 tačka 7 ove odluke,ako je kreditna institucija dobila odobrenje za primjenu standardizovanog pristupa za izloženosti prema tim subjektima u skladu sa članovima 167 i 169 ove odluke i u tom slučaju primjenjuju se zahtjevi iz Odjeljka 4 ove glave.

(7) Za garancije date za izloženosti prema „*retail*-u“, zahtjevi iz st. od 1 do 5 primjenjuju se i na raspoređivanje izloženosti u rejting kategorije ili skupove izloženosti, kao i na procjenu PD-a.

Zahtjevi za otkupljena potraživanja

Član 203

(1) Pri kvantifikovanju parametara rizika koji se povezuju sa rejting kategorijama i skupovima izloženosti za otkupljena potraživanja, kreditna institucija je dužna da obezbijedi da su ispunjeni uslovi iz st. 2 do 6 ovog člana.

(2) Ugovor o otkupu potraživanja treba da obezbijedi da u svim predvidljivim situacijama kreditna institucija ima vlasništvo i kontrolu nad svim novčanim prilivima koji proizilaze iz otkupljenih potraživanja. Kada dužnik svoju obavezu izmiruje prodavcu ili serviseru, kreditna institucija je dužna da redovno provjerava da li su plaćanja proslijeđena u cjelosti i u skladu sa odredbama iz ugovora. Kreditna institucija je dužna da ima procedure kojima obezbjeđuje da vlasništvo nad potraživanjima i novčanim prilivima bude zaštićeno od stečaja ili pravnih postupaka koji bi mogli značajno da odlože mogućnost poravnanja ili dodjeljivanja potraživanja ili zadržavanje kontrole nad novčanim tokovima.

(3) Kreditna institucija treba da prati kvalitet otkupljenih potraživanja i finansijsko stanje prodavaca i servisera i u tom cilju dužna je da:

1) procjenjuje korelaciju između kvaliteta otkupljenih potraživanja i finansijskog stanja i prodavaca i servisera i da ima interne politike i procedure koje obezbjeđuju adekvatnu zaštitu od svih nepredvidljivih događaja i kojima je propisano dodjeljivanje internog rejtinga svakom prodavcu i serviseru;
2) ima jasne i djelotvorne politike i procedure za određivanje prihvatljivosti prodavaca i servisera. Kreditna institucija ili njen zastupnik dužni su da sprovode periodičnu provjeru prodavaca i servisera radi provjere tačnosti izvještaja koje

dobija od prodavaca ili servisera, otkrivanja prevare ili operativnih slabosti i kako bi provjerila kvalitet prodavčevih kreditnih politika i politika i procedura naplate servisera, nalazi tih provjera moraju biti dokumentovani;
3) procijeni karakteristike skupova izloženosti po osnovu otkupljenih potraživanja, uključujući avansna plaćanja, istorijat dospjelih nenaplaćenih potraživanja od pojedinačnih prodavaca i loša potraživanja, ispravke vrijednosti za loša potraživanja i uslove otplate i obaveze koje je moguće prebijati (eng. *contra accounts*);
4) ima efikasne politike i procedure za praćenje koncentracija prema jednom dužniku na agregatnoj osnovi, i to u okviru jednog skupa izloženosti i u više skupova izloženosti po osnovu otkupljenih potraživanja;
5) obezbijedi da od servisera prima blagovremene i dovoljno detaljne izvještaje o dospjelosti potraživanja i njihovom smanjenju vrijednosti kako bi obezbijedila usklađenost sa svojim kriterijumima priznavanja i politikama odobravanja avansnih plaćanja koje uređuju otkupljena potraživanja i obezbijedila efikasno sredstvo za praćenje prodavčevih uslova prodaje i smanjenja vrijednosti i kako bi mogla provjeravati da li se prodavac pridržava tih uslova.

(4) Kreditna institucija je dužna da ima sisteme i procedure za rano otkrivanje pogoršanja finansijskog stanja prodavaca potraživanja i kvaliteta otkupljenih potraživanja, kao i za brzo i efikasno rješavanje nastalih problema. Kreditna institucija je naročito dužna da ima jasne i efikasne politike, procedure i informacione sisteme za praćenje kršenja odredaba ugovora, kao i jasne i efektivne politike i procedure za pokretanje pravnih radnji i postupanje s problematičnim otkupljenim potraživanjima.

(5) Kreditna institucija je dužna da ima jasne i efektivne politike i procedure kojima se uređuje upravljanje otkupljenim potraživanjima, kreditima i gotovinom. Kreditna institucija je dužna da svojim politikama propiše sve bitne elemente programa otkupa potraživanja, uključujući stope avansnih plaćanja, priznate kolaterale, potrebnu dokumentaciju, limite koncentracije i način na koji će se postupati sa primljenim gotovinskim uplatama, a ti elementi programa otkupa potraživanja treba da obuhvate sve relevantne i značajne faktore kao što su finansijsko stanje prodavaca i servisera, koncentracije rizika i trendovi kvaliteta otkupljenih potraživanja i prodavčeve baze klijenata. Internim sistemima potrebno je obezbijediti da se sredstva odobravaju samo ako je dostavljen potreban kolateral i ako je priložena sva potrebna dokumentacija.

(6) Kreditna institucija je dužna da ima efektivan interni proces za procjenu usklađenosti sa svim internim politikama i procedurama, a taj proces mora da obuhvati:
1) redovne revizije svih ključnih faza programa otkupa potraživanja koje kreditna institucija sprovodi,
2) potvrđivanje razdvajanja dužnosti:
   – između procjene prodavaca i servisera i procjene dužnika, i
   – između procjene prodavaca i servisera i nadzora prodavaca i servisera;
3) ocjenu operacija koje se sprovode u jedinicama za podršku poslovanju (eng. *back office*), a naročito stručnosti, iskustva i broja zaposlenih:
4) obim i kvalitet sistema koji podržavaju automatizaciju procesa otkupa potraživanja.

Pododsjek 3 – Validacija internih procjena

Validacija internih procjena

Član 204

Kreditna institucija je dužna da sprovede validaciju svojih internih procjena u poštovanje sljedećih zahtjeva:
1) kreditna institucija je dužna da ima robusne sisteme validacije tačnosti i dosljednosti rejting sistema, procesa i procjene svih relevantnih parametara rizika. Proces interne validacije mora da omogući kreditnoj instituciji dosljednu i smislenu procjenu efektivnosti sistema internog rejtinga i procjene rizika;
2) kreditna institucija je dužna da redovno upoređuje ostvarene stope statusa neispunjavanja obaveza sa procijenjenim PD-om za svaku rejting kategoriju, a u slučajevima kada su ostvarene stope statusa neispunjavanja obaveza izvan očekivanih granica za tu rejting kategoriju, kreditna institucija je dužna da naročito analiziraju razloge tog odstupanja. Kreditna institucija koja primjenjuje sopstvene procjene LGD-a i faktora konverzije dužna je da na isti način sprovodi i analizu za te procjene. Pri takvim poređenjima potrebno je koristiti podatke koji pokrivaju najduži mogući period za koji su podaci raspoloživi, a kreditna institucija je dužna da dokumentuje metode i podatke koji se koriste u takvim poređenjima. Takve analize i dokumentacija moraju se ažurirati najmanje jednom godišnje;
3) kreditna institucija je dužna da primjenjuju i druge kvantitativne tehnike validacije kao i upoređivanja sa relevantnim podacima iz eksternih izvora. Te analize moraju se zasnivati na podacima koji su adekvatni za portfolio kreditne institucije, koji su redovno ažurirani i obuhvataju relevantni period posmatranja. Interna procjena efektivnosti sistema kreditne institucije mora se zasnivati na najdužem mogućem periodu za koji su podaci raspoloživi;
4) metode i podaci koji se koriste za kvantitativnu validaciju moraju se dosljedno primjenjivati, a promjene u metodama procjenjivanja i validacije i podacima (uključujući izvore podataka i periode koje podaci pokrivaju) moraju biti dokumentovane;
5) kreditna institucija je dužna da imaju odgovarajuće interne standarde za slučajeve kada su odstupanja ostvarenih PD-a, LGD-a, faktora konverzije i ukupnih gubitaka, kada se procjenjuje EL, od procijenjenih vrijednosti dovoljno značajna da dovode u pitanje pouzdanost procjena. Ovim se standardima moraju uzeti u obzir poslovni ciklusi i slične promjene u ekonomskom okruženju koje su uticale na nastanak statusa neispunjavanja obaveza. Ako su

ostvarene vrijednosti kontinuirano veće od očekivanih, kreditna institucija je dužna da povećava procjene kako bi one odražavale ostvarene statuse neispunjavanja obaveza i gubitke.

Pododsjek 4 – Zahtjevi za primjenu pristupa internih modela za kategoriju izloženosti po osnovu vlasničkih ulaganja

Kapitalni zahtjev i kvantifikacija rizika

Član 205

Za potrebe obračuna kapitalnih zahtjeva treba da budu ispunjeni sljedeći uslovi:

1) procjene potencijalnih gubitaka moraju da na odgovarajući način obuhvate negativna tržišna kretanja koja su značajna za dugoročni rizični profil izloženosti. Podaci koji se koriste za prikazivanje raspodjele povraćaja moraju da odražavaju najduži period za koji su podaci raspoloživi i značajni za procjenu rizičnog profila izloženosti po osnovu vlasničkih ulaganja kreditne institucije. Podaci koji se koriste moraju biti dovoljni dai obezbijede konzervativne, statistički pouzdane i robusne procjene gubitaka koje nijesu zasnovane isključivo na subjektivnim, odnosno stručnim prosuđivanjima. Nepovoljni događaji korišćeni u procjeni treba da obezbijede konzervativnu procjenu potencijalnih gubitaka u relevantnom dugoročnom tržišnom ili poslovnom ciklusu. Kreditna institucija je dužna da kombinuje empirijsku analizu raspoloživih podataka sa prilagođavanjima zasnovanim na raznim faktorima radi postizanja realnih odnosno konzervativnih rezultata modela. Pri razvoju modela mjere rizičnosti vrijednosti (VaR) kojima se procjenjuju potencijalni kvartalni gubici, kreditna institucija može da koristi kvartalne podatke ili da konvertuju podatke za kraće vremenske intervale u kvartalne ekvivalente koristeći odgovarajuće analitičke metode podržane empirijskim dokazima i dobro razvijenim i dokumentovanim postupcima i analizama. Takav pristup mora se primjenjivati konzervativno i dosljedno. Kada je ograničen broj dostupnih relevantnih podataka, kreditna institucija je dužna da doda odgovarajuću maržu konzervativnosti;
2) modeli koji se koriste treba da adekvatno obuhvate sve značajne rizike povraćaja na ulaganja uključujući opšti tržišni rizik i specifični rizik izloženosti u portfoliju vlasničkih ulaganja kreditne institucije. Interni modeli treba da na adekvatan način objasne promjene cijena u prethodnim periodima, identifikuju veličinu i promjene u potencijalnim koncentracijama i da biti robusni u nepovoljnim tržišnim uslovima. Populacija rizičnih izloženosti zastupljenih u podacima koji se koriste za procjenu mora da odgovara ili barem da bude uporediva sa portfoliom izloženosti po osnovu vlasničkih ulaganja institucije;
3) interni model mora da odgovara rizičnom profilu i složenosti portfolija vlasničkih ulaganja institucije, a ako kreditna institucija ima značajna ulaganja koja su izrazito nelinearne prirode, interni modeli moraju biti dizajnirani tako da adekvatno odražavaju rizik koji nose takvi instrumenti;
4) pridruživanje individualnih pozicija procjenama, tržišnim indeksima i faktorima rizika mora biti vjerodostojno, smisleno i konceptualno ispravno;
5) kreditna institucija je dužna da pomoću empirijskih analiza dokažu da su korišćeni faktori rizika primjereni i da mogu na odgovarajući način da obuhvate opšti i specifični rizik;
6) procjene volatilnosti prinosa na vlasnička ulaganja treba da obuhvate važne i dostupne podatke, informacije i metode, pri čemu se moraju koristiti nezavisno provjereni sopstveni podaci ili podaci iz eksternog izvora, uključujući podatke iz zajedničkih skupova podataka; i
7) kreditna institucija mora da uspostavi rigorozan i sveobuhvatan program testiranja otpornosti na stres.

Proces upravljanja rizikom i kontrola rizika

Član 206

Kreditna institucija je dužna da za potrebe razvoja i primjene internih modela za obračun kapitalnih zahtjeva usvoji politike i procedure i uvede odgovarajuće kontrolne mehanizme kako bi obezbijedila integritet modela i procesa modeliranja, a te politike, procedure i kontrolni mehanizmi treba da uključe sljedeće:

1) potpunu integraciju internih modela u cjelokupni sistem izvještavanja menadžmenta kreditne institucije, kao i u upravljanje portfolijom vlasničkih ulaganja koja nijesu u knjizi trgovanja. Smatra se da su interni modeli u potpunosti integrisani u proces upravljanja rizicima kreditne institucije ako se koriste za mjerenje i procjenu performansi portfolija vlasničkih ulaganja, uključujući i profitabilnost prilagođenu za rizik, interno raspoređivanje ekonomskog kapitala za izloženosti po osnovu vlasničkih ulaganja, kao i ocjenu cjelokupne adekvatnosti regulatornog kapitala i proces upravljanja ulaganjima;
2) uspostavljanje sistema upravljanja, procedura i kontrolnih funkcija da bi se obezbijedila periodična i nezavisna provjera svih elemenata internog procesa modeliranja, uključujući odobravanje izmjena modela, kontrolu ulaznih podataka modela, kao i provjeru rezultata modela, npr. neposrednom potvrdom obračuna. Tim provjerama treba da se utvrdi tačnost, potpunost i adekvatnost ulaznih podataka i rezultata modela i treba da budu fokusirane na utvrđivanje i ograničavanje potencijalnih grešaka povezanih sa poznatim slabostima modela kao i na identifikovanje nepoznatih slabosti modela. Te provjere može da sprovodi nezavisna interna jedinica ili drugo nezavisno lice izvan kreditne insitucije;
3) adekvatne sisteme i procedure praćenja limita ulaganja i izloženosti riziku na osnovu vlasničkih ulaganja;
4) jedinice odgovorne za razvoj i primjenu modela koje moraju biti funkcionalno nezavisne od jedinica za upravljanje pojedinačnim ulaganjima;

5) lica odgovorna za bilo koji dio procesa modeliranja koja moraju posjedovati odgovarajuća stručna znanja, a kreditna institucija je dužna da obezbijedi dovoljan broj stručnih lica za modeliranje.

Validacija i dokumentacija

Član 207

(1) Kreditna institucija treba da ima robusne sisteme validacije tačnosti i dosljednosti svojih internih modela i procesa modeliranja, a svi bitni elementi internih modela i procesa modeliranja i validacije moraju biti dokumentovani.

(2) Na validaciji i dokumentovanje internih modela i procesa modeliranja iz stava 1 ovog člana, primjenju se sljedeći zahtjevi:

1) kreditna institucija je dužna da koristi proces interne validacije za procjenu efektivnosti svojih internih modela i procesa modeliranja na dosljedan i smislen način;
2) metodi i podaci koji se koriste za kvantitativnu validaciju treba da se dosljedno primjenjuju, a promjene u metodama procjenjivanja i validacije i promjene u izvorima podataka i periodima koje podaci pokrivaju, moraju biti dokumentovane;
3) kreditna institucija je dužna da redovno upoređuju ostvarene povraćaje na vlasnička ulaganja, izračunate iz realizovanih i nerealizovanih dobitaka i gubitaka, sa procjenama modela, a za ta upoređivanja potrebno je koristiti podatke koji pokrivaju najduži mogući period za koji su podaci raspoloživi. Kreditna institucija je dužna da dokumentuje metode i podatke koji se koriste pri takvim upoređivanjima, a analize i dokumentacija se ažuriraju najmanje jednom godišnje;
4) kreditna institucija je dužna da primjenjuju i druge metode kvantitativne validacije i da vrši upoređivanje sa podacima iz eksternih izvora. Te analize se moraju zasnivati na podacima koji odgovaraju portfoliu kreditne institucije, biti redovno ažurirane i pokrivati relevantni period posmatranja. Interne procjene efektivnosti modela kreditne institucije moraju se zasnivati na najdužem mogućem periodu za koji su podaci raspoloživi;
5) kreditna institucija treba da ima odgovarajuće interne standarde za slučajeve kada su odstupanja ostvarenih povraćaja na vlasnička ulaganja od procjena modela dovoljno značajna da dovode u pitanje valjanost procjena, odnosno modela. Ovim standardima moraju se uzeti u obzir poslovni ciklusi i slične promjene u ekonomskom okruženju koje su uticale na povraćaje na vlasnička ulaganja. Sva prilagođavanja internih modela koja nastaju kao rezultat provjere modela moraju biti dokumentovana i u skladu sa standardima provjere modela koje je utvrdila kreditna institucija;
6) interni model i proces modeliranja moraju biti dokumentovani, što uključuje i odgovornosti svih lica koja su zadužena za modeliranje i procese odobravanja i provjere modela.

Pododsjek 5 – Interno upravljanje i nadzor

Korporativno upravljanje

Član 208

(1) Upravni odbor kreditne institucije i više rukovodstvo dužni su da odobre sve važne karakteristike rejting procesa i procesa procjene i da poznaju i razumiju funkcionisanje rejting sistema kreditne institucije, kao i da dobro razumiju izvještaje koji uključuju informacije povezane sa rejtinzima.

(2) Više rukovodstvo kreditne institucije je dužno da:

1) izvještava upravni odbor kreditne institucije o svim važnim promjenama ili odstupanjima od uspostavljenih politika koje će značajno uticati na funkcionisanje rejting sistema kreditne institucije;
2) dobro poznaje dizajn i funkcionisanje rejting sistema;
3) kontinuirano obezbjeđuje ispravno funkcionisanje rejting sistema.

(3) Jedinice za kontrolu kreditnog rizika dužne su da redovno izvještavaju više rukovodstvo o djelotvornosti rejting procesa, oblastima koje je potrebno poboljšati i statusu svih aktivnosti preduzetih za otklanjanje prethodno utvrđenih nedostataka.

(4) Obavezni dio izvještavanja višeg rukovodstva čine analize profila rizičnosti kreditne institucije zasnovane na internim rejtinzima, a to izvještavanje obuhvata naročito:

1) rizični profil po rejting kategorijama,
2) migracije između rejting kategorija, procjene relevantnih parametara rizika po rejting kategorijama,
3) upoređivanja ostvarenih stopa nastanka statusa neispunjavanja obaveza i, ako kreditna institucija primjenjuje sopstvene procjene, ostvarenih LGD-a i faktora konverzije s procijenjenim vrijednostima, i
4) rezultate testiranja otpornosti na stres.

(5) Učestalost izvještavanja iz stava 1 ovog člana zavisi od značaja i vrste informacija i nivoa korisnika izvještaja.

Kontrola kreditnog rizika

Član 209

(1) Funcija kontrole kreditnog rizika u kreditnoj institucji mora da bude nezavisna od lica i upravljačkih funkcija odgovornih za odobravanje ili obnavljanje plasmana i ta jedinica je odgovorna za dizajn ili odabir, primjenu, nadzor i funkcionisanje rejting sistema i dužna je da redovno priprema i analizira izvještaje u vezi sa rezultatima rejting sistema.

(2) Odgovornosti funkcije kontrole kreditnog rizika, obuhvata:
1) testiranje i praćenje rejting kategorija i skupova izloženosti;
2) izradu i analizu sažetih izvještaja u vezi sa rejting sistemima kreditne institucije;
3) primjenu procedura radi utvrđivanja da li se definicije rejting kategorija i skupova izloženosti po svim organizacionim jedinicama i geografskim područjima dosljedno primjenjuju;
4) provjeru i dokumentovanje svih promjena u rejting procesu, uključujući i razloge za promjenu;
5) provjeru rejting kriterijuma radi ocijene da li su još uvijek prediktivni. Promjene rejting procesa, kriterijuma ili individualnih rejting parametara moraju biti dokumentovane i adekvatno sačuvane;
6) aktivno učestvovanje u dizajnu ili odabiru, implementaciji i validaciji modela koji se koriste u rejting procesu;
7) nadzor modela koji se koriste u rejting procesu;
8) kontinuiranu provjeru modela, kao i izmjena modela koji se koriste u rejting procesu.

(3) Kreditna institucija koja koristi podatke iz zajedničkih skupova podataka u skladu sa članom 198 stav 3 ove odluke može da eksternalizuje:
1) pripremu informacija relevantnih za testiranje i praćenje rejting kategorija i skupova izloženosti;
2) pripremu sažetih izvještaja u vezi sa rejting sistemima kreditne institucije;
3) pripremu informacija relevantnih za provjeru rejting kriterijuma kako bi se ocijenilo da li su još uvijek prediktivni;
4) dokumentovanje promjena u rejting procesu, kriterijumima ili pojedinim rejting parametrima;
5) pripremu informacija relevantnih za kontinuiranu provjeru i izmjene modela koji se koriste u rejting procesu.

(4) Kreditna institucija koje primjenjuje stav 3 ovog člana dužna je da Centralnoj banci obezbijedi pristup svim relevantnim informacijama trećeg lica koje su potrebne za utvrđivanje usklađenosti sa propisanim zahtjevima, uključujući i obavljanje neposredne kontrole u istom obimu u kojem bi se kontrola na licu mjesta obavila u instituciji.

Interna revizija

Član 210

Interna revizija se dužna da najmanje jednom godišnje revidira rejting sisteme kreditne institucije i njihovo funkcionisanje, uključujući funkcionisanje kreditnog procesa i procjene PD-a, LGD-a, EL-a i faktora konverzije., a ta eevizija mora da obuhvati poštovanje svih primjenljivih zahtjeva iz ove odluke koji se odnose na rejting sisteme kreditne institucije i njihovo funkcionisanje.

ODJELJAK 4 – Ublažavanje kreditnog rizika

Odsjek 1 – Značenje izraza i opšti zahtjevi

Značenje izraza

Član 211

Izrazi upotrijebljeni u ovom odjeljku imaju sljedeća značenja:
1) **institucija kreditor** je kreditna institucija koja ima izloženost;
2) **transakcija kreditiranja obezbijeđena kolateralom** (eng. *secured lending transaction*) je transakcija na osnovu koje nastaje izloženost obezbijeđena kolateralom koja ne sadrži odredbu kojom se kreditnoj instiuciji daje pravo da traži maržu (dodatni kolateral) najmanje na dnevnoj osnovi, ako se vrijednost postojećeg kolaterala smanji;
3) **transakcija zavisna od kretanja na tržištu kapitala** (eng. *capital market-driven transaction*) je transakcija na osnovu koje nastaje izloženost obezbijeđena kolateralom koja sadrži odredbu kojom se kreditnoj instituciji daje pravo da traži dodatni kolateral najmanje na dnevnoj osnovi, ako se vrijednost postojećeg kolaterala smanji;
4) **odnosni CIU** je CIU u čije akcije ili udjele ulaže drugi CIU-i.

Principi za priznavanje efekata tehnika smanjenja kreditnog rizika

Član 212

(1) Nijedna izloženost nakon primjene tehnika smanjenja kreditnog rizika ne smije da rezultira većim iznosom rizikom ponderisane izloženosti ili iznosom očekivanog gubitka od identične izloženosti na koju nijesu primijenjene tehnike smanjenja kreditnog rizika.

(2) Ako iznos rizikom ponderisane izloženosti uzima u obzir kreditnu zaštitu u skladu sa odjeljkom 2 ili 3 ove ovog dijela odluke, kreditna institucija ne smije da tu kreditnu zaštitu uzme u obzir u obračunima izvršenim u skladu sa ovim odjeljkom.

(3) Ako su zadovoljeni zahtjevi iz odsjeka 2 i 3 ovog odjeljka, kreditna institucija može da prilagodi obračun iznosa rizikom ponderisane izloženosti prema standardizovanom pristupu i obračun iznosa rizikom ponderisane izloženosti i iznosa očekivanog gubitka prema IRB pristupu, u skladu sa odsjecima 4, 5 i 6 ovog odjeljka.

(4) Kreditna institucija je dužna da kolateralom smatra gotovinu, hartije od vrijednosti ili robu kupljene, pozajmljene ili primljene na osnovu repo transakcija ili transakcija pozajmljivanja hartija od vrijednosti ili robe drugoj ugovornoj strani ili od druge ugovorne strane.

(5) Ako kreditna institucija koja izračunava iznos rizikom ponderisane izloženosti prema standardizovanom pristupu koristi više instrumenata ublažavanja kreditnog rizika koji pokrivaju jednu izloženost dužna je da uradi sljedeće:
1) podijeli izloženost na djelove pokrivene pojedinim instrumentom za ublažavanje kreditnog rizika; i
2) posebno izračuna iznos rizikom ponderisane izloženosti za svaki dio dobijen prema tački 1 ovog stava, shodno odredbama Odjeljka 2 i ovog odjeljka odluke.

(6) Ako kreditna institucija koja izračunava iznose rizikom ponderisane izloženosti prema standardizovanom pristupu pokriva jednu izloženost instrumentima kreditne zaštite jednog pružaoca zaštite, a ti instrumenti imaju različitu ročnost, dužna je da uradi sljedeće:
1) da podijeli izloženost na djelove pokrivene pojedinim instrumentom za ublažavanjekreditnog rizika sa određenom ročnošću; i
2) da posebno izračuna iznos rizikom ponderisane izloženosti za svaki dio dobijen prema tački 1 ovog stava shodno odredbama Odjeljka 2 i ovog odjeljka odluke.

Principi za priznavanje tehnika ublažavanja kreditnog rizika

Član 213

(1) Tehnika koja se koristi za pribavljanje kreditne zaštite, zajedno sa preduzetim aktivnostima, postupcima, procedurama i politikama koje sprovodi institucija kreditor mora da obezbijedi pravno dejstvo aranžmana kreditne zaštite u svim relevantnim oblastima sudske nadležnosti.

(2) Institucija kreditor je dužna da na zahtjev Centralne banke dostavi, u pisanoj formi, ažurno, obrazloženo i nezavisno pravno mišljenje, odnosno mišljenja koja je koristila kako bi utvrdila da li aranžman kreditne zaštite zadovoljava uslove utvrđene u stavu 1 ovog člana.

(3) Institucija kreditor je dužna da preduzme sve odgovarajuće mjere da bi obezbijedila efektivnost aranžmana kreditne zaštite i upravljala rizicima povezanim sa tim instrumentom.

(4) Kreditna institucija može da prizna materijalnu kreditnu zaštitu pri obračunu efekata ublažavanja kreditnog rizika samo ako imovina koja predstavlja zaštitu ispunjava sljedeće sljedeće zahtjeve:
1) predstavlja imovinu koja se u skladu sa čl. 216 do 219 ove odluke priznaje kao kolateral; i
2) dovoljno je likvidna, a njena je vrijednost tokom vremena dovoljno stabilna i pruža odgovarajuću sigurnost u nivo postignute kreditne zaštite uzimajući u obzir pristup koji se koristi za obračun iznosa rizikom ponderisanih izloženosti i dozvoljeni stepen priznavanja.

(5) Kreditna institucija može da prizna materijalnu kreditnu zaštitu pri obračunu efekta ublažavanja kreditnog rizika samo ako institucija kreditor ima pravo da blagovremeno unovči ili zadrži aktivu koja predstavlja kreditnu zaštitu u slučaju nastanka statusa neispunjavanja obaveza, nesolventnosti ili stečaja, odnosno u slučaju nastanka drugog kreditnog događaja navedenog u dokumentaciji o transakciji, dužnika i, kada je to primjenljivo, lica kod kojeg se nalazi kolateral. Stepen korelacije između vrijednosti imovine koja predstavlja materijalnu kreditnu zaštitu i kreditne sposobnosti dužnika ne smije biti previsok.

(6) U slučaju nematerijalne kreditne zaštite, pružalac zaštite priznaje se samo ako je kao priznati pružalac zaštite iz čl. 220 ili 221 ove odluke, u zavisnosti od toga šta je primjenljivo.

(7) U slučaju nematerijalne kreditne zaštite, instrument zaštite priznaje se samo ako
1) je uključen u listu priznatih instrumenata zaštite iz čl. 222 i 223 st. 1 i 2 ove odluke;
2) ima pravno dejstvo i izvršiv je u svim relevantnim oblastima sudske nadležnosti kako bi pružao odgovarajuću sigurnost u nivou postignute kreditne zaštite uzimajući u obzir pristup koji se koristi za obračun iznosa rizikom ponderisanih izloženosti i dozvoljenistepen priznavanja;
3) pružalac zaštite ispunjava kriterijume iz stava 6 ovog člana.

(8) Kreditna zaštita mora da ispunjava uslove iz odsjeka 3 ovog odjeljka koji se odnose na kreditnu zaštitu.

(9) Kreditna institucija mora biti u mogućnosti da dokaže Centralnoj banci da ima adekvatne procese za upravljanje rizicima kojima može biti izložena zbog sprovođenja postupaka ublažavanjakreditnog rizika.

(10) Nezavisno od priznatog ublažavanja kreditnog rizika pri obračunu iznosa rizikom ponderisanih izloženosti i, kada je to primjenljivo, iznosa očekivanih gubitaka, kreditna institucija je dužna da nastavi da sprovodi potpunu procjenu kreditnog rizika osnovne izloženosti i da može da dokaže Centralnoj banci da ispunjavaju taj zahtjev.

(11) Za potrebe stava 10 ovog člana, za repo transakcije i transakcije pozajmljivanja hartija od vrijednosti ili robe drugoj ugovornoj strani ili od druge ugovorne strane osnovnom izloženošću smatra se neto iznos izloženosti.

Odsjek 2 – Priznati oblici ublažavanja kreditnog rizika

Pododsjek 1 – Materijalna kreditna zaštita

Bilansno netiranje

Član 214

(1) Kreditna institucija može da primijeni bilansno netiranje međusobnih potraživanja sa drugom ugovornom stranom kao priznati oblik ublažavanja kreditnog rizika.

(2) Priznavanje bilansnog netiranja je ograničeno na međusobna novčana potraživanja i obaveze između kreditne institucije i druge ugovorne strane, ne dovodeći u pitanje član 215 ove odluke Kreditna institucija može da prilagodi iznose rizikom ponderisane izloženosti i, ako je relevantno, iznose očekivanog gubitka samo za primljene kredite i depozite koji su predmet sporazuma o bilansnom netiranju.

Standardizovani sporazumi o netiranju

Član 215

Kreditna institucija koja primjenjuju složeni metod finansijskog kolaterala iz člana 243 ove odluke može kao kreditnu zaštitu da koristiti bilateralne sporazume o netiranju koji obuhvataju repo transakcije, transakcije pozajmljivanja hartija od vrijednosti ili robe drugoj ugovornoj strani ili od druge ugovorne strane ili ostale transakcije zavisne od kretanja na tržištu kapitala. Ne dovodeći u pitanje član 335 ove odluke, primljeni kolateral i hartije od vrijednosti ili roba koji su pozajmljeni od druge ugovorne strane na osnovu takvih sporazuma ili transakcija moraju ispunjavati zahtjeve za priznavanje kolaterala iz čl. 216 i 217 ove odluke.

Priznavanje kolaterala prema svim pristupima i metodama

Član 216

(1) Kreditna institucija može, pri korišćenju bilo kojeg pristupima i metoda, da kao priznati kolateral koristi:

1) gotovinski depozit ili druge instrumente koji se mogu smatrati gotovinom – tzv. gotovinske ekvivalente deponovane kod institucije kreditora;
2) dužničke hartije od vrijednosti centralnih vlada ili centralnih banaka koje imaju kreditnu procjenu ECAI ili agencije za kreditiranje izvoza (ECA), koje su priznate za potrebe Odjeljka 2 ove glave i koje odgovaraju najmanje stepenu kreditnog kvaliteta 4, u skladu sa pravilima za ponderisanje izloženosti prema centralnim vladama i centralnim bankama u skladu sa Odjeljkom 2 ove glave;
3) dužničke hartije o vrijednosti koje je emitovala Vlada Crne Gore ili Centralna banka;
4) dužničke hartije od vrijednosti institucija koje imaju kreditnu procjenu ECAI koje odgovaraju najmanje stepenu kreditnog kvaliteta 3, utvrđenom u skladu sa pravilima za ponderisanje izloženosti prema institucijama iz Odjeljka 2 ove glave;
5) dužničke hartije od vrijednosti ostalih subjekata koje imaju kreditnu procjenu ECAI koje odgovaraju najmanje stepenu kreditnog kvaliteta 3, utvrđenom u skladu pravilima za ponderisanje izloženosti prema privrednim društvima iz Odjeljka 2 ove glave;
6) dužničke hartije od vrijednosti koje imaju kratkoročnu kreditnu procjenu ECAI koje odgovaraju najmanje stepenu kreditnog kvaliteta 3, utvrđenom u skladu pravilima za ponderisanje izloženosti prema privrednim društvima iz Odjeljka 2 ove glave ;
7) akcije ili konvertibilne obveznice uključene u glavni berzanski indeks;
8) zlato;
9) pozicije sekjuritizacije koje nijesu pozicije resekjuritizacije i na koje se primjenjuje ponder rizika od 100% ili niži u skladu sa čl. 281 do 284 ove odluke.

(2) Za potrebe stava 1 tačka 1 ovog člana, gotovinskim ekvivalentima se smatraju sertifikati o depozitu, obveznice, uključujući i pokrivene obveznice ili bilo koji drugi instrument koji nije podređen, čiji je emitent institucija koja je po osnovu tog instrumenta primila plaćanje u cjelosti i koja po osnovu tog instumenta ima obavezu da bezuslovno nadoknadi dobijeni iznos po nominalnoj vrijednosti.

(3) Dužničkim hartijama od vrijednosti centralnih vlada ili centralnih banaka, u smislu stava 1 tačka 2 ovog člana, smatraju se i:

1) dužničke hartije od vrijednosti jedinica regionalne ili lokalne samouprave prema kojima izloženost, u skladu sa članom 132 stav 3 ove odluke, ima tretman kao izloženost prema centralnoj vladi u kojoj su te jedinice osnovane;
2) dužničke hartije od vrijednosti subjekata javnog sektora prema kojima izloženost, u skladu sa članom 133 st. 5 i 6 ove odluke, ima tretman kao izloženost prema centralnoj vladi;
3) dužničke hartije od vrijednosti multilateralnih razvojnih banaka kojima se u skladu sa članom 134 stav 2 ove odluke dodjeljuje ponder rizika od 0%; i
4) dužničke hartije od vrijednosti međunarodnih organizacija kojima se u skladu sa članom 135 ove odluke dodjeljuje ponder rizika od 0%.

(4) Dužničkim hartijama od vrijednosti institucija, u smislu stava 1 tačka 4 ovog člana, smatraju se i:
1) dužničke hartije od vrijednosti jedinica regionalne ili lokalne samouprave, osim dužničkih hartija od vrijednosti iz stava 2 tačka 1 ovog člana;
2) dužničke hartije od vrijednosti subjekata javnog sektora prema kojima izloženost ima tretman u skladu sa članom 133 st. 1, 2 i 3 ove odluke;
3) dužničke hartije od vrijednosti multilateralnih razvojnih banaka, osim onih kojima se dodjeljuje ponder rizika od 0% u skladu sa članom 134 stav 2 ove odluke.

(5) Kreditna institucija može da koristi dužničke hartije od vrijednosti drugih institucija koje nemaju kreditnu procjenu ECAI kao priznati kolateral ako te dužničke hartije od vrijednosti ispunjavaju sljedeće kriterijume:
1) kotirane su na priznatoj berzi;
2) smatraju se nadređenim potraživanjem;
3) sve ostale emisije institucije emitenta sa istim statusom u redosljedu naplate imaju kreditnu procjenu ECAI koja odgovara najmanje stepenu kreditnog kvaliteta 3, utvrđenom primjenom pravila za ponderisanje izloženosti prema institucijama ili pravila za ponderisanje kratkoročnih izloženosti u skladu sa Odjeljkom 2 ove glave;
4) institucija kreditor ne raspolaže informacijama koje bi upućivale na nepovoljniji kreditni rejting emisije od rejtinga iz tačke 3 ovog stava;
5) instrument je dovoljno likvidan za ovu svrhu.

(6) Kreditna institucija može da koristi udjele ili akcije u CIU-u kao priznati kolateral ako su ispunjeni sljedeći uslovi:
1) cijena udjela ili akcija se javno objavljuje svakog dana;
2) CIU je ograničen na ulaganja u instrumente koji se priznaju u skladu sa odredbama st. 1 i 4 ovog člana; i
3) CIU ispunjava uslove iz člana 149 stav 5 ove odluke.

(7) Ako CIU ulaže u akcije ili udjele drugog CIU-a, na svaki CIU primjenjuju se uslovi iz stava 6 tač.1, 2 i 3 ovog člana.

(8) Ako CIU koristi derivate za zaštitu dozvoljenih ulaganja, to ne utiče na priznavanje udjela i akcija kao kolaterala u takvom CIU.

(9) Za potrebe st. 6, 7 i 8 ovog člana, ako CIU („izvorni CIU“) ili neki od njegovih odnosnih CIU-a ulaže i u instrumente koji se ne mogu smatrati priznatim kolateralom u skladu sa st. 1 i 4 ovog člana, kreditna institucija može da koriste udjele ili akcije u tom CIU-u kao kolateral do iznosa koji je jednak vrijednosti priznate imovine koju drži CIU, pod pretpostavkom da je taj CIU ili neki od njegovih odnosnih CIU-a do maksimalnog dozvoljenog iznosa iskoristio mogućnost ulaganja u aktivu imovinu koja se ne priznaje.

(10) Kada odnosni CIU i sam ima odnosne CIU-e, kreditna institucija može da koristi udjele ili akcije u izvornom CIU-u kao priznati kolateral pod uslovom da primjenjuju metodologiju iz stava 9 ovog člana.

(11) U slučajevima kada imovina koja se ne priznaje ima negativnu vrijednost zbog obaveza ili potencijalnih obaveza proizašlih iz vlasništva, kreditna institucija je dužna da:
1) izračuna ukupnu vrijednost aktive koja se ne priznaje; i
2) oduzme apsolutnu vrijednost tog iznosa od ukupne vrijednosti priznate aktive ako je iznos dobijen u skladu sa tačkom 1 ovog stava negativan.

(12) U vezi sa stavom 1 tačke 2 do 5 ovog člana ako hartije od vrijednosti imaju dvije kreditne procjene ECAI, kreditna institucija je dužna da primijeni manje povoljnu procjenu, a ako hartije od vrijednosti imaju više od dvije kreditne procjene ECAI, kreditna institucija je dužna da primijeni dvije najpovoljnije procjene, s tim što ako su dvije najpovoljnije kreditne procjene različite, kreditna institucija je dužna da primijeni onu koja je manje povoljna.

Dodatno priznavanje kolaterala prema složenoj metodi finansijskog kolaterala

Član 217

(1) Kreditna institucija koja primjenjuje složeni metod finansijskog kolaterala iz člana 243 ove odluke, pored kolaterala iz člana 216 ove odluke, može kao kolateral prizna i:
1) akcije ili konvertibilne obveznice koje nijesu uključene u glavni berzanski indeks, ali kojima se trguje na priznatoj berzi; i
2) udjele ili akcije u CIU-u ako su ispunjeni sljedeći uslovi:
   – cijena udjela ili akcija se javno objavljuje svakog dana; i

– CIU je ograničen na ulaganja u instrumente koji se priznaju u skladu sa odredbama člana 216 st. 1 i 5 ove odluke i u instrumente iz tačke 1 ovog stava.

(2) Ako CIU ulaže u udjele ili akcije drugog CIU-a, na svaki odnosni CIU primjenjuju se uslovi iz stava 1 tač. 1 i 2 ovog člana.

(3) Ako CIU koristi derivate za zaštitu dozvoljenih ulaganja, to ne predstavlja smetnju da se udjeli i akcije u takvom CIU-u smatraju priznatim kolateralom.

(4) Ako CIU ili neki od njegovih odnosnih CIU-a ulaže i u instrumente koji se ne mogu smatrati priznatim u skladu sa članom 216 st. 1 i 5 ove odluke i instrumente iz stava 1 tačka 1 ovog člana, kreditna institucija može da priznati udjele ili akcije u tom CIU-u kao kolateral do iznosa koji je jednak vrijednosti priznate imovine koju drži CIU, pod pretpostavkom da je CIU ili neki od njegovih odnosnih (CIU-a do maksimalnog dozvoljenog iznosa iskoristio mogućnost ulaganja u imovinu koja se ne priznaje.

(5) U slučajevima kada imovina koja se ne priznaje ima negativnu vrijednost zbog obaveza ili potencijalnih obaveza koje proizilaze iz vlasništva, kreditna institucija je dužna:
1) da izračuna ukupnu vrijednost imovine koja se ne priznaje; i
2) ako je iznos dobijen u skladu sa tačkom 1 ovog stava negativan, da oduzme apsolutnu vrijednost tog iznosa od ukupne vrijednosti priznate aktive imovine.

Dodatno priznavanje kolaterala za obračun prema IRB pristupu

Član 218

(1) Kreditna institucija koja izračunava iznose rizikom ponderisane izloženosti i iznose očekivanih gubitaka primjenom IRB pristupa, pored kolaterala iz čl. 216 i 217 ove odluke može da koristi i sljedeće oblike kolaterala:
1) kolateral u vidu nepokretnosti u skladu sa st. od 2 do 6 ovog člana;
2) potraživanja u skladu sa stavom 7 ovog člana;
3) kolateral u obliku ostale materijalne imovine u skladu sa st. 8 i 9 ovog člana; i
4) zakup u skladu sa stavom 10 ovog člana.

(2) Kreditna institucija, osim ako je odredbama člana 141 st. od 3 do 7 ove odluke drugačije određeno, može da koristi kao priznati kolateral stambenu nepokretnost u kojoj vlasnik nepokretnosti ili, u slučaju ličnih investicionih društava, stvarni vlasnik stanuje ili će stanovati, odnosno koju daje u zakup, kao i poslovnu nepokretnost, uključujući kancelarije i ostale poslovne prostore, ako su ispunjeni sljedeći uslovi:
1) vrijednost te nepokretnosti ne zavisi značajno od kreditnog kvaliteta dužnika. Kreditna institucija može pri određivanju značaja zavisnosti da isključe situacije u kojima isključivo makroekonomski faktori utiču na vrijednost nepokretnosti i na ispunjavanje obaveza dužnika; i
2) rizik dužnika ne zavisi značajno od prinosa po predmetnoj imovini ili projektu, već od sposobnosti dužnika da otplaćuje dug iz drugih sredstava. Otplata duga tako ne smije značajno da zavisi od novčanog toka koji generiše odnosna nepokretnost koja služi kao kolateral.

(3) Kreditna institucija može da odstupi od stava 2 tačka 2 ovog člana za izloženosti obezbijeđene stambenom nepokretnošću koja se nalazi na teritoriji države članice EU ako je nadležni organ te države članice objavio dokaze da na njenoj teritoriji postoji dobro razvijeno tržište stambenih nepokretnost na kom stope gubitka ne prelaze sljedeće limite:
1) gubici od izloženosti koje su obezbijeđene stambenim nepokretnostma do 80% tržišne vrijednosti, osim ako je drugačije određeno članom 141 st. od 3 do 7 ove odluke, ni u jednoj godini ne prelaze 0,3% nenaplaćenih izloženosti obezbijeđenih stambenim nepokretnostma; i
2) ukupni gubici od izloženosti koje su obezbijeđene stambenim nepokretnostma ni u jednoj godini ne prelaze 0,5% nenaplaćenih izloženosti obezbijeđenih stambenim nepokretnostma.

(4) Ako bilo koji od uslova iz stava 3 ove odluke u određenoj godini nije ispunjen, kreditna institucija ne smiju da primjenjuje tretman iz tog stava dok ne budu ispunjena oba uslova iz tog stava tokom jedne od sljedećih godina.

(5) Kreditna institucija može da odstupi od stava 2 tačka 2 ovog člana za poslovne nepokretnosti na teritoriji države članice EU ako je nadležni organ te države članice objavio dokaze da na njenoj teritoriji postoji dobro razvijeno tržište poslovnih nepokretnost na kojem stope gubitka ne prelaze sljedeće limite:
1) gubici od izloženosti koje su obezbijeđene poslovnim nepokretnostma do 50% tržišne vrijednosti ni u jednoj godini ne prelaze 0,3% nenaplaćenih izloženosti obezbijeđenih poslovnim nepokretnostma; i
2) ukupni gubici od izloženosti koje su obezbijeđene poslovnim nepokretnostma ni u jednoj godini ne prelaze 0,5% nenaplaćenih izloženosti obezbijeđenih poslovnim nepokretnostma.

(6) Ako bilo koji od uslova iz stava 5 ovog člana u određenoj godini nije ispunjen, kreditne institucije ne smiju primjenjivati tretman iz tog stava dok ne budu ispunjena oba uslova iz tog stava tokom jedne od narednih godina.

(7) Kreditna institucija može da kao kolateral prizna potraživanja nastala po osnovu poslovnih transakcija sa izvornim rokom dospijeća do najviše jedne godine, s tim što se kao kolateral ne mogu priznati potraživanja koja su povezana sa sekjuritizacijom, sub-participacijom ili kreditnim derivatima, kao i potraživanja od povezanih lica.

(8) Centralna banka će odobriti kreditnoj instituciji da kao priznati kolateral koristi materijalnu imovinu koja nije navedena u st. od 2 do 6 ovog člana, ako:

1) postoji likvidno tržište na kojem se navedeni kolateral može brzo i ekonomski efikasno prodati, što je dokazano čestim transakcijama sa obzirom na vrstu imovine, a kreditna institucija procjenjuju utrživost kolaterala periodično, kao i uvijek kada informacije upućuju na to da je na tržištu došlo do značajnih promjena;
2) postoje pouzdane, javno dostupne tržišne cijene za ove kolaterale, s tim što se može smatrati da su tržišne cijene:
   - pouzdane, ako se dobijaju iz pouzdanih izvora informacija, kao što su javni indeksi i kad odražavaju cijenu transakcija pod uobičajenim uslovima,
   - javno dostupne, ako su te cijene objavljene, lako dostupne i mogu se redovno dobiti bez administrativnog ili finansijskog troška;
3) kreditna institucija analizira tržišne cijene, vrijeme i troškove koji su potrebni za naplatu iz kolaterala i ostvarene prihode od kolaterala;
4) kreditna institucija dokazuje da ostvareni prihodi od kolaterala nijesu manji od 70% vrijednosti kolaterala u više od 10% svih realizacija za tu vrstu kolaterala, s tim da, ako postoji značajna volatilnost tržišnih cijena, kreditna institucija dokazuje da je njeno vrednovanje kolaterala dovoljno konzervativno.

(9) Kreditna institucija je dužna da dokumentuju ispunjavanje uslova iz stava 8 tačke 1 do 4 ovog člana i uslova iz člana 230 ove odluke.

(10) Kreditna institucija, pridržavajući se odredbi člana 250 stav 5 ove odluke, kad su ispunjeni zahtjevi iz člana 231 ove odluke, sa izloženostima koje proizilaze iz transakcija u kojima kreditna institucija daje nepokretnost u zakup trećem licu može postupati kao sa kreditima koji su obezbijeđeni vrstom nepokretnosti koja je data u zakup.

Ostala materijalna kreditna zaštita

Član 219

Kreditna institucija može da kao priznati kolateral koristi sljedeću oblike materijalne kreditne zaštite:

1) gotovinu i gotovinske ekvivalente deponovane kod druge institucije preko aranžmana koji ne podrazumijeva poslove čuvanja, rukovanja i transfera hartija od vrijednosti za račun trećih lica (eng. *non-custodial arrangement*), a koji su založeni u korist institucije kreditora;
2) polise životnog osiguranja založene u korist institucije kreditora;
3) instrumente izdate od drugih institucija koje će te institucije otkupiti na zahtjev.

Pododsjek 2 – Nematerijalna kreditna zaštita

Priznavanje pružaoca zaštite prema svim pristupima

Član 220

(1) Kreditne institucije mogu da smatraju priznatim pružaocima nematerijalne kreditne zaštite sljedeće subjekte:

1) centralne vlade i centralne banke;
2) jedinice regionalne ili lokalne samouprave;
3) multilateralne razvojne banke;
4) međunarodne organizacije kojima se, u skladu sa odredbama člana 135 ove odluke, dodjeljuje ponder rizika od 0%;
5) subjekte javnog sektora, čija se potraživanja tretiraju u skladu sa članom 133 ove odluke;
6) institucije i finansijske institucije čije se izloženosti tretiraju kao izloženosti prema institucijama u skladu sa članom 136 stav 6 ove odluke;
7) ostala privredna društva, uključujući i matična društva, zavisna društva i pridružena privredna društva kreditne institucije ako je ispunjen bilo koji od sljedećih uslova:
   – privredna društva imaju kreditnu procjenu ECAI;
   – u slučaju kada kreditne institucije izračunavaju iznose rizikom ponderisane izloženosti i iznose očekivanog gubitka prema IRB pristupu, ta privredna društva nemaju kreditnu procjenu priznate ECAI, a institucija ih je interno rangirala;
8) kvalifikovane centralne ugovorne strane (eng. *central counterparties*).

(2) Ako kreditna institucija izračunava iznose rizikom ponderisane izloženosti i iznose očekivanog gubitka prema IRB pristupu, davalac garancije može biti priznat kao pružalac nematerijalne kreditne zaštite u skladu sa odredbama Odjeljka 3 Odsjek 6 ove glave, samo ako ga je kreditna institucija interno rangirala.

Priznavanje pružaoca zaštite prema IRB pristupu za primjenu tretmana određenog članom 172 st. 3 i 4 Odluke

Član 221

(1) Kreditna institucija može da kao priznate pružaoce nematerijalne kreditne zaštite institucije, tretira društva za osiguranje i reosiguranje i agencije za kreditiranje izvoza (ECA) na koje se može primijeniti tretman iz člana 172 st. 3 i 4 ove odluke, ako su ispunjeni sljedeći uslovi:

1) pružalac zaštite ima dovoljno iskustva u pružanju nematerijalne kreditne zaštite;
2) na pružaoca zaštite primjenjuju se propisi koji odgovaraju ovoj odluci ili u trenutku pružanja kreditne zaštite pružaoca zaštite ima kreditnu procjenu priznatog ECAI koja odgovara najmanje. stepenu kreditnog kvaliteta 3, utvrđenom u skladu sa pravilima za ponderisanje izloženosti prema privrednim društvima iz Odjeljka 2 ove glave;
3) pružalac zaštite, u trenutku pružanja kreditne zaštite ili u bilo kojem periodu nakon toga, ima interni rejting sa PD-om koji je jednak ili niži od onoga koji se povezuje sa. stepenom kreditnog kvaliteta 2, utvrđenom u skladu sa pravilima za ponderisanje izloženosti prema privrednim društvima iz Odjeljka 2 ove glave;
4) pružalac zaštite ima interni rejting sa PD-om koji je jednak ili niži od onoga koji se povezuje sa stepenom kreditnog kvaliteta 3 utvrđenom u skladu sa pravilima za ponderisanje izloženosti prema privrednim društvima iz Odjeljka 2 ove glave.

(2) Za potrebe ovog člana, ako je kreditna zaštita koju pruža agencija za kreditiranje izvoza pokrivena direktnom kontragarancijom centralne vlade, ta kontragarancija se neće uzimati u obzir prilikom izračunavanja efekata kreditne zaštite.

Priznavanje garancija kao nematerijalne kreditne zaštite

Član 222

Kreditna institucije može da koristi garancije i druga jemstva kao priznatu nematerijalnu kreditnu zaštitu.

Pododsjek 3 – Vrste derivata

Priznate vrste kreditnih derivata

Član 223

(1) Kreditna institucija može da koristi, kao priznatu kreditnu zaštitu, sljedeće vrste kreditnih derivata i instrumente sastavljene od takvih kreditnih derivata ili instrumente čiji su ekonomski efekti slični kreditnim derivatima:

1) kreditni svop neispunjavanja obaveze (eng. *credit default swap* – CDS);
2) svop ukupnog prinosa; i
3) kreditne zapise do iznosa gotovine uplaćene po tim instrumentima (eng. *credit linked note* – CLN).

(2) Kreditna zaštita na osnovu svopa ukupnog prinosa koju kreditna institucija kupuje neće se smatrati priznatom ako kreditna institucija evidentira neto plaćanja primljena na osnovu tog svopa kao neto prihod, ali ne evidentira smanjenje vrijednosti aktive koja je zaštićena umanjivanjem fer vrijednosti ili izdvajanjem dodatnih ispravki vrijednosti.

(3) Ako kreditna institucija sprovodi internu zaštitu koristeći kreditni derivat, odnosno smanjuje izloženost kreditnom riziku iz bankarske knjige korišćenjem kreditnih derivata iz knjige trgovanja, takav derivat se za potrebe ovog odjeljka može priznati kao kreditna zaštita samo onda kada je kreditni rizik koji je prenesen u knjigu trgovanja, prenesen na treće lice ili treća lica.

(4) Ako je interna zaštita sprovedena u skladu sa stavom 3 ovog člana i ako su ispunjeni zahtjevi iz ovog odjeljka, kreditna institucija koja je kupila nematerijalnu kreditnu zaštitu za obračun iznosa rizikom ponderisanih izloženosti i iznosa očekivanog gubitka primjenje pravila iz odsjeka 4 do 6 ovog odjeljka.

Priznate vrste derivata vlasničkih instrumenata

Član 224

(1) Kreditna institucija može da koristi derivate vlasničkih instrumenata kao što su svopovi ukupnog prinosa ili druge derivate koji imaju slične ekonomske efekte kao priznata kreditna zaštita samo u svrhu sprovođenja interne zaštite.

(2) Kreditna zaštita se ne može smatrati priznatom ako kreditna institucija kupuje kreditnu zaštitu na osnovu ugovora o svopu ukupnog prinosa i evidentira neto plaćanja primljena na osnovu tog ugovora kao neto prihod, ali ne evidentira suprotno, odnosno smanjenje vrijednosti imovine koja je zaštićena smanjenjem njene fer vrijednosti ili povećanjem rezervi.

(3) Ako kreditna institucija sprovodi internu zaštitu koristeći se derivatima vlasničkih instrumenata, kako bi za potrebe ovog odjeljka interna zaštita bila priznata kao kreditna zaštita, kreditni rizik koji je prenesen u knjigu trgovanja prenosi se na treću stranu ili treće strane.

(4) Ako je interna zaštita sprovedena u skladu sa stavom 3 ovog člana i ako su ispunjeni zahtjevi iz ovog odjeljka, kreditna institucija koje su kupila nematerijalnu kreditnu zaštitu, za izračun rizikom ponderisanih iznosa izloženosti i iznosa očekivanih gubitaka, primjenjuje pravila iz odsjeka 4 do 6 ovog odjeljka

Odsjek 3 – Zahtjevi

Pododsjek 1 – Materijalna kreditna zaštita

Zahtjevi za sporazume o bilansnom netiranju koji nijesu standardizovani (master) sporazumi o netiranju iz člana 226

Član 225

Sporazumi o bilansnom netiranju koji nijesu standardizovani (master) sporazumi o netiranju iz člana 226 ove odluke smatraju se priznatim oblikom ublažavanja kreditnog rizika ako su ispunjeni sljedeći uslovi:

1) sporazumi imaju pravno dejstvo i izvršivi su u svim relevantnim oblastima sudske nadležnosti, uključujući i slučajeve nesolventnosti ili stečaja druge ugovorne strane;
2) kreditne institucija može da u svakom trenutku utvrdi imovinu i obaveze koji su predmet tih sporazuma;
3) kreditne institucije kontinuirano prate i kontrolišu rizike povezane sa prekidom kreditne zaštite;
4) kreditne institucije kontinuirano prate i kontrolišu odgovarajuće izloženosti na neto osnovi.

Zahtjevi za određene standardizovane sporazume o netiranju

Član 226

Standardizovani (master) sporazumi o netiranju koji obuhvataju repo transakcije, transakcije pozajmljivanja hartija od vrijednosti ili robe drugoj ugovornoj strani ili od druge ugovorne strane ili ostale transakcije zavisne od kretanja na tržištu kapitala mogu se priznati za ublažavanje kreditnog rizika ako kolateral dat u sklopu tih sporazuma ispunjava sve zahtjeve iz člana 227 st. 2 do 7 ove odluke i ako su ispunjeni sljedeći uslovi:

1) sporazumi imaju pravno dejstvo i izvršivi su u svim relevantnim oblastima sudske nadležnosti, uključujući i slučajeve nesolventnosti ili stečaja druge ugovorne strane;
2) daju pravo ugovornoj strani koja nije u statusu neispunjavanja obaveza da raskine ugovor i blagovremeno izvrši netiranje svih transakcija u slučaju nastanka statusa neispunjavanja obaveza, uključujući i slučajeve stečaja ili nesolventnosti druge ugovorne strane;
3) omogućavaju međusobno netiranje dobiti i gubitaka po izvršenim transakcijama koje su predmet sporazuma tako da jedna ugovorna strana duguje neto iznos drugoj ugovornoj strani.

Zahtjevi za finansijski kolateral

Član 227

(1) Finansijski kolateral i zlato mogu da se koriste kao priznati kolateral prema svim pristupima i metodama, ako su ispunjeni svi zahtjevi iz st. 2 do 7 ovog člana.

(2) Kreditna sposobnost dužnika i vrijednost kolaterala ne smiju da budu u značajnoj pozitivnoj korelaciji, s tim što ako se vrijednost kolaterala značajno smanji, to samo po sebi ne znači da je došlo do značajnog pogoršanja kreditne sposobnosti dužnika, a ako se kreditna sposobnost dužnika značajno pogorša, to samo po sebi ne znači da je došlo do značajnog smanjenja vrijednosti kolaterala.

(3) Hartije od vrijednosti dužnika ili bilo kog drugog lica iz grupe povezane sa dužnikom ne mogu se koristiti kao priznati kolateral.

(4) Sopstvene emisije pokrivenih obveznica mogu se koristiti kao priznati kolateral ako ispunjavaju uslove iz člana 146 ove odluke, ako su založene za repo transakciju, uz ispunjenje uslova iz stava 2 ovog člana.

(5) Kreditna institucija je dužna da ispune sve ugovorne i zakonske obaveze i da preduzmu sve potrebne aktivnosti da bi se obezbijedila izvršivost ugovora o kolateralu prema propisima koji se primjenjuju na takve ugovore.

(6) Kreditna institucija je dužna da izvrši dovoljnu provjeru pravnu mogućnosti izvršenja ugovora o kolateralu u svim relevantnim oblastima sudske nadležnosti i da po potrebi sprovede naknadnu provjeru kako bi se obezbijedila kontinuirana izvršivost tog ugovora.

(7) Kreditna institucija je dužna da ispuni sljedeće operativne zahtjeve:

1) da propisno dokumentuje ugovore o kolateralu i da ima jasne i sveobuhvatne procedure za blagovremenu realizaciju kolaterala;
2) da koristi sveobuhvatne procedure i procese za kontrolu rizika koji proizilaze iz korišćenja kolaterala, uključujući i rizike nemogućnosti realizovanja kolaterala ili smanjenja kreditne zaštite, rizike neadekvatnog vrednovanja, rizike

povezane sa prekidom kreditne zaštite, rizike koncentracije koji proizilaze iz korišćenja kolaterala i međuzavisnosti kolaterala i rizičnog profila kreditne institucije;
3) da ima dokumentovane politike i prakse kojima definiše vrste i iznose kolaterala koji prihvata;
4) da izračunava tržišnu vrijednost kolaterala najmanje jednom u šest mjeseci ili češće ako raspolažu informacijama koje upućuju na značajno smanjenje tržišne vrijednosti kolaterala;
5) ako se kolateral nalazi kod trećeg lica, da preduzimaju odgovarajuće aktivnosti koje obezbjeđuju da treće lice takve kolaterale evidentira odvojeno od sopstvene imovine;
6) da obezbijedi da imaju dovoljno resursa za uredno funkcionisanje ugovora o marži (eng. *margin agreements*) u transakcijama OTC derivata i transakcijama finansiranja hartijama od vrijednosti sa drugim ugovornim stranama, mjereno blagovremenošću i tačnošću njihovih odlaznih zahtjeva za maržu i vremenom odziva na dolazne zahtjeve za maržu;
7) da imaju politike za upravljanje kolateralima kako bi kontrolisale, pratile i izvještavale o:
   – rizicima kojima su izložene po osnovu ugovora o marži;
   – riziku koncentracije prema pojedinoj vrsti kolaterala;
   – ponovnom korišćenju kolaterala, uključujući potencijalni manjak likvidnosti koji proizilazi iz ponovnog korišćenja kolaterala primljenog od drugih ugovornih strana;
   – prenijetim pravima na kolateral koji je dat drugim ugovornim stranama.

(8) Finansijski kolateral se može koristiti kao priznati kolateral prema jednostavnom metodu finansijskog kolaterala, ako su ispunjeni svi zahtjevi iz st. 2 do 7 ovog člana i ako je preostali rok do dospijeća zaštite najmanje jednak preostalom roku do dospijeća izloženosti.

Zahtjevi za priznavanje nepokretnosti kao kolaterala

Član 228

(1) Nepokretnosti se mogu koristiti kao priznati kolateral samo ako su ispunjeni svi zahtjevi iz st. 2 do 6 ovog člana.

(2) Za pravnu sigurnost moraju biti ispunjeni sljedeći uslovi:
1) ispunjeni su svi pravni uslovi za upis založnog ili drugog prava u katastar nepokretnosti ili drugi odgovarajući registar;
2) hipoteka ili drugo pravo na naplatu iz vrijednosti nepokretnosti su izvršivi u svim oblastima sudske nadležnosti koje su relevantne u vrijeme zaključenja ugovora o kreditu i upisani su blagovremeno i u skladu sa relevantnim propisima; i
3) ugovorne odredbe i sa njima povezani pravni postupci omogućavaju kreditnoj instituciji naplatu iz vrijednosti nepokretnosti u razumnom roku.

(3) Za praćenje vrijednosti i procjenu vrijednosti nepokretnosti moraju biti ispunjeni sljedeći uslovi:
1) kreditna institucija redovno prate vrijednost nepokretnosti, i to za poslovne nepokretnosti najmanje jednom godišnje, a za stambene nepokretnosti jednom u tri godine, s tim što kreditna institucije prati vrijednost nepokretnosti i češće ako su tržišni uslovi podložni značajnim promjenama;
2) vrijednost nepokretnosti ponovo se procjenjuje od strane procjenjivačaa koji posjeduje kvalifikacije, sposobnosti i iskustvo potrebno za utvrđivanje vrijednosti nepokretnosti i koji je nezavisan od postupka donošenja odluke o kreditu, ako informacije dostupne kreditnim institucijama upućuju na to da je došlo do značajnog smanjenja vrijednosti nepokretnosti u odnosu na uobičajene tržišne cijene, s tim što za kredite koji prelaze iznos od 500.000 EUR ili predstavljaju više od 5% regulatornog kapitala kreditne institucije, procjenjivač vrši reprocjenu najmanje svake tri godine.

(4) Za praćenje vrijednosti nepokretnosti i utvrđivanje nepokretnosti za koju je potrebna revalorizacija, kreditna institucija može da koriste statističke metode, koje je neophodno sprovoditi najmanje jednom godišnje.

(5) Kreditna institucija je dužna da internim aktima jasno definiše vrste stambenih i poslovnih nepokretnosti koje prihvata kao kolateral, kao i uslove i način odobravanja kredita obezbijeđenih hipotekom na nepokretnostima.

(6) Kreditna institucija je dužna da ima procedure kojima će pratiti da li je nepokretnost koja služi kao kolateral adekvatno osigurana za slučaj nastupanja štetnog događaja.

Zahtjevi za potraživanja

Član 229

(1) Potraživanja se mogu koristiti kao priznati kolateral samo ako su ispunjeni zahtjevi iz st. 2 i 3 ovog člana.

(2) Za pravnu sigurnost moraju da budu ispunjeni sljedeći uslovi:
1) pravni mehanizam na osnovu kojeg institucija kreditor ima pravo na potraživanja mora biti sveobuhvatan i mora obezbijediti da ta institucija ima jasna prava na potraživanja, uključujući pravo na prihod od prodaje potraživanja;
2) kreditna institucija je dužna da preduzmu sve potrebne mjere za naplatu iz potraživanja. Institucija kreditor mora imati prednost u redosljedu naplate potraživanja, ako i drugi povjerioci imaju pravo na ta potraživanja;

3) kreditna institucija redovno redovno provjerava mogućnost naplate iz potraživanja u svim relevantnim oblastima sudske nadležnosti;
4) kreditna institucija imaj adekvatnu dokumentacijuu vezi sa potraživanjem koje je kolateral i ima jasne i sveobuhvatne procedure za blagovremenu naplatu potraživanja;
5) kreditna institucija ima procedure za utvrđivanje sticanja zakonskih uslova za proglašavanje nastanka statusa neispunjavanja obaveza dužnika i blagovremenu naplatu iz potraživanja;
6) u slučaju finansijskih poteškoća dužnika ili nastanka statusa neispunjavanja obaveza, kreditna institucije ima pravo da prodaja ili ustupi potraživanja koja služe kao kolateral drugim licima, bez saglasnosti dužnika.

(3) Za upravljanje rizicima moraju biti ispunjeni sljedeći uslovi:
1) kreditna institucija ima odgovarajući proces za identifikaciju kreditnog rizika povezanog sa potraživanjima, a taj proces obuhvata analizu dužnikovog poslovanja, granu industrije kojoj dužnik pripada i vrste klijenata sa kojima dužnik posluje. Ako se kreditna institucija, prilikom utvrđivanja kreditnog rizika klijenata sa kojima njeni dužnici posluju, oslanja na procjene tih svojih dužnika, dužna je da se uvjeri u pouzdanost i adekvatnost postupaka dužnika po osnovu kojih nastaju njihova potraživanja;
2) razlika između iznosa izloženosti i vrijednosti potraživanja mora da obuhvati sve bitne faktore, uključujući trošak naplate, koncentraciju u skupu potraživanja koje je u zalogu dao pojedinačni dužnik, potencijalni rizik koncentracije u ukupnoj izloženosti kreditne institucije, a koji nije neposredno definisan opštom metodologijom kreditne institucije. Kreditna institucija je dužna da ima kontinuirani proces praćenja potraživanja i da redovno preispituje usklađenost sa odredbama ugovora o kreditu, ograničenjima iz okruženja i ostalih zakonskih propisa;
3) potraživanja koja je dužnik založio moraju biti diverzifikovana, a korelacija sa dužnikom mora biti niska, a u slučaju značajne pozitivne korelacije, kreditna institucija pri određivanju marži za cjelokupni skup kolaterala uzima u obzir rizike povezane sa tim;
4) kreditna institucija ne koristi potraživanja od grupe povezanih lica sa dužnikom (uključujući zavisna društva i zaposlene) kao prihvatljivu kreditnu zaštitu;
5) kreditna institucija ima dokumentovane procese za naplatu potraživanja u vanrednim okolnostima. Kreditna institucija je dužna da imaju sva neophodna sredstva za naplatu potraživanja, čak i kada očekuju naplatu od dužnika.

Zahtjevi za kolateral u obliku ostale materijalne imovine

Član 230

Materijalna imovina koja nije nepokretnost može se koristiti kao priznati kolateral prema IRB pristupu, ako su ispunjeni sljedeći uslovi:
1) ugovor o kolateralu kojim je materijalna imovina data kreditnoj instituciji imati pravno dejstvo izvršiv je u svim relevantnim oblastima sudske nadležnosti i omogućiava toj kreditnoj instituciji blagovremeno unovčavanje kolaterala ili realizaciju kolaterala na drugi način;
2) priznatim kolateralom, uz izuzetak dozvoljenih prioritetnih potraživanja iz člana 229 stav 2 tačka 2 ove odluke, smatra se samo onaj kolateral nad kojim je uspostavljena zaloga prvog reda u korist kreditne institucije ili koji se nalazi u prvom redu naplate, tako da kreditna institucija mora imati prvenstvo u redosljedu naplate iz kolaterala u odnosu na sve ostale povjerioce;
3) kreditna institucija redovno prati vrijednost kolaterala, i to najmanje jednom godišnje, kao i češće ako su tržišni uslovi podložni značajnim promjenama;
4) ugovor o kreditu obuhvata detaljan opis kolaterala i način i učestalost određivanja njegove vrijednosti;
5) kreditna institucija je internim politikama i procedurama jasno definisala vrste materijalne imovine koje prihvata kao kolateral i svoje politike i prakse u vezi sa zahtijevanim stepenom pokrivenosti izloženosti određenom vrstom kolaterala;
6) kreditna institucija je svojim politikama, a uzimajući u obzir vrstu plasmana, utvrdila:
   - zahtjeve u pogledu pokrivenosti izloženosti kolateralom;
   - zahtjeve u pogledu blagovremenog namirenja iz kolaterala;
   - sposobnost objektivnog utvrđivanja cijene ili tržišne vrijednosti;
   - učestalost utvrđivanja vrijednosti kolaterala, uključujući i stručnu procjenu ili vrednovanje; i
   - volatilnost ili procjenu volatilnosti vrijednosti kolaterala;
7) pri procjeni i reprocjeni vrijednosti kreditna institucija uzima u obzir svako pogoršanje kvaliteta ili zastarjelost kolaterala i posvećuje posebnu pažnju efektu protoka vremena na kolaterale koji su osjetljivi na trendove ili datum;
8) kreditna institucije ima pravo da izvrši fizički pregled kolaterala i ima politike i procedure koji se odnose na vršenje fizičkog pregleda kolaterala;
9) kolateral je adekvatno osiguran za slučaj nastupanja štetnih događaja, a kreditna institucija imaju procedure za praćenje adekvatnosti osiguranja kolaterala.

Zahtjevi za tretiranje izloženosti po osnovu lizinga (zakupa) kao obezbijeđenih izloženosti

Član 231

Kreditna institucija može da tretira izloženosti koje nastaju po osnovu lizing transakcija (zakupa) kao da su obezbijeđene imovinom koja je predmet lizinga (zakupa) ako su ispunjeni svi uslovi:
1) imovina koja je predmet lizinga ispunjava uslove iz čl. 228 ili 230 ove odluke, zavisno šta jeprimjenljivo;

2) davalac lizinga (zakupodavac) ima sveobuhvatan sistem upravljanja rizicima koji obuhvata praćenje namjenskog korišćenja imovine koja je predmet lizinga, njene lokacije, starosti i planiranog vijeka upotrebe, uključujući adekvatno praćenje vrijednosti imovine;
3) davalac lizinga ima pravo svojine nad imovinom i mogućnost blagovremenog ostvarivanja svojih vlasničkih prava;
4) ako razlika između iznosa neamortizovane vrijednosti i tržišne vrijednosti predmeta lizinga (zakupa) nije uključena u obračun LGD-a, ta razlika ne smije biti veća od efekata kreditne zaštite po osnovu predmeta lizinga.

Zahtjevi za ostalu materijalnu kreditnu zaštitu

Član 232

(1) Na gotovinu i gotovinske ekvivalente položene kod druge institucije može se primijeniti tretman iz člana 252 stav 1 ove odluke ako su ispunjeni sljedeći uslovi:
1) dužnikovo potraživanje od druge institucije mora biti bezuslovno i neopozivo založeno ili preneseno na instituciju kreditora i mora imati pravno dejstvo i biti izvršivo u svim relevantnim oblastima sudske nadležnosti;
2) druga institucija kod koje su položena sredstva mora biti obaviještena o zalozi ili prenosu na instituciju kreditora; i
3) na osnovu obavještenja, druga institucija može da obavlja plaćanja samo instituciji kreditoru ili drugim stranama uz prethodnu saglasnost institucije kreditora.

(2) Polisa životnog osiguranja založena kod institucije kreditora može se koristiti kao priznati kolateral ako su ispunjeni sljedeći uslovi:
1) polisa životnog osiguranja je založena u korist institucije kreditora ili prenesena na instituciju kreditora;
2) društvo koje je izdalo polisu životnog osiguranja obaviješteno je o zalozi ili prenosu i ne smije da vrši isplate na osnovu ugovora bez prethodne saglasnosti institucije kreditora;
3) institucija kreditor ima pravo da otkaže polisu osiguranja u slučaju nastanka statusa neispunjavanja obaveza dužnika i da naplati otkupnu vrijednost polise;
4) institucija kreditor se obavještava o svakom neplaćanju osiguranika po polisi osiguranja;
5) polisa životnog osiguranja mora trajati do dospijeća kredita, a kada polisa osiguranja ističe prije roka dospijeća kredita, kreditna institucija mora obezbjediti da iznos dobijen nakon isteka polise osiguranja služi kao zaštita do dospijeća kredita;
6) zaloga ili prenos imaju pravno dejstvo i izvršivi su u svim oblastima sudske nadležnosti relevantnim u vrijeme zaključivanja ugovora o kreditu;
7) otkupnu vrijednost polise objavljuje društvo koje je izdalo polisu životnog osiguranja i ona ne može biti umanjena;
8) društvo koje je izdalo polisu životnog osiguranja mora na zahtjev blagovremeno isplatiti otkupnu vrijednost polise; i
9) otkupna vrijednost polise ne može se tražiti bez prethodne saglasnosti kreditne institucije;
10) društvo koje je izdalo polisu životnog osiguranja mora biti registrovano u Crnoj Gori ili zemlji članici EU i mora biti predmet supervizije nadležnih organa u Crnoj Gori ili toj zemlji članici EU u kojoj je registrovano, a ako je registrovano u trećoj zemlji polisa životnog osiguranja biće priznata kao kolateral samo ako se ta treća zemlja smatra zemljom ekvivalentom u smislu člana 3 tačka 75 ove odluke.

Pododsjek 2 – Nematerijalna kreditna zaštita i kreditni zapisi

Zahtjevi u vezi sa garancijama i kreditnim derivatima

Član 233

(1) Uvažavajući uslove iz člana 234 stav 1 ove odluke, kreditna zaštita koja proizilazi iz garancije i drugih jemstava ili kreditnih derivata može se koristiti kao nematerijalna kreditna zaštita ako su ispunjeni svi sljedeći uslovi:
1) kreditna zaštita je direktna;
2) nivo (opseg) kreditne zaštite jasno je definisan i nesporan;
3) ugovor o kreditnoj zaštiti ne sadrži klauzulu čije je ispunjavanje van direktne kontrole kreditora, a koja bi:
   - omogućila pružaocu zaštite jednostrani raskid ugovora;
   - povećala efektivni trošak zaštite zbog pogoršanja kreditnog kvaliteta zaštićene izloženosti; ili
   - mogla spriječiti da pružalac zaštite blagovremeno izvrši plaćanje ako dužnik ne izvrši bilo koja dospjela plaćanja ili u slučaju isteka ugovora o lizingu (zakupu) prepoznavanje garantovane preostale vrijednosti imovine koja je predmet zakupa iz člana 154 stav 8 ove odluke i člana 185 stav 6 ove odluke;
   - omogućila pružaocu zaštite skraćenje roka na koji je ugovorena kreditna zaštita; i
4) ugovor o kreditnoj zaštiti ima pravno dejstvo i izvršiv je u svim oblastima sudske nadležnosti koje su relevantne u vrijeme sklapanja ugovora o kreditu.

(2) Kreditna institucija je dužna da dokaže Centralnoj banci da ima uspostavljene sisteme za upravljanje potencijalnim rizikom koncentracije koji proizilazi iz korišćenja garancija i drugih jemstava i kreditnih derivata, kao i da je njena strategija korišćenja kreditnih derivata, garancija i drugih jemstava povezana sa njenim upravljanjem cjelokupnim rizičnim profilom.

(3) Kreditna institucija je dužna da ispuni sve ugovorne i zakonske obaveze i da preduzme sve potrebne aktivnosti da bi se obezbijedila izvršivost nematerijalne kreditne zaštite u skladu sa propisima koji se primjenjuju na takve ugovore.

(4) Kreditna institucija je dužna da sprovede dovoljnu pravnu provjeru izvršivosti nematerijalne kreditne zaštite u svim relevantnim oblastima sudske nadležnosti, kao i da, prema potrebi, sprovede naknadnu pravnu provjeru kako bi se osigurala kontinuirana izvršivost.

Zahtjevi za kontragarancije države i drugih subjekata iz javnog sektora

Član 234

(1) Izloženosti obezbijeđene garancijom za koje postoji kontragarancija subjekata iz stava 2 ovog člana kreditne institucije mogu da tretiraju kao izloženosti obezbijeđene garancijom subjekata iz tog stava, ako su ispunjeni sljedeći uslovi:

1) kontragarancija pokriva sve elemente kreditnog rizika potraživanja;
2) garancija i kontragarancija ispunjavaju uslove koji se odnose na garancije iz čl. 233 i 235 stav 1 ove odluke, osim što kontragarancija ne mora biti direktna; i
3) pokriće je pouzdano i ne postoje istorijski podaci koji ukazuju da je pokriće kontragarancijom manje pouzdano od direktne garancije tog subjekta.

(2) Tretman iz stava 1 ovog člana primjenjuje se na izloženosti koje su obezbijeđene garancijom za koje postoji kontragarancija nekog od sljedećih subjekata:

1) centralne vlade ili centralne banke;
2) jedinice regionalne ili lokalne samouprave;
3) subjekata javnog sektora prema kojima potraživanja imaju tretman kao potraživanja prema centralnoj vladi u skladu sa članom 133 st. 5 i 6 ove odluke;
4) multilateralne razvojne banke ili međunarodne organizacije kojima je dodijeljen ponder rizika 0% u skladu sa čl. 134 st. 2 i 135 ove odluke ili na osnovu tih članova;
5) subjekta javnog sektora ako potraživanja prema tom subjektu ima tretman u skladu sa članom 133 st. 1, 2 i 3 ove odluke.

(3) Kreditne institucije primjenjuju tretman iz stava 1 ovog člana i na izloženost za koju je izdata kontragarancija drugih subjekata koji nijesu subjekti iz stava 2 ovog člana, ako je ta kontragarancija pokrivena direktnom garancijom nekog od tih subjekata i ako su ispunjeni uslovi iz stava 1 ovog člana.

Dodatni zahtjevi za garancije i druga jemstva

Član 235

(1) Garancije i druga jemstva se mogu koristiti kao priznata nematerijalna kreditna zaštita ako su ispunjeni uslovi iz člana 233 ove odluke i sljedeći uslovi:

1) u slučaju kvalifikovanog nastanka statusa neispunjavanja obaveza ili neplaćanja druge ugovorne strane, institucija kreditor ima pravo da u razumnom roku zahtijeva od davaoca garancije ili drugog jemstva plaćanje bilo kojeg dospjelog novčanog iznosa u vezi sa potraživanjem za koje je pribavljena zaštita koje nije uslovljeno obavezom da institucija kreditor prethodno zatraži plaćanje obaveza od strane dužnika.
2) garancija ili drugo jemstvo je izričito dokumentovana obaveza koju je preuzeo davalac garancije;
3) ispunjen je jedan od sljedećih uslova:
   - garancija ili drugo jemstvo pokriva sve vrste plaćanja koje je dužnik obavezan da izvrši po osnovu izloženosti; ili
   - ako neke vrste plaćanja nijesu pokrivene garancijom ili drugim jemstvom, institucija kreditor je prilagodila vrijednost garancije ili drugog jemstva tako da odražava ograničeno pokriće.

(2) U slučaju nematerijalne kreditne zaštite koja pokriva kredite obezbijeđene stambenim nepokretnostma, zahtjevi iz člana 233 stav 1 tačka 3 alineja 3 ove odluke i stava 1 tačke 1 ovog člana moraju biti ispunjeni samo u toku 24 mjeseca;

(3) U slučaju garancija i drugih jemstava datih u okviru zajedničkih sistema osiguranja ili garancija, odnosno kontragarancija subjekata iz člana 234 stav 2 ove odluke smatra se da je zahtjev iz stava 1 tačka 1 ovog člana ispunjen ako je ispunjen bilo koji od sljedećih uslova:

1) institucija kreditor ima pravo da blagovremeno primi privremeno plaćanje od davaoca garancije koje ispunjava sljedeće uslove:
   - predstavlja procjenu iznosa gubitka koje će institucija kreditor vjerovatno pretrpjeti, uključujući gubitke koji proizilaze iz neplaćanja kamata i ostalih vrsta plaćanja koja je dužnik obavezan da izvrši; ili
   - srazmjerno je pokriću garancije ili drugog jemstva; i
2) institucija kreditor može dokazati Centralnoj banci da efekti garancije ili drugog jemstva, koji pokrivaju i gubitke koji proizilaze iz neplaćanja kamata i ostalih vrsta plaćanja koje je dužnik dužan da izvrši, opravdavaju takav tretman.

Dodatni zahtjevi za kreditne derivate

Član 236

(1) Kreditni derivati se mogu koristiti kao priznata nematerijalna kreditna zaštita ako su ispunjeni svi uslovi iz člana 233 ove odluke i sljedeći uslovi:

1) kreditni događaji navedeni u ugovoru o kreditnom derivatu uključuju:
   – neplaćanje dospjelih iznosa u skladu sa uslovima odnosne obaveze koji važe u trenutku neplaćanja, uz grejs period koji je jednak ili kraći od grejs perioda odnosne obaveze;
   – stečaj, nesolventnost, nemogućnost dužnika da izdmiri svoje dugove, neplaćanje ili izjavu u pisanoj formi o nemogućnosti izmirivanja dospjelih obaveza i slične događaje;
   – restrukturiranje odnosne obaveze, što uključuje otpis ili odlaganje roka otplate glavnice, kamata ili naknada koje dovode do gubitka po kreditu;
2) ako kreditni derivati dozvoljavaju gotovinsko poravnanje:
   – kreditna institucija ima sveobuhvatni proces vrednovanja za pouzdanu procjenu gubitka;
   – postoji jasno utvrđeni period za vrednovanje odnosne obaveze nakon kreditnog događaja;
3) ako je za poravnanje potrebna mogućnost prenosa prava kupca zaštite i mogućnost prenosa odnosne obaveze na pružaoca zaštite, uslovi odnosne obaveze moraju obezbijediti da se bilo koja potrebna saglasnost za taj prenos ne može neopravdano uskratiti;
4) jasno je utvrđen identitet strana koje su odgovorne za utvrđivanje nastanka kreditnog događaja;
5) odgovornost za utvrđivanje kreditnog događaja ne smije da bude samo na pružaocu kreditne zaštite; i
6) kupac zaštite ima pravo ili mogućnost da obavijesti pružaoca zaštite o nastupanju kreditnog događaja.

(2) Ako kreditni događaji ne uključuju restrukturiranje odnosne izloženosti na način iz tačke 1 alineja 3 ovog člana, kreditna zaštita se može priznati pod uslovom da se umanji vrijednost na način iz člana 253 stav 2 ove odluke.

(3) Neusklađenost između odnosne obaveze i referentne obaveze po osnovu kreditnog derivata ili između odnosne obaveze i obaveze koja se koristi za utvrđivanje da li je nastao kreditni događaj dozvoljena je samo ako su ispunjena oba sljedeća uslova:
1) referentna obaveza ili obaveza koja se koristi za utvrđivanje nastanka kreditnog događaja ima jednako pravo u redosljedu naplate ili je u redosljedu naplate podređena odnosnoj izloženosti;
2) odnosna obaveza i referentna obaveza ili obaveza koja se koristi za utvrđivanje nastanka kreditnog događaja odnose se na istog dužnika i ugovorene su odredbe o međusobno zavisnom neizmirenju obaveza (eng. cross-default) ili o međusobno zavisnom ubrzanom dospijeću (eng. cross-acceleration).

Zahtjevi potrebni za primjenu tretmana iz člana 172 st. 3 i 4 ove odluke

Član 237

(1) Tretman iz člana 172 st. 3 i 4 ove odluke može se primijeniti na kreditnu zaštitu koja proizilazi iz garancije i drugih jemstava ili kreditnih derivata ako su ispunjeni sljedeći uslovi:
1) odnosna obaveza je jedna od sljedećih izloženosti:
   – izloženost prema privrednim društvima iz člana 166 ove odluke, osim društava za osiguranje i reosiguranje;
   – izloženost prema jedinicama regionalne ili lokalne samouprave ili subjektu javnog sektora koja se ne smatra izloženošću prema centralnoj vladi ili centralnoj banci u skladu sa članom 166 ove odluke;
   – izloženost prema malim i srednjim privrednim društvima koja je klasifikovana kao izloženost prema „*retail*-u“ u skladu sa članom 166 stav 5 ove odluke;
2) dužnici po odnosnoj obavezi nijesu članovi grupe povezanih lica kojoj pripada pružalac zaštite;
3) izloženost je zaštićena jednim od sljedećih instrumenata:
   – nematerijalnim kreditnim derivatima ili garancijama i drugim jemstvima kod kojih je subjekat jedno lice;
   – kreditnim derivatom (korpa proizvoda) prvog neispunjavanja obaveza;
   – kreditnim derivatom (korpa proizvoda) n-tog neispunjavanja obaveza;
4) kreditna zaštita ispunjava uslove iz čl. 233, 235 i 236 ove odluke, ako je primjenljivo;
5) ponder rizika koji je dodijeljen izloženosti prije primjene tretmana iz člana 172 st. 3 i 4 ove odluke ne uključuje bilo koji aspekt kreditne zaštite;
6) kreditna institucija ima pravo da primi i da očekuje plaćanje od pružaoca zaštite bez preduzimanja bilo kakvih pravnih postupaka prema dužniku i kreditna institucija je dužna u mjeri u kojoj je to moguće, da preduzme aktivnosti kako se uvjerila da će pružalac zaštite u slučaju nastanka kreditnog događaja biti spreman da odmah izvrši plaćanje;
7) kupljena kreditna zaštita apsorbuje sve kreditne gubitke koji se odnose na obezbijeđenu izloženost, a nastali su po osnovu nastupanja kreditnih događaja utvrđenih ugovorom;
8) ako način plaćanja podrazumijeva fizičko poravnanje, mora postojati pravna sigurnost vezana za isporuku kredita, obveznice ili potencijalne obaveze;
9) ako kreditna institucija namjerava da isporuči neku obavezu koja nije odnosna izloženost, dužna je da obezbijedi da je ta obaveza koja se isporučuje dovoljno likvidna kako bi je institucija mogla kupiti radi isporuke u skladu sa ugovorom;
10) uslovi i druge odredbe kreditne zaštite pravno su potvrđeni u pisanoj formi od strane pružaoca zaštite i od kreditne institucije;
11) kreditna institucija ima uspostavljene procese za utvrđivanje prekomjerne korelacije između kreditne sposobnosti pružaoca zaštite i dužnika po osnovu odnosne izloženosti, koja nastaje zbog uticaja zajedničkih faktora na njihovo poslovanje, a koji nijesu sistemski faktori rizika;
12) u slučaju zaštite od rizika razvodnjavanja, prodavac otkupljenih potraživanja ne pripada grupi povezanih lica kojoj pripada pružalac zaštite.

(2) Za potrebe stava 1 tačka 3 alineja 2 ovog člana kreditna institucija je dužna da primijene tretman iz člana 172 st. 3 i 4 ove odluke na onu aktivu aktivu u okviru grupe koja ima najniži iznos rizikom ponderisane izloženosti.

(3) Za potrebe stava 1 tačka 3 alineja 3 ovog člana, dobijena zaštita priznaje se na ovaj način samo ako je priznata (n–1)-ta zaštita od neispunjavanja obaveza takođe dobijena, ili ako je kod (n–1) aktive u okviru korpe već nastupio status neispunjavanja obaveza i u tom sluču kreditna institucija je dužna da primijene tretman iz člana 172 st. 3 i 4 ove odluke na onu akivu u okviru korpe koja ima najniži iznos rizikom ponderisane izloženosti.

Odsjek 4 – Obračun efekata ublažavanja kreditnog rizika

Pododsjek 1 – Materijalna kreditna zaštita

Kreditni zapisi (CLN)

Član 238

(1) Ulaganja u kreditne zapise (CLN) koje je izdala institucija kreditor mogu da se tretiraju kao gotovinski kolateral za potrebe obračuna efekta materijalne kreditne zaštite u skladu sa ovim pododsjekom, pod uslovom da se kreditni svop po osnovu neispunjavanja obaveza (CDS) koji je ugrađen u kreditni zapis (CLN) može koristiti kao priznata nematerijalna kreditna zaštita.

(2) Za potrebe određivanja činjenice da li se CDS koji je ugrađen u CLN može koristiti kao priznata nematerijalna kreditna zaštita institucija kreditor može smatrati da su uslovi iz člana 213 stav 7 tačka 3 ispunjeni.

Bilansno netiranje

Član 239

Kredite i depozite koji su predmet bilansnog netiranja institucija kreditor tretira kao gotovinski kolateral za potrebe obračuna efekta materijalne kreditne zaštite za one kredite i depozite koji su denominovani u istoj valuti.

Primjena regulatornih ili sopstvenih procjena korektivnih faktora za standardizovane (master) sporazume o netiranju

Član 240

(1) Pri obračunu „potpuno prilagođenog iznosa izloženosti“ (E^*) koja proizilazi iz priznatog standardizovanog sporazuma o netiranju koji obuhvata repo transakcije, transakcije pozajmljivanja hartija od vrijednosti ili robe drugoj ugovornoj strani ili od druge ugovorne strane ili ostalih transakcija koje zavise od kretanja na tržištu kapitala, kreditna institucija je dužna da primjenjuju korektivne faktore (eng. *volatility adjustments*) utvrđene primjenom regulatornih (eng. *Supervisory Volatility Adjustments Approach*) ili sopstvenih procjena (eng. *Own Estimates Approach*) korektivnih faktora na način propisan čl. 243 do 246 ove odluke za složeni metod finansijskog kolaterala (eng. *Financial Collateral Comprehensive Method*).

(2) Primjena pristupa sopstvenih procjena podliježe istim uslovima i zahtjevima koji se primjenjuju za složeni metod finansijskog kolaterala.

(3) Za potrebe obračuna E^* Kreditna institucija je dužna:

1) da izračunavaju neto poziciju svake grupe hartija od vrijednosti ili svake vrste robe kao razliku između:
   - ukupne vrijednosti grupe hartija od vrijednosti ili robe iste vrste datih u zajam, prodatih ili datih na osnovu standardizovanog sporazuma o netiranju i
   - ukupne vrijednosti grupe hartija od vrijednosti ili robe iste vrste uzetih u zajam, kupljenih ili primljenih na osnovu standardizovanog sporazuma o netiranju;
2) da izračunavaju neto poziciju u svakoj valuti, različitoj od valute poravnanja standardizovanog sporazuma o netiranju kao razliku između:
   - zbira ukupne vrijednosti hartija od vrijednosti denominovanih u toj valuti, datih u zajam, prodatih ili datih na osnovu standardizovanog sporazuma o netiranju i iznosa gotovine u toj valuti koji je dat u zajam ili transferisan na osnovu tog sporazuma i
   - zbira ukupne vrijednosti hartija od vrijednosti denominovanih u toj valuti, uzetih u zajam, kupljenih ili primljenih na osnovu standardizovanog sporazuma o netiranju i iznosa gotovine u toj valuti koji je pozajmljen ili primljen na osnovu tog sporazuma;
3) da primijene odgovarajući korektivni faktor na apsolutnu vrijednost pozitivne ili negativne neto pozicije za svaku grupu hartija od vrijednosti ili za novčanu poziciju;
4) da primijene korektivni faktor za devizni (valutni) rizik na neto pozitivnu ili negativnu poziciju u svakoj valuti, različitoj od valute poravnanja standardizovanog sporazuma o netiranju.

(4) Kreditna institucija izračunava E^* u primjenom sljedeće formule:

$$E^* = max\left\{0, \sum_i Ei - \sum_i Ci + \sum_j E_j^{sec} * H_j^{sec} + \sum_k E_k^{fx} * H_k^{fx}\right\}$$

gdje je:

E_i = iznos izloženosti za svaku izloženost *i* obuhvaćenu sporazumom koja bi se primijenila u nedostatku kreditne zašite kada kreditne institucije izračunavaju iznose rizikom ponderisne izloženosti primjenom standardizovanog pristupa ili kada kreditne institucije izračunavaju iznose rizikom ponderisane izloženosti i iznose očekivanih gubitaka primjenom IRB pristupa;

C_i = vrijednost hartija od vrijednosti u svakoj grupi ili vrijednost robe iste vrste uzetih u zajam, kupljenih ili primljenih, ili gotovine uzete u zajam ili primljene po osnovu izloženosti *i*;

E_j^{sec} = pozitivna ili negativna neto pozicija u datoj grupi hartija od vrijednosti j;

E_k^{fx} = pozitivna ili negativna neto pozicija u datoj valuti *k* različitoj od valute poravnanja iz sporazuma, utvrđena u skladu sa stavom 3 tačka 2 ovog člana;

H_j^{sec} = korektivni faktor određen za svaku grupu hartija od vrijednosti *j*;

H_k^{fx} = korektivni faktor za valutnu neusklađenost za valutu *k*.

(5) Za obračun iznosa rizikom ponderisanih izloženosti i iznosa očekivanih gubitaka za repo transakcije, transakcije pozajmljivanja hartija od vrijednosti ili robe drugoj ugovornoj strani ili od druge ugovorne strane, ili ostale transakcije zavisne od kretanja na tržištu kapitala koje su obuhvaćene standardizovanim sporazumima o netiranju, kreditna institucija je dužna da uzima *E** izračunat u skladu sa stavom 4 ovog člana kao iznos izloženosti prema drugoj ugovornoj strani koja proizilazi iz transakcija obuhvaćenih standardizovanim sporazumom o netiranju za potrebe člana 130 ove odluke prema standardizovanom pristupu iz ovog odjeljka ili prema IRB pristupu iz Odjeljka 3 ove glave.

(6) Za potrebe stava 3 i 4 ovog člana, „grupa hartija od vrijednosti“ su hartije od vrijednosti izdate od strane istog emitenta, sa istim datumom izdavanja, istim rokom dospijeća, istim ugovorenim uslovima i istim periodom realizacije kako je navedeno u čl. 244 i 245 ove odluke, u zavisnosti od toga šta je primjenljivo.

Primjena pristupa internih modela za standardizovane sporazume o netiranju

Član 241

(1) Kreditna institucija može, uz odobrenje Centralne banke, umjesto pristupa regulatornih ili sopstvenih procjena korektivnih faktora u obračunu potpuno prilagođenog iznosa izloženosti *(E*)* koja proizilazi iz primjene priznatog standardizovanog sporazuma o netiranju koji obuhvata repo transakcije, transakcije pozajmljivanja hartija od vrijednosti ili robe drugoj ugovornoj strani ili od druge ugovorne strane ili ostale transakcije zavisne od kretanja na tržištu kapitala, osim transakcija sa derivatima, primijeniti pristup internih modela koji uzima u obzir efekte korelacije između pozicija u hartijama od vrijednosti koje su predmet tog sporazma, kao i likvidnost tih hartija.

(2) Kreditna institucija može, uz odobrenje Centalne banke, da koristi svoje interne modele i za transakcije kreditiranja na marži ako su te transakcije obuhvaćene bilaternim standardizovanim sporazumom o netiranju koji ispunjava uslove iz Odjeljka 6 Odsjek 7 ove glave.

(3) Kreditna institucija može da primjenjuje pristup internih modela nezavisno od toga da li za obračun iznosa rizikom ponderisanih izloženosti primjenjuje standardizovani ili IRB pristup, pri čemu je dužna da ga primjenjuje na sve druge ugovorne strane i sve hartije od vrijednosti, isključujući portfolia manjeg značaja kod kojih može koristiti pristup regulatornih ili sopstvenih procjena korektivnih faktora na način utvrđen članom 240 ove odluke.

(4) Kreditna institucija koja je dobila odobrenje za korišćenje internog modela za mjerenje rizika u skladu sa Glavom IV Odjeljak 5 ove odluke može da primjenjuje pristup internih modela iz ove tačke, a ako kreditna institucija nema to odobrenje, može da Centralnoj banci podnese zahtjev za dobijanje odobrenja za primjenu pristupa internih modela za potrebe ovog člana.

(5) Centralna banka će odobriti kreditnoj instituciji primjenu pristupa internih modela iz stava 4 ovog člana samo ako se uvjeri da je sistem kreditne institucije za upravljanje rizicima koji proizilaze iz transakcija obuhvaćenih standardizovanim sporazumima o netiranju sveobuhvatan, pouzdan i primijenjen u potpunosti i da ispunjava sljedeće kvalitativne standarde:

1) interni model za mjerenje rizika koji kreditna institucija primjenjuje za obračun potencijalne promjene cijena za takve transakcije integrisan je u proces upravljanja rizicima kreditne institucije na dnevnoj osnovi i služi kao osnova za izvještavanje višeg rukovodstva kreditne institucije o izloženostima riziku;
2) kreditna institucija ima organizacionu jedinicu za kontrolu rizika koja:
   – je nezavisna od poslovnog dijela za trgovanje (eng. *business trading units*) i neposredno izvještava više rukovodstvo;
   – je odgovorna za kreiranje i sprovođenje sistema za upravljanje rizicima institucije; i
   – izrađuje i analizira dnevne izvještaje o izlaznim rezultatima modela za mjerenje rizika i o odgovarajućim mjerama koje treba preduzeti u vezi sa limitom pojedinih pozicija;
3) dnevne izvještaje koje izrađuje organizaciona jedinica za kontrolu rizika pregleda nivo rukovodstva koji ima dovoljno ovlašćenja da smanji pozicije i ukupnu izloženost rizicima;
4) u organizacionoj jedinici za kontrolu rizika ima dovoljno zaposlenih sa stručnim kvalifikacijama potrebnim za primjenu naprednih modela;
5) kreditna institucija je uspostavila procedur za praćenje i obezbjeđivanje usklađenosti sa svojim internim politikama i kontrolnim mehanizmima koji se odnose na funkcionisanje sistema za mjerenje rizika;
6) modeli pokazuju pouzdanost i tačnost mjerenja rizika, što je potvrđeno retroaktivnim testiranjem (eng. *back-testing*) rezultata na osnovu podataka za period od najmanje jedne godine;
7) kreditna institucija često sprovodi stroge stres testove, čije rezultate analizira više rukovodstvo i rezultati se odražavaju na politike i postavljene limite;
8) kao dio redovnih procesa interne revizije, kreditna institucija sprovodi nezavisnu reviziju svog sistema za mjerenje rizikam, a ta provjera uključuje aktivnosti organizacionih jedinica za trgovanje i nezavisne organizacione jedinice za kontrolu rizika;
9) kreditna institucija vrši provjeru svog sistema za upravljanje rizicima najmanje jednom godišnje;
10) interni model ispunjava uslove iz čl. 328 st. 10 i 11 i 330 ove odluke.

(6) Interni model za mjerenje rizika kreditne institucije treba da obuhvata dovoljan broj faktora rizika kako bi se obuhvatili svi značajni cjenovni rizici.

(7) Kreditna institucija može da primijenjuje empirijske korelacije u okviru kategorija rizika i između kategorija rizika ako je njen sistem za mjerenje korelacija pouzdan i sveobuhvatan.

(8) Kreditna institucija koja primjenjuje pristup internih modela dužne su da izračunavaju E^* primjenom sljedeće formule:

$$E^* = max\ \{0,\ \sum_i E_i - \sum_i C_i + potencijalna\ promjena\ vrijednosti\}$$

gdje je:

E_i = iznos izloženosti za svaku izloženost *i* obuhvaćenu sporazumom koja bi se primijenila u nedostatku kreditne zašite kada kreditne institucije izračunavaju iznose rizikom ponderisne izloženosti primjenom standardizovanog pristupa ili kada kreditne institucije izračunavaju iznose rizikom ponderisane izloženosti i iznose očekivanih gubitaka primjenom IRB pristupa;

C_i = vrijednost hartija od vrijednosti uzetih u zajam, kupljenih ili primljenih, ili gotovine uzete u zajam ili primljene po osnovu izloženosti *i*;

(9) Prilikom obračuna iznosa rizikom ponderisanih izloženosti korišćenjem internih modela, kreditna institucija je dužna da koristi rezultate modela od prethodnog radnog dana.

(10) Obračun potencijalne promjene vrijednosti iz stava 8 ovog člana mora ispunjavati sve sljedeće standarde:
1) sprovodi se najmanje jednom dnevno;
2) zasniva se na jednostranom intervalu povjerenja od 99%;
3) zasnivati se na petodnevnom periodu realizacije za repo transakcije ili za transakcije davanja ili uzimanja u zajam hartija od vrijednosti, a za ostale transakcije koristi se desetodnevni period realizacije;
4) zasniva se na efektivnom periodu posmatranja od najmanje godinu dana, osim kada je kraći period posmatranja opravdan značajnim povećanjem volatilnosti cijena;
5) podaci koji se koriste u obračunu ažuriraju se na kvartalnoj osnovi.

(11) U slučaju repo transakcija, transakcija davanja ili uzimanja u zajam hartija od vrijednosti ili robe, transakcija kreditiranja trgovine hartijama od vrijednosti, ili sličnih transakcija ili skupa za netiranje koji zadovoljava kriterijume iz člana 321 st. 3 do 7 ove odluke, minimalni period držanja mora se uskladiti sa periodom rizika margine (eng. *margin period of risk*) za koji bi se primjenljivao u skladu sa tim stavovima i sa članom 321 stav 8 ove odluke.

(12) Za potrebe obračuna iznosa rizikom ponderisanih izloženosti i iznosa očekivanih gubitaka za repo transakcije, transakcije davanja ili uzimanja u zajam hartija od vrijednosti ili robe ili ostale transakcije zavisne od kretanja na tržištu kapitala koje su obuhvaćene standardizovanim sporazumima o netiranju, kreditna institucija je dužna da koristi E^* izračunat u skladu sa stavom 8 ovog člana, kao iznos izloženosti prema drugoj ugovornoj strani koja proizilazi iz transakcija obuhvaćenih standardizovanim sporazumom o netiranju za potrebe člana 130 ove odluke prema standardizovanom pristupu, ili Odjeljka 3 ove glave prema IRB pristupu.

Jednostavni metod finansijskog kolaterala

Član 242

(1) Kreditna institucije može da koristi jednostavni metod finansijskog kolaterala samo ako iznose rizikom ponderisane izloženosti izračunava u skladu sa standardizovanim pristupom. Kreditna institucije ne smiju da koristiti oba metoda (jednostavni metod finansijskog kolaterala i složeni metod finansijskog kolaterala), osim za potrebe čl. 167 stav 1 i 169 stav 1 ove odluke, s tim što ne smije selektivno koristiti ovaj izuzetak sa ciljem smanjenja kapitalnog zahtjeva ili zaobilaženja drugih propisa.

(2) Prema jednostavnom metodu finansijskog kolaterala priznatom finansijskom kolateralu kreditna institucija dodjeljuju vrijednost jednaku njegovoj tržišnoj vrijednosti u skladu sa članom 227 stav 7 tačka 4 ove odluke.

(3) Iznosu izloženosti koji je obezbijeđen do visine tržišne vrijednosti priznatog kolaterala kreditna institucija dodjeljuju ponder rizika koji bi dodijelilo u skladu sa Odjeljku 2 ove glave kada bi kreditna institucija imala direktnu izloženost prema tom kolateralu, a za tu svrhu, iznos izloženosti vanbilansne stavke iz člana 128 stav 3 ove utvrđuje se primjenom faktora konverzije 100%, umjesto faktora konverzije iz stava 2 tog člana.

(4) Na obezbijeđeni dio izloženosti primjenjuje se ponder rizika od minimalno 20%, osim u slučajevima iz st. 5 do 8 ovog člana, a ostalom dijelu izloženosti kreditna institucija dodjeljuje ponder rizika koji bi dodijelila neobezbijeđenoj izloženosti prema drugoj ugovornoj strani u skladu sa Odjeljkom 2 ove glave.

(5) Kreditna institucija primjenjuje ponder rizika 0% na obezbijeđeni dio izloženosti koja proizilazi iz repo transakcija, transakcija davanja ili uzimanja u zajam hartija od vrijednosti koje ispunjavaju kriterijume iz člana 247 ove odluke, a ako druga ugovorna strana u ugovoru nije centralna ugovorna strana, kreditna institucija je dužna da primjenjuju ponder rizika10%.

(6) Kreditna institucija primjenjuje ponder rizika 0% na obezbijeđeni dio izloženosti koja je utvrđena u skladu sa Odjeljkom 6 ove glave za derivate iz člana 128 stav 5 čija se tržišna cijena iskazuje svakog dana i koji su obezbijeđeni gotovinom ili gotovinskim ekvivalentima, pri čemu ne postoji valutna neusklađenost.
(7) Kreditna institucija primjenjuje ponder rizika 10% na obezbijeđeni dio izloženosti za transakcije koje su obezbijeđene dužničkim hartijama od vrijednosti centralnih vlada ili centralnih banaka, a koji se u skladu sa Odjeljku 2 ove glave ponderišu ponderom rizika 0%.

(8) Za ostale transakcije koje nijesu navedene u st. 5, 6 i 7 ovog člana kreditna institucija može da primijeni ponder rizika 0% ako su izloženost i kolateral denominovani u istoj valuti i ako je ispunjen jedan od sljedeća dva uslova:
1) kolateral je gotovinski depozit ili gotovinski ekvivalent; ili
2) kolateral je u obliku dužničkih hartija od vrijednosti centralnih vlada ili centralnih banaka kojima se u skladu sa članom 131 ove odluke dodjeljuje ponder rizika 0%, pri čemu je njegova tržišna vrijednost umanjena za 20%.

(9) Za potrebe st. 6, 7 i 8 ovog člana, dužničke hartije od vrijednosti centralnih vlada ili centralnih banaka uključuju:
1) dužničke hartije od vrijednosti jedinica regionalne i lokalne samouprave prema kojima izloženost u skladu sa članom 132 ove odluke ima tretman kao izloženost prema centralnoj vladi u čijoj nadležnosti su ta tijela osnovana;
2) dužničke hartije od vrijednosti multilateralnih razvojnih banaka kojima se u skladu sa članom 134 stav 2 ove odluke dodjeljuje ponder rizika 0%;
3) dužničke hartije od vrijednosti međunarodnih organizacija kojima se u skladu sa članom 135 ove odluke dodjeljuje ponder rizika 0%; i
4) dužničke hartije od vrijednosti subjekata javnog sektora prema kojima izloženost u skladu sa članom 133 st. 5 i 6 ove odluke ima tretman kao izloženost prema centralnim vladama.

Složeni metod finansijskog kolaterala

Član 243

(1) Pri vrednovanju finansijskog kolaterala za potrebe složenog metoda finansijskog kolaterala, kreditna institucija primjenjuje korektivne faktore na tržišnu vrijednost finansijskog kolaterala u skladu sa čl. 244 do 247 ove odluke kako bi se uzele u obzir promjene (volatilnost) cijena.

(2) Ako je kolateral denominovan u valuti različitoj od valute u kojoj je denominovana odnosna izloženost, uz korektivni faktor za kolateral utvrđen u skladu sa čl. 244 do 247 ove odluke, kreditna institucija primjenjuje i korektivni faktor za devizni rizik.

(3) Kod transakcija OTC derivatima koje su predmet sporazuma o netiranju koje je Centralna banka priznala u skladu sa Odjeljkom 6 ove glave, kreditna institucija primjenjuje korektivni faktor za devizni (valutni) rizik ako postoji neusklađenost između valute kolaterala i valute poravnanja, a ako je u transakcije koje su predmet sporazuma o netiranju uključeno više valuta, kreditna institucija primjenjuje samo jedan korektivni faktor za devizni (valutni) rizik.

(4) Pri obračunu vrijednosti kolaterala korigovane korektivnim faktorom (eng. *volatiliy-adjusted value of the collateral* – C_{VA}) kreditna institucija uzima u obzir:

$$C_{VA} = C \cdot (1 - H_C - H_{fx})$$

gdje je:

C = vrijednost kolaterala;

H_C = korektivni faktor za kolateral, izračunat u skladu sa članovima od 244 do 247 ove odluke;

H_{fx} = korektivni faktor za valutnu neusklađenost, izračunat u skladu sa članovima od 244 do 247 ove odluke.

(5) Kreditna institucija primjenjuju formulu iz stava 4 ovog člana pri obračunu vrijednosti kolaterala korigovanu korektivnim faktorom za sve transakcije osim za transakcije koje su predmet priznatog standardizovanog sporazuma o netiranju na koji se primjenjuju čl. 240 i 241 ove odluke.

(6) Pri obračunu iznosa izloženosti korigovane korektivnim faktorom (E_{VA}) kreditna institucija je dužna da uzmu u obzir:

$$E_{VA} = E \cdot (1 + H_E)$$

gdje je:

E = iznos izloženosti koja bi bila utvrđena prema Odjeljku 2 ili 3 ove odluke kad izloženost ne bi bila obezbijeđena;

H_E = korektivni faktor za izloženosti, izračunat u skladu sa članovima od 244 do 247 ove odluke;

(7) U slučaju transakcija OTC derivatima kreditna institucija koja primjenjuje metod iz Odjeljka 6 Odsjeka 6 ove glave, dužna je da izračunava E_{VA} na sljedeći način:

$$E_{VA} = E$$

(8) Za potrebe obračuna E u st. 6 i 7 ovog člana primjenjuje se sljedeće:

1) kreditna institucija koja iznos rizikom ponderisanih izloženosti izračunava primjenom standardizovanog pristupa, koristi faktor konverzije 100% za vanbilansne stavke iz čl. 128 stav 3 ove odluke, a ne iznos izloženosti utvrđen u skladu sa stavom 2 tog člana;
2) kreditna institucija koje iznos rizikom ponderisanih izloženosti izračunava primjenom IRB pristupa, iznos izloženosti stavki iz člana 185 st. 10 do 14 ove odluke, umjesto faktora konverzije iz tih stavova, pri izračunu primjenjuje faktor konverzije od 100%.

(9) Kreditna institucija je dužna da izračunava potpuno prilagođeni iznos izloženosti *(E*)*, uzimajući u obzir volatilnost kolaterala i njegove efekte na ublažavanje rizika primjenom sljedeće formule:

$$E^* = \max \quad 0, E_{VA} - C_{VAM}$$

gdje je:

E_{VA} = iznos izloženosti korigovane korektivnim faktorom, izračunate u skladu sa st. 6 i 7 ovog člana;

C_{VAM} = vrijednost C_{VA} (vrijednost kolaterala korigovana korektivnim faktorom) koja je dodatno prilagođena za bilo koju ročnu neusklađenost u skladu sa odredbama Odsjeka 5 ovog odjeljka.

(10) U slučaju transakcija OTC derivatima, kreditna institucija koje primjenjuje metode iz Odjeljka 6, odsjeka 3, 4 i 5 ove glave uzima u obzir efekte kolaterala na ublažavanje rizika u skladu sa odredbama utvrđenim u odsjecima 3, 4 i 5 ovog odjeljka, u zavisnosti od slučaja.

(11) Kreditna institucija može da izračunava korektivne faktore primjenom regulatornih korektivnih faktora iz člana 244 ove odluke ili primjenom sopstvenih procjena iz člana 245 ove odluke.

(12) Kreditna institucija može da koristi regulatorne korektivne faktore ili sopstvene procjene korektivnih faktora nezavisno od toga da li za obračun iznosa rizikom ponderisanih izloženosti primjenjuje standardizovani ili IRB pristup.

(13) Kreditna institucija koja koristi sopstvene procjene korektivnih faktora dužna je da sopstvene korektivne faktore primjenjuje na sve vrste instrumenata, osim za portfolija manjeg značaja, na koje može primjenjivati regulatorne korektivne faktore.

(14) Ako se kolateral sastoji od većeg broja priznatih kolaterala, kreditna institucija je dužna da izračunava korektivni faktor *(H)* na sljedeći način:

$$H = \sum_i a_i H_i$$

pri čemu je:

a_i = udio vrijednosti pojedinog kolaterala *i* u ukupnoj vrijednosti kolaterala;

H_i = korektivni faktor koji se primjenjuje na priznati kolateral *i*.

Regulatorni korektivni faktori prema složenoj metodi finansijskog kolaterala

Član 244

(1) Korektivni faktori koje kreditna institucija primjenjuje prema pristupu regulatornih korektivnih faktora, pod pretpostavkom dnevnog vrednovanja daju se u sljedećim tabelama:

KOREKTIVNI FAKTORI:

Tabela 1

stepen kreditnog kvaliteta pridružen kreditnoj procjeni dužničke hartije od vrijednosti	preostali rok do dospijeća	korektivni faktori za dužničke hartije od vrijednosti subjekata iz člana 216 stav 1 tačka 2			korektivni faktori za dužničke hartije od vrijednosti subjekata iz člana 216 stav 1 tač. 3 i 4			korektivni faktori za pozicije sekjuritizacije koje ispunjavaju kriterijume iz člana 216 stav 1 tač. 8		
		period realizacije 20 dana (%)	period realizacije 10 dana (%)	period realizacije 5 dana (%)	period realizacije 20 dana (%)	period realizacije 10 dana (%)	period realizacije 5 dana (%)	period realizacije 20 dana (%)	period realizacije 10 dana (%)	period realizacije 5 dana (%)
1	≤ 1 godina	0,707	0,5	0,354	1,414	1	0,707	2,829	2	1,414
	> 1 ≤ 5 godina	2,828	2	1,414	5,657	4	2,828	11,314	8	5,657
	> 5 godina	5,657	4	2,828	11,314	8	5,657	22,628	16	11,313
2-3	≤ 1 godina	1,414	1	0,707	2,828	2	1,414	5,657	4	2,828
	> 1 ≤ 5 godina	4,243	3	2,121	8,485	6	4,243	16,971	12	8,485

	> 5 godina	8,485	6	4,243	16,971	12	8,485	33,942	24	16,970
4	≤ 1 godina	21,213	15	10,607	n/a	n/a	n/a	n/a	n/a	n/a
	> 1 ≤ 5 godina	21,213	15	10,607	n/a	n/a	n/a	n/a	n/a	n/a
	> 5 godina	21,213	15	10,607	n/a	n/a	n/a	n/a	n/a	n/a

Tabela 2

stepen kreditnog kvaliteta pridružen kreditnoj procjeni kratkoročne dužničke hartije od vrijednosti	korektivni faktori za dužničke hartije od vrijednosti subjekata navedenih u članu 216 stavu 1 tački 2, sa kratkoročnom kreditnom procjenom			korektivni faktori za dužničke hartije od vrijednosti subjekata navedenih u članu 216 stavu 1 tačkama 3 i 4, sa kratkoročnom kreditnom procjenom			korektivni faktori za pozicije sekjuritizacije koje ispunjavaju kriterijume iz člana 216 stava 1 tačke 8		
	period realizacije 20 dana (%)	period realizacije 10 dana (%)	period realizacije 5 dana (%)	period realizacije 20 dana (%)	period realizacije 10 dana (%)	period realizacije 5 dana (%)	period realizacije 20 dana (%)	period realizacije 10 dana (%)	period realizacije 5 dana (%)
1	0,707	0,5	0,354	1,414	1	0,707	2,829	2	1,414
2-3	1,414	1	0,707	2,828	2	1,414	5,657	4	2,828

Tabela 3: Ostali kolaterali ili vrste izloženosti

	period realizacije 20 dana (%)	period realizacije 10 dana (%)	period realizacije 5 dana (%)
akcije i konvertibilne obveznice uključene u glavni berzanski indeks	21,213	15	10,607
ostale akcije ili konvertibilne obveznice kojima se trguje na priznatoj berzi	35,355	25	17,678
gotovina	0	0	0
zlato	21,213	15	10,607

Tabela 4: Korektivni faktori za valutnu neusklađenost

period realizacije 20 dana (%)	period realizacije 10 dana (%)	period realizacije 5 dana (%)
11,314	8	5,657

(2) Obračun korektivnih faktora u skladu sa stavom 1 ovog člana mora da ispunjava sljedeće uslove:

1) za transakcije kreditiranja obezbijeđene kolateralom period realizacije iznosi 20 radnih dana;
2) za repo transakcije, osim ako takve transakcije uključuju prenos robe ili zagarantovanih prava na robu i za transakcije uzimanja ili davanja u zajam hartija od vrijednosti, period realizacije iznosi 5 radnih dana;
3) za ostale transakcije zavisne od kretanja na tržištu kapitala period realizacije iznosi 10 radnih dana.

(3) Ako kreditna institucija ima transakciju ili skup za netiranje koji ispunjava kriterijume iz člana 321 st. 3 do 7 ove odluke, minimalni period držanja mora se uskladiti sa periodom rizika margine koji bi se primjenljivao u skladu sa tim stavovima.

(4) Stepen kreditnog kvaliteta koji odgovara kreditnoj procjeni dužničke hartije od vrijednosti iz tabela 1 do 4 iz stava 1 ovog člana i st. 6 do 9 ovog člana, predstavlja onaj stepen kreditnog kvaliteta koji odgovara kreditnoj procjeni u skladu sa Odjeljkom 2 ove glave.

(5) Za potrebe utvrđivanja stepena kreditnog kvaliteta koji odgovara kreditnoj procjeni dužničke hartije od vrijednosti, a koja se navodi u stavu 4 ovog člana, primjenjuje se i član 216 stav 12 ove odluke.

(6) Za hartije od vrijednosti koje se ne priznaju, kao i za robu datu u zajam ili prodatu na osnovu repo transakcija ili transakcija uzimanja ili davanja u zajam hartija od vrijednosti ili robe, korektivni faktor je jednak faktoru koji se primjenjuje na akcije koje nijesu uključene u glavni berzanski indeks, a kojima se trguje na priznatoj berzi.

(7) Za priznate udjele u CIU korektivni faktor je ponderisani prosječni korektivni faktor koji bi se primijenio na imovinu u koju fond ulaže, uzmajući u obzir period realizacije iz stava 2 ovog člana.

(8) Ako kreditna institucija ne raspolaže informacijama o imovini u koju je fond uložio, primjenjuje se najviši korektivni faktor koji bi se primijenio na imovinu u koju fond ima pravo da ulaže.

(9) Za dužničke hartije od vrijednosti koje nemaju kreditnu procjenu, a emituju ih institucije i ispunjavajukriterijume za priznavanje iz člana 216 stav 5 ove odluke primjenjuju se korektivni faktori za hartije od vrijednosti institucija ili privrednih društava koje imaju eksternu kreditnu procjenu koja odgovara stepenu kreditnog kvaliteta 2 ili 3.

Sopstvene procjene korektivnih faktora prema složenom metodu finansijskog kolaterala

Član 245

(1) Centralna banka će izdati odobrenje kreditnoj instituciji da koristi sopstvene procjene za obračun korektivnih faktora koji se primjenjuju na kolateral i izloženosti ako kreditna institucija ispunjava zahtjeve iz st. 6 i 7 ovog člana. Kreditna institucija koja je dobila odobrenje za primjenu sopstvenih korektivnih faktora ne smije preći na primjenu drugih metoda, osim iz opravdanih razloga i uz odobrenje Centralne banke.

(2) Za dužničke hartije od vrijednosti koje imaju kreditnu procjenu ECAI jednaku ili bolju od investicionog ranga, kreditna institucija može da izračunava korektivne faktore za svaku kategoriju dužničkih hartija od vrijednosti.

(3) Za dužničke hartije od vrijednosti koji imaju kreditnu procjenu ECAI lošiju od investicionog ranga, kao i za ostale priznate kolaterale, kreditna institucija je dužna da izračunava korektivne faktore za svaki pojedinačni kolateral.

(4) Kreditna institucija koja koristi pristup sopstvenih procjena pri obračunu korektivnih faktora za kolateral ili valutnu neusklađenost ne smije da koristi moguću korelaciju između neobezbijeđene izloženosti, kolaterala ili deviznih kurseva.

(5) Pri određivanju relevantnih kategorija kreditna institucija je dužna da uzme u obzir vrstu emitenta hartija od vrijednosti, eksternu kreditnu procjenu hartija od vrijednosti, preostali rok do dospijeća i njihovo modifikovano trajanje. Procjene korektivnih faktora mora da odražavaju karakteristike hartija od vrijednosti uključenih u pojedinu kategoriju.

(6) Obračun korektivnih faktora mora da ispunjava sljedeće kriterijume:

1) kreditna institucija mora da zasniva obračun na jednostranom intervalu povjerenja od 99%;
2) kreditna institucija mora da zasniva obračun na sljedećim periodima realizacije (eng. *liquidation period*);
   - 20 radnih dana - za transakcije kreditiranja obezbijeđene kolateralom;
   - 5 radnih dana - za repo transakcije, osim ako takve transakcije uključuju prenos robe ili zagarantovana prava vezanih za pravo na robu i za transakcije uzimanja ili davanja u zajam hartija od vrijednosti;
   - 10 radnih dana - za ostale transakcije zavisne od kretanja na tržištu kapitala;
3) kreditna institucija može da primjenjuju korektivne faktore izračunate na osnovu kraćeg ili dužeg perioda realizacije i prilagođene periodima realizacije iz tačke 2 ovog stava za date vrste transakcija, primjenjujući jednačinu kvadratnog korijena vremena:

$$H_M = H_N \cdot \sqrt{\frac{T_M}{T_N}}$$

pri čemu je:

T_M = relevantni period realizacije koji je kraći ili duži od T_N;

T_N = period realizacije iz tačke 2 ovog stava;

H_M = korektivni faktor za period realizacije T_M;

H_N = korektivni faktor za period realizacije T_N.

4) kreditna institucija je dužna da uzme u obzir nelikvidnost imovine lošijeg kvaliteta i da produži period realizacije u slučajevima kada postoji sumnja u likvidnost kolaterala. Kreditna institucija je dužna i da identifikuju slučajeve kada istorijski podaci mogu da potcijene potencijalnu volatilnost i takvi slučajevi treba da budu obuhvaćeni stresnim testiranjem;
5) za obračun korektivnih faktora kreditna institucija je dužna da primijeni istorijski period posmatranja od najmanje jedne godine. Za kreditnu instituciju koja koristi šemu ponderisanja ili druge metode za istorijski period posmatranja, efektivni period posmatranja je najmanje godinu dana. Centralna banka može da zahtijevati od

kreditne institucije da obračuna korektivne faktore korišćenjem kraćeg perioda posmatranja ako je, po mišljenju Centralne banke, to potrebno zbog značajnog povećanja volatilnosti cijena; i

6) kreditna institucija je dužna da ažurira svoje podatke i izračunava korektivne faktore najmanje jednom u tri mjeseca, odnosno češće u slučaju značajne promjene tržišnih cijena.

(7) Procjena korektivnih faktora mora da ispunjava sljedeće kvalitativne kriterijume:

1) kreditna institucija je dužna da korektivne faktore koriste u svakodnevnom procesu upravljanja rizicima, kao i pri utvrđivanju sopstvenih internih limita izloženosti;
2) kada je period realizacije koji kreditna institucija koristi u svakodnevnom procesu upravljanja rizicima za određenu vrstu transakcije duži od perioda realizacije iz ovog odsjeka, kreditna institucija je dužna da korektivne faktore povećava primjenom jednačine kvadratnog korijena vremena iz stava 6 tačka 3 ovog člana;
3) kreditna institucija je dužna da donese procedure za praćenje rada sopstvenih sistema za procjenu korektivnih faktora, kao i da obezbjeđuje usklađenost rada tih sistema sa internim aktima, odnosno da kontroliše rad tih sistema za procjenu korektivnih faktora i njihovo korišćenje u procesu upravljanja rizicima; i
4) kreditna institucija je dužna da redovno, a najmanje jednom godišnje, sprovodi internu reviziju sistema za procjenu korektivnih faktora, koja obuhvata sljedeće:
   - uključivanje procijenjenih korektivnih faktora u upravljanje rizicima na dnevnoj osnovi;
   - provjeru svake značajne promjene u postupku za procjenu korektivnih faktora;
   - verifikaciju dosljednosti, blagovremenosti i pouzdanosti izvora podataka koji se koriste za funkcionisanje sistema za procjenu korektivnih faktora, kao i nezavisnost takvih izvora podataka; i
   - preciznost i adekvatnost pretpostavki koje se koriste za procjenu.

Povećanje korektivnih faktora prema složenom metodu finansijskog kolaterala

Član 246

Kreditna institucija je dužna da primjenjuje korektivne faktore iz člana 244 ove odluke ako se vrednovanje vrši na dnevnoj osnovi. Kreditna institucija koja primjenjuje sopstvene procjene korektivnih faktora u skladu sa članom 245 ove odluke dužna je da ih prvenstveno izračunava na osnovu dnevnog vrednovanja. Ako se vrednovanje ne vrši na dnevnom nivou, kreditna institucija je dužna da primjenjuju veće korektivne faktore koje će izračunati povećavanjem korektivnih faktora izračunatih na osnovu dnevnog vrednovanja primjenom sljedeće jednačine kvadratnog korijena vremena:

$$H = H_M \cdot \sqrt{\frac{N_R + (T_M - 1)}{T_M}}$$

pri čemu je:

H = korektivni faktor koji će se primijeniti;

H_M = korektivni faktor u slučaju dnevnog vrednovanja;

N_R = stvarni broj radnih dana između dva vrednovanja;

T_M = period realizacije za tu vrstu transakcije.

Uslovi za primjenu korektivnog faktora 0% prema složenom metodu finansijskog kolaterala

Član 247

(1) Kreditna institucija koja primjenjuje pristup regulatornih korektivnih faktora iz člana 244 ove odluke ili pristup sopstvenih procjena iz člana 245 ove odluke može, umjesto korektivnih faktora izračunatih u skladu sa čl, 244, 245 i 246 ove odluke, na repo transakcije i transakcije uzimanja ili davanja u zajam hartija od vrijednosti, primijeniti korektivni faktor 0%, ako su ispunjeni uslovi iz stava 2 tačke od 1 do 8 ovog člana, s tim što ako kreditna institucija primjenjuje pristup internih modela iz člana 241 ove odluke ne smije da primjenjuje tretman naveden u ovom članu.

(2) Kreditna institucija može da primijeni korektivni faktor 0% ako su ispunjeni sljedeći uslovi:

1) izloženost i kolateral su u obliku gotovine ili dužničkih hartija od vrijednosti centralnih vlada ili centralnih banaka u smislu člana 216 stav 1 tačka 2 ove odluke, a kojima se u skladu sa Odjeljkom 2 ove glave dodjeljuje ponder rizika 0%;
2) izloženost i kolateral denominovani su u istoj valuti;
3) dospijeće transakcije nije duže od jednog dana ili se iznos izloženosti i vrijednost kolaterala svakodnevno usklađuju sa tržišnom vrijednošću, odnosno svakodnevno se utvrđuje marža (eng. *daily re-margining*);
4) period između posljednjeg usklađivanja sa tržišnom vrijednošću, a prije izostanka utvrđivanja marže koju je druga ugovorna strana dužna da izvrši i realizacije iz kolaterala ne može biti duži od četiri radna dana;
5) poravnjanje transakcije izvršava se kroz sistem poravnanja koji je odgovarajući za takve vrste transakcija;
6) dokumentacija koja se odnosi na sporazum ili transakciju je standardna dokumentacija koja se na tržištu koristi za repo transakcije ili transakcije uzimanja ili davanja u zajam hartija od vrijednosti;

7) ugovoreno je pravo jedne ugovorne strane da okonča transakciju u slučaju da druga ugovorna strana ne prenese novčana sredstva, hartije od vrijednosti, uplati maržu ili na neki drugi način ne ispuni svoju obavezu; i
8) druga ugovorna strana je ključni tržišni učesnik, po mišljenju Centralne banke.

(3) Ključni tržišni učesnici iz stava 2 tačka 8 ovog člana su sljedeći subjekti:
1) subjekti iz člana 216 stav 1 tačka 2 ove odluke čijim se izloženostima u skladu sa Odjeljkom 2 ove glave dodjeljuje ponder rizika 0%;
2) institucije;
3) ostala finansijska društva iz člana 3 stav 1 tačka 58 ove odluke čijim izloženostima se u skladu sa standardizovanim pristupom dodjeljuje ponder rizika 20% ili kojima je dodijeljen interni rejting u slučaju kada kreditne institucije izračunavaju iznose rizikom ponderisane izloženosti i iznose očekivanog gubitka prema IRB pristupu, a ta finansijska društva nemaju kreditnu procjenu priznatog ECAI;
4) pravno uređeni CIU koji podliježu obračunu kapitalnih zahtjeva ili zahtjeva koji se odnose na finansijski leveridž;
5) pravno uređeni penzioni fondovi; i
6) priznate klirinške organizacije.

Obračun iznosa rizikom ponderisanih izloženosti i iznosa očekivanih gubitaka u skladu sa složenim metodom finansijskog kolaterala

Član 248

(1) Prema standardizovanom pristupu kreditna institucija je dužna da primijeni E^* koji je izračunat u skladu sa članom 243 stav 9 ove odluke kao iznos izloženosti za potrebe člana 130 ove odluke. Kod vanbilansnih stavki navedenih u članu 128 stav 3 ove odluke, kreditna institucija je dužna da primijeni E^* kao iznos na koji se primjenjuju faktori konverzije propisani članom 128 stav 2 ove odluke, kako bi se došlo do iznosa izloženosti.

(2) Prema IRB pristupu kreditna institucija je dužna da primijeni prilagođeni LGD (LGD^*) izračunat na sljedeći način:

$$LGD^* = LGD \cdot \frac{E^*}{E}$$

gdje je:

LGD = LGD koji bi se primijenio na izloženost prema Odjeljku 3 ove glave kad izloženost ne bi bila obezbijeđena;

E = iznos izloženosti u skladu sa članom 243 st. 6 i 7 ove odluke;

E^* = potpuno prilagođena iznos izloženosti izračunata u skladu sa članom 243 stav 9 ove odluke.

Principi vrednovanja za ostale priznate kolaterale u skladu sa IRB pristupom

Član 249

(1) Kolateral u obliku nepokretnosti, mora vrednovati nezavisni procjenjivač po vrijednosti koja je jednaka ili niža od tržišne vrijednosti, a kreditna institucija je dužna da zahtijeva od nezavisnog procjenjivača da dokumentuje tržišnu vrijednost na jasan i transparentan način.

(2) Vrijednost kolaterala je tržišna vrijednost koja je umanjena na način koji odražava rezultate praćenja na osnovu člana 228 st. 3 i 4 ove odluke, kao i za potraživanja sa pravom prvenstva u naplati iz nepokretnosti.

(3) U slučaju kada su potraživanja kolateral, vrijednost potraživanja jednaka je iznosu na koji glasi potraživanje.

(4) Kreditna institucija je dužna da vrednuju materijalnu imovinu koja nije nepokretnost po njenoj tržišnoj vrijednosti.

(5) Za potrebe ovog člana, tržišna vrijednost je procijenjeni iznos za koji bi imovina mogla biti razmijenjena na datum vrednovanja između voljnog kupca i voljnog prodavaca po uobičajenim tržišnim uslovima.

Obračun iznosa rizikom ponderisanih izloženosti i iznosa očekivanih gubitaka za ostale priznate kolaterale u skladu sa IRB pristupom

Član 250

(1) Kreditna institucija je dužna da kao LGD za potrebe Odjeljka 3 ove glave primjenjuje LGD* izračunat u skladu sa st. 2 do 5 ovog člana.

(2) Kada je odnos vrijednosti kolaterala (C) i iznosa izloženosti (E) manji od zahtijevanog minimalnog nivoa kolateralizovanosti izloženosti (C*) koja je navedena u Tabeli 5 iz stava 5 ovog člana, kreditna institucija je dužna da primijeni LGD* koji je jednak LGD-u iz Odjeljka 3 ove glave za neobezbijeđene izloženosti prema drugoj ugovornoj strani. Za ove potrebe kreditna institucija je dužna da iznos izloženosti stavki iz člana 185 st. 10 do 14 ove odluke, umjesto primjenom faktora konverzije navedenim u tim stavovima, izračunava primjenom faktora konverzije od 100%.

(3) Kada je odnos vrijednosti kolaterala i izloženosti veći od drugog, višeg minimalnog iznosa C** koji je prikazan u Tabeli 5 iz stava ovog člana, kreditna institucija je dužna da primijene LGD* iz Tabele 5 iz stava 5 ovog člana.

(4) Ako nije postignut zahtijevani nivo kolateralizovanosti C** za izloženost kao cjelinu, izloženost se posmatra kao dvije izloženosti – dio za koji je postignut zahtijevani nivo kolateralizovanosti C** i preostali dio.

(5) Zahtijevani nivoi kolateralizovanosti za obezbijeđeni dio izloženosti i povezani LGD* daju se u skjedećoj tabeli:

Tabela 5: Minimalni LGD za obezbijeđeni dio izloženosti

	LGD* za nadređene izloženosti	LGD* za podređene izloženosti	zahtijevani minimaln nivo kolateralizovanosti izloženosti (C*)	zahtijevani minimalni nivo kolateralizovanosti izloženosti (C **)
potraživanja	35%	65%	0%	125%
stambena/ poslovna nepokretnost	35%	65%	30%	140%
ostali kolaterali	40%	70%	30%	140%

(6) Kreditna institucija može, umjesto tretmana iz st. 2 do 5 ovog člana i pridržavajući se člana 141 st. 3 do 8 ove odluke, da dodijeli ponder rizika 50% dijelu izloženosti koji je, u okviru limita iz člana 142 stav 2 tačka 4 ove odluke, odnosno člana 143 stav 2 tačka 4 ove odluke, potpuno obezbijeđen stambenom ili poslovnom nepokretnošću koja se nalazi na teritoriji Crne Gore ili države članice EU ako su ispunjeni svi uslovi iz člana 218 st. 3 i 4 ili 5 i 6 ove odluke.

Obračun iznosa rizikom ponderisanih izloženosti i iznosa očekivanih gubitaka u mješovitim skupovima kolaterala

Član 251

(1) Kreditna institucija je dužna da izračunava vrijednost LGD* koju primjenjuje kao LGD za potrebe Odjeljka 3 ove glave u skladu sa st. 2 i 3 ovog člana ako su ispunjeni sljedeći uslovi:

1) kreditna institucija primjenjuje IRB pristup za obračun iznosa rizikom ponderisanih izloženosti i iznosa očekivanih gubitaka; i
2) izloženost je uz finansijski kolateral obezbijeđena i drugim priznatim kolateralom.

(2) Kreditna institucija je dužna da podijeli iznos izloženosti korigovane korektivnim faktorom, dobijene nakon primjene korektivnog faktora iz člana 243 stav 9 ove odluke na iznos izloženosti, tako da, prema potrebi, dobije dio koji je:

1) pokriven priznatim finansijskim kolateralom;
2) dio pokriven potraživanjima;
3) dio pokriven poslovnom ili stambenom nepokretnošću;
4) dio pokriven ostalim priznatim kolateralima; i
5) dio izloženosti koji je neobezbijeđen kolateralom.

(3) Kreditna institucija je dužna da za svaki dio izloženosti dobijen u skladu sa stavom 2 ovog člana posebno izračunava LGD* u skladu sa odredbama ovog odjeljka.

Ostala materijalna kreditna zaštita

Član 252

(1) Ako su ispunjeni uslovi iz člana 232 stav 1 ove odluke, gotovinski depozit deponovan kod druge kreditne institucije može da se tretira kao garancija druge institucije.

(2) Ako su ispunjeni uslovi iz člana 232 stav 2 ove odluke, na iznos izloženosti pokriven sadašnjom otkupnom vrijednošću polisa životnog osiguranja koje su založene kod institucije kreditora, kreditna institucija primjenjuje sljedeći tretman:

1) ako se na izloženost primjenjuje standardizovani pristup, izloženostima se dodjeljuju ponderi rizika iz stava 4 ovog člana;

2) ako se na izloženost primjenjuje IRB pristup, ali se ne primjenjuju sopstvene procjene LGD-a, izloženostima se dodjeljuje LGD od 40%.

(3) U slučaju valutne neusklađenosti, kreditna institucija je dužna da umanji sadašnju otkupnu vrijednost u skladu sa članom 253 stav 3 ove odluke, pri čemu je vrijednost kreditne zaštite jednaka sadašnjoj otkupnoj vrijednosti polise životnog osiguranja.

(4) Za potrebe stava 2 tačka 1 ovog člana, kreditna institucija je dužna da dodjeljuje pondere rizika na osnovu pondera koji se primjenjuju na nadređene neobezbijeđene izloženosti prema društvu koje je izdalo polisu životnog osiguranja, na sljedeći način:
1) ako je nadređenoj neobezbijeđenoj izloženosti prema društvu koje je izdalo polisu životnog osiguranja dodijeljen ponder rizika 20%, primjenjuje se ponder rizika 20%;
2) ako je nadređenoj neobezbijeđenoj izloženosti prema društvu koje je izdalo polisu životnog osiguranja dodijeljen ponder rizika 50%, primjenjuje se ponder rizika 35%;
3) ako je nadređenoj neobezbijeđenoj izloženosti prema društvu koje je izdalo polisu životnog osiguranja dodijeljen ponder rizika 100%, primjenjuje se ponder rizika 70%;
4) ako je nadređenoj neobezbijeđenoj izloženosti prema društvu koje je izdalo polisu životnog osiguranja dodijeljen ponder rizika 150%, primjenjuje se ponder rizika 150%.

(5) Kreditna institucija može da tretira instrumente koji će na zahtjev biti otkupljeni, a koji se mogu priznati na osnovu člana 219 tačka 3 ove odluke, kao garancije institucije koja ih je izdala, a vrijednost priznate kreditne zaštite je sljedeća:
1) nominalni iznos, ako se instrument otkupljuje po nominalnoj vrijednosti;
2) vrijednost instrumenta koja se izračunava na isti način kao i za dužničke hartije od vrijednosti koje ispunjavaju uslove iz člana 216 stav 5 ove odluke, ako se instrument otkupljuje po tržišnoj cijeni.

Pododsjek 2 – Nematerijalna kreditna zaštita

Vrednovanje

Član 253

(1) Za potrebe obračuna efekata nematerijalne kreditne zaštite u skladu sa ovim pododsjekom, vrijednost nematerijalne kreditne zaštite (G) je iznos na koji se pružalac zaštite obavezao da će platiti u slučaju nastanka statusa neispunjavanja obaveza ili dužnikovog neplaćanja ili u slučaju nastanka drugih ugovorenih kreditnih događaja.

(2) U slučaju kreditnih derivata koji kao kreditni događaj ne uključuju restrukturiranje odnosne obaveze u obliku otpisa ili odlaganja plaćanja glavnice, kamata ili naknada zbog kojih dolazi do nastanka kreditnog gubitka, primjenjuje se sljedeće:
1) kada iznos na koji se pružalac zaštite obavezao da će platiti nije veći od iznosa izloženosti, kreditna institucija je dužna da umanji vrijednost kreditne zaštite izračunate prema stavu 1 ovog člana za 40%;
2) kada je iznos na koji se pružalac zaštite obavezao da će platiti veći od iznosa izloženosti, vrijednost kreditne zaštite može iznositi najviše 60% iznosa izloženosti.

(3) Kada je nematerijalna kreditna zaštita denominovana u valuti različitoj od valute izloženosti, kreditna institucija je dužna da umanji vrijednost kreditne zaštite primjenom korektivnog faktora na sljedeći način:

$$G^* = G \cdot \ 1 - H_{fx}$$

pri čemu je:

G^* = iznos kreditne zaštite prilagođen za devizni rizik;

G = nominalni iznos kreditne zaštite;

H_{fx} = korektivni faktor za bilo koju valutnu neusklađenost između kreditne zaštite i odnosne obaveze određen u skladu sa stavom 5 ovog člana.

(4) Ako ne postoji valutna neusklađenost, H_{fx} je jednak nuli.

(5) Kreditna institucija je dužna da zasnivaju korektivne faktore koji se primjenjuju na bilo koju valutnu neusklađenost na period realizacije od 10 radnih dana u slučaju dnevnog vrednovanja, a mogu ih izračunavati korišćenjem pristupa regulatornih korektivnih faktora u skladu sa članom 244 ove odluke ili korišćenjem pristupa sopstvenih procjena u skladu sa članom 245 ove odluke. Kreditna institucija je dužna da prilagođavaja korektivne faktore u skladu sa članom 246 ove odluke.

Obračun iznosa rizikom ponderisanih izloženosti i iznosa očekivanih gubitaka u slučaju djelimične zaštite i tranširanja

Član 254

Kada kreditna institucija prenosi dio rizika kredita na druga lica u jednoj ili više tranši, primjenjuju se pravila iz Odjeljka 5 ove glave, a kreditna institucija mogže smatrati da su pragovi značajnosti ispod kojih se ne izvršavaju plaćanja u slučaju gubitka jednaki zadržanim pozicijama prvog gubitka i da dovode do prenosa rizika u tranšama.

Obračun iznosa rizikom ponderisanih izloženosti u skladu sa standardizovanim pristupom

Član 255

(1) Za potrebe člana 130 stav 3 ove odluke kreditna institucija je dužna da izračunava iznose rizikom ponderisane izloženosti u skladu sa sljedećom formulom:

$$\max\ 0, E - G_A \cdot r + G_A \cdot g$$

gdje je:

E = iznos izloženosti u skladu sa članom 128 ove odluke; u tu svrhu iznos izloženosti vanbilansne stavke iz stava 3 tog člana jednaka je 100% iznosa stavke, a ne iznosa izloženosti iz stava 2 tog istog člana odluke;

G_A = iznos kreditne zaštite izračunat na osnovu člana 253 st. 3 i 4 ove odluke (G*), dodatno prilagođen za bilo koju ročnu neusklađenost na način definisan u Odsjeku 5 ovog odjeljka;

r = ponder rizika za izloženosti prema dužniku u skladu sa Odjeljkom 2 ove glave;

g = ponder rizika za izloženosti prema pružaocu zaštite u skladu sa Odjeljkom 2 ove glave.

(2) Kada je vrijednost kreditne zaštite *(G_A)* manja od iznosa izloženosti *(E)*, kreditna institucija može da primijeni formulu iz stava 1 ovog člana samo kada zaštićeni i nezaštićeni dio imaju jednako pravo u redosljedu naplate.

(3) Kreditna institucija može da proširi tretman iz člana 131 st. 4, 6 i 7 ove odluke na izloženosti ili djelove izloženosti koji su obezbijeđeni garancijama centralne vlade ili centralne banke kada su garancije i izloženosti denominovane u domaćoj valuti dužnika.

Obračun iznosa rizikom ponderisanih izloženosti i iznosa očekivanih gubitaka u skladu sa IRB pristupom

Član 256

(1) Za pokriveni dio izloženosti *(E)* izračunat na osnovu prilagođene vrijednosti kreditne zaštite G_A, kreditna institucije može, za PD koji se primjenjuje za potrebe Odjeljka 3 Odsjek 4 ove glave, da koristi PD pružaoca zaštite ili PD između PD-a dužnika i PD-a pružaoca zaštite, ako se smatra da potpuna zamjena nije opravdana, a u slučaju izloženosti bez prava prvenstva naplate obezbijeđene nematerijalnom zaštitom sa prvenstvom prava naplate, LGD koji kreditna institucija primjenjuju za potrebe Odjeljka 3 Odsjek 4 ove glave može biti onaj koji se dodjeljuje izloženostima sa pravom prvenstva naplate.

(2) Za neobezbijeđene djelove izloženosti *(E)* koristi se PD dužnika i LGD odnosne izloženosti.

(3) Za potrebe ovog člana, G_A predstavlja vrijednost G^* izračunatu na osnovu člana 253 st. 3 i 4 ove odluke, dodatno prilagođenu za bilo koju ročnu neusklađenost na način propisan u Odsjeku 5 ove odluke. *E* je iznos izloženosti određen u skladu sa Odjeljkom 3 Odsjek 5 ove odluke. Za tu svrhu kreditna institucija je dužna da iznos izloženosti stavki iz člana 185 st. 10 do 14 ove odluke, umjesto primjenom faktora konverzije navedenih u tim stavovima, izračuna primjenom faktora konverzije 100%.

Odsjek 5 – Ročne neusklađenosti

Ročna neusklađenost

Član 257

(1) Za potrebe obračuna iznosa rizikom ponderisanih izloženosti, ročna neusklađenost nastaje kada je preostali rok do dospijeća kreditne zaštite kraći od roka dospijeća zaštićene izloženosti. Ako je preostali rok do dospijeća zaštite kraći od tri mjeseca i ako je rok do dospijeća zaštite kraći od dospijeća odnosne izloženosti, ta se zaštita ne može koristiti kao priznata kreditna zaštita.

(2) Ako postoji ročna neusklađenost, kreditna zaštita se ne priznaje ako je ispunjen bilo koji od sljedećih uslova:

1) izvorni rok dospijeća kreditne zaštite kraći je od jedne godine; ili
2) izloženost je kratkoročna izloženost za koju je Centralna banka utvrdila da umjesto jednogodišnjoj donjoj granici efektivnog dospijeća (M) podliježe jednodnevnoj donjoj granici u skladu sa članom 181 st. 3 i 4 ove odluke.

Dospijeće kreditne zaštite

Član 258

(1) Efektivno dospijeće odnosne izloženosti predstavlja najduži mogući preostali period u kojem je dužnik dužan da izmiri svoje obaveze i ne može biti duži od 5 godina. U skladu sa stavom 2 ovog člana, pod dospijećem kreditne zaštite smatra se period do najranijeg datuma kada zaštita može prestati ili može biti prekinuta.

(2) Ako pružalac zaštite ima pravo da jednostrano prekine zaštitu, kreditna institucija je dužna da dospijećem zaštite smatra period do najranijeg datuma na koji pružalac zaštite može iskoristiti ovo pravo.

(3) Ako korisnik zaštite ima pravo da jednostrano prekine zaštitu, a ugovoreni su uslovi zaštite koji podstiču kreditnu instituciju da okonča transakciju prije ugovorenog dospijeća, kreditna institucija je dužna da dospijećem zaštite smatra period do najranijeg datuma na koji se pravo na prekid zaštite može iskoristiti, a u suprotnom, kreditna institucija može smatrati da takva opcija ne utiče na dospijeće zaštite.

(4) Kada nije moguće spriječiti prekid ugovora o kreditnom derivatu prije isteka perioda nakon kojeg se smatra da je zbog neplaćanja nastao status neispunjavanja obaveza, kreditna institucija je dužna da skrate rok dospijeća zaštite za dužinu tog perioda.

Vrednovanje zaštite

Član 259

(1) Za transakcije na koje se, u skladu sa jednostavnim metodom finansijskog kolaterala, primjenjuje materijalna kreditna zaštita kolateral se ne priznaje kao materijalna kreditna zaštita ako postoji neusklađenost između dospijeća izloženosti i dospijeća zaštite.

(2) Za transakcije na koje se primjenjuje materijalna kreditna zaštita u skladu sa složenom metodom finansijskog kolaterala, kreditna institucija je dužna da prilagodi vrijednost kolaterala za dospijeće kreditne zaštite i izloženosti primjenom sljedeće formule:

$$C_{VAM} = C_{VA} \cdot \frac{t - t^*}{T - t^*}$$

gdje je:

C_{VA} = vrijednost kolaterala korigovana korektivnim faktorom iz člana 243 st. 4 i 5 ove odluke ili iznos izloženosti, zavisno od toga koje je niže;

t = preostali broj godina do datuma dospijeća kreditne zaštite izračunat u skladu sa članom 258 ove odluke ili vrijednost T, zavisno od toga koji je period kraći;

T = preostali broj godina do datuma dospijeća izloženosti izračunat u skladu sa članom 258 ove odluke ili pet godina, zavisno od toga koji je period kraći;

t^* = 0,25.

(3) Kreditna institucija je dužna da primijeni C_{VAM} kao C_{VA} dodatno usklađen za ročnu neusklađenost koja će biti uključena u formulu za obračun potpuno prilagođenog iznosa izloženosti *(E*)* iz člana 243 stav 9 ove odluke.

(4) Za transakcije na koje se primjenjuje nematerijalna kreditna zaštita kreditna institucija je dužna da prilagodi vrijednost kreditne zaštite tako da odražava dospijeće kreditne zaštite i izloženosti primjenom sljedeće formule::

$$G_A = G^* \cdot \frac{t - t^*}{T - t^*}$$

gdje je:

G_A = G* prilagođen za bilo koju ročnu neusklađenost;

G^* = iznos zaštite prilagođene za bilo koju valutnu neusklađenost;

t = preostali broj godina do datuma dospijeća kreditne zaštite izračunat u skladu sa članom 258 ove odluke ili vrijednost T, zavisno od toga koji je period kraći;

T = preostali broj godina do datuma dospijeća izloženosti izračunat u skladu sa članom 258 ove odluke ili pet godina, zavisno od toga koji je period kraći;

t^* = 0,25.

(5) Kreditna institucija je dužna da primijeni G_A kao vrijednost zaštite za potrebe čl. 253 do 256 ove odluke.

Odsjek 6 – Tehnike ublažavanja kreditnog rizika za grupu izloženosti

Kreditni derivati prvog neispunjavanja obaveza

Član 260

(1) Kada kreditna institucija pribavlja kreditnu zaštitu za više izloženosti, pod uslovom da će prvi nastanak statusa neispunjavanja obaveza među izloženostima aktivirati plaćanje i da će posljedica tog kreditnog događaja biti raskid ugovora, kreditna institucija može da izmijeni obračun iznosa rizikom ponderisanih izloženosti ili iznosa očekivanog gubitka one izloženosti koja bi, u nedostatku kreditne zaštite, proizvela najniži iznos rizikom ponderisanih izloženosti u skladu sa ovim odjeljkom, na sljedeći način:

1) za kreditnu instituciju koje koristi standardizovani pristup, iznos rizikom ponderisanih izloženosti je onaj iznos koji se izračunava u skladu sa standardizovanim pristupom;
2) za kreditnu instituciju koje koristi IRB pristup, iznos rizikom ponderisanih izloženosti je zbir iznosa rizikom ponderisanih izloženosti izračunatog u skladu sa IRB pristupom i iznosa očekivanog gubitka uvećanog 12,5 puta.

(2) Tretman iz stava 1 ovog člana primjenjuje se samo ako je iznos izloženosti manji ili jednak iznosu kreditne zaštite.

Kreditni derivati n-tog neispunjavanja obaveza

Član 261

(1) U slučaju kada n-ti nastanak statusa neispunjavanja obaveza među izloženostima aktivira plaćanje na osnovu kreditne zaštite, kreditna institucija koja je kupila kreditnu zaštitu može priznati zaštitu za obračun iznosa rizikom ponderisanih izloženosti ili iznosa očekivanog gubitka, ako je zaštita pribavljena i za statuse neispunjavanja obaveza od 1 do n–1 ili kada se status neispunjavanja obaveza n–1 već dogodio. U takvim slučajevima kreditna institucija može da izmijeni obračun iznosa rizikom ponderisanih izloženosti ili iznosa očekivanog gubitka one izloženosti koja bi, u nedostatku kreditne zaštite, proizvela n-ti najniži iznos rizikom ponderisanih izloženosti u skladu sa ovim odjeljkom. Kreditne iInstitucije izračunavaju n-ti najniži iznos na način propisan u članu 260 stav 1 tač. 1 i 2 ove odluke.

(2) Tretman iz stava 1 ovog člana primjenjuje se samo ako je iznos izloženosti manji ili jednak iznosu kreditne zaštite .

(3) Sve izloženosti u grupi moraju ispunjavati uslove iz čl. 223 st. 3 i 4 i 236 stav 1 tačka 4 ove odluke.

ODJELJAK 5 – Sekjuritizacija

Odsjek 1 - Kriterijumi za jednostavne, transparentne i standardizovane sekjuritizacije

Značenje izraza

Član 262

Izrazi koji se koriste u ovom odjeljku imaju sledeće značenje:

1) **opcija kupovine sa ugrađenim otkupom** je ugovorna mogućnost na osnovu koje inicijator ima pravo da kupi pozicije sekjuritizacije prije nego što su otplaćene sve sekjuritizovane izloženosti, i to otkupom odnosnih izloženosti koje su preostale u skupu u slučaju tradicionalnih sekjuritizacija ili ukidanjem kreditne zaštite u slučaju sintetičkih sekjuritizacija, u oba slučaja kada iznos neotplaćenih odnosnih izloženosti padne na određeni unaprijed utvrđeni nivo ili ispod tog nivoa;
2) **samo kamatni strip za poboljšanje kredita** je bilansna imovina koja predstavlja vrednovanje novčanih tokova povezanih sa budućim maržnim prihodom i podređena je tranša u sekjuritizaciji;
3) **likvidnosna linija** je pozicija sekjuritizacije koja proizilazi iz obaveze preuzete ugovorom da će se obezbijediti sredstva za blagovremeno plaćanje ulagačima;

4) **pozicija bez rejtinga** je pozicija sekjuritizacije koja nema prihvatljivu kreditnu procjenu u skladu sa odsjekom 4 ovog odjeljka odluke;
5) **pozicija sa rejtingom** je pozicija sekjuritizacije koja ima prihvatljivu kreditnu procjenu u skladu sa odsjekom 4 ovog odjeljka odluke;
6) **nadređena pozicija sekjuritizacije** je pozicija obezbijeđena pravom prvenstva u potraživanjima na cjelokupne odnosne izloženosti, pri čemu se ne uzimaju u obzir dospjeli iznosi proizašli iz ugovora o kamatnim ili valutnim derivatima, naknade ili druga slična plaćanja, nezavisno od razlika u dospijeću u odnosu na jednu ili više drugih nadređenih tranši sa kojima ta pozicija dijeli gubitke na proporcionalnoj osnovi;
7) **IRB skup** je skup odnosnih izloženosti vrste za koju kreditna institucija ima odobrenje za primjenu pristupa IRB i može da izračuna iznose rizikom ponderisanih izloženosti u skladu sa odjeljkom 3 ove odluke za sve te izloženosti;
8) **mješoviti skup** je skup odnosnih izloženosti vrste za koju kreditna institucija ima odobrenje za primjenu pristupa IRB i može da izračuna iznose rizikom ponderisanih izloženosti u skladu sa odjeljkom 3 ove odluke, za neke, ali ne sve izloženosti;
9) **pretjerana kolateralizacija** je bilo koji oblik kreditnog poboljšanja na osnovu kojeg su odnosne izloženosti date u vrijednosti koja je veća od vrijednosti pozicija sekjuritizacije;
10) **jednostavna, transparentna i standardizovana sekjuritizacija** ili „STS sekjuritizacija“ je sekjuritizacija:
    - koja ispunjava sve zahtjeve iz propisa kojim se implementira Odjeljak 4 odsjek 1 ili 2 Regulative 2017/2042, i
    - inicijatori, sponzori i SSPN koji učestvuju u sekjuritizaciji imaju sjedište u Evropskoj Uniji i obavijestili su ESMA u skladu sa članom 27 stav 1 Regulative 2017/2042;
11) **program komercijalnih zapisa obezbijeđenih imovinom** ili „program ABCP“ je program komercijalnih zapisa obezbijeđenih imovinom ili ABCP program kako je definisan propisom kojim se implementira član 2 tačka 7 Regulative (EU) 2017/2402;
12) **transakcija komercijalnim zapisima obezbijeđenih imovinom** ili „transakcija ABCP“ je sekjuritizacija u okviru programa ABCP;
13) **tradicionalna sekjuritizacija** je sekjuritizacija kojom se obuhvata prenos ekonomskih udjela u izloženosti koje se sekjuritizuju prenosom vlasništva nad tim izloženostima sa inicijatora na SSPN ili podučestvovanjem SSPN-a ako emitovane hartije od vrijednosti ne predstavljaju obavezu plaćanja inicijatora;
14) **sintetička sekjuritizacija** je sekjuritizacija u kojoj se prenos rizika postiže korišćenjem kreditnih derivata ili garancija, a izloženosti koje se sekjuritizuju ostaju izloženosti inicijatora;
15) **obnovljiva izloženost** je izloženost kod koje je dozvoljeno da stanje iskorišćenih iznosa izloženosti dužnika varira zavisno od njihovih odluka o pozajmljivanju i otplati, i to do ugovorenog limita;
16) **odredba o prijevremenoj isplati** je ugovorna odredba u sekjuritizaciji obnovljivih izloženosti ili u obnovljivoj sekjuritizaciji kojom se uslovljava da se, kada nastupe definisani događaji, pozicije sekjuritizacije ulagača otkupe prije izvornog dospijeća tih pozicija;
17) **tranša prvog gubitka** je najniža podređena tranša u sekjuritizaciji koja je prva tranša koja snosi gubitke po sekjuritizovanim izloženostima i zbog toga pruža zaštitu tranšama drugoga gubitka i, prema potrebi, tranšama višeg položaja;
18) **mezaninska pozicija sekjuritizacije** je pozicija u sekjuritizaciji koja je podređena u odnosu na nadređenu poziciju sekjuritizacije, a nadređena u odnosu na tranšu prvog gubitka i na koju se primjenjuje ponder rizika niži od 1.250%, a viši od 25%, u skladu sa odsjekom 3 pododsjecima 2 i 3 ovog odjeljka odluke;
19) **razvojni subjekat** je svako društvo ili subjekat koji su osnovale centralna vlada, regionalna ili lokalna samouprava države članice, koji odobrava promotivne kredite ili odobrava garancije za razvojnu politiku, čiji primarni cilj nije ostvarivanje dobiti ili povećanje tržišnog učešća, već promovisanje ciljeva javnih politika te vlade, odnosno samouprave pod uslovom da, u skladu sa pravilima o državnoj pomoći, ta država ima obavezu da štiti ekonomsku osnovu društva ili subjekta i štiti njegovo redovno poslovanje tokom njegovoj postojanja, ili da za najmanje 90% njegovog početnog kapitala ili izvora finansiranja ili promotivnog kredita koji odobrava direktno ili indiretno garantuje njegova centralna vlada ili regionalna ili lokalna samouprava države članice.

Kriterijumi za STS sekjuritizacije koje ispunjavaju uslove za različiti tretman kapitala

Član 263

(1) Na pozicije u programu ABCP ili transakcijama ABCP koje se priznaju kao pozicije u STS sekjuritizaciji može se primjenjivati tretman utvrđen u čl. 280, 282 i 284 ove odluke, ako su ispunjeni sledeći uslovi:
1) odnosne izloženosti, u trenutku uključivanja u program ABCP, prema saznanjima inicijatora ili izvornog zajmodavca, ispunjavaju uslove da im se, primjenom standardizovanog pristupa i uzimajući u obzir sva prihvatljiva ublažavanja kreditnog rizika, dodijeli ponder rizika koji iznosi 75% ili manje, na osnovu pojedinačne izloženosti u slučaju izloženosti prema „retail“-u, odnosno 100% za sve ostale izloženosti; i
2) ukupan iznos izloženosti svih izloženosti prema jednom dužniku na nivou programa ABCP ne prelazi 2% ukupnog iznosa svih izloženosti u okviru programa ABCP u trenutku kada su izloženosti dodate u program ABCP, s tim što se, za potrebe ovog izračuna, krediti ili lizinzi grupi povezanih lica, prema saznanjima sponzora, smatraju izloženostima prema jednom dužniku.

(2) U slučaju potraživanja od kupaca, stav 1 tačka 2 ovog člana se ne primjenjuje, ako je kreditni rizik tih potraživanja od kupaca potpuno pokriven prihvatljivom kreditnom zaštitom u skladu sa odjeljkom 4 ovog dijela odluke, pod uslovom da je pružalac zaštite u tom slučaju institucija, društvo za osiguranje ili društvo za reosiguranje.

(3) Za potrebe stava 2 ovog člana, samo se udio potraživanja od kupaca koji preostaje nakon što se u obzir uzme efekat bilo kojeg diskonta kupovne cijene i prekomjerne kolateralizacije koristi, kako bi se utvrdilo da li su ta potraživanja potpuno pokrivena i da li su u skladu sa limitom koncentracije.

(4) U slučaju sekjuritizovanih preostalih vrijednosti lizinga ne primjenjuje se stav 1 tačka 2 ovog člana, ako te vrijednosti nijesu izložene riziku refinansiranja ili kasnije prodaje zbog pravno izvršive obaveze treće strane, prihvatljive u okviru člana 220 stav 1 ove odluke, da otkupi ili refinansira izloženost prethodno utvrđenim iznosom.

(5) Izuzetno od stava 1 tačka 1 ovog člana, prema kojoj kreditna institucija primjenjuje član 268 stav 3 ove odluke, ili je dobila odobrenje za primjenu pristupa interne procjene u skladu sa članom 285 ove odluke, ponder rizika koji bi kreditna institucija dodijelila liniji za likvidnost koji u potpunosti pokriva ABCP izdat u okviru programa iznosi 100% ili manje.

(6) Na pozicije u sekjuritizaciji, osim programa ABCP ili transakcija ABCP, koje se priznaju kao pozicije u STS sekjuritizaciji može se primjenjivati tretman utvrđen u čl. 280, 282 i 284 ove odluke, ako su ispunjeni sledeći uslovi:

1) u trenutku uključivanja u sekjuritizaciju ukupna iznos izloženosti svih izloženosti prema jednom dužniku u skupu ne prelazi 2% iznosa izloženosti ukupnih neotplaćenih iznosa izloženosti skupa odnosnih izloženosti, s tim što se za potrebe ovog izračuna izloženosti po osnovu kredita ili lizinga prema grupi povezanih lica smatraju izloženostima prema jednom dužniku, a u slučaju sekjuritizovanih preostalih vrijednosti lizinga ova tačka se ne primjenjuje ako te vrijednosti nijesu izložene riziku refinansiranja ili kasnije prodaje zbog pravno izvršive obaveze treće strane, prihvatljive u okviru člana 220 stav 1 ove odluke, da otkupi ili refinansira izloženost prethodno utvrđenim iznosom;
2) odnosne izloženosti u trenutku njihovog uključivanja u sekjuritizaciju ispunjavaju uslove da im se, na osnovu standardizovanog pristupa i uzimajući u obzir sva prihvatljiva ublažavanja kreditnog rizika, dodijeli ponder rizika koji je jednak ili manji od:
   - 40% na osnovu prosjeka ponderisanog vrijednošću izloženosti, za portfolio u kojem su izloženosti krediti obezbijeđeni stambenim hipotekama ili stambeni krediti za koje se u potpunosti garantuje na način iz člana 146 stav 1 tačka 5 ove odluke,
   - 50% na osnovu pojedinačne izloženosti ako je izloženost kredit obezbijeđen hipotekom na poslovnoj nepokretnosti,
   - 75% na osnovu pojedinačne izloženosti u slučaju izloženosti koja je izloženost prema stanovništvu,
   - za sve druge izloženosti, 100% na osnovu pojedinačne izloženosti;
3) kada se primjenjuje tačka 2 al. 1 i 2 ovog stava, krediti obezbijeđeni pravima povezanim sa hartijama od vrijednosti niže klase na određenu imovinu uključuju se u sekjuritizaciju samo kada su u sekjuritizaciju uključeni i svi krediti obezbijeđeni pravima povezanim sa hartijama od vrijednosti više klase na tu imovinu;
4) kada se primjenjuje tačka 2 al. 1 i 2 ovog stava, nijedan kredit u skupu odnosnih izloženosti u trenutku uključivanja u sekjuritizaciju ne smije da ima odnos kredita i vrijednosti nepokretnosti veći od 100%, izmjeren u skladu sa članom 146 stav 1 tačka 4 alineja 1 i članom 249 stav 1 ove odluke.

Odsjek 2 – Priznavanje prenosa značajnog rizika

Tradicionalna sekjuritizacija

Član 264

(1) Kreditna institucija inicijator tradicionalne sekjuritizacije može da izuzme odnosne izloženosti iz svojih izračuna iznosa rizikom ponderisanih izloženosti i, ako je relevantno, iznosa očekivanih gubitaka ako je ispunjen jedan ili više sljedećih uslova:

1) značajan kreditni rizik povezan sa odnosnim izloženostima prenesen je na treće strane;
2) kreditna institucija inicijator na sve pozicije sekjuritizacije koje drži u sekjuritizaciji primjenjuje ponder rizika od 1.250% ili te pozicije sekjuritizacije odbija od stavki redovnog osnovnog kapitala u skladu sa članom 18 stav 1 tačka 11 ove odluke.

(2) Smatra se da je značajan kreditni rizik prenesen ako:

1) iznosi izloženosti ponderisani rizikom za mezaninske pozicije sekjuritizacije koje kreditna institucija inicijator drži u sekjuritizaciji ne prelaze 50% iznosa rizikom ponderisanih izloženosti svih mezaninskih pozicija sekjuritizacije koje postoje u toj sekjuritizaciji; ili
2) kreditna institucija inicijator ne drži više od 20% iznosa izloženosti tranše prvog gubitka u sekjuritizaciji, pri čemu moraju biti ispunjeni sledeći uslovi:
   - inicijator može dokazati da je iznos izloženosti tranše prvog gubitka znatno veća od konzervativne procjene očekivanog gubitka po odnosnim izloženostima; i
   - ne postoje mezaninske pozicije sekjuritizacije.

(3) Ako potencijalno smanjenje iznosa rizikom ponderisanih izloženosti koje bi institucija inicijator postigla sekjuritizacijom iz stava 2 tač. 1 i 2 nije opravdano, srazmjernim prenosom kreditnog rizika na treće strane, Centralna banka može da na pojedinačnoj osnovi odluči da se značajan kreditni rizik ne smatra prenesenim na treće strane.

(4) Izuzetno od st. 2 i 3 ovog člana, Centralna banka može kreditnoj instituciji inicijatoru odobriti da prizna prenos značajnog kreditnog rizika u vezi sa sekjuritizacijom ako kreditna institucija inicijator u svakom pojedinom slučaju dokaže da je

smanjenje kapitalnih zahtjeva koje postiže sekjuritizacijom opravdano srazmjernim prenosom kreditnog rizika na treće strane.

(5) Centralna banka će izdati odobrenje iz stava 4 ovog člana ako kreditna institucija ispunjava sledeće uslove:
1) ima odgovarajuće politike internog upravljanja rizikom i metodologije za procjenu prenosa kreditnog rizika; i
2) kreditna institucija je isto tako u svakom pojedinom slučaju priznala prenos kreditnog rizika na treće strane za potrebe svojeg internog upravljanja rizikom i internog raspoređivanja kapitala.

(6) Uz zahtjeve iz st. 1 do 4 ovog člana moraju biti ispunjeni i sljedeći uslovi:
1) dokumentacija o transakciji odražava ekonomska svojstva sekjuritizacije;
2) pozicije sekjuritizacije ne predstavljaju obavezu plaćanja za kreditnu instituciju inicijatora;
3) odnosne izloženosti su nedostupne kreditnoj instituciji inicijatoru i njenim povjeriocima na način koji je u skladu sa zahtjevom iz člana 20 stav 1 Uredbe (EU) 2017/2402;
4) kreditna institucija inicijator ne zadržava kontrolu nad odnosnim izloženostima. Smatra se da je inicijator zadržao kontrolu nad odnosnim izloženostima ako on ima pravo da od primaoca prenosa otkupi prethodno prenesene izloženosti kako bi od njih ostvario korist ili ako se od njega na neki drugi način traži ponovno preuzimanje prenesenog rizika. Ako je kreditna institucija inicijator zadržala prava ili obaveze u vezi sa servisiranjem koji proizilaze iz odnosnih izloženosti, ta se činjenica ne može sama po sebi smatrati kontrolom nad izloženostima;
5) dokumentacija o sekjuritizaciji ne sadrži odredbe kojima se:
   - od kreditne institucije inicijatora zahtijeva da izmijeni odnosne izloženosti radi poboljšanja prosječnog kvaliteta skupa; ili
   - povećava prinos koji se plaća imaocima pozicija ili se na drugi način poboljšavaju pozicije u sekjuritizaciji kao odgovor na pogoršanje kreditnog kvaliteta odnosnih izloženosti;
6) ako je primjenljivo, iz dokumentacije o transakciji jasno proizilazi da inicijator ili sponzor mogu da kupe ili otkupe pozicije sekjuritizacije odnosno otkupe, restrukturiraju ili zamijene odnosne izloženosti iznad svojih ugovornih obaveza samo ako se takvi aranžmani sprovode u skladu sa preovladavajućim tržišnim uslovima, a strane u njima djeluju u sopstvenom interesu kao slobodne i nezavisne strane (pod tržišnim uslovima);
7) opcija kupovine sa ugrađenim otkupom, ako postoji, mora da ispunjava i sledeće uslove:
   - iskorišćavanje opcije je diskreciono pravo kreditne institucije inicijatora;
   - opcija se može iskoristiti samo ako najviše 10% izvornog iznosa odnosnih izloženosti ostane neamortizovano; i
   - opcija nije strukturirana tako da se izbjegne raspoređivanje gubitaka na pozicije kreditnog poboljšanja ili druge pozicije koje drži ulagač u sekjuritizaciji i nije ni na koji drugi način strukturirana radi pružanja kreditnog poboljšanja;
8) institucija inicijator je dobila mišljenje kvalifikovanog pravnog stručnjaka kojim se potvrđuje da sekjuritizacija ispunjava uslove iz tačke 3 ovog stava.

Sintetička sekjuritizacija

Član 265

(1) Kreditna institucija inicijator sintetičke sekjuritizacije može da izračunava iznose rizikom ponderisanih izloženosti i, ako je relevantno, iznose očekivanih gubitaka u odnosu na odnosne izloženosti u skladu sa čl. 271 i 272 ove odluke ako je ispunjen jedan od sledećih uslova:
1) značajan kreditni rizik je prenesen na treće strane putem materijalne ili nematerijalne kreditne zaštite;
2) kreditna institucija inicijator primjenjuje ponder rizika od 1.250% na sve pozicije sekjuritizacije koje zadržava u toj sekjuritizaciji ili te pozicije sekjuritizacije odbija od stavki redovnog osnovnog kapitala u skladu sa članom 18 stav 1 tačka 11 ove odluke.

(2) Smatra se da je značajan kreditni rizik prenesen:
1) ako iznosi izloženosti ponderisani rizikom za mezaninske pozicije sekjuritizacije koje kreditna institucija inicijator drži u sekjuritizaciji ne prelaze 50% iznosa rizikom ponderisanih izloženosti svih mezaninskih pozicija sekjuritizacije koje postoje u toj sekjuritizaciji; ili
2) kreditna institucija inicijator ne drži više od 20% iznosa izloženosti tranše prvog gubitka u sekjuritizaciji, pri čemu moraju biti ispunjeni sledeći uslovi:
   - inicijator može da dokaže da iznos izloženosti tranše prvog gubitka znatno prevazilazi konzervativnu procjenu očekivanog gubitka po odnosnim izloženostima; i
   - nema mezaninskih pozicija sekjuritizacije.

(3) Ako potencijalno smanjenje iznosa rizikom ponderisanih izloženosti koje bi kreditna institucija inicijator postigla sekjuritizacijom nije opravdano srazmjernim prenosom kreditnog rizika na treće strane, Centralna banka može na pojedinačnoj osnovi da odluči da se značajan kreditni rizik ne smatra prenesenim na treće strane.

(4) Izuzetno od st. 2 i 3 ovog člana, Centralna banka može da kreditnoj instituciji inicijatoru odobri da prizna prenos značajnog kreditnog rizika u vezi sa sekjuritizacijom ,ako kreditna institucija inicijator u svakom pojedinom slučaju dokaže da je smanjenje kapitalnih zahtjeva koje postiže sekjuritizacijom opravdano srazmjernim prenosom kreditnog rizika na treće strane.

(5) Centralna banka će izdati odobrenje iz stava 4 ovog člana ako kreditna institucija ispunjava sledeće uslove:
1) ima odgovarajuće politike internog upravljanja rizikom i metodologije za procjenu prenosa kreditnog rizika; i

2) kreditna institucija je isto tako u svakom pojedinom slučaju priznala prenos kreditnog rizika na treće strane za potrebe internog upravljanja rizikom i internog raspoređivanja kapitala.

(6) Uz zahtjeve iz st. 1 do 5 ovog člana moraju biti ispunjeni i sledeći uslovi:
1) dokumentacija o transakciji odražava ekonomska svojstva sekjuritizacije;
2) kreditna zaštita kojom je prenesen kreditni rizik je u skladu sa članom 269 ove odluke;
3) dokumentacija o sekjuritizaciji ne sadrži odredbe kojima se:
   - određuju značajni pragovi značajnosti ispod kojih se u slučaju kreditnog događaja kreditna zaštita ne smatra pokrenutom;
   - dozvoljava otkazivanje zaštite zbog pogoršanja kreditnog kvaliteta odnosnih izloženosti;
   - od kreditne institucije inicijatora zahtijeva da izmijeni sastav odnosnih izloženosti radi poboljšanja prosječnog kvaliteta skupa; ili
   - kreditnoj instituciji povećava trošak kreditne zaštite ili prinos koji se plaća imaocima pozicija u sekjuritizaciji zbog pogoršanja kreditnog kvaliteta odnosnog skupa;
4) kreditna zaštita je izvršiva u svim relevantnim područjima sudske nadležnosti;
5) ako je primjenljivo, iz dokumentacije o sekjuritizaciji jasno proizilazi da inicijator ili sponzor mogu da kupe ili otkupe pozicije sekjuritizacije odnosno otkupe, restrukturiraju ili zamijene odnosne izloženosti iznad svojih ugovornih obaveza samo ako se takvi aranžmani sprovode u skladu sa prevladujućim tržišnim uslovima, a strane u njima djeluju u sopstvenom interesu kao slobodne i nezavisne strane (princip nepristrasne transakcije);
6) ako postoji opcija kupovine sa ugrađenim otkupom, treba da budu ispunjeni sledeći uslovi:
   - iskorišćavanje opcije je diskreciono pravo kreditne institucije inicijatora;
   - opcija se može iskoristiti samo ako najviše 10% izvornog iznosa odnosnih izloženosti ostane neamortizovano;
   - opcija nije strukturirana tako da se izbjegne raspoređivanje gubitaka na pozicije kreditnog poboljšanja ili druge pozicije koje ulagači drže u sekjuritizaciji i nije ni na koji drugi način strukturirana radi pružanja kreditnog poboljšanja;
7) kreditna institucija inicijator dobila je mišljenje kvalifikovanog pravnog stručnjaka kojim se potvrđuje da sekjuritizacija ispunjava uslove iz tačke 4 ovog stava.

Operativni zahtjevi za odredbe o prijevremenoj isplati

Član 266

Ako sekjuritizacija uključuje obnovljive izloženosti i odredbu o prijevremenoj isplati ili slične odredbe, smatra se da je kreditna institucija inicijator prenijela značajan kreditni rizik samo ako su ispunjeni zahtjevi iz čl. 264 i 265 ove odluke i ako odredba o prijevremenoj isplati, jednom kada je primijenjena, ne:
1) podređuje nadređeno ili jednako potraživanje kreditne institucije na odnosne izloženosti potraživanjima drugih ulagača;
2) dodatno podređuje potraživanje kreditne institucije na odnosne izloženosti u odnosu na potraživanja drugih strana; ili
3) na drugi način povećava izloženost kreditne institucije gubicima koji su povezani sa odnosnim obnovljivim izloženostima.

Odsjek 3 – Izračun iznosa izloženosti ponderisanih rizikom

Pododsjek 1 – Opšte odredbe

Izračun iznosa izloženosti ponderisanih rizikom

Član 267

(1) Ako je kreditna institucija inicijator prenijela značajan kreditni rizik povezan sa odnosnim izloženostima sekjuritizacije u skladu sa odsjekom 2 ovog odjeljka, ta kreditna institucija može da:
1) isključi odnosne izloženosti iz svog izračuna iznosa rizikom ponderisanih izloženosti i, prema potrebi, iznosa očekivanih gubitaka, ako je u pitanju tradicionalna sekjuritizacija;
2) izračuna iznose rizikom ponderisanih izloženosti i, ako je relevantno, iznose očekivanih gubitaka, u odnosu na odnosne izloženosti u skladu sa čl. 271 i 272 ove odluke, ako je u pitanju sintetička sekjuritizacija.

(2) Ako je kreditna institucija inicijator odlučila da primijeni stav 1 ovog člana, tada izračunava iznose izloženosti ponderisane rizikom, kako je propisano ovim odjeljkom, za pozicije koje može da drži u sekjuritizaciji.

(3) Ako kreditna institucija inicijator nije prenijela značajan kreditni rizik ili je odlučila da ne primijenjuje stav 1 ovog člana, tada ne treba da izračunava iznose rizikom ponderisanih izloženosti za sve pozicije koje može da ima u sekjuritizaciji, već nastavlja da uključuje odnosne izloženosti u izračun iznosa izloženosti ponderisanih rizikom, a gdje je to relevantno, iznose očekivanoga gubitka, kao da one nijesu sekjuritizovane.

(4) Ako postoji izloženost prema pozicijama u različitim tranšama u sekjuritizaciji, izloženost prema svakoj tranši smatra se posebnom pozicijom. Smatra se da pružaoci kreditne zaštite za pozicije sekjuritizacije drže pozicije u sekjuritizaciji. U pozicije sekjuritizacije su uključene izloženosti sekjuritizacije proizašle iz ugovora o kamatnim ili valutnim derivatima koje je kreditna institucija zaključila tom transakcijom.

(5) Iznos rizikom ponderisanih izloženosti uključuje se u ukupne iznose rizikom ponderisanih izloženosti te kreditne institucije za potrebe člana 101 stav 3 ove odluke, osim ako se pozicija sekjuritizacije odbija od stavki redovnog osnovnog kapitala u skladu sa članom 18 stav 1 tačka 11 ove odluke.

(6) Iznos rizikom ponderisanih izloženosti se za poziciju sekjuritizacije izračunava tako što se iznos izloženosti pozicije, izračunat na način iz člana 268 ove odluke, pomnoži sa relevantnim ukupnim ponderom rizika.

(7) Ukupni ponder rizika iz stava 6 ovog člana određuje se kao zbir pondera rizika određenog u ovom odjeljku i dodatnog pondera rizika u skladu sa članom 291 ove odluke.

Iznos izloženosti

Član 268

(1) Iznos izloženosti pozicije sekjuritizacije izračunava se na sljedeći način:

1) iznos izloženosti bilansne pozicije sekjuritizacije je njena računovodstvena vrijednost koja preostaje nakon primjene bilo kojih relevantnih specifičnih ispravki vrijednosti za kreditni rizik na tu poziciju sekjuritizacije u skladu sa članom 127 ove odluke;
2) iznos izloženosti vanbilansne pozicije sekjuritizacije je njena nominalna vrijednost, umanjena za bilo koje relevantne specifične ispravke vrijednosti za kreditni rizik na tu poziciju sekjuritizacije u skladu sa članom 127 ove odluke, pomnožena sa relevantnim faktorom konverzije koji se određuje na sledeći način:
   - faktor konverzije je 100% osim u slučaju gotovinskih avansa,
   - za određivanje iznosa izloženosti neiskorišćenog dijela gotovinskih avansa, faktor konverzije od 0% može se primijeniti na nominalni iznos bezuslovno otkazive likvidnosne linije ako je otplata iskorišćenih iznosa iz te linije nadređena u odnosu na sva druga potraživanja prema novčanim tokovima koja proizilaze iz odnosnih izloženosti i kreditna institucija je Centralnoj banci dokazala da primjenjuje primjereno konzervativnu metodu za mjerenje iznosa neiskorišćenog dijela;
3) iznos izloženosti za kreditni rizik druge ugovorne strane za poziciju sekjuritizacije koja proizilazi iz derivata iz člana 128 stav 5 ove odluke određuje se u skladu sa odjeljkom 6 ove odluke;
4) kreditna institucija inicijator može od iznosa izloženosti pozicije sekjuritizacije na koju se primjenjuje ponder rizika od 1.250% u skladu sa pododsjekom 3 ovog odsjeka ili koja je odbijena od redovnog osnovnog kapitala u skladu sa članom 18 stav 1 tačka 11 ove odluke odbiti iznos specifičnih ispravki vrijednosti za kreditni rizik za odnosne izloženosti u skladu sa članom 127 ove odluke i bilo koje nepovratne diskonte kupovne cijene povezane sa takvim odnosnim izloženostima u mjeri u kojoj su ti diskonti prouzrokovali smanjenje regulatornog kapitala.

(2) Ako kreditna institucija ima dvije ili više pozicija sekjuritizacije koje se preklapaju, u izračun iznosa rizikom ponderisanih izloženosti uključuje samo jednu od tih pozicija.

(3) Ako se pozicije djelimično preklapaju, kreditna institucija može da podijeli poziciju na dva dijela i prizna preklapanje samo za jedan dio u skladu sa stavom 2 ovog člana, a kao alternativnu mogućnost, kreditna institucija može da tretira pozicije kao da se u potpunosti preklapaju tako da, za potrebe izračuna kapitala, proširi poziciju koja rezultira višim iznosima izloženosti ponderisanim rizikom.

(4) Kreditna institucija može i da prizna preklapanje između kapitalnih zahtjeva za specifični rizik za pozicije iz knjige trgovanja i kapitalnih zahtjeva za pozicije sekjuritizacije iz knjige pozicija kojima se ne trguje, pod uslovom da može da izračuna i uporedi kapitalne zahtjeve za relevantne pozicije.

(5) Za potrebe stava 4 ovog člana, smatra se da se dvije pozicije preklapaju ako se međusobno prebijaju na način da kreditna institucija može gubitke koji proizilaze iz jedne pozicije da izbjegne izvršenjem obaveza koje se zahtijevaju po osnovu druge pozicije.

(6) Ako se član 293 stav 1 tačka 4 ove odluke odnosi na pozicije u programu ABCP, kreditna institucija može za izračun iznosa izloženosti ponderisanog rizikom za program ABCP da primjenjuje ponder rizika koji je dodijeljen likvidnosnoj liniji, pod uslovom da je 100% ABCP-a izdatog u programu ABCP pokriveno tom likvidnosnom linijom i da je likvidnosna linija u jednakom položaju kao ABCP tako da čine poziciju preklapanja.

(7) Ako je kreditna institucija primijenila odredbe stava 6 ovog člana, dužna je da o tome obavijesti Centralnu banku.

(8) U cilju utvrđivanja pokrivenosti od 100% iz stava 6 ovog člana, kreditna institucija može da uzme u obzir druge likvidnosne linije u programu ABCP, pod uslovom da sa ABCP-om čine poziciju preklapanja.

Priznavanje ublažavanja kreditnog rizika za pozicije sekjuritizacije

Član 269

(1) Kreditna institucija može da prizna materijalnu ili nematerijalnu kreditnu zaštitu u odnosu na poziciju sekjuritizacije ako su ispunjeni zahtjevi za ublažavanje kreditnog rizika utvrđeni u ovom odjeljku i odjeljku 4 ove odluke.

(2) Priznata materijalna kreditna zaštita ograničava se na finansijski kolateral koji se priznaje za izračun iznosa rizikom ponderisanih izloženosti u skladu sa Odjeljkom 2 ove glave, na način utvrđen u Odjeljku 4 ove glave, dok priznavanje ublažavanja kreditnog rizika podliježe ispunjavanju relevantnih zahtjeva utvrđenih u Odjeljku 4 ove glave.

(3) Priznata nematerijalna kreditna zaštita i priznati pružaoci nematerijalne kreditne zaštite ograničavaju se na one koji se priznaju u skladu sa odjeljkom 4 ove glave, dok priznavanje ublažavanja kreditnog rizika podliježe ispunjavanju relevantnih zahtjeva utvrđenih u Odjeljku 4 ove glave.

(4) Izuzetno od stava 3 ovog člana, priznati pružaoci nematerijalne kreditne zaštite iz člana 220 stav 1 tač. 1 do 8 ove odluke moraju imati kreditnu procjenu priznate ECAI, koja pripada najmanje stepenu kreditnog kvaliteta 2 u trenutku kada je kreditna zaštita prvi put priznata i nakon toga najmanje stepenu kreditnog kvaliteta 2, s tim što se ovaj izuzetak ne primjenjuje na kvalifikovane centralne ugovorne strane.

(5) Kreditna institucija kojoj je za direktnu izloženost prema pružaocu zaštite dozvoljena primjena pristupa IRB može da procijeni prihvatljivost za priznavanje u skladu sa stavom 4 ovog člana na bazi ekvivalentnosti PD-a pružaoca zaštite sa PD-om povezanog sa stepenima kreditnog kvaliteta iz člana 155 ove odluke.

(6) Izuzetno od st. 2 i 3 ovog člana, subjekti sekjuritizacije posebne namjene priznaju se kao pružaoci zaštite ako su ispunjeni sljedeći uslovi:
1) SSPN posjeduje imovinu koja se smatra priznatim finansijskim kolateralom u skladu sa odjeljkom 4 ove ove glave;
2) imovina iz tačke 1 ovog stava nije predmet potraživanja ili potencijalnih potraživanja koja su nadređena ili jednaka potraživanjima ili potencijalnim potraživanjima kreditne institucije koja prima nematerijalnu kreditnu zaštitu; i
3) ispunjeni su svi zahtjevi za priznavanje finansijskog kolaterala iz odjeljka 4 ove glave.

(7) Za potrebe stava 4 ovog člana, iznos zaštite prilagođen za bilo kakve valutne i ročne neusklađenosti (Ga) u skladu sa odredbama odjeljka 4 ove glave, ograničava se na tržišnu vrijednost te imovine prilagođenu volatilnosti, a ponder rizika izloženosti prema pružaocu zaštite koji je određen na osnovu standardizovanog pristupa (g) određuje se kao ponderisani prosječni ponder rizika koji bi se primjenljivao na tu imovinu kao finansijski kolateral na osnovu standardizovanog pristupa.

(8) Ako pozicija sekjuritizacije na proporcionalnoj osnovi ostvaruje korist od potpune ili djelimične kreditne zaštite, primjenjuju se sljedeći zahtjevi:
1) kreditna institucija koja pruža kreditnu zaštitu izračunava iznose rizikom ponderisanih izloženosti za dio pozicije sekjuritizacije koja ostvaruje korist od kreditne zaštite u skladu sa pododsjekom 3 ovog odsjeka, kao da taj dio pozicije drži direktno;
2) kreditna institucija koja kupuje kreditnu zaštitu izračunava iznose rizikom ponderisanih izloženosti za zaštićeni dio u skladu sa odjeljkom 4 ove glave.

(9) Za sve slučajeve koji nijesu obuhvaćeni stavom 8 ovog člana primjenjuju se sljedeći zahtjevi:
1) kreditna institucija koja pruža kreditnu zaštitu tretira dio pozicije koji ostvaruje korist od kreditne zaštite kao poziciju sekjuritizacije i izračunava iznose rizikom ponderisanih izloženosti kao da tu poziciju drži direktno u skladu sa pododsjekom 3 ovog odsjeka, uz primjenu st. 10, 11 i 12 ovog člana;
2) kreditna institucija koja kupuje kreditnu zaštitu izračunava iznose rizikom ponderisanih izloženosti za zaštićeni dio pozicije iz tačke 1 ovog stava u skladu sa odjeljkom 4 ove glave, s tim što dio pozicije sekjuritizacije koji ne ostvaruje korist od kreditne zaštite tretira kao posebnu poziciju sekjuritizacije i izračunava iznose rizikom ponderisanih izloženosti u skladu sa pododsjekom 3 ovog odsjeka, uz primjenu st. 10, 11 i 12 ovog člana.

(10) Kreditna institucija, koja primjenjuje pristup sekjuritizaciji zasnovan na internim rejting-sistemima (SEC-IRBA) ili standardizovani pristup sekjuritizaciji (SEC-SA) u skladu sa pododsjekom 3 ovog odsjeka, određuje tačku spajanja (A) i tačku razdvajanja (D) posebno za svaku poziciju izvedenu u skladu sa stavom 9 ovog člana, kao da su te pozicije, u trenutku kada je transakcija započeta, izdate kao posebne pozicije sekjuritizacije, a vrijednosti za „KIRB“ ili „KSA“ izračunava uzimajući u obzir izvorni skup izloženosti koji je u osnovi sekjuritizacije.

(11) Kreditna institucija, koja primjenjuje pristup sekjuritizaciji zasnovan na eksternim rejting-sistemima (SEC-ERBA) u skladu sa pododsjekom 3 ovog odsjeka, za izvornu poziciju sekjuritizacije izračunava iznose rizikom ponderisanih izloženosti za pozicije izvedene u skladu sa stavom 9 na sledeći način:
1) ako je izvedena pozicija viša po nadređenosti, dodjeljuje joj se ponder rizika izvorne pozicije sekjuritizacije;
2) ako je izvedena pozicija niža po nadređenosti, može joj dodijeliti izvedeni rejting u skladu sa članom 281 stav 7 ove odluke, i u tom slučaju će ulazni podatak za gustoću T izračunati na osnovu izvedene pozicije, a ako se rejting ne može izvesti, kreditna institucija primjenjuje viši od pondera rizika proizašlih iz:
   - primjene standardizovanog pristupa sekjuritizaciji u skladu sa stavom 10 ovog člana i pododsjekom 3 ovog odsjeka; ili
   - pondera rizika izvorne pozicije sekjuritizacije na osnovu pristupa SEC-ERBA.

(12) Izvedena pozicija niža po nadređenosti tretira se kao pozicija sekjuritizacije koja nije nadređena, čak i ako se izvorna pozicija sekjuritizacije prije zaštite može smatrati nadređenom.

Implicitna podrška

Član 270

(1) Kreditna institucija sponzor ili kreditna institucija inicijator koja je, u vezi sa sekjuritizacijom pri obračunu iznosa izloženosti ponderisanih rizikom, primijenila član 267 st. 1, 2 i 3 ili je prodala instrumente iz svoje knjige trgovanja tako da više nije dužna držati regulatorni kapital za rizike povezane sa tim instrumentima, ne smije, radi smanjenja potencijalnih ili stvarnih gubitaka ulagaoca, direktno ili indirektno, pružati podršku sekjuritizaciji iznad svojih ugovornih obaveza.

(2) Ako je transakcija na odgovarajući način uzeta u obzir pri procjeni prenosa značajnog kreditnog rizika i obje strane su je sprovele djelujući u sopstvenom interesu kao slobodne i nezavisne strane (princip nepristrasne transakcije), ta se transakcija, za potrebe stava 1 ovog člana ne smatra podrškom, a za te potrebe kreditna institucija sprovodi potpunu kreditnu provjeru transakcije i naročito uzima u obzir:

1) otkupnu cijenu;
2) kapital kreditne institucije i njenu likvidnosnu poziciju prije i nakon otkupa;
3) rezultate odnosnih izloženosti;
4) rezultate pozicija sekjuritizacije; i
5) efekat podrške na gubitke za koje se očekuje da će ih inicijator imati u odnosu na ulagače.

(3) Kreditna institucija inicijator i kreditna institucija sponzor obavještavaju Centralnu banku o svim transakcijama koje su zaključile u vezi sa sekjuritizacijama u skladu sa stavom 2 ovog člana.

(4) Ako kreditna institucija inicijator, ili kreditna institucija sponzor, ne ispunjava uslove iz stava 1 ovog člana u vezi sa sekjuritizacijom, ta kreditna institucija u izračun iznosa rizikom ponderisanih izloženosti uključuje sve odnosne izloženosti te sekjuritizacije kao da nijesu bile sekjuritizovane i objavljuje:

1) da je pružila podršku sekjuritizaciji i time prekršila stav 1 ovog člana; i
2) efekat pružene podrške u smislu kapitalnih zahtjeva.

Izračun iznosa rizikom ponderisanih izloženosti koje se sekjuritizuju u sintetičkoj sekjuritizaciji od strane institucija inicijatora

Član 271

(1) Za potrebe izračuna iznosa rizikom ponderisanih izloženosti za odnosne izloženosti, kreditna institucija inicijator sintetičke sekjuritizacije, ako je primjenljivo, dužna je da, umjesto metodologija iz odjeljka 2 ove odluke koristi metodologije izračuna iz ovog odsjeka.

(2) Za kreditnu instituciju koja iznose rizikom ponderisanih izloženosti i, ako je relevantno, iznose očekivanoga gubitka u odnosu na referantne izloženosti izračunava u skladu sa odjeljkom 3 ove glave, iznos očekivanoga gubitka takvih izloženosti iznosi nula (0).

(3) Zahtjevi iz st. 1 i 2 ovog člana primjenjuju se na cjelokupni skup izloženosti kojima se obezbjeđuje sekjuritizacija.

(4) Kreditna institucija inicijator je, u skladu sa članom 272 ove odluke, dužna da izračunava iznose rizikom ponderisanih izloženosti za sve tranše u sekjuritizaciji u skladu sa ovim odsjekom, uključujući pozicije za koje kreditna institucija može da prizna ublažavanje kreditnog rizika u skladu sa članom 269 ove odluke, a ponder rizika koji se primjenjuje na pozicije koje imaju korist od ublažavanja kreditnog rizika može se izmijeniti u skladu sa odjeljkom 4 ove glave.

Tretman ročnih neusklađenosti u sintetičkim sekjuritizacijama

Član 272

(1) Za potrebe izračuna iznosa rizikom ponderisanih izloženosti u skladu sa članom 271 ove odluke, bilo koja ročna neusklađenost između kreditne zaštite kojom je postignut prenos rizika i odnosnih izloženosti izračunava se na sljedeći način:

1) pod dospijećem odnosnih izloženosti podrazumijeva se najduže dospijeće bilo koje od tih izloženosti, koje ne smije prelaziti pet godina, a dospijeće kreditne zaštite određuje se u skladu sa Odjeljkom 4 ove glave;
2) kreditna institucija inicijator je dužna da zanemari bilo kakvu ročnu neusklađenost pri obračunu iznosa rizikom ponderisanih izloženosti za pozicije sekjuritizacije na koje se primjenjuje ponder rizika 1.250% u skladu sa ovim odsjekom, a za sve ostale pozicije dužna je da primjeni tretman ročne neusklađenosti iz Odjeljka 4 ove glave primjenom sledeće formule:

$$RW^* = RW_{SP} \cdot \left(t - t^* \right) / \left(T - t^* \right) + RW_{Ass} \cdot \left(T - t \right) / \left(T - t^* \right)$$

pri čemu:

RW* = iznosi izloženosti ponderisani rizikom za potrebe člana 101 stav 3 tačka 1 ove odluke;

RW_{Ass}= iznosi izloženosti ponderisani rizikom za odnosne izloženosti kao da nijesu bile sekjuritizirane, izračunati na proporcionalnoj osnovi;

RW_{SP} = iznosi izloženosti ponderisani rizikom izračunati u skladu sa članom 271 ove odluke kao da ne postoji ročna neusklađenost;

T = dospijeće odnosnih izloženosti izraženo u godinama;

t = dospijeće kreditne zaštite izraženo u godinama;

t* = 0,25

Smanjenje iznosa izloženosti ponderisanih rizikom

Član 273

(1) Ako se na poziciju sekjuritizacije primjenjuje ponder rizika 1.250% u skladu sa ovim odsjekom, kreditna institucija može odbiti od redovnog osnovnog kapitala iznos izloženosti tih pozicija u skladu sa članom 18 stav 1 tačka 11 ove odluke, kao alternativa uključivanja pozicije u svoje izračune iznosa izloženosti ponderisanih rizikom, pri čemu se za izračun iznosa izloženosti može uzeti u obzir priznata materijalna kreditna zaštita u skladu sa članom 269 ove odluke.

(2) Ako kreditna institucija primjenjuje alternativu iz stava 1 ovog člana, može od iznosa iz člana 288 ove odluke oduzeti iznos odbijen u skladu sa članom 18 stav 1 tačka 11 ove odluke kao maksimalni kapitalni zahtjev koji bi bio izračunat za odnosne izloženosti kao da nijesu bile sekjuritizovane.

Pododsjek 2 – Hijerarhija metoda i zajednički parametri

Hijerarhija metoda

Član 274

(1) Kreditna institucija je dužna da primjenjuje jedan od metoda iz pododsjeka 3 ovog odsjeka za izračunavanje iznosa rizikom ponderisanih izloženosti prema sljedećoj hijerarhiji:

1) ako su ispunjeni uslovi iz člana 278 ove odluke, kreditna institucija primjenjuje pristup SEC-IRBA u skladu sa čl. 279 i 280 ove odluke;
2) ako se pristup SEC-IRBA ne može primijeniti, kreditna institucija primjenjuje pristup SEC-SA - u skladu sa čl. 281 i 282 ove odluke;
3) ako se pristup SEC-SA ne može primijeniti, kreditna institucija primjenjuje pristup SEC-ERBA u skladu sa čl. 283 i 284 ove odluke za pozicije sa rejtingom ili pozicije na koje se može primijeniti izvedeni rejting.

(2) Za pozicije sa rejtingom ili pozicije na koje se može primijeniti izvedeni rejting, kreditna institucija je dužna da primjenjuje pristup SEC-ERBA umjesto SEC-SA u sljedećim slučajevima:

1) ako bi primjena pristupa SEC-SA dovela do pondera rizika većeg od 25% za pozicije koje se priznaju kao pozicije u STS sekjuritizaciji;
2) ako bi primjena pristupa SEC-SA dovela do pondera rizika većeg od 25% ili bi primjena pristupa SEC-ERBA dovela do pondera rizika većeg od 75% za pozicije koje se ne priznaju kao pozicije u STS sekjuritizaciji; ili
3) za transakcije sekjuritizacije obezbijeđene skupovima kredita za kupovinu automobila, lizinga automobila i lizinga opreme.

(3) U slučajevima koji nijesu obuhvaćeni stavom 2 ovog člana, i izuzetno od stava 1 tačka 2 ovog člana, kreditna institucija može da odluči da umjesto pristupa SEC-SA primijeni pristup SEC-ERBA za sve svoje pozicije sekjuritizacije sa rejtingom ili pozicije na koje se može primijeniti izvedeni rejting.

(4) Kreditna institucija je dužna da obavještava Centralnu banku o odluci o primjeni i svim dodatnim promjenama pristupa koje primjenjuje na sve svoje pozicije sekjuritizacije sa rejtingom odmah nakon donošenja te odluke, a najkasnije do 15. novembra tekuće godine, a ako do 15. decembra te godine Centralna banka ne iznese nikakve prigovore, odluka o kojoj je kreditna institucija obavijestila Centralnu banku proizvodi efekte od 1. januara sljedeće godine i valjana je do stupanja na snagu sledeće odluke o kojoj je obaviještena Centralna banka, s tim da kreditna institucija ne može da primjenjuje različite pristupe u toku iste godine.

(5) Izuzetno od stava 1 ovog člana, Centralna banka može pojedinačnoj kreditnoj instituciji zabraniti primjenu pristupa SEC-SA ako iznos rizikom ponderisanih izloženosti dobijen primjenom pristupa SEC-SA nije srazmjeran rizicima za kreditnu instituciju ili finansijsku stabilnost, što između ostalog uključuje kreditni rizik uključen u odnosne izloženosti sekjuritizacije. U slučaju izloženosti koje se ne priznaju kao pozicije u STS sekjuritizaciji, posebna pažnja posvećuje se sekjuritizacijama vrlo složenih i riskantnih karakteristika.

(6) Ne dovodeći u pitanje stav 1 ovog člana, kreditna institucija može da primjenjuje pristup interne procjene za izračunavanje iznosa rizikom ponderisanih izloženosti u odnosu na poziciju bez rejtinga u programu ABCP ili transakciji ABCP u skladu sa članom 286 ove odluke, pod uslovom da su ispunjeni uslovi iz člana 285 ove odluke. Kada je kreditna institucija u skladu sa članom 285 stav 2 ove odluke dobila odobrenje za primjenu pristupa interne procjene, a specifična pozicija u programu ABCP ili transakciji ABCP ulazi u oblast primjene koje obuhvata takvo odobrenje, kreditna institucija primjenjuje taj pristup za izračunavanje iznosa izloženosti ponderisane rizikom za tu poziciju.

(7) Na poziciju u resekjuritizaciji kreditna institucija primjenjuje pristup SEC-SA u skladu sa članom 281, uključujući izmjene iz člana 289 ove odluke, a u svim ostalim slučajevima pozicijama sekjuritizacije se dodjeljuje ponder rizika od 1.250%.

Određivanje vrijednosti KIRB i KSA

Član 275

(1) Kreditna institucija, koja u skladu sa pododsjekom 3 ovog odsjeka primjenjuje pristup SEC-IRBA, dužna je da izračunava vrijednost KIRB u skladu sa st. 2 do 8 ovog člana.

(2) Kreditna institucija određuje vrijednost KIRB tako što iznose izloženosti ponderisane rizikom, koji se izračunavaju u skladu sa odjeljkom 3 ove odluke za odnosne izloženosti, kao da nijesu bile sekjuritizovane, pomnoži sa 8% i podijeli sa vrijednošću izloženosti odnosnih izloženosti, s tim što se KIRB izražava kao decimalna vrijednost između 0 i 1.

(3) Za potrebe izračunavanja vrijednosti KIRB, iznosi izloženosti ponderisani rizikom koji bi u skladu sa odjeljkom 3 ove glave bili izračunavati za odnosne izloženosti uključuju:

1) iznos očekivanih gubitaka povezanih sa svim odnosnim izloženostima sekjuritizacije, uključujući odnosne izloženosti sa statusom neispunjavanja obaveza koje su još uvijek dio skupa u skladu sa odjeljkom 3 ove glave; i
2) iznos neočekivanih gubitaka povezanih sa svim odnosnim izloženostima uključujući odnosne izloženosti sa statusom neispunjavanja obaveza koje su u skupu u skladu sa odjeljkom 3 ove glave.

(4) Kreditna istitucija može da izračuna vrijednost KIRB u odnosu na odnosne izloženosti sekjuritizacije u skladu sa odredbama iz Odjeljka 3 ove glave za izračunavanje kapitalnih zahtjeva za otkupljena potraživanja, i u tu svrhu se izloženosti prema stanovništvu tretiraju kao otkupljena potraživanja od stanovništva, a izloženosti koje nijesu izloženosti prema stanovništvu kao otkupljena potraživanja od privrednih društava.

(5) Kreditna institucija zasebno izračunava vrijednost KIRB za razrjeđivački rizik u odnosu na odnosne izloženosti sekjuritizacije ako je razrjeđivački rizik za takve izloženosti znatan.

(6) Ako se u sekjuritizaciji gubici koji proizilaze iz rizika razrjeđivanja i kreditnog rizika tretiraju na agregatnoj osnovi, kreditna institucija je dužna da objedinjuje vrijednost KIRB za rizik razrjeđivanja i vrijednost KIRB za kreditni rizik u jedinstveni KIRB za potrebe pododsjeka 3 ovog odsjeka.

(7) Indikatori koji ukazuju na potrebu tretiranja rizika na agregatnoj osnovi, u smislu stava 6 ovog člana, mogu biti postojanje jedinstvenog fonda rezervi ili postojanje prekomjerne kolateralizacije kojom se mogu pokriti gubici koji proizilaze iz kreditnog ili razrjeđivačkog rizika.

(8) Ako se rizik razrjeđivanja i kreditni rizik u sekjuritizaciji ne tretiraju na agregatnoj osnovi, kreditna institucija mijenja način postupanja iz st. 6 i 7 ovog člana kako bi vrijednost KIRB za razrjeđivački rizik i vrijednost KIRB za kreditni rizik objedinila na odgovarajući način.

(9) Kreditna institucija koja primjenjuje pristup SEC-SA u skladu sa pododsjekom 3 ovog odsjeka, dužna je da izračunava vrijednost KSA na način da iznose izloženosti ponderisane rizikom, koji bi se računali u skladu sa odjeljkom 2 ove glave za odnosne izloženosti kao da nijesu bile sekjuritizovane, pomnoži sa 8% i podijeli sa vrijednošću odnosnih izloženosti, s tim da se KSA izražava kao decimalna vrijednost između 0 i 1.

(10) Pri primjeni stava 9 ovog člana, kreditna institucija izračunava iznos izloženosti odnosnih izloženosti bez netiranja posebnih ispravki vrijednosti kreditnog rizika i dodatnih vrijednosnih usklađenja u skladu sa čl. 16 i 127 ove odluke kao i ostalih smanjenja regulatornog kapitala.

(11) Prilikom primjene st. 1 do 10 ovog člana, ako struktura sekjuritizacije uključuje primjenu SSPN-a, sve izloženosti SSPN-a koje su povezane sa sekjuritizacijom se tretiraju kao odnosne izloženosti.

(12) Izuzetno od stava 11 ovog člana, za potrebe izračunavanja vrijednosti KIRB ili KSA kreditna institucija može iz skupa odnosnih izloženosti isključiti izloženosti SSPN-a u slučaju kada rizik koji proizilazi iz izloženosti SSPN-a nije značajan ili ako ne utiče na njenu poziciju sekjuritizacije.

(13) U slučaju materijalnih sintetičkih sekjuritizacija, ako kreditni rizik kolaterala podliježe raspoređivanju gubitaka u tranše, u izračunavanje vrijednosti KIRB ili KSA uključuju se svi materijalni prihodi od emitovanja kreditnih zapisa ili drugih materijalnih obaveza SSPN-a koji služe kao kolateral za otplatu pozicija sekjuritizacije.

Određivanje tačke spajanja (A) i tačke razdvajanja (D)

Član 276

(1) Za potrebe pododsjeka 3 ovog odsjeka, tačka spajanja (A) je jednaka pragu pri kojem gubici u skupu odnosnih izloženosti počinju da se raspoređuju na relevantne pozicije sekjuritizacije.

(2) Tačka spajanja (A) iz stava 1 ovog člana se izražava kao decimalna vrijednost između 0 i 1, koja je jednaka većoj od sljedeće dvije vrijednosti: nuli ili odnosu iskorišćenih iznosa iz skupa odnosnih izloženosti u sekjuritizaciji umanjenih za iskorišćene iznose svih tranši čiji je rang nadređen ili jednak tranši sa relevantnom pozicijom sekjuritizacije uključujući i samu izloženost i iskorišćenih iznosa svih odnosnih izloženosti u sekjuritizaciji.

(3) Za potrebe pododsjeka 3 ovog odsjeka, tačka razdvajanja (D) je jednaka pragu pri kojem bi gubici u skupu odnosnih izloženosti kod tranše sa relevantnom pozicijom sekjuritizacije doveli do potpunog gubitka glavnice.

(4) Tačka razdvajanja (D) iz stava 3 ovog člana se izražava kao decimalna vrijednost između 0 i 1, koja je jednaka većoj od sljedeće dvije vrijednosti: nuli ili odnosu iskorišćenih iznosa iz skupa odnosnih izloženosti u sekjuritizaciji umanjenih za iskorišćene iznose svih tranši čiji je rang viši od ranga tranše sa relevantnom pozicijom sekjuritizacije i iskorišćenih iznosa svih odnosnih izloženosti u sekjuritizaciji.

(5) Prilikom primjene st. 1 do 4 ovog člana, kreditna institucija je dužna da:
1) prekomjernu kolateralizaciju i materijalne račune rezervi tretira kao tranše, a imovinu koja sadrži takve račune rezervi kao odnosne izloženosti;
2) ne uzima u obzir nematerijalne račune rezervi i imovinu koja ne nudi kreditno poboljšanje, kao što je ona koja nudi samo likvidnosnu podršku, valutne ili kamatne ugovore o razmjeni kao i račune gotovinskih kolaterala koji su povezani sa tim pozicijama u sekjuritizaciji;
3) za matrijalne račune rezervi i imovinu koja nudi kreditno poboljšanje, kao pozicije sekjuritizacije tretira samo one djelove računa ili imovine koji pokrivaju gubitke.

(6) Kada dvije ili više nadređenih pozicija iste transakcije imaju različita dospijeća, ali na proporcionalnoj osnovi dijele gubitke, izračun tačaka spajanja (A) i tačaka razdvajanja (D) se zasniva na ukupnim iskorišćenim iznosima tih pozicija, pa su tačke spajanja (A) i tačke razdvajanja (D) koje iz toga proizilaze jednake.

Određivanje dospijeća tranše (M_T)

Član 277

(1) Kreditna institucija može, za potrebe pododsjeka 3 ovog odsjeka, a u skladu sa stavom 2 ovog člana, da odredi dospijeće tranše (M_T) kao:
1) ponderisano prosječno dospijeće ugovornih plaćanja koja su dospjela u okviru tranše u primjenom sljedeće formule:

$$\sum_t t \cdot CF_t \Big/ \sum_t CF_t$$

pri čemu CFt označava sva ugovorena plaćanja (glavnica, kamate i naknade) koje je dužnik obavezan da plati u periodu t; ili
2) konačno ugovoreno dospijeće tranše primjenom sljedeće formule:

$$M_T = 1 + \left(M_L - 1\right) * 80\%$$

pri čemu M_L označava konačno ugovoreno dospijeće tranše.

(2) Određivanje dospijeća tranše (M_T), u smislu stava 1 ovog člana, je u svim slučajevima uslovljeno donjom granicom od jedne godine i gornjom granicom od pet godina.

(3) Kreditna institucija je, u slučaju da joj prijeti rizik da odnosne izloženosti na osnovu ugovora rezultiraju gubicima, dužna da odredi dospijeće pozicije sekjuritizacije uzimajući u obzir dospijeće ugovora i najduže dospijeće takvih odnosnih izloženosti, s tim što će u slučaju obnovljivih izloženosti primjenjivati najduže moguće preostalo ugovorno dospijeće izloženosti koje se može dodati u periodu obnove.

Pododsjek 3 – Metode za izračunavanje iznosa izloženosti ponderisanih rizikom

Uslovi za primjenu pristupa zasnovanog na internim rejting-sistemima (SEC-IRBA)

Član 278

(1) Kreditna institucija je dužna da primjenjuje pristup SEC-IRBA za izračunavanje iznosa izloženosti ponderisanih rizikom u odnosu na poziciju sekjuritizacije ako su ispunjeni sljedeći uslovi:
1) pozicija je obezbijeđena IRB skupom ili mješovitim skupom, uz uslov da, u zadnjem slučaju, kreditna institucija može da izračuna K_{IRB} u skladu sa odsjekom 3 ovog odjeljka za iznos odnosne izloženosti od minimalno 95%;
2) kreditna institucija ima dovoljno dostupnih informacija o odnosnim izloženostima sekjuritizacije kako bi mogla da izračuna K_{IRB}; i

3) kreditnoj instituciji nije zabranjena mogućnost primjene pristupa SEC-IRBA u pogledu određene pozicije sekjuritizacije u skladu sa st. 2 i 3 ovog člana.

(2) Centralna banka može na pojedinačnoj osnovi da zabrani primjenu pristupa SEC-IRBA ako se radi o sekjuritizacijama vrlo složenih ili rizičnih karakteristika.

(3) Vrlo složenim ili rizičnim karakteristikama, u smislu stava 2 ovog člana, mogu se smatrati sljedeće karakteristike:
1) kreditno poboljšanje koje se može narušiti zbog razloga koji nijesu gubici portfolija;
2) skupovi odnosnih izloženosti sa visokim stepenom interne korelacije kao rezultat koncentrisanih izloženosti prema pojedinim sektorima ili geografskim područjima;
3) transakcije u kojim je otplata pozicija sekjuritizacije u velikoj mjeri zavisna od faktora rizika koji se ne odražavaju u vrijednosti K_{IRB}; ili
4) vrlo složeno raspoređivanje gubitaka među tranšama.

Izračunavanje iznosa izloženosti ponderisanih rizikom u skladu sa pristupom SEC-IRBA

Član 279

(1) Iznos rizikom ponderisanih izloženosti za poziciju sekjuritizacije se u skladu sa pristupom SEC-IRBA izračunava tako što se iznos izloženosti pozicije, koja je izračunata u skladu sa članom 268 ove odluke, pomnoži sa primjenjivim ponderom rizika koji se određuje na sledeći način, a koji ni u kom slučaju ne može biti niži od 15%:

$RW = 1.250\ \%$ ako je $D \leq K_{IRB}$

$RW = 12{,}5 \cdot K_{SSFA\ K_{IRB}}$ ako je $A \geq K_{IRB}$

$$RW = \frac{K_{IRB}-A}{D-A} \cdot 12.5 + \frac{D-K_{IRB}}{D-A} \cdot 12.5 \cdot K_{SSFA\ K_{IRB}}$$ ako je $A < K_{IRB} < D$

pri čemu:

K_{IRB} predstavlja kapitalni zahtjev skupa odnosnih izloženosti na način definisan članom 275 ove odluke;

D predstavlja tačku razdvajanja na način propisan članom 276 ove odluke;

A predstavlja tačku spajanja na način propisan članom 276 ove odluke;

$$K_{SSFA\ K_{IRB}} = \frac{e^{a \cdot u} - e^{a \cdot l}}{a\ u - l}$$

pri čemu:

$a = -(1/(p * K_{IRB}))$

$u = D - K_{IRB}$

$l = \max(A - K_{IRB}; 0)$

pri čemu:

$p = \max\ 0{,}3;\ A + B^{*}\ 1\wedge N + C^{*}K_{IRB} + D^{*}LGD + E^{*}M_T$

pri čemu:

N predstavlja efektivan broj izloženosti u skupu odnosnih izloženosti, koji je izračunat u skladu sa stavom 4 ovog člana;

LGD predstavlja izloženošću ponderisan prosječni gubitak zbog nastanka statusa neispunjavanja obaveza u skupu odnosnih izloženosti, koji je izračunat u skladu sa stavom 5 ovog člana;

M_T predstavlja dospijeće tranše kako je definisano članom 277 ove odluke.

Parametri A, B, C, D i E se određuju u skladu sa sljedećom odnosnom tabelom:

		A	B	C	D	E
Koji nije prema stanovništvu	Nadređeni, granularni (N ≥ 25)	0	3,56	–1,85	0,55	0,07
	Nadređeni, negranularni (N < 25)	0,11	2,61	–2,91	0,68	0,07
	Nenadređeni, granularni (N ≥ 25)	0,16	2,87	–1,03	0,21	0,07
	Nenadređeni, negranularni (N < 25)	0,22	2,35	–2,46	0,48	0,07
Koji je prema stanovništvu	Nadređeni	0	0	–7,48	0,71	0,24
	Nenadređeni	0	0	–5,78	0,55	0,27

(2) Ako odnosni IRB skup sadrži i izloženosti prema stanovništvu i izloženosti koje nijesu izloženosti prema stanovništvu, skup se dijeli na jedan podskup prema stanovništvu i jedan podskup koji nije prema stanovništvu, i za svaki od njih se procjenjuje poseban p-parametar (i odgovarajući ulazni parametri N, K_{IRB} i LGD), nakon čega se na osnovu p-parametara svakog podskupa i nominalne količine izloženosti u svakom podskupu izračunava ponderisani prosječni p-parametar za transakciju.

(3) Ako kreditna institucija primjenjuje pristup SEC-IRBA na mješoviti skup, p-parametar se izračunava na osnovu odnosnih izloženosti na koje se isključivo primjenjuje pristup IRB, i za te potrebe se odnosne izloženosti na koje se primjenjuje standardizovani pristup ne uzimaju u obzir.

(4) Efektivni broj izloženosti (N) izračunava se na sljedeći način:

$$N = \frac{{}_1 EAD_i \ ^2}{{}_i EAD_i^2}$$

pri čemu $\mathrm{EAD_i}$ predstavlja iznos izloženosti koja je povezana sa *i*-tom izloženošću u skupu, a višestruke izloženosti prema istom dužniku konsoliduju se i tretiraju kao jedna izloženost.

(5) Izloženošću ponderisani prosječni LGD izračunava se na sledeći način:

$$LGD = \frac{{}_i LGD_i \cdot EAD_i}{{}_i EAD_i}$$

pri čemu $\mathrm{LGD_i}$ predstavlja prosječni LGD povezan sa svim izloženostima prema *i*-tom dužniku.

(6) Ako se kreditnim rizikom i rizikom otkupljenih potraživanja u sekjuritizaciji upravlja na agregatnoj osnovi, ulazni parametar LGD odgovara ponderisanom prosjeku LGD-a za kreditni rizik i stoprocentnom LGD-u za rizik razrjeđivanja. Ponderi su pojedinačni kapitalni zahtjevi pristupa IRB za kreditni rizik odnosno za rizik razrjeđivanja.

(7) Kao indikatori koji ukazuju da se rizici tretiraju na agregatnoj osnovi u smislu stava 6 ovog člana, mogu se smatrati postojanje jedinstvenog fonda rezervi ili postojanje prekomjerne kolateralizacije kojom se mogu pokriti gubici koji proizilaze iz kreditnog ili razrjeđivačkog rizika.

(8) Ako udio najveće odnosne izloženosti u skupu (C1) ne prelazi 3%, kreditna institucija može za izračunavanje vrijednosti N i izloženošću ponderisanih prosječnih LGD-ova primjenjivati sljedeći pojednostavljeni metod:

$$N = \left(C_1 \cdot C_m + \frac{C_m - C_1}{m - 1} \cdot max\left(1 - m \cdot C_1, 0\right) \right)^{-1}$$

LGD = 0,50

pri čemu:

$\mathrm{C_m}$ predstavlja udio u skupu koji odgovara zbiru najvećih *m* izloženosti; i

m određuje kreditna institucija.

Ako je dostupna samo vrijednost $\mathrm{C_1}$, i ako taj iznos nije veći od 0,03, kreditna institucija može da odredi da LGD bude 0,50, a N da bude $1/\mathrm{C_1}$.

(9) Ako je pozicija obezbijeđena mješovitim skupom i kreditna institucija može da izračuna K_{IRB} za iznose odnosne izloženosti od minimalno 95 % u skladu sa članom 278 stav 1 tačka 1 ove odluke, kreditna institucija izračunava kapitalni zahtjev za skup odnosnih izloženosti kao:

$$d \cdot K_{IRB} + \ 1 - d \ \cdot K_{SA}$$

pri čemu „d“ predstavlja udio iznosa izloženosti odnosnih izloženosti za koje kreditna institucija može da izračuna K_{IRB} uzimajući u obzir izloženosti svih odnosnih izloženosti.

(10) Ako kreditna institucija ima poziciju sekjuritizacije u obliku derivata za zaštitu od tržišnih rizika, uključujući kamatne ili valutne rizike, ona tom derivatu može da pripiše izvedeni ponder rizika ekvivalentan ponderu rizika odnosne pozicije koji je izračunat u skladu sa ovim članom.

(11) Odnosnom pozicijom, u smislu stava 10 ovog člana, smatra se pozicija koja je u svakom smislu jednaka derivatu ili, u nedostatku takve jednake pozicije, pozicija koja je derivatu neposredno podređena.

Tretman STS sekjuritizacija u skladu sa pristupom SEC-IRBA

Član 280

Ponder rizika za poziciju u STS sekjuritizaciji se, u skladu sa pristupom SEC-IRBA, izračunava na način utvrđen članom 279 ove odluke, uz sljedeće izmjene:

1) donja granica pondera rizika za nadređene pozicije sekjuritizacije = 10%
2) p= 0,3;0,5· A+B· 1⁄N +C·K_{IRB}+D·LGD+E·M_T

Izračunavanje iznosâ izloženosti ponderisanih rizikom u skladu sa standardizovanim pristupom (SEC-SA)

Član 281

(1) Iznos rizikom ponderisanih izloženosti za poziciju u sekjuritizaciji se, u skladu sa pristupom SEC-SA, izračunava tako što se iznos izloženosti pozicije, koja je izračunata u skladu sa članom 268 ove odluke, pomnoži sa primjenljivim ponderom rizika koji se određuje na sledeći način, a koji ni u kom slučaju ne može biti niži od 15%:

RW = 1.250 % ako je D ≤ K_A

RW=12,5·$K_{SSFA\ K_A}$ ako je A ≥ K_A

RW= $\frac{K_A\text{-}A}{D\text{-}A}$ ·12.5 + $\frac{D\text{-}K_A}{D\text{-}A}$ ·12.5·$K_{SSFA\ K_A}$ ako je A < K_A< D

pri čemu:

D predstavlja tačku razdvajanja na način propisan članom 276 ove odluke;

A predstavlja tačku spajanja na način propisan članom 276 ove odluke;

K_A je parametar koji se izračunava u skladu sa stavom 2 ovog člana;

$$K_{SSFA\ K_A} = \frac{e^{a \cdot u} - e^{a \cdot 1}}{a\ u\text{-}l}$$

pri čemu:

a = – (1/(p · K_A))

u = D – K_A

l = max (A – K_A; 0)

p = *l* za izloženost sekjuritizacije koja nije izloženost re-sekjuritizacije

(2) Za potrebe stava 1 ovog člana, KA se izračunava na sledeći način:

$$K_A = \ 1 - W \ \cdot K_{SA} + W \cdot 0.5$$

pri čemu:

K_{SA} označava kapitalni zahtjev odnosnog skupa kako je definisano članom 275 ove odluke;

W je jednak odnosu:
1) zbira nominalnog iznosa onih izloženosti sa statusom neispunjavanja obaveza, i
2) zbira nominalnog iznosa svih odnosnih izloženosti.

(3) Za potrebu primjene stava 2 ovog člana, izloženost sa statusom neispunjavanja obaveza je odnosna izloženost koja je:
1) dospjela prije 90 dana ili više;
2) podliježe postupku u slučaju stečaja ili nesolventnosti;
3) podliježe izvršenju ili sličnom postupku; ili
4) ima status neispunjavanja obaveze u skladu sa dokumentacijom sekjuritizacije.

(4) Ako kreditna institucija nema informacije o statusu u pogledu dospjelih nenaplaćenih potraživanja za 5% ili manje odnosnih izloženosti u skupu u smislu dospjelih nenaplaćenih potraživanja, ona može da primijeni pristup SEC-SA uz sljedeću korekciju pri izračunavanju K_A:

$$K_A = \ \frac{EAD_{Subpool\ 1\ where\ W\ known}}{EAD\ Total} \times K_A^{Subpool\ 1\ where\ W\ known} \ + \frac{EAD_{Subpool\ 2\ where\ W\ unknown}}{EAD\ Total}$$

5) Ako kreditna institucija nema informacije o statusu u pogledu dospjelih nenaplaćenih potraživanja za više od 5% odnosnih izloženosti u skupu, na poziciju u sekjuritizaciji se primjenjuje ponder rizika od 1.250%.

(6) Ako kreditna institucija ima poziciju sekjuritizacije u obliku derivata za zaštitu od tržišnih rizika, uključujući kamatne ili valutne rizike, tom derivatu može pripisati izvedeni ponder rizika ekvivalentan ponderu rizika odnosne pozicije koji je izračunat u skladu sa ovim članom.

(7) Odnosnom pozicijom, u smislu stava 6 ovog člana, smatra se pozicija koja je u svakom smislu jednaka derivatu ili, u nedostatku takve jednake pozicije, pozicija koja je neposredno podređena derivatu.

Tretman STS sekjuritizacija u skladu sa pristupom SEC-SA

Član 282

Ponder rizika za poziciju u STS sekjuritizaciji se, u skladu sa pristupom SEC-SA, izračunava na način utvrđen članom 281 ove odluke uz sljedeće izmjene:
1) donja granica pondera rizika za nadređene pozicije sekjuritizacije = 10%
2) p = 0,5

Izračunavanje iznosa izloženosti ponderisanih rizikom u skladu sa pristupom zasnovanim na eksternim rejting-sistemima (pristup SEC-ERBA)

Član 283

(1) Iznos rizikom ponderisanih izloženosti za poziciju sekjuritizacije se u skladu sa pristupom SEC-ERBA izračunava tako što se iznos izloženosti pozicije, koja je izračunata u skladu sa članom 268 ove odluke, pomnoži sa primjenljivim ponderom rizika utvrđenim ovim članom.

(2) Za izloženosti sa kratkoročnim kreditnim procjenama, ili kada rejting zasnovan na kratkoročnoj kreditnoj procjeni može da se izvede u skladu sa stavom 7 ovog člana, primjenjuju se sljedeći ponderi rizika:

Tabela 1

stepen kreditnog kvaliteta	1	2	3	svi drugi rejtinzi
ponder rizika	10%	30%	60%	1.250%

(3) za izloženosti sa dugoročnim kreditnim procjenama ili ako rejting zasnovan na dugoročnoj kreditnoj procjeni može biti izveden u skladu sa stavom 7 ovog člana, primjenjuju se sljedeći ponderi rizika, prema potrebi korigovani za dospijeće tranše (M_T) u skladu sa članom 277 ove odluke i stavom 4 ovog člana, kao i za za gustoću tranše za nenadređene tranše u skladu sa stavom 5 ovog člana:

Tabela 2

stepen kreditnog kvaliteta	nadređena tranša		nenadređena (rijetka) tranša	
	dospijeće tranše (M_T)		dospijeće tranše (M_T)	
	1 godina	5 godina	1 godina	5 godina
1	10%	10%	15%	40%
2	10%	15%	15%	55%
3	15%	20%	15%	70%
4	15%	25%	25%	80%
5	20%	30%	35%	95%
6	30%	40%	60%	135%
7	35%	40%	95%	170%
8	45%	55%	150%	225%
9	55%	65%	180%	255%
10	70%	85%	270%	345%
11	120%	135%	405%	500%
12	135%	155%	535%	655%
13	170%	195%	645%	740%
14	225%	250%	810%	855%
15	280%	305%	945%	945%
16	340%	380%	1.015%	1.015%
17	415%	455%	1.250%	1.250%
Svi ostali	1.250%	1.250%	1.250%	1.250%

(4) Za određivanje pondera rizika za tranše sa dospijećem između jedne i pet godina, kreditna institucija je dužna da primjenjuje linearnu interpolaciju među ponderima rizika koji se primjenjuju na dospijeće od jedne i pet godina u skladu sa tabelom iz stava 3 ovog člana.

(5) Kako bi uzela u obzir gustoću tranše, kreditna institucija je dužna da izračunava ponder rizika za nenadređene tranše primjenom sledeće formule:

$$RW = RW \text{ nakon korecije za dospijeće u skladu sa stavom 4 ovog člana} \cdot 1\text{-min } T;50\%$$

pri čemu je:

T = gustoća tranše izračunata kao D – A

pri čemu:

D predstavlja tačku razdvajanja na način propisan članom 276 ove odluke.

A predstavlja tačku spajanja na način propisan članom 276 ove odluke.

(6) Ponderi rizika za nenadređene tranše koji proizilproizilaze iz st. 3, 4 i 5 ovog člana ne smiju da budu niži od 15%, i, dodatno, tako izračunati ponderi rizika ne smiju da budu niži od pondera rizika koji odgovara hipotetičkoj nadređenoj tranši iste sekjuritizacije sa istom kreditnom procjenom i istim dospijećem.

(7) U svrhu primjene izvedenih rejtinga, kreditna institucija je dužna da pripisuje izvedeni rejting poziciji bez rejtinga, koji je ekvivalentan kreditnoj procjeni odnosne pozicije sa rejtingom koja ispunjava sljedeće uslove:

1) odnosna pozicija u svakom smislu ima jednak rang u odnosu na poziciju sekjuritizacije bez rejtinga ili, u nedostatku pozicije jednakog ranga, odnosna pozicija neposredno je podređena poziciji bez rejtinga;
2) odnosna pozicija nema koristi od garancija trećih strana ni od drugih kreditnih poboljšanja koja nijesu dostupna pozicijama bez rejtinga;

3) dospijeće odnosne pozicije jednako je dospijeću dotičnih pozicija bez rejtinga ili duže od tog dospijeća; i
4) izvedeni rejtinzi redovno se ažuriraju kako bi odražavali sve eventualne promjene u kreditnoj procjeni odnosne pozicije.

(8) Kreditna institucija koja ima poziciju sekjuritizacije u obliku derivata za zaštitu od tržišnog rizika, uključujući kamatne ili valutne rizike, može tom derivatu da pripiše izvedeni ponder rizika ekvivalentan ponderu rizika odnosne pozicije koji je izračunat u skladu sa ovim članom.

(9) Odnosna pozicija, u smislu stava 8 ovog člana, je pozicija koja je u svakom smislu jednaka derivatu ili, u nedostatku takve jednake pozicije, pozicija koja je neposredno podređena derivatiu.

Tretman STS sekjuritizacija u skladu sa pristupom SEC-ERBA

Član 284

(1) Ponder rizika za poziciju u STS sekjuritizaciji se, u skladu sa pristupom SEC-ERBA, izračunava u skladu sa članom 283 ove odluke, uz izmjene utvrđene ovim članom.

(2) Za izloženosti sa kratkoročnim kreditnim procjenama, ili kada rejting zasnovan na kratkoročnoj kreditnoj procjeni može da se izvede u skladu sa članom 283 stav 7 ove odluke, primjenjuju se sledeći ponderi rizika:

Tabela 3

stepen kreditnog kvaliteta	1	2	3	svi drugi rejtinzi
ponder rizika	10%	30%	60%	1.250%

(3) Za izloženosti sa dugoročnim kreditnim procjenama, ili kada rejting zasnovan na dugoročnoj kreditnoj procjeni može biti izveden u skladu sa članom 283 stav 7 ove odluke, primjenjuju se sledeći ponderi rizika, korigovani za dospijeće tranše (M_T) u skladu sa čl. 277 i 283 stav 4 ove odluke, kao i za gustoću tranše nenadređenih tranši u skladu sa članom 283 stav 5 ove odluke:

Tabela 4

stepen kreditnog kvaliteta	nadređena tranša		nenadređena (rijetka) tranša	
	dospijeće tranše (M_T)		dospijeće tranše (M_T)	
	1 godina	5 godina	1 godina	5 godina
1	10%	10%	15%	40%
2	10%	15%	15%	55%
3	15%	20%	15%	70%
4	15%	25%	25%	80%
5	20%	30%	35%	95%
6	30%	40%	60%	135%
7	35%	40%	95%	170%
8	45%	55%	150%	225%
9	55%	65%	180%	255%
10	70%	85%	270%	345%

11	120%	135%	405%	500%
12	135%	155%	535%	655%
13	170%	195%	645%	740%
14	225%	250%	810%	855%
15	280%	305%	945%	945%
16	340%	380%	1.015%	1.015%
17	415%	455%	1.250%	1.250%
Ostali	1.250%	1.250%	1.250%	1.250%

Obim i operativni zahtjevi za pristup interne procjene

Član 285

(1) Kreditna institucija može, u okviru pristupa interne procjene, da izračunava iznose rizikom ponderisanih izloženosti za pozicije bez rejtinga u programima ABCP ili transakcijama ABCP u skladu sa članom 286 ove odluke ako su ispunjeni uslovi iz stava 3 ovog člana.

(2) Kada je kreditna institucija u skladu sa stavom 3 ovog član dobila odobrenje za primijenu pristupa interne procjene, a specifična pozicija u programu ABCP ili transakciji ABCP ulazi u područje primjene koje obuhvata takvo odobrenje, kreditna institucija je dužna da primjenjuje taj pristup da bi izračunala iznos rizikom ponderisanih izloženosti za tu poziciju.

(3) Centralna banka će izdati kreditnoj instituciji odobrenje za primjenu pristupa interne procjene iz stava 2 ovog člana, za jasno definisano područje primjene, ako su ispunjeni sljedeći uslovi:

1) sve pozicije u komercijalnom zapisu koji je emitovan u programu ABCP su pozicije sa rejtingom;
2) interna procjena kreditnog kvaliteta pozicije odražava javno dostupnu metodologiju procjene jedne ili više eksternih institucija za procjenu kreditnog rizika (ECAI) za potrebe dodjeljivanja rejtinga pozicijama sekjuritizacije obezbijeđenim odnosnim izloženostima koje su iste vrste kao izloženosti koje se sekjuritizuju;
3) komercijalni zapis koji je emitovan u programu ABCP uglavnom je emitovan ulagačima treće strane;
4) proces interne procjene institucije mora biti barem jednako konzervativan kao javno dostupne procjene onih ECAI koje su dodijelile eksterni rejting komercijalnom zapisu koji je emitovan u programu ABCP, posebno u pogledu faktora stresa i drugih relevantnih kvantitativnih elemenata;
5) metodologija interne procjene kreditne institucije uzima u obzir sve relevantne javno dostupne metodologije dodjeljivanja rejtinga ECAI koje dodjeljuju rejting komercijalnom zapisu programa ABCP i primjenjuje razrede rejtinga koji odgovaraju kreditnim procjenama ECAI, pri čemu kreditna institucija u svoju internu evidenciju uključuje obrazloženje u kome opisuje način na koji su zahtjevi iz ove tačke ispunjeni i to objašnjenje redovno ažurira;
6) kreditna institucija primjenjuje metodologiju interne procjene za potrebe internog upravljanja rizicima, uključujući procese donošenja odluka, upravljanja informacijama i internog raspoređivanja kapitala;
7) interni ili eksterni revizori, ECAI ili interne službe kreditne institucije za provjeru kredita ili za upravljanje rizicima, vrše redovne provjere procesa interne procjene i kvaliteta internih procjena kreditnog kvaliteta izloženosti kreditne institucije prema programu ABCP ili transakciji ABCP;
8) kreditna institucija prati uspješnost svojih internih rejtinga da bi procijenila uspješnost svoje metodologije interne procjene i, ako je potrebno, prilagođava tu metodologiju u slučaju da uspješnost izloženosti kontinuirano odstupa od one na koju upućuju interni rejtinzi;
9) program ABCP uključuje standarde ponude odnosno prodaje dužničkih ili vlasničkih instrumenata i upravljanja obavezama u obliku smjernica za administratora programa minimalno o:
   - kriterijumima prihvatljivosti imovine, u skladu sa tačkom 10 ovog stava;
   - vrsti i novčanom iznosu izloženosti koje proizilaze iz pružanja linija za likvidnost likvidnosnih linija i kreditnih poboljšanja;
   - distribuciji gubitaka između pozicija sekjuritizacije u programu ABCP ili transakciji ABCP;
   - pravnoj i ekonomskoj izdvojenosti prenesene imovine od subjekta koji tu imovinu prodaje;
10) kriterijumima prihvatljivosti imovine u programu ABCP obezbjeđuje se naročito:
   - isključenje kupovine imovine koja duže vrijeme ima status dospjele nenaplaćene imovine ili status neispunjavanja obaveza;
   - ograničenje prevelike koncentracije na pojedinog dužnika ili geografsko područje; i
   - ograničenje roka dospijeća imovine koja se kupuje;
11) sprovodi se analiza kreditnog rizika prodavca imovine i njegov poslovni profil, uključujući naročito procjenu njegove:
   - prošle i očekivane buduće finansijske uspješnosti;
   - trenutne tržišne pozicije i očekivane buduće konkurentnosti;

- finansijske poluge, novčanog toka, pokrića kamata i rejtinga duga; i
- standarda pružanja usluge sprovođenja ponude odnosno prodaje dužničkih ili vlasničkih instrumenata uz obavezu otkupa, sposobnosti servisiranja i procesâ naplate;

12) program ABCP uključuje politike i procese naplate koji uzimaju u obzir operativnu sposobnost i kreditni kvalitet servisera i raspolaže elementima za ublažavanje rizika povezanih sa uspješnošću prodavca i servisera;
13) pri ukupnoj procjeni gubitka na skupu imovine koji se može kupiti u okviru programa ABCP uzimaju se u obzir svi potencijalni izvori rizika, kao što su kreditni i rizik razrjeđivanja;
14) ako je obim kreditnog poboljšanja koji pruža prodavac određen samo prema gubicima na osnovu kredita, i ako je razrjeđivački rizik za taj skup imovine znatan, program ABCP sadrži posebnu rezervu za rizik razrjeđivanja;
15) pri određivanju potrebnog nivoa poboljšanja u programu ABCP u obzir se uzimaju višegodišnje istorijske informacije, uključujući gubitke, dospjela nenaplaćena potraživanja, umanjenja realne vrijednosti potraživanja koja su nastala zbog rizika razrjeđivanja i koeficijent obrta potraživanja;
16) u slučaju kupovine izloženosti program ABCP uključuje elemente koji služe za ublažavanje potencijalnog pogoršanja kreditnog kvaliteta odnosnog portfolija, s tim da ti elementi mogu da uključuju pokretače likvidacije karakteristične za skup izloženosti;
17) kreditna institucija procjenjuje obilježja odnosnog skupa imovine, kao što je npr. njegova ponderisana prosječna kreditna ocjena i identifikuje sve koncentracije na pojedinog dužnika ili geografsko područje, kao i granularnost skupa imovine.

(4) U smislu stava 3 tačka 12 ovog člana, rizici povezani sa uspješnošću mogu se ublažiti pomoću pokretača zasnovanih na trenutnom kreditnom kvalitetu prodavca ili servisera kako bi se u slučaju nastanka statusa neispunjavanja obaveza spriječilo miješanje sredstava prodavca i sredstava servisera.

(5) Ako reviziju iz stava 3 tačka 7 ovog člana sprovode organizacione jedinice za internu reviziju, provjeru kredita ili upravljanje rizicima kreditne institucije, te službe jedinice moraju biti nezavisne od internih jedinica kreditne institucije koje su u okviru programa ABCP zadužene za odnose sa pravnim licima i klijentima.

(6) Kreditna institucija kojoj je Centralna banka izdala odobrenje za primjenu pristupa interne procjene ne smije za pozicije koje su obuhvaćene područjem primjene pristupa interne procjene da se vrati na primjenu drugog metoda, osim ako je kreditna institucija:

1) po mišljenju Centralne banke dokazala da za vraćanje na primjenu drugog metoda ima opravdane razloge; i
2) dobila prethodno odobrenje Centralne banke.

Izračunavanje iznosa izloženosti ponderisanih rizikom u skladu sa pristupom interne procjene

Član 286

(1) Kreditna institucija je, u skladu sa pristupom interne procjene, dužna da dodijeli poziciji bez rejtinga u okviru programa ABCP ili transakcije ABCP jedan od razreda rejtinga koji su utvrđeni članom 285 stav 3 tačka 5 ove odluke, s tim što se poziciji dodjeljuje izvedeni rejting koji je jednak kreditnim procjenama koje odgovaraju tom razredu rejtinga u skladu sa članom 285 stav 3 tačka 5 ove odluke.

(2) Rejting izveden u skladu sa stavom 1 ovog člana mora u trenutku svog prvog dodjeljivanja biti najmanje na nivou investicionog rejtinga ili na boljem nivou, i u tom smislu ga ECAI za potrebe izračunavanja iznosâ izloženosti ponderisanih rizikom smatra prihvatljivom kreditnom procjenom u skladu sa čl. 283 ili 284 ove odluke, u zavisnosti od toga koji se primjenjuje.

Pododsjek 4 – Gornje granice za pozicije sekjuritizacije

Maksimalni ponder rizika za nadređene pozicije sekjuritizacije - „dubinski“ pristup

Član 287

(1) Kreditna institucija koja u svakom trenutku poznaje sastav odnosnih izloženosti može nadređenoj poziciji sekjuritizacije pripisati maksimalni ponder rizika koji je jednak izloženošću ponderisanom prosječnom ponderu rizika koji bi se primjenljivao na odnosne izloženosti da one nijesu bile sekjuritizovane.

(2) U slučaju skupova odnosnih izloženosti, ako kreditna institucija primjenjuje isključivo standardizovani pristup ili pristup IRB, maksimalni ponder rizika nadređene pozicije sekjuritizacije je jednak izloženošću ponderisanom prosječnom ponderu rizika koji bi se primjenljivao na odnosne izloženosti, u skladu sa odjeljkom 2 ili 3 ove glave, kakve bi bile da te izloženosti nijesu bile sekjuritizovane.

(3) U slučaju mješovitih skupova maksimalni ponder rizika izračunava se na sljedeći način:

1) ako kreditna institucija primjenjuje pristup SEC-IRBA, dijelu odnosnog skupa na koji se primjenjuje standardizovani pristup pripisuje se odgovarajući ponder rizika standardizovanog pristupa, dok se dijelu odnosnog skupa na koji se primjenjuje pristup IRB pripisuje odgovarajući ponder rizika pristupa IRB;

2) ako kreditna institucija primjenjuje pristup SEC-SA ili pristup SEC-ERBA, maksimalni ponder rizika za nadređene pozicije sekjuritizacije jednak je ponderisanom prosječnom ponderu rizika odnosnih izloženosti koji je karakterističan za standardizivani pristup.

(4) U smislu ovog člana, ponder rizika koji bi se primjenljivao u skladu sa pristupom IRB, na osnovu odjeljka 3 ove glave, jednak je odnosu:
1) očekivanih gubitaka pomnoženih sa 12,5 i
2) iznosu odnosnih izloženosti.

(5) Ako je maksimalni ponder rizika, izračunat u skladu sa stavom 1 ovog člana, manji od donjih granica pondera rizika iz čl. 279 do 284 ove odluke, u zavisnosti od toga koji se primjenjuje, umjesto njih se primjenjuje taj maksimalni ponder rizika.

Maksimalni kapitalni zahtjevi

Član 288

(1) Kreditna institucija inicijator, kreditna institucija sponzor ili druga kreditna institucija koja primjenjuje pristup SEC-IRBA ili kreditna institucija inicijator ili kreditna institucija sponzor koja primjenjuje pristup SEC-SA ili pristup SEC-ERBA može da na poziciju sekjuritizacije koju drži primjenjuje maksimalni kapitalni zahtjev jednak kapitalnim zahtjevima koji bi se dobili izračunom u skladu sa odjeljkom 2 ili 3 ove glave za odnosne izloženosti kakve bi bile da nijesu bile sekjuritizovane.

(2) U smislu ovog člana, kapitalni zahtjev pristupa IRB uključuje iznos očekivanih gubitaka povezanih sa odnosnim izloženostima, izračunat u skladu sa odjeljkom 3 ove glave, i iznos neočekivanih gubitaka.

(3) U slučaju mješovitih skupova, maksimalni kapitalni zahtjev određuje se na način što se izračuna izloženošću ponderisani prosječni iznos kapitalnih zahtjeva za dio odnosnih izloženosti na koji se primjenjuje pristup IRB i za dio na koji se primjenjuje standardizovani pristup u skladu sa stavom 1 ovog člana.

(4) Maksimalni kapitalni zahtjev je rezultat množenja iznosa izračunatog u skladu sa st. 1, 2 i 3 ovog člana i najvećeg udjela kamata koje kreditna institucija ima u relevantnim tranšama (V), izraženog kao procenat i izračunatog na sljedeći način:
1) za kreditnu instituciju koja ima jednu ili više pozicija sekjuritizacije u jednoj tranši, V je jednak odnosu nominalnog iznosa pozicija sekjuritizacije koje kreditna institucija drži u toj tranši i nominalnog iznosa tranše;
2) za kreditnu instituciju koja ima pozicije sekjuritizacije u različitim tranšama, V je jednak maksimalnom udjelu kamata u svim tranšama, i za te potrebe udio kamata za svaku od različitih tranši izračunava se na način utvrđen u tački 1 ovog stava.

(5) Pri izračunavanju maksimalnog kapitalnog zahtjeva za poziciju sekjuritizacije u skladu sa ovim članom, cijeli iznos eventualne dobiti od prodaje i samo kamatnih stripova za poboljšanje kredita iz transakcije sekjuritizacije oduzima se od redovnog osnovnog kapitala u skladu sa članom 18 stav 1 tačka 11 ove odluke.

Pododsjek 5 – Ostale odredbe

Resekjuritizacije

Član 289

(1) Kreditna institucija je dužna da primjenjuje pristup SEC-SA na poziciju u resekjuritizaciji u skladu sa članom 281 ove odluke, uz sljedeće izmjene:
1) W = 0, za sve izloženosti prema tranši sekjuritizacije u okviru skupa odnosnih izloženosti;
2) p = 1,5;
3) dobijeni ponder rizika podliježe donjoj granici pondera rizika od 100%.

(2) K_{SA} za odnosne sekjuritizovane izloženosti se izračunava u skladu sa pododsjekom 2 ovog odsjeka.

(3) Maksimalni kapitalni zahtjevi iz pododsjeka 4 ovog odsjeka se ne primjenjuju na pozicije resekjuritizacije.

(4) Ako se skup odnosnih izloženosti sastoji od mješavine tranši sekjuritizacije i drugih vrsta imovine, parametar K_A se određuje kao nominalnom izloženošću ponderisani prosječni K_A koji se izračunava odvojeno za svaki podskup izloženosti.

Nadređene pozicije u sekjuritizacijama kredita za SME

Član 290

(1) Kreditna institucija inicijator može da izračuna iznose rizikom ponderisanih izloženosti za poziciju sekjuritizacije u skladu sa čl. 280, 282 ili 284 ove odluke, u zavisnosti od toga koji se primjenjuje, ako su ispunjeni sljedeći uslovi:
1) sekjuritizacija ispunjava uslove za STS sekjuritizaciju koji su utvrđeni u odjeljku 4 Uredbe (EU) 2017/2402, kako je primjenljivo, uz izuzetak člana 20 stav 1 do 6 ove Uredbe;

2) pozicija se može smatrati nadređenom pozicijom sekjuritizacije;
3) sekjuritizacija je obezbijeđena skupom izloženosti prema privrednim društvima, uz uslov da se najmanje 70% izloženosti u smislu bilansa portfolija u trenutku emisije sekjuritizacije, ili u slučaju obnovljivih sekjuritizacija u trenutku kada se sekjuritizaciji dodaje izloženost, može smatrati SME u smislu člana 3 tačka 92 ove odluke;
4) kreditni rizik povezan sa pozicijama koje kreditna institucija inicijator nije zadržala prenosi se garancijom ili kontragarancijom koja ispunjava zahtjeve za nematerijalnu kreditnu zaštitu, u skladu sa odjeljkom 4 ove glave za standardizovani pristup kreditnom riziku;
5) treća strana na koju se prenosi kreditni rizik je:
   – centralna vlada ili centralna banka države članice, multilateralna razvojna banka, međunarodna organizacija ili razvojni subjekt, uz uslov da izloženosti prema garantu ili kontragarantu ispunjavaju uslove za primjenu pondera rizika od 0% u skladu sa odjeljkom 2 ove glave; ili
   – institucionalni ulagač, pod uslovom da su garancija ili kontragarancija potpuno obezbijeđeni kolateralom u obliku gotovine kod kreditne institucije inicijatora.

Dodatni ponder rizika

Član 291

(1) Centralna banka će odrediti srazmjerni dodatni ponder rizika kreditnoj instituciji koja zbog svog nemara ili propusta u bilo kom materijalnom pogledu ne ispunjava zahtjeve iz odjeljka 2 Uredbe (EU) 2017/2402, i to od minimalno pondera rizika 250%, a najviše do 1.250%, koji se primjenjuje na relevantne pozicije sekjuritizacije na način na način utvrđen članom 267 stav 6 ove odluke, odnosno članom 444 stav 3 ove odluke.

(2) Centralna banka će postepeno povećavati dodatni ponder rizika sa svakim sljedećim kršenjem odredbi o dubinskoj analizi i upravljanju rizikom kreditne institucije, i pri tome će uzimati u obzir izuzetke za određene sekjuritizacije iz člana 6 stav 5 Uredbe (EU) 2017/2402 smanjivanjem pondera rizika koji bi inače propisivala u skladu sa ovim članom za sekjuritizaciju na koju se primjenjuje član 6 stav 5 Uredbe (EU) 2017/2402.

Odsjek 4 – Eksterne kreditne procjene

Korišćenje kreditnih procjena eksternih institucija za procjenu kreditnog rizika

Član 292

Kreditna institucija može da koristi kreditne procjene za određivanje pondera rizika pozicije sekjuritizacije u skladu sa ovim odjeljkom samo ako je kreditnu procjenu dodijelila ili potvrdila ECAI u skladu sa Uredbom (EZ) br. 1060/2009.

Zahtjevi koje moraju ispuniti kreditne procjene eksternih institucija za procjenu kreditnog rizika

Član 293

(1) Kreditna institucija koristi kreditnu procjenu ECAI u svrhu izračunavanja iznosa izloženosti ponderisanih rizikom u skladu sa odsjekom 3 ovog odjeljka samo ako su ispunjeni sljedeći uslovi:
1) ne postoji neusklađenost između vrsta plaćanja koje su uzete u obzir u kreditnoj procjeni i vrsta plaćanja na koja kreditna institucija ima pravo na osnovu ugovora iz kojeg proizilazi ta pozicija sekjuritizacije;
2) ECAI objavljuje kreditne procjene i informacije o analizi gubitaka i novčanih tokova, osjetljivosti rejtinga na promjene u pretpostavkama na kojima se zasnivaju rejtinzi, uključujući uspješnost odnosnih izloženosti, kao i o postupcima, metodologijama, pretpostavkama i ključnim elementima na kojima se zasnivaju procjene u skladu sa Uredbom (EZ) br. 1060/2009;
3) kreditne procjene su uključene u tranzicionu matricu ECAI;
4) kreditne procjene nijesu u potpunosti ili djelimično zasnovane na nematerijalnoj podršci koju pruža sama kreditna institucija, a ukoliko se pozicija u cijelini ili djelimično zasniva na nematerijalnoj podršci, za potrebe izračunavanja iznosâ izloženosti ponderisanih rizikom za tu poziciju, kreditna institucija je dužna da je u skladu sa odsjekom 3 ovog odjeljka tretira kao poziciju bez rejtinga; i
5) ECAI se obavezala da objavi objašnjenja o tome kako uspješnost odnosnih izloženosti utiče na tu kreditnu procjenu.

(2) Javno dostupne informacije iz stava 1 tačka 2 ovog člana su informacije koje su objavljene u odgovarajućem dostupnom formatu, kao i one koje nijesu dostupne samo ograničenom broju subjekata.

(3) Izuzetno od stava 1 tačka 4 ovog člana, ako se pozicija u cjelini ili djelimično zasniva na nematerijalnoj podršci, kreditna institucija će tu poziciju, u skladu sa odsjekom 3 ovog odjeljka, a za potrebe izračunavanja iznosâ izloženosti ponderisanih rizikom za tu poziciju, tretirati kao poziciju bez rejtinga.

Korišćenje kreditnih procjena

Član 294

(1) Kreditna institucija može da odabere jednu ili više eksternih institucija za procjenu kreditnog rizika, čije se kreditne procjene koriste za izračunavanje iznosa izloženosti ponderisanih rizikom u skladu sa ovim odjeljkom (u daljem tekstu: „odabrana ECAI“).

(2) Kreditna institucija je dužna da koristi kreditne procjene svojih pozicija sekjuritizacije na dosljedan i neselektivan način, kao i da, za te potrebe, poštuje sljedeće zahtjeve:

1) kreditna institucija ne smije u okviru iste sekjuritizacije koristiti kreditne procjene jedne ECAI za svoje pozicije u pojedinim tranšama, a kreditnim procjenama druge ECAI za svoje pozicije u ostalim tranšama, bez obzira na to da li postoji kreditna procjena prve ECAI za ostale tranše;
2) ako postoje dvije kreditne procjene odabranih eksternih institucija za procjenu kreditnog rizika za istu poziciju, kreditna institucija je dužna da koristi nepovoljniju procjenu;
3) ako za istu poziciju postoje tri ili više kreditnih procjena odabranih eksternih institucija za procjenu kreditnog rizika, kreditna institucija može da koristi dvije najpovoljnije kreditne procjene, a ako se one razlikuju kreditna institucija koristi onu koja je nepovoljnija; i
4) kreditna institucija ne smije da aktivno traži povlačenje nepovoljnijih rejtinga.

(3) Kreditna institucija primjenjuje ponder rizika povezan sa kreditnim procjenom ako odnosne izloženosti sekjuritizacije imaju potpunu ili djelimično prihvatljivu kreditnu zaštitu u skladu sa odjeljkom 4 ove glave i ako je rezultat te zaštite uzet u obzir pri kreditnoj procjeni pozicije sekjuritizacije od strane odabrane ECAI.

(4) Izuzetno od stava 3 ovog člana, ako kreditna zaštita nije prihvatljiva u skladu sa odjeljkom 4 ove glave, ta kreditna zaštita se ne priznaje, a pozicija sekjuritizacije se tretira kao pozicija bez rejtinga.

(5) Ako pozicija sekjuritizacije ima prihvatljivu kreditnu zaštitu u skladu sa odjeljkom 4 ove glave, i ako je rezultat te zaštite uzet u obzir pri njenoj kreditnoj procjeni od strane odabrane ECAI, kreditna institucija je dužna da tretira poziciju sekjuritizacije kao da je bez rejtinga i izračuna iznose rizikom ponderisanih izloženosti u skladu sa odjeljkom 4 ove glave.

ODJELJAK 6 – Kreditni rizik druge ugovorne strane

Odsjek 1 – Značenje izraza

Određivanje iznosa izloženosti

Član 295

(1) Kreditna institucija određuje iznos izloženosti derivata iz člana 128 stav 5 ove odluke, u skladu sa ovim odjeljkom.

(2) Kreditna institucija može, umjesto u skladu sa odjeljkom 4 ove glave, da odredi iznos izloženosti repo transakcija, transakcija pozajmljivanja hartija od vrijednosti ili robe drugoj ugovornoj strani ili od druge ugovorne strane, transakcija sa dugim rokom poravnanja i transakcija kreditiranja na marži u skladu sa ovim odjeljkom.

Značenje izraza

Član 296

Izrazi upotrijebljeni u ovom odjeljku imaju sljedeće značenje:

1) **kreditni rizik druge ugovorne strane ili CCR** (eng. *credit counterparty risk*) je rizik da druga ugovorna strana u transakciji može da dođe u status neispunjavanja obaveza prije konačnog poravnanja novčanih tokova transakcije;
2) **transakcija sa dugim rokom poravnanja** (eng. *long settlement transactions*) je transakcija u kojoj se jedna ugovorna strana obavezuje da isporuči hartiju od vrijednosti, robu ili stranu valutu u zamjenu za novčana sredstva, druge finansijske instrumente ili robu, ili obratno, na datum poravnanja ili isporuke koji je određen u ugovoru, koji je kasniji od tržišnog standarda za tu određenu vrstu transakcije, ili pet radnih dana nakon datuma ugovaranja transakcije, u zavisnosti od toga koji je datum raniji;
3) **transakcije kreditiranja na marži** su transakcije u kojima kreditna institucija odobrava kredit za kupovinu, prodaju, držanje hartija od vrijednosti ili trgovanje njima, pri čemu ove transakcije ne uključuju druge kredite koji su obezbijeđeni kolateralom u obliku hartija od vrijednosti;
4) **skup za netiranje** (eng. *netting set*) je grupa transakcija između kreditne institucije i iste druge ugovorne strane koja je predmet pravno izvršivog bilateralnog sporazuma o netiranju koji se priznaje u skladu sa Odsjekom 7 ovog odjeljka i Odjeljkom 4 ove glave. Svaka transakcija koja nije predmet pravno izvršivog bilateralnog sporazuma o netiranju koji se priznaje u skladu sa Odsjekom 7 ovog odjeljka tretira se kao poseban skup za netiranje za potrebe ovog odjeljka. U skladu sa internim modelom iz Odsjeka 6 ovog odjeljka, svi skupovi za netiranje sa istom drugom ugovornom stranom mogu da se tretiraju kao jedan skup za netiranje ako se negativnim simuliranim tržišnim vrijednostima pojedinih skupova za netiranje dodijeli vrijednost 0 pri procjeni očekivane izloženosti (eng: *estimation od expected exposure)*- (u daljem tekstu: EE);
5) **rizična pozicija** (eng. *risk position*) je iznos dodijeljen pojedinoj transakciji u skladu sa standardizovanim metodom iz Odsjeka 5 ovog odjeljka po unaprijed određenom algoritmu;
6) **skup za zaštitu** (eng. *hedging set*) je grupa transakcija u okviru jednog skupa za netiranje za koje je dozvoljeno potpuno ili djelimično netiranje radi određivanja potencijalne buduće izloženosti na osnovu metoda navedenih u odsjeku 3 ili 4 ovog odjeljka;

7) **ugovor o marži** je ugovor ili odredbe ugovora po kojima je jedna ugovorna strana dužna da dostavi kolateral (plati ugovoreni iznos) drugoj ugovornoj strani kada izloženost druge ugovorne strane prema toj ugovornoj strani pređe određeni nivo;
8) jednosmjerni ugovor o marži (eng. *one way margin agreement*) je ugovor o iznosu marže na osnovu kojeg kreditna institucija mora da plati iznos varijacijske marže drugoj ugovornoj strani, ali nema pravo da primi iznos varijacijske marže od te druge ugovorne strane, ili obrnuto;
9) **prag marže** (eng. *margin threshold*) znači najveći iznos izloženosti prema jednoj ugovornoj strani do kojeg druga ugovorna strana nema pravo da zatraži kolateral (iznos ugovorene marže);
10) **period marže za rizik** znači period od posljednje razmjene kolaterala koji pokriva skup za netiranje transakcija sa drugom ugovornom stranom sa statusom neispunjavanja obaveza do trenutka kad su transakcije zaključene i kad je ponovo uspostavljena zaštita tržišnog rizika koji iz toga proizilazi;
11) **efektivno dospijeće za skup za netiranje sa dospijećem dužim od godine dana prema metodi internog modela** (eng. *effective maturity*) je odnos između zbira očekivanih izloženosti za period trajanja transakcija u skupu za netiranje, diskontovanog bezrizičnom stopom prinosa, i zbira očekivanih izloženosti tokom jedne godine u skupu za netiranje, diskontovanog bezrizičnom stopom, a to efektivno dospijeće može da se prilagodi tako da odražava rizik obnavljanja zamjenom očekivane izloženosti efektivnom očekivanom izloženošću za periode procjene kraće od godinu dana;
12) **netiranje između različitih kategorija proizvoda** (eng. *cross-product netting*) je uključivanje transakcija sa različitim kategorijama proizvoda u isti skup za netiranje u skladu sa pravilima za netiranje između različitih kategorija iz ovog odjeljka;
13) **sadašnja tržišna vrijednost** (eng. *current market value*) – u daljem tekstu: CMV**)** je neto tržišna vrijednost svih transakcija u okviru skupa za netiranje prije smanjenja za iznos kolaterala koji se drži ili daje, pri čemu se pri obračunu CMV-a vrši netiranje pozitivnih i negativnih tržišnih vrijednosti;
14) **iznos neto nezavisnog kolaterala** (eng. *net independent collateral amount* – NICA) je zbir vrijednosti neto kolaterala koji je korigovan korektivnim faktorom koji je primljen ili dat, u zavisnosti od slučaja, za skup za netiranje osim varijacijske marže;
15) **raspodjela tržišnih vrijednosti** (eng. *distribution of market values*) je procjena distribucije vjerovatnoće neto tržišnih vrijednosti transakcija u skupu za netiranje za neki datum u budućnosti (period procjene) koja se zasniva na ostvarenim tržišnim vrijednostima navedenih transakcija na datum procjene;
16) **raspodjela izloženosti** (eng. *distribution of exposures*) je procjena raspodjele vjerovatnoće tržišnih vrijednosti tako da se za predviđene negativne neto tržišne vrijednosti uzima vrijednost koja je jednaka nuli;
17) **raspodjela neutralna na rizik** (eng. *risk-neutral distribution*) je raspodjela tržišnih vrijednosti ili izloženosti u nekom budućem periodu izračunata korišćenjem pretpostavljenih vrijednosti tržišnih faktora (eng. *market implied values*), kao što su pretpostavljene volatilnosti (eng. *implied volatilities*);
18) **stvarna raspodjela** (eng. *actual distribution*) je raspodjela tržišnih vrijednosti ili izloženosti u nekom budućem periodu izračunata korišćenjem istorijskih ili realizovanih vrijednosti, kao što su volatilnosti izračunate na osnovu istorijskih promjena cijena ili stopa;
19) **sadašnja izloženost** (eng. *current exposure*) je veći iznos između nule i tržišne vrijednosti transakcije ili portfolija transakcija u skupu za netiranje sa drugom ugovornom stranom koji bi predstavljao gubitak u slučaju da druga ugovorna strana dođe u status neispunjavanja obaveza, pod pretpostavkom da se u slučaju nesolventnosti ili likvidacije vrijednost tih transakcija ne može namiriti;
20) **najveća očekivana izloženost** (eng. *peak exposure*) je visoki procenat raspodjele izloženosti, odnosno najveći iznos izloženosti koji se očekuje da se ostvari na određeni datum u budućnosti prije datuma dospijeća transakcije koja u skupu za netiranje ima najduži rok do dospijeća;
21) **očekivana izloženost** (eng. *expected exposure)* – (u daljem tekstu: EE) je prosjek raspodjele izloženosti na određeni datum u budućnosti prije datuma dospijeća transakcije u skupu za netiranje sa najdužim rokom do dospijeća;
22) **efektivna očekivana izloženost** na određeni datum (eng. *effective expected exposure,* u daljem tekstu: efektivni EE) je najveća očekivana izloženost na taj datum ili bilo koji prethodni datum, s tim što se alternativno, može definisati za određeni datum kao očekivana izloženost na taj datum ili efektivna očekivana izloženost na bilo koji prethodni datum, zavisno od toga šta je veće;
23) **očekivana pozitivna izloženost** (eng. *effective positive exposure*, u daljem tekstu: EPE) je ponderisani prosjek očekivanih izloženosti u određenom periodu, pri čemu ponderi predstavljaju udio pojedine očekivane izloženosti u cijelom tom periodu. Za potrebe obračuna kapitalnog zahtjeva, kreditne institucije koriste prosjek tokom prve godine ili, ako svi ugovori u skupu za netiranje imaju rok do dospijeća kraći od godine dana, tokom perioda dok ne dospije ugovor sa najdužim dospijećem u skupu za netiranje;
24) **efektivna očekivana pozitivna izloženost** (eng. *effective expected positive exposure)*, u daljem tekstu: efektivni EPE) je ponderisani prosjek efektivnih očekivanih izloženosti tokom prve godine skupa za netiranje ili, ako svi ugovori u skupu za netiranje imaju rok do dospijeća kraći od godine dana, tokom perioda do dospijeća ugovora u skupu za netiranje sa najdužim dospijećem, pri čemu ponderi predstavljaju udio pojedine očekivane izloženosti u cijelom vremenskom intervalu;
25) **rizik obnavljanja** (eng. *rollover risk*) je iznos za koji je vrijednost EPE-a potcijenjena, uz pretpostavku da će se buduće transakcije sa drugom ugovornom stranom kontinuirano obavljati, s tim što se dodatna izloženost koja proizilazi iz takvih budućih transakcija ne uključuje u obračun EPE-a;
26) **druga ugovorna strana** (eng. *counterparty*) kada se koristi u Odsjeku 7 ovog odjeljka znači bilo koje pravno ili fizičko lice koje zaključuje sporazum o netiranju i koje ima poslovnu sposobnost za zaključivanje tog ugovora;
27) **sporazum o netiranju između različitih kategorija proizvoda** (eng. *contractual cross product netting agreement*) je bilateralni ugovor između kreditne institucije i druge ugovorne strane iz kojeg proizilazi jedna pravna

obaveza (zasnovana na netiranju obuhvaćenih transakcija) koja obuhvata sve uključene bilateralne standardizovane sporazume i transakcije koje se odnose na različite kategorije proizvoda uključene u ugovor, a tim različitim kategorijama proizvoda smatraju se:
- repo transakcije, transakcije pozajmljivanja hartija od vrijednosti ili robe drugoj ugovornoj strani ili od druge ugovorne strane;
- transakcije kreditiranja na marži; i
- ugovori iz člana 128 stav 5 ove odluke;

28) **novčana strana transakcije** (eng. *payment leg*) je plaćanje koje je dogovoreno u transakciji OTC derivatom sa linearnim profilom rizičnosti kojom je propisana razmjena finansijskog instrumenta za plaćanje, a u slučaju transakcija kojima je propisana razmjena plaćanja za plaćanje, te dvije novčane strane transakcije sastoje se od ugovorenih bruto plaćanja, zajedno sa hipotetičkim iznosom transakcije.

Odsjek 2 – Metodi za obračun iznosa izloženosti

Metodi za obračun iznosa izloženosti

Član 297

(1) Kreditna institucija je dužna da izračunava iznos izloženosti za ugovore iz člana 128 stav 5 na osnovu jednog od metoda iz odsjeka 3 do 6 ovog odjeljka, u skladu sa ovim članom.

(2) Kreditna institucija koja ne ispunjava uslove iz člana 298 stav 1 ne smije da primjenjuje metod iz Odsjeku 4 ovog odjeljka.

(3) Kreditna institucija koja ne ispunjava uslove iz člana 298 stav 2 ne smije da primjenjuje metod iz Odsjeka 5 ovog odjeljka.

(4) Kreditne institucije mogu u okviru grupe da koriste kombinaciju metoda navedenih u odsjecima 3 do 6 ovog odjeljka na trajnoj osnovi.

(5) Pojedinačna kreditna institucija ne može da koristi kombinaciju metoda navedenih u odsjecima 3 do 6 ovog odjeljka na trajnoj osnovi.

(6) Kreditna institucija može, uz odobrenje Centralne banke, u skladu sa članom 319 st. 1 do 4 ove odluke, primjenom metoda internog modela (eng. *Internal Model Method* – IMM) iz odsjeka 6 ovog odjeljka, da odredi iznos izloženosti za sljedeće stavke:
1) ugovore iz člana 128 stav 5 ove odluke;
2) repo transakcije;
3) transakcije pozajmljivanja hartija od vrijednosti ili robe drugoj ugovornoj strani ili od druge ugovorne strane;
4) transakcije kreditiranja na marži; i
5) transakcije sa dugim rokom poravnanja.

(7) Ako kreditna institucija kupi zaštitu kreditnim derivatom od izloženosti u knjizi pozicija kojima se ne trguje ili od izloženosti riziku druge ugovorne strane, može da izračunava kapitalni zahtjev za zaštićenu izloženost u skladu sa čl. 253 do 256 ove odluke, ili, ako je izdato odobrenje u skladu sa članom 162 ove odluke, u skladu sa čl. 172 stav 3 ili 202 ove odluke. Iznos izloženosti za kreditni rizik druge ugovorne strane za te kreditne derivate je nula, osim ako kreditna institucija primjenjuje pristup iz člana 335 stav 2 tačka 7 alineja 2 ove odluke.

(8) Izuzetno od stava 4 ove odluke, kreditna institucija može da odluči da dosljedno uključuje u obračun kapitalnih zahtjeva za kreditni rizik druge ugovorne strane sve kreditne derivate koji nijesu uključeni u knjigu trgovanja i koji su kupljeni kao zaštita od izloženosti u knjizi pozicija kojima se ne trguje ili od izloženosti kreditnom riziku druge ugovorne strane, ako se kreditna zaštita priznaje u skladu sa ovom odlukom.

(9) Ako kreditna institucija prodaje kreditne svopove po osnovu nastanka statusa neispunjavanja obaveza i ako ih tretira kao kreditnu zaštitu koju pruža i ako se za te ugovore izračunava kapitalni zahtjev za kreditni rizik odnosnog instrumenta za cijeli hipotetički iznos, njihov iznos izloženosti za potrebe kreditnog rizika druge ugovorne strane u knjizi pozicija kojima se ne trguje jednak je nuli.

(10) Prema metodima navedenim u odsjecima 3 do 6 ovog odjeljka, iznos izloženosti prema određenoj drugoj ugovornoj strani jednak je zbiru iznosa izloženosti izračunatih po svakom skupu za netiranje za tu drugu ugovornu stranu.

(11) Izuzetno od stava 10 ovog člana, ako se jedan ugovor o marži primjenjuje na više skupova za netiranje sa tom drugom ugovornom stranom i kreditna institucija za izračunavanje iznosa izloženosti tih skupova za netiranje primjenjuje jedan od metoda iz odsjeka od 3 do 6 ovog odjeljka, iznos izloženosti izračunava se u skladu sa relevantnim odsjekom ovog odjeljka.

(12) Za određenu drugu ugovornu stranu, iznos izloženosti za određeni skup za netiranje OTC derivata iz člana 128 stav 5 ove odluke, izračunat u skladu sa ovim odjeljkom je veći iznos između nule i razlike između zbira iznosa izloženosti svih

skupova za netiranje sa tom drugom ugovornom stranom i zbira iznosa usklađivanja kreditnog vrednovanja za tu drugu ugovornu stranu koji kreditna institucija priznaje kao nastalo smanjenje vrijednosti. Usklađivanja kreditnog vrednovanja izračunavaju se bez uzimanja u obzir bilo kojeg netiranja dugovne strane usklađivanja vrijednosti koje se pripisuje sopstvenom kreditnom riziku društva, koji je već isključen iz regulatornog kapitala u skladu sa članom 15 stav 1 tačka 3 ove odluke.

(13) Pri obračunu iznosa izloženosti u skladu sa metodima iz odsjeka 3, 4 i 5 ovog odjeljka, kreditna institucija može da tretira dva ugovora o OTC derivatima koji su obuhvaćeni istim sporazumom o netiranju i koji su potpuno usklađeni kao jedinstven ugovor sa hipotetičkim iznosom glavnice koji je jednak nuli.

(14) Za potrebe stava 13 ovog člana, dva ugovora o OTC derivatima su potpuno usklađena kada ispunjavaju sve sljedeće uslove:
1) njihove rizične pozicije su suprotne;
2) njihove karakteristike, osim datuma trgovanja, su iste; i
3) njihovi novčani tokovi se u potpunosti netiraju.

(15) Kreditna institucija je dužna da odredi iznos izloženosti za izloženosti koje proizilaze iz transakcija sa dugim rokom poravnanja primjenom bilo kojeg metoda iz odsjeka 3 do 6 ovog odjeljka, bez obzira na to koju su metodu odabrale za OTC derivatne instrumente i repo transakcije, transakcije pozajmljivanja hartija od vrijednosti ili robe drugoj ugovornoj strani ili od druge ugovorne strane i transakcije kreditiranja na marži. Pri obračunu kapitalnih zahtjeva za transakcije sa dugim rokom poravnanja, kreditna institucija koja primjenjuje pristup iz odjeljka 3 ove odluke može da kontinuirano dodjeljuje pondere rizika u skladu sa pristupom iz odjeljka 2 ove odluke i bez obzira na značaj takvih pozicija.

(16) Za metode iz odsjeka 3 do 6 ovog odjeljka, kreditna institucija tretira transakcije u kojima je utvrđen specifičan rizik inverzije (eng. *wrong way risk*) u skladu sa članom 327 st. 2, 4, 5 i 6 ove odluke, prema potrebi.

Uslovi za primjenu pojednostavljenih metoda za obračun iznosa izloženosti

Član 298

(1) Kreditna institucija može da izračuna iznos izloženosti svojih pozicija u derivatima u skladu sa metodom iz odsjeka 4 ovog odjeljka pod uslovom da je obim njenih bilansnih i vanbilansnih poslova sa derivatima jednak ili manji od oba sljedeća praga na osnovu procjene koja se sprovodi jednom mjesečno na osnovu podataka od posljednjeg dana u mjesecu:
1) 10% ukupne aktive kreditne institucije;
2) 300 miliona EUR.

(2) Kreditna institucija može da izračuna iznos izloženosti svojih pozicija u derivatima u skladu sa metodom iz odsjeka 5 ovog odjeljka pod uslovom da je obim njenih bilansnih i vanbilansnih poslova sa derivatima jednak ili manji od oba sljedeća praga na osnovu procjene koja se sprovodi jednom mjesečno na osnovu podataka od posljednjeg dana u mjesecu:
1) 5% ukupne aktive kreditne institucije;
2) 100 miliona EUR.

(3) Za potrebe st. 1 i 2 ovog člana kreditna institucija izračunava obim svojih bilansnih i vanbilansnih poslova sa derivatima na osnovu podataka od posljednjeg dana svakog mjeseca u skladu sa sljedećim zahtjevima:
1) pozicije u derivatima vrednuju se po tržišnim vrijednostima na taj određeni datum; ako nije dostupna tržišna vrijednost pozicije na određeni datum, kreditna institucija uzima fer vrijednost te pozicije na taj datum; ako nijesu dostupne tržišna vrijednost i fer vrijednost pozicije na određeni datum, kreditna institucija za tu poziciju uzima posljednju tržišnu vrijednost ili fer vrijednost;
2) apsolutna vrijednost dugih pozicija u derivatima sabira se sa apsolutnom vrijednošću kratkih pozicija u derivatima;
3) uključuju se sve pozicije u derivatima, osim kreditnih derivata koji su priznati kao interne zaštite od izloženosti kreditnom riziku iz knjige pozicija kojima se ne trguje.

(4) Izuzetno od st. 1 ili 2 ovog člana, u zavisnosti od slučaja, ako poslovi sa derivatima na konsolidovanoj osnovi ne prelaze pragove iz st. 1 ili 2 ovog člana, u zavisnosti od slučaja, kreditna institucija koja je uključena u konsolidaciju i koja treba da primjenjuje metod iz odsjeka 3 ili 4 ovog odjeljka zato što prelazi te pragove na pojedinačnom nivou, može, uz odobrenje Centralne banke, umjesto toga da odluči da primjenjuje metod koji bi se primjenjivao na konsolidovanoj osnovi.

(5) Kreditna institucija je dužna da obavijesti Centralnu banku o metodima iz odsjeka 4 ili 5 ovog odjeljka koje primjenjuje ili, u zavisnosti od slučaja, prestaje da primjenjuje za obračun iznosa izloženosti svojih pozicija u derivatima.

(6) Kreditna institucija tokom mjesečne procjene obima bilansnih i vanbilansnih poslova ne smiju da ulaze u transakciju derivatima, ne kupuju niti prodaju derivate samo kako bi ispunile bilo koji od uslova utvrđenih st. 1 i 2 ovog člana.

Neusklađenost sa uslovima za primjenu pojednostavljenih metoda za obračun iznosa izloženosti po derivatima

Član 299

(1) Kreditna institucija koja prestane da ispunjava jedan ili više od uslova iz člana 298 st. 1 ili 2 ove odluke dužna je da o tome odmah obavijesti Centralnu banku.

(2) Kreditna institucija je dužna da prestane da izračunava iznos izloženosti svojih pozicija u derivatima u skladu sa odsjekom 4 ili 5, u zavisnosti od slučaja, u roku od tri mjeseca od nastanka jednog od sljedećih slučajeva:

1) kreditna institucija ne ispunjava uslove iz člana 298 stav 1 tačka 1 ili stav 2 tačka 1 u zavisnosti od slučaja, ili uslove iz člana 298 stav 1 tačka 2 ili stav 2 tačka 2 ove odluke, u zavisnosti od slučaja, tokom tri uzastopna mjeseca;
2) kreditna institucija ne ispunjava uslove iz člana 298 stav 1 tačka 1 ili stav 2 tačka 1 u zavisnosti od slučaja, ili uslove iz člana 298 stav 1 tačka 2 ili stav 2 tačka 2 ove odluke, u zavisnosti od slučaja, tokom više od šest mjeseci u prethodnih 12 mjeseci.

(3) Ako je kreditna institucija prestala da izračunava iznose izloženosti svojih pozicija u derivatima u skladu sa odsjekom 4 ili 5 ovog odjeljka, u zavisnosti od slučaja, Centralna banka će joj odobritii da nastavi da izračunava iznos izloženosti svojih pozicija u derivatima kako je utvrđeno u odsjeku 4 ili 5 ovog odjeljka samo ako dokaže da su svi uslovi utvrđeni u članu 298 stav 1 ili stav 2 ove odluke bili ispunjeni u neprekidnom periodu od jedne godine.

Odsjek 3 – Standardizovani pristup za kreditni rizik druge ugovorne strane

Iznos izloženosti

Član 300

(1) Kreditna institucija može da izračuna vrijednost jedne izloženosti na nivou skupa za netiranje za sve transakcije obuhvaćene sporazumom o netiranju ako su ispunjeni sljedeći uslovi:

1) sporazum o netiranju odnosi se na jednu od vrsta sporazuma o netiranju navedenih u članu 331 ove odluke;
2) sporazum o netiranju priznala je Centralna banka u skladu sa članom 332 ove odluke; i
3) kreditna institucija je ispunila obaveze iz člana 333 ove odluke u pogledu sporazuma o netiranju.

(2) Ako bilo koji od uslova iz stava 1 ovog člana nije ispunjen, kreditna institucija tretira svaku transakciju kao poseban skup za netiranje.

(3) Kreditna institucija izračunava iznos izloženosti skupa za netiranje u skladu sa standardizovanim pristupom za kreditni rizik druge ugovorne strane na sljedeći način:

$$Iznos\ izloženosti = \alpha \cdot (RC + PFE)$$

pri čemu je:

RC = trošak zamjene izračunat u skladu sa članom 301 ove odluke; i

PFE = potencijalna buduća izloženost izračunata u skladu sa članom 305 ove odluke;

α = 1,4.

(4) Gornja granica iznosa izloženosti skupa za netiranje koji je predmet ugovora o marži određuje se na nivou iznosa izloženosti istog skupa za netiranje koji nije predmet nijednog oblika ugovora o marži.

(5) Ako se više ugovora o marži primjenjuje na isti skup za netiranje, kreditna institucija raspoređuje svaki ugovor o marži grupi transakcija u skupu za netiranje na koji se taj ugovor o marži primjenjuje i izračunava iznos izloženosti posebno za svaku od tih grupisanih transakcija.

(6) Kreditna institucija može da odredi da iznos izloženosti skupa za netiranje iznosi nula ako ispunjava sljedeće uslove:

1) skup za netiranje isključivo se sastoji od prodatih opcija;
2) sadašnja tržišna vrijednost skupa za netiranje u svakom trenutku je negativna;
3) premiju svih opcija uključenih u skup za netiranje kreditna institucija je unaprijed primila radi garantovanja izvršenja ugovorâ; i
4) skup za netiranje nije predmet bilo kojeg ugovora o marži.

(7) U skupu za netiranje kreditna institucija zamjenjuje transakciju koja je konačna linearna kombinacija kupljenih ili prodatih opcija kupovine ili prodaje svim pojedinačnim opcijama koje čine tu linearnu kombinaciju, kao pojedinačnu transakciju, u svrhu izračunavanja iznosa izloženosti skupa za netiranje u skladu sa ovim odsjekom. Svaka takva kombinacija opcija tretira se kao pojedinačna transakcija u skupovima za netiranje u kojima je kombinacija uključena za potrebe izračunavanja iznosa izloženosti.

(8) Gornja granica iznosa izloženosti transakcije kreditnim derivatima koja predstavlja dugu poziciju u odnosnom instrumentu može se odrediti na nivou iznosa preostale neplaćene premije pod uslovom da se tretira kao poseban skup za netiranje koji nije predmet ugovora o marži.

Trošak zamjene

Član 301

(1) Kreditna institucija izračunavaju trošak zamjene (RC) za skupove za netiranje koji nijesu predmet ugovora o marži u skladu sa sljedećom formulom:

$$RC = max\{CMV - NICA, 0\}$$

(2) Kreditna institucija izračunava trošak zamjene za jedan skup za netiranje koji je predmet ugovora o marži primjenom sljedeće formule:

$$RC = max\{CMV - VM - NICA, TH + MTA - NICA, 0\}$$

pri čemu je:

RC = trošak zamjene;

VM = vrijednost neto varijacijske marže korigovan korektivnim faktorom koji je redovno primljen ili dat, u zavisnosti od slučaja, za skup za netiranje kako bi se smanjile promjene CMV-a skupa za netiranje;

TH = prag marže primjenljiv na skup za netiranje na osnovu ugovora o marži ispod kojeg kreditna institucija ne može da zatraži kolateral; i

MTA = najniži iznos za prenos primjenljiv na skup za netiranje na osnovu ugovora o marži.

(3) Kreditna institucija izračunava trošak zamjene za više skupova za netiranje koji su predmet istog ugovora o marži u skladu sa sljedećom formulom:

$$RC = max\left(\max_i CMV_i, 0 - max\left(VM_{MA} + NICA_{MA}, 0\right), 0\right) + max\left(\min_i CMV_i, 0 - min\left(VM_{MA} + NICA_{MA}, 0\right), 0\right)$$

pri čemu je:

RC = trošak zamjene;

i = indeks koji označava skupove za netiranje koji su predmet jednog ugovora o marži

CMV_i = CMV skupa za netiranje i ;

VM_{MA} = zbir vrijednosti kolaterala korigovanih korektivnim faktorom koji je redovno primljen ili dat, u zavisnosti od slučaja, za više skupova za netiranje kako bi se smanjile promjene njihovog CMV-a; i

$NICA_{MA}$ = zbir vrijednosti kolaterala korigovanih korektivnim faktorom koji je primljen ili dat, u zavisnosti od slučaja, za više skupova za netiranje osim VM_{MA}.

(4) Za potrebe stava 3 ovog člana $NICA_{MA}$ može da se izračuna na nivou trgovine, na nivou skupa za netiranje ili na nivou svih skupova za netiranje na koje se primjenjuje ugovor o marži, u zavisnosti od nivoa na kojem se primjenjuje ugovor o marži.

Priznavanje i tretman kolaterala

Član 302

(1) Za potrebe ovog odsjeka kreditna institucija izračunava iznose kolaterala VM, VM_{MA}, NICA i $NICA_{MA}$ primjenom sljedećih zahtjeva:

1) ako sve transakcije uključene u skup za netiranje pripadaju knjizi trgovanja, priznaje se samo kolateral priznat u skladu sa članovima 216 i 335 ove odluke;
2) ako skup za netiranje sadrži najmanje jednu transakciju koja pripada knjizi pozicija kojima se ne trguje, priznaje se samo kolateral priznat u skladu sa članom 216 ove odluke;
3) kolateral primljen od druge ugovorne strane priznaje se sa pozitivnim predznakom, a kolateral dat drugoj ugovornoj strani priznaje se sa negativnim predznakom;
4) vrijednost svih vrsta kolaterala korigovana korektivnim faktorom koji su primljeni ili dati izračunava se u skladu sa članom 243 ove odluke. Za potrebe tog obračuna kreditna institucija ne primjenjuje metod iz člana 245 ove odluke;
5) ista stavka kolaterala ne uključuje se istovremeno u VM i NICA;
6) ista stavka kolaterala ne uključuje se istovremeno u VM_{MA} i $NICA_{MA}$;
7) bilo koji kolateral koji je dat drugoj ugovornoj strani i koji je odvojen od imovine te druge ugovorne strane i, kao posljedica te odvojenosti ne ulazi u stečajnu masu u slučaju nastanka statusa neispunjavanja obaveza ili nesolventnosti te druge ugovorne strane, ne priznaje se u obračunu NICA i $NICA_{MA}$.

(2) Za izračunavanje vrijednosti kolaterala korigovanog korektivnim faktorom iz stava 1 tačka 4 ovog člana, kreditna institucije umjesto formule iz člana 243 stav 2 ove odluke primjenjuje sljedeću formulu:

$$CVA = C \cdot (1 + HC + Hfx)$$

pri čemu je:

CVA = vrijednost kolaterala korigovanog korektivnim faktorom koji je dat; i

C = kolateral

H_C i H_{fx} definisani su u skladu sa članom 243 stav 2 ove odluke.

(3) Za potrebe stava 1 tačka 4 ovog člana kreditna institucija određuje period realizacije koji je značajan za izračunavanje vrijednosti svih kolaterala korigovanih korektivnim faktorom koji su primljeni ili dati u skladu sa jednim od sljedećih perioda:
1) jedna godina - za skupove za netiranje iz člana 301 stav 1 ove odluke;
2) period marže za rizik utvrđen u skladu sa članom 309 stav 1 tačka 2 ove odlike, za skupove za netiranje iz člana 301 st. 2 i 3 ove odluke.

Raspoređivanje transakcija u kategorije rizika

Član 303

(1) Kreditne institucije raspoređuju svaku transakciju skupa za netiranje u jednu od sljedećih kategorija rizika radi određivanja potencijalne buduće izloženosti skupa za netiranje iz člana 305 ove odluke:
1) kamatni rizik;
2) devizni rizik;
3) kreditni rizik;
4) rizik vlasničkih instrumenata;
5) robni rizik;
6) ostali rizici.

(2) Kreditna institucija sprovodi raspoređivanje iz stava 1 ovog člana na osnovu primarnog faktora rizika za transakciju derivatima. Primarni faktor rizika jedini je značajni faktor rizika za transakciju derivatima.

(3) Izuzetno od stava 2 ovog člana, kreditna institucija raspoređuje transakcije derivatima koje imaju više od jednog značajnog faktora rizika u više od jedne kategorije rizika. Ako svi značajni faktori rizika za jednu od tih transakcija spadaju u istu kategoriju rizika, od kreditnih institucija tu transakciju raspoređuje samo jedanput u tu kategoriju rizika na osnovu najznačajnijeg od tih faktora rizika. Ako značajni faktori rizika za jednu od tih transakcija spadaju u različite kategorije rizika, kreditna institucija raspoređuje tu transakciju jedanput u svaku kategoriju rizika za koju transakcija ima najmanje jedan značajni faktor rizika, na osnovu najznačajnijeg faktora rizika u toj kategoriji rizika.

(4) Nezavisno od st. 1, 2 i 3 ovog člana, pri raspoređivanju transakcija u kategorije rizika iz stava 1 ovog člana kreditna institucija primjenjuje sljedeće zahtjeve:
1) ako je varijabla inflacije primarni faktor rizika za transakciju ili najznačajniji faktor rizika u određenoj kategoriji za transakcije iz stava 3 ovog člana, kreditna institucija raspoređuje transakciju u kategoriju kamatnog rizika;
2) ako je varijabla klimatskih uslova primarni faktor rizika za transakciju ili najznačajniji faktor rizika u određenoj kategoriji za transakcije iz stava 3 ovog člana, kreditna institucija raspoređuju transakciju u kategoriju robnog rizika.

Skupovi za zaštitu

Član 304

(1) Kreditna institucija uspostavlja odgovarajuće skupove za zaštitu za svaku kategoriju rizika skupa za netiranje i raspoređuje svaku transakciju u te skupove za zaštitu na sljedeći način:

1) transakcije raspoređene u kategoriju kamatnog rizika raspoređuju se u isti skup za zaštitu samo ako je njihov primarni faktor rizika ili najznačajniji faktor rizika u određenoj kategoriji rizika za transakcije iz člana 303 stav 3 ove odluke denominovan u istoj valuti;
2) transakcije raspoređene u kategoriju deviznog rizika raspoređuju se u isti skup za zaštitu samo ako se njihov primarni faktor rizika ili najznačajniji faktor rizika u određenoj kategoriji rizika za transakcije iz člana 303 stav 3 ove odluke zasniva na istom valutnom paru;
3) sve transakcije raspoređene u kategoriju kreditnog rizika raspoređuju se u isti skup za zaštitu;
4) sve transakcije raspoređene u kategoriju rizika vlasničkih instrumenata raspoređuju se u isti skup za zaštitu;
5) transakcije raspoređene u kategoriju robnog rizika raspoređuju se u jedan od sljedećih skupova za zaštitu na osnovu prirode njihovog primarnog faktora rizika ili najznačajnijeg faktora rizika u određenoj kategoriji rizika za transakcije iz člana 303 stav 3 ove odluke:
   - energija;
   - metali;
   - poljoprivredni proizvodi;
   - druga roba;
   - klimatski uslovi;
6) transakcije raspoređene u kategoriju ostalih rizika raspoređuju se u isti skup za zaštitu samo ako je njihov primarni faktor rizika, ili najznačajniji faktor rizika u datoj kategoriji rizika za transakcije iz člana 303 stav 3 ove odluke, identičan.

(2) Za potrebe stava 1 tačka 1 ovog člana transakcije raspoređene u kategoriju kamatnog rizika za koje je primarni faktor rizika varijabla inflacije, raspoređuju se u posebne skupove za zaštitu koji nijesu skupovi za zaštitu uspostavljeni za transakcije raspoređene u kategoriju kamatnog rizika koje nemaju kao primarni faktor rizika varijablu inflacije. Te transakcije raspoređuju se u isti skup za zaštitu samo ako je njihov primarni faktor rizika ili najznačajniji faktor rizika u određenoj kategoriji rizika za transakcije iz člana 303 stav 3 ove odluke denominovan u istoj valuti.

(3) Izuzetno od stava 1 ovog člana, kreditna institucija uspostavlja posebne skupove za zaštitu u svakoj kategoriji rizika za sljedeće transakcije:

1) transakcije za koje je primarni faktor rizika ili najznačajniji faktor rizika u određenoj kategoriji rizika za transakcije iz člana 303 stav 3 ove odluke tržišno implicirana volatilnost ili ostvarena volatilnost faktora rizika ili korelacija između dva faktora rizika;
2) transakcije za koje je primarni faktor rizika ili najznačajniji faktor rizika u određenoj kategoriji rizika za transakcije iz člana 303 stav 3 ove odluke razlika između dva faktora rizika raspoređena u istu kategoriju rizika ili transakcije koje imaju dvije novčane strane denominovane u istoj valuti i za koje je faktor rizika iz iste kategorije rizika primarnog faktora rizika sadržan u novčanoj strani koja nije novčana strana koja sadrži primarni faktor rizika.

(4) Za potrebe stava 3 tačka 1 ovog člana kreditna institucija raspoređuje transakcije u isti skup za zaštitu odgovarajuće kategorije rizika samo ako je njihov primarni faktor rizika, ili najznačajniji faktor rizika u određenoj kategoriji rizika za transakcije iz člana 303 stav 3 ove odluke, identičan.

(5) Za potrebe stava 3 tačka 2 ovog člana kreditna institucija raspoređuje transakcije u isti skup za zaštitu odgovarajuće kategorije rizika samo ako je par faktora rizika u tim transakcijama iz te tačke jednak i ako su dva faktora rizika sadržana u tom paru pozitivno korelisana. U suprotnom, kreditna institucija raspoređuje transakcije iz stava 3 tačka 2 ovog člana u jedan od skupova za zaštitu uspostavljen u skladu sa stavom 1 ovog člana na osnovu samo jednog od dva faktora rizika iz stava 3 tačka 2 ovog člana.

(6) Kreditna institucija je dužna da na zahtjev Centralne banke stavl na raspolaganje broj skupova za zaštitu uspostavljenih u skladu sa stavom 3 ovog člana za svaku kategoriju rizika, sa primarnim faktorom rizika ili najznačajnijim faktorom rizika u određenoj kategoriji rizika za transakcije iz člana 303 stav 3 ove odluke ili parom faktora rizika za svaki od tih skupova za zaštitu i sa brojem transakcija u svakom od tih skupova za zaštitu.

Potencijalna buduća izloženost

Član 305

(1) Kreditna institucija izračunava potencijalnu buduću izloženost skupa za netiranje na sljedeći način:

$$PFE = multiplikator \cdot \sum_{a} AddOn^{(a)}$$

pri čemu je:

PFE = potencijalna buduća izloženost;

a = indeks koji označava kategorije rizika uključene u izračunavanje potencijalne buduće izloženosti skupa za netiranje;

$AddOn^{(a)}$ = uvećanje za kategoriju rizika „a“ izračunato u skladu sa čl.311 do 316 ove odluke, u zavisnosti od slučaja; i

$multiplikator$ = faktor multiplikacije izračunat u skladu sa formulom iz stava 3 ovog člana.

(2) Za potrebe obračuna iz stava 1 ovog člana kreditna institucija uključuje uvećanje za određenu kategoriju rizika pri izračunavanju potencijalne buduće izloženosti skupa za netiranje ako je najmanje jedna transakcija skupa za netiranje raspoređena u tu kategorija rizika.

(3) Potencijalna buduća izloženost više skupova za netiranje koji su predmet jednog ugovora o marži iz člana 301 stav 3 ove odluke izračunava se kao zbir potencijalnih budućih izloženosti svih pojedinačnih skupova za netiranje kao da nijesu predmet nijednog oblika ugovora o marži.

(4) Za potrebe stava 1 multiplikator se izračunava na sljedeći način:

$$multiplikator = \begin{cases} 1 \; ako \; je \; z \geq 0 \\ \min \; 1, Floor_m + (1 - Floor_m) \cdot exp \; \frac{z}{y} \quad ako \; je \; z < 0 \end{cases}$$

pri čemu je:

$Floor_m$ = 5%;

y = $2 \cdot (1 - Floor_m) \cdot \underset{a}{AddOn^{(a)}}$

z = $\begin{cases} \text{CMV} - \text{NICA za skupove za netiranje iz čl. 301 stav 1 ove odluke} \\ \text{CMV} - \text{VM} - \text{NICA za skupove za netiranje iz čl. 301 stav 2 ove odluke} \\ \text{CMV}_\text{i} - \text{NICA}_\text{i} \text{ za skupove za netiranje iz čl. 301 stav 3 ove odluke} \end{cases}$

$NICA_i$ = iznos neto nezavisnog kolaterala izračunat samo za transakcije koje su uključene u skup za netiranje „*i*“. NICA_i se izračunava na nivou trgovanja ili na nivou skupa za netiranje, u zavisnosti od ugovora o marži.

Obračun rizičnih pozicija

Član 306

Za potrebe izračunavanja uvećanja za kategoriju rizika iz čl. 311 do 316 ove odluke kreditna institucija izračunava rizičnu poziciju svake transakcije u skupu za netiranje na sljedeći način:

$$Rizična \; pozicija = \delta \cdot AdjNot \cdot MF$$

pri čemu je:

δ = regulatorna delta transakcije izračunata u skladu sa formulom iz člana 307 ove odluke;

$AdjNot$ = prilagođeni hipotetički iznos transakcije izračunat u skladu sa članom 308 ove odluke; i

MF = faktor prilagođavanja za efektivno dospijeće transakcije izračunat u skladu sa formulom iz člana 309 ove odluke.

Regulatorna delta

Član 307

(1) Kreditna institucija izračunava regulatornu deltu na sljedeći način:

1) za opcije kupovine i prodaje koje kupcu opcija daju pravo na kupovinu ili prodaju odnosnog instrumenta po pozitivnoj cijeni na jedan ili više datuma u budućnosti, osim ako su te opcije raspoređene u kategoriju kamatnog rizika, kreditna institucija koristi sljedeću formulu:

$$\delta = znak \cdot N \quad vrsta \cdot \frac{\ln \frac{P}{K} + 0{,}5 \cdot \sigma^2 \cdot T}{\sigma \cdot \overline{T}}$$

pri čemu je:

(δ) = regulatorna delta;

znak = –1, ako je transakcija prodata opcija kupovine ili kupljena opcija prodaje;

znak = +1, ako je transakcija kupljena opcija kupovine ili prodata opcija prodaje;

vrsta = –1, ako je transakcija opcija prodaje;

vrsta = +1, ako je transakcija opcija kupovine;

N(x) = funkcija kumulativne raspodjele standardne normalne slučajne varijable, što znači vjerovatnoća da normalna slučajna varijabla sa očekivanom vrijednošću nula i varijansom jedan bude manja ili jednaka „x";

P = promptna ili terminska cijena odnosnog instrumenta opcije; za opcije čiji novčani tokovi zavise od prosječne vrijednosti cijene odnosnog instrumenta, P je jednak prosječnoj vrijednosti na datum obračuna;

K = cijena izvršenja opcije (eng. *strike price*);

T = datum isteka opcije, s tim što za opcije koje se mogu izvršiti samo na jedan budući datum, datum isteka jednak je tom datumu a za opcije koje se mogu izvršiti na više budućih datuma, datum isteka jednak je posljednjem od tih datuma, a datum isteka se izražava u godinama uz primjenu odgovarajućeg dogovora o radnim danima; i

σ = regulatorni korektivni faktori opcije utvrđeni na osnovu kategorije rizika transakcije i vrste odnosnog instrumenta opcije, a u skladu sa sljedećom tabelom:

Tabela 1

Kategorija rizika	odnosni instrument	Regulatorni korektivni faktori
Valute	Sve	15%
Kreditni	Instrument koji se odnosi na jedan subjekat	100%
	Instrument koji se odnosi na više subjekata	80%
Vlasnički instrumenti	Instrument koji se odnosi na jedan subjekat	120%
	Instrument koji se odnosi na više subjekata	75%
Roba	Električna energija	150%
	Ostala roba (isključujući električnu energiju)	70%
Ostalo	Sve	150%

Kreditna institucija primjenjuje terminsku (forvard) cijenu odnosnog instrumenta opcije koja obezbjeđuje:

– da je terminska cijena u skladu sa karakteristikama opcije;
– da se terminska cijena izračunava primjenom odgovarajuće kamatne stope koja preovladava na izvještajni datum;
– da su u terminsku cijenu uključeni očekivani novčani tokovi odnosnog instrumenta prije isteka opcije;

2) za tranše sintetičke sekjuritizacije i kreditnog derivata na osnovu n-tog nastanka statusa neispunjavanja obaveza institucije koristi sljedeću formulu:

$$\delta = znak \cdot \frac{15}{(1 + 14 \cdot A) \cdot (1 + 14 \cdot D)}$$

pri čemu je:

$$znak = \begin{matrix} +1\ Ako\ je\ kreditna\ zaštita\ stečena\ transakcijom \\ -1\ Ako\ je\ kreditna\ zaštita\ pružena\ transakcijom \end{matrix}$$

A = tačka spajanja tranše; za transakciju kreditnim derivatima na osnovu n-tog nastanka statusa neispunjavanja obaveza na osnovu odnosnih subjekata k,
A = (n – 1)/k; i

D = tačka odvajanja tranše; za transakciju kreditnim derivatima na osnovu n-tog nastanka statusa neispunjavanja obaveza na osnovu odnosnih subjekata k,
D = n/k;

3) za transakcije koje nijesu navedene u tački 1 ili 2 ovog stava kreditna institucija koristi sljedeću regulatornu deltu:

$$\delta = \begin{matrix} +1 \text{ ako je transakcija duga pozicija u primarnom rizika ili najznačajnijem faktoru rizika} \\ \text{u određenoj kategoriji rizika} \\ -1 \text{ ako je transakcija kratka pozicija u primarnom faktoru rizika ili najznačajnijem faktoru rizika} \\ \text{u određenoj kategoriji rizika} \end{matrix}$$

(2) Za potrebe ovog odsjeka duga pozicija u primarnom faktoru rizika ili najznačajnijem faktoru rizika u određenoj kategoriji rizika za transakcije iz člana 303 stav 3 ove odluke znači da se tržišna vrijednost transakcije povećava kada se povećava vrijednost tog faktora rizika, a kratka pozicija u primarnom faktoru rizika ili najznačajnijem faktoru rizika u određenoj kategoriji rizika za transakcije iz člana 303 stav 3 ove odluke znači da se tržišna vrijednost transakcije smanjuje kada se vrijednost tog faktora rizika povećava.

Prilagođeni hipotetički iznos

Član 308

(1) Kreditna institucija izračunava prilagođeni hipotetički iznos na sljedeći način:

1) za transakcije raspoređene u kategoriju kamatnog rizika ili kategoriju kreditnog rizika institucije izračunava prilagođeni hipotetički iznos kao proizvod hipotetičkog iznosa ugovora o derivatima i regulatornog faktora trajanja, što se izračunava na sljedeći način:

$$regulatorni\ faktor\ trajanja = \frac{\exp\ -R \cdot S\ - \exp(-R \cdot E)}{R}$$

pri čemu je:

R = regulatorna diskontna stopa; R = 5%;

S = period od datuma početka transakcije do izvještajnog datuma, a izražava se u godinama uz primjenu odgovarajućeg dogovora o radnim danima; i

E = period od datuma završetka transakcije do izvještajnog datuma, a izražava se u godinama uz primjenu odgovarajućeg dogovora o radnim danima.

2) za transakcije raspoređene u kategoriju deviznog rizika kreditne institucije izračunavaju prilagođeni hipotetički iznos na sljedeći način:
   - ako transakcija ima jednu novčanu stranu, prilagođeni hipotetički iznos je hipotetički iznos ugovora o derivatima;
   - ako transakcija ima dvije novčane strane i ako je hipotetički iznos jedne novčane strane denominovan u izvještajnoj valuti kreditne institucije, prilagođeni hipotetički iznos je hipotetički iznos druge novčane strane;
   - ako transakcija ima dvije novčane strane i ako je hipotetički iznos svake novčane strane denominovan u valuti koja nije izvještajna valuta kreditne institucije, prilagođeni hipotetički iznos je najveći hipotetički iznos od dvije novčane strane nakon konvertovanja tih iznosa u izvještajnu valutu kreditne institucije po preovladavajućem promptnom (spot) deviznom kursu;
3) za transakcije raspoređene u kategoriju rizika vlasničkih instrumenata ili kategoriju robnog rizika, kreditne institucije izračunavaju prilagođeni hipotetički iznos kao proizvod tržišne cijene jedne jedinice odnosnog instrumenta transakcije i broja jedinica odnosnog instrumenta na koji se odnosi transakcija;
4) za transakcije raspoređene u kategoriju ostalih rizika kreditna institucija izračunava prilagođeni hipotetički iznos na osnovu najprikladnije metode među metodama iz tač. 1, 2 i 3 ovog člana, u zavisnosti od prirode i karakteristika odnosnog instrumenta transakcije.

(2) Za potrebe stava 1 tačka 1 ovog člana:

1) datum početka transakcije je najraniji datum na koji je barem ugovorno plaćanje u okviru transakcije, prema kreditnoj instituciji ili od strane kreditne institucije, određeno ili obavljeno, uz izuzetak plaćanja povezanih sa razmjenom kolaterala u ugovoru o iznosu marže, a ako se transakcijom već određuje ili obavlja plaćanje na izvještajni datum, datum početka transakcije jednak je 0.
2) ako transakcija uključuje jedan ili više ugovornih budućih datuma na koje kreditna institucija ili druga ugovorna strana mogu odlučiti da raskinu transakciju prije njenog ugovornog dospijeća, datum početka transakcije mora biti jednak najranijem od sljedećih datuma:
   - datumu ili najranijem od više budućih datuma na koji kreditna institucija ili druga ugovorna strana mogu da odluče da raskinu transakciju prije njenog ugovornog dospijeća;

- datumu na koji transakcijom započinje određivanje ili obavljanje plaćanja koja nijesu plaćanja povezana sa razmjenom kolaterala u ugovoru o marži.

3) ako transakcija ima finansijski instrument kao odnosni instrument koji može dovesti do ugovornih obaveza uz obaveze transakcije, datum početka transakcije utvrđuje se na osnovu najranijeg datuma na koji pdnosnim instrumentom započinje određivanje ili obavljanje plaćanja;
4) datum završetka transakcije posljednji je datum na koji je izvršeno ili može biti izvršeno ugovorno plaćanje u okviru transakcije prema instituciji ili od strane institucije;
5) ako transakcija ima finansijski instrument kao odnosni instrument koji može dovesti do ugovornih obaveza uz obaveze transakcije, datum završetka transakcije utvrđuje se na osnovu zadnjeg ugovornog plaćanja odnos nog instrumenta transakcije.
6) ako je transakcija strukturirana tako da se preostala izloženost podmiruje na unaprijed utvrđene datume plaćanja i čije se odredbe uvijek ponovno utvrđuju tako da je tržišna vrijednost transakcije na te unaprijed utvrđene datume jednaka nuli, izmirenje preostale izloženosti na te unaprijed utvrđene datume smatra se ugovornim plaćanjem u okviru iste transakcije;

(3) Za potrebe stava 1 tačka 3 ovog člana, ako je transakcija raspoređena u kategoriju rizika vlasničkih instrumenata ili kategoriju robnog rizika ugovorno izražena kao hipotetički iznos, kreditna institucija koristi hipotetički iznos transakcije, a ne broj jedinica odnosnog odnosnog instrumenta, kao prilagođeni hipotetički iznos.

(4) Kreditna institucija određuje hipotetički iznos ili broj jedinica odnosnog instrumenta za potrebe izračunavanja prilagođenog hipotetičkog iznosa transakcije iz stava 1 na sljedeći način:

1) ako hipotetički iznos ili broj jedinica odnosnog instrumenta transakcije nije fiksan do ugovornog dospijeća:
   - za deterministčke hipotetičke iznose i brojeve jedinica odnosnog instrumenta hipotetički iznos je ponderisani prosjek svih determinističkih vrijednosti hipotetičkih iznosa ili broja jedinica odnosnog instrumenta, u zavisnosti od slučaja, do ugovornog dospijeća transakcije, pri čemu su ponderi udio perioda tokom kojeg se primjenjuje svaka vrijednost hipotetičkog iznosa;
   - za stohastičke hipotetičke iznose i brojeve jedinica odnosnog instrumenta hipotetički iznos je iznos utvrđen određivanjem sadašnjih tržišnih vrijednosti u formuli za izračunavanje budućih tržišnih vrijednosti;
2) za ugovore sa višestrukim razmjenama hipotetičkog iznosa hipotetički iznos množi se sa brojem dospjelih plaćanja u skladu s odredbama ugovora;
3) za ugovore kojima se predviđa multiplikacija plaćanja novčanih tokova ili multiplikacija odnosnog instrumenta ugovora o derivatima kreditna institucija prilagođava hipotetički iznos kako bi uzela u obzir efekte multiplikacije na rizičnu strukturu tih ugovora.

(5) Kreditna institucija konvertuje prilagođeni hipotetički iznos transakcije u svoju izvještajnu valutu po važećem spot deviznom kursu ako je prilagođeni hipotetički iznos izračunat u skladu sa ovim članom na osnovu ugovornog hipotetičkog iznosa ili tržišne cijene broja jedinica odnosnog instrumenta nominovanih u drugoj valuti.

Faktor prilagođavanja za efektivno dospijeće

Član 309

(1) Kreditna institucija izračunava faktor prilagođavanja za efektivno dospijeće na sljedeći način:

1) za transakcije uključene u skupove za netiranje iz člana 301 stav 1 ove odluke kreditna institucija koristi sljedeću formulu:

$$MF = \overline{min\ max\ M, 10/Jedna\ poslovna\ godina\ , 1}$$

pri čemu je:

MF = faktor prilagođavanja za efektivno dospijeće;

M = preostali rok do dospijeća transakcije koji je jednak periodu potrebnom za raskid svih ugovornih obaveza transakcije; u tu svrhu svaka opcionalnost ugovora o derivatima smatra se ugovornom obavezom; preostali rok do dospijeća izražava se u godinama uz primjenu odgovarajućeg dogovora o radnim danima;

Ako transakcija ima drugi ugovor o derivatima kao odnosni instrument koji može dovesti do dodatnih ugovornih obaveza uz ugovorne obaveze transakcije, preostali rok do dospijeća transakcije jednak je periodu potrebnom za raskid svih ugovornih obaveza odnosnog instrumenta;

Ako je transakcija strukturirana tako da se preostale izloženosti podmiruju na unaprijed utvrđene datume plaćanja i čije se odredbe uvijek ponovno utvrđuju tako da je tržišna vrijednost transakcije na te unaprijed utvrđene datume jednaka nuli, preostali rok do dospijeća transakcije jednak je roku do prvog sljedećeg datuma utvrđivanja uslova; i

Jedna poslovna godina	=	jedna godina izražena u radnim danima uz primjenu odgovarajućeg dogovora o radnim danima;

2) za transakcije uključene u skupove za netiranje iz člana 301 st. 2 i 3 ove odluke faktor prilagođavanja za efektivno dospijeće određen je na sljedeći način:

$$MF = \frac{3}{2}\sqrt{\frac{MPOR}{Jedna\ poslovna\ godina}}$$

pri čemu je:

MF	=	faktor prilagođavanja za efektivno dospijeće;
MPOR	=	period iznosa marže za rizik skupa za netiranje utvrđeno u skladu sa članom 321 st. od 3 do 8 ove odluke; i
Jedna poslovna godina	=	jedna godina izražena u radnim danima uz primjenu odgovarajućeg dogovora o radnim danima.

Pri određivanju perioda iznosa marže za rizik za transakcije između klijenta i klirinškog člana, kreditna institucija koja djeluje kao klijent ili kao klirinški član zamjenjuje minimalni period iz člana 321 stav 3 tačka 2 ove odluke periodom od pet radnih dana.

(2) Za potrebe stava 1 ovog člana preostali rok do dospijeća jednak je periodu do prvog sljedećeg datuma utvrđivanja uslova za transakcije koje su strukturirane tako da se preostale izloženosti podmiruju na unaprijed utvrđene datume plaćanja i čije se odredbe ponovno utvrđuju tako da je tržišna vrijednost ugovora na te unaprijed utvrđene datume plaćanja jednaka nuli.

Koeficijent regulatornog faktora skupa za zaštitu

Član 310

Za namjene izračunavanja uvećanja za skup za zaštitu iz čl. od 311 do 316 ove odluke koeficijent regulatornog faktora skupa za zaštitu „ϵ“ je sljedeći:

$$\epsilon = \begin{cases} 1 \text{ za skupove za zaštitu uspostavljene u skladu sa članom 304 stav 1 ove odluke} \\ 5 \text{ za skupove za zaštitu uspostavljene u skladu sa članom 304 stav 3 tačka 1 ove odluke} \\ 0{,}5 \text{ za skupove za zaštitu uspostavljene u skladu sa članom 304 stav 3 tačka 2 ove odluke} \end{cases}$$

Uvećanje za kategoriju kamatnog rizika

Član 311

(1) Za potrebe člana 305 ove odluke kreditna institucija izračunava uvećanje za kategoriju kamatnog rizika za određeni skup za netiranje na sljedeći način:

$$AddOn^{IR} = \sum_{j} AddOn_j^{IR}$$

pri čemu je:

$AddOn^{IR}$	=	uvećanje za kategoriju kamatnog rizika;
j	=	indeks koji označava sve skupove za zaštitu od kamatnog rizika utvrđene u skladu sa članom 304 stav 1 tačka 1 i članom 304 stav 3 ove odluke za skup za netiranje; i
$AddOn_j^{IR}$	=	uvećanje za skup za zaštitu kategorije kamatnog rizika j izračunato u skladu sa stavom 2 ovog člana.

(2) Kreditna institucija izračunava uvećanje za skup za zaštitu *j* kategorije kamatnog rizika na sljedeći način:

$$AddOn_j^{IR} = \epsilon_j \cdot SF^{IR} \cdot EffNot_j^{IR}$$

pri čemu je:

ϵj = koeficijent regulatornog faktora skupa za zaštitu za skup za zaštitu *j* utvrđen u skladu sa primjenljivom vrijednošću iz člana 310 ove odluke;

SF^{IR} = regulatorni faktor za kategoriju kamatnog rizika čija je vrijednost jednaka 0,5%; i

EffNot_j^{IR} = efektivni hipotetički iznos skupa za zaštitu *j* izračunat u skladu sa stavom 3 ovog člana.

(3) Za namjene izračunavanja efektivnog hipotetičkog iznosa skupa za zaštitu *j* kreditna institucija najprije raspoređuju svaku transakciju skupa za zaštitu u odgovarajući razred iz tabele i to na osnovu datuma završetka svake transakcije kako je utvđeno u članu 308 stav 1 tačka 1 ove odluke:

Tabela 2

Razred	Datum završetka (u godinama)
1	> 0 i <=1
2	> 1 i <=5
3	> 5

Kreditne institucije zatim izračunavaju efektivni hipotetički iznos skupa za zaštitu *j* u skladu sa sljedećom formulom:

$$EffNot_j^{IR} = \sqrt{(D_{j,1})^2 + (D_{j,2})^2 + 1{,}4 \cdot D_{j,1} \cdot D_{j,2} + 1{,}4 \cdot D_{j,2} \cdot D_{j,3} + 0{,}6 \cdot D_{j,1} \cdot D_{j,3}}$$

pri čemu je:

$EffNot_j^{IR}$ = efektivni hipotetički iznos skupa za zaštitu j; i
$D_{j,k}$ = efektivni hipotetički iznos razreda k skupa za zaštitu j izračunat na sljedeći način:

$$D_{j,k} = \sum_{l \,\epsilon\, Razred\ k} Rizična\ pozicija_l$$

pri čemu je:

l = indeks koji označava rizičnu poziciju.

Uvećanje za kategoriju deviznog rizika

Član 312

(1) Za potrebe člana 305 kreditna institucija izračunava uvećanje za kategoriju deviznog rizika za određeni skup za netiranje na sljedeći način:

$$AddOn^{FX} = \sum_j AddOn_j^{FX}$$

pri čemu je:

$AddOn^{FX}$ = uvećanje za kategoriju deviznog rizika;

j = indeks koji označava skupove za zaštitu od deviznog rizika utvrđene u skladu sa članom 304 stav 1 tačka 2 i članom 304 stav 3 ove odluke za skup za netiranje; i

$AddOn_j^{FX}$ = uvećanje za skup za zaštitu kategorije deviznog rizika j izračunato u skladu sa stavom 2.

(2) Kreditna institucija izračunava uvećanje za skup za zaštitu kategorije deviznog rizika j na sljedeći način:

$$AddOn_j^{FX} = \epsilon_j \cdot SF^{FX} \cdot EffNot_j^{FX}$$

pri čemu je:

ϵj = koeficijent regulatornog faktora skupa za zaštitu za skup za zaštitu j utvrđen u skladu sa članom 310 ove odluke;

SF^{FX} = regulatorni faktor za kategoriju deviznog rizika čija je vrijednost jednaka 4%;

$EffNot_j^{FX}$ = efektivni hipotetički iznos skupa za zaštitu j izračunat na sljedeći način:

$$EffNot_j^{FX} = \sum_{1\ \epsilon\ Skup\ za\ zaštitu\ j} Rizična\ pozicija_l$$

pri čemu je:

l = indeks koji označava rizičnu poziciju.

Uvećanje za kategoriju kreditnog rizika

Član 313

(1) Za potrebe stava 2 ovog člana kreditna institucija uspostavlja relevantne odnosne kreditne subjekte skupa za netiranje u skladu sa sljedećim:

1) jedan kreditni odnosni subjekat mora da postoji za svakog emitenta odnosnog dužničkog instrumenta koji je odnosni instrument za transakciju jednog subjekta raspoređenu u kategoriju kreditnog rizika; transakcije jednog subjekta raspoređuju se u isti kreditni odnosni subjekat samo ako je odnosni odnosni dužnički instrument tih transakcija emitovao isti emitent;
2) jedan kreditni odnosni subjekat mora da postoji za svaku grupu odnosnih dužničkih instrumenata ili kreditnih derivata jednog subjekta koji su odnosni instrument transakcije više subjekata raspoređeni u kategoriju kreditnog rizika; transakcije više subjekata raspoređuju se u isti kreditni odnosni subjekat samo ako grupa odnosnih odnosnih dužničkih instrumenata ili kreditnih derivata jednog subjekta tih transakcija ima iste komponente.

(2) Za potrebe člana 305 ove odluke kreditna institucija izračunava uvećanje za kategoriju kreditnog rizika za određeni skup za netiranje na sljedeći način:

$$AddOn^{Credit} = \sum_j AddOn_j^{Credit}$$

pri čemu je:

$AddOn^{Credit}$ = uvećanje za kategoriju kreditnog rizika;

j = indeks koji označava sve skupove za zaštitu od kreditnog rizika utvrđene u skladu sa članom 304 stav 1 tačka 3 i članom 304 stav 3 za skup za netiranje; i

$AddOn_j^{Credit}$= uvećanje za skup za zaštitu *j* kategorije kreditnog rizika izračunato u skladu sa stavom 3 ovog člana.

(3) Kreditna institucija izračunava uvećanje za kategoriju kreditnog rizika za skup za zaštitu *j* na sljedeći način:

$$AddOn_j^{Credit} = \epsilon_j \sqrt{\sum_k \rho_k^{Credit}\, AddOn\ Entity_k \Big)^2 + \sum_k (1-(\rho_k^{Credit})^2) \cdot\ AddOn(Entity_k)^{\ 2}}$$

pri čemu je:

$AddOn_j^{Credit}$= uvećanje za kategoriju kreditnog rizika za skup za zaštitu *j*;

ϵj = koeficijent regulatornog faktora skupa za zaštitu za skup za zaštitu j utvrđen u skladu sa članom 310;

k = indeks koji označava kreditne odnosne subjekte skupa za netiranje utvrđene u skladu sa stavom 1 ovog člana;

ρ_k^{Credit} = faktor korelacije kreditnog odnosnog subjekta k; ako je kreditni odnosni subjekat k uspostavljen u skladu sa stavom 1 tačka 1 ovog člana, ρ_k^{Credit} = 50%, ako je kreditni odnosni subjekat k uspostavljen u skladu sa stavom 1 tačka 2 ovog člana, $\rho_k^{Credit} = 80\%$; i

$AddOn(Entity_k)$ = uvećanje za kreditni odnosni subjekat k utvrđeno u skladu sa stavom 4 ovog člana.

(4) Kreditne institucije izračunavaju uvećanje za kreditni odnosni subjekat k na sljedeći način:

$$AddOn(Entity_k) = EffNot_k^{Credit}$$

pri čemu je:

$EffNot_k^{Credit}$ = efektivni hipotetički iznos kreditnog odnosnog subjekta k izračunat na sljedeći način:

$$EffNot_k^{Credit} = \sum_{l \in Kreditni\ referentni\ subjekat\ k} SF_{k,l}^{Credit} \cdot Rizična\ pozicija_l$$

pri čemu je:

l = indeks koji označava rizičnu poziciju; i

$SF_{k,l}^{Credit}$ = regulatorni faktor koji se primjenjuje na kreditni odnosni subjekat k izračunat u skladu sa stavom 5 ovog člana.

(5) Kreditna institucija izračunava regulatorni faktor koji se primjenjuje na kreditni odnosni subjekat k na sljedeći način:

1) za odnosni kreditni subjekat k uspostavljen u skladu sa stavom 1 tačka 1 ovog člana, $\boldsymbol{SF_{k,l}^{Credit}}$ raspoređuje se u jedan od šest regulatornih faktora iz tabele 3 u ovom stavu na osnovu eksterne procjene kreditnog rizika koju sprovodi odabrani ECAI odgovarajućeg pojedinačnog emitenta; za pojedinačnog emitenta za kojeg nije dostupna kreditna procjena odabranog ECAI:
   - kreditna institucija koja primjenjuje pristup iz odjeljka 3 ovog dijela odluke raspoređuje interni rejting pojedinačnog emitenta jednoj od eksternih procjena kreditnog rizika;
   - kreditna institucija koja primjenjuje pristup iz odjeljka 2 ovog dijela odluke dodjeljuje $SF_{k,l}^{Credit}$ = 0,54% tom odnosnom kreditnom subjektu; međutim, ako kreditna institucija izloženosti kreditnom riziku druge ugovorne strane tog pojedinačnog emietnta dodijeli ponder rizika u skladu sa članom 145 ove odluke, tom odnosnom kreditnom subjektu dodjeljuje se $SF_{k,l}^{Credit}$ = 1,6%;
2) za odnosni kreditni subjekat k uspostavljen u skladu sa stavom 1 tačka 2 ovog člana:
   - ako je rizična pozicija l, koja je dodijeljena odnosnom kreditnom subjektu k, kreditni indeks uključen na priznatu berzu, $SF_{k,l}^{Credit}$ raspoređuje se u jedan od dva regulatorna faktora iz tabele 4 iz ovog stava na osnovu kreditnog kvaliteta većine pojedinih komponenti;
   - ako rizična pozicija l koja je dodijeljena odnosnom kreditnom subjektu k nije navedena u ovoj tački alineja 1, $SF_{k,l}^{Credit}$ je ponderisani prosjek regulatornih faktora raspoređenih u svaku komponentu u skladu sa metodom iz tačke 1 ovog stava ako su ponderi određeni udjelom hipotetičkog iznosa komponenti u toj poziciji.

Tabela 3

stepen kreditnog kvaliteta	regulatorni faktor za transakcije jednog subjekta
1	0,38%
2	0,42%
3	0,54%
4	1,06%
5	1,6%
6	6,0%

Tabela 4

Dominantni kreditni kvalitet	Regulatorni faktor za kotirane indekse
Investicioni rejting	0,38%
Neinvesticioni rejting	1,06%

Uvećanje za kategoriju rizika vlasničkih instrumenata

Član 314

(1) Za potrebe stava 2 ovog člana kreditna institucija uspostavlja relevantne vlasničke odnosne subjekte skupa za netiranje u skladu sa sljedećim:

1) jedan vlasnički odnosni subjekat mora da postoji za svakog emitenta odnosnog vlasničkog instrumenta koji je odnosni instrument za transakciju jednog subjekta raspoređenu u kategoriju rizika vlasničkih instrumenata; transakcije jednog subjekta raspoređuju se u isti vlasnički odnosni subjekat samo ako je odnosni odnosni vlasnički instrument tih transakcija izdao isti emitent;
2) jedan vlasnički odnosni subjekat mora postojati za svaku grupu odnosnih vlasničkih instrumenata ili derivata vlasničkih instrumenata jednog subjekta koje su odnosni instrument transakcije više subjekata raspoređene u kategoriju rizika vlasničkih instrumenata; transakcije više subjekata raspoređuju se u isti vlasnički odnosni subjekat samo ako grupa odnosnih odnosnih vlasničkih instrumenata ili derivata vlasničkih instrumenata jednog subjekta tih transakcija, u zavisnosti od slučaja, ima iste komponente.

(2) Za potrebe člana 305 ove odluke kreditna institucija izračunava uvećanje za kategoriju rizika vlasničkih instrumenata za određeni skup za netiranje na sljedeći način:

$$AddOn^{Equity} = \sum_{j} AddOn_j^{Equity}$$

pri čemu je:

$AddOn^{Equity}$ = uvećanje za kategoriju rizika vlasničkih instrumenata;

j = indeks koji označava sve skupove za zaštitu od rizika vlasničkih instrumenata utvrđene u skladu sa članom 304 stav 1 tačka 4 i članom 304 stav 3 za skup za netiranje; i

$AddOn_j^{Equity}$= uvećanje za skup za zaštitu j kategorije rizika vlasničkih instrumenata izračunato u skladu sa stavom 3 ovog člana.

(3) Kreditne institucije izračunavaju uvećanje za kategoriju rizika vlasničkih instrumenata za skup za zaštitu j na sljedeći način:

$$AddOn_j^{Equity} = \epsilon_j \sqrt{\sum_k \rho_k^{Equity} \cdot AddOn\ Entity_k + \sum_k (1 - \rho_k^{Equity\ 2}) \cdot AddOn(Entity_k)^2}$$

pri čemu je:

$AddOn_j^{Equity}$ = uvećanje za kategoriju rizika vlasničkih instrumenata za skup za zaštitu j;

ϵj = koeficijent regulatornog faktora skupa za zaštitu za skup za zaštitu j utvrđen u skladu sa članom 310 ove odluke;

k = indeks koji označava vlasničke odnosne subjekte skupa za netiranje utvrđene u skladu sa stavom 1.;

ρ_k^{Equity}= faktor korelacije vlasničkog odnosnog subjekta k; ako je vlasnički odnosni subjekat k utvrđen u skladu sa stavom 1 tačka ovog člana 1, $\rho_k^{Equity} = 50\%$; ako je vlasnički odnosni subjekat k utvrđen u skladu sa stavom 1. tačkom 2, $\rho_k^{Equity} = 80\%$; i

$AddOn(Entity_k)$ = uvećanje za vlasnički odnosni subjekat k utvrđeno u skladu sa stavom 4 ovog člana.

(4) Kreditna institucija izračunava uvećanje za vlasnički odnosni subjekat k na sljedeći način:

$$AddOn(Entity_k) = SK_k^{Equity} \cdot EffNot_k^{Equity}$$

pri čemu je:

$AddOn(Entity_k)$ = uvećanje za vlasnički odnosni subjekat k;

SF_k^{Equity} = regulatorni faktor koji se primjenjuje na vlasnički odnosni subjekat k; ako je vlasnički odnosni subjekat k utvrđen u skladu sa stavom 1 tačka 1 ovog člana, $SF_k^{Equity} = 32\%$; ako je vlasnički odnosni subjekat k utvrđen u skladu sa stavom 1 tačka 2 ovog člana, SF_k^{Equity} = 20%; i

$EffNot_k^{Equity}$ = efektivni hipotetički iznos vlasničkog odnosnog subjekta k izračunat na sljedeći način:

$$EffNot_k^{Equity} = \sum_{l \in Kreditni\ referentni\ subjekt\ k} Rizična\ pozicija_l$$

pri čemu je:

l = indeks koji označava rizičnu poziciju.

Uvećanje za kategoriju robnog rizika

Član 315

(1) Za potrebe člana 305 ove odluke kreditna institucija izračunava uvećanje za kategoriju robnog rizika za određeni skup za netiranje na sljedeći način:

$$AddOn^{Com} = \sum_i AddOn_j^{Com}$$

pri čemu je:

AddOn^{Com} = uvećanje za kategoriju robnog rizika;

j = indeks koji označava skupove za zaštitu od robnog rizika utvrđene u skladu sa članom 304 stav 1 tačka 5 i članom 304 stav 3 ove odluke za skup za netiranje; i

$AddOn_j^{Com}$ = uvećanje za skup za zaštitu j kategorije robnog rizika izračunato u skladu sa stavom 4 ovog člana.

(2) U svrhu izračunavanja uvećanja za skup za zaštitu od robnog rizika za određeni skup za netiranje u skladu sa stavom 4 ovog člana kreditna institucija utvrđuje odgovarajuće robne odnosne vrste za svaki skup za zaštitu. Transakcije robnim derivatima raspoređuju se u istu robnu odnosnu vrstu samo ako je odnosni robni instrument tih transakcija iste vrste, bez obzira na lokaciju isporuke i kvalitet robnog instrumenta.

(3) Izuzetno od stava 2 ovog člana, Centralna banka može da zahtijeva da kreditna institucija, koja je u znatnoj mjeri izložena riziku osnove različitih pozicija iste vrste kako je navedeno u stavu 2 ovog člana utvrdi robne odnosne vrste za te pozicije na osnovu više karakteristika osim samo vrste odnosnog robnog instrumenta. U takvoj situaciji transakcije robnim derivatima raspoređuju se u istu robnu odnosnu vrstu samo ako su im te karakteristike identične.

(4) Kreditna institucija izračunava uvećanje za kategoriju robnog rizika za skup za zaštitu j na sljedeći način:

$$AddOn_j^{Com} = \epsilon_j \sqrt{\rho^{Com} \cdot \left(\sum_k AddOn(Type_k^j)\right)^2 + \left(1 - \rho^{Com\ 2}\right) \cdot \sum_k AddOn(Type_k^j)^2}$$

pri čemu je:

$AddOn_j^{Com}$ = uvećanje za kategoriju robnog rizika za skup za zaštitu j;

ϵj = koeficijent regulatornog faktora skupa za zaštitu za skup za zaštitu j utvrđen u skladu sa članom 310;
ρ^{Com} = faktor korelacije kategorije robnog rizika čija je vrijednost jednaka 40%;

k = indeks koji označava robne odnosne vrste skupa za netiranje utvrđene u skladu sa stavom 2; i

$AddOn(Type_k^j)$ = uvećanje za robnu odnosnu vrstu k izračunato u skladu sa stavom 5 ovog člana.

(5) Kreditna institucija izračunava uvećanje za robnu odnosnu vrstu k na sljedeći način:

$$AddOn(Type_k^j) = SF_k^{Com} \cdot EffNot_k^{Com}$$

pri čemu je:

$AddOn\ Type_k^j$ = uvećanje za robnu odnosnu vrstu k;

SF_k^{Com} = regulatorni faktor koji se primjenjuje na robnu odnosnu vrstu k; ako robna odnosna vrsta k odgovara transakcijama raspoređenim u skup za zaštitu iz člana 304 stav 1 tačka 5 alineja 1 ove odluke, osim transakcija koje se odnose na električnu energiju, SF_k^{Com} = 18%; za transakcije koje se odnose na električnu energiju SF_k^{Com} = 40%; i

$EffNot_k^{Com}$ = efektivni hipotetički iznos robne odnosne vrste k izračunat na sljedeći način:

$$EffNot_k^{Com} = \sum_{l \in Robna\ odnosna\ vrsta\ k} Rizična\ pozicija_l$$

pri čemu je:

l = indeks koji označava rizičnu poziciju.

Uvećanje za kategoriju ostalih rizika

Član 316

(1) Za potrebe člana 305 ove odluke kreditna institucija izračunava uvećanje za kategoriju ostalih rizika za određeni skup za netiranje na sljedeći način:

$$AddOn^{Ostalo} = \sum_j AddOn_j^{Ostalo}$$

pri čemu je:

$AddOn^{Ostalo}$ = uvećanje za kategoriju ostalih rizika;

j = indeks koji označava skupove za zaštitu od ostalih rizika utvrđene u skladu sa članom 304 stav 1 tačka 6 i članom 304 stavom 3 ove odluke za skup za netiranje; i

$AddOn_j^{Ostalo}$= uvećanje za kategoriju ostalih rizika za skup za zaštitu *j* izračunato u skladu sa stavom 2 ovog člana.

(2) Kreditna institucija izračunava uvećanje za kategoriju ostalih rizika za skup za zaštitu j na sljedeći način:

$$AddOn_j^{Ostalo} = \epsilon_j \cdot SF^{Ostalo} \cdot EffNot_j^{Ostalo}$$

pri čemu je:

$AddOn_j^{Ostalo}$ = uvećanje za kategoriju ostalih rizika za skup za zaštitu j;

ej = koeficijent regulatornog faktora skupa za zaštitu za skup za zaštitu j utvrđen u skladu sa članom 310; i

SF^{Ostalo} = regulatorni faktor za kategoriju ostalih rizika čija je vrijednost jednaka 8%;

$EffNot_j^{Ostalo}$ = efektivni hipotetički iznos skupa za zaštitu j izračunat na sljedeći način:

$$EffNot_j^{Ostalo} = \sum_{l \in Skup\ za\ zaštitu\ j} Rizična\ pozicija_l$$

pri čemu je:

l = indeks koji označava rizičnu poziciju.

Odsjek 4 - Pojednostavljeni standardizovani pristup za kreditni rizik druge ugovorne strane

Izračunavanje iznosa izloženosti

Član 317

(1) Kreditna institucija izračunava iznos jedne izloženosti na nivou skupa za netiranje u skladu sa odsjekom 3 ovog odjeljka, prema stavu 2 ovog člana.

(2) Iznos izloženosti skupa za netiranje izračunava se u skladu sa sljedećim zahtjevima:

1) kreditne institucije ne primjenjuju tretman iz člana 300 stav 7 ove odluke;
2) izuzetno od člana 301 stav 1 ove odluke, kreditna institucija za skupove za netiranje koji se ne navode u članu 301 stav 2 trošak zamjene izračunava u skladu sa sljedećom formulom:

$$RC = max\{CMV, 0\}$$

pri čemu je:

RC = trošak zamjene; i

CMV = sadašnja tržišna vrijednost.

3) izuzetno od člana 301 stava 2 ove odluke, za skupove za netiranje transakcija: kojima se trguje na priznatoj berzi; čije poravnanje centralno izvodi kvalifikovana centralna ugovorna strana iz člana 3 tačka 41 ove odluke ili za koje se kolateral sa drugom ugovornom stranom razmjenjuje dvostrano, kreditne institucije izračunavaju trošak zamjene u skladu sa sljedećom formulom:

$$RC = TH + MTA$$

pri čemu je:

RC = trošak zamjene;

TH = prag marže primjenljiv na skup za netiranje na osnovu ugovora o marži ispod kojeg kreditna institucija ne može da zatraži kolateral; i

MTA = najniži iznos za prenos primjenljiv na skup za netiranje na osnovu ugovora o marži;

4) izuzetno od člana 301 stav 3 ove odluke, za više skupova za netiranje koji su predmet ugovora o marži, kreditne institucije izračunavaju trošak zamjene kao zbir troškova zamjene za svaki pojedinačni skup za netiranje izračunat u skladu sa stavom 1 ovog člana kao da nijesu pokriveni iznosom marže;
5) svi skupovi za zaštitu određuju se u skladu sa članom 304 stav 1 ove odluke;
6) kreditne institucije definišu da je vrijednost multiplikatora u formuli koja se primjenjuje za izračunavanje potencijalne buduće izloženosti iz člana 305 stava 1, jednaka 1, na sljedeći način:

$$PFE = \sum_{a} AddOn^{(a)}$$

pri čemu je:

PFE = potencijalna buduća izloženost; i

$AddOn^{(a)}$ = uvećanje za kategoriju rizika „a“;

7) izuzetno od člana 307 stav 1 ove odluke, za sve transakcije kreditna institucija izračunava regulatornu deltu na sljedeći način:

$$\delta = \begin{matrix} +1 \text{ ako je transakcija duga pozicija u primarnom faktoru rizika} \\ -1 \text{ ako je transakcija kratka pozicija u primarnom faktoru rizika} \end{matrix}$$

pri čemu je:

δ = regulatorna delta;

8) formula iz člana 308 stav 1 tačka 1 ove odluke koja se primjenjuje za izračunavanje regulatornog faktora trajanja glasi na sljedeći način:

$$regulatorni\ faktor\ trajanja = E - S$$

pri čemu je:

E = period od datuma završetka transakcije do izvještajnog datuma;

S = period od datuma početka transakcije do izvještajnog datuma;

9) faktor prilagođavanja za efektivno dospijeće iz člana 309 stav 1 ove odlukeizračunava se na sljedeći način:
   - za transakcije uključene u skupove za netiranje iz člana 301 stava 1 ove odluke, MF = 1;
   - za transakcije uključene u skupove za netiranje iz člana 301 st. 2 i 3 ove odluke, MF = 0,42;

10) formula iz člana 311 stav 3 ove odluke koja se primjenjuje za izračunavanje efektivnog hipotetičkog iznosa skupa za zaštitu j glasi na sljedeći način:

$$EffNot_j^{IR} = D_{j,1} + D_{j,2} + D_{j,3}$$

pri čemu je:

$EffNot_j^{IR}$ = efektivni hipotetički iznos skupa za zaštitu j; i

$D_{j,k}$ = efektivni hipotetički iznos razreda k skupa za zaštitu j;

11) formula iz člana 313 stav 3 ove odluke koja se primjenjuje za izračunavanje uvećanja za kategoriju kreditnog rizika skupa je sljedeća:

$$AddOn_j^{Credit} = \sum_k AddOn(Entity_k)$$

pri čemu je:

$AddOn_j^{Credit}$ = uvećanje za kategoriju kreditnog rizika skupa za zaštitu j; i

$AddOn(Entity_k)$ = uvećanje za kreditni odnosni subjekat k;

12) formula iz člana 314 stav 3 ove odluke koja se primjenjuje za izračunavanje uvećanja za kategoriju rizika vlasničkih instrumenata skupa za zaštitu j je sljedeća:

$$AddOn_j^{Equity} = \sum_k AddOn(Entity_k)$$

pri čemu je:

$AddOn_j^{Equity}$ = uvećanje za kategoriju rizika vlasničkih instrumenata skupa za zaštitu j; i

$AddOn(Entity_k)$ = uvećanje za kreditni odnosni subjekat k;

13) formula iz člana 315 stav 4 ove odluke koja se primjenjuje za izračunavanje uvećanja za kategoriju robnog rizika skupa za zaštitu j je sljedeća:

$$AddOn_j^{Com} = \sum_k AddOn(Type_K^j)$$

pri čemu je:

$AddOn_j^{Com}$ = uvećanje za kategoriju robnog rizika skupa za zaštitu j; i

$AddOn(Type_k^j)$ = uvećanje za robnu odnosnu vrstu k.

Odsjek 5 – Metoda originalne izloženosti

Izračunavanje iznosa izloženosti

Član 318

(1) Kreditna institucija može da izračuna iznos jedne izloženosti za sve transakcije u okviru sporazuma o netiranju ako su ispunjeni svi uslovi iz člana 300 stav 1 ove odluke, a ako to nije slučaj, kreditna institucija izračunava iznos izloženosti odvojeno za svaku transakciju koja se tretira kao poseban skup za netiranje.

(2) Iznos izloženosti skupa za netiranje ili transakcije dobija se množenjem zbira sadašnjeg troška zamjene i potencijalne buduće izloženosti faktorom 1,4.

(3) Sadašnji trošak zamjene iz stava 2 ovog člana izračunava se na sljedeći način:

1) za skupove za netiranje transakcija kojima se trguje na priznatoj berzi i transakcija čije poravnanje centralno izvodi kvalifikovana centralna ugovorna strana iz člana 3 tačka 41 ove odluke ili čiji se kolateral bilateralno razmjenjuje sa drugom ugovornom stranom kreditna institucija primjenjuje sljedeću formulu:

$$RC = TH + MTA$$

pri čemu je:

RC = trošak zamjene;

TH = prag marže primjenljiv na skup za netiranje na osnovu ugovora o marži ispod kojeg kreditna institucija ne može da zatraži kolateral; i

MTA = najniži iznos za prenos primjenljiv na skup za netiranje na osnovu ugovora o marži;

2) za sve ostale skupove za netiranje ili pojedinačne transakcije kreditna institucija primjenjuju sljedeću formulu:

$$RC = max\{CMV, 0\}$$

pri čemu je:

RC = trošak zamjene; i

CMV = sadašnja tržišna vrijednost.

Kreditna institucija za potrebe izračunavanja sadašnjeg troška zamjene ažurira sadašnje tržišne vrijednosti najmanje jednom mjesečno.

(4) Kreditna institucija izračunava potencijalnu buduću izloženost iz stava 2 ovog člana na sljedeći način:
1) potencijalna buduća izloženost skupa za netiranje zbir je potencijalne buduće izloženosti svih transakcija uključenih u skup za netiranje, izračunate u skladu sa tačkom 2 ovog stava;
2) potencijalna buduća izloženost pojedinačne transakcije je njen hipotetički iznos pomnožen:
   - proizvodom 0,5% i preostalog roka do dospijeća transakcije, izraženog u godinama za ugovore o kamatnim derivatima;
   - proizvodom 6% i preostalog roka do dospijeća transakcije, izraženog u godinama za ugovore o kreditnim derivatima;
   - 4% za valutne derivate;
   - 18% za derivate na zlato i robne derivate koji nijesu derivati električne energije;
   - 40% za derivate električne energije;
   - 32% za vlasničke derivate;

3) hipotetički iznos iz tačke 2 ovog stava određuje se u skladu sa članom 308 st. 2 i 3 ove odluke za sve derivate iz te tačke; osim toga, hipotetički iznos derivata iz ovog stava tačke 2 al. od 3 do 6 određuje se u skladu sa članom 308 stav 1 tač. 2 i 3 ove odluke;
4) potencijalna buduća izloženost skupova za netiranje iz stava 3 tačka 1 ove odluke množi se sa 0,42.

(5) Pri izračunavanju potencijalne izloženosti kamatnih i kreditnih derivata u skladu sa stavom 4 tačka 2 al. 1 i 2 ovog člana, kreditna institucija može da primjenjuje izvorni rok dospijeća umjesto preostalog roka do dospijeća ugovorâ.

Odsjek 6 – Metod internog modela (IMM)

Odobrenje za primjenu metoda internog modela (IMM)

Član 319

(1) Centralna banka će odobriti kreditnoj instituciji, ako ocijeni da ispunjava zahtjev iz stava 2 ovog člana, primjenu metoda internog modela za obračun iznosa izloženosti za bilo koje od sljedećih transakcija:
1) transakcije iz člana 297 stav 6 tačka 1 ove odluke;
2) transakcije iz člana 297 stav 6 tač. 2, 3 i 4 ove odluke;
3) transakcije iz člana 297 stav 6 tač. 1 do 4 ove odluke.

(2) Ako je kreditna institucija dobila odobrenje za primjenu IMM-a za obračun iznosa izloženosti po bilo kojoj od transakcija iz stava 1 tač. 1 do 3 ovog člana, može primjenjivati IMM i za transakcije iz člana 297 stav 6 tačka 5 ove odluke.

(3) Izuzetno od člana 297 st. 1 do 5 ove odluke, kreditna institucija može da odluči da ne primjenjuje tu metodu na izloženosti koje nijesu značajne ni po visini ni po riziku i u tom slučaju kreditna institucija na te izloženosti primjenjuje jedan od metoda iz odsjeka 3 do 5 ovog odjeljka ako su ispunjeni odgovarajući zahtjevi za svaki pristup.

(4) Centralna banka će dati odobrenje kreditnoj instituciji za primjenu IMM za izračunavanja iz stava 1 ovog člana, samo ako je kreditna institucija dokazala da ispunjava zahtjeve iz ovog odsjeka i ako je Centralna banka provjerila da su sistemi kreditne institucije za upravljanje kreditnim rizikom druge ugovorne strane pouzdani i adekvatno sprovedeni.

(5) Za sve transakcije OTC derivatima i transakcije sa dugim rokom poravnanja za koje kreditna institucija nije dobila odobrenje iz stava 1 ovog člana za primjenu IMM-a, kreditna institucija primjenjuje metode iz odsjeka 3 ovog odjeljka, a ti metodi se mogu primjenjivati trajno u kombinaciji u okviru grupe.

(6) Centralna banka može odobriti kreditnoj instituciji da u ograničenom periodu postupno uvede IMM za različite vrste transakcija i u tom slučaju tokom perioda postupnog uvođenja modela kreditna institucija može da primjenjuje metode iz Odsjeka 3 ili 5 ovog odjeljka za one transakcije za koje ne primjenjuju IMM.

(7) Za sve transakcije sa OTC derivatima i transakcije sa dugim rokom poravnanja za koje kreditna institucija nije dobila odobrenje iz stava 1 ovog člana za primjenu IMM-a, kreditna institucija primjenjuje metode iz odsjeka 3 ili 5 ovog odjeljka.

(8) Kreditna institucija koja je u skladu sa stavom 1 ove odluke dobila odobrenje za primjenu IMM-može se vratiti na primjenu metoda iz Odsjeka 3 ili 5 ovog odjeljka, samo uz odobrenje Centralne banke.

(9) Centralna banka će izdati odobrenje iz stava 7 ovog člana samo ako kreditna institucija dokaže da ima opravdane razloge za primjenu metoda iz Odsjeka 3 ili 5 ovog odjeljka.

(10) Ako kreditna institucija prestane da ispunjava zahtjeve iz ovog odsjeka, dužna je da o tome obavijesti Centralnu banku i:

1) dostavi plan za blagovremeno ponovno usklađivanje sa tim zahtjevima; i
2) dokaže da efekti neispunjavanja zahtjeva nijesu značajni.

Iznos izloženosti

Član 320

(1) Ako je kreditna institucija dobila odobrenje u skladu sa članom 319 stav 1 ove odluke da primjenjuje IMM za izračunavanje iznosa izloženosti pojedinih ili svih transakcija iz tog stava, određuje te iznose izloženosti na nivou skupa za netiranje. Model koji kreditna institucija primjenjuje za te potrebe mora da obezbijedi:

1) tačno definisanje predviđene raspodjele za promjene tržišne vrijednosti pojedinog skupa za netiranje, koje proizilaze iz zajedničkih promjena relevantnih tržišnih varijabli, kao što su kamatne stope i devizni kursevi;
2) izračunavanje iznosa izloženosti za skup za netiranje na svaki od budućih datuma na osnovu zajedničkih promjena tržišnih varijabli.

(2) Kako bi model obuhvatio efekte pokrivenosti maržom, model vrijednosti kolaterala mora da ispunjava kvantitativne i kvalitativne zahtjeve i zahtjeve u smislu podataka za IMM u skladu sa ovim odsjekom, a kreditna institucija može da u svoje predviđene raspodjele za promjene tržišne vrijednosti pojedinog skupa za netiranje uključi samo priznati finansijski kolateral iz čl. 216, 217 i 335 stav 2 tač. 2 i 3 ove odluke.

(3) Kapitalni zahtjev za kreditni rizik druge ugovorne strane u odnosu na izloženosti kreditnom riziku druge ugovorne strane za koje kreditna institucija primjenjuje IMM predstavlja veći od sljedeća dva iznosa:

1) kapitalni zahtjev za te izloženosti izračunat na osnovu efektivnog EPE-a primjenom sadašnjih tržišnih podataka;
2) kapitalni zahtjev za te izloženosti izračunat na osnovu efektivnog EPE-a primjenom jedinstvene dosljedne kalibracije stresa za sve izloženosti kreditnom riziku druge ugovorne strane na koje se primjenjuje IMM.

(4) Kreditna institucija izračunava iznos izloženosti, osim za druge ugovorne strane kod kojih je utvrđen specifični rizik inverzije i koje su obuhvaćene članom 327 st. 5 i 6 ove odluke, kao proizvod parametra alfa (α) i efektivnog EPE-a, primjenom sljedeće formule:

$$Iznos\ izloženosti = \alpha \cdot efektivni\ EPE$$

pri čemu je:

α	=	1,4 – osim ako Centralna banka zahtijeva veći parametar *α* ili dozvoljava kreditnoj instituciji da koristi sopstvene procjene u skladu sa stavom 9 ovog člana;
Efektivni EPE	-	izračunava se procjenom očekivane izloženosti (EE_t) koja je prosječna izloženost na budući datum *t*, pri čemu je prosjek uzet na osnovu mogućih budućih vrijednosti relevantnih faktora tržišnog rizika, a model procjenjuje EE za niz budućih datuma t_1, t_2, t_3, itd.

(5) Efektivni EE rekurzivno se izračunava primjenom sljedeće formule:

$$Efektivni\ EE_{tk} = max\ Efektivni\ EE_{tk-1}, EE_{tk}$$

pri čemu je:
sadašnji datum označen kao t_0;
Efektivni EEt_0 jednak sadašnjoj izloženosti.

(6) Efektivni EPE jednak je prosjeku efektivnog EE-a tokom prve godine buduće izloženosti, a ako svi ugovori u skupu za netiranje dospijevaju u roku kraćem od godinu dana, EPE je prosjek EE-a u periodu do dospijeća svih ugovora iz skupa za netiranje. Efektivni EPE izračunava se kao ponderisani prosjek efektivnog EE-a primjenom sljedeće formule:

$$Efektivni\ EPE = \frac{1}{min\ 1\ god, dospijeće} \cdot \sum_{k-1}^{min\ 1\ god, dospijeće} Efektivni\ EE_{tk} \cdot \Delta\ t_k$$

pri čemu ponderi $\Delta\ t_k = t_k - t_{k-1}$ predstavljaju slučaj kada se buduće izloženosti izračunavaju na datume koji nijesu ravnomjerno raspoređeni.

(7) Kreditna institucija izračunava mjere EE-a ili najveću očekivanu izloženost na osnovu raspodjele izloženosti koja uzima u obzir moguća odstupanja od normalne raspodjele izloženosti.

(8) Kreditna institucija može da koristi mjeru raspodjele izračunatu primjenom IMM-a koja je konzervativnija od parametra α pomnoženog efektivnim EPE-om izračunatim u skladu sa jednačinom iz stava 4 ovog člana za svaku drugu ugovornu stranu.

(9) Izuzetno od stava 4 ovog člana, Centralna banka može odobriti kreditnoj instituciji da primjenjuje sopstvene procjene parametra alfa (α) ako je:
1) parametar alfa jednak koeficijentu internog kapitala koji proizilazi iz potpune simulacije izloženosti kreditnom riziku druge ugovorne strane za sve druge ugovorne strane (brojilac) i internog kapitala izračunatog na osnovu EPE-a (imenilac), s tim što kad se parametar alfa procjenjuje u skladu sa ovim stavom, ne može biti manji od 1,2; i
2) u imeniocu se EPE koristi kao da se radi o fiksnom preostalom iznosu.

(10) Za potrebe procjene parametra alfa u skladu sa stavom 9 ovog člana:
1) kreditna institucija obezbjeđuje da su brojilac i imenilac izračunati na način koji je usklađen sa metodologijom modeliranja, specifikacijom parametara i sastavom portfolija.
2) pristup koji se primjenjuje u procjeni parametra alfa mora se zasnivati na pristupu internog kapitala kreditne institucije, mora biti primjereno dokumentovan i podlijegati nezavisnoj validaciji;
3) kreditna institucija provjerava svoje procjene parametra alfa najmanje jednom kvartalno, a češće ako se sastav portfolija mijenja tokom vremena;
4) kreditna institucija procjenjuje i rizik modela.

(11) Kreditna institucija je dužna da dokaže Centralnoj banci da njene interne procjene parametra alfa u brojiocu obuhvataju značajne izvore zavisnosti raspodjele tržišnih vrijednosti transakcija ili portfolija transakcija za sve druge ugovorne strane, a interne procjene parametra alfa uzimaju u obzir granularnost portfolija.

(12) Pri superviziji primjene procjena u skladu sa stavom 9 ovog člana, Centralna banka uzima u obzir značajne razlike u procjenama parametra alfa koje proizilaze iz potencijalno pogrešnih specifikacija u modelima koji se koriste kao brojilac, naročito kad je prisutna konveksnost.

(13) Volatilnosti i korelacije faktora tržišnog rizika koje se koriste u zajedničkom modeliranju tržišnog i kreditnog rizika se, prema potrebi, prilagođavaju zavisno od faktora kreditnog rizika kako bi odražavale potencijalno povećanje volatilnosti ili korelacije u uslovima ekonomske recesije.

Iznos izloženosti za skupove za netiranje koji su predmet ugovora o marži

Član 321

(1) Ako je skup za netiranje predmet ugovora o marži i ako se njegova tržišna vrijednost utvrđuje na dnevnoj osnovi, kreditna institucija može da koristi jednu od sljedećih mjera EPE-a:
1) efektivni EPE, izračunat bez uzimanja u obzir bilo kakvog kolaterala koji se drži ili daje kao marža, uvećan za bilo koji kolateral koji je dat drugoj ugovornoj strani nezavisno od procesa vrednovanja na dnevnoj osnovi i utvrđivanja pokrivenosti maržom ili sadašnjoj izloženosti;
2) faktor uvećanja koji odražava moguće povećanje izloženosti tokom perioda marže za rizik, uvećan za veći od sljedeća dva iznosa:
   – sadašnje izloženosti, uključujući sav kolateral koji se drži ili je dat, osim kolaterala na osnovu kojeg se mora izvršiti plaćanje ili spornog kolaterala;
   – najveće neto izloženosti, uključujući kolateral na osnovu ugovora o marži, koja ne bi pokrenula plaćanja na osnovu kolaterala. Ovaj iznos odražava sve primjenljive pragove, najniži iznos marže koji će se razmijeniti između ugovornih strana, nezavisne iznose i inicijalne marže na osnovu ugovora o marži;
3) ako model pri procjeni EE-a obuhvata efekte pokrivenosti maržom, kreditna institucija može, uz odobrenje Centralne banke da koristiti model izračunate mjere EE-a direktno u jednačini iz člana 320 stav 5 ove odluke, a Centralna banka će izdati takvo odobrenje samo ako je potvrdila da model pravilno obuhvata efekte pokrivenosti maržom prilikom procjene EE-a.

(2) Za potrebe stava 1 tačka 2 ovog člana:
1) kreditna institucija izračunava faktor uvećanja kao očekivanu pozitivnu promjenu tržišne vrijednosti transakcija tokom perioda marže za rizik;

2) promjene u vrijednosti kolaterala moraju se odražavati primjenom pristupa regulatornih korektivnih faktora u skladu sa Odjeljkom 4 odsjek 3 ove glave ili sopstvenih procjena korektivnih faktora složenog metoda finansijskog kolaterala, s tim da se tokom perioda marže za rizik ne predviđaju nikakva plaćanja na osnovu kolaterala.
3) period marže za rizik podložan je minimalnim periodima iz st. 3, 4, 7 i 8 ove odluke.

(3) Za transakcije koje su predmet utvrđivanja marže na dnevnoj osnovi a čija se tržišna vrijednost utvrđuje na dnevnoj osnovi, period marže za rizik za potrebe modeliranja iznosa izloženosti u ugovorima o marži ne smije biti kraći od:
1) pet radnih dana za skupove za netiranje koji se sastoje samo od repo transakcija, transakcija pozajmljivanja hartija od vrijednosti ili robe drugoj ugovornoj strani ili od druge ugovorne strane i transakcija kreditiranja na marži;
2) 10 radnih dana za sve ostale skupove za netiranje.

(4) Izuzetno od stava 3 tač. tač 1 i 2 ovog člana:
1) za sve skupove za netiranje kod kojih je broj trgovanja u bilo kojem trenutku tokom kvartala veći od 5.000, period marže za rizik za sljedeći kvartal ne smije biti kraći od 20 radnih dana, s tim što se ovaj izuzetak ne primjenjuje na izloženosti iz trgovanja kreditnih institucija;
2) za skupove za netiranje koji sadrže jedno ili više trgovanja koja uključuju nelikvidni kolateral ili OTC derivat koji se ne može lako zamijeniti, period marže za rizik ne smije biti kraći od 20 radnih dana.

(5) Kreditna institucija određuje da li je kolateral nelikvidan ili da OTC derivati ne mogu biti lako zamijenjeni u stresnim tržišnim uslovima koje karakteriše nepostojanje trajno aktivnih tržišta gdje bi druga ugovorna strana mogla, u roku od najviše dva dana, dobiti nekoliko kotacija cijena koje ne bi uticale na tržište i ne bi bile cijene koje bi odražavale diskont na tržištu (u slučaju kolaterala) ili premiju (u slučaju OTC derivata).

(6) Kreditna institucija razmatra da li su trgovanja ili hartije od vrijednosti koje drži kao kolateral koncentrisani kod pojedine druge ugovorne strane i da li bi u slučaju da ta druga ugovorna strana izađe sa tržišta kreditna institucija mogla nadomjestiti ta trgovanja ili hartije od vrijednosti.

(7) Ako je kreditna institucija bila uključena u više od dva spora o pozivima za uplatu marže u vezi sa pojedinim skupom za netiranje tokom dva prethodna kvartala, a ti su sporovi trajali duže od primjenljivog perioda marže za rizik iz st. 3 i 4 ovog člana, kreditna institucija primjenjuje period marže za rizik koji je najmanje dvaput duži od perioda iz st. 3 i 4 ovog člana za taj skup za netiranje u sljedeća dva kvartala.

(8) Kada se marža ponovo utvrđuje sa učestalošću od N dana, period marže za rizik najmanje je jednak periodu iz st. 3 i 4 ovog člana, F, uvećanom za N dana i umanjenom za jedan dan, odnosno:

$$\textit{period marže za rizik} = F + N - 1.$$

(9) Ako interni model uključuje efekat pokrivenosti maržom na promjene u tržišnoj vrijednosti skupa za netiranje, kreditna institucija modelira kolateral, izuzev gotovinskog kolaterala koji je u istoj valuti kao izloženost, zajedno sa izloženošću pri obračunu iznosa izloženosti za transakcije s OTC derivatima i transakcije finansiranja hartijama od vrijednosti.

(10) Ako kreditna institucija nije u mogućnosti da modelira kolateral zajedno sa izloženošću, pri obračunu iznosa izloženosti za transakcije sa OTC derivatima i transakcije finansiranja hartijama od vrijednosti ne smije priznavati efekat kolaterala, izuzev gotovinskog kolaterala koji je u istoj valuti kao izloženost, osim ako primjenjuje korektivne faktore koji ispunjavajustandarde složenog metoda finansijskog kolaterala sa sopstvenim procjenama korektivnih faktora ili pristup standardnih regulatornih korektivnih faktora u skladu sa odjeljkom 4 ove glave.

(11) Kreditna institucija koja primjenjuje IMM dužna je da u svojim modelima zanemari efekat smanjenja iznosa izloženosti zbog bilo koje klauzule u ugovoru o kolateralu koja zahtijeva primanje kolaterala u trenutku pogoršanja kreditnog kvaliteta druge ugovorne strane.

Upravljanje kreditnim rizikom druge ugovorne strane – politike, procesi i sistemi

Član 322

(1) Kreditna institucija je dužna da uspostavi i održava sistem upravljanja kreditnim rizikom druge ugovorne strane koji se sastoji od:
1) politika, procesa i sistema kojima se obezbjeđuje identifikovanje, mjerenje, upravljanje, odobravanje i interno izvještavanje o kreditnom riziku druge ugovorne strane;
2) postupaka kojima se obezbjeđuje usklađenost sa tim politikama, procesima i sistemima.

(2) Politike, procesi i sistemi iz stava 1 tačka 1 ovog člana moraju biti jasni i pouzdani, cjelovito sprovedeni i dokumentovani, a dokumentacija uključuje objašnjenje empirijskih tehnika koje se primjenjuju za mjerenje kreditnog rizika druge ugovorne strane.

(3) Sistem upravljanja kreditnim rizikom druge ugovorne strane utvrđen stavom 1 ovog člana treba da uzima u obzir tržišni rizik, rizik likvidnosti, pravni i operativni rizik, koji mogu da budu povezani sa kreditnim rizikom druge ugovorne strane, a taj sistem treba naročito da obezbijedi da kreditna institucija poštuje sljedeće principe:

1) prije ugovaranja transakcija procjenjuje kreditnu sposobnost druge ugovorne strane;
2) uzima u obzir rizik poravnanja i kreditni rizik prije poravnanja;
3) upravlja tim rizicima koliko je moguće cjelovito na nivou svake druge ugovorne strane, uzimajući u obzir ukupnu izloženost kreditnom riziku druge ugovorne strane i ostale kreditne izloženosti na nivou cijelog društva.

(4) Kreditna institucija je dužna da obezbijedi da njen sistem upravljanja rizikom druge ugovorne strane obuhvati povezanost sa rizikom likvidnosti, a naročito:
1) potencijalnim pozivima za uplatu marže zbog promjena varijabilne marže ili drugih vrsta marže, kao što su inicijalna ili nezavisna marža, u uslovima nepovoljnih šokova na tržištu;
2) potencijalnim pozivima za povraćaj viška kolaterala koji su dale druge ugovorne strane;
3) pozivima koji proizilaze iz potencijalnog pogoršanja eksterne procjene kreditnog kvaliteta same kreditne institucije.

(5) Kreditna institucija je dužna da obezbijedi da su priroda i period ponovnog korišćenja kolaterala u skladu sa njenim likvidnosnim potrebama i da ne ugrožavaju njenu sposobnost da blagovremeno pruži ili vrati kolateral.

(6) Upravni odbor i više rukovodstvo kreditne institucije treba da su aktivno uključeni u upravljanje kreditnim rizikom druge ugovorne strane i da za to obezbjeđuju adekvatna sredstva, a više rukovodstvo mora biti upoznato sa ograničenjima i pretpostavkama modela i njihovim uticajem na pouzdanost rezultata modela putem formalnog procesa i mora biti svjesno i neizvjesnosti tržišnog okruženja i operativnih problema i kako se to odražava na model.

(7) Dnevni izvještaji o izloženosti kreditne institucije riziku druge ugovorne strane iz člana 323 stav 2 tačka 2 ove odluke dostavljaju se članovima organa upravljanja kreditne institucije koji imaju ovlašćenje za ograničavanje i smanjivanje potencijalne izloženosti kreditne institucije po osnovu transakcija sa kojima su se saglasili zaposleni ovlašćeni za odobravanje plasmana ili zaposleni ovlašćeni za ugovaranje tržišnih transakcija, kao i za ograničavanje i smanjivanje ukupne izloženosti kreditne institucije ovom riziku.

(8) Sistem upravljanja kreditnim rizikom druge ugovorne strane koji je uspostavljen u skladu sa stavom 1 ovog člana mora na odgovarajući način da uzima u obzir interne kreditne limite i limite trgovanja. Kreditni limiti i limiti trgovanja moraju biti povezani sa modelom za mjerenje rizika kreditne institucije na dosljedan način, razumljiv zaposlenima u kreditnoj instituciji koji su odgovorni za zauzimanje pozicija i upravljanje pozicijama i višem rukovodstvu, a kreditna institucija mora da ima formalne procedure kojima se odgovarajući nivo rukovodstva izvještava o prekoračenjima limita rizika.

(9) Sistem mjerenja izloženosti kreditne institucije kreditnom riziku druge ugovorne strane obuhvata dnevno i intradnevno korišćenje kreditnih linija.

(10) Kreditna institucija je dužna da:
1) mjeri trenutnu izloženost prije smanjenja za iznos kolaterala i nakon uključenog kolaterala;
2) na nivou pojedinog portfolija i na nivou pojedine druge ugovorne strane izračunava i prati najveću očekivanu izloženost ili potencijalnu buduću izloženost u intervalima pouzdanosti koje je sama odabrala;
3) vodi računa o velikim pozicijama i o koncentraciji pozicija, između ostalog i prema grupama povezanih drugih ugovornih strana, prema privrednoj grani i prema tržištu.

(11) Kreditna institucija je dužna da uspostavl i održava rutinski i strog program stresnog testiranja, čije rezultate redovno, a najmanje jednom kvartalno, provjerava više rukovodstvo, a to testiranje treba da se odražava u politikama i limitima koje organ upravljanja ili više rukovodstvo određuje u smislu kreditnog rizika druge ugovorne strane, a oko testiranje otpornosti na stres pokaže naročitu osjetljivost na određenu kombinaciju okolnosti, kreditna institucija treba da preduzme hitne postupke za upravljanje tim rizicima.

Organizacione strukture za upravljanje kreditnim rizikom druge ugovorne strane

Član 323

(1) Kreditna institucija koja primjenjuje IMM dužna je da uspostavi i održava:
1) organizacionu jedinicu za kontrolu rizika koja ispunjava uslove iz stava 2 ovog člana; i
2) organizacionu jedinicu za upravljanje kolateralom koja ispunjava uslove iz stava 3 ovog člana.

(2) Organizaciona jedinica za kontrolu rizika odgovorna je za razvoj i sprovođenje upravljanja kreditnim rizikom druge ugovorne strane, uključujući početnu i kontinuiranu validaciju modela, a dužna je da obavlja sljedeće funkcije i ispunjava sljedeće zahtjeve:
1) odgovorna je za uređivanje i sprovođenje sistema za upravljanje kreditnim rizikom druge ugovorne strane;
2) izrađuje dnevne izvještaje o izlaznim rezultatima modela za mjerenje rizika kreditne institucije i analizira te rezultate, a analiza uključuje procjenu odnosa između mjera iznosa izloženosti kreditnom riziku druge ugovorne strane i limita trgovanja;
3) provjerava cjelovitost ulaznih podataka modela za mjerenje rizika kreditne institucije i priprema i analizira izvještaje o rezultatima dobijenih modelom, uključujući procjenu odnosa između iznosa izloženosti riziku i kreditnih limita, kao i limita trgovanja;
4) nezavisna je od jedinica odgovornih za izloženosti iz transakcija ugovaranja, obnavljanja i trgovanja i oslobođena neprimjerenog uticaja;

5) ima zaposlene koji imaju odgovarajuća stručna znanja i iskustvo;
6) neposredno izvještava više rukovodstvo kreditne institucije;
7) njen rad uključen je u proces upravljanja kreditnim rizikom kreditne institucije na dnevnoj osnovi; i
8) njeni rezultati uključeni su u proces planiranja, praćenja i kontrole izloženosti kreditne institucije kreditnom riziku i njenog ukupnog rizičnog profila.

(3) Organizaciona jedinica za upravljanje kolateralom:
1) izračunava i upućuje pozive za uplatu marže, upravlja sporovima o pozivima za uplatu marže i na dnevnoj osnovi tačno izvještava o nezavisnim iznosima, inicijalnim maržama i varijacijskim maržama;
2) kontroliše cjelovitost podataka koji se primjenjuju za upućivanje poziva za uplatu marže i obezbjeđuje da su podaci dosljedni i redovno usklađeni sa svim relevantnim izvorima podataka u okviru kreditne institucije;
3) prati obim ponovnog korišćenja kolaterala i svih promjena u pravima kreditne institucije na kolateral koji je dala, ili u vezi sa tim kolateralom;
4) izvještava odgovarajući nivo rukovodstva o vrstama kolaterala koji se ponovo koriste i o uslovima takvog ponovnog korišćenja, uključujući instrumente, kreditni kvalitet i dospijeće;
5) prati koncentraciju prema pojedinim vrstama kolaterala koje je kreditna institucija primila;
6) redovno, a najmanje jednom kvartalno, izvještava više rukovodstvo o informacijama o upravljanju kolateralom, uključujući informacije o vrstama kolaterala koji je primljen i dat, veličini i roku dospijeća kolaterala i o uzrocima sporova o pozivima za uplatu marže, a to interno izvještavanje mora da odražava trendove navedenih pokazatelja.

(4) Više rukovodstvo je dužno da organizacionoj jedinici za upravljanje kolateralom dodjeljuje dovoljno resursa, kako bi njeni sistemi postigli odgovarajući nivo operativne uspješnosti, u smislu blagovremenosti i tačnosti poziva za uplatu marže koje upućuje kreditna institucija i blagovremenog odgovora kreditne institucije na pozive za uplatu marže koje upućuju njene druge ugovorne strane.

(5) Više rukovodstvo treba da obezbijedi da organizaciona jedinica iz stava 1 tačka 2 ovog člana ima zaposlene koji imaju odgovarajuća stručna znanja i iskustvo da mogu blagovremeno obraditi pozive i sporove, čak i u slučaju ozbiljne krize na tržištu, kako bi kreditna institucija mogla da ograničiti broj velikih sporova nastalih zbog obima trgovanja.

Provjera sistema za upravljanje kreditnim rizikom druge ugovorne strane

Član 324

(1) Kreditna institucija je dužna da, u okviru postupaka interne revizije, redovno vrši nezavisne provjere svog sistema upravljanja kreditnim rizikom druge ugovorne strane.

(2) Provjera iz stava 1 ovog člana uključuje i aktivnosti organizacione jedinice za kontrolu rizika i organizacione jedinice za upravljanje kolateralom u skladu sa članom 323 ove odluke, a minimalno obuhvata:
1) primjerenost dokumentacije koja se odnosi na sistem i proces upravljanja kreditnim rizikom druge ugovorne strane u skladu sa članom 322 ove odluke;
2) organizaciju jedinice za kontrolu kreditnog rizika druge ugovorne strane u skladu sa članom 323 stav 1 tačka 1 ove odluke;
3) organizaciju jedinice za upravljanje kolateralom u skladu sa članom 323 stav 1 tačka 2 ove odluke;
4) uključivanje iznosa izloženosti kreditnom riziku druge ugovorne strane u upravljanje rizicima na dnevnoj osnovi;
5) postupak odobravanja za modele mjerenja rizika i sisteme vrednovanja koje koriste zaposleni u jedinicama za trgovanje i jedinica za podršku poslovanju;
6) validaciju svake značajne promjene u procesu mjerenja kreditnog rizika druge ugovorne strane;
7) obuhvat kreditnog rizika druge ugovorne strane obuhvaćenog modelom mjerenja rizika;
8) cjelovitost sistema izvještavanja rukovodstva;
9) tačnost i potpunost podataka koji se odnose na izloženost kreditnom riziku druge ugovorne strane;
10) tačnost korišćenja pravnih termina u sporazumima o kolateralu i sporazumima o netiranju pri mjerenju iznosa izloženosti;
11) provjeru dosljednosti, blagovremenosti i pouzdanosti izvora podataka na kojima se zasnivaju modeli, uključujući nezavisnost tih izvora podataka;
12) tačnost i prikladnost pretpostavki koje se odnose na volatilnost i korelacije;
13) tačnost obračuna vrednovanja i transformacije rizika;
14) provjeru tačnosti modela učestalim sprovođenjem retroaktivnog testiranja u skladu sa članom 329 stav 1 tač. 2 do 5 ove odluke;
15) usklađenost jedinice za kontrolu kreditnog rizika druge ugovorne strane i jedinice za upravljanje kolateralom sa relevantnim regulatornim zahtjevima.

Test upotrebljivosti

Član 325

(1) Kreditna institucija treba da obezbijedi da je raspodjela izloženosti dobijena modelom koji se primjenjuje za obračun efektivnog EPE-a uključena u proces upravljanja kreditnim rizikom druge ugovorne strane na dnevnoj osnovi i da se

rezultati modela uzimaju u obzir pri kreditnom odobravanju, upravljanju kreditnim rizikom druge ugovorne strane, internom raspoređivanju kapitala i korporativnom upravljanju.

(2) Kreditna institucija treba da dokaže Centralnoj banci da je najmanje godinu dana prije dobijanja odobrenja za primjenu IMM-a, u skladu sa članom 319 ove odluke, primjenljivala model za obračun raspodjele izloženosti na kojoj se zasniva obračun EPE-a koji u suštini zadovoljava zahtjeve iz ovog odsjeka.

(3) Model koji se koristi za određivanje raspodjele izloženosti prema kreditnom riziku druge ugovorne strane mora biti sastavni dio sistema upravljanja kreditnim rizikom druge ugovorne strane u skladu sa članom 322 ove odluke, a taj sistem treba da obuhvata mjerenje iskorišćenosti kreditnih linija, uzimajući u obzir zbir izloženosti kreditnom riziku druge ugovorne strane i ostalih kreditnih izloženosti i interno raspoređivanje kapitala.

(4) Kreditna institucija je dužna da, pored izračunavanja EPE-a, mjeri sadašnje izloženosti i upravlja sadašnjim izloženostima, a prema potrebi, kreditna institucija mjeri sadašnju izloženost i prije smanjenja za iznos kolaterala i nakon uključenog kolaterala (bruto i neto izloženost u odnosu na kolateral). Test upotrebljivosti smatra se zadovoljavajućim ako kreditna institucija koristi i druge mjere kreditnog rizika druge ugovorne strane, kao što su najviša izloženost koja se zasniva na raspodjeli izloženosti dobijenoj istim modelom kojim se koristi za obračun EPE-a.

(5) Kreditna institucija je dužna da ima sisteme koji imaju sposobnost dnevne procjene EE-a, osim ako Centralnoj banci dokaže da njena izloženost kreditnom riziku druge ugovorne strane opravdava obračun EE-a u dužim vremenskim intervalima.

(6) Kreditna institucija procjenjuje EE za period koji adekvatno odražava vremensku strukturu budućih novčanih tokova i dospijeća ugovora, i to na način koji je usklađen sa značajnošću i strukturom izloženosti.

(7) Izloženost se mjeri, prati i kontroliše tokom trajanja svih ugovora u skupu za netiranje, a ne samo tokom perioda od jedne godine.

(8) Kreditna institucija je dužna da ima postupke za utvrđivanje i kontrolu rizika druge ugovorne strane u slučajevima gdje je izloženost duža od jedne godine. Predviđeno povećanje izloženosti uključuje se u model obračuna internog kapitala kreditne institucije.

Testiranje otpornosti na stres

Član 326

(1) Kreditna institucija je dužna da ima sveobuhvatan program stresnog testiranja za kreditni rizik druge ugovorne strane, koji se koristi i pri procjeni kapitalnih zahtjeva za kreditni rizik druge ugovorne strane, a koji je usklađen sa zahtjevima iz st. 2 do 11 ovog člana.

(2) Testiranje treba da obuhvati i utvrđivanje mogućih događaja ili budućih promjena ekonomskih uslova koji mogu imati nepovoljne efekte na kreditnu izloženost kreditne institucije, kao i procjenu njene sposobnosti prilagođavanja takvim promjenama.

(3) Mjerenje stresa u okviru programa stresnog testiranja iz stava 1 ovog člana, upoređuje se sa limitima rizika, a kreditna institucija ga razmatra u sklopu procesa iz člana 108 Zakona o kreditnim institucijama.

(4) Program stresnog testiranja iz stava 1 ovog člana obuhvata sva trgovanja i agregatne izloženosti po svim vrstama kreditnog rizika druge ugovorne strane na nivou pojedinih drugih ugovornih strana u vremenskom okviru koji je dovoljan za sprovođenje redovnog stresnog testiranja.

(5) Programom stresnog testiranja iz stava 1 ovog člana treba da se obezbijedi najmanje mjesečno stresno testiranje izloženosti glavnih faktora tržišnog rizika kao što su kamatne stope, strane valute, vlasnički instrumenti, kreditne marže i cijene robe za sve druge ugovorne strane kreditne institucije, kako bi se utvrdile prekomjerne koncentracije specifičnih rizika smjera i kako bi ih, prema potrebi, kreditna institucija mogla smanjiti, a testiranje otpornosti na stres izloženosti (sa jednim faktorom, više faktora i značajnim rizicima nezavisnim od smjera) i istovremeno izlaganje stresu izloženosti i kreditne sposobnosti vrši se na nivou kreditnog rizika druge ugovorne strane za pojedinačne druge ugovorne strane, grupe drugih ugovornih strana i na nivou cjelokupne kreditne institucije.

(6) Kreditna institucija je dužna da najmanje jednom kvartalno primjenjuje višefaktorske scenarije testiranja otpornosti na stres i procjenjuje značajne rizike nezavisne od smjera, uključujući rizik izloženosti krive prinosa i rizik osnove, a to višefaktorsko testiranje otpornosti na stres treba da obuhvati minimalno scenarije u kojima se pojavljuju sljedeći događaji:

1) veliki ekonomski ili tržišni događaji;
2) znatno smanjenje ukupne likvidnosti tržišta;
3) veliki finansijski posrednik likvidira svoje pozicije.

(7) Konzervativnost pretpostavki koje se primjenjuju na referentne faktore rizika u stres testiranju mora biti dosljedna, a pri ocjenjivanju solventnosti u uslovima stresa, šokovi odnosnih faktora rizika moraju biti dovoljno veliki da obuhvate istorijski

ekstremnu tržišnu sredinu i ekstremne, ali moguće stresne tržišne uslove. Testiranje otpornosti na stres mora ocjenjivati uticaj tih šokova na regulatorni kapital, kapitalne zahtjeve i zaradu, a za potrebe praćenja portfolia na dnevnoj osnovi, zaštite od rizika i upravljanja koncentracijama programom testiranja moraju se uzimati u obzir i scenariji manjeg značaja, a veće vjerovatnoće.

(8) Stres testiranje uključuje odredbu, prema potrebi, za obrnuto stres testiranje kako bi se utvrdili ekstremni, ali mogući scenariji koji bi mogli dovesti do značajnih negativnih posljedica, a obrnuto testiranje otpornosti na stres mora uzimati u obzir uticaj značajne nelinearnosti u portfoliju.

(9) O rezultatima testiranja otpornosti na stres u skladu sa programom testiranja redovno se, a najmanje jednom kvartalno, izvještava više rukovodstvo, a izvještaji i analize rezultata treba da obuhvataju najveće uticaje na nivou druge ugovorne strane u portfoliju, značajne koncentracije u okviru segmenata portfolija (u okviru iste industrijske grane ili regije) i specifične trendove relevantnog portfolija i druge ugovorne strane.

(10) Više rukovodstvo treba da ima vodeću ulogu u integrisanju stres testiranja u okvir upravljanja rizicima i kulturu rizika institucije i da obezbjeđuje da su rezultati smisleni i da se primjenjuju za upravljanje kreditnim rizikom druge ugovorne strane.

(11) Rezultati testiranja otpornosti na stres za značajne izloženosti procjenjuju se u odnosu na smjernice koje upućuju na sklonost preuzimanju rizika i prosljeđuju se višem rukovodstvu kako bi ono moglo raspravljati i djelovati kada se utvrdi postojanje prevelikih ili koncentrisanih rizika.

Rizik inverzije

Član 327

(1) Opšti rizik inverzije (eng. *General wrong way risk*) nastaje ako postoji pozitivna korelacija između vjerovatnoće nastanka statusa neispunjavanja obaveza druge ugovorne strane i opštih faktora tržišnog rizika.

(2) Specifični rizik inverzije (eng. *Specific wrong way risk*) nastaje kada je buduća izloženost prema određenoj drugoj ugovornoj strani u pozitivnoj korelaciji sa PD-om te druge ugovorne strane zbog prirode transakcija sa tom drugom ugovornom stranom i smatra se da je kreditna institucija izložena specifičnom riziku inverzije ako se očekuje da će buduća izloženost prema određenoj drugoj ugovornoj strani biti visoka kada vjerovatnoća nastanka statusa neispunjavanja obaveza i te druge ugovorne strane bude visoka.

(3) Kreditna institucija na odgovarajući način uzima u obzir izloženosti iz kojih proizilazi značajni nivo specifičnog i opšteg rizika inverzije.

(4) Radi utvrđivanja opšteg rizika inverzije kreditna institucija je dužna da razvije stresno testiranje i analize scenarija kako bi testirala otpornost na stres faktore rizika koji negativno utiču na kreditnu sposobnost druge ugovorne strane, a to testiranje mora da obuhvati mogućnost nastanka velikih šokova kad se promijene odnosi između faktora rizika.

(5) Kreditna institucija je dužna da:
1) prati opšti rizik inverzije u odnosu na proizvode, regije i privredne grane ili druge kategorije koje su značajne za poslovanje;
2) održava postupke za utvrđivanje, praćenje i kontrolu specifičnog rizika inverzije za svako pravno lice od datuma zaključenja transakcije i tokom cijelog trajanja transakcije.

(6) Kreditna institucija izračunava kapitalne zahtjeve za kreditni rizik druge ugovorne strane u odnosu na transakcije u kojima je utvrđen specifični rizik inverzije i u kojima postoji pravna povezanost između druge ugovorne strane i emitenta odnosnog instrumenta OTC derivata ili odnosnog instrumenta transakcija iz člana 297 stav 6 tač. 2, 3 i 4 ove odluke, u skladu sa sljedećim principima:
1) instrumenti kod kojih postoji specifični rizik inverzije ne smiju se uključivati u isti skup za netiranje kao ostale transakcije sa drugom ugovornom stranom i svaki se mora tretirati kao poseban skup za netiranje;
2) u okviru svakog takvog posebnog skupa za netiranje, za kreditni svop po osnovu nastanka statusa neispunjavanja obaveza jednog subjekta iznos izloženosti jednaka je ukupnom očekivanom gubitku vrijednosti preostale fer vrijednosti odnos instrumenata na osnovu pretpostavke da je odnosni emitent u postupku likvidacije;
3) LGD za kreditnu instituciju koja primjenjuje pristup iz Odjeljka 3 ove glave iznosi 100% za te kreditne svopove;
4) na kreditnu instituciju koja primjenjuje pristup iz oglavlja 2 ove glaveprimjenjuje se ponder rizika koji se primjenjuje na neobezbjeđene transakcije;
5) za sve druge transakcije koje se odnose na jedan subjekat u svakom pojedinom skupu za netiranje, obračun iznosa izloženosti u skladu je sa pretpostavkom da dolazi do neočekivanog statusa neispunjavanja obaveza onih odnosnih obaveza u vezi sa kojima je emitent pravno povezan sa drugom ugovornom stranom, a za transakcije koje se odnose na korpu subjekata ili indeks, primjenjuje se, ako je značajan, neočekivani status neispunjavanja obaveza odgovarajuće odnosne obaveze u slučaju kad je emitent pravno povezan sa drugom ugovornom stranom;

6) u mjeri u kojoj se primjenjuju postojeći obračuni tržišnog rizika za kapitalne zahtjeve za dodatni rizik statusa neispunjavanja obaveza i migracijski rizik iz glave IV odjeljak 5 odsjek 4 ove odluke koji već sadrže pretpostavku o LGD-u, u formuli koja se primjenjuje LGD iznosi 100%.

(7) Kreditna institucija je dužna da obezbijedi da se višem rukovodstvu i odgovarajućem odboru organa upravljanja podnose redovni izvještaji o specifičnom i opštem riziku inverzije i o mjerama koje preduzima za upravljanje tim rizicima.

Integritet procesa modeliranja

Član 328

(1) Kreditna institucija obezbjeđuje integritet procesa modeliranja iz člana 320 ove odluke ako su ispunjeni naročito sljedeći uslovi:
1) model blagovremeno, potpuno i na konzervativan način odražava uslove i odredbe pojedine transakcije;
2) uslovi pojedine transakcije obuhvataju minimalno hipotetički iznos ugovora, dospijeće, odnosnu imovinu, ugovorene odredbe o marži i sporazume o netiranju;
3) uslovi i odredbe za svaku transakciju održavaju se u bazi podataka koju se mora formalno i redovno revidirati;
4) proces priznavanja sporazuma o netiranju zahtijeva da pravna služba potvrdi pravnu izvršivost netiranja na osnovu tih sporazuma;
5) potvrdu iz tačke 4 ovog stava u bazu podataka iz tačke 3 ovog stava unosi nezavisna jedinica;
6) prenos uslova i odredaba pojedine transakcije u model EPE provjerava se putem interne revizije;
7) između modela i sistema izvornih podataka moraju biti uspostavljeni procesi formalnog usklađivanja da bi se trajno provjeravalo da li se uslovi i odredbe pojedine transakcije pravilno ili barem konzervativno odražavaju na EPE.

(2) Sadašnji tržišni podaci koriste se za određivanje sadašnjih izloženosti, a kreditna institucija može kalibrirati svoj model EPE-a korišćenjem istorijskih tržišnih podataka ili tržišno impliciranih podataka kako bi odredila parametre odnosnih stohastičkih procesa kao što su skretanje, volatilnost i korelacija.

(3) Ako kreditna institucija koristi istorijske podatke, dužna je da koristi te podatke za najmanje tri protekle godine i ti se podaci moraju ažurirati najmanje jednom kvartalno ili češće kako bi odražavali tržišne uslove. Pri obračunu efektivnog EPE-a primjenom kalibracije stresa, kreditna institucija kalibrira efektivni EPE tako što koristi podatke za tri protekle godine koji u kreditne marže po osnovu statusa neispunjavanja obaveza drugih ugovornih strana uključuju period stresa ili tržišno implicirane podatke iz tog perioda stresa, a kreditna institucija za tu svrhu primjenjuje zahtjeve iz st. 4, 5 i 6 ovog člana.

(4) Kreditna institucija je dužna da dokazuje Centralnoj banci, najmanje jednom u tri mjeseca, da se period stresa koji se primjenjuje pri obračunu u skladu sa ovim stavom podudara sa periodom povećanih kreditnih marži po osnovu statusa neispunjavanja obaveza na kreditne svopove ili drugih kreditnih marži (na zajmove ili korporativne obveznice) za reprezentativni odabir njenih drugih ugovornih strana sa kreditnim maržama kojima se trguje, a u slučajevima kada kreditna institucija ne raspolaže odgovarajućim podacima o kreditnoj marži za drugu ugovornu stranu, raspoređuje tu drugu ugovornu stranu prema specifičnim podacima o kreditnoj marži koji su vezani za regiju, interni rejting i vrste djelatnosti.

(5) Model EPE-a za sve druge ugovorne strane koristi istorijske ili pretpostavljene podatke koji uključuju podatke iz stresnog kreditnog perioda i koristi te podatke na način koji je usklađen sa metodom koji se primjenjuje za kalibraciju modela EPE-a na sadašnje podatke.

(6) Pri vrednovanju efektivnost kalibracije stresa za efektivni EPE, kreditna institucija je dužna da stvori nekoliko referentnih portfolija koji su osjetljivi na glavne faktore rizika kojima je kreditna institucija izložena, a izloženost tim referentnim portfolijima izračunava se primjenom:
1) metodologije stresa koja se zasniva na sadašnjim tržišnim vrijednostima i parametrima modela koji su kalibrirani prema stresnim tržišnim uslovima; i
2) izloženosti nastale tokom perioda stresa, ali primjenom metode iz ovog odsjeka (tržišna vrijednost na kraju perioda stresa, volatilnosti i korelacije iz trogodišnjeg perioda stresa).

(7) Centralna banka će zahtijevati da kreditna institucija prilagodi kalibraciju stresa ako među izloženostima u tim referentnim portfolijima postoje značajna odstupanja.

(8) Kreditna institucija je dužna da uspostavi adekvatan postupak validacije modela koji mora biti jasno propisan politikama i procedurama, a tim postupkom validacije se mora:
1) odrediti vrsta testiranja koje je potrebno sprovesti kako bi se obezbijedio integritet modela i utvrditi uslovi pod kojima su osnovne pretpostavke modela neprimjerene, što može dovesti do potcjenjivanja vrijednosti EPE-a; i
2) uključivati i pregled sveobuhvatnosti modela.

(9) Kreditna institucija dužna je da prati relevantne rizike i da ima postupke za prilagođivanje sopstvenih procjena efektivnog EPE-a kada ti rizici postanu značajni, i u skladu sa tim dužna je da:
1) utvrdi svoje izloženosti specifičnom riziku inverzije koji nastaje kako je utvrđeno u članu 327 stav 2 ove odluke i upravlja tim izloženostima i da utvrdi svoje izloženosti opštem riziku inverzije koji nastaje kako je utvrđeno u članu 327 stav 1 ove odluke, kao i da upravlja tim izloženostima;

2) za izloženosti sa rastućim profilom rizičnosti nakon godinu dana redovno upoređuje procjenu relevantne mjere izloženosti tokom jedne godine sa istom mjerom izloženosti tokom perioda izloženosti;
3) za izloženosti sa preostalim rokom do dospijeća kraćim od jedne godine redovno upoređuje trošak zamjene i realizovani profil izloženosti i čuva podatke koji dozvoljavaju takvo poređenje.

(10) Kreditna institucija je dužna da ima interne procedure koje će prije uključivanja transakcije u skup za netiranje omogućiti da se provjeri da li je transakcija obuhvaćena pravno izvršivim sporazumom o netiranju koji ispunjava uslove iz odsjeka 7 ovog odjeljka.

(11) Kreditna institucija koja koristi kolateral za potrebe ublažavanja kreditnog rizika druge ugovorne strane dužna je da ima interne postupke koji će prije priznavanja efekata kolaterala u svojim obračunima omogućiti da se provjeri da li kolateral ispunjava uslove pravne sigurnosti u skladu sa odredbama odjeljka 4 ove glave.

Zahtjevi za sistemom upravljanja rizikom

Član 329

(1) Kreditna institucija je, u vezi sa sistemom upravljanja rizikom druge ugovorne strane, dužna da obezbijedi da:
1) budu ispunjeni kvalitativni zahtjevi iz Dijela 3 glava IV odjeljak 5 ove glave;
2) se sprovodi redovni program retroaktivnog testiranja u kojem se mjere rizika dobijene primjenom modela upoređuju sa ostvarenim mjerama rizika, a hipotetičke promjene se na osnovu statičnih pozicija upoređuju sa ostvarenim mjerama;
3) se obavlja početna validacija i kontinuirana periodična provjera njenog modela izloženosti kreditnom riziku druge ugovorne strane i mjera rizika dobijenih tim modelom, s tim da validacija i provjera moraju biti nezavisne od razvoja modela;
4) organ upravljanja i više rukovodstvo budu uključeni u proces kontrole rizika i da obezbjeđuju da se dodijeli dovoljno resursa kontroli kreditnog rizika i kreditnog rizika druge ugovorne strane i da, u tom smislu, dnevne izvještaje koje priprema nezavisna jedinica za kontrolu rizika uspostavljena u skladu sa članom 323 stav 1 tačka 1 ove odluke pregleda rukovodstvo koje je na odgovarajućem nivou i ima ovlašćenje da naloži i smanjenje pozicija koje su zauzeli pojedini zaposleni jedinice za trgovanje i smanjenje ukupne izloženosti riziku kreditne institucije;
5) interni model za mjerenje izloženosti riziku bude integrisan u proces upravljanja rizicima kreditne institucije na dnevnoj osnovi;
6) sistem mjerenja rizika uzima u obzir i interne limite trgovanja i ograničenja izloženosti i u tom smislu, ograničenja izloženosti moraju biti povezana sa modelom mjerenja rizika kreditne institucije trajno dosljedan način razumljiv zaposlenima jedinice za trgovanje, kreditnoj funkciji i višem rukovodstvu;
7) je njen sistem upravljanja rizicima primjereno dokumentovan, a naročito da kreditna institucija ima dokumentovani skup internih politika, kontrola i procedura koji se odnose na funkcionisanje sistema mjerenja rizika i aranžmane kojima se obezbjeđuje usklađenost sa tim politikama;
8) se redovno vrši nezavisne provjere sistema mjerenja rizika u sklopu postupaka interne revizije, da te provjera uključuju i aktivnosti poslovnih jedinica za trgovanje i nezavisne jedinice za kontrolu rizika, da se provjera ukupnog procesa upravljanja rizikom vrši u redovnim vremenskim razmacima (najmanje jednom godišnje) i da kao minimum obuhvata sve stavke iz člana 324 ove odluke;
9) se vrši kontinuirana validacija modela kreditnog rizika druge ugovorne strane, uključujući retroaktivno testiranje, redovno pregledanje od strane rukovodstva koje ima ovlašćenje za odlučivanje o aktivnostima koje treba preduzeti kako bi se otklonili nedostaci modela.

(2) Centralna banka uzima u obzir obim u kojem kreditna institucija ispunjava zahtjeve iz stava 1 ovog člana pri određivanju parametra alfa iz člana 320 stav 4 ove odluke i samo kreditnoj instituciji koja je u potpunosti usklađena sa tim zahtjevima može se dozvoliti primjena minimalnog multiplikacijskog faktora.

(3) Kreditna institucija treba da dokumentuje proces početne i kontinuirane validacije svog modela izloženosti kreditnom riziku druge ugovorne strane i obračuna mjera rizika dobijenih modelom tako detaljno da treća strana može ponovo da izvrši analizu i izmjeri rizik. Dokumentacija određuje učestalost obavljanja analize retroaktivnog testiranja i svih drugih kontinuiranih validacija, način obavljanja validacije s obzirom na tokove podataka i portfolije i primijenjene analize.

(4) Kreditna institucija treba da utvrđuje kriterijume za procjenu svojih modela izloženosti kreditnom riziku druge ugovorne strane i modela koji su uključeni u obračun izloženosti i da ima politiku i pisanoj formi kojom se opisuje proces kojim se utvrđuje i ispravlja neprihvatljivo funkcionisanje modela.

(5) Kreditna institucija utvrđuje kako se izrađuju reprezentativni portfoliji drugih ugovornih strana za potrebe validacije modela kreditnog rizika druge ugovorne strane i njegovih mjera rizika.

(6) Validacija modela izloženosti kreditnom riziku druge ugovorne strane i njihovih mjera rizika koje proizvode predviđene raspodjele treba da uzima u obzir više od jednog statističkog podatka o predviđenoj raspodjeli.

Zahtjevi za validaciju

Član 330

(1) Kreditna institucija je dužna da, u sklopu svoje početne i kontinuirane validacije modela izloženosti kreditnom riziku druge ugovorne strane i njegovih mjera rizika, obezbjeđuje da su ispunjeni sljedeći uslovi:

1) kreditna institucija vrši retroaktivno testiranje koristeći istorijske podatke o promjenama faktora tržišnog rizika prije dobijanja odobrenja Centralne banke u skladu sa članom 319 st. 1, 2 i 3 ove odluke, a to testiranje obuhvata nekoliko različitih perioda predviđanja od najmanje godinu dana, niz različitih početnih datuma i širok raspon tržišnih uslova;
2) kreditna institucija koja primjenjuje pristup iz člana 321 stav 1 tačka 2 ove odluke redovno vrši validaciju svog modela kako bi provjerila da li su ostvarene sadašnje izloženosti u skladu sa predviđanjima tokom svih perioda marže u okviru jedne godine, a ako neka trgovanja u okviru skupa za netiranje imaju dospijeće kraće od jedne godine, a skup za netiranje bi imao veću osjetljivost na faktor rizika kad bi se ta trgovanja isključila, validacijom se i to mora uzeti u obzir;
3) kreditna institucija vrši retroaktivno testiranje efektivnosti svog modela izloženosti kreditnom riziku druge ugovorne strane i njegovih relevantnih mjera rizika, kao i predviđanja faktora tržišnog rizika, s tim da za trgovanje pokriveno kolateralom perioda predviđanja uključuju one periode koji odražavaju tipične periode marže za rizik koja se primjenjuju u trgovanju koje je pokriveno kolateralom ili maržom;
4) ako validacija modela upućuje na to da je efektivni EPE potcijenjen, kreditna institucija preduzima odgovarajuće mjere da otkloni netačnosti modela;
5) kreditna institucija u sklopu početnog i kontinuiranog procesa validacije modela testira modele za određivanje cijena koje koristi za obračun izloženosti kreditnom riziku druge ugovorne strane za određeni scenario budućih šokova vezanih za faktore tržišnog rizika, s tim da modeli za određivanje cijena opcija uzimaju u obzir nelinearnost vrijednosti opcija s obzirom na faktore tržišnog rizika;
6) model izloženosti kreditnom riziku druge ugovorne strane obuhvata i informacije koje su karakteristične za pojedinu transakciju kako bi se objedinile izloženosti na nivou skupa za netiranje, a kreditna institucija provjerava da li su transakcije raspoređene u odgovarajući skup za netiranje u okviru modela;
7) model izloženosti kreditnom riziku druge ugovorne strane mora obuhvatiti i informacije koje su karakteristične za pojedinu transakciju kako bi se obuhvatili efekti pokrivenosti maržom i taj model uzima u obzir:
   - sadašnji iznos marže i iznos marže koji će biti razmijenjen između ugovornih strana u budućnosti,
   - vrstu ugovora o marži (jednostrani ili dvostrani), učestalost poziva za uplatu marže, period marže za rizik, najniži prag nepokrivene izloženosti koji je kreditna institucija voljna da prihvati i najniži iznos marže koji će se razmijeniti između ugovornih strana, i
   - promjene tržišne vrijednosti datog kolaterala ili se primjenjuje pravila iz odjeljka 4 ove glave;
8) sastavni dio procesa validacije modela mora biti statični program retroaktivnog testiranja reprezentativnih portfolija druge ugovorne strane na istorijskim podacima, a kreditna institucija u redovnim vremenskim razmacima sprovodi program retroaktivnog testiranja određenog broja reprezentativnih portfolija druge ugovorne strane (stvarnih ili hipotetičkih) koji se biraju na osnovu njihove osjetljivosti na značajne faktore rizika i kombinacije faktora rizika kojima je kreditna institucija izložena;
9) kreditna institucija sprovodi program retroaktivnog testiranja radi provjere ključnih pretpostavki modela izloženosti kreditnom riziku druge ugovorne strane i relevantnih mjera rizika, uključujući modelirani odnos između rokova dospijeća istog faktora rizika i modelirane odnose između faktora rizika;
10) odgovarajući program retroaktivnog testiranja primjenjuje se na efektivnost modela izloženosti kreditnom riziku druge ugovorne strane i njegovih mjera rizika, a tim programom retroaktivnog testiranja moguće je utvrditi slabiju djelotvornost mjera rizika modela EPE-a;
11) kreditna institucija vrši validaciju svojih modela izloženosti kreditnom riziku druge ugovorne strane i svih mjera rizika u periodima koji su primjereni dospijeću trgovanja za koja se izloženost izračunava korišćenjem IMM-a u skladu sa članom 319 ove odluke;
12) u sklopu procesa kontinuirane validacije modela kreditna institucija redovno provjerava modele za određivanje cijena koje koristi za obračun izloženosti druge ugovorne strane u odnosu na nezavisne referentne vrijednosti;
13) kontinuirana validacija modela izloženosti kreditnom riziku druge ugovorne strane kreditne institucije i odgovarajućih mjera rizika obuhvata procjenu adekvatnosti djelotvornosti u bliskoj prošlosti;
14) u sklopu procesa početne i kontinuirane validacije, kreditna institucija procjenjuje učestalost ažuriranja parametara modela izloženosti kreditnom riziku druge ugovorne strane;
15) u početnoj i kontinuiranoj validaciji modela izloženosti kreditnom riziku druge ugovorne strane procjenjuje se primjerenost nivoa druge ugovorne strane i obračuna izloženosti skupa za netiranje.

(2) Kreditna institucija može, umjesto parametra alfa pomnoženog sa efektivnim EPE-om, uz prethodno odobrenje Centralne banke, primijeniti mjeru koja je konzervativnija od načina koji se primjenjuje za obračun regulatornog iznosa izloženosti za svaku drugu ugovornu stranu, a stepen relativne konzervativnosti Centralna banka procjenjuje pri početnom odobravanju i u redovnim supervizorskim pregledima modela EPE, dok je kreditna institucija dužna da redovno vrši validaciju konzervativnosti.

(3) Kontinuirana procjena djelotvornosti modela mora obuhvatati sve druge ugovorne strane na koje se modeli primjenjuju.

(4) Ako program retroaktivnog testiranja upozorava da model nije dovoljno tačan, Centralna banka će oduzeti odobrenje za primjenu modela ili naložiti kreditnoj instituciji preduzimanje odgovarajućih mjera u svrhu poboljšanja modela u kratkom roku.

(5) Centralna banka može donijeti uputstvo za primjenu metod internog modela.

Odsjek 7 – Sporazumi o netiranju

Priznavanje sporazuma o netiranju kao faktora ublažavanja rizika

Član 331

(1) Kreditna institucija može, ako ispunjava zahtjeve iz člana 333 ove odluke, da kao faktore ublažavanj**a** rizika u skladu sa članom 334 ove odluke tretira samo sljedeće vrste sporazuma o netiranju koje je Centralna banka priznala u skladu sa članom 332 ove odluke:

1) bilateralne ugovore o novaciji između kreditne institucije i druge ugovorne strane, na osnovu kojih se međusobna potraživanja i obaveze automatski prebijaju tako da se navedenom novacijom utvrđuje jedinstveni neto iznos svaki put kad se novacija primijeni, čime se stvara jedinstveni novi ugovor koji zamjenjuje sve prethodne ugovore i obaveze ugovornih strana na osnovu tih ugovora i obavezuje ugovorne strane;
2) ostale bilateralne ugovore između kreditne institucije i druge ugovorne strane; i
3) sporazume o netiranju između različitih kategorija proizvoda za kreditne institucije koje su dobile odobrenje za primjenu metoda iz odsjeka 6 ovog odjeljka, za transakcije obuhvaćene tim metodom.

(2) Netiranje transakcija između različitih pravnih lica u okviru grupe ne priznaje se za potrebe obračuna kapitalnih zahtjeva.

Priznavanje sporazuma o netiranju

Član 332

(1) Centralna banka će priznati sporazume o netiranju samo ako su ispunjeni uslovi iz stava 2 i, zavisno od slučaja, uslovi iz stava 6 ovog člana.

(2) Za sporazume o netiranju koje kreditna institucija koristi za potrebe određivanja iznosa izloženosti moraju biti ispunjeni sljedeći uslovi:

1) kreditna institucija je zaključila sporazum o netiranju sa drugom ugovornom stranom iz kojeg proizilazi jedna pravna obaveza, koja obuhvata sve uključene transakcije, tako da bi u slučaju nastanka statusa neispunjavanja obaveza druge ugovorne strane kreditna institucija imala pravo da primi ili obavezu da plati samo neto zbir pozitivnih i negativnih tržišnih vrijednosti uključenih pojedinačnih transakcija;
2) kreditna institucija je dostavila Centralnoj banci, u pisanoj formi, obrazložena pravna mišljenja kojima se utvrđuje da su, ako dođe do pravnog osporavanja sporazuma o netiranju, potraživanja i obaveze kreditne institucije ograničeni na iznos iz tačke 1 ovog stava, a to se pravno mišljenje odnosi na važeće propise iz:
   - oblasti sudske nadležnosti u okviru koje je osnovana druga ugovorna strana;
   - ako je uključena filijala društva koja se nalazi u drugoj državi, a ne u onoj u kojoj je osnovano društvo, oblasti sudske nadležnosti u kojoj se nalazi ta filijala;
   - oblasti sudske nadležnosti čijim se pravom uređuju pojedinačne transakcije uključene u sporazum o netiranju;
   - oblasti sudske nadležnosti čijim se pravom uređuje bilo koji ugovor ili sporazum neophodan za sprovođenje sporazuma o netiranju;
3) kreditni rizik u vezi sa svakom drugom ugovornom stranom agregira se kako bi se dobila jedna pravna izloženost između transakcija sa svakom drugom ugovornom stranom, a to agregiranje se mora uključiti u proces određivanja kreditnih limita i obračun internog kapitala;
4) ugovor ne smije da sadrži odredbu kojom se, u slučaju nastanka statusa neispunjavanja obaveza druge ugovorne strane, drugoj ugovornoj strani koja nije u statusu neispunjavanja obaveza dozvoljava izvršenje samo ograničenih plaćanja prema ugovornoj strani koja je u statusu neispunjavanja obaveza, ili se uopšte ne dozvoljavaju plaćanja, čak i u slučaju kada je ugovorna strana koja je u statusu neispunjavanja obaveza neto povjerilac (tj. odredbu o odustanku).

(4) Ako Centralna banka ili drugi nadležni organ nijesu uvjereni da je sporazum o netiranju valjan i pravno izvršiv prema pravu svake oblasti sudske nadležnosti iz stava 2 tačka 2 ovog člana, sporazum o netiranju se ne priznaje se kao faktor ublažavanja rizika ni za jednu ugovornu stranu, a nadležni organi o tome se međusobno obavještavaju.

(5) Pravna mišljenja iz stava 2 tačke 2 ovog člana mogu se odnositi na svaku vrstu sporazuma o netiranju.

(6) Za sporazume o netiranju između različitih kategorija proizvoda moraju biti ispunjeni sljedeći dodatni uslovi:

1) neto iznos iz stava 2 tačka 1 ovog člana jednak je neto zbiru pozitivnih i negativnih vrijednosti na zatvaranju (eng. *close out value*s) svakog uključenog bilateralnog standardizovanog (master) sporazuma o netiranju i pozitivnih i negativnih tržišnih vrijednosti pojedinačnih transakcija (neto iznos iz različitih kategorija proizvoda);
2) pravna mišljenja iz stava 2 tačka 2 obuhvataju i mišljenje o valjanosti i pravnoj izvršivosti cijelog sporazuma o netiranju između različitih kategorija proizvoda na osnovu uslova iz tog sporazuma, kao i o njegovom uticaju na značajne odredbe bilo kojeg uključenog pojedinačnog bilateralnog standardizovanog (master) sporazuma.

Obaveze kreditne institucije

Član 333

(1) Kreditna institucija je dužna da uspostavi i sprovodi procedure kako bi obezbijedila preispitivanje uticaja promjena prava relevantnih oblasti sudske nadležnosti iz člana 332 stav 2 tačka 2 ove odluke na valjanost i pravnu izvršivost svojih sporazuma o netiranju.

(2) Kreditna institucija je dužna da u svojoj evidenciji vodi svu potrebnu dokumentaciju koja se odnosi na njene sporazume o netiranju.

(3) Kreditna institucija je dužna da efekte netiranja uključuje u proces mjerenja ukupne izloženosti kreditnom riziku za svaku drugu ugovornu stranu i na toj osnovi upravlja svojim kreditnim rizikom druge ugovorne strane.

(4) U slučaju sporazuma o netiranju između različitih kategorija proizvoda iz člana 331 ove odluke, kreditna institucija je dužna da sprovodi postupke iz člana 332 stav 2 tačka 3 ove odluke kako bi obezbijedila da je svaka transakcija koja se uključuje u skup za netiranje obuhvaćena pravnim mišljenjem iz člana 332 stav 2 tačka 2 ove odluke.

(5) U smislu sporazuma o netiranju između različitih kategorija proizvoda, kreditna institucija je dužna da kontinuirano ispunjava zahtjeve za priznavanje bilateralnih sporazuma o netiranju i, prema potrebi, zahtjeve iz Odjeljka 4 ove odluke za priznavanje ublažavanja kreditnog rizika, u odnosu na svaki uključeni pojedinačni bilateralni standardizovani sporazum i svaku transakciju.

Učinci priznavanja netiranja kao faktora ublažavanja rizika

Član 334

Netiranje za potrebe odsjeka 3 do 6 ovog odjeljka priznaje se na način uređen u tim odsjecima.

Odsjek 8 – Stavke iz knjige trgovanja

Stavke iz knjige trgovanja

Član 335

(1) Odredbe ovog člana odnose se na derivate iz člana 128 stav 5 ove odluke, kao i na derivate za prenos kreditnog rizika.

(2) Pri obračunu iznosa rizikom ponderisanih izloženosti za kreditni rizik druge ugovorne strane stavki iz knjige trgovanja, kreditna institucija mora biti usklađena sa sljedećim principima:

1) kreditna institucija ne smije da primjenjuje jednostavni metod finansijskog kolaterala iz člana 242 ove odluke za priznavanje efekata finansijskog kolaterala;
2) u slučaju repo transakcija i transakcija pozajmljivanja hartija od vrijednosti ili robe drugoj ugovornoj strani ili od druge ugovorne strane koje su raspoređene u knjigu trgovanja, kreditna institucija kao priznati kolateral može da prizna sve finansijske instrumente i robu koji ispunjavaju uslove za uključivanje u knjigu trgovanja;
3) za izloženosti koje proizilaze iz OTC derivata koji su raspoređeni u knjigu trgovanja kreditna institucija kao priznati kolateral može da prizna robu koja ispunjava uslove za uključivanje u knjigu trgovanja;
4) za potrebe obračuna korektivnih faktora kad su finansijski instrumenti ili roba koji ne ispunjavaju uslove iz Odjeljka 4 ove glave dati u zajam, prodati ili dati kao kolateral odnosno uzeti u zajam, kupljeni ili primljeni kao kolateral ili na drugi način na osnovu te transakcije, i kad kreditna institucija primjenjuje pristup regulatornih korektivnih faktora iz Odjeljka 4 odsjek 3 ove odluke, kreditne institucije primjenjuju isti tretman koji primjenjuju na akcije koje nijesu uključene u glavni berzanski indeks, ali koje se kotiraju na priznatoj berzi;
5) ako kreditna institucija primjenjuje pristup sopstvenih procjena korektivnih faktora iz Odjeljka 4 odsjek 3 ove glave na finansijske instrumente ili robu koji ne ispunjavaju uslove za priznavanje iz Odjeljka 4 ove glave, izračunava korektivne faktore za svaku pojedinačnu stavku, s tim što, ako je kreditna institucija dobila odobrenje za primjenu pristupa internih modela iz Odjeljka 4 ove glave, taj pristup može primijeniti i na knjigu trgovanja;
6) u vezi sa priznavanjem standardizovanih sporazuma o netiranju koji obuhvataju repo transakcije, transakcije pozajmljivanja hartija od vrijednosti ili robe drugoj ugovornoj strani ili od druge ugovorne strane ili ostale transakcije zavisne od kretanja na tržištu kapitala, kreditna institucija priznaje netiranje između pozicija iz knjige trgovanja i knjige pozicija kojima se ne trguje samo ako netirane transakcije ispunjavaju sljedeće uslove:
   - za sve transakcije tržišna vrijednost se utvrđuje na dnevnoj osnovi;
   - sve stavke uzete u zajam, kupljene ili primljene u transakcijama mogu se priznati kao priznati finansijski kolateral u skladu sa Odjeljkom 4 ove glave, bez primjene tač. 3 do 6 ovog stava;
7) ako je kreditni derivat koji je uključen u knjigu trgovanja dio interne zaštite i ako je kreditna zaštita priznata na osnovu ove odluke u skladu sa članom 223 ove odluke, kreditna institucija primjenjuje jedan od sljedećih pristupa:
   - tretira kreditni derivat kao da ne postoji rizik druge ugovorne strane koji proizilazi iz pozicije u tom kreditnom derivatu; ili

– za potrebe obračuna kapitalnih zahtjeva za kreditni rizik druge ugovorne strane dosljedno uključuje sve kreditne derivate uključene u knjigu trgovanja koji su dio interne zaštite ili kupljeni kao zaštita od izloženosti kreditnom riziku druge ugovorne strane, pod uslovom da kreditna zaštita ispunjava uslove za priznavanje iz odjeljka 4 ove odluke.

Odsjek 9 – Kapitalni zahtjevi za izloženosti centralnoj ugovornoj strani

Značenje izraza

Član 336

Za potrebe ovog odsjeka i sedmog dijela ove odluke primjenjuju se sljedeće definicije:

1) **ne ulazi u stečajnu masu,** u odnosu na imovinu klijenta znači da postoje efikasne odredbe koje obezbjeđuju da ta imovina nije dostupna povjeriocima centralne ugovorne strane (CCP) ili klirinškog člana u slučaju nesolventnosti centralne ugovorne strane ili klirinškog člana ili da ta imovina neće biti na raspolaganju klirinškom članu za pokrivanje gubitaka koje je snosio po nastanku statusa neispunjavanja obaveza klijenta ili klijenata koji nijesu oni koji su dali tu imovinu;
2) **transakcija povezana sa centralnom ugovornom stranom** je ugovor ili transakcija iz člana 337 stav 1 ove odluke između klijenta i klirinškog člana koja je direktno povezana sa ugovorom ili transakcijom iz tog stava između toga klirinškog člana i centralne ugovorne strane;
3) **klirinški član** (član sistema poravnanja CCP) je društvo koje učestvuje u centralnoj ugovornoj strani (CCP) i koje je odgovorno za izvršavanje finansijskih obaveza koje proizilaze iz finansijskih transakcija u kojima učestvuje;
4) **klijent** je društvo koje ima zaključeni ugovor sa članom kliringa koji mu omogućava da izvrši poravnanje svojih transakcija sa CCP-om;
5) **gotovinska transakcija (eng. *cash transation*)** je transakcija u gotovini, dužničkim instrumentima ili vlasničkim instrumentima, promptna (spot) devizna transakcija ili promptna (spot) robna transakcija; međutim, repo transakcije i transakcije pozajmljivanja hartija od vrijednosti ili robe drugoj ugovornoj strani ili pozajmljivanja hartija od vrijednosti ili robe od druge ugovorne strane nijesu gotovinske transakcije;
6) **indirektni dogovor o poravnanju (eng. *indirect clearing agreement*)** je sporazum koji ne povećava rizik druge ugovorne strane i obezbjeđuje da imovina (aktiva) i pozicije druge ugovorne strane budu zaštićeni;
7) **klijent višeg nivoa** je subjekat koji pruža usluge poravnanja klijentu nižeg nivoa;
8) **klijent nižeg nivoa** je subjekat koji pristupa uslugama centralne ugovorne strane preko klijenta višeg nivoa;
9) **struktura klijenata sa više nivoa (eng. *multi-level client structure*)** je indirektni dogovor o poravnanju na osnovu kojeg usluge poravnanja određenoj instituciji pruža subjekat koji nije klirinški član, ali je sam klijent klirinškog člana ili klijenta višeg nivoa;
10) **naknadna uplata u garantni fond** je uplata koju se institucija koja djeluje kao klirinški član ugovorno obavezala izvršiti centralnoj ugovornoj strani nakon što je centralna ugovorna strana iscrpila svoj garantni fond kako bi pokrila gubitke koje je snosila nakon nastanka statusa neispunjavanja obaveza jednog svog klirinškog člana ili više njih;
11) **u cjelosti garantovana transakcija pozajmljivanja depozita drugoj ugovornoj strani ili od druge ugovorne strane** je potpuno obezbijeđena transakcija na tržištu novca u kojoj dvije ugovorne strane izmjenjuju depozite, a između njih posreduje centralna ugovorna strana kako bi se obezbijedilo izvršavanje obaveza plaćanja tih ugovornih strana.

Područje primjene

Član 337

(1) Ovaj odsjek se primjenjuje na sljedeće ugovore i transakcije dok su nepodmirene u odnosu na centralnu ugovornu stranu:

1) ugovore o derivatima iz člana 128 stav 5 ove odluke i kreditne derivate;
2) transakcije finansiranja hartijama od vrijednosti i u cjelosti garantovane transakcije pozajmljivanja depozita drugoj ugovornoj strani ili od druge ugovorne strane; i
3) transakcije sa dugim rokom poravnanja.

(2) Ovaj odsjek ne odnosi se na izloženosti koje proizilaze iz poravnanja gotovinskih transakcija. Kreditne institucije primjenjuju tretman utvrđen u Glavi V ove odluke na izloženosti iz trgovanja koje proizilaze iz tih transakcija i ponder rizika od 0% na uplate u garantni fond kojima se pokrivaju samo te transakcije. Uz gotovinske transakcije, kreditna institucija primjenjuje tretman iz člana 343 ove odluke i na uplate u garantni fond kojima se pokriva bilo koji od ugovora iz prvog podstava ovog stava.

(3) Za potrebe ovog odsjeka primjenjuju se sljedeći zahtjevi:

1) inicijalna marža ne uključuje uplate centralnoj ugovornoj strani za uzajamne aranžmane o podjeli gubitaka;
2) inicijalna marža uključuje kolateral koji je položila kreditna institucija koja djeluje kao klirinški član, ili klijent iznad minimalnog iznosa koji zahtijeva centralna ugovorna strana ili kreditna institucija koja djeluje kao klirinški član, uz uslov da centralna ugovorna strana ili kreditna institucija koja djeluje kao klirinški član mogu, u odgovarajućim slučajevima, spriječiti da kreditna institucija koja djeluje kao klirinški član ili klijent povuče navedeni višak kolaterala;

3) ako centralna ugovorna strana koristi inicijalnu maržu radi podjele gubitaka među svojim klirinškim članovima, institucije koje djeluju kao klirinški članovi tretiraju tu inicijalnu maržu kao uplate u garantni fond.

Praćenje izloženosti prema centralnim ugovornim stranama

Član 338

(1) Kreditna institucija je dužna da prati izloženosti prema centralnoj ugovornoj strani i da uspostavi procedure kojima se uređuje proces redovnog izvještavanja višeg rukovodstva i odgovarajućih odbora o ovim izloženostima.

(2) Kreditne institucije procjenjuju, odgovarajućim analizama scenarija i testiranjima otpornosti na stres, da li je nivo regulatornog kapitala za izloženosti prema centralnoj ugovornoj strani, uključujući potencijalne buduće ili nepredviđene kreditne izloženosti, izloženosti iz uplata u garantni fond i, kada kreditna institucija djeluje kao klirinški član, izloženosti koje proizilaze iz ugovora utvrđenih članom 340 odgovarajuća u odnosu na inherentne rizike tih izloženosti.

(3) Za potrebe praćenja izloženosti iz stava 2 ovog člana prema centralnoj ugovornoj strani po osnovu uplata u garantni fond, odnosno za potrebe izračunavanja kapitalnih zahtjeva iz čl. 344 i 345 ove odluke, kreditna institucija kao klirinški član, od centralne ugovorne strane (CCP) dobija sljedeće informacije najmanje mjesečno, a na zahtjev Centralne banke i češće:
1) iznos hipotetičkog kapitala (K_{CCP}) koji je CCP utvrdila;
2) iznos preduplata u garantni fond (DF_{CM});
3) iznos finansijskih sredstava CCP koji se zasnivaju na preduplatama, a koje je CCP dužna da upotrijebi, bilo u skladu sa važećim propisima ili u skladu sa ugovornim sporazumom sa njenim klirinškim članovima za pokriće gubitaka nakon nastanka statusa neispunjavanja obaveza jednog ili više njezinih klirinških članova prije početka korišćenja doprinosa za garantni fond ostalih klirinških članova (DF_{CCP});
4) ukupan broj njenih klirinških članova (N);
5) faktor koncentracije (β).

(4) Ako centralna ugovorna strana ima više garantnih fondova dužna je da svojim klirinškim članovima dostavlja informacije iz stava 3 ovog člana za svaki garantni fond posebno.

(5) Ako centralna ugovorna strana nema garantni fond i nema uspostavljen obavezujući aranžman sa svojim klirinškim članovima koji joj omogućavaju upotrebu cijelog ili dijela inicijalne marže primljene od njenih klirinških članova kao da je riječ o preduplatama u fond, osim informacija iz stava 3 ovog člana dužna je da kreditnoj instituciji kao klirinškom članu dostavlja informacije o ukupnom iznosu inicijalne marže koju je primila od svojih klirinških članova (IM).

Tretman izloženosti klirinških članova prema centralnim ugovornim stranama

Član 339

(1) Kreditna institucija koja djeluje kao klirinški član, za svoje potrebe ili kao finansijski posrednik između klijenta i centralne ugovorne strane, izračunava kapitalne zahtjeve za svoje izloženosti prema centralnoj ugovornoj strani na sljedeći način:
1) primjenjuje tretman iz člana 342 ove odluke, na svoje izloženosti iz trgovanja sa centralnom drugom ugovornom stranom;
2) primjenjuje tretman iz člana 343 ove odluke, na svoje uplate u garantni fond centralne ugovorne strane.

(2) Za potrebe stava 1 ovog člana, zbir kapitalnih zahtjeva kreditne institucije za njene izloženosti prema kvalifikovanoj centralnoj ugovornoj strani zbog izloženosti iz trgovanja i uplata u garantni fond podliježu gornjoj granici koja je jednaka zbiru kapitalnih zahtjeva koji bi se primijenili na iste izloženosti kao i kada je centralna ugovorna strana nekvalifikovana centralna ugovorna strana.

Tretman izloženosti klirinških članova prema klijentima

Član 340

(1) Kreditna institucija koja djeluje kao klirinški član i koja u tom svojstvu djeluje kao finansijski posrednik između klijenta i centralne ugovorne strane, izračunava kapitalne zahtjeve za svoje transakcije s tim klijentom povezane sa centralnom drugom ugovornom stranom u skladu sa odsjecima 1 do 8 ovog odjeljka, Odjeljkom 4 Odsjek 4 ove glave i Glavom VI ove odluke, u zavisnosti od slučaja.

(2) Kada kreditna institucija koja djeluje kao klirinški član zaključi ugovor sa klijentom drugog klirinškog člana u skladu sa kojim se, u slučaju da kreditna institucija ne ispunjava svoje ugovorene obaveze prema tom klijentu, omogućava prenos pozicija i kolaterala iz člana 341 stav 2 tačka 2 ove odluke tom klijentu, pri čemu taj ugovor uzrokuje potencijalnu obavezu za tu kreditnu instituciju, ta kreditna institucija može da toj potencijalnoj obavezi dodijeli iznos izloženosti nula.

(3) Ako kreditna institucija koja djeluje kao klirinški član primjenjuje metode utvrđene u Odsjeku 3 ili 6 ovog odjeljka za izračunavanje kapitalnih zahtjeva za svoje izloženosti, primjenjuju se sljedeće odredbe:
1) izuzetno od člana 321 stav 3 ove odluke, kreditna institucija može da za svoje izloženosti prema klijentu primijeni period marže za rizik od najmanje pet radnih dana;

2) kreditna institucija za svoje izloženosti prema centralnoj ugovornoj strani primjenjuje period marže za rizik od najmanje deset radnih dana;
3) izuzetno od člana 321 stav 4 ove odluke, ako skup za netiranje uključen u izračunavanje ispunjava uslov iz tačke 1 tog stava, kreditna institucija može da zanemari ograničenje iz te tačke uz uslov da skup za netiranje ne ispunjava uslove iz tačke 2 tog stava i ne sadrži sporna trgovanja ili egzotične opcije;
4) ako centralna ugovorna strana zadrži varijacijsku maržu u odnosu na transakciju, a kolateral kreditne institucije nije zaštićen od nesolventnosti centralne ugovorne strane, kreditna institucija primjenjuje period marže za rizik koji je jednak jednoj godini ili preostalom roku do dospijeća transakcije, i to kraći od ta dva perioda, s tim što taj period ne može biti kraći od deset radnih dana.

(4) Izuzetno od člana 317 stav 2 tačka 9 ove odluke, ako kreditna institucija koja djeluje kao klirinški član primjenjuje metodu utvrđenu u Odsjeku 4 ovog odjeljka za izračunavanje kapitalnih zahtjeva za svoje izloženosti prema klijentu, ta kreditna institucija za svoj obračun može da koristi faktor prilagođavanja za efektivno dospijeće 0,21.

(5) Izuzetno od člana 318 stav 4 tačka 4 ove odluke, ako kreditna institucija koja djeluje kao klirinški član primjenjuje metod utvrđen u Odsjeku 5 ovog odjeljka za izračunavanje kapitalnih zahtjeva za svoje izloženosti prema klijentu, ta kreditna institucija za svoj obračun može da koristi faktor prilagođavanja za efektivno dospijeće 0,21.

(6) Kreditna institucija koja djeluje kao klirinški član može da primijeni smanjenu izloženost u trenutku nastupanja statusa neispunjavanja obaveza koja je dobijena obračunima iz st. 3, 4 i 5 ovog člana za potrebe izračunavanja kapitalnih zahtjeva za CVA rizik u skladu sa Glavom VI ovog dijela odluke.

(7) Kreditna institucija koja djeluje kao klirinški član koji klijentu naplaćuje kolateral za transakciju povezanu sa centralnom drugom ugovornom stranom I kolateral predaje centralnoj ugovornoj strani, može da taj kolateral prizna kako bi smanjila svoju izloženost prema klijentu za tu transakciju povezanu sa centralnom drugom ugovornom stranom.

(8) U slučaju strukture sa više nivoa klijenata tretman iz stava 7 ovog člana može da se primijeni na svaki nivo te strukture.

Tretman izloženosti klijenata

Član 341

(1) Kreditna institucija koja je klijent izračunava kapitalne zahtjeve za svoje transakcije sa svojim klirinškim članom povezane sa centralnom drugom ugovornom stranom u skladu sa odsjecima od 1 do 8 ovog odjeljka, Odjeljkom 4 Odsjek 4 ove glave i Glavom VI ove odluke, u zavisnosti od slučaja.

(2) Ne dovodeći u pitanje pristup iz stava 1 ovog člana, kada je kreditna institucija klijent, može da izračunava kapitalne zahtjeve za svoje izloženosti iz trgovanja za transakcije sa svojim klirinškim članom povezane sa centralnom ugovornom stranom u skladu sa članom 342 ove odluke pod uslovom da su ispunjeni sljedeći uslovi:
1) pozicije i aktiva te kreditne institucije koje se odnose na te transakcije razlikuju se i odvojene su, i na nivou klirinškog člana i na nivou centralne ugovorne strane, od pozicija i imovine klirinškog člana i ostalih klijenata tog klirinškog člana, a zbog tog razlikovanja i te odvojenosti te pozicije i ta imovina ne ulaze u stečajnu masu u slučaju nastanka statusa neispunjavanja obaveza ili nesolventnosti klirinškog člana, jednog od njegovih ostalih klijenata ili više njih;
2) zakoni, drugi propisi, pravila i ugovori koji se primjenjuju na kreditnu instituciju ili centralnu ugovornu stranu ili ih obavezuju ili obezbjeđuju da se u slučaju nastanka statusa neispunjavanja obaveza ili nesolventnosti izvornog klirinškog člana, klijentove pozicije koje se odnose na te ugovore i transakcije i odgovarajući kolateral prenesu drugom klirinškom članu u odgovarajućem periodu marže za rizik, a u takvim okolnostima klijentove pozicije i kolateral prenose se po tržišnoj vrijednosti, osim ako klijent zahtijeva da zatvori poziciju po tržišnoj vrijednosti;
3) klijent je sproveo dovoljno detaljnu pravnu ocjenu, koja je ažurna, kojom se potvrđuje da su aranžmani kojima se obezbjeđuje ispunjenje uslova iz tačke 2 ovog stava zakoniti, valjani, obavezujući i pravno sprovodivi prema važećim propisima; i
4) centralna ugovorna strana je kvalifikovana centralna ugovorna strana (QCCP).

(3) Kreditna institucija, pri procjeni usklađenosti sa uslovom iz stava 2 tačka 2 ovog člana može da uzme u obzir svaki prethodni slučaj prenosa pozicija klijenta i odgovarajućeg kolaterala kod centralne ugovorne strane, kao i svaku namjeru industrije da sa tom praksom nastavi.

(4) Izuzetno od stava 2 ovog člana, ako kreditna institucija koja je klijent ne ispuni uslov utvrđen u tački 1 tog stava zato što kreditna ta institucija nije zaštićena od gubitaka u slučaju da klirinški član i drugi klijent klirinškog člana zajedno dođu u status neispunjavanja obaveza, a ispunjeni su svi ostali uslovi iz tač. 1 do 4 tog stava, ona može izračunavati kapitalne zahtjeve za svoje izloženosti iz trgovanja za transakcije sa svojim klirinškim članom povezane sa centralnom drugom ugovornom stranom u skladu sa članom 342 ove odluke, pod uslovom da ponder rizika od 2% iz člana 342 stav 1 tačka 1 ove odluke zamijeni ponderom rizika od 4%.

(5) U slučaju strukture sa više nivoa klijenata (eng. *multi-level client structure*), kreditna institucija koja je klijent nižeg nivoa, a pristupa uslugama centralne ugovorne strane preko klijenta višeg nivoa može da primijeni tretman iz st. 2 ili 3 ovog člana samo kada su uslovi utvrđeni u tim stavovima ispunjeni na svakom nivou te strukture.

Kapitalni zahtjevi za izloženosti iz trgovanja

Član 342

(1) Kreditna institucija na svoje izloženosti iz trgovanja sa centralnim ugovornim stranama primjenjuje sljedeći tretman:

1) na iznos izloženosti svih svojih izloženosti iz trgovanja sa kvalifikovanom centralnom ugovornom stranom primjenjuje ponder rizika od 2%;
2) na sve svoje izloženosti iz trgovanja sa nekvalifikovanom centralnom drugom ugovornom stranom primjenjuje ponder rizika koji se koristi za standardizovani pristup kreditnom riziku iz člana 124 stav 2 tačka 2 ove odluke;
3) ako kreditna institucija djeluje kao finansijski posrednik između klijenta i centralne ugovorne strane, a odredbe transakcije povezane sa centralnom drugom ugovornom stranom propisuju da kreditna institucija ne mora da nadoknadi klijentu bilo koje gubitke uzrokovane promjenama vrijednosti te transakcije u slučaju da centralna ugovorna strana dođe u status neispunjavanja obaveza, ta kreditna institucija može da odredi da je iznos izloženosti iz trgovanja sa centralnom drugom ugovornom stranom koja odgovara toj transakciji povezanoj sa centralnom drugom ugovornom stranom jednaka nuli;
4) ako kreditna institucija djeluje kao finansijski posrednik između klijenta i centralne ugovorne strane, a odredbe transakcije povezane sa centralnom drugom ugovornom stranom propisuju da je kreditna institucija obavezna da nadoknadi klijentu svaki gubitak uzrokovan promjenama vrijednosti te transakcije u slučaju da centralna ugovorna strana dođe u status neispunjavanja obaveza, ta kreditna institucija primjenjuje tretman iz tačke 1 ili 2 ovog stava, u zavisnosti od slučaja, na izloženost iz trgovanja sa centralnom ugovornom stranom koja odgovara toj transakciji povezanoj sa centralnom ugovornom stranom.

(2) Izuzetno od stava 1 ovog člana, ako imovina koja je data kao kolateral centralnoj ugovornoj strani ili klirinškom članu ne ulazi u stečajnu masu u slučaju da centralna ugovorna strana, klirinški član ili jedan, odnosno više ostalih klijenata klirinškog člana, postanu nesolventni, kreditna institucija može dodijeliti iznos izloženosti nula izloženostima kreditnom riziku druge ugovorne strane za tu imovinu.

(3) Kreditna institucija izračunava iznos izloženosti svojih izloženosti iz trgovanja sa centralnom drugom ugovornom stranom u skladu sa odsjecima 1 do 8 ovog odjeljka i Odjeljkom 4 odsjek ove glave, u zavisnosti od slučaja.

(4) Kreditna institucija izračunava iznose rizikom ponderisanih izloženosti za svoje izloženosti iz trgovanja sa centralnim ugovornim stranama za potrebe člana 101 stav 3 ove odluke, tako što se zbir iznosa izloženosti svojih izloženosti iz trgovanja sa centralnim ugovornim stranama, izračunat u skladu sa st. 2 i 3 ovog člana, pomnoži ponderom rizika određenim u skladu sa stavom 1 ovog člana.

Kapitalni zahtjevi za uplate u garantni fond centralne ugovorne strane

Član 343

Kreditna institucija koja djeluje kao klirinški član primjenjuje sljedeći tretman na svoje izloženosti koje proizilaze iz njenih uplata u garantni fond centralne ugovorne strane:

1) kreditna institucija izračunava kapitalne zahtjeve za svoje preduplate u garantni fond kvalifikovane centralne ugovorne strane u skladu sa pristupom iz člana 344 ove odluke;
2) kreditna institucija izračunava kapitalne zahtjeve za svoje preduplate i naknadne uplate u garantni fond nekvalifikovane centralne ugovorne strane u skladu sa pristupom iz člana 345 ove odluke;
3) kreditna institucija izračunava kapitalne zahtjeve za svoje naknadne uplate u garantni fond kvalifikovane centralne ugovorne strane u skladu sa tretmanom iz člana 346 ove odluke.

Kapitalni zahtjevi za preduplate u garantni fond kvalifikovane centralne ugovorne strane

Član 344

(1) Iznos izloženosti za preduplatu kreditne institucije u garantni fond kvalifikovane centralne ugovorne strane (DF_i) jednak je uplaćenom iznosu, ili tržišnoj vrijednosti imovine koju je ta kreditna institucija, isporučila umanjenom za bilo koji iznos te uplate koji je kvalifikovana centralna ugovorna strana već iskoristila za apsorbovanje svojih gubitaka nakon nastanka statusa neispunjavanja obaveza jednog svog klirinškog člana ili više njih.

(2) Kreditna institucija izračunava kapitalni zahtjev za pokriće izloženosti koja proizilazi iz njene preduplate na sljedeći način:

$$K_i = max\ \ K_{CCP} \cdot \frac{DF_i}{DF_{CCP} + DF_{CM}}, 8\% \cdot 2\% \cdot DF_i$$

pri čemu je:

K_i = kapitalni zahtjev;

i = indeks koji označava klirinškog člana;

K_{CCP} hipotetički kapital kvalifikovane centralne ugovorne strane o kojem kvalifikovana centralna ugovorna strana obavještava kreditnu instituciju u skladu sa članom 338 st. 3 i 4 ove odluke;

DF_i = preduplate;

DF_{CCP} = finansijska sredstva koja se zasnivaju na preduplatama centralne ugovorne strane o kojima centralna ugovorna strana obavještava kreditnu instituciju u skladu sa članom 338 st. 3 i 4 ove odluke;

DF_{CM} = zbir preduplata svih klirinških članova kvalifikovane centralne ugovorne strane o kojem kvalifikovana centralna ugovorna strana obavještava kreditnu instituciju u skladu sa članom 338 st. 3 i 4 ove odluke;

(3) Kreditna institucija izračunava iznose rizikom ponderisanih izloženosti za izloženosti koje proizilaze iz preduplate te kreditne institucije u garantni fond kvalifikovane centralne ugovorne strane za potrebe člana 101 stav 3 ove odluke tako što kapitalni zahtjev, izračunat u skladu sa stavom 2 ovog člana, pomnoži sa 12,5.

(4) Ako je centralna ugovorna strana čije je sjedište u trećoj zemlji, podnijela zahtjev za priznavanje ESMA-i, kreditne institucije mogu tu centralnu ugovornu stranu da smatraju kvalifikovanom centralnom drugom ugovornom stranom (QCCP) u periodu od datuma podnošenja zahtjeva za njeno priznavanje do jednog od sljedećih datuma:

1) ukoliko se ta treća zemlja smatra zemljom ekvivalentom shodno članu 3 tačka 75 ove odluke dvije godine od datuma podnošenja zahtjeva za priznavanje;
2) ukoliko Komisija još nije donijela akt o priznavanju te treće zemlje zemljom ekvivalentom i on još uvijek nije stupio na snagu, raniji od sljedećih datuma:
   - dvije godine nakon datuma stupanja na snagu akta kojim je Komisija priznala tu treću zemlju zemljom ekvivalentom;
   - za centralne ugovorne strane koje su podnijele zatjev nakon 27.06.2019. godine dvije godine od datuma ponošenja zahtjeva;
   - za centralne ugovorne strane koje su podnijele zahtjev prije 27.06.2019. godine do 28.06.2021. godine.

(5) Do isteka roka iz stava 4 ovog člana, ako centralna ugovorna strana nema garantni fond i nema uspostavljen obavezujući aranžman sa svojim klirinškim članovima koji joj omogućavaju korišćenje cijelog ili dijela inicijalne marže primljene od njenih klirinških članova kao da je riječ o preduplatama, kreditna institucija zamjenjuje formulu za izračun kapitalnog zahtjeva iz stava 2 ovog člana sljedećom formulom:

$$K_{CM_i} = max\ \left\{ K_{CCP} \cdot \frac{IM_i}{DF_{CCP} + IM}, 8\% \cdot 2\% \cdot IM_i \right\}$$

pri čemu je:

K_{CM_i} = kapitalni zahtjev;

K_{CCP} hipotetički kapital kvalifikovane centralne ugovorne strane o kojem je kvalifikovana centralna ugovorna strana obavijestila kreditnu instituciju u skladu sa članom 338 st. 3 i 4 ove odluke;

DF_{CCP} = finansijska sredstva koja se zasnivaju na preduplatama centralne ugovorne strane o kojima je centralna ugovorna strana obavijestila kreditnu instituciju u skladu sa članom 338 st. 3 i 4 ove odluke;

i = indeks koji označava klirinškog člana;

IM_i = inicijalna marža koju klirinški član *i* daje centralnoj ugovornoj strani (CCP);

IM = ukupan iznos inicijalne marže o kojem je centralna ugovorna strana obavijestila kreditnu instituciju u skladu sa članom 338 st. 5 ove odluke.

(6) Za potrebe stava 2 ovog člana, centralna ugovorna strana (CCP) koja obavještava kreditnu instituciju o iznosu hipotetičkog kapitala (K_{CCP}), obračun tog kapitala vrši na sljedeći način:

$$K_{CCP} = \sum_i max\ EBRM_i - IM_i - DF_i; 0\ \cdot RW \cdot stopa\ kapitala$$

pri čemu je:

EBRM$_i$ = iznos izloženosti prije ublažavanja rizika koji je jednak iznosu izloženosti centralne ugovorne strane (CCP) prema klirinškom članu i koja proizilazi iz svih ugovora i transakcija s tim klirinškim članom, izračunata bez uzimanja u obzir kolaterala koji je dao taj klirinški član;

IM$_i$ = inicijalna marža koju klirinški član *i* daje centralnoj ugovornoj strani (CCP);

DF$_i$ = preduplate klirinškog člana *i*;

RW = ponder rizika od 20%;

stopa kapitala = 8%

(7) Sve vrijednosti u formuli iz stava 6 ovog člana odnose se na vrednovanje na kraju dana prije nego što se uplate marže koje su pozvane za uplatu pri posljednjem pozivu za uplatu marže tog dana.

(8) Kada je pravilima centralne ugovorne strane definisano da ona u cjelosti ili djelimično koristi svoja finansijska sredstva zajedno sa preduplatama njenih klirinških članova na način koji čini da su ta sredstva ekvivalentna preduplatama klirinškog člana u smislu njihovog apsorbovanja gubitaka centralne ugovorne strane u slučaju nastanka statusa neispunjavanja obaveza ili nesolventnosti jednog ili više njenih klirinških članova, centralna ugovorna strana (CCP) dodaje odgovarajući iznos tih sredstava zbiru preduplata svih klirinških članova (DF_{CM}).

(9) Kada je pravilima centralne ugovorne strane definisano da ona u cjelosti ili djelimično koristi svoja finansijska sredstva za pokriće svojih gubitaka zbog nastanka statusa neispunjavanja obaveza jednog ili više njenih klirinških članova nakon što je iscrpila svoj garantni fond, ali prije njenog pozivanja na ugovorene doprinose njenih klirinških članova, centralna ugovorna strana (CCP) dodaje odgovarajući iznos tih dodatnih finansijskih sredstava (DF^a_{CCP}) ukupnom iznosu preduplata (DF) na sljedeći način:

$$DF = DF_{CCP} + DF_{CM} + DF^a_{CCP}$$

(10) Centralna ugovorna strana dužna je da vrši obračun hipotetičkog kapitala (K_{CCP}) na mjesečnoj osnovi, ili češće ako to od nje zahtijeva Centralna banka.

Kapitalni zahtjevi za preduplate u garantni fond nekvalifikovane centralne ugovorne strane i za naknadne uplate nekvalifikovanoj centralnoj ugovornoj strani

Član 345

(1) Kreditna institucija za izračunavanje kapitalnog zahtjeva za izloženosti koje proizilaze iz njenih preduplata u garantni fond nekvalifikovane centralne ugovorne strane i iz naknadnih uplata toj centralnoj ugovornoj strani primjenjuje sljedeću formulu:

$$K = DF + UC$$

pri čemu je:

K = kapitalni zahtjev;

DF = preduplate u garantni fond nekvalifikovane centralne ugovorne strane; i

UC = naknadne uplate u garantni fond nekvalifikovane centralne ugovorne strane.

(2) Kreditna institucija izračunava iznose rizikom ponderisanih izloženosti za izloženosti koje proizilaze iz uplate te kreditne institucije u garantni fond nekvalifikovane centralne ugovorne strane za potrebe člana 101 stav 3 ove odluke tako što kapitalni zahtjev, izračunat u skladu sa stavom 1 ovog člana, pomnoži sa 12,5.

Kapitalni zahtjevi za naknadne uplate u garantni fond kvalifikovane centralne ugovorne strane

Član 346

Kreditna institucija na svoje naknadne uplate u garantni fond kvalifikovane centralne ugovorne strane primjenjuje ponder rizika 0%.

Kapitalni zahtjevi za izloženosti centralnim ugovornim stranama koje prestanu da ispunjavaju određene uslove

Član 347

(1) Kreditna institucija je dužna da primjenjuje tretman iz ovog člana ako je saznala, nakon javnog objavljivanja, ili obavještenja nadležnog organa za centralnu ugovornu strane ili same centralne ugovorne strane, da centralna ugovorna strana neće više ispunjavati uslove za dobijanje odobrenja za rad ili za priznavanje, u zavisnosti od slučaja.

(2) Ako je ispunjen uslov iz stava 1 ovog člana, kreditna institucija je dužna da u roku od tri mjeseca od saznanja o okolnostima iz tog stava, ili ranije ako to zahtijeva Centralna banka, u vezi sa svojim izloženostima prema toj centralnoj ugovornoj strani, postupi na sljedeći način:

1) primijeni tretman iz člana 342 stav 1 tačka 2 ove odluke, na svoje izloženosti iz trgovanja prema toj centralnoj ugovornoj strani;
2) primijeni tretman iz člana 345 ove odluke, na svoje preduplate u garantni fond te centralne ugovorne strane i na svoje naknadne uplate toj centralnoj ugovornoj strani;
3) tretira svoje izloženosti prema toj centralnoj ugovornoj strani, osim izloženosti iz tač. 1 i 2 ovog stava, kao izloženosti prema privrednim društvima u skladu sa standardizovanim pristupom za kreditni rizik iz odjeljka 2 ove glave.

GLAVA III – KAPITALNI ZAHTJEV ZA OPERATIVNI RIZIK

ODJELJAK 1 – Opšta načela kojima je uređena primjena različitih pristupa

Odobrenje i obavještavanje

Član 348

(1) Kreditna institucija koja namjerava da primjenjuje standardizovani pristup za izračunavanje kapitalnih zahtjeva za operativni rizik mora da zadovolji kriterijume iz člana 356 ove odluke i opšta pravila upravljanja rizicima iz člana 105 Zakona o kreditnim institucijama, kao i kriterijume iz člana 112 Zakona o kreditnim institucijama koje se odnose na upravljanje operativnim rizikom.

(2) Kreditna institucija je dužna da obavjeste Centralnu banku prije početka primjene standardizovanog pristupa.

(3) Centralna banka će, ako su ispunjeni uslovi iz čl. 355 stav 2 i 356 ove odluke, odobriti kreditnoj instituciji primjenu alternativnog relevantnog pokazatelja za sljedeće poslovne linije:

1) bankarski poslovi sa „*retail*-om“; i
2) bankarski poslovi sa privrednim društvima.

(4) Centralna banka će odobriti kreditnoj instituciji da primjenjuje napredne pristupe (eng. *Advanced Masurement Approaches* – AMA) koji se zasnivaju na njenim sopstvenim sistemima mjerenja operativnog rizika, ako su zadovoljeni svi kvalitativni i kvantitativni standardi iz čl. 357 i 358 ove odluke.

(5) Kreditna institucija je dužna da traži odobrenje Centralne banke i u slučaju kada namjerava da sprovede značajna proširenja i promjene naprednih pristupa koje primjenjuje, a Centralna banka će izdati traženo odobrenje samo ako kreditna institucija i nakon tih značajnih proširenja i promjena nastavlja da zadovoljava standarde iz stava 1 ovog člana.

(6) Kreditna institucija je dužna da obavještava Centralnu banku o svim promjenama svojih modela naprednih pristupa.

Povratak na primjenu manje složenih pristupa

Član 349

(1) Kreditna institucija koja primjenjuje standardizovani pristup (eng. *Standardised Approach* – SA) ne smije se vratiti na primjenu jednostavnog pristupa (eng. *Basic Indicator Approach* – BIA) osim ako su zadovoljeni uslovi iz stava 3 ovog člana.

(2) Kreditna institucija koje primjenjuje napredni pristup (AMA) ne smije se vratiti na primjenu standardizovanog pristupa ili primjenu jednostavnog pristupa, osim ako su zadovoljeni uslovi iz stava 3 ovog člana.

(3) Kreditna institucija se može vratiti na primjenu manje složenog pristupa za operativni rizik samo ako su zadovoljeni sljedeći uslovi:

1) kreditna institucija je dokazala Centralnoj banci da primjenu manje složenog pristupa ne predlaže s ciljem smanjenja svog kapitalnog zahtjeva za operativni rizik, već da je ona potrebna zbog prirode i složenosti kreditne institucije i da ona ne bi imala značajan negativan uticaj na njenu solventnost ili njenu sposobnost efektivnog upravljanja operativnim rizikom; i

2) kreditna institucija je dobila prethodno odobrenje Centralne banke za povratak na primjenu manje složenog pristupa.

Kombinovana primjena različitih pristupa

Član 350

(1) Kreditna institucija može da primjenjuje kombinaciju pristupa, ako je za to dobila odobrenje Centralne banke, a Centralna banka će izdati takvo odobrenje ako su zadovoljeni uslovi iz st. 2 do 4 ovog člana, zavisno od slučaja.

(2) Kreditna intitucija može da primjenjuje napredni pristup u kombinaciji sa jednostavnim pristupom ili standardizovanim pristupom ako su zadovoljeni sljedeći uslovi:

1) kombinacija pristupa koju primjenjuje kreditna institucija obuhvata sve njene operativne rizike i kreditna institucija je dokazala Centralnoj banci da metodologija koju primjenjuje obuhvata različite aktivnosti, geografske lokacije, pravne strukture ili druge relevantne, interno određene podjele;
2) kriterijumi iz člana 356 ove odluke i standardi iz čl. 357 i 358 ove odluke ispunjeni su za dio aktivnosti obuhvaćenih standardizovanim pristupom, odnosno naprednim pristupom.

(3) Kreditnoj instituciji koja namjerava da primjenjuje napredni pristup u kombinaciji sa jednostavnim ili standardizovanim pristupom, Centralne banke će izdati odgovarajuće odobrenje ako su zadovoljeni sljedeći dodatni uslovi:

1) na datum početka primjene naprednog pristupa značajan dio operativnih rizika kreditne institucije je obuhvaćen tim pristupom;
2) kreditna institucija se obavezala da će da primijeni napredni pristup na sve značajne djelove svog poslovanja u okviru definisanog vremenskog perioda sa kojim je Centralna banka upoznata i koji je odobrila.

(4) Kreditna institucija može da traži odobrenje Centralne banke za primjenu kombinacije jednostavnog pristupa i standardizovanog pristupa samo u izuzetnim okolnostima, kao što je nedavno preuzimanje novog dijela poslovanja, što može zahtijevati prelazni period za primjenu standardizovanog pristupa.

(5) Centralna banka će izdati odobrenje iz stava 4 ovog člana samo ako se kreditna institucija obavezala da će primjeniti standardizovani pristup u okviru vremenskog perioda sa kojim je Centralna banka upoznata i za koji joj je dala odobrenje.

ODJELJAK 2 – Jednostavni pristup

Kapitalni zahtjev

Član 351

(1) Prema jednostavnom pristupu (BIA), kapitalni zahtjev za operativni rizik jednak je 15% trogodišnjeg prosjeka relevantnog pokazatelja propisanog članom 352 ove odluke.

(2) Kreditna institucija izračunava trogodišnji prosjek relevantnog pokazatelja na osnovu podataka za posljednja tri dvanaestomjesečna perioda na kraju poslovne godine. Kada nijesu dostupni revidirani podaci (potvrđeni od priznatog eksternog revizora), kreditna institucija može koristiti svoje poslovne procjene.

(3) Kada kreditna institucija posluje kraće od tri godine, ona može primjenjivati procjene budućeg poslovanja pri obračunu relevantnog pokazatelja, pod uslovom da počne da koristi istorijske podatke čim budu raspoloživi.

(4) Kada kreditna institucija može dokazati Centralnoj banci da bi, zbog spajanja, odnosno pripajanja, preuzimanja ili otuđivanja subjekata ili aktivnosti, primjena trogodišnjeg prosjeka za obračun relevantnog pokazatelja dovela do pristrasne procjene kapitalnog zahtjeva za operativni rizik, Centralna banka može da odobri toj kreditnoj instituciji da izmijeni obračun na način koji bi uzeo u obzir takve događaje. U takvim okolnostima, Centralna banka može i na sopstvenu inicijativu zahtijevati da kreditna institucija izmijeni svoj obračun.

(5) Ako je za neki period relevantni pokazatelj negativan ili jednak nuli, kreditna institucija ne smije uzeti u obzir taj podatak pri obračunu trogodišnjeg prosjeka.

(6) Kreditna institucij izračunava trogodišnji prosjek tako što zbir pozitivnih vrijednosti podijeli sa brojem pozitivnih vrijednosti.

Relevantni pokazatelj

Član 352

(1) Kreditna institucija koje vodi poslovne knjige, sastavljaja knjigovodstvene isprave, vrednuje imovinu i obaveze i sastavlja i objavljuje finansijske iskaze u skladu sa članom 220 Zakona o kreditnim institucijama, izračunava relevantni pokazatelj kao zbir sljedećih elemenata, koji su uključeni u zbir sa svojim pozitivnim ili negativnim predznakom:

1) kamatni i slični prihodi;
2) kamatni i slični rashodi;
3) prihodi od akcija i ostalih hartija od vrijednosti sa varijabilnim/fiksnim prihodom;
4) prihodi od naknada i provizija;
5) rashodi od naknada i provizija;
6) neto dobit ili gubitak iz finansijskog poslovanja;
7) ostali prihodi iz redovnog poslovanja.

(2) Izuzetno od stava 1 ovog člana, kreditna institucija može da odluči da prilikom izračunavanja relevantnog pokazatelja za finansijski i operativni lizing ne primjenjuju računovodstene kategorije za bilans uspjeha u skladu sa važećim računovodstvenim okvirom, već da:

1) uključi prihod od kamata po osnovu finansijskog i operativnog lizinga i dobit od imovine date u zakup u elemente iz stava 1 tačka 1 ovog člana;
2) uključi rashod od kamata po osnovu finansijskog i operativnog lizinga, gubitke, amortizaciju i umanjenje vrijednosti imovine date u operativni lizing u elemente iz stava 1 tačka 2 ovog člana.

(3) Kreditna institucija je dužna da prilagođava elemente iz stava 1 ovog člana kako bi odražavali sljedeće:

1) kreditna institucija izračunava relevantni pokazatelj prije odbitka rezervisanja i troškova poslovanja. Kreditne institucije u troškove poslovanja uključuju plaćene naknade za eksternalizovane usluge koje su pružile treće strane koje nijesu njeno matično društvo ili njeno zavisno društvo, niti zavisno društvo njenog matičnog društva. Kreditne institucije mogu koristiti trošak eksternalizacije usluga koje su im pružile treće strane za umanjivanje relevantnog pokazatelja ako je taj trošak nastao od aktivnosti društva koje podliježe pravilima iz ove odluke ili ekvivalentnim pravilima;
2) kreditna institucija ne smije uključiti sljedeće stavke u obračun relevantnog pokazatelja:
   - realizovanu dobit/gubitak od prodaje stavki koje ne pripadaju knjizi trgvanja;
   - prihode koji ne potiču iz redovnog poslovanja kreditne institucije (vanredne prihode);
   - prihode po osnovu ugovora o osiguranju;
3) kada je revalorizacija stavki kojima se trguje sastavni dio bilansa uspjeha, kreditna institucija može da uključi tu revalorizaciju.

ODJELJAK 3 – Standardizovani pristup

Kapitalni zahtjev

Član 353

(1) Prikom primjene standardizovanog pristupu za izračunavanje kapitalnih zahtjeva za operativni rizik (SA), kreditna institucija u skladu sa principima iz člana 354 ove odluke raspoređuje svoje aktivnosti u poslovne linije iz sljedeće tabele:

Tabela 1

poslovne linije	aktivnosti	beta faktor (%)
korporativno finansiranje (eng. *corporate finance*)	✓ poslovi sprovođenja ponude odnosno prodaje finansijskih instrumenata uz obavezu otkupa; ✓ usluge koje se odnose na poslove pokroviteljstva izdavanja finansijskih instrumenata; ✓ investiciono savjetovanje; ✓ poslovi savjetovanja društava u vezi sa strukturom kapitala, poslovnom strategijom i sličnim pitanjima i davanje savjeta i pružanje usluga koji se odnose na spajanja i kupovinu privrednih društava; ✓ poslovi investicionog istraživanja i finansijske analize, kao i ostali oblici savjetovanja u vezi poslova sa finansijskim instrumentima;	18%
trgovanje i prodaja	✓ trgovanje za svoj račun (dilerski poslovi); ✓ brokerski poslovi; ✓ primanje i prenos naloga u vezi sa jednim ili više finansijskih instrumenata; ✓ izvršavanje naloga za račun klijenata; ✓ usluge sprovođenja ponude, odnosno prodaje finansijskih instrumenata bez obaveze otkupa; ✓ upravljanje multilateralnom platformom trgovanja;	18%
brokerski poslovi sa „retail“-om	✓ primanje i prenos naloga u vezi sa jednim ili više finansijskih	12%

poslovne linije	aktivnosti	beta faktor (%)
(aktivnosti sa fizičkim licima i malim i srednjim preduzećima – SME koji ispunjavajukriterijume iz člana 140 ove odluke za raspoređivanje u katgoriju izloženosti prema „*retail*“-u)	instrumenata; ✓ izvršavanje naloga za račun klijenata; ✓ usluge sprovođenja ponude, odnosno prodaje finansijskih instrumenata bez obaveze otkupa;	
bankarski poslovi sa privrednim društvima (eng. *commercial banking*)	✓ primanje depozita i drugih sredstava sa obavezom vraćanja; ✓ kreditiranje; ✓ finansijski lizing; ✓ izdavanje garancija i preuzimanje obaveza;	15%
bankarski poslovi sa „retail“-om (aktivnosti sa fizičkim licima i malim i srednjim preduzećima – SME koji ispunjavajukriterijume iz člana 140 ove odluke za raspoređivanje u katgoriju izloženosti prema „*retail*“-u)	✓ primanje depozita i drugih sredstava sa obavezom vraćanja; ✓ kreditiranje; ✓ finansijski lizing; ✓ izdavanje garancija i preuzimanje obaveza;	12%
plaćanja i poravnanja	✓ usluge platnog prometa; ✓ izdavanje, obrada i evidentiranje platnih instrumenata;	18%
usluge agenata (eng. *agency services*)	✓ čuvanje i administracija finansijskih instrumenata za račun klijenta, uključujući kastodi poslove i s tim povezane usluge, kao što su upravljanje novčanim sredstvima, odnosno kolateralom;	15%
upravljanje aktivom (eng. *asset management)*	✓ upravljanje portfoliom (eng. *portfolio management*); ✓ upravljanje UCITS-om; ✓ ostali oblici upravljanja aktivom.	12%

(2) Kreditna institucija izračunava kapitalni zahtjev za operativni rizik kao trogodišnji prosjek zbira godišnjih kapitalnih zahtjeva za sve poslovne linije iz Tabele 1 ovog člana, a godišnji kapitalni zahtjev za svaku poslovnu liniju jednak je proizvodu odgovarajućeg beta faktora navedenog u toj tabeli i dijela relevantnog pokazatelja raspoređenog u pripadajuću poslovnu liniju.

(3) Kreditna institucija može, za bilo koju godinu, sabirati negativne kapitalne zahtjeve, koji su posljedica negativnog dijela relevantnog pokazatelja u bilo kojoj poslovnoj liniji, sa pozitivnim kapitalnim zahtjevima u drugoj poslovnoj liniji, bez ograničenja. Međutim, ako je za određenu godinu dobijeni zbir kapitalnih zahtjeva pojedinačnih poslovnih linija negativan, kreditna institucija je dužna da za tu godinu uzme vrijednost nula, kao input za brojilac.

(4) Kreditna institucija izračunava trogodišnji prosjek zbira iz stava 2 ovog člana na osnovu podataka za posljednja tri dvanaestomjesečna perioda na kraju poslovne godine. Kada nijesu dostupni revidirani podaci (potvrđeni od priznatog eksternog revizora), kreditna institucija može da koristiti svoje poslovne procjene.

(5) Ako kreditna institucija može da dokaže Centralnoj banci da bi, zbog spajanja, odnosno pripajanja, preuzimanja ili otuđivanja entiteta ili aktivnosti, primjena trogodišnjeg prosjeka za obračun relevantnog pokazatelja dovela do pristrasne procjene kapitalnog zahtjeva za operativni rizik, Centralna banka može odobriti toj kreditnoj instituciji da izmijeni obračun na način koji bi uzeo u obzir takve događaje. U takvim okolnostima, Centralna banka može, i na sopstvenu inicijativu, zahtijevati da kreditna institucija izmijeni svoj obračun.

(6) Kada kreditna institucija posluje kraće od tri godine, ona može primjenjivati procjene budućeg poslovanja pri obračunu relevantnog pokazatelja, pod uslovom da počne da koristi istorijske podatke čim budu raspoloživi.

Principi za raspoređivanje u poslovne linije

Član 354

(1) Kreditna institucija je dužna da utvrđuje i dokumentuje posebne politike i kriterijume za raspoređivanje relevantnog pokazatelja za trenutne poslovne linije i aktivnosti u standardizovani okvir koji je definisan u članu 353 ove odluke, kao i da, prema potrebi, revidira i prilagođava te politike i kriterijume, zavisno od uvođenja novih ili promjena postojećih poslovnih aktivnosti i rizika.

(2) Kreditna institucija je dužna da, za raspoređivanje u poslovne linije, primjenjuju sljedeće principe:

1) kreditna institucija sve aktivnosti raspoređuju u poslovne linije na način koji obezbjeđuje:
   - sveobuhvatnost (svaka aktivnost mora biti raspoređena u neku poslovnu liniju); i
   - međusobnu isključivost (ista aktivnost ne može biti raspoređena u više od jedne poslovne linije);
2) ako se neka aktivnost ne može jednostavno rasporediti u neku od poslovnih linija, ali predstavlja pomoćnu aktivnost aktivnosti koja je uključena u određenu poslovnu liniju, kreditna institucija je raspoređuje u poslovnu liniju

u koju je svrstana aktivnost koju predmetna aktivnost podržava, a ako pomoćna aktivnost podržava aktivnosti iz više od jedne poslovne linije, kreditna institucija primjenjuje objektivne kriterijume raspoređivanja;
3) ako se neka aktivnost ne može rasporediti ni u jednu poslovnu liniju, za tu aktivnost kreditna institucija koristi poslovnu liniju sa najvećim beta faktorom. Istu poslovnu liniju koristi i za sve pripadajuće pomoćne aktivnosti;
4) kreditna institucija može da za alokaciju relevantnog pokazatelja po poslovnim linijama primjenjuje metode koji se koriste za određivanje internih cijena, a troškovi nastali u jednoj poslovnoj liniji koji se mogu pripisati drugoj poslovnoj liniji mogu se prerasporediti u poslovnu liniju na koju se odnose;
5) raspoređivanje aktivnosti u poslovne linije za potrebe obračuna kapitalnog zahtjeva za operativni rizik primjenjuje se dosljedno u skladu sa kategorijama iz ove odluke koje kreditna institucija koristi za kreditni i tržišni rizik;
6) više rukovodstvo odgovorno je za politiku raspoređivanja u poslovne linije koja je pod kontrolom organa upravljanja kreditne institucije;
7) kreditna institucija obezbjeđuje nezavisnu reviziju postupaka raspoređivanja aktivnosti u poslovne linije.

Alternativni standardizovani pristup

Član 355

(1) U skladu sa alternativnim standardizovanim pristupom (eng. *Alternative Standardised Approach* – ASA) za poslovne linije „bankarski poslovi sa „*retail*"-om" i „bankarski poslovi sa privredim društvima", Kreditna institucija je dužna da primjenjuju sljedeće:
1) relevantni pokazatelj je normalizovani pokazatelj prihoda jednak nominalnom iznosu kredita i avansa pomnoženim sa 0,035;
2) krediti i avansi sastoje se od ukupno iskorišćenih iznosa u odgovarajućim kreditnim portfolijima, pri čemu se kod poslovne linije „bankarski poslovi sa privrednim društvima", u nominalni iznos kredita i avansa uključuju i hartije od vrijednosti koje ne pripadaju knjizi trgovanja.

(2) Centralna banka će izdati kreditnoj instituciji odobrenje za primjenu alternativnog standardizovanog pristupa (ASA), ako su ispunjeni sljedeći uslovi:
1) prihodi kreditne institucije od poslovanja sa „*retail*"-om ili prihodi od poslovanja sa privrednim društvima iznose najmanje 90% njenih prihoda;
2) značajan dio poslovanja kreditne institucije sa *retail*"-om ili prihodi od poslovanja sa privrednim društvima obuhvataju kredite sa visokom vjerovatnoćom neizmirivanja obaveza (PD); i
3) alternativni standardizovani pristup (ASA) pruža adekvatnu osnovu za obračun kapitalnog zahtjeva kreditne institucije za operativni rizik.

Kriterijumi za standardizovani pristup

Član 356

Kriterijumi za standardizovani pristup (SA) iz člana 348 stav 1 ove odluke su sljedeći:
1) kreditna institucija ima dobro dokumentovan sistem procjene i upravljanja operativnim rizikom sa jasno dodijeljenim odgovornostima u okviru tog sistema, identifikuje izloženosti prema operativnom riziku i prati relevantne podatke o operativnom riziku, uključujući i podatke o značajnim gubicima, a taj sistem je predmet redovnih nezavisnih revizija koje vrši lice iz kreditne institucije ili lice izvan kreditne institucije koje ima potrebno znanje za vršenje tih revizija;
2) sistem procjene operativnog rizika je čvrsto integrisan u procese upravljanja rizicima kreditne institucije, a njegovi rezultati su sastavni dio postupka praćenja i kontrolisanja rizičnog profila kreditne institucije u dijelu koji se odnosi na operativni rizik;
3) kreditna institucija ima uspostavljen sistem izvještavanja višeg rukovodstva kojim se izvještaji o operativnom riziku podnose odgovarajućim strukturama u kreditnoj instituciji, kao i uspostavljene procedure za preduzimanje odgovarajućih aktivnosti na osnovu informacija dobijenih tim izvještavanjem.

ODJELJAK 4 – Napredni pristupi

Kvalitativni standardi

Član 357

(1) Kvalitativni standardi iz člana 348 stav 4 ove odluke su sljedeći:
1) interni sistem mjerenja operativnog rizika kreditne institucije čvrsto je integrisan u njene svakodnevne procese upravljanja rizikom;
2) kreditna institucija je dužna da ima nezavisnu funkciju upravljanja rizicima za operativni rizik;
3) kreditna institucija je dužna da ima uspostavljen sistem redovnog izvještavanja o izloženostima operativnom riziku i gubicima i da ima uspostavljene procedure za preduzimanje odgovarajućih korektivnih mjera;
4) kreditna institucija je dužna da ima dobro dokumentovan sistem upravljanja rizicima i usposavljene procedure za obezbjeđivanje usklađenosti i politike za rješavanje neusklađenosti;
5) procesi upravljanja i sistemi mjerenja operativnog rizika kreditne institucije moraju biti predmet redovnih provjera internih ili eksternih revizora;

6) postupci interne validacije kreditne institucije se moraju odvijati na primjeren i djelotvoran način;
7) tokovi podataka i postupci povezani sa sistemom mjerenja rizika kreditne institucije moraju biti transparentni i dostupni.

(2) Metodologiju procjene za odobrenje primjene naprednih pristupa, kao i materijalnosti izmjene pristupa utvrđuje Centralna banka.

Kvantitativni standardi

Član 358

(1) Kvantitativni standardi iz člana 348 stav 4 ove odluke uključuju standarde koji se odnose na postupak mjerenja, interne podatke, eksterne podatke, analize scenarija, faktore poslovnog okruženja i interne kontrole iz st. 2 do 6 ovog člana.

(2) Standardi koji se odnose na postupak mjerenja operativnog rizika su sljedeći:
1) prilikom obračuna kapitalnog zahtjeva za operativni rizik kreditna institucija je dužna da obuhvati očekivani i neočekivani gubitak, s tim da, ako je kreditna institucija svojom poslovnom praksom na odgovarajući način već obuhvatila očekivani gubitak, može taj gubitak izostaviti iz obračuna. Mjerenje operativnog rizika treba da obuhvati ekstremne događaje za koje je malo vjerovatno da će se desiti, ali koji bi izazvali veoma ozbiljne gubitke (gubici na krajevima krive raspodjele gubitaka), na način kojim se postiže zadovoljavajući standard kvaliteta mjerenja koji je uporediv sa standardom zasnovanim na intervalu povjerenja od 99% za period od godinu dana;
2) sistem mjerenja operativnog rizika kreditne institucije u skladu sa st. 3 do 6 ove odluke uključuje korišćenje elemenata iz al. 1 do 4 ove tačke, za koje mora da postoji uspostavljen primjereno dokumentovan sistem ponderisanja pri njihovom korišćenju u ukupnom sistemu mjerenja operativnog rizika, i to:
   – internih podataka,
   – eksternih podataka,
   – analiza scenarija, i
   – faktora koji odražavaju stanje poslovnog okruženja i sistemi internih kontrola.
3) sistem mjerenja operativnog rizika kreditne institucije obuhvata glavne pokretače rizika koji imaju uticaj na oblik krajeva raspodjele procijenjenih gubitaka;
4) kreditna institucija može uzeti u obzir korelacije između pojedinačnih procjena gubitaka po osnovu operativnog rizika samo ako su njeni sistemi za mjerenje korelacija pouzdani, primjereno implementirani i ako uzimaju u obzir nesigurnost u procjenama tih korelacija, naročito u periodima stresnih uslova, a kreditna institucija vrši validaciju svojih pretpostavki o korelacijama korišćenjem odgovarajućih kvantitativnih i kvalitativnih tehnika;
5) kreditna institucija obezbjeđuje da je njen sistem mjerenja operativnog rizika interno dosljedan i da izbjegava višestruko korišćenje kvalitativnih procjena ili tehnika ublažavanja rizika priznatih u drugim djelovima ove odluke.

(3) Standardi koji se odnose na interne podatke su sljedeći:
1) kreditna institucija treba da zasniva svoja interno izrađena mjerenja operativnog rizika na minimalnom periodu posmatranja u trajanju od prethodnih pet godina, a ako kreditna institucija prvi put počinje da primjenjuje napredni pristup (AMA), za period posmatranja može koristiti istorijske podatke iz prethodne tri godine;
2) kreditna institucija
   – razvrstava istorijske interne podatke o gubicima u poslovne linije definisane u članu 353 ove odluke i prema vrstama događaja definisanim u članu 360 ove odluke i da na zahtjev dostavlja te podatke Centralnoj banci,
      – u izuzetnim okolnostima može razvrstati štetne događaje koji utiču na cjelokupnu kreditnu instituciju u dodatnu poslovnu liniju „poslovne stavke“,
      – utvrđuje dokumentovane objektivne kriterijume za raspoređivanje gubitaka po određenim poslovnim linijama i vrstama događaja.
      – gubitke koji su proizašli iz operativnog rizika, a povezani su sa kreditnim rizikom, koje je u prošlosti uključivala u interne baze podataka o kreditnom riziku, evidentira u baze podataka o operativnom riziku i posebno ih označava, a ti gubici se ne koriste prilikom obračuna kapitalnog zahtjeva za operativni rizik sve dok ih kreditna institucija za potrebe obračuna kapitalnih zahtjeva tretira kao kreditni rizik.
      – uključuje gubitke proizašle iz operativnog rizika koji su povezani sa tržišnim rizicima u obuhvat obračuna kapitalnog zahtjeva za operativni rizik;
3) interni podaci o gubicima kreditne institucije moraju biti sveobuhvatni u smislu da obuhvataju sve značajne aktivnosti i izloženosti iz svih relevantnih podsistema i geografskih lokacija. Kreditna institucija mora biti u mogućnosti da argumentovano obrazloži da eventualno isključenje neke aktivnosti ili izloženosti, pojedinačno ili u kombinaciji, ne bi imalo značajan uticaj na ukupnu procjenu rizika. Kreditna institucija utvrđuje prikladan minimalni prag za prikupljanje internih podataka o gubicima;
4) kreditna institucija, pored informacija o bruto iznosima gubitaka, prikuplja i informacije o datumu nastanka štetnog događaja (eng. *loss event*), svim povraćajima u odnosu na bruto iznos gubitka i opise izvora rizika i uzroka koji su doveli do štetnog događaja;
5) kreditna institucija je utvrdila posebne kriterijume za raspoređivanje podataka o gubicima koji proizilaze iz događaja u centralizovanim funkcijama kreditne institucije ili aktivnosti koja se proteže na više od jedne poslovne linije, kao i događaja koji su povezani u određenom vremenskom periodu;
6) kreditna institucija ima uspostavljene dokumentovane procedure za procjenu kontinuirane relevantnosti istorijskih podataka o gubicima, uključujući situacije u kojima se mogu primjenjivati promjene mišljenja, skaliranje iznosa ili druge vrste prilagođavanja, u kojoj mjeri se ona mogu koristiti i ko je ovlašćen za donošenje takvih odluka.

(4) Standardi koji se odnose na eksterne podatke su sljedeći:
1) sistem mjerenja operativnog rizika kreditne institucije koristi relevantne eksterne podatke, pogotovo kada se opravdano može utvrditi da je kreditna institucija izložena rijetkim gubicima koji potencijalno mogu izazvati veoma ozbiljne gubitke, a kreditna institucija ima sistematičan proces za utvrđivanje situacija u kojima se koriste eksterni podaci i metodologije koje se primjenjuju za uključivanje ovih podataka u njen sistem mjerenja; i
2) kreditna institucija redovno provjerava uslove za korišćenja eksternih podataka i način njihovog korišćenja, dokumentuje te podatke i periodično vrši nezavisnu reviziju tih podataka.

(5) Kreditna institucija, u cilju procjene svoje izloženosti događajima koji mogu izazvati veoma ozbiljne gubitke, zajedno sa eksternim podacima koristi i analize scenarija koje se zasnivaju na stručnom mišljenju.

(6) Kreditna institucija je dužna da procjene iz stava 5 ovog člana provjerava i potvrđuje tokom vremena, upoređujući ih sa stvarnim gubicima kako bi obezbijedila njihovu validnost.

(7) Standardi koji se odnose na faktore poslovnog okruženja i interne kontrole su sljedeći:
1) metodologija za procjenu rizika kreditne institucije se primjenjuje na nivou cijele kreditne institucije na način koji obuhvata ključne faktore poslovnog okruženja i internih kontrola, koji mogu promijeniti njen rizični profil za operativni rizik;
2) kreditna institucija opravdava odabir svakog faktora kao značajnog pokretača rizika, na osnovu iskustva i stručne procjene obuhvaćenih oblasti poslovanja;
3) kreditna institucija može da obrazloži Centralnoj banci osjetljivost procjena rizika na promjene faktora i relativne pondere različitih faktora. Uz obuhvatanje promjena rizika koje nastaju zbog poboljšanja mehanizama za kontrolu rizika, okvir za mjerenje rizika kreditne institucije mora obuhvatiti i potencijalna povećanja rizika koja nastaju uslijed povećanja složenosti poslovnih aktivnosti ili obima poslovanja; i
4) kreditna institucija dokumentuje svoj okvir za mjerenje rizika, obezbjeđuje nezavisnu internu reviziju tog okvira i omogućava njegovu kontrolu od strane Centralne banke, kreditna institucija je dužna da ovaj proces i njegove rezultate provjerava i potvrđuje tokom vremena, upoređujući ih sa stvarnim internim gubicima i relevantnim eksternim podacima.

Uticaj osiguranja i drugih mehanizama za prenos rizika

Član 359

(1) Centralna banka će odobriti kreditnoj instituciji da pri obračunu kapitalnog zahtjeva uzme u obzir uticaj osiguranja i drugih mehanizama za prenos rizika, ako su ispunjeni uslovi iz st. 2 do 5 ovog člana i ako ako kreditna institucija može dokazati da se na taj način postiže značajan efekat ublažavanja rizika.

(2) Osiguravač mora imati odobrenje za obavljanje poslova osiguranja ili reosiguranja i kreditnu procjenu ECAI o sposobnosti plaćanja potraživanja koja odgovara najmanje stepenu kreditnog kvaliteta 3 po pravilima za ponderisanje rizika ili izloženosti prema institucijama u skladu sa Glavom II odjeljak 2 ove odluke.

(3) Za osiguranje i okvir kreditne institucije za korišćenje osiguranja moraju biti ispunjeni sljedeći uslovi:
1) ugovoreno trajanje polise osiguranja ne smije biti kraće od jedne godine, a za polise sa preostalim trajanjem osiguranja kraćim od jedne godine kreditna institucija mora primijeniti odgovarajuće korektivne faktore (eng. *haircuts*) u skladu sa smanjenjem preostalog trajanja polise, koji mogu iznositi do 100% za polise sa preostalim trajanjem od 90 dana ili kraćim;
2) rok za obavještavanje o otkazivanju polise osiguranja ne smije biti kraći od 90 dana;
3) polisa osiguranja ne smije da sadrži odredbe o isključenju ili ograničenju naknade štete:
   - koje se primjenjuju zbog supervizorskih aktivnosti prema kreditnoj instituciji isključujući odredbi o isključenju ili ograničenju naknade u slučaju novčanih i drugih kazni koje proizilaze iz supervizorskih aktivnosti Centralne banke; i/ili
   - u slučaju stečaja, odnosno likvidacije kreditne institucije, osim u vezi sa osiguranim slučajevima do kojih je došlo nakon pokretanja stečajnog, odnosno likvidacionog postupka nad kreditnom institucijom;
4) obračuni ublažavanja rizika treba da odražavaju pokriće osiguranjem na način koji jasno i dosljedno odražava odnos između stvarne vjerovatnoće i uticaja gubitka koji se koriste u sklopu ukupnog utvrđivanja kapitalnog zahtjeva za operativni rizik;
5) osiguranje pruža treće lice, a u slučaju osiguranja preko sopstvenih osiguravača ili zavisnih društava, izloženost se mora prenijeti na nezavisno treće lice koje ispunjava kriterijume za priznavanje iz stava 2 ovog člana;
6) okvir za priznavanje efekata osiguranja prilikom obračuna kapitalnog zahtjeva je dobro obrazložen i dokumentovan.

(4) Metodologija za priznavanje efekata osiguranja treba da, kroz umanjenja ili korektivne faktore za iznose priznatog osiguranja, obuhvata sljedeće elemente:
1) preostalo trajanje polise osiguranja, ako je kraće od jedne godine;
2) uslove za otkazivanje polise osiguranja, ako traje kraće od jedne godine;
3) neizvijesnost naplate, kao i neusklađenost u pokriću polisa osiguranja.

(5) Smanjenje kapitalnog zahtjeva koje proizilazi iz priznavanja osiguranja i drugih mehanizama za prenos rizika ne smije prelaziti 20% kapitalnog zahtjeva za operativni rizik prije priznavanja tehnika za ublažavanja rizika.

Klasifikacija vrsta događaja iz kojih proizilaze gubici

Član 360

Vrste štetnih događaja iz člana 358 stav 3 tačka 2 ove odluke su sljedeće:

Tabela 2

kategorija vrste događaja	definicija
interna prevara	✓ gubici proizašli iz radnji sa namjerom prevare, protivpravnog prisvajanja imovine ili zaobilaženja propisa, zakona ili internih akata, isključujući slučajeve razlikovanja/diskriminacije, koji uključuju djelovanje najmanje jednog internog subjekta;
eksterna prevara	✓ gubici proizašli iz radnji trećih lica sa namjerom prevare, protivpravnog prisvajanja imovine ili zaobilaženja zakona;
odnosi sa zaposlenima i bezbjednost na radnom mjestu	✓ gubici proizašli iz povrede zakona ili ugovora kojima se uređuju radni odnosi, zdravstvena zaštita, bezbjednost na radu; ✓ gubici po osnovu odšteta zbog ozljeda na radu ili po osnovu slučajeva diverziteta/diskriminacije;
klijenti, proizvodi i poslovne prakse	✓ gubici nastali zbog nenamjernog ili nemarnog neispunjavanja radnih obaveza prema određenim klijentima (uključujući zahtjeve vezane za povjerenje ili prikladnost poslovanja) ili prirode i dizajna proizvoda;
šteta na materijalnoj aktivi	✓ gubici nastali zbog gubitka ili oštećenja materijalne imovine zbog prirodnih katastrofa ili drugih događaja;
prekidi poslovanja i greške u radu sistema	✓ gubici nastali zbog prekida rada ili sistemskih grešaka;
izvršenje, isporuka i upravljanje procesima	✓ gubici nastali zbog neuspješne obrade transakcija ili neadekvatnog upravljanja procesima; ✓ gubici nastali iz odnosa sa poslovnim partnerima i pružaocima usluga.

GLAVA IV – KAPITALNI ZAHTJEV ZA TRŽIŠNI RIZIK

ODJELJAK 1 – Opšte odredbe

Pristupi za izračunavanje kapitalnih zahtjeva za tržišni rizik

Član 361

(1) Kreditna institucija izračunava kapitalne zahtjeve za tržišni rizik svih pozicija iz knjige trgovanja i iz knjige pozicija kojima se ne trguje, a koje su izložene deviznom riziku ili robnom riziku u skladu sa sljedećim pristupima:
1) standardizovanim pristupom iz stava 2 ovog člana;
2) pristupom internih modela iz Odjeljka 5 ove glave za one kategorije rizika za koje je kreditna institucija dobila odobrenje u skladu sa članom 470 ove odluke za primjenu tog pristupa.

(2) Kapitalni zahtjevi za tržišni rizik izračunati u skladu sa standardizovanim pristupom iz stava 1 tačka 1 ovog člana predstavljaju zbir sljedećih kapitalnih zahtjeva, u zavisnosti od slučaja:
1) kapitalnih zahtjeva za pozicijski rizik iz Odjeljka 2 ove glave;
2) kapitalnih zahtjeva za devizni rizik iz Odjeljka 3 ove glave;
3) kapitalnih zahtjeva za robni rizik iz Odjeljka 4 ove glave.

(3) Kreditna institucija koja ne ispunjava uslov iz člana 362 ove odluke dužna je da za sve pozicije iz knjige trgovanja i iz knjige pozicija kojima se ne trguje koje su izložene deviznom ili robnom riziku izvještava o kapitalnim zahtjevima koje je utvrdila u skladu sa sljedećim pristupima:
1) alternativnim standardizovanim pristupom iz Odjeljka 1a ove glave;
2) alternativnim pristupom internih modela iz Odjeljka 1b ove glave.

(4) Kreditna institucija može da primjenjuje kombinaciju pristupa iz stava 1 tač. 1 i 2 ovog člana trajno u okviru grupe u skladu sa članom 470 ove odluke.

(5) Kreditna institucija ne primjenjuje pristup iz stava 3 tačka 2 ovog člana za instrumente iz knjige trgovanja koji su pozicije sekjuritizacije ili pozicije uključene u alternativni korelacijski portfolio namijenjen trgovanju (eng. *alternative correlation trading portfolio* – ACTP), kako je utvrđeno u st. 6 do 9 ovog člana.

(6) Pozicije sekjuritizacije i kreditni derivati na osnovu n-tog nastanka statusa neispunjavanja obaveza koje ispunjavajusve sljedeće kriterijume uključuju se u ACTP:
1) pozicije nijesu pozicije resekjuritizacije, opcije na tranšu sekjuritizacije, niti drugi derivati izloženosti sekjuritizacije koji ne obezbjeđuju proporcionalni udio u prihodu tranše sekjuritizacije;
2) svi njihovi referentni instrumenti su:
   – instrumenti koji se odnose na jedan subjekat, uključujući kreditne derivate kod kojih je referentni subjekat jedno lice, za koje postoji likvidno dvosmjerno tržište;
   – indeksi kojima se obično trguje, a koji se zasnivaju na instrumentima iz alineje 1 ove tačke.

(7) Za potrebe stava 6 ovog člana, smatra se da dvosmjerno tržište postoji ako su date nezavisne ponude za kupovinu i prodaju tako da se cijena, koja je razumno povezana sa posljednjom prodajnom cijenom ili trenutnom konkurentnom kotacijom kupovne i prodajne cijene, može odrediti u roku od jednog dana i transakcija se može namiriti po toj cijeni u relativno kratkom periodu koji je u skladu sa trgovačkim običajima (eng. *conforming to trade custom*).

(8) U ACTPS se ne uključuju pozicije sa bilo kojim od sljedećih referentnih instrumenata:
1) referentnim instrumentima koji se raspoređuju u kategorije izloženosti iz člana 129 stav 1 tač. 8 ili 9 ove odluke;
2) potraživanjima od subjekta posebne namjene, obezbijeđenih direktno ili indirektno, pozicijom koja, u skladu sa stavom 6 ovog člana, sama po sebi ne bi zadovoljila kriterijume za uključivanje u ACTP.

(9) Kreditna institucija može da uključi u ACTP pozicije koje nijesu pozicije sekjuritizacije, ni kreditni derivati na osnovu n-tog nastanka statusa neispunjavanja obaveza, ako štiti druge pozicije u tom portfoliju, pod uslovom da postoji dvosmjerno likvidno tržište u smislu stava 7 ovog člana, za instrument ili njegove referentne instrumente.

Izuzeća od posebnih zahtjeva za izvještavanje za tržišni rizik

Član 362

(1) Kreditna institucija nije dužna da odvojeno izvještava o obračunima koji su izvršeni u skladu sa članom 364 stav 2 tač. 1, 2 i 3 ove odluke za portfolio svih pozicija iz knjige trgovanja ili iz knjige pozicija kojima se ne trguje koje su izložene deviznom i robnom riziku primjenom alternativnog standardizovanog pristupa, odnosno zahtjeva za izvještavanje o izračunima koji su izvršeni u skladu sa članom 414 stav 1 ove odluke za portfolio svih pozicija iz knjige trgovanja ili iz knjige pozicija kojima se ne trguje, a koje su izložene deviznom i robnom riziku, dodijeljenom organizacionim jedinicama za trgovanje za koje je kreditna institucija dobila odobrenje Centralne banke za primjenu alternativnog pristupa internih modela, na redovnoj osnovi, samo ako zadovoljava uslov da je obim njenih bilansnih i vanbilansnih izloženih tržišnom riziku jednak ili manji od oba sljedeća praga, na osnovu procjene koja se sprovodi jednom mjesečno na osnovu podataka od posljednjeg dana u mjesecu:
1) 10% ukupne aktive kreditne institucije;
2) 500 miliona EUR.

(2) Kreditna institucija izračunava obim svojih bilansnih i vanbilansnih poslova po osnovu kojih je izložena tržišnom riziku korišćenjem podataka od posljednji dana svakog mjeseca u skladu sa sljedećim zahtjevima:
1) uključuju se sve pozicije raspoređene u knjigu trgovanja, osim kreditnih derivata koji su priznati kao interna zaštita od izloženosti kreditnom riziku iz knjige pozicija kojima se ne trguje i transakcije kreditnim derivatima koji u potpunosti poništavaju tržišni rizik interne zaštite kako je navedeno u članu 123 stav 3 ove odluke;
2) uključuju se sve pozicije iz knjige pozicija kojima se ne trguje, a koje su izložene deviznom riziku ili robnom riziku;
3) sve pozicije vrednuju se po tržišnim vrijednostima na taj datum, osim pozicija iz tačke 2 ovog stave, s tim što, ako nije dostupna tržišna vrijednost pozicije na određeni datum, kreditna institucija uzima fer vrijednost te pozicije na taj datum, a ako fer vrijednost i tržišna vrijednost pozicije na određeni datum nijesu dostupne, kreditna institucija za tu poziciju uzima njenu posljednju tržišnu vrijednost ili fer vrijednost;
4) sve pozicije iz knjige pozicija kojima se ne trguje, a koje su izložene deviznom riziku smatraju se ukupnom neto deviznom pozicijom i vrednuju u skladu sa članom 459 ove odluke;
5) sve pozicije iz knjige pozicija kojima se ne trguje, a koje su izložene robnom riziku vrednuju se u skladu sa čl. 464 i 465 ove odluke; i
6) apsolutna vrijednost dugih pozicija dodaje se apsolutnoj vrijednosti kratkih pozicija.

(3) Kreditna institucija, kada izračunava ili prestane da izračunava kapitalne zahtjeve za tržišni rizik u skladu sa ovim članom, dužna je da o tome obavijesti Centralnu banku

(4) Kreditna institucija koja prestane da ispunjava jedan ili više od uslova iz stava 1 ovog člana dužna je da o tome odmah obavijesti Centralnu banku.

(5) Izuzeće od zahtjeva za izvještavanjem iz stava 1 ovog člana prestaje da se primjenjuje u roku od tri mjeseca u slučaju da:

1) kreditna institucija ne ispunjava uslov iz stava 1 tač. 1 ili 2 tokom tri uzastopna mjeseca; ili
2) kreditna institucija ne ispunjava uslov iz stava 1 tač. 1 ili 2 tokom više od šest mjeseci u posljednjih dvanaest mjeseci.

(6) Ako je kreditna institucija, u skladu sa stavom 5 ovog člana, postala dužna da primjenjuje zahtjeve za izvještavanjem iz stava 1 ovog člana, izuzima se od tih zahtjeva za izvještavanjem samo ako Centralnoj banci dokaže da su svi uslovi iz stava 1 ovog člana ispunjeni u neprekidnom periodu od jedne godine.

(7) Kreditna institucija tokom mjesečne procjene ne smiju da zauzima, da kupuju niti da prodaje poziciju samo u svrhu ispunjavanja bilo kojeg od uslova iz stava 1 ovog člana.

(8) Kreditna institucija koja ispunjava uslove za tretman iz člana 103 ove odluke izuzima se od zahtjeva za izvještavanjem iz stava 1 ovog člana.

Odobrenje za konsolidovane zahtjeve

Član 363

(1) U skladu sa stavom 2 ovog člana, i isključivo za potrebe izračunavanja neto pozicija i kapitalnih zahtjeva na konsolidovanoj osnovi u skladu sa ovom glavom, kreditna institucija može da koristi pozicije u jednoj instituciji ili društvu za netiranje pozicija u drugoj instituciji ili društvu.

(2) Kreditna institucija može da primjenjuju stav 1 ovog člana isključivo uz odobrenje Centralne banke, koje se biti izdato samo ako su ispunjeni sljedeći uslovi:
1) raspoređivanje regulatornog kapitala na nivou grupe je zadovoljavajuće; i
2) regulatorni, pravni ili ugovorni okvir u kojem kreditne institucije posluju garantuje uzajamnu finansijsku podršku u okviru grupe.

(3) Društvo sa sjedištem u trećim zemljama, pored uslova iz stava 2 ovog člana, treba da ispuni i sljedeće uslove:
1) to društvo ima odobrenje za rad u trećoj zemlji i zadovoljava definiciju kreditne institucije ili je priznato investiciono društvo iz treće zemlje;
2) to društvo na pojedinačnoj osnovi ispunjava kapitalne zahtjeve koji su identični onima koji su utvrđeni ovom odlukom; i
3) u toj trećoj zemlji ne postoje propisi koji bi mogli da značajno utiču na prinos sredstava u okviru grupe.

ODJELJAK 1a – Alternativni standardizovani pristup

Odsjek 1 – Opšte odredbe

Opseg i struktura alternativnog standardizovanog pristupa

Član 364

(1) Alternativni standardizovani pristup utvrđen u ovom odjeljku primjenjuje se samo u svrhu zahtjeva za izvještavanjem iz člana 362 stav 1 ove odluke.

(2) Kreditna institucija izračunava kapitalne zahtjeve za tržišni rizik u skladu sa alternativnim standardizovanim pristupom za portfolio pozicija iz knjige trgovanja ili iz knjige pozicija kojima se ne trguje, a koje su izložene deviznom riziku ili robnom riziku kao zbir sljedećih komponenti:
1) kapitalnog zahtjeva u skladu sa metodom zasnovanom na osjetljivostima iz Odsjeka 2 ovog odjeljka;
2) kapitalnog zahtjeva za rizik nastanka statusa neispunjavanja obaveza iz Odsjeka 5 ovog odjeljka koji je primjenljiv samo na pozicije iz knjige trgovanja iz tog odsjeka;
3) kapitalnog zahtjeva za rezidualne rizike iz Odsjeka 4 ovog odjeljka, koji je primjenljiv samo na pozicije iz knjige trgovanja iz tog odsjeka.

Odsjek 2 – Metod zasnovan na osjetljivostima za izračunavanje kapitalnog zahtjeva

Značenje izraza

Član 365

Izrazi koji se koriste u ovom odjeljku imaju sljedeće značenje:
1) **kategorija rizika** je jedna od sljedećih kategorija:
   – opšti kamatni rizik,
   – rizik kreditne marže koji nije predmet sekjuritizacije (rizik kreditne marže, eng. *credit spread risk* – CSR),

- rizik kreditne marže za sekjuritizacije koje nijesu uključene u alternativni korelacijski portfolio namijenjen trgovanju (eng. *credit spread risk for securitisation not included in the alternative correlation trading portfolio* – non-ACTP CSR),
- rizik kreditne marže za sekjuritizacije koje su uključene u alternativni korelacijski portfolio namijenjen trgovanju (eng. *credit spread risk for securitisation included in the alternative correlation trading portfolio* – ACTP CSR),
- rizik vlasničkih instrumenata,
- robni rizik, i
- devizni rizik;

2) **osjetljivost** je relativna promjena vrijednosti pozicije, kao posljedica promjene vrijednosti jednog od relevantnih faktora rizika pozicije, izračunata primjenom modela kreditne institucije za određivanje cijena u skladu sa Odsjekom 3 pododsjek 2 ovog odjeljka;
3) **razred** (eng. *bucket*) je potkategorija pozicija sa sličnim profilom rizičnosti u okviru jedne kategorije rizika na koju se primjenjuje ponder rizika kako je utvrđeno u Odsjeku 3 pododsjek 1 ovog odjeljka.

Komponente metoda zasnovanog na osjetljivostima

Član 366

(1) Kreditna institucija je dužna da izračunava kapitalni zahtjev za tržišni rizik u okviru metoda zasnovanog na osjetljivostima agregiranjem u skladu sa članom 369 ove odluke:
1) kapitalnih zahtjeva za delta-rizik, kojim se obuhvata rizik promjena vrijednosti instrumenta zbog kretanja njegovih faktora rizika koji nijesu povezani sa volatilnošću;
2) kapitalnih zahtjeva za vega-rizik, kojim se obuhvata rizik promjena vrijednosti instrumenta zbog kretanja njegovih faktora rizika povezanih sa volatilnošću; i
3) kapitalnih zahtjeva za rizik zakrivljenosti, kojim se obuhvata rizik promjena vrijednosti instrumenta zbog kretanja njegovih glavnih faktora rizika koji nijesu povezani sa volatilnošću, a koji nijesu obuhvaćeni kapitalnim zahtjevima za delta-rizik.

(2) Za potrebe obračuna iz stava 1 ovog člana:
1) sve pozicije instrumenata koji uključuju opcionalnost podliježu kapitalnim zahtjevima iz stava 1 tač. 1, 2 i 3 ovog člana;
2) sve pozicije instrumenata bez opcionalnosti podliježu samo kapitalnim zahtjevima iz stava 1 tačka 1 ovog člana.

(3) Za potrebe ovog odjeljka instrumenti koji uključuju opcionalnost između ostalog obuhvataju: opcije kupovine, opcije prodaje, gornje granice, donje granice, opcije na ugovor o razmjeni, opcije s ograničenjem i egzotične opcije.

(4) Ugrađene opcije, kao što su opcije prijevremene otplate ili opcije povezane sa ponašanjem, smatraju se samostalnim pozicijama u opcijama za potrebe izračunavanja kapitalnih zahtjeva za tržišni rizik.

(5) Za potrebe ovog odjeljka instrumenti čiji se novčani tokovi mogu izraziti kao linearna funkcija hipotetičkog iznosa referentne imovine smatraju se instrumentima bez opcionalnosti.

Kapitalni zahtjevi za delta-rizik i vega-rizik

Član 367

(1) Kreditna institucija za izračunavanje kapitalnih zahtjeva za delta-rizik i vega-rizik primjenjuje faktore delta-rizika i vega-rizika iz Odsjeka 3 pododsjek 1 ovog odjeljka.

(2) Kreditna institucija za izračunavanje kapitalnih zahtjeva za delta-rizik i vega-rizik primjenjuju postupak utvrđen u st. 3 do 8 ovog člana.

(3) Za svaku kategoriju rizika izračunava se osjetljivost svih instrumenata u okviru kapitalnih zahtjeva za delta-rizik ili vega-rizik na svaki od primjenljivih faktora delta-rizika ili vega-rizika uključenih u tu kategoriju rizika primjenom odgovarajućih formula iz Odsjeka 3 pododsjeka 2 ovog odjeljka. Ako vrijednost instrumenta zavisi od nekoliko faktora rizika, osjetljivost se određuje posebno za svaki faktor rizika.

(4) Osjetljivosti se raspoređuju u jedan od razreda „b“ u okviru svake kategorije rizika.

(5) U okviru svakog razreda „b“ netiraju se pozitivne i negativne osjetljivosti na isti faktor rizika, čime se dobijaju neto osjetljivosti (s_k) za svaki faktor rizika k u razredu.

(6) Neto osjetljivosti za svaki faktor rizika u svakom razredu množe se odgovarajućim ponderima rizika utvrđenim u Odsjeku 6 ovog odjeljka, čime se dobijaju ponderisane osjetljivosti za svaki faktor rizika u tom razredu, primjenom sljedeće formule:

$WS_k = RW_k \cdot s_k$
pri čemu je:

WS_k = ponderisane osjetljivosti;

RW_k = ponderi rizika; i

s_k = faktor rizika.

(7) Ponderisane osjetljivosti na različite faktore rizika u svakom razredu agregiraju se u skladu sa sljedećom formulom, pri čemu se za veličinu u okviru funkcije kvadratnog korijena određuje najniža vrijednost nula, čime se dobija osjetljivost za određeni razred, kao i primjenjuju odgovarajuće korelacije za ponderisane osjetljivosti u okviru istog razreda (ρ_{kl}) utvrđene u Odsjeku 6 ovog odjeljka:

$$K_b = \sqrt{\sum_k WS_k^2 + \sum_k \sum_{k \neq l} \rho_{kl} WS_k WS_l}$$

pri čemu je:

K_b = osjetljivost za određeni razred; i

WS = ponderisane osjetljivosti.

(8) Osjetljivost za određeni razred izračunava se za svaki razred u kategoriji rizika u skladu sa st. 5, 6 i 7 ovog člana. Nakon što se za sve razrede izračuna osjetljivost za određeni razred, ponderisane osjetljivosti na sve faktore rizika među razredima agregiraju se u skladu sa sljedećom formulom, primjenom odgovarajućih korelacija *ybc* za ponderisane osjetljivosti u različitim razredima utvrđenim u Odsjeku 6 ovog odjeljka, čime se dobija kapitalni zahtjev za delta-rizik ili vega-rizik za određenu kategoriju rizika:

Kapitalni zahtjev za delta-rizik ili vega-rizik za određenu kategoriju rizika

$$= \sqrt{\sum_b K_b^2 + \sum_b \sum_{c \neq b} \gamma_{bc} S_b S_c}$$

pri čemu je:

S_b = $\Sigma_k WS_k$ za sve faktore rizika u razredu b, a $S_c = \Sigma_k WS_k$ u razredu c; ako te vrijednosti za S_b i S_c daju negativni broj za ukupni zbir

$$\sum_b K_b^2 + \sum_b \sum_{c \neq b} \gamma_{bc} S_b S_c$$

kreditna institucija izračunava kapitalne zahtjeve za delta-rizik ili vega-rizik za određenu kategoriju rizika primjenom alternativne specifikacije, pri čemu je

S_b = max [min ($\Sigma_k WS_k$, K_b), – K_b] za sve faktore rizika u razredu b, a

S_c = max [min ($\Sigma_k WS_k$, K_c), – K_c] za sve faktore rizika u razredu c.

(9) Kapitalni zahtjevi za delta-rizik ili vega-rizik za određenu kategoriju rizika izračunavaju se za svaku kategoriju rizika u skladu sa st. od 1 do 8 ovog člana.

Kapitalni zahtjevi za rizik zakrivljenosti

Član 368

Kreditne institucije izračunavaju kapitalne zahtjeve za rizik zakrivljenosti u skladu sa uputstvom koji će donijeti Centralna banka.

Agregiranje kapitalnih zahtjeva za delta-rizik, vega-rizik i rizik zakrivljenosti za određenu kategoriju rizika

Član 369

(1) Kreditna institucija agregira kapitalne zahtjeve za delta-rizik, vega-rizik i rizik zakrivljenosti za određenu kategoriju rizika u skladu sa postupkom iz st. 2, 3 i 4 ovog člana.

(2) Postupak izračunavanja kapitalnih zahtjeva za delta-rizik, vega-rizik i rizik zakrivljenosti za određenu kategoriju rizika propisan u čl. 367 i 368 ove odluke sprovodi se tri puta po kategoriji rizika, svaki put uz korišćenje drugog skupa korelacijskih parametara ρ_{kl} (korelacija među faktorima rizika u okviru razreda) i γ_{bc} (korelacija među razredima u kategoriji rizika). Svaki od ta tri skupa odgovara različitom scenariju, na sljedeći način:

1) scenario srednjih korelacija, u kojem korelacijski parametri ρ_{kl} i γ_{bc} ostaju nepromijenjeni u odnosu na parametre iz Odsjeka 6 ovog odjeljka;
2) scenario visokih korelacija, u kojem se korelacijski parametri ρ_{kl} i γ_{bc} iz Odsjeka 6 ovog odjeljka ravnomjerno množe sa 1,25, a ρ_{kl} i γ_{bc} podliježu primjeni gornje vrijednosti od 100%;
3) scenario niskih korelacija utvrđuje se posebnim uputstvom koji će donijeti Centralna banka.

(3) Kreditna institucija izračunava zbir kapitalnih zahtjeva za delta-rizik, vega-rizik i rizik zakrivljenosti za određenu kategoriju rizika za svaki scenario kako bi utvrdile tri kapitalna zahtjeva specifična za određeni scenario.

(4) Kapitalni zahtjev u skladu sa metodom zasnovanim na osjetljivostima je najviši od tri kapitalna zahtjeva, specifičnih za određeni scenario iz stava 3 ovog člana.

Tretman instrumenata na osnovu indeksa i opcija sa više vrsta odnosne imovine

Član 370

Kreditna institucija tretira instrumente na osnovu indeksa i opcije sa više vrsta odnosne imovine u skladu sa smjernicama Centralne banke.

Tretman subjekata za zajedničko ulaganje

Član 371

Kreditne institucije tretiraju subjekte za zajedničko ulaganje u skladu sa smjernicama Centralne banke.

Pozicije proizašle iz pružanja usluge sprovođenja ponude odnosno prodaje finansijskih instrumenata uz obavezu otkupa

Član 372

(1) Kreditna institucija za izračunavanje kapitalnih zahtjeva za tržišni pozicijski rizik proizašlih iz pružanja usluge sprovođenja ponude, odnosno prodaje finansijskih instrumenata uz obavezu otkupa dužničkih ili vlasničkih instrumenata može primijeniti postupak iz stava 2 ovog člana.

(2) Kreditna institucija primjenjuje jedan od odgovarajućih faktora multiplikacije iz stava 3 ovog člana na neto osjetljivosti svih pozicija proizašlih iz pružanja usluge sprovođenja ponude odnosno prodaje finansijskih instrumenata uz obavezu otkupa svakog pojedinačnog emitenta, osim pozicija proizašlih iz pružanja usluge sprovođenja ponude, odnosno prodaje finansijskih instrumenata uz obavezu otkupa koje su upisane ili su predmet potpokroviteljstva trećih strana na osnovu formalnih ugovora i izračunava kapitalne zahtjeve za tržišni rizik u skladu sa pristupom iz ovog odjeljka na osnovu prilagođenih neto osjetljivosti.

(3) Faktori multiplikacije za potrebe stava 2 ovog člana sadržani su u sljedećoj tabeli:

Tabela 1

0. radni dan	0%
1. radni dan	10%
2. i 3. radni dan	25%
4. radni dan	50%
5. radni dan	75%
nakon 5. radnog dana	100%

(4) Za potrebe stava 3 ovog člana „0. radni dan“ iz tabele 1 je radni dan od kojeg se kreditna institucija bezuslovno obavezuje prihvatiti poznati iznos hartija od vrijednosti po dogovorenoj cijeni.

(5) Kreditna institucija je dužna da obavještava Centralnu banku o primjeni postupka iz ovog člana.

Odsjek 3 – Definicije faktora rizika i osjetljivosti

Pododsjek 1 - Definicije faktora rizika

Faktori opšteg kamatnog rizika

Član 373

(1) Za sve faktore opšteg kamatnog rizika, uključujući rizik inflacije i rizik međuvalutne osnove, postoji jedan razred za svaku valutu, a svaki razred sadrži različite vrste faktora rizika.

(2) Faktori delta opšteg kamatnog rizika koji su primjenljivi na instrumente osjetljive na kamate relevantne su bezrizične stope za svaku valutu i svaki od sljedećih rokova dospijeća: 0,25 godina, 0,5 godina, jedna godina, dvije godine, tri godine, pet godina, deset godina, 15 godina, 20 godina, 30 godina, a kreditna institucija dodjeljuje faktore rizika određenim tačkama linearnom interpolacijom ili metodom koja je najdosljednija funkcijama određivanja cijena kojom se nezavisna funkcija za kontrolu rizika kreditne institucije koristi pri izvještavanju višem rukovodstvu o tržišnom riziku ili o dobiti i gubicima.

(3) Kreditna institucija izračunava bezrizične stope za svaku valutu na osnovu instrumenata tržišta novca iz knjige trgovanja kreditne institucije koji imaju najniži kreditni rizik, na primjer ugovori o razmjeni koji se zasnivaju na prekonoćnim (eng: *overnight)* kamatnim stopama.

(4) Ako kreditna institucija ne može da primijeni pristup iz stava 2 ovog člana, bezrizične stope zasnivaju se na jednoj ili više tržišno impliciranih krivih razmjene kamata koje kreditna institucija koristi za vrednovanje svojih pozicija po tržišnoj vrijednosti, na primjer krive ugovora o razmjeni međubankarskih ponuđenih kamata.

(5) Ako su podaci o tržišno impliciranim krivim razmjene kamata iz st. 2 i 4 ovog člana nedovoljni, bezrizične stope mogu se izvesti iz najprimjerenijih krivih državnih obveznica za određenu valutu.

(6) Ako kreditna institucija primjenjuje faktore opšteg kamatnog rizika izvedene u skladu sa postupkom iz stava 5 ovog člana za državne dužničke instrumente, državni dužnički instrumenti ne izuzimaju se od kapitalnih zahtjeva za rizik kreditnog spreda i u tim slučajevima, ako nije moguće razdvojiti bezrizičnu stopu od kreditnog spreda kao komponente kamatne stope, osjetljivost na faktor rizika dodjeljuje se objema kategorijama (opštem kamatnom riziku i riziku kreditnog spreda).

(7) U slučaju faktora opšteg kamatnog rizika svaka valuta čini poseban razred, a kreditna institucije faktorima rizika u istom razredu, ali različitog roka dospijeća, dodjeljuje različite pondere rizika u skladu sa Odsjekom 6 ovog odjeljka.

(8) Kreditna institucija primjenjuje dodatne faktore rizika za rizik inflacije na dužničke instrumente čiji novčani tokovi funkcionalno zavise od stopa inflacije. Te dodatne faktore rizika čini jedan vektor tržišno impliciranih stopa inflacije različitog roka dospijeća za svaku valutu. Vektor za svaki instrument sadrži onoliko komponenti koliko ima stopa inflacije koje se koriste kao varijable u modelu kreditne institucije za određivanje cijene za taj instrument.

(9) Kreditna institucija izračunava osjetljivost instrumenta na dodatni faktor rizika za rizik inflacije iz stava 7 ovog člana kao promjenu vrijednosti instrumenta, u skladu sa svojim modelom za određivanje cijena, kao rezultat promjene od jednog baznog poena u svakoj od komponenti vektora. Svaka valuta čini poseban razred. Kreditne institucija u svakom razredu tretira inflaciju kao jedinstveni faktor rizika, bez obzira na broj komponenti svakog vektora. Kreditna institucija netira sve osjetljivosti na inflaciju u okviru razreda, koje su izračunate na način iz ovog stava, kako bi dobile jedinstvenu neto osjetljivost po razredu.

(10) Dužnički instrumenti koji uključuju plaćanja u različitim valutama podložni su i riziku međuvalutne osnove između tih valuta. Za potrebe metoda zasnovanog na osjetljivostima faktori rizika koje kreditne institucije trebaju primjenjivati jesu rizik međuvalutne osnove za svaku valutu u odnosu na američki dolar ili euro. Kreditna institucija izračunava međuvalutne osnove koje nijesu povezane sa osnovom u odnosu na američki dolar ili sa osnovom u odnosu na euro kao „osnovu u odnosu na američki dolar“ ili kao „osnovu u odnosu na euro“.

(11) Svaki faktor rizika međuvalutne osnove sastoji se od jednog vektora međuvalutne osnove različitog roka dospijeća za svaku valutu. Vektor za svaki dužnički instrument sadrži onoliko komponenti koliko ima međuvalutnih osnova koje se koriste kao varijable u modelu kreditne institucije za određivanje cijene za taj instrument, a svaka valuta čini poseban razred.

(12) Kreditna institucija izračunava osjetljivost instrumenta na faktor rizika međuvalutne osnove kao promjenu vrijednosti instrumenta, u skladu sa svojim modelom za određivanje cijena, kao rezultat promjene od jednog baznog poena u svakoj od komponenti vektora. Svaka valuta čini poseban razred. U svakom razredu postoje dva moguća posebna faktora rizika, tj. osnova u odnosu na euro i osnova u odnosu na američki dolar, bez obzira na broj komponenti u svakom vektoru međuvalutne osnove, a po razredu postoje najviše dvije neto osjetljivosti.

(13) Faktori vega opšteg kamatnog rizika koji su primjenljivi na opcije sa odnosnim instrumentima koji su osjetljivi na opštu kamatnu stopu implicirane (sadržane) su volatilnosti relevantnih bezrizičnih stopa kako je navedeno u st. 2 i 3 ovog člana, koji se raspoređuju u razrede u zavisnosti od valute i u sljedeće rokove dospijeća u svakom razredu: 0,5 godina, jedna godina, tri godine, pet godina, deset godina. Za svaku valutu postoji jedan razred.

(14) Kreditna institucija za potrebe netiranja treba da smatra da implicirane volatilnosti povezane sa jednakim bezrizičnim stopama i raspoređene u iste rokove dospijeća predstavljaju isti faktor rizika.

(15) Ako kreditna institucija raspoređuju implicirane volatilnosti u rokove dospijeća kako se navodi u ovom stavu, primjenjuju se sljedeći zahtjevi:

1) ako je dospijeće opcije usklađeno sa dospijećem odnosnog instrumenta, u obzir se uzima jedinstveni faktor rizika, koji se raspoređuje na taj rok dospijeća;
2) ako je dospijeće opcije kraće od dospijeća odnosnog instrumenta, u obzir se uzimaju sljedeći faktori rizika:
   - prvi faktor rizika raspoređuje se na rok dospijeća opcije;
   - drugi faktor rizika raspoređuje se na preostali rok do dospijeća odnosnog instrumenta opcije na dan isteka opcije.

(16) Faktori zakrivljenosti opšteg kamatnog rizika koje primjenjuje kreditna institucije sastoje se od jednog vektora bezrizičnih stopa, koje predstavljaju određenu krivu bezrizičnog prinosa, za svaku valutu. Svaka valuta čini poseban razred. Vektor za svaki instrument sadrži onoliko komponenti koliko ima različitih rokova dospijeća bezrizičnih stopa koje se koriste kao varijable u modelu kreditne institucije za određivanje cijene za taj instrument.

(17) Kreditna institucija izračunava osjetljivost instrumenta na svaki faktor rizika koji se koristi u formuli za rizik zakrivljenosti u skladu sa članom 368 ove odluke. Za potrebe izračunavanja rizika zakrivljenosti kreditna institucija razmatra vektore koji odgovaraju različitim krivim prinosa i sa različitim brojem komponenti u odnosu na isti faktor rizika, uz uslov da se ti vektori odnose na istu valutu. Kreditna institucija netira osjetljivosti na isti faktor rizika. Postoji samo jedna neto osjetljivost po razredu. Za inflaciju i rizike međuvalutne osnove ne primjenjuju se kapitalni zahtjevi za rizik zakrivljenosti.

Faktori rizika kreditnog spreda koji nije predmet sekjuritizacije

Član 374

(1) Faktori delta-rizika kreditnog spreda koje kreditna institucija primjenjuje za instrumente koji nijesu predmet sekjuritizacije, a osjetljivi su na kreditni spred, jednaki su stopama kreditnog spreda emitenata tih instrumenata, izvedenih iz relevantnih dužničkih instrumenata i ugovora o razmjeni na osnovi nastanka statusa neispunjavanja obaveza, i raspoređuju se na svaki od sljedećih rokova dospijeća: 0,5 godina, jedna godina, tri godine, pet godina i deset godina. Kreditna institucija primjenjuje jedan faktor rizika za svakog emitenta i svaki rok dospijeća bez obzira na to da li su stope kreditnog spreda tog emitenta izvedene iz dužničkih instrumenata ili iz ugovora o razmjeni na osnovu nastanka statusa neispunjavanja obaveza. Razredi su sektorski razredi, kao što je navedeno u odsjeku 6 ovog odjeljka, a svaki razred uključuje sve faktore rizika dodijeljene odgovarajućem sektoru.

(2) Faktori vega-rizika kreditnog spreda koje kreditna institucija treba da primjeni za opcije sa odnosnim instrumentima koji nijesu predmet sekjuritizacije, a osjetljivi su na kreditni spred jednaki su impliciranim volatilnostima stopa kreditnog spreda emitenta odnosnih instrumenata iz stava 1 ovog člana i raspoređuju se na sljedeće rokove dospijeća u skladu sa rokom dospijeća opcije koja podliježe kapitalnim zahtjevima: 0,5 godina, jedna godina, tri godine, pet godina i deset godina. Primjenjuju se isti razredi kao i razredi za delta-rizik kreditnog spreda koji nije predmet sekjuritizacije.

(3) Faktori rizika zakrivljenosti kreditnog spreda koje kreditna institucija treba da primjeni na instrumente koji nijesu predmet sekjuritizacije sastoje se od jednog vektora stopa kreditnog spreda, koji predstavlja krivu kreditnog spreda karakterističnu za emitenta. Vektor za svaki instrument sadrži onoliko komponenti koliko ima različitih rokova dospijeća stopa kreditnog spreda koje se koriste kao varijable u modelu kreditne institucije za određivanje cijena za taj instrument. Primjenjuju se isti razredi kao i razredi za delta-rizik kreditnog spreda koji nije predmet sekjuritizacije.

(4) Kreditna institucija izračunava osjetljivost instrumenta na svaki faktor rizika koji se koristi u formuli za rizik zakrivljenosti u skladu sa članom 368 ove odluke. Za potrebe izračunavanja rizika zakrivljenosti kreditna institucija razmatra vektore izvedene iz odgovarajućih dužničkih instrumenata ili iz ugovora o razmjeni na osnovu nastanka statusa neispunjavanja obaveza sa različitim brojem komponenti u odnosu na isti faktor rizika, pod uslovom da ti vektori odgovaraju istom emitentu.

Faktori rizika kreditnog spreda koji je predmet sekjuritizacije

Član 375

(1) Kreditna institucija primjenjuje faktore rizika kreditnog spreda iz stava 3 ovog člana na pozicije sekjuritizacije koje su uključene u ACTP, kako je navedeno u članu 361 st. 6 do 9 ove odluke.

(2) Kreditna institucija primjenjuje faktore rizika kreditnog spreda iz stava 7 ovog člana na pozicije sekjuritizacije koje nijesu uključene u ACTP, kako je navedeno u članu 361 st. 6 do 9 ove odluke.

(3) Razredi koji se primjenjuju na rizik kreditnog spreda za pozicije sekjuritizacije koje su uključene u ACTP jednaki su razredima koji se primjenjuju na rizik kreditnog spreda pozicija koje nijesu predmet sekjuritizacije, kako je navedeno u Odsjeku 6 ovog odjeljka.

(4) Razredi koji se primjenjuju na rizik kreditnog spreda za pozicije sekjuritizacije koje nijesu uključene u ACTP specifični su za tu kategoriju rizika, kako je navedeno u Odsjeku 6 ovog odjeljka.

(5) Faktori rizika kreditnog spreda koje kreditna institucija primjenjuje na pozicije sekjuritizacije koje su uključene u ACTP su sljedeći:

1) faktori delta-rizika su sve odgovarajuće stope kreditnog spreda emitenta odnosnih izloženosti pozicije sekjuritizacije, izvedene iz odgovarajućih dužničkih instrumenata i ugovora o razmjeni na osnovu nastanka statusa neispunjavanja obaveza i za svaki od sljedećih rokova dospijeća: 0,5 godina, jedna godina, tri godine, pet godina i deset godina.
2) faktori vega-rizika primjenljivi na opcije sa pozicijama sekjuritizacije koje su uključene u ACTP kao odnosni instrumenti su implicirane volatilnosti kreditnog spreda emitenta odnosnih izloženosti pozicije sekjuritizacije, izvedene na način iz tačke 1 ovog stava, koji se raspoređuju na sljedeće rokove dospijeća u skladu sa rokom dospijeća odgovarajuće opcije koja podliježe kapitalnim zahtjevima: 0,5 godina, jedna godina, tri godine, pet godina i deset godina.
3) faktori rizika zakrivljenosti su odgovarajuće krive prinosa kreditnog spreda emitenta odnosnih izloženosti pozicije sekjuritizacije izražene kao vektor stopa kreditnog spreda za različite rokove dospijeća, izvedene na način iz tačke 1 ovog stava; vektor za svaki instrument sadrži onoliko komponenti koliko ima različitih rokova dospijeća stopa kreditnog spreda koje se koriste kao varijable u modelu kreditne institucije za određivanje cijene za taj instrument.

(6) Kreditna institucija izračunava osjetljivost pozicije sekjuritizacije na svaki faktor rizika koji se koristi u formuli za rizik zakrivljenosti kako je navedeno u članu 368 ove odluke. Za potrebe izračunavanja rizika zakrivljenosti kreditna institucija razmatra vektore izvedene iz odgovarajućih dužničkih instrumenata ili iz ugovora o razmjeni na osnovu nastanka statusa neispunjavanja obaveza sa različitim brojem komponenti u odnosu na isti faktor rizika, pod uslovom da ti vektori odgovaraju istom emitentu.

(7) Faktori rizika kreditnog spreda koje kreditna institucija treba da primijeni na pozicije sekjuritizacije koje nijesu uključene u ACTP i odnose se na maržu tranše, a ne na maržu odnosnih instrumenata, su sljedeći:

1) faktori delta-rizika su stope kreditnog spreda relevantne tranše, raspoređene na sljedeće rokove dospijeća, u skladu s rokom dospijeća tranše: 0,5 godina, jedna godina, tri godine, pet godina i deset godina;
2) faktori vega-rizika koji su primjenljivi na opcije sa pozicijama sekjuritizacije koje nijesu uključene u ACTP kao odnosni instrumenti su implicirane volatilnosti kreditnog spreda tranši, a svaka od njih raspoređuje se na sljedeće rokove dospijeća u skladu sa dospijećem opcije koja podliježe kapitalnim zahtjevima: 0,5 godina, jedna godina, tri godine, pet godina i deset godina;
3) faktori rizika zakrivljenosti jednaki su kao i faktori iz tačke 1 ovog stava, a na sve navedene faktore rizika primjenjuje se zajednički ponder rizika, kako je navedeno u Odsjeku 6 ovog odjeljka.

Faktori rizika vlasničkih instrumenata

Član 376

(1) Razredi za sve faktore rizika vlasničkih instrumenata su sektorski razredi iz Odsjeka 6 ovog odjeljka.

(2) Faktori delta-rizika vlasničkih instrumenata koje kreditna institucija treba da primijeni jsu sve promptne (spot) cijene vlasničkih instrumenata i sve repo stope na vlasničke instrumente.

(3) Za potrebe određivanja rizika vlasničkih instrumenata posebna kriva repo stope na vlasničke instrumente čini jedinstveni faktor rizika, koji se izražava kao vektor repo stopa za različite rokove dospijeća. Vektor za svaki instrument sadrži onoliko komponenti koliko ima različitih rokova dospijeća repo stopa koje se koriste kao varijable u modelu kreditne institucije za određivanje cijene za taj instrument.

(4) Kreditna institucija izračunava osjetljivost instrumenta na faktor rizika vlasničkih instrumenata kao promjenu vrijednosti instrumenta, u skladu sa svojim modelom za određivanje cijena, kao rezultat promjene od jednog baznog poena u svakoj od komponenti vektora. Kreditna institucija netira osjetljivosti na faktor rizika repo stopa iste vlasničke hartije od vrijednosti bez obzira na broj komponenti svakog vektora.

(5) Faktori vega-rizika vlasničkih instrumenata koje kreditna institucija primjenjuje na opcije sa odnosnim instrumentima koji su osjetljivi na vlasničke instrumente jesu implicirane (sadržane) volatilnosti spot cijena vlasničkih instrumenata, koji se raspoređuju na sljedeće rokove dospijeća u skladu sa rokovima dospijeća odgovarajućih opcija koje podliježu kapitalnim zahtjevima: 0,5 godina, jedna godina, tri godine, pet godina i deset godina. Za repo stope na vlasničke instrumente ne primjenjuju se kapitalni zahtjevi za vega-rizik.

(6) Faktori rizika zakrivljenosti vlasničkih instrumenata koje kreditna institucija treba da primijeni na opcije sa odnosnim instrumentima koji su osjetljivi na vlasničke instrumente su spot cijene vlasničkih instrumenata, bez obzira na rok dospijeća odgovarajućih opcija. Za repo stope na vlasničke instrumente ne primjenjuju se kapitalni zahtjevi za rizik zakrivljenosti.

Faktori robnog rizika

Član 377

(1) Razredi za sve faktore robnog rizika su sektorski razredi iz Odsjeka 6 ovog odjeljka.

(2) Faktori delta-rizika robe koje kreditna institucija treba da primijeni na instrumente osjetljive na robu su spot tržišne cijene robe prema vrsti robe i prema svakom od sljedećih rokova dospijeća: 0,25 godina, 0,5 godina, jedna godina, dvije godine, tri godine, pet godina, deset godina, 15 godina, 20 godina i 30 godina. Kreditna institucija treba da smatra da dvije cijene za istu vrstu robe i sa istim rokom dospijeća predstavljaju isti faktor rizika samo ako je skup pravnih odredbi koje se odnose na mjesto isporuke jednak.

(3) Faktori vega-rizika robe koje kreditna institucija treba da primijeni na opcije sa odnosnim instrumentima koji su osjetljivi na robu su implicirane volatilnosti cijena robe prema vrsti robe, koji se raspoređuju na sljedeće rokove dospijeća u skladu sa rokovima dospijeća odgovarajućih opcija koje podliježu kapitalnim zahtjevima: 0,5 godina, jedna godina, tri godine, pet godina i deset godina. Osjetljivosti na istu vrstu robe koja je raspoređena u isti rok dospijeća kreditna institucija treba da smatra jedinstvenim faktorom rizika, koji kreditna institucija zatim netira.

(4) Faktori rizika zakrivljenosti za robu koje kreditna institucija treba da primijeni na opcije sa odnosnim instrumentima koji su osjetljivi na robu jedan su skup cijena robe sa različitim rokovima dospijeća za svaku vrstu robe, izražen kao vektor. Vektor za svaki instrument sadrži onoliko komponenti koliko ima cijena te robe koje se koriste kao varijable u modelu kreditne institucije za određivanje cijene za taj instrument. Kreditna institucija ne razlikuje cijene robe prema mjestu isporuke.

(5) Osjetljivost instrumenta na svaki faktor rizika koji se koristi u formuli za rizik zakrivljenosti izračunava se u skladu sa članom 368 ove odluke. Za potrebe izračunavanja rizika zakrivljenosti kreditne institucije smatraju da vektori sa različitim brojem komponenti čine isti faktor rizika, uz uslov da se ti vektori odnose na istu vrstu robe.

Faktori deviznog rizika

Član 378

(1) Faktori delta-deviznog rizika koje kreditne institucije treba da primijene na instrumente koji su osjetljivi na valute jesu svi promptni (spot) devizni kursevi između valute u kojoj je instrument denominovan i izvještajne valute kreditne institucije. Za svaki par valuta postoji jedan razred, koji sadrži jedinstveni faktor rizika i jedinstvenu neto osjetljivost.

(2) Faktori vega-rizika za valute koje kreditna institucija treba da primijeni na opcije sa odnosnim instrumentima koji su osjetljivi na valute su implicirane volatilnosti deviznih kurseva između parova valuta iz stava 1 ovog člana. Te implicirane volatilnosti deviznih kurseva raspoređuju se na sljedeće rokove dospijeća u skladu sa rokom dospijeća odgovarajućih opcija koje podliježu kapitalnim zahtjevima: 0,5 godina, jedna godina, tri godine, pet godina i deset godina.

(3) Faktori rizika zakrivljenosti za valute koje kreditna institucija treba da primijeni na opcije sa odnosnim instrumentima koji su osjetljivi na valute jednaki su faktorima iz stava 1 ovog člana.

(4) Kreditna institucija nije dužna da razlikuje između varijanti valute „onshore“ i „offshore“ (u okviru zemlje i izvan nje) za sve valutne faktore delta-rizika, vega-rizika i rizika zakrivljenosti.

Pododsjek 2 - Definicije osjetljivosti

Osjetljivosti na delta-rizik

Član 379

(1) Kreditna institucija izračunava osjetljivosti na delta opšti kamatni rizik (eng. *general interest rate risk* – GIRR) na sljedeći način:

1) osjetljivosti na faktore rizika koji se sastoje od bezrizičnih stopa izračunavaju se primjenom sljedeće formule:

$$S_{r_{kt}} = \frac{V_i\ r_{kt} + 0{,}0001, x, y \ldots\ - V_i(r_{kt}, x, y \ldots)}{0{,}0001}$$

pri čemu je:

$S_{r_{kt}}$ = osjetljivosti na faktore rizika koji se sastoje od bezrizičnih stopa;

r_{kt} = stopa bezrizične krive k a sa dospijećem t;

Vi (.) = funkcija za određivanje cijene instrumenta „i“; i

x,y = faktori rizika koji nijesu r_{kt} u funkciji za određivanje cijene Vi;

2) osjetljivosti na faktore rizika koji se sastoje od rizika inflacije i međuvalutne osnove izračunavaju se primjenom sljedeće formule:

$$S_{x_j} = \frac{V_i\ \overline{x_{ji}} + 0{,}0001\ \overline{I_m}, y, z \ldots\ - V_i(\overline{x_{ji}}, y, z \ldots)}{0{,}0001}$$

pri čemu je:

S_{x_j} = osjetljivosti na faktore rizika koji se sastoje od rizika inflacije i međuvalutne osnove;

$\overline{x_{ji}}$ = vektor sa brojem m komponenti koje predstavljaju krivu implicirane inflacije ili krivu međuvalutne osnove za određenu valutu j, pri čemu je m jednak broju varijabli koje se odnose na inflaciju ili međuvalutne elemente koje se koriste u modelu za određivanje cijene instrumenta „i";

$\overline{I_m}$ = jedinična matrica dimenzije (1 x m);

V_i (.) = funkcija za određivanje cijene instrumenta „i"; i

y, z = ostale varijable u modelu za određivanje cijene.

(2) Kreditna institucija izračunava osjetljivosti na delta-rizik kreditnog spreda za sve sekjuritizovane i nesekjuritizovane pozicije primjenom sljedeće formule :

$$S_{CS_{kt}} = \frac{V_i\ \ CS_{kt} + 0{,}001, x, y \ldots\ - V_i\ \ CS_{kt}, x, y \ldots}{0{,}0001}$$

pri čemu je:

$S_{CS_{kt}}$ = osjetljivosti na delta-rizik kreditnog spreda za sve sekjuritizovane i nesekjuritizovane pozicije;

cs_{kt} = vrijednost stope kreditnog spreda emitenta j na dan dospijeća t;

V_i (.) = funkcija za određivanje cijene instrumenta „i"; i x,y = faktori rizika koji nijesu cs_{kt} u funkciji za određivanje cijene V_i.

(3) Kreditne institucije izračunavaju osjetljivosti na delta-rizik vlasničkih instrumenata na sljedeći način:

1) osjetljivosti na faktore rizika koji se sastoje od promptnih (spot) cijena vlasničkih instrumenata izračunavaju se primjenom sljedeće formule :

$$S_k = \frac{V_i\ \ 1{,}01\ EQ_k, x, y, \ldots\ - V_i\ \ EQ_k, x, y, \ldots}{0{,}01}$$

pri čemu je:

S_k = osjetljivosti na faktore rizika koji se sastoje od promptnih (spot) cijena vlasničkih instrumenata;

k = određena vlasnička hartija od vrijednosti;

EQ_k = vrijednost promptne (spot) cijene te vlasničke hartije od vrijednosti;

V_i (.) = funkcija za određivanje cijene instrumenta „i"; i

x,y = faktori rizika koji nijesu EQ_k u funkciji za određivanje cijene V_i;

2) osjetljivosti na faktore rizika koji se sastoje od repo stopa na vlasničke instrumente izračunavaju se primjenom sljedeće formule :

$$S_{x_k} = \frac{V_i\ \overline{x_{ki}} + 0{,}0001\ \overline{I_m}, y, z \ldots\ - V_i(\overline{x_{ki}}, y, z \ldots)}{0{,}0001}$$

pri čemu je:

S_{x_k} = osjetljivosti na faktore rizika koji se sastoje od repo stopa na vlasničke instrumente;

k = indeks koji označava vlasnički instrument;

$\overline{x_{ki}}$ = vektor sa brojem komponenti m, koji predstavlja strukturu uslova repo ugovora za određeni vlasnički instrument k, pri čemu je m jednak broju repo stopa koje odgovaraju različitim rokovima dospijeća, koje se koriste u modelu za određivanje cijene instrumenta „i";

$\overline{I_m}$ = jedinična matrica dimenzije (1 · m);

V_i (.) = funkcija za određivanje cijene instrumenta „i“; i

y,z = faktori rizika koji nijesu x_{kl} u funkciji za određivanje cijene V_i;

(4) Kreditna institucija izračunava osjetljivosti na delta-rizik robe za svaki faktor rizika k na sljedeći način:

$$S_k = \frac{V_i\ 1{,}01CTY_k, \gamma, z \ldots\ - V_i\ CTY_k, \gamma, z \ldots}{0{,}01}$$

pri čemu je:

S_k = osjetljivosti na delta-rizik robe;

k = određeni faktor robnog rizika;

CTY_k = vrijednost faktora rizika *k*;

V_i (.) = tržišna vrijednost instrumenta „i“ kao funkcija faktora rizika *k*; i

y, z = faktori rizika koji nijesu CTY_k u modelu za određivanje cijene instrumenta „i“.

(5) Kreditna institucija izračunava osjetljivosti na delta-devizni rizik za svaki faktor deviznog rizika *k* primjenom sljedeće formule :

$$S_k = \frac{V_i\ 1{,}01FX_k, \gamma, z \ldots\ - V_i\ FX_k, \gamma, z \ldots}{0{,}01}$$

pri čemu je:

S_k = osjetljivosti na delta-devizni rizik;

k = određeni faktor deviznog rizika;

FX_k = vrijednost faktora rizika;

V_i (.) = tržišna vrijednost instrumenta „i“ kao funkcija faktora rizika *k*; i

y, z = faktori rizika koji nijesu FX_k u modelu za određivanje cijene instrumenta „i“.

Osjetljivosti na vega-rizik

Član 380

(1) Kreditna institucija izračunava osjetljivost opcije na vega-rizik za određeni faktor rizika k primjenom sljedeće formule :

$$S_k = \frac{V_i\ 1{,}01 + vol_k, x, y\ - V_i\ vol_k, x, y}{0{,}01}$$

pri čemu je:

S_k = osjetljivost opcije na vega-rizik;

k = posebni faktor vega-rizika, koji se sastoji od implicirane (sadržane) volatilnosti;

vol_k = vrijednost tog faktora rizika, koju treba izraziti u obliku procenta; i

x,y = faktori rizika koji nijesu vol_k u funkciji za određivanje cijene Vi.

(2) U slučaju kategorija rizika u kojem faktori vega-rizika imaju dimenziju dospijeća, ali se ne primjenjuju pravila raspoređivanja faktora rizika jer opcije nemaju rok dospijeća, kreditna institucija te faktore rizika raspoređuje na najduže propisano dospijeće, a te opcije podliježu primjeni uvećanja za rezidualne rizike.

(3) U slučaju opcija bez cijena izvršenja ili cjenovnih granica i opcija sa više cijena izvršenja ili cjenovnih granica kreditna institucija primjenjuju raspoređivanje na cijene izvršenja i rok dospijeća kojima se koriste interno za određivanje cijene opcije, a te opcije podliježu i primjeni uvećanja za rezidualne rizike.

(4) Kreditna institucija ne izračunava vega-rizik za tranše sekjuritizacije uključene u ACTP, kako je navedeno u članu 361 st. 6 do 9 ove odluke, koje nemaju impliciranu volatilnost, a za te tranše sekjuritizacije izračunavaju se kapitalni zahtjevi za delta-rizik i rizik zakrivljenosti.

Zahtjevi za izračunavanje osjetljivosti

Član 381

(1) Kreditna institucija izvodi osjetljivosti iz modela kreditne institucije za određivanje cijena koji služe kao osnova za izvještavanje višeg rukovodstva o dobiti i gubitku, korišćenjem formula iz ovog pododsjeka.

(2) Izuzetno od stava 1 ovog člana, Centralna banka može da traži od kreditne institucije koja je dobila odobrenje za primjenu alternativnog pristupa internih modela iz Odjeljka 1b ove glave da primijeni funkcije za određivanje cijena sistema za mjerenje rizika njihovog pristupa internih modela u izračunavanju osjetljivosti u skladu sa ovim odjeljkom za izračunavanje kapitalnih zahtjeva za tržišni rizik i izvještavanje o tim zahtjevima u skladu sa članom 362 stav 1 ove odluke.

(3) Pri izračunavanju osjetljivosti na delta-rizik instrumenata koji uključuju opcionalnost iz člana 366 stav 2 tačka 1 ove odluke, kreditna institucija može da koristi pretpostavku da implicirana volatilnost faktora rizika ostaje konstantna.

(4) Pri izračunavanju osjetljivosti na vega-rizik instrumenata koji uključuju opcionalnost iz člana 366 stav 2 tačka 2 ove odluke primjenjuju se sljedeći zahtjevi:

1) za opšti kamatni rizik i rizik kreditnog spreda kreditna institucija za svaku valutu koristi pretpostavku da odnosni instrumenti faktora rizika povezanih sa volatilnošću za koje se izračunava vega-rizik slijede lognormalnu ili normalnu raspodjelu u modelima za određivanje cijena koji se primjenjuju za te instrumente;
2) za rizik vlasničkih instrumenata, robni rizik i devizni rizik kreditna institucija koristi pretpostavku da odnosni instrumenti faktora rizika povezanih sa volatilnošću za koje se izračunava vega-rizik slijede lognormalnu raspodjelu u modelima za određivanje cijena koji se primjenjuju za te instrumente.

(5) Kreditna institucija izračunava sve osjetljivosti, osim osjetljivosti na prilagođavanje kreditnom vrednovanju.

(6) Izuzetno od stava 1 ovog člana kreditna institucija može, uz odobrenje Centralne banke, koristiti alternativne definicije osjetljivosti na delta-rizik pri obračunu kapitalnih zahtjeva pozicije iz knjige trgovanja u skladu sa ovim odjeljkom, ako su ispunjeni sljedeći uslovi:

1) te alternativne definicije koriste se u svrhu internog upravljanja rizicima i za izvještavanje višeg rukovodstva o dobiti i gubicima koje vrši nezavisna jedinica za kontrolu rizika u okviru kreditne institucije; i
2) kreditna institucija dokazuje da su te alternativne definicije adekvatnije za obuhvatanje osjetljivosti za poziciju od formule iz ovog pododsjeka i da se osjetljivosti koje iz toga proizilaze ne razlikuju značajno od tih formula.

(7) Izuzetno od stava 1 ovog člana, kreditna institucija može, uz odobrenje Centralne banke, da izračuna vega-osjetljivosti na osnovu linearne transformacije alternativnih definicija osjetljivosti pri izračunavanju kapitalnih zahtjeva pozicije iz knjige trgovanja u skladu sa ovim odjeljkom, ako su ispunjeni sljedeći uslove:

1) te alternativne definicije koriste se u svrhu internog upravljanja rizicima i za izvještavanje višeg rukovodstva o dobicima i gubicima koje obavlja nezavisna jedinica za kontrolu rizika u okviru kreditne institucije; i
2) kreditna institucija dokazuje da su te alternativne definicije adekvatnije za obuhvatanje osjetljivosti za poziciju nego formule iz ovog pododsjeka te da se linearnom transformacijom iz ovog stava odražava osjetljivost na vega-rizik.

Odsjek 4 – Uvećanje za rezidualni rizik

Kapitalni zahtjevi za rezidualne rizike

Član 382

(1) Kreditna institucija, uz kapitalne zahtjeve za tržišni rizik iz Odsjeka 2 ovog odjeljka, primjenjuju dodatne kapitalne zahtjeve u skladu sa ovim članom na instrumente izložene rezidualnim rizicima.

(2) Instrumenti se smatraju izloženim rezidualnim rizicima ako ispunjavaju bilo koji od sljedećih uslova:

1) instrument se odnosi na egzotični odnosni instrument, pod kojim se za potrebe ovog odjeljka, podrazumijeva instrument knjige trgovanja koji se odnosi na odnosnu izloženost koja nije u oblasti primjene postupanja za delta-rizike, vega-rizike ili rizike zakrivljenosti u okviru metoda zasnovanog na osjetljivostima utvrđenog u Odsjeku 2 ovog odjeljka ili kapitalnih zahtjeva za rizik nastanka statusa neispunjavanja obaveza utvrđenog u Odsjeku 5 ovog odjeljka;
2) instrument predstavlja instrument koji nosi druge rezidualne rizike, a koji za potrebe ovog odjeljka obuhvata bilo koji od sljedećih instrumenata:
   – instrument koji podliježe kapitalnim zahtjevima za vega-rizik i rizik zakrivljenosti u okviru metoda zasnovanog na osjetljivostima utvrđenog u odsjeku 2 ovog odjeljka i generiše isplate koje se ne mogu ponoviti kao konačna linearna kombinacija standardnih opcija sa jedinstvenom referentnom cijenom vlasničkih

instrumenata, cijenom robe, deviznim kursom, cijenom obveznica, cijenom ugovora o razmjeni na osnovu nastanka statusa neispunjavanja obaveza ili kamatnim ugovorima o razmjeni;
- instrument koji je pozicija koja je uključena u ACTP kako je navedeno u članu 361 stav 6 ove odluke, pri čemu se ne uzimaju u obzir zaštite koje su uključene u taj ACTP kako je navedeno u članu 361 stav 9 ove odluke.

(3) Kreditna institucija izračunava dodatne kapitalne zahtjeve iz stava 1 ovog člana kao zbir bruto hipotetičkih iznosa instrumenata iz stava 2 ovog člana, pomnožen sljedećim ponderima rizika:
1) 1,0% u slučaju instrumenata iz stava 2 tačka 1 ovog člana;
2) 0,1% u slučaju instrumenata iz stava 2 tačka 2 ovog člana.

(4) Izuzetno od stava 1 ovog člana, kreditna institucija ne primjenjuje kapitalne zahtjeve za rezidualne rizike na instrument koji ispunjava bilo koji od sljedećih uslova:
1) instrument je uključen na priznatu berzu;
2) instrument je prihvatljiv za centralno poravnanje u skladu sa propisima kojima se uređuje kliring;
3) instrumentom se u potpunosti poništava tržišni rizik druge pozicije iz knjige trgovanja, a u tom slučaju se te dvije potpuno usklađene pozicije iz knjige trgovanja izuzimaju od kapitalnog zahtjeva za rezidualne rizike.

Odsjek 5 – Kapitalni zahtjevi za rizik nastanka statusa neispunjavanja obaveza

Definicije i opšte odredbe

Član 383

(1) Izrazi koji se koriste u ovom odsjeku imaju sljedeće značenje:
1) **kratka izloženost (eng. *short exposure*)** znači da nastankom statusa neispunjavanja obaveza emitenta ili grupe emitenata kreditna institucija ostvaruje dobit, bez obzira na vrstu instrumenta ili transakcije kojom je nastala izloženost;
2) **duga izloženost (eng. *long exposure*)** znači da nastankom statusa neispunjavanja obaveza emitenta ili grupe emitenata kreditna institucija ostvaruje gubitak, bez obzira na vrstu instrumenta ili transakcije kojom je nastala izloženost;
3) **bruto iznos iznenadnog nastanka statusa neispunjavanja obaveza (bruto JTD) – (eng. *gross jump-to-default*)** je procijenjeni iznos gubitka ili dobiti koji bi nastanak statusa neispunjavanja obaveza dužnika prouzrokovao na određenoj izloženosti;
4) **neto iznos iznenadnog nastanka statusa neispunjavanja obaveza (neto JTD) – (eng. *net jump-to-default*)** je procijenjeni iznos gubitka ili dobiti koji bi nastanak statusa neispunjavanja obaveza dužnika prouzrokovao određenoj kreditnoj instituciji, nakon što je sprovedeno netiranje bruto JTD iznosa;
5) **gubitak zbog nastanka statusa neispunjavanja obaveza** je gubitak zbog nastanka statusa neispunjavanja obaveza dužnika na instrumentu koji je emitovao taj dužnik, izražen kao udio u hipotetičkom iznosu instrumenta;
6) **ponder rizika nastanka statusa neispunjavanja obaveza (eng. *default risk weight*)** je procenat koji predstavlja procijenjenu vjerovatnoću nastanka statusa neispunjavanja obaveza svakog dužnika u odnosu na kreditnu sposobnost tog dužnika.

(2) Kapitalni zahtjevi za rizik nastanka statusa neispunjavanja obaveza primjenjuju se na dužničke i vlasničke instrumente, na derivate kojima ti instrumenti predstavljaju odnosne instrumente i na derivate na čije isplate ili fer vrijednosti utiče status neispunjavanja obaveza dužnika koji nije druga ugovorna strana tog derivata.

(3) Kreditna institucija izračunava zahtjeve za rizik nastanka statusa neispunjavanja obaveza posebno za sljedeće vrste instrumenata:
- instrumente koji nijesu predmet sekjuritizacije,
- sekjuritizacije koje nijesu uključene u ACTP, i
- sekjuritizacije koje su uključene u ACTP.

(4) Konačni kapitalni zahtjevi za rizik nastanka statusa neispunjavanja obaveza kreditne institucije dobijaju se sabiranjem sve tri komponente iz stava 3 ovog člana.

Pododsjek 1 - Kapitalni zahtjevi za rizik nastanka statusa neispunjavanja obaveza koji nije predmet sekjuritizacije

Bruto iznosi iznenadnog nastanka statusa neispunjavanja obaveza

Član 384

(1) Kreditna institucija izračunava bruto JTD iznose za svaku dugu izloženost dužničkim instrumentima primjenom sljedeće formule:

$$JTD_{long} = \max\{LGD\ V_{notional} + P\&L_{long} + Adjustment_{long};\ 0\}$$

pri čemu je:

JTD_{long} = bruto JTD iznos za dugu izloženost;

$V_{notional}$ = hipotetički iznos instrumenta;

$P\&L_{long}$ = izraz kojim se prilagođavaju dobici ili gubici koje je kreditna institucija već uzela u obzir zbog promjena fer vrijednosti instrumenta koji stvara dugu izloženost; dobici se u formulu unose sa pozitivnim predznakom, a gubici sa negativnim predznakom; i

$Adjustment_{long}$ = iznos za koji će se zbog strukture derivata gubitak kreditne institucije u slučaju nastanka statusa neispunjavanja obaveza povećati ili smanjiti u odnosu na potpuni gubitak odnosnog instrumenta; povećanja se u izraz $Adjustment_{long}$ unose sa pozitivnim predznakom, a smanjenja sa negativnim predznakom.

(2) Kreditna institucija izračunava bruto JTD iznose za svaku kratku izloženost dužničkim instrumentima primjenom sljedeće formule:

$$JTD_{short} = \min\{LGD\ V_{notional} + P\&L_{short} + Adjustment_{short};\ 0\}$$

pri čemu je:

JTD_{short} = bruto JTD iznos za kratku izloženost;

$V_{notional}$ = hipotetički iznos instrumenta koji se u formulu unosi sa negativnim predznakom;

$P\&L_{short}$ = izraz kojim se prilagođavaju dobici ili gubici koje je kreditna institucija već uzela u obzir zbog promjena fer vrijednosti instrumenta koji stvara kratku izloženost; dobici se u formulu unose sa pozitivnim predznakom, a gubici se u formulu unose sa negativnim predznakom; i

$Adjustment_{short}$ = iznos za koji će se zbog strukture derivata dobitak kreditne institucije u slučaju nastanka statusa neispunjavanja obaveza povećati ili smanjiti u odnosu na potpuni gubitak odnosnog instrumenta; smanjenja se u izraz $Adjustment_{short}$ unose sa pozitivnim predznakom, a povećanja se u izraz $Adjustment_{short}$ unose sa negativnim predznakom.

(3) Za potrebe izračunavanja iz st. 1 i 2 ovog člana, LGD za dužničke instrumente koji kreditne institucije treba da primijene je sljedeći:
1) izloženostima prema nenadređenim dužničkim instrumentima dodjeljuje se LGD od 100%;
2) izloženostima prema nadređenim dužničkim instrumentima dodjeljuje se LGD od 75%;
3) izloženostima prema pokrivenim obveznicama, kako kako je navedeno u članu 146 ove odluke, dodjeljuje se LGD od 25%.

(4) Za potrebe obračuna iz st. 1 i 2 ovog člana hipotetički iznosi utvrđuju se na sljedeći način:
1) u slučaju dužničkih instrumenata hipotetički iznos je jednak nominalnoj vrijednosti dužničkog instrumenta;
2) u slučaju derivata sa odnosnim dužničkim hartijama od vrijednosti hipotetički iznos je jednak hipotetičkom iznosu derivatnog instrumenta.

(5) Kreditna institucija, za izloženosti prema vlasničkim instrumentima, umjesto korišćenja formula iz st. 1 i 2 ovog člana, izračunava bruto JTD iznose primjenjuju sljedeće formule:

$$JTD_{long} = \max\{LGD \cdot V + P\&L_{long} + Adjustment_{long};\ 0\}$$

$$JTD_{short} = \min\{LGD \cdot V + P\&L_{short} + Adjustment_{short};\ 0\}$$

pri čemu je:

JTD_{long} = bruto JTD iznos za dugu izloženost;

JTD_{short} = bruto JTD iznos za kratku izloženost; i

V = fer vrijednost vlasničkog instrumenta ili, u slučaju derivata sa odnosnim vlasničkim instrumentima, fer vrijednost odnosnog vlasničkog instrumenta.

(6) Kreditna institucija za potrebe obračuna iz stava 5 ovog člana vlasničkim instrumentima dodjeljuju LGD od 100%.

(7) U slučaju izloženosti riziku nastanka statusa neispunjavanja obaveza koje proizilaze iz derivata čije isplate u slučaju nastanka statusa neispunjavanja obaveza dužnika nijesu povezane sa hipotetičkim iznosom određenog instrumenta koji je

emitovao taj dužnik, sa LGD-om dužnika ili sa instrumentom koji je emitovao taj dužnik, kreditna institucija za procjenu bruto JTD iznosa primjenjuju alternativne metodologije.

Neto iznosi iznenadnog nastanka statusa neispunjavanja obaveza

Član 385

(1) Kreditna institucija izračunava neto JTD iznose netiranjem bruto JTD iznosa kratkih izloženosti i dugih izloženosti. Netiranje je moguće samo između izloženosti prema istom dužniku među kojima kratke izloženosti imaju istu ili nižu nadređenost u odnosu na duge izloženosti.

(2) Netiranje može biti potpuno ili djelimično, u zavisnosti od rokova dospijeća izloženosti koje se netiraju i sprovodi se na sljedeći način:

1) netiranje se sprovodi u potpunosti ako sve izloženosti koje se netiraju imaju rokove dospijeća od jedne godine ili duže;
2) netiranje se provodi djelimično ako najmanje jedna od izloženosti koja se netira ima rok dospijeća kraći od jedne godine, a u tom slučaju se obim JTD iznosa za svaku izloženost sa rokom dospijeća kraćim od jedne godine množi sa koeficijentom roka dospijeća izloženosti u odnosu na jednu godinu.

(3) Ako nije moguće sprovesti netiranje, bruto JTD iznosi jednaki su neto JTD iznosima u slučaju izloženosti sa rokovima dospijeća od jedne godine ili duže. Bruto JTD iznosi sa rokovima dospijeća kraćim od jedne godine množe se sa koeficijentom roka dospijeća izloženosti u odnosu na jednu godinu, a najkraći je rok tri mjeseca, kako bi se izračunali neto JTD iznosi.

(4) Za potrebe st. 2 i 3 ovog člana uzimaju se u obzir rokovi dospijeća ugovora o derivatima, a ne rokovi dospijeća njihovih odnosnih instrumenata. Gotovinskim izloženostima na osnovu vlasničkih ulaganja dodjeljuje se rok dospijeća od jedne godine ili tri mjeseca, prema procjeni same kreditne institucije.

Izračunavanje kapitalnih zahtjeva za rizik nastanka statusa neispunjavanja obaveza

Član 386

(1) Neto JTD iznosi, bez obzira na vrstu druge ugovorne strane, množe se ponderima rizika nastanka statusa neispunjavanja obaveza koji odgovaraju njihovom kreditnom kvalitetu, u skladu sa sljedećom tabelom:

Tabela 2

kategorija kreditnog kvaliteta	ponder rizika nastanka statusa neispunjavanja obaveza
stepen kreditnog kvaliteta 1	0,5%
stepen kreditnog kvaliteta 2	3%
stepen kreditnog kvaliteta 3	6%
stepen kreditnog kvaliteta 4	15%
stepen kreditnog kvaliteta 5	30%
stepen kreditnog kvaliteta 6	50%
bez rejtinga	15%
u statusu neispunjavanja obaveza	100%

(2) Izloženosti kojima bi prema standardizovanom pristupu za kreditni rizik bio dodijeljen ponder rizika 0% u skladu sa Glavom II odjeljak 2 ovog dijela odluke dodjeljuje se ponder rizika statusa neispunjavanja obaveze 0%, za kapitalne zahtjeve za rizik nastanka statusa neispunjavanja obaveze.

(3) Ponderisani neto JTD iznosi raspoređuju se u sljedeće razrede: privredna društva, države i lokalne samouprave/opštine.

(4) Ponderisani neto JTD iznosi agregiraju se u svakom razredu u skladu sa sljedećom formulom:

$$DRC_b = max \left(\sum_{i \in long} RW_i \cdot net\ JTD_i - WtS \cdot \sum_{i \in short} RW_i \cdot net\ JTD_i ; 0 \right)$$

pri čemu je:

DRC_b = kapitalni zahtjev za rizik nastanka statusa neispunjavanja obaveza za razred b;

i = indeks koji označava instrument koji pripada razredu b;

RW_i = ponder rizika; i

WtS = koeficijent kojim se priznaju koristi odnosa zaštite od rizika u okviru razreda, koji se izračunava na sljedeći način:

$$WtS = \frac{netJTD_{long}}{netJTD_{long} + \quad netJTD_{short}}$$

(5) Za potrebe izračunavanja DRCb-a i koeficijenta WtS duge i kratke pozicije agregiraju se za sve pozicije u okviru razreda bez obzira na stepen kreditnog kvaliteta kojem su pozicije dodijeljene, kako bi se dobili kapitalni zahtjevi za rizik nastanka statusa neispunjavanja obaveze za određeni razred.

(6) Konačni kapitalni zahtjev za rizik nastanka statusa neispunjavanja obaveza koji nije predmet sekjuritizacije dobija se jednostavnim sabiranjem kapitalnih zahtjeva na nivou razreda.

Pododsjek 2 – Kapitalni zahtjevi za rizik nastanka statusa neispunjavanja obaveza za sekjuritizacije koje nijesu uključene u ACTP

Iznosi iznenadnog nastanka statusa neispunjavanja obaveza

Član 387

(1) Bruto iznosi iznenadnog nastanka statusa neispunjavanja obaveza za izloženosti sekjuritizacije jednaki su njihovoj tržišnoj vrijednosti ili, ako njihova tržišna vrijednost nije dostupna, njihovoj fer vrijednosti koja se određuje u skladu sa važećim računovodstvenim okvirom.

(2) Neto iznosi iznenadnog nastanka statusa neispunjavanja obaveza određuju se netiranjem dugih bruto iznosa iznenadnog nastanka statusa neispunjavanja obaveza sa kratkim bruto iznosima iznenadnog nastanka statusa neispunjavanja obaveza. Netiranje je moguće isključivo između izloženosti sekjuritizacije sa istim skupom odnosne aktive koje pripadaju istoj tranši. Nije dozvoljeno netiranje između izloženosti sekjuritizacije sa različitim skupovima odnosne aktive, čak i slučaju kada su tačke spajanja i tačke odvajanja jednake.

(3) Ako se rastavljanjem ili sastavljanjem postojećih izloženosti sekjuritizacije mogu savršeno oponašati druge postojeće izloženosti sekjuritizacije, osim dimenzije roka dospijeća, za potrebe netiranja mogu se, umjesto postojećih izloženosti sekjuritizacije, koristiti izloženosti dobijene tim rastavljanjem ili sastavljanjem.

(4) Ako se rastavljanjem ili sastavljanjem postojećih izloženosti kod odnosnih subjekata može savršeno oponašati struktura čitave tranše postojeće izloženosti sekjuritizacije, za potrebe prebijanja mogu se, umjesto postojećih izloženosti sekjuritizacije, koristiti izloženosti dobijene tim rastavljanjem ili sastavljanjem. Ako se sa odnosnim subjektima postupa na takav način, na njih se više ne primjenjuje postupanje za rizik nastanka statusa neispunjavanja obaveza koji nije predmet sekjuritizacije.

(5) Član 385 ove odluke primjenjuje se i na postojeće izloženosti sekjuritizacije i na izloženosti koje se koriste u skladu sa st. 3 ili 4 ovog člana. Relevantna dospijeća su dospijeća tranši sekjuritizacije.

Izračunavanje kapitalnog zahtjeva za rizik nastanka statusa neispunjavanja obaveza za sekjuritizacije

Član 388

(1) Neto JTD iznosi za izloženosti sekjuritizacije množe se ponderom rizika 8% koji se primjenjuje na relevantnu izloženost sekjuritizacije, uključujući STS sekjuritizacije, iz knjige pozicija kojima se ne trguje u skladu sa hijerarhijom pristupa iz Glave II odjeljak 5 odsjek 3 ove odluke, bez obzira na vrstu druge ugovorne strane.

(2) Na sve tranše za koje se ponderi rizika izračunavaju u skladu sa pristupima SEC-IRBA i SEC-ERBA primjenjuje se rok dospijeća od jedne godine.

(3) JTD rizikom ponderisani iznosi rizikom za pojedinačne gotovinske izloženosti sekjuritizacije ograničavaju se na nivo fer vrijednosti pozicije.

(4) Neto JTD rizikom ponderisani iznosi raspoređuju se u sljedeće razrede:

1) jedan zajednički razred za sva privredna društva, bez obzira na regiju;

2) 44 različita razreda koji odgovaraju jednom razredu po regiji za svaku od jedanaest kategorija imovine iz stava 5 ovog člana.

(5) Za potrebe stava 4 ovog člana jedanaest kategorija imovine su:
1) ABCP;
2) krediti i lizinzi za kupovinu automobila;
3) hartije od vrijednosti obezbijeđene zalogom na stambenim nepokretnostima (eng. *residential mortgage-backed securities* – RMBS);
4) kreditne kartice;
5) hartije od vrijednosti obezbijeđene zalogom na poslovnim nepokretnostima (eng. *commercial mortgage-backed securities* – CMBS);
6) finansijski instrumenti obezbijeđeni kreditima (eng. *collateralised loan obligations*),
7) instrumenti CDO kvadratna (eng. *collateralise debt obligations squared* – CDO-squared);
8) mala i srednja preduzeća;
9) studentski krediti;
10) ostala imovina „retail"-a;
11) ostala imovina velikih klijenata (eng. *wholesale*).

(6) Za potrebe stava 4 ovog člana četiri regije su:
1) Azija;
2) Evropa;
3) Sjeverna Amerika; i
4) ostatak svijeta.

(7) Kreditna institucija se pri dodjeli izloženosti sekjuritizacije u određeni razred oslanja na klasifikaciju koja se obično primjenjuje na tržištu. Kreditna institucija raspoređuje svaku sekjuritizovanu izloženost u samo jedan od razreda iz st. 5 i 6 ovog člana. Svaka izloženost sekjuritizacije koju kreditna institucija ne može rasporediti u određeni razred prema kategoriji imovine ili regiji dodjeljuje se u kategoriju imovine „ostala imovina retail-a" ili „ostala imovina velikih klijenata" odnosno u regiju „ostatak svijeta".

(8) Ponderisani neto JTD iznosi agregiraju se u svakom razredu na isti način kao i rizik nastanka statusa neispunjavanja obaveza nesekjuritizovanih izloženosti, primjenom formule iz člana 386 stav 4 ove odluke, čime se dobija kapitalni zahtjev za rizik nastanka statusa neispunjavanja obaveza za svaki razred.

(9) Konačni kapitalni zahtjev za rizik nastanka statusa neispunjavanja obaveza za sekjuritizacije koje nijesu uključene u ACTP dobija se jednostavnim sabiranjem kapitalnih zahtjeva na nivou razreda.

Pododsjek 3 - Kapitalni zahtjevi za rizik nastanka statusa neispunjavanja obaveza za sekjuritizacije uključene u ACTP

Područje primjene

Član 389

(1) Kapitalni zahtjevi za ACTP uključuju rizik nastanka statusa neispunjavanja obaveza za izloženosti sekjuritizacije ili za zaštite koje nijesu predmet sekjuritizacije. Te zaštite isključuju iz izračunavanja rizika nastanka statusa neispunjavanja obaveza koji nije predmet sekjuritizacije. Ne može se ostvariti korist od diverzifikacije između kapitalnih zahtjeva za rizik nastanka statusa neispunjavanja obaveza koji nije predmet sekjuritizacije, kapitalnih zahtjeva za rizik nastanka statusa neispunjavanja obaveza za sekjuritizacije koje nijesu uključene u ACTP i kapitalnih zahtjeva za rizik nastanka statusa neispunjavanja obaveza za sekjuritizacije uključene u ACTP.

(2) Za kreditne i vlasničke derivate koji nijesu predmet sekjuritizacije, a kojima se trguje na berzi, JTD iznosi po pojedinačnim komponentama određuju se „dubinskim" pristupom.

Iznosi iznenadnog nastanka statusa neispunjavanja obaveza za ACTP

Član 390

(1) Izrazi upotrijebljeni u ovom članu imaju sljedeće značenje:
1) **rastavljanje sa modelom za vrednovanje (eng. *decomposition with a valuation model*)** znači da se komponenta sekjuritizacije koja se odnosi na jedan subjekat vrednuje kao razlika između bezuslovne vrijednosti sekjuritizacije i uslovne vrijednosti sekjuritizacije uz pretpostavku da taj subjekat dođe u status neispunjavanja obaveza uz LGD od 100%;
2) **ponavljanje (repliciranje)** – **(eng. *replication*)** znači da se pojedinačne tranše sekjuritizacije indeksa kombinuju kako bi oponašale drugu tranšu iste serije indeksa ili kako bi oponašale netranširanu poziciju u seriji indeksa;
3) **rastavljanje** znači oponašanje indeksa sekjuritizacijom kojoj su odnosne izloženosti u skupu jednake izloženostima jednog subjekta koje čine taj indeks.

(2) Bruto JTD iznosi za izloženosti sekjuritizacije i neizloženosti sekjuritizacije u ACTP-u jednaki su njihovoj tržišnoj vrijednosti ili, ako njihova tržišna vrijednost nije dostupna, njihovoj fer vrijednosti koja se određuje u skladu sa važećim računovodstvenim okvirom.

(3) Kreditni derivati na osnovu n-tog nastanka statusa neispunjavanja obaveza tretiraju se kao tranširani proizvodi sa sljedećim tačkama spajanja i tačkama odvajanja:
1) tačka spajanja = (N – 1) / ukupan broj subjekata;
2) tačka razdvajanja = N / ukupan broj subjekata; pri čemu je „ukupan broj subjekata" ukupan broj subjekata u odnosnoj korpi (eng. *basket*) ili odnosnom skupu aktive.

(4) Neto JTD iznosi određuju se netiranjem dugih bruto JTD iznosa sa kratkim bruto JTD iznosima, a takvo netiranje je moguće isključivo između izloženosti koje su u svim pogledima identične, osim roka dospijeća. Netiranje je moguće izvršiti isključivo na sljedeći način:
1) za indekse, tranše indeksa i posebno prilagođene tranše netiranje je moguće prema rokovima dospijeća u okviru iste grupe, serije i tranši indeksa, uz primjenu odredbi za izloženosti kraće od jedne godine iz člana 385 ove odluke; netiranje dugih i kratkih bruto JTD iznosa koji savršeno oponašaju jedan drugi može se sprovesti rastavljanjem na ekvivalentne izloženosti koje se odnose na jedan subjekat primjenom modela za vrednovanje i u tim slučajevima zbir bruto JTD iznosa ekvivalentnih izloženosti koje se odnose na jedan subjekat dobijenih rastavljanjem jednak je bruto JTD iznosu nerastavljene izloženosti;
2) netiranje sprovođenjem rastavljanja na način iz tačke 1 ovog stava nije dozvoljeno za resekjuritizacije ili derivate sekjuritizacije;
3) za indekse i tranše indeksa netiranje je moguće prema rokovima dospijeća u okviru istog skupa, serija i tranši indeksa pomoću ponavljanja ili rastavljanja; ako su duge i kratke izloženosti jednake osim jedne preostale komponente, netiranje je dozvoljeno, a neto JTD iznos odražava preostalu izloženost;
4) različite tranše iste serije indeksa, različite serije istog indeksa i različite skupove indeksa ne mogu se koristiti za međusobno netiranje.

Izračunavanje kapitalnih zahtjeva za rizik nastanka statusa neispunjavanja obaveza za ACTP

Član 391

(1) Neto JTD iznosi množe se sljedećim:
1) za tranširane proizvode, ponderima rizika nastanka statusa neispunjavanja obaveza koji odgovaraju njihovom kreditnom kvalitetu kako je navedeno u članu 386 st. 1 i 2 ove odluke;
2) za netranširane proizvode, ponderima rizika nastanka statusa neispunjavanja obaveza iz člana 388 stav 1 ove odluke.

(2) Neto JTD rizikom ponderisani iznosi raspoređuju se u razrede koji odgovaraju indeksu.

(3) Ponderisani neto JTD iznosi agregiraju se u svakom razredu primjenom sljedeće formule:

$$DRC_b = max\left(\sum_{i \in long} RW_i \cdot net\ JTD_i - WtS_{ACTP} \cdot \sum_{i \in short} RW_i \cdot net\ JTD_i ; 0\right)$$

pri čemu je:
DRC_b = kapitalni zahtjev za rizik nastanka statusa neispunjavanja obaveza za razred b;

i = instrument koji pripada razredu b; i

WtS_{ACTP} = koeficijent kojim se priznaju koristi odnosa zaštite od rizika u okviru razreda, koji se izračunava u skladu s formulom WtS iz člana 386 stav 4 ove odluke, ali uz primjenu dugih pozicija i kratkih pozicija u cijelom ACTP-u, a ne samo pozicija u određenom razredu.

(4) Kreditna institucija izračunava kapitalne zahtjeve za rizik nastanka statusa neispunjavanja obaveza za ACTP primjenom sljedeće formule:

$$DRC_{ACTP} = \sum_b \left(max\left(DRC_b, 0\right) + 0{,}5 \cdot min\left(DRC_b, 00\right); 0\right)$$

pri čemu je:

DRC_{ACTP} = kapitalni zahtjev za rizik nastanka statusa neispunjavanja obaveza za ACTP; i

DRC_b = kapitalni zahtjev za rizik nastanka statusa neispunjavanja obaveza za razred b.

Odsjek 6 – Ponderi rizika i korelacije

Pododsjek 1 – Ponderi delta-rizika i korelacije

Ponderi općeg kamatnog rizika

Član 392

(1) Za valute koje nijesu uključene u potkategoriju najlikvidnijih valuta kako je navedeno u članu 417 stav 8 tačka 2 ove odluke, ponderi rizika za osjetljivosti na faktore rizika bezrizičnih stopa za svaki razred utvrđuju se u skladu smjernicama Centralne banke.

(2) Razredi iz stava 1 ovog člana sadržani su u sljedećoj tabeli:

Tabela 3

razred	dospijeće
1	0,25 godina
2	0,5 godina
3	1 godina
4	2 godine
5	3 godine
6	5 godina
7	10 godina
8	15 godina
9	20 godina
10	30 godina

(3) Zajednički ponder rizika za sve osjetljivosti na faktore rizika inflacije i međuvalutne osnove utvrđuje se utvrđuju se u skladu sa propisom iz stava 1 ovog člana.

(4) Za valute koje su uključene u podkategoriju najlikvidnijih valuta kako je navedeno u članu 417 stav 8 tačka 2 ove odluke i za domaću valutu kreditne institucije, ponderi rizika za faktore rizika bezrizičnih stopa su ponderi rizika iz tabele 3 iz stava 2 ovog člana podijeljeni sa $\sqrt{2}$.

Korelacije u okviru razreda za opšti kamatni rizik

Član 393

(1) Korelacija p_{kl} između dvije ponderisane osjetljivosti faktora općeg kamatnog rizika WS_k i WS_l u okviru istog razreda i jednakog dodijeljenog roka dospijeća, ali koji odgovaraju različitim krivama, iznosi 99,90%.

(2) Korelacija između dvije ponderisane osjetljivosti faktora općeg kamatnog rizika WS_k i WS_l u okviru istog razreda, koji odgovaraju istoj krivoj, ali imaju različite rokove dospijeća, određuje se primjenom sljedeće formule:

$$max\ \ e^{-\vartheta\frac{T_k-T_l}{min\ T_k-T_l}};40\%$$

pri čemu je:

T_k (odnosno T_l) = rok dospijeća koji se odnosi na bezrizičnu stopu;

θ =3 %.

(3) Korelacija p_{kl} između dvije ponderisane osjetljivosti faktora općeg kamatnog rizika WSk i WSl u okviru istog razreda, koji odgovaraju različitim krivim i imaju različite rokove dospijeća, jednaka je korelacijskom parametru iz stava 2 ovog člana pomnoženom sa 99,90%.

(4) Korelacija između bilo koje ponderisane osjetljivosti faktora općeg kamatnog rizika WS_k i bilo koje ponderisane osjetljivosti faktora rizika inflacije WS_l iznosi 40%.

(5) Korelacija između bilo koje ponderisane osjetljivosti faktora rizika međuvalutne osnove WS_k i bilo koje ponderisane osjetljivosti faktora opšteg kamatnog rizika WS_l, uključujući faktor rizika druge međuvalutne osnove, iznosi 0%.

Korelacije među razredima za opšti kamatni rizik

Član 394

(1) Za agregiranje faktora rizika koji pripadaju različitim razredima primjenjuje se parametar γ_{bc} = 50%.

(2) Parametar γ_{bc} = 80% primjenjuje se za agregiranje faktora kamatnog rizika zasnovanog na određenoj valuti kako je navedeno u članu 409 stav 3 ove odluke i faktora kamatnog rizika zasnovanog na euru.

Ponderi rizika za rizik kreditnog spreda koji nije predmet sekjuritizacije

Član 395

(1) Ponderi rizika za osjetljivosti na faktore rizika kreditnog spreda koji nije predmet sekjuritizacije isti su za sva dospijeća (0,5 godina, jedna godina, tri godine, pet godina, deset godina) u okviru svakog razreda iz sljedeće tabele:

Tabela 4

broj razreda	kreditni kvalitet	sektor	ponder rizika (%)
1	sve	centralna vlada, uključujući centralne banke, država članica	0,50%
2	od 1 do 3	centralna vlada, uključujući centralne banke, treće zemlje, multilateralne razvojne banke i međunarodne organizacije iz člana 134 stav 2 ili člana 135 ove odluke	0,5%
3		jedinice regionalne ili lokalne samouprave i subjekti javnog sektora	1,0%
4		subjekti finansijskog sektora uključujući kreditne institucije koje je osnovala centralna vlada, jedinice regionalne ili lokalne samouprave te zajmodavci koji odobravaju promotivne kredite	5,0%
5		osnovni materijali, energetika, industrija, poljoprivreda, prerađivačka industrija, rudarstvo i vađenje	3,0%
6		roba ili usluge široke potrošnje, prevoz i skladištenje, administrativne i pomoćne uslužne djelatnosti	3,0%
7		tehnologija, telekomunikacije	2,0%
8		zdravstvena zaštita, komunalne usluge, stručne i tehničke djelatnosti	1,5%
9		pokrivene obveznice koje su emitovale kreditne institucije država članica	1,0%
11	od 4 do 6	centralna vlada, uključujući centralne banke, treće zemlje, multilateralne razvojne banke i međunarodne organizacije iz člana 134 stav 2 ili člana 135 ove odluke	3,0%
12		jedinice regionalne ili lokalne samouprave i subjekti javnog sektora	4,0%

13		subjekti finansijskog sektora uključujući kreditne kreditne institucije koje je osnovala centralna vlada, jedinice regionalne ili lokalne samouprave te zajmodavci koji odobravaju promotivne kredite	12,0%
14		osnovni materijali, energetika, industrija, poljoprivreda, prerađivačka industrija, rudarstvo i vađenje	7,0%
15		roba ili usluge široke potrošnje, prevoz i skladištenje, administrativne i pomoćne uslužne djelatnosti	8,5%
16		tehnologija, telekomunikacije	5,5%
17		zdravstvena zaštita, komunalne usluge, stručne i tehničke djelatnosti	5,0%
18	drugi sektor		12,0%

(2) Prilikom dodijeljivanja izloženosti riziku određenom sektoru, kreditna institucije se oslanja na klasifikaciju koja se obično primjenjuje na tržištu za grupisanje emitenata prema sektoru.

(3) Kreditna institucija raspoređuje svakog emitenta u samo jedan od razreda sektora iz tabele 4 iz stava 1 ovog člana, s tim da se izloženost riziku koja se odnosi na emitenta koga kreditna institucija ne može da rasporedi u neki od razreda od 1 do 17 raspoređuje u razred 18 (drugi sektor).

Korelacije u okviru razreda za rizik kreditnog spreda koji nije predmet sekjuritizacije

Član 396

(1) Između dvije osjetljivosti WS_k i WS_l u okviru istog razreda korelacijski parametar ρ_{kl} određuje se na sljedeći način:

$$\rho_{kl} = \rho_{kl}^{(name)} \cdot \rho_{kl}^{(tenor)} \cdot \rho_{kl}^{(basis)}$$

pri čemu je:

$\rho_{kl}^{(name)}$ jednak je 1 ako su dva subjekta osjetljivosti k i l identični, a ako to nije slučaj jednak je 35%;

$\rho_{kl}^{(tenor)}$ jednak je 1 ako su dvije tačke osjetljivosti k i l identične, a ako to nije slučaj jednak je 65%; i

$\rho_{kl}^{(basis)}$ jednak je 1 ako se dvije osjetljivosti odnose na iste krive, a ako to nije slučaj jednak je 99,90%.

(2) Korelacijski parametri iz stava 1 ovog člana ne primjenjuju se na razred 18 iz tabele 4 iz člana 395 stav 1 ove odluke. Agregatna formula za kapitalni zahtjev za delta-rizik u okviru razreda 18 jednaka je zbiru apsolutnih vrijednosti neto ponderisanih osjetljivosti raspoređenih u taj razred:

$$K_{b(bucket\ 18)} = \sum_k WS_k$$

Korelacije između razreda za rizik kreditnog spreda koji nije predmet sekjuritizacije

Član 397

Korelacijski parametar γ_{bc} koji se primjenjuje na agregiranje osjetljivosti između različitih razreda određuje se na sljedeći način:

$$\gamma_{bc} = \gamma_{bc}^{(rating)} \cdot \gamma_{bc}^{(sector)}$$

pri čemu je:

$\gamma_{bc}^{(rating)}$ jednak je 1 ako dva razreda imaju istu kategoriju kreditnog kvaliteta (ili stepen kreditnog kvaliteta od 1 do 3 ili stepen kreditnog kvaliteta od 4 do 6), a ako to nije slučaj jednak je 50%; za potrebe ovog obračuna smatra se da razred 1 pripada istoj kategoriji kreditnog kvaliteta kao razredi koji imaju stepen kreditnog kvaliteta od 1 do 3; i

$\gamma_{bc}^{(sector)}$ jednak je 1 ako dva razreda pripadaju istom sektoru, a ako to nije slučaj jednak je odgovarajućem brocentu određenom u sljedećoj tabeli:

Tabela 5

Razred	1, 2 i 11	3 i 12	4 i 13	5 i 14	6 i 15	7 i 16	8 i 17	9
1, 2, i 11		75%	10%	20%	25%	20%	15%	10%
3 i 12			5%	15%	20%	15%	10%	10%
4 i 13				5%	15%	20%	5%	20%
5 i 14					20%	25%	5%	5%
6 i 15						25%	5%	15%
7 i 16							5%	20%
8 i 17								5%
9								-

Ponderi rizika za rizik kreditnog spreda za sekjuritizacije uključene u ACTP

Član 398

(1) Ponderi rizika za osjetljivosti na faktore rizika kreditnog spreda za sekjuritizacije uključene u ACTP isti su za sva dospijeća (0,5 godina, jedna godina, tri godine, pet godina, deset godina) u okviru svakog razreda i utvrđuju se za svaki razred u skladu sa smjernicama Centralne banke.

(2) Razredi iz stava 1 ovog člana daju se u sljedećoj tabeli:

Tabela 6

broj razreda	**kreditni kvalitet**	**sektor**
1	sve	centralna vlada, uključujući centralne banke, država članica
2	stepen kreditnog kvaliteta od 1 do 3	centralna vlada, uključujući centralne banke, treće zemlje, multilateralne razvojne banke i međunarodne organizacije iz člana 134 stav 2 ili člana 135 ove odluke
3		jedinice regionalne ili lokalne samouprave i subjekti javnog sektora
4		subjekti finansijskog sektora uključujući kreditne institucije koje je osnovala centralna vlada, jedinice regionalne ili lokalne samouprave te zajmodavci koji odobravaju promotivne kredite
5		osnovni materijali, energetika, industrija, poljoprivreda, prerađivačka industrija, rudarstvo i vađenje
6		roba ili usluge široke potrošnje, prevoz i skladištenje, administrativne i pomoćne uslužne djelatnosti

7		tehnologija, telekomunikacije
8		zdravstvena zaštita, komunalne usluge, stručne i tehničke djelatnosti
9		pokrivene obveznice koje su emitovale kreditne institucije država članica
10		pokrivene obveznice koje su emitovale kreditne institucije iz trećih zemalja
11	stepen kreditnog kvaliteta od 4 do 6	centralna vlada, uključujući centralne banke, treće zemlje, multilateralne razvojne banke i međunarodne organizacije iz člana 134 stav 2 ili člana 135 ove odluke
12		jedinice regionalne ili lokalne samouprave i subjekti javnog sektora
13		subjekti finansijskog sektora uključujući kreditne kreditne institucije koje je osnovala centralna vlada, jedinice regionalne ili lokalne samouprave te zajmodavci koji odobravaju promotivne kredite
14		osnovni materijali, energetika, industrija, poljoprivreda, prerađivačka industrija, rudarstvo i vađenje
15		roba ili usluge široke potrošnje, prevoz i skladištenje, administrativne i pomoćne uslužne djelatnosti
16		tehnologija, telekomunikacije
17		zdravstvena zaštita, komunalne usluge, stručne i tehničke djelatnosti
18	drugi sektor	

Korelacije za rizik kreditnog spreda za sekjuritizacije uključene u ACTP

Član 399

(1) Korelacija za delta-rizik ρ_{kl} izvodi se u skladu sa članom 396 ove odluke, osim što je za potrebe ovog stava $\rho_{kl}^{(basis)}$ jednak 1 ako se dvije osjetljivosti odnose na iste krive, a 99,00% ako to nije slučaj.

(2) Korelacija γ_{bc} izvodi se u skladu sa članom 397 ove odluke.

Ponderi rizika za rizik kreditnog spreda za sekjuritizacije koje nijesu uključene u ACTP

Član 400

(1) Ponderi rizika za osjetljivosti na faktore rizika kreditnog spreda za sekjuritizacije koje nijesu uključene u ACTP isti su za sva dospijeća (0,5 godina, jedna godina, tri godine, pet godina, deset godina) u okviru svakog razreda i utvrđuju se za svaki razred na način utvrđen smjernicama Centralne banke banke.

(2) Razredi iz stava 1 ovog člana sadržani se u sljedećoj tabeli:

Tabela 7

broj razreda	kreditni kvalitet	sektor
1	nadređeni i stepen kreditnog kvaliteta od 1 do 3	RMBS – Prime
2		RMBS – Mid-Prime
3		RMBS – Sub-Prime
4		CMBS

5		hartije od vrijednosti obezbijeđene imovinom (aktivom) (ABS) – studentski krediti
6		ABS – kreditne kartice
7		ABS – automobili
8		Finansijski instrumenti obezbijeđeni kreditima (CLO) – non-ACTP
9	nenadređeni i stepen kreditnog kvaliteta od 1 do 3	RMBS – Prime
10		RMBS – Mid-Prime
11		RMBS – Sub-Prime
12	stepen kreditnog kvaliteta od 4 do 6	CMBS
13		ABS – studentski krediti
14		ABS – kreditne kartice
15		ABS – automobili
16		CLO – non-ACTP
17		RMBS – Prime
18		RMBS – Mid-Prime
19		RMBS – Sub-Prime
20		CMBS
21		ABS – studentski krediti
22		ABS – kreditne kartice
23		ABS – automobili
24		CLO – non-ACTP
25	drugi sektor	

(3) Prilikom dodijele izloženosti riziku određenom sektoru, kreditna institucija se oslanja na klasifikaciju koja se obično primjenjuje na tržištu za grupisanje emitenta prema sektoru.

(4) Kreditna institucija raspoređuje svaku tranšu u jedan od razreda sektora iz tabele 7 iz stava 2 ove odluke, s tim da se izloženosti riziku od bilo koje tranše koju kreditna institucija ne može da rasporedi u neki od razreda od 1 do 24 raspoređuju u razred 25 (drugi sektor).

Korelacije u okviru razreda za rizik kreditnog spreda za sekjuritizacije koje nijesu uključene u ACTP

Član 401

(1) Između dvije osjetljivosti WS_k i WS_l u okviru istog razreda korelacijski parametar ρ_{kl} određuje se na sljedeći način:

$$\rho_{kl} = \rho_{kl}^{(tranche)} \cdot \rho_{kl}^{tenor} \cdot \rho_{kl}^{basis}$$

pri čemu je:

$\rho_{kl}^{(tranche)}$ jednak je 1 ako su dva subjekta osjetljivosti *k* i *l* u okviru istog razreda i odnose se na istu tranšu sekjuritizacije (više od 80% preklapanja u smislu hipotetičkog iznosa), a ako to nije slučaj jednak je 40%;

ρ_{kl}^{tenor} jednak je 1 ako su dvije tačke osjetljivosti k i l identične, a ako to nije slučaj jednak je 80 %; i

ρ_{kl}^{basis} jednak je 1 ako se dvije osjetljivosti odnose na iste krive, a ako to nije slučaj jednak je 99,90% ako to nije slučaj.

(2) Korelacijski parametri iz stava 1 ne primjenjuju se na razred 25 iz tabele 7 člana 400 stav 2 ove odluke. Agregacijska formula za kapitalni zahtjev za delta-rizik u okviru razreda 25 jednaka je zbiru apsolutnih vrijednosti neto ponderisanih osjetljivosti raspoređenih u taj razred:

$$K_{b(bucket\ 25)} = \sum_{k} WS_k$$

Korelacije među razredima za rizik kreditnog spreda za sekjuritizacije koje nijesu uključene u ACTP

Član 402

(1) Korelacijski parametar γ_{bc} primjenjuje se na agregiranje osjetljivosti između različitih razreda i iznosi 0%.

(2) Kapitalni zahtjev za razred 25 dodaje se ukupnom kapitalu na nivou kategorije rizika, pri čemu se učinak diverzifikacije ili zaštite od rizika ne priznaje ni u jednom drugom razredu.

Ponderi rizika za rizik vlasničkih instrumenata

Član 403

(1) Ponderi rizika za osjetljivosti na faktore rizika vlasničkih instrumenata i repo stopa na vlasničke instrumente utvrđuju se za svaki razred u tabeli 8 na osnovu smjernica Centralne banke.

Tabela 8

broj razreda	tržišna kapitalizacija	privreda	sektor
1	velika	ekonomija tržišta u usponu	roba i usluge široke potrošnje, prevoz i skladištenje, administrativne i pomoćne uslužne djelatnosti, zdravstvo, komunalne usluge
2			telekomunikacije, industrija
3			osnovni materijali, energetika, poljoprivreda, proizvodnja, rudarstvo i vađenje rude
4			finansijske usluge uključujući finansijske usluge koje podržava vlada (eng. *government-backed financials*), poslovanje sa nepokretnostima, tehnologija
5		razvijena ekonomija	roba i usluge široke potrošnje, prevoz i skladištenje, administrativne i pomoćne uslužne djelatnosti, zdravstvo, komunalne usluge
6			telekomunikacije, industrija
7			osnovni materijali, energetika, poljoprivreda, proizvodnja, rudarstvo i vađenje rude
8			finansijske usluge uključujući finansijske usluge koje podržava vlada, poslovanje nepokretnostima, tehnologija
9	mala	ekonomija tržišta u usponu	svi sektori opisani pod brojevima razreda 1, 2, 3 i 4
10		razvijena ekonomija	svi sektori opisani pod brojevima razreda 5, 6, 7 i 8
11	drugi sektor		

(2) Prilikom raspoređivanja izloženosti riziku u određeni sektor, kreditne institucije se oslanjaju na klasifikaciju koja se obično koristi na tržištu za grupisanje emitenata prema sektoru.

(3) Kreditne institucije raspoređuju svakog emitenta u jedan od razreda sektora u tabeli 8 te raspoređuju sve emitente iz iste industrije u isti sektor.

(4) Izloženosti riziku od bilo kojeg emitenta kojeg kreditna institucija ne može rasporediti u neki sektor na taj način raspoređuju se u razred 11 u tabeli 8 iz stava 1 ovog člana.

(5) Višenacionalni ili višesektorski izdavaoci vlasničkih instrumenata raspoređuju se u određeni razred na osnovu najznačajnije regije i sektora u kojem taj emitent vlasničkih instrumenata posluje.

Korelacije u okviru razreda za rizik vlasničkih instrumenata

Član 404

(1) Korelacijski parametar za delta-rizik ρ_{kl} između dvije osjetljivosti *WSk* i *WSl* u okviru istog razreda iznosi 99,90% ako je jedna osjetljivost na promptnu (spot) cijenu vlasničkih instrumenata, a druga osjetljivost na repo stopu na vlasničke instrumente, ako se obje odnose na istog emitenta vlasničkih instrumenata.

(2) U ostalim slučajevima, osim slučajeva iz stava 1 ovog člana, korelacijski parametar ρ_{kl} između dvije osjetljivosti WS_k i WS_l na promptnu (spot) cijenu vlasničkih instrumenata u okviru istog razreda određuje se na sljedeći način:

1) 15% između dvije osjetljivosti u okviru istog razreda u okviru kategorije velike tržišne kapitalizacije, ekonomije tržišta u usponu (brojevi razreda 1, 2, 3 ili 4);
2) 25% između dvije osjetljivosti u okviru istog razreda u okviru kategorije velike tržišne kapitalizacije, napredne ekonomije (brojevi razreda 5, 6, 7 ili 8);
3) 7,5% između dvije osjetljivosti u okviru istog razreda u okviru kategorije male tržišne kapitalizacije, ekonomije tržišta u usponu (broj razreda 9);
4) 12,5% između dvije osjetljivosti u okviru istog razreda u okviru kategorije male tržišne kapitalizacije, napredne ekonomije (broj razreda 10).

(3) Korelacijski parametar ρ_{kl} između dvije osjetljivosti WS_k i WS_l na repo stopu na vlasničke instrumente u okviru istog razreda određuje se u skladu sa stavom 2 ovog člana.

(4) Korelacijski parametar ρ_{kl} između dvije osjetljivosti WS_k i WS_l u okviru istog razreda, pri čemu je jedna osjetljivost na promptnu cijenu vlasničkih instrumenata, a druga osjetljivost na repo stopu na vlasničke instrumente i obje se osjetljivosti odnose na različitog emitenta vlasničkih instrumenata, određuje se tako što se korelacijski parametri iz stava 2 ovog člana množe sa 99,90%.

(5) Korelacijski parametri iz st. od 1 do 4 ovog člana ne primjenjuju se na razred 11 iz tabele 8 iz člana 403 stav 1 ove odluke.

(6) Agregacijska formula za kapitalni zahtjev za delta-rizik u okviru razreda 11 jednaka je zbiru apsolutnih vrijednosti neto ponderisanih osjetljivosti raspoređenih u taj razred:

$$K_{b(bucket\ 11)} = \sum_{k} WS_k$$

Korelacije među razredima za rizik vlasničkih instrumenata

Član 405

Korelacijski parametar γ_{bc} primjenjuje se na agregiranje osjetljivosti među različitim razredima. On iznosi 15% ako se dva razreda mogu rasporediti u brojeve razreda od 1 do 10 iz tabele 8 iz člana 403 stav 1 ove odluke.

Ponderi rizika za robni rizik

Član 406

(1) Ponderi rizika za osjetljivosti na faktore robnog rizika utvrđuju se za svaki razred na način utvrđen smjernicama Centralne banke.

(2) Razredi iz stava 1 ovog člana sadržani su u sljedećoj tabeli:

Tabela 9

broj razreda	naziv razreda
1	energetika – čvrsta goriva

2	energetika – tekuća goriva
3	energetika – električna energija i trgovanje emisijama ugljenika
4	teret
5	metali – neplemeniti
6	plinovita goriva
7	plemeniti metali (uključujući zlato)
8	žitarice i uljane sjemenke
9	stočarski proizvodi i mliječni proizvodi
10	potrošni proizvodi i ostali poljoprivredni proizvodi
11	ostala roba

Korelacije u okviru razreda za robni rizik

Član 407

(1) Za potrebe ovog člana bilo koje dvije robe smatraju se različitim robama ako na tržištu postoje dva ugovora koja se razlikuju samo po odnosnoj robi koja se treba isporučiti prema svakom ugovoru.

(2) Između dvije osjetljivosti WS_k i WS_l u okviru istog razreda korelacijski parametar ρ_{kl} određuje se na sljedeći način:

$$\rho_{kl} = \rho_{kl}^{(commodity)} \cdot \rho_{kl}^{(tenor)} \cdot \rho_{kl}^{(basis)}$$

pri čemu je:

$\rho_{kl}^{(commodity)}$ jednak je 1, ako su dvije robe osjetljivosti k i l identične, a ako to nije slučaj jednak je korelacijama u okviru razreda iz tablice 10.;

$\rho_{kl}^{(tenor)}$ jednak je 1, ako su dvije tačke osjetljivosti k i l identične, a ako to nije slučaj jednak je 99%; i

$\rho_{kl}^{(basis)}$ jednak je 1, ako su dvije osjetljivosti identične u mjestu isporuke robe, a ako to nije slučaj jednak je 99,90%.

(3) Korelacije u okviru razreda $\rho_{kl}^{(commodity)}$ su:

Tabela 10

broj razreda	naziv razreda	korelacija ρ_{kl} (commodity)
1	energetika – čvrsta goriva	55%
2	energetika – tekuća goriva	95%
3	energetika – električna energija i trgovanje emisijama ugljenika	40%
4	teret	80%
5	metali – neplemeniti	60%
6	plinovita goriva	65%
7	plemeniti metali (uključujući zlato)	55%
8	žitarice i uljane sjemenke	45%
9	stočarski proizvodi i mliječni proizvodi	15%
10	potrošni proizvodi i ostali poljoprivredni proizvodi	40%
11	ostala roba	15%

(4) Nezavisno od stava 1 ovog člana, primjenjuju se sljedeća pravila:
1) dva faktora rizika koji su raspoređeni u razred 3 iz tabele 10 iz stava 3 ovog člana i koji se odnose na električnu energiju koja se proizvodi u različitim regijama ili se isporučuje u različitim periodima na osnovu ugovora smatraju se različitim faktorima robnog rizika;
2) dva faktora rizika koji su raspoređeni u razred 4 iz tabele 10 iz stava 3 ovog člana i koji se odnose na teret, pri čemu su rute ili nedjelja isporuke razlikuju, smatraju se različitim faktorima robnog rizika.

Korelacije između razreda za robni rizik

Član 408

Korelacijski parametar γ_{bc} koji se primjenjuje na agregiranje osjetljivosti između različitih razreda iznosi:
1) 20% - ako oba razreda potpadaju pod razrede od 1 do 10 iz člana 407 stav 3 ove odluke;
2) 0% - ako je bilo koji od oba razreda razred 11 iz tabele 10 iz člana 407 stav 3 ove odluke.

Ponderi rizika za devizni rizik

Član 409

(1) Ponderi rizika za sve osjetljivosti na faktore deviznog rizika bliže se uređuju smjernicama Centralne banke.

(2) Ponder rizika faktora deviznog rizika u vezi sa parovima valuta koji se sastoje od eura i valute države članice koja učestvuje u drugoj fazi ekonomske i monetarne unije (ERM II) jedan je od sljedećih:
1) ponder rizika iz stava 1 ovog člana podijeljen sa 3;
2) maksimalna fluktuacija u okviru raspona fluktuacije koji su formalno dogovorile država članica i Evropska centralna banka ako je taj raspon fluktuacije uži od raspona fluktuacije utvrđenog u okviru ERM-a II.

(3) Nezavisno od stava 2 ovog člana, ponder rizika faktora valutnih rizika u vezi sa valutama iz stava 2 ovog člana koje učestvuju u ERM-u II sa formalno dogovorenim rasponom fluktuacije koji je uži od standardnog raspona od plus ili minus 15%, jednak je maksimalnom procentu fluktuacije u okviru tog užeg raspona.

(4) Ponder rizika faktora deviznog rizika uključenih u potkategoriju najlikvidnijih parova valuta iz člana 417 stav 8 tačka 3 ponder je rizika iz stava 1 ovog člana podijeljen sa $\sqrt{2}$.

(5) Ako podaci o dnevnom deviznom kursu za period od prethodne tri godine pokažu da je par valuta koji se sastoji od eura i valute koja nije euro države članice EU konstantan i da je kreditna institucija u vezi sa odgovarajućim trgovanjima povezanim sa tim parom valuta uvijek u mogućnosti da se suoči sa nultom razlikom između tražene i ponuđene cijene, kreditna institucija može primjenjivati ponder rizika iz stava 1 podijeljen sa $\sqrt{2}$, uz uslov da za takav pristup ima izričito odobrenje Centralne banke.

Korelacije za devizni rizik

Član 410

Na agregiranje osjetljivosti faktora deviznog rizika primjenjuje se jedinstveni korelacijski parametar γ_{bc} koji iznosi 60%.

Pododsjek 2 – Ponderi i korelacije za vega-rizik i rizik zakrivljenosti

Ponderi za vega-rizik i rizik zakrivljenosti

Član 411

(1) Za vega-rizike koriste se delta razredi iz Pododsjeka 1 ovog odsjeka.

(2) Ponder rizika za određeni faktor vega-rizika *k* određuje se kao udio sadašnje vrijednosti tog faktora rizika *k*, koji predstavlja implicitnu (sadržanu) volatilnost odnosnog instrumenta, kako je opisano u Odsjeku 3 ovog odjeljka.

(3) Udio iz stava 2 ovog člana zavisi od pretpostavljene likvidnosti svake vrste faktora rizika u skladu sa sljedećom formulom:

$$RW_k = (Value\ of\ risk\ factor\ k) \cdot min\ \ RW_\sigma \cdot \frac{\overline{LH_{risk\ class}}}{\overline{10}}; 100\%$$

pri čemu je:

RW_k = ponder rizika za određeni faktor vega-rizika k;

RW_σ iznosi 55%; i

$LH_{risk\ class}$ je regulatorno razdoblje likvidnosti koje treba propisati pri određivanju svakog faktora vega-rizika k. $LH_{risk\ class}$, određuje se u skladu sa sljedećom tabelom:

Tabela 11

kategorija rizika	$LH_{risk\ class}$
opšti kamatni rizik (GIRR)	60
rizik kreditnog spreda koji nije predmet sekjuritizacije	120
rizik kreditnog spreda koji je predmet sekjuritizacije (ACTP)	120
rizik kreditnog spreda koji je predmet sekjuritizacije (non-ACTP)	120
vlasnički instrumenti (velika kapitalizacija)	20
vlasnički instrumenti (mala kapitalizacija)	60
roba	120
kurs	40

(4) Razredi korišćeni u kontekstu delta-rizika u Pododsjeku 1 ovog odsjeka koriste se u kontekstu rizika zakrivljenosti osim ako je u ovom odjeljku drugačije navedeno.

(5) Ponderi rizika zakrivljenosti za faktore deviznog rizika i rizika zakrivljenosti vlasničkih instrumenata relativne su promjene jednake ponderima delta-rizika iz Pododsjeka 1 ovog odsjeka.

(6) Ponder rizika zakrivljenosti za faktore rizika zakrivljenosti za opštu kamatu, kreditni spred i robu jednak je paralelnoj promjeni svih tačaka za svaku krivu na osnovu najvećeg propisanog pondera delta-rizika iz Pododsjeka 1 ovog odsjeka za relevantnu kategoriju rizika.

Korelacije za vega-rizik i rizik zakrivljenosti

Član 412

(1) Korelacijski parametar r_{kl} između osjetljivosti na vega-rizik u okviru istog razreda kategorije opšteg kamatnog rizika (GIRR) određuje se na sljedeći način:

$$\rho_{kl} = min\ \ \rho_{kl}^{(option\ maturity)} \cdot \rho_{kl}^{(underlying\ maturity)}; 1$$

pri čemu je:

$\rho_{kl}^{(option\ maturity)}$ jednako $e^{-\alpha\frac{T_k-T_l}{min\ T_k,T_l}}$ pri čemu α iznosi 1 %, a T_k i T_l jednaki su dospijeću opcija za koje su izvedene vega-osjetljivosti, izraženo u broju godina; i

$\rho_{kl}^{(underlying\ maturity)}$ jednako $e^{-\alpha\frac{T_k^U-T_l^U}{min\ T_k^U,T_l^U}}$ pri čemu α iznosi 1%, a T_k^U i T_l^U jednaki su dospijećima odnosnih instrumenata opcija za koje su izvedene vega-osjetljivosti umanjeno za dospijeća odgovarajućih opcija, u oba slučaja izraženo u broju godina.

(2) Korelacijski parametar ρ_{kl} između osjetljivosti na vega-rizik u okviru razreda drugih kategorija rizika određuje se na sljedeći način:

$$\rho_{kl} = min\ \ \rho_{kl}^{(DELTA)} \cdot \rho_{kl}^{opion\ maturity}\ ; 1$$

pri čemu je:

$\rho_{kl}^{(DELTA)}$ jednak delta-korelaciji u okviru razreda koja odgovara razredu kojem bi bili dodijeljeni faktori vega-rizika k i l; i

$\rho_{kl}^{opion\ maturity}$ određuje se u skladu sa stavom 1 ovog člana.

(3) U pogledu osjetljivosti na vega-rizik između razreda u okviru kategorije rizika (opšti kamatni rizik i rizik koji nije opšti kamatni rizik) isti korelacijski parametri za γ_{bc}, kako je navedeno za delta-korelacije za svaku kategoriju rizika u Odsjeku 4 ovog odjeljka, primjenjuju se u kontekstu vega-rizika.

(4) Diverzifikacije ili koristi zaštite ne priznaju se u standardizovanom pristupu između faktora vega-rizika i faktora delta-rizika. Zahtjevi za vega-rizik i zahtjevi za delta-rizik agregiraju se jednostavnim sabiranjem.

(5) Korelacije rizika zakrivljenosti jednake su kvadratu odgovarajućih korelacija delta-rizika ρ_{kl} i γ_{bc} iz pododsjeka 1 ovog odjeljka.

ODJELJAK 1B - Alternativni pristup internih modela

Odsjek 1 - Odobrenje i kapitalni zahtjevi

Alternativni pristup internih modela i odobrenje za primjenu alternativnih internih modela

Član 413

(1) Alternativni pristup internih modela iz ovog odjeljka primjenjuje se samo za potrebe zahtjeva za izvještavanjem iz člana 362 stav 1 ove odluke.

(2) Centralna banka će, nakon provjere da li kreditna institucija ispunjavaju zahtjeve iz čl. 421, 422 i 423 ove odluke, toj kreditnoj instituciji izdati odobrenje za izračunavanje njenih kapitalnih zahtjeva primjenom alternativnih internih modela u skladu sa članom 414 ove odluke za portfolio svih pozicija raspoređenih na organizacione jedinice za trgovanje, ako su ispunjeni sljedeći uslovi:

1) organizacione jedinice za trgovanje uspostavljene su u skladu sa članom 108 ove odluke;
2) kreditna institucija je Centralnoj banci dostavila razloge za uključivanje organizacionih jedinica za trgovanje u oblast primjene alternativnog pristupa internih modela;
3) organizacione jedinice za trgovanje ispunjavaju zahtjeve za retroaktivno testiranje iz člana 419 stav 3 ove odluke za prethodnu godinu;
4) kreditna institucija je izvijestila Centralnu banku o rezultatima zahtjeva za raspodjelu dobiti i gubitka po organizacionim jedinicama za trgovanje iz člana 420 ove odluke;
5) organizacione jedinice za trgovanje kojima je raspoređena najmanje jedna od pozicija iz knjige trgovanja iz člana 425 ove odluke, dužne su da ispunjavaju zahtjeve utvrđene u članu 426 ove odlukeza interni model za rizik nastanka statusa neispunjavanja obaveza;
6) organizacionim jedinicama za trgovanje nije raspoređena nijedna pozicija sekjuritizacije ili resekjuritizacije.

(3) Za potrebe stava 2 tačka 2 ovog člana, neuključivanje organizacione jedinice za trgovanje u oblast primjene alternativnog pristupa internih modela ne smije biti podstaknuto činjenicom da bi kapitalni zahtjev izračunat na osnovu alternativnog standardizovanog pristupa iz člana 361 stav 3 tačka 1 bio manji od kapitalnog zahtjeva izračunatog na osnovu alternativnog pristupa internih modela.

(4) Kreditna institucija koja je dobila odobrenje Centralne banke za primjenu alternativnog pristupa internih modela dužna je da Centralnu banku izvještava o obračunima kapitalnih zahtjeva na redovoj osnovi.

(5) Kreditna institucija koja je dobila odobrenje iz stava 2 ovog člana a jedna od njenih organizacionih jedinica za trgovanje više ne ispunjava najmanje jedan od zahtjeva iz tog stava, dužna je da o tome odmah obavijesti Centralnu banku i ta kreditna institucija više ne može da primjenuje odredbe ovog odjeljka na bilo koju poziciju raspoređenu na tu organizacionu jedinicu za trgovanje, a kapitalne zahtjeve za tržišni rizik izračunava u skladu sa pristupom iz Odjeljku 1a ove glave za sve pozicije raspoređene na tu organizacionu jedinicu za trgovanje od najranijeg izvještajnog datuma pa sve dok ta kreditna institucija ne dokaže Centralnoj banci da ta organizaciona jedinica za trgovanje ponovno ispunjava sve zahtjeve iz stava 2 ovog člana.

(6) Izuzetno od stava 5 ovog člana, Centralna banka može u vanrednim okolnostima da odobri kreditnoj instituciji da i dalje primjenjuje svoje alternativne interne modele za potrebe izračunavanja kapitalnih zahtjeva za tržišni rizik organizacione jedinice za trgovanje koja više ne ispunjava uslove iz stava 2 tačka 3 ovog člana i člana 420 stav 1 ove odluke.

(7) Kreditna institucija koja za pozicije raspoređene na organizacione jedinice za trgovanje nije dobila odobrenje iz stava 2 ovog člana dužna je da izračunava kapitalne zahtjeve za tržišni rizik u skladu sa Odjeljkom 1a ove glave. Za potrebe tog obačuna sve te pozicije razmatraju se samostalno kao posebni portfolio.

(8) Centralna banka posebno odobrava značajne promjene u primjeni alternativnih internih modela za čiju je primjenu kreditna institucija dobila odobrenje, proširivanje primjene alternativnih internih modela za čiju je primjenu kreditna institucija dobila odobrenje i značajne promjene odabira kreditne institucije u vezi sa podskupom faktora rizika koji se mogu modelirati iz člana 416 stav 2 ove odluke.

(9) Kreditna institucija je dužna da obavještava Centralnu banku o svim drugim proširenjima i promjenama primjene alternativnih internih modela za koje je kreditna institucija dobila odobrenje.

Kapitalni zahtjevi pri primjeni alternativnih internih modela

Član 414

(1) Kreditna institucija koja primjenjuje alternativni interni model izračunava kapitalne zahtjeve za portfolio svih pozicija raspoređenih na organizacione jedinice za trgovanje za koje je kreditna institucija dobila odobrenje iz člana 413 stav 2 ove odluke kao viši od sljedećih iznosa:

1) zbira sljedećih vrijednosti:
   - mjere rizika očekivanog manjka kreditne institucije za prethodni dan, izračunate u skladu sa članom 415 ove odluke (ESt-1); i
   - mjere rizika kreditne institucije prema stresnom scenariju za prethodni dan, izračunate u skladu s Odsjekom 5 ovog odjeljka (SSt- 1); ili
2) zbira sljedećih vrijednosti:
   - prosjeka dnevne mjere rizika očekivanog manjka kreditne institucije izračunate u skladu sa članom 415 za svaki od proteklih 60 radnih dana (ESavg), pomnoženog faktorom multiplikacije (mc); i
   - prosjeka dnevne mjere rizika kreditne institucije prema stresnom scenariju, izračunatog u skladu sa Odsjekom 5 ovog odjeljka za svaki od prethodnih 60 radnih dana (SS^{avg}).

(2) Kreditna institucija koja ima pozicije u dužničkim i vlasničkim instrumentima kojima se trguje i koje su uključene u oblast primjene internog modela za rizik nastanka statusa neispunjavanja obaveza, a te pozicije su raspoređene na organizacione jedinice za trgovanje iz stava 1 ovog člana, ispunjavaa dodatni kapitalni zahtjev izražen kao veću od sljedećih vrijednosti:

1) najnovijeg kapitalnog zahtjeva za rizik nastanka statusa neispunjavanja obaveza izračunatog u skladu sa Odsjekom 3 ovog odjeljka; ili
2) prosjeka iznosa iz tačke 1 ovog stava tokom prethodnih 12 nedjelja.

Odsjek 2 – Opšti zahtjevi

Mjera rizika očekivanog manjka

Član 415

(1) Kreditna institucija izračunava mjeru rizika očekivanog manjka iz člana 414 stav 1 tačka 1 ove odluke za svaki određeni datum „*t*“ i za svaki određeni portfolio pozicija iz knjige trgovanja primjenom sljedeće formule:

$$ES_t = \rho \cdot UES_t + (1-\rho) \cdot \sum_i UES_t^i$$

pri čemu je:

ES_t = mjera rizika očekivanog manjka;

i = indeks koji označava pet širokih kategorija faktora rizika navedenih u prvoj koloni tabele 2 iz člana 417 ove odluke;

UES_t = mjera neograničenog očekivanog manjka, izračunata primjenom sljedeće formule:

$$UES_t = PES_t^{RS} \cdot max\ \frac{PES_t^{FC}}{PES_t^{RC}}, 1$$

UES_t^i = mjera neograničenog očekivanog manjka za široku kategoriju faktora rizika *„i“,* izračunata primjenom sljedeće formule :

$$UES_t^i = PES_t^{RS,i} \cdot max\ \frac{PES_t^{FC,i}}{PES_t^{RC,i}}, 1$$

ρ = regulatorni faktor korelacije za sve široke kategorije rizika; ρ = 50 %;

PES_t^{RS} = mjera djelimičnog očekivanog manjka koja se izračunava za sve pozicije u portfoliju u skladu sa članom 416 stav 2 ove odluke;

PES_t^{RC} = mjera djelimičnog očekivanog manjka koja se izračunava za sve pozicije u portfoliju u skladu sa članom 416 stav 4 ove odluke;

PES_t^{FC} = mjera djelimičnog očekivanog manjka koja se izračunava za sve pozicije u portfoliju u skladu sa članom 416 stav 5 ove odluke;

$PES_t^{RS,i}$ = mjera djelimičnog očekivanog manjka za široku kategoriju faktora rizika „*i*“ koji se izračunava za sve pozicije u portfoliju u skladu sa članom 416 stav 2 ove odluke;

$PES_t^{RC,i}$ = mjera djelimičnog očekivanog manjka za široku kategoriju faktora rizika „*i*“ koji se izračunava za sve pozicije u portfoliju u skladu sa članom 416 stav 4 ove odluke; i

$PES_t^{FC,i}$ = mjera djelimičnog očekivanog manjka za široku kategoriju faktora rizika „*i*“ koji se izračunava za sve pozicije u portfoliju u skladu sa članom 416 stav 5 ove odluke.

(2) Kreditna institucija primjenjuje scenarije budućih šokova samo na posebne skupove faktora rizika koji se mogu modelirati, primjenljivih na mjeru svakog djelimičnog očekivanog manjka, kako je navedeno u članu 416 ove odluke, pri određivanju mjere svakog djelimičnog očekivanog manjka za izračunavanje mjere rizika očekivanog manjka u skladu sa stavom 1 ovog člana.

(3) Ako najmanje jedna transakcija portfolija ima najmanje jedan faktor rizika koji se može modelirati, a koji je raspoređen u široku kategoriju faktora rizika *„i“* u skladu sa članom 417 ove odluke, kreditna institucija izračunava mjeru neograničenog očekivanog manjka za široku kategoriju faktora rizika *„i“* i uključuju je u formulu mjere rizika očekivanog manjka iz stava 1 ovog člana.

(4) Izuzetno od stava 1 ovog člana, kreditna institucija može da učestalost izračunavanja mjera neograničenog očekivanog manjka UES_i^t i mjera djelimičnog očekivanog manjka $PES_t^{RS,i}$, $PES_t^{RC,i}$ i $PES_t^{FC,i}$ za sve široke kategorije faktora rizika „i“ smanji sa dnevne na nedjeljnu osnovu, ako su ispunjeni sljedeći uslovi:

1) kreditna institucija može da dokaže Centralnoj banci da se izračunavanjem mjere neograničenog očekivanog manjka UES_t^i ne potcjenjuje tržišni rizik relevantnih pozicija iz knjige trgovanja; i
2) kreditna institucija može povećati učestalost izračunavanja UES_t^i, $PES_t^{RS,i}$, $PES_t^{RC,i}$ i $PES_t^{FC,i}$ sa nedjeljne na dnevnu osnovu, ako to zahtijeva Centralna banka.

Izračunavanje djelimičnog očekivanog manjka

Član 416

(1) Kreditna institucija izračunava sve mjere djelimičnih očekivanih manjkova iz člana 415 stav 1 ove odluke na sljedeći način:

1) dnevni obračuni mjera djelimičnih očekivanih manjkova;
2) jednostrani interval povjerenja od 97,5%;
3) za određeni portfolio pozicija iz knjige trgovanja, kreditna institucija izračunava mjeru djelimičnog očekivanog manjka u vremenu „t“ primjenom sljedeće formule:

$$PES_t = \sqrt{PES_t\ T^{\ 2} + \sum_{j\geq 2} PES_t\ T, j\ \cdot\ \frac{LH_j - LH_{j-1}}{10}}$$

pri čemu je:

PES_t = mjera djelimičnog očekivanog manjka u vremenu „t“;

j = indeks koji označava pet perioda likvidnosti navedenih u prvoj koloni tabele 1;

LH_j = dužina perioda likvidnosti *j* izražena u danima u tabeli 1;

T = osnovni period, pri čemu je T = 10 dana;

$PES_t(T)$ = mjera djelimičnog očekivanog manjka koja se određuje primjenom scenarija budućih šokova sa periodom od deset dana samo na poseban skup faktora rizika koji se mogu modelirati pozicija u portfoliju iz st. 2 do 5 ovog člana za svaku mjeru djelimičnog očekivanog manjka iz člana 415 stav 1 ove odluke; i

$PES_t(T,j)$ = mjera djelimičnog očekivanog manjka koja se određuje primjenom scenarija budućih šokova sa periodom od deset dana samo na poseban skup faktora rizika koji se mogu modelirati pozicija u portfoliju iz st. 2 do 5 ovog člana za svaku mjeru djelimičnog očekivanog manjka iz člana 415 stav 1 ove odluke i čiji je efektivni period likvidnosti, kako je određeno u skladu sa članom 417 stav 2 ove odluke, jednako ili duže od LH_j.

Tabela 1

period likvidnosti j	dužina perioda likvidnosti j (u danima)
1	10
2	20
3	40
4	60
5	120

(2) Za potrebe izračunavanja mjere djelimičnog očekivanog manjka PES_t^{RS} i $PES_t^{RS,i}$, i iz člana 415 stav 1 ove odluke, kreditna institucija, uz zahtjeve iz stava 1 ovog člana, ispunjava i sljedeće zahtjeve:

1) pri izračunavanju PES_t^{RS} kreditna institucija primjenjuje scenarije budućih šokova samo na podskup faktora rizika pozicija u portfoliju koji se mogu modelirati, koji je odabrala kreditna institucija, u skladu sa zahtjevima Centralne banke, tako da se zadovolji sljedeći uslov, pri čemu se zbir odnosi na prethodnih 60 radnih dana:

$$\frac{1}{60} \cdot \sum_{k=0}^{59} \frac{PES_{t-k}^{RC}}{PES_{t-k}^{FC}} \geq 75\%$$

2) pri izračunavanju $PES_t^{RS,i}$, i kreditna institucija primjenjuje scenarije budućih šokova samo na podskup faktora rizika pozicija u portfoliju koji se mogu modelirati koje je kreditna institucija odabrala za potrebe tačke 1 ovog stava i koji su raspoređeni u široku kategoriju faktora rizika i u skladu sa članom 417 ove odluke;
3) ulazni podaci korišćeni za utvrđivanje scenarija budućih šokova koji se primjenjuju na faktore rizika koji se mogu modelirati iz tač. 1 i 2 ovog stava kalibriraju se prema istorijskim podacima iz perioda neprekinutog finansijskog stresa od 12 mjeseci, koje utvrđuje kreditna institucija kako bi se postigla maksimalna vrijednost PES_t^{RS}. Za potrebe identifikacije tog perioda stresa kreditna institucija primjenjuju period posmatranja koji počinje najkasnije od 1. januara 2007. godine, u skladu sa zahtjevima Centralne banke; i
4) ulazni podaci $PES_t^{RS,i}$, kalibriraju se prema periodu stresa od 12 mjeseci koje je kreditna institucija utvrdila za potrebe tačke 3 ovog stava.

(3) Kreditna institucija koja više ne ispunjava zahtjev iz stava 2 tačka 1 ovog člana dužna je da o tome odmah obavijesti Centralnu banku i u roku od dvije nedjelje ažurira podskup faktora rizika koji se mogu modelirati kako bi ispunila taj zahtjev, a ako nakon dvije nedjelje ne ispuni taj zahtjev, ta kreditna institucija ponovno počinje primjenjivati pristup iz Odjeljku 1a ove glave za izračunavanje kapitalnih zahtjeva za tržišni rizik za neke organizacione jedinice za trgovanje, sve dok Centralnoj banci ne bude mogla dokazati da ispunjava zahtjev iz stava 2 tačka 1 ovog člana.

(4) Za potrebe izračunavanja mjera djelimičnih očekivanih manjkova PES_t^{RC} i $PES_t^{RC,i}$ i iz člana 415 stav 1 ovog člana, kreditna institucija, pored zahtjeva iz stava 1 ovog člana, treba da ispunjava i sljedeće zahtjeve:

1) pri obračunu PES_t^{RC} kreditna institucija primjenjuje scenarije budućih šokova samo na podskup faktora rizika koji se mogu modelirati za pozicije u portfoliju iz stava 2 tačka 1 ovog člana;
2) pri obračunu PES_t^{RC}, kreditne institucije primjenjuju scenarije budućih šokova samo na podskup faktora rizika koji se mogu modelirati za pozicije u portfoliju iz stava 2 tačka 2 ovog člana;
3) ulazni podaci korišćeni za utvrđivanje scenarija budućih šokova koji se primjenjuju na faktore rizika koji se mogu modelirati iz tač. 1 i 2 ovog stava kalibriraju se prema istorijskim podacima iz stava 5 tačka 3 ovog člana. Ti se podaci ažuriraju najmanje jednom mjesečno.

(5) Za potrebe izračuna mjera djelimičnih očekivanih manjkova PES_t^{FC} i $PES_t^{FC,i}$, i iz člana 415 stav 1 ove odluke, kreditna institucija, pored zahtjeva iz stava 1 ovog člana, treba da ispunjava i sljedeće zahtjeve:

1) pri izračunavanju PES_t^{FC}, kreditna institucija primjenjuje scenarije budućih šokova na sve faktore rizika koji se mogu modelirati za pozicije u portfoliu;
2) pri izračunavanju $PES_t^{FC,i}$, kreditna institucija primjenjuje scenarije budućih šokova na sve faktore rizika koji se mogu modelirati za pozicije u portfoliu, koji su raspoređeni u široku kategoriju faktora rizika i u skladu sa članom 417 ove odluke;
3) ulazni podaci korišćeni za utvrđivanje scenarija budućih šokova koji se primjenjuju na faktore rizika koji se mogu modelirati iz tač. 1 i 2 ovog stava kalibriraju se prema istorijskim podacima iz prethodnog perioda od 12 mjeseci, a ako postoji znatno povećanje volatilnosti cijene značajnog broja faktora rizika koji se mogu modelirati iz portfolija kreditne institucije koji nijesu u podskupu faktora rizika iz stava 2 tačka 1 ovog člana, Centralna banka može da zahtijeva od kreditne institucije da koristi istorijske podatke za period koji je kraći od prethodnih 12 mjeseci, s tim da takav kraći period ne bude kraći od prethodnog perioda od šest mjeseci.

(6) Pri izračunavanju određene mjere djelimičnog očekivanog manjka iz člana 415 stav 1 ove odluke kreditna institucija zadržava vrijednosti faktora rizika koji se mogu modelirati, za koje na osnovu st. 2 do 5 ovog člana nijesu trebale primijeniti scenarije budućih šokova za tu mjeru djelimičnog očekivanog manjka.

Periodi likvidnosti

Član 417

(1) Kreditna institucija svaki faktor rizika pozicija raspoređenih na organizacione jedinice za trgovanje za koje su dobile odobrenje iz člana 413 stav 2, ili u pogledu kojih su u postupku dobijanja takvog odobrenja, raspoređuje u jednu od širokih kategorija faktora rizika navedenih u tabeli 2 ovog člana i u jednu od širokih potkategorija faktora rizika navedenih u toj tabeli.

(2) Period likvidnosti faktora rizika pozicija iz stava 1 ovog člana je period likvidnosti odgovarajuće široke potkategorije faktora rizika u koju je raspoređen.

(3) Izuzetno od stava 1 ovog člana, kreditna institucija može za određenu organizacionu jedinicu za trgovanje da odluči da period likvidnosti široke potkategorije faktora rizika naveden u tabeli 2 iz ovog člana zamijeni jednim od dužih perioda likvidnosti navedenih u tabeli 1 iz člana 416 ove odluke. Ako kreditna institucija donese takvu odluku, duži period likvidnosti primjenjuje se na sve faktore rizika koji se mogu modelirati pozicija raspoređenih na tu organizacionu jedinicu za trgovanje koji su raspoređeni u tu široku potkategoriju faktora rizika za potrebe izračunavanja mjere djelimičnog očekivanog manjka u skladu sa članom 416 stav 1 tačka 3 ove odluke.

(4) Kreditna institucija je dužna da obavijesti Centralnu banku o organizacionim jedinicama za trgovanje i širokim potkategorijama faktora rizika na koje je odlučila da primijeni postupanje iz stava 3 ovog člana.

(5) Za potrebe izračunavanja mjera djelimičnog očekivanog manjka u skladu sa članom 416 stav 1 tačka 3 ove odluke, efektivni period likvidnosti određenog faktora rizika koji se može modelirati za određene pozicije iz knjige trgovanja izračunava se na sljedeći način:

$$EffectiveLH = \begin{cases} SubCatLH \; if \; Mat > LH_5 \\ min\left(SubCatLH, min_j \; LH_j / LH_j \geq Mat\right) \quad if \; LH_1 \leq Mat \leq LH_5 \\ LH_1 \; if \; Mat < LH_1 \end{cases}$$

pri čemu je:

EffectiveLH = efektivni period likvidnosti;

Mat = dospijeće pozicije iz knjige trgovanja;

SubCatLH = dužina perioda likvidnosti faktora rizika koji se može modelirati određena u skladu sa stavom 1 ovog člana; i

$min_j\{LH_j/LH_j \geq Mat\}$ = dužina jednog od perioda likvidnosti navedenih u tabeli 1 iz člana 416 ove odluke koji je najbliži period likvidnosti iznad dospijeća pozicije iz knjige trgovanja.

(6) Parovi valuta koji se sastoje od eura i valute države članice EU koja sudjeluje u ERM-u II uvrštavaju se u potkategoriju najlikvidnijih parova valuta u širokoj kategoriji faktora deviznog rizika iz tabele 2 ovog člana.

(7) Kreditna institucija je dužna da provjerava adekvatnost raspoređivanja iz stava 1 ovog člana najmanje jednom mjesečno.

(8) Centralna banka će smjernicama bliže urediti:
1) kako kreditne institucije raspoređuju faktore rizika pozicija iz stava 1 ovog člana na široke kategorije faktora rizika i široke potkategorije faktora rizika za potrebe stava 1 ovog člana;
2) koje valute čine potkategoriju najlikvidnijih valuta u širokoj kategoriji faktora kamatnog rizika iz tabele 2 ovog člana;
3) koji parovi valuta čine potkategoriju najlikvidnijih parova valuta u širokoj kategoriji faktora deviznog rizika iz tabele 2 ovog člana;
4) definicije male tržišne kapitalizacije i velike tržišne kapitalizacije za potrebe potkategorije cijene vlasničkih instrumenata i volatilnosti u kategoriji faktora rizika vlasničkih instrumenata iz tabele 2 ovog člana.

Tabela 2

široke kategorije faktora rizika	široke potkategorije faktora rizika	periodi likvidnosti	dužina perioda likvidnosti (u danima)
kamatna stopa	najlikvidnije valute i domaća valuta	1	10
	druge valute (bez najlikvidnijih valuta)	2	20
	volatilnost	4	60
	druge vrste	4	60
kreditni spred	centralna vlada, uključujući centralne banke, država članica	2	20
	pokrivene obveznice koje emituju kreditne kreditne institucije u državama članicama (investicioni rejting)	2	20
	državne obveznice (investicijski rejting)	2	20
	državne obveznice (visoki prinos)	3	40
	korporativne obveznice (investicioni rejting)	3	40
	korporativne obveznice (visoki prinos)	4	60
	volatilnost	5	120
	druge vrste	5	120
vlasnički instrumenti	cijena vlasničkih instrumenata (velika tržišna kapitalizacija)	1	10
	cijena vlasničkih instrumenata (mala tržišna kapitalizacija)	2	20
	volatilnost (velika tržišna kapitalizacija)	2	20
	volatilnost (mala tržišna kapitalizacija)	4	60
	druge vrste	4	60
devizni kurs	najlikvidniji parovi valuta	1	10
	drugi parovi valuta (bez najlikvidnijih parova valuta)	2	20
	volatilnost	3	40
	druge vrste	3	40
roba	cijena energije i cijena emisija ugljenika	2	20
	cijena plemenitih metala i cijena nerđajućih metala	2	20
	cijene druge robe (bez cijene energije, cijene emisija ugljika, cijene plemenitih metala i cijene nerđajućih metala)	4	60
	volatilnost energije i volatilnost emisija ugljenika	4	60
	volatilnost plemenitih metala i volatilnost nerđajućih metala	4	60
	volatilnosti ostale robe (osim volatilnosti energije, volatilnosti emisija ugljika, volatilnosti plemenitih metala i volatilnosti nerđajućih metala)	5	120
	druge vrste	5	120

Procjena mogućnosti modeliranja faktora rizika

Član 418

(1) Kreditna institucija procjenjuje mogućnost modeliranja svih faktora rizika pozicija raspoređenih na organizacione jedinice za trgovanje za koje su dobile odobrenje iz člana 413 stav 2 ove odluke ili su u postupku dobijanja tog odobrenja.

(2) U okviru procjene iz stava 1 ovog člana kreditna institucija izračunava kapitalne zahtjeve za tržišni rizik u skladu sa članom 424 ove odluke za one faktore rizika koji se ne mogu modelirati.

Regulatorni zahtjevi za retroaktivno testiranje i faktori multiplikacije

Član 419

(1) Za potrebe ovog člana, pojam „prekoračenje“ znači jednodnevnu promjenu vrijednosti portfolija sastavljenog od svih pozicija raspoređenih na organizacionu jedinicu za trgovanje koja prelazi odgovarajući iznos VaR-a (*eng. Value at Risk*), izračunatog na osnovu alternativnog internog modela kreditne institucije u skladu sa sljedećim zahtjevima:

1) VaR se izračunava korišćenjem jednodnevnog perioda držanja;
2) scenariji budućih šokova primjenjuju se na faktore rizika pozicija organizacione jedinice za trgovanje iz člana 420 stav 3 ove odluke za koje se smatra da se mogu modelirati u skladu sa članom 418 ove odluke;
3) ulazni podaci korišćeni za utvrđivanje scenarija budućih šokova koji se primjenjuju na faktore rizika koji se mogu modelirati kalibriraju se prema istorijskim podacima iz člana 416 stav 4 tačka 3 ove odluke.
4) alternativni interni model kreditne institucije, osim ako je u ovom članu drugačije uređeno, zasniva se na istim pretpostavkama o modeliranju kao što su pretpostavke koje se koriste za izračunavanje mjere rizika očekivanog manjka iz člana 414 stav 1 tačka 1 ove odluke.

(2) Kreditna institucija broji dnevna prekoračenja na osnovu retroaktivnog testiranja hipotetičkih i stvarnih promjena vrijednosti portfolija sastavljenog od svih pozicija raspoređenih na organizacionu jedinicu za trgovanje.

(3) Smatra se da organizaciona jedinica za trgovanje kreditne institucije ispunjava zahtjeve za retroaktivno testiranje ako broj prekoračenja za tu organizacionu jedinicu za trgovanje koja su nastala tokom posljednjih 250 radnih dana, ne prelazi ni jedno od sljedećeg:

1) 12 prekoračenja za iznos VaR-a, izračunatog na jednostranom intervalu povjerenja od 99% na osnovu retroaktivnog testiranja hipotetičkih promjena vrijednosti portfolija;
2) 12 prekoračenja za iznos VaR-a, izračunatog na jednostranom intervalu povjerenja od 99% na osnovu retroaktivnog testiranja stvarnih promjena vrijednosti portfolija;
3) 30 prekoračenja za iznos VaR-a, izračunatog na jednostranom intervalu povjerenja od 97,5% na osnovu retroaktivnog testiranja hipotetičkih promjena vrijednosti portfolija;
4) 30 prekoračenja za iznos VaR-a, izračunatog na jednostranom intervalu povjerenja od 97,5% na osnovu retroaktivnog testiranja stvarnih promjena vrijednosti portfolija.

(4) Kreditna institucija utvrđuju dnevna prekoračenja na sljedeći način:

1) retroaktivno testiranje hipotetičkih promjena vrijednosti portfolija zasniva se na poređenju vrijednosti portfolija na kraju dana i, uz pretpostavku nepromijenjenih pozicija, vrijednosti portfolija na kraju sljedećeg dana;
2) retroaktivno testiranje stvarnih promjena vrijednosti portfolija zasniva se na poređenju vrijednosti portfolija na kraju dana i njegove stvarne vrijednosti na kraju sljedećeg dana, isključujući naknade i provizije; i
3) prekoračenje se utvrđuje za svaki radni dan za koji kreditna institucija nije u mogućnosti da procijeni vrijednost portfolija ili nije u mogućnosti da izračuna iznos VaR-a iz stava 3 ovog člana;

(5) Kreditna institucija u skladu sa st. 6 do 8 ovog člana izračunava faktor multiplikacije (mc) iz člana 414 ove odluke za portfolio svih pozicija raspoređenih na organizacione jedinice za trgovanje za koji je dobila odobrenje za primjenu alternativnih internih modela, kako je navedeno u članu 413 stav 2 ove odluke.

(6) Faktor multiplikacije predstavlja zbir vrijednosti 1,5 i uvećanja između 0 i 0,5 u skladu sa tabelom 3 iz ovog člana. Za portfolio iz stava 5 ovog člana to uvećanje izračunava se na osnov broja prekoračenja koja su nastala tokom posljednjih 250 radnih dana kako je dokazano retroaktivnim testiranjem iznosa VaR-a kreditne institucije izračunatog u skladu sa tačkom 1 ovog stava. Izračunavanje uvećanja podliježe sljedećim zahtjevima:

1) prekoračenje je jednodnevna promjena u vrijednosti portfolija koja prelazi povezani iznos VaR-a izračunatog primjenom internog modela kreditne institucije u skladu sa sljedećim:
   - jednodnevni period držanja;
   - jednostrani interval povjerenja od 99%;
   - scenariji budućih šokova primjenjuju se na faktore rizika pozicija organizacionih jedinica za trgovanje iz člana 420 stav 3 ove odluke za koje se smatra da se mogu modelirati u skladu sa članom 418 ove odluke;
   - inputi korišćeni za utvrđivanje scenarija budućih šokova koji se primjenjuju na faktore rizika koji se mogu modelirati kalibriraju se prema istorijskim podacima iz člana 416 stav 5 tačka 3 ove odluke;
   - interni model kreditne institucije, osim ako je ovim članom drugačije uređeno, zasniva se na istim pretpostavkama o modeliranju kao što su pretpostavke korišćene za izračunavanje mjere rizika očekivanog manjka iz člana 414 stav 1 tačka 1 ove odluke;
2) broj prekoračenja jednak je broju prekoračenja dobijenom na osnovu hipotetičkih promjena, odnosno broju stvarnih promjena vrijednosti portfolija, u zavisnosti od toga koji je broj veći.

Tabela 3

broj prekoračenja	uvećanje (add-on)
manje od 5	0,00
5	0,20
6	0,26
7	0,33

8	0,38
9	0,42
više od 9	0,50

(7) Centralna banka može, u vanrednim okolnostima, da ograniči uvećanje na ono koje proizilazi iz prekoračenjâ na osnovu retroaktivnog testiranja hipotetičkih promjena kada broj prekoračenjâ na osnovu retroaktivnog testiranja ne proizilazi iz nedostataka u internom modelu.

(8) Centralna banka prati adekvatnost faktora multiplikacije iz stava 5 ovog člana i usklađenost organizacionih jedinica za trgovanje sa zahtjevima za retroaktivno testiranje iz stava 3 ovog člana. Kreditna institucija je dužna da bez odlaganja, a najkasnije u roku od pet radnih dana nakon prekoračenja, obavijesti Centralnu banku o prekoračenjima koja proizilaze iz njihovih programa retroaktivnog testiranja i da daju obrazloženje za ta prekoračenja.

(9) Izuzetno od st. 2 i 6 ovog člana, kreditna institucija može, uz odobrenje Centralne banka, da ne broji prekoračenje ako se jednodnevna promjena vrijednosti njenog portfolija koja prelazi povezani iznos VaR-a koji je izračunat internim modelom te kreditne institucije može pripisati faktoru rizika koji se ne može modelirati, a Centralna banka će izdati banci takvo odobrenja ako kreditna institucija dokaže da je mjera rizika prema stresnom scenariju, izračunata u skladu sa članom 424 ove odluke za taj faktor rizika koji se ne može modelirati, veća od pozitivne razlike između promjene vrijednosti portfolija kreditne institucije i povezanog iznosa VaR-a.

Zahtjev za raspodjelu dobiti i gubitka

Član 420

(1) Organizaciona jedinica za trgovanje kreditne institucije ispunjava zahtjeve raspodjele dobiti i gubitka ako ta organizaciona jedinica za trgovanje ispunjava zahtjeve iz st. 1 i 2 ovog člana.

(2) Zahtjevom za raspodjelu dobiti i gubitaka obezbjeđuje se da teoretske promjene vrijednosti portfolija organizacione jedinice za trgovanje koje se zasnivaju na modelu za mjerenje rizika kreditne institucije budu dovoljno blizu hipotetičkim promjenama vrijednosti portfolija organizacione jedinice za trgovanje koje se zasnivaju na modelu kreditne institucije za određivanje cijena.

(3) Za svaku poziciju određene organizacione jedinice za trgovanje usklađenost kreditne institucije sa zahtjevom za raspodjelu dobiti i gubitka dovodi do utvrđivanja preciznog popisa faktora rizika koji se smatraju adekvatnim za provjeru usklađenosti kreditne institucije sa zahtjevom za retroaktivno testiranje iz člana 419 ove odluke.

Zahtjevi za mjerenje rizika

Član 421

(1) Kreditna institucija koja primjenjuje interni model za mjerenje rizika za izračunavanje kapitalnih zahtjeva za tržišni rizik iz člana 414 ove odluke obezbjeđuje da taj model ispunjava sljedeće zahtjeve:

1) interni model za mjerenje rizika obuhvata dovoljan broj faktora rizika, koji najmanje uključuju faktore rizika iz Odjeljka 1a odsjek 3 pododsjeka 1 ovog dijela odluke, osim ako kreditna institucija Centralnoj banci dokaže da izostavljanje tih faktora rizika nema značajan uticaj na rezultate zahtjeva za raspodjelu dobiti i gubitka iz člana 420 ove odluke, a kreditna institucija je u mogućnosti da objasni Centralnoj banci zašto je neki faktor rizika uključila u svoj model za određivanje cijena, ali nije i u svoj interni model za mjerenje rizika;
2) interni model za mjerenje rizika obuhvata nelinearnost za opcije i druge proizvode te korelacijski rizik i rizik osnove;
3) interni model za mjerenje rizika uključuje skup faktora rizika koji odgovaraju kamatnim stopama u svakoj valuti u kojoj kreditna institucija ima bilansne ili vanbilansne pozicije osjetljive na promjene kamatnih stopa; kreditna institucija kreira krive prinosa primjenom jednog od opšteprihvaćenih pristupa. Kriva prinosa podijeljena je na različite segmente dospijeća kako bi se obuhvatile varijacije volatilnosti stopa duž krive; za značajne izloženosti kamatnom riziku u glavnim valutama i na glavnim tržištima, kriva prinosa modelira se pomoću najmanje šest segmenata dospijeća, a broj faktora rizika koji se koriste za modeliranje krive prinosa srazmjeran je prirodi i složenosti strategija trgovanja kreditne institucije; model ujedno obuhvata rizični raspon nesavršeno korelisanih kretanja među različitim krivama prinosa ili različitim finansijskim instrumentima istog odnosnog emitenta;
4) interni model za mjerenje rizika obuhvata faktore rizika koji se odnose na zlato i pojedine strane valute u kojima su nominovane pozicije kreditne institucije; za CIU-e se uzimaju u obzir stvarne devizne pozicije CIU-a; kreditna institucije se može osloniti na izvještavanje trećih strana u vezi sa deviznom pozicijom CIU-a uz uslov odgovarajućeg obezbjeđivanja tačnosti izvještavanja; devizne pozicije CIU-a sa kojima kreditna institucija nije upoznata izoluju se iz pristupa internih modela i sa tim pozicijama se postupa u skladu sa Odjeljkom 1a ovog dijela odluke;
5) složenost tehnike modeliranja srazmjerna je značaju aktivnosti kreditne institucije na tržištima vlasničkih instrumenata; interni model za mjerenje rizika primjenjuje poseban faktor rizika minimalno za svako tržište vlasničkih instrumenata na kojem kreditna institucija ima značajne pozicije i najmanje jedan faktor rizika koji

obuhvata sistemska kretanja cijena vlasničkih instrumenata i zavisnost tog faktora rizika o pojedinačnim faktorima rizika za svako tržište vlasničkih instrumenata;
6) interni model za mjerenje rizika primjenjuje poseban faktor rizika minimalno za svaku robu u kojoj kreditna institucija ima značajne pozicije osim ako kreditna institucija ima malu agregiranu poziciju robe u poređenju sa svim njenim aktivnostima trgovanja, a u tom slučaju može koristiti posebni faktor rizika za svaku široku vrstu robe; za značajne izloženosti tržištima robe model obuhvata rizik nesavršeno korelisanih kretanja između vrsta robe koje su slične, ali ne i identične, izloženosti promjenama terminskih (forvard) cijena koje proizilaze iz ročnih neusklađenosti i prigodni prinos između pozicija u derivatima i pozicija u gotovini;
7) korišćene približne vrijednosti prethodno su se pokazale pouzdanim u vezi sa stvarnom pozicijom, adekvatno su konzervativne i primjenjuju se samo ako su dostupni podaci nedovoljni, na primjer tokom perioda stresa iz člana 416 stav 2 tačka 3 ove odluke;
8) za značajne izloženosti rizicima volatilnosti u instrumentima koji uključuju opcionalnost, interni model za mjerenje rizika obuhvata zavisnost impliciranih volatilnosti po različitim izvršnim cijenama i dospijećima opcija.

(2) Kreditna institucija može da primijeni empirijske korelacije u okviru širokih kategorija faktora rizika, a za potrebe izračunavanja mjere neograničenog očekivanog manjka UES_t kako je navedeno u članu 415 stav 1 ove odluke, među širokim kategorijama faktora rizika samo kad je pristup kreditne institucije za mjerenje tih korelacija pouzdan i u skladu sa primjenljivim periodima likvidnosti te se dosljedno provodi.

Kvalitativni zahtjevi

Član 422

(1) Svi interni modeli za mjerenje rizika koji se koriste za potrebe ovog odjeljka treba da su konceptualno pouzdani, da se dosljedno izračunavaju i sprovode i da su u skladu sa sljedećim kvalitativnim zahtjevima:
1) svi interni modeli za mjerenje rizika koji se koriste za izračunavanje kapitalnih zahtjeva za tržišni rizik čvrsto su integrisani u proces upravljanja rizicima kreditne institucije na dnevnoj osnovi i služe kao osnova za izvještavanje višeg rukovodstva o izloženosti rizicima;
2) kreditna institucija ima jedinicu za kontrolu rizika koja je nezavisna o poslovnim jedinicama za trgovanje i koja:
   - direktno odgovara višem rukovodstvu;
   - je odgovorna za razvoj i sprovođenje svih internih modela za mjerenje rizika;
   - sprovodi početnu i kontinuiranu validaciju svih internih modela za potrebe ovog odjeljka i odgovorna je za cjelokupan sistem upravljanja rizikom; i
   - kreira i analizira dnevne izvještaje o autputima bilo kojeg internog modela korišćenog za izračunavanje kapitalnih zahtjeva za tržišni rizik, kao i izvještaje o primjerenosti mjera koje treba preduzeti u vezi sa limitima trgovanja;
3) upravljačko tijelo kreditne institucije i više rukovodstvo aktivno su uključeni u proces kontrole rizika, a dnevni izvještaji koje kreira jedinica za kontrolu rizika preispituju se na nivou rukovodstva koje ima dovoljno ovlašćenje da zahtijeva smanjenja pozicija pojedinih zaposlenih jedinice za trgovanje i zahtijeva smanjenja ukupne izloženosti kreditne institucije riziku;
4) kreditna institucija ima dovoljan broj zaposlenih osposobljenih na nivo primjeren složenosti internih modela za mjerenje rizika i dovoljan broj zaposlenih sa vještinama u području trgovanja, kontrole rizika, revizije i pozadinskih poslova;
5) kreditna institucija uspostavlja dokumentirani skup internih politika, postupaka i kontrola za praćenje i osiguravanje usklađenosti sa cjelokupnim funkcionisanjem svojih internih modela za mjerenje rizika;
6) svi interni modeli za mjerenje rizika, uključujući model za određivanje cijena, pokazuju se dovoljno tačnim u mjerenju rizika i ne razlikuju se značajno od modela koje kreditna institucija koristi za svoje interno upravljanje rizicima;
7) kreditna institucija često sprovodi stroge programe testiranja otpornosti na stres, uključujući povratna (eng. *reverse*) testiranja otpornosti na stres, koji obuhvataju sve interne modele za mjerenje rizika; rezultate tih testiranja otpornosti na stres preispituje više rukovodstvo najmanje jednom mjesečno tako da su u skladu sa politikama i limitima koje je odobrilo upravljačko tijelo; kreditna institucija preduzima odgovarajuće mjere ako rezultati tih testiranja otpornosti na stres pokažu prekomjerne gubitke koji proizilaze iz poslova trgovanja kreditne institucije u određenim okolnostima;
8) kreditna institucija sprovodi nezavisno preispitivanje svojih internih modela za mjerenje rizika, u okviru svog redovnog postupka interne revizije ili ovlašćenjem subjekta treće strane da sprovede to preispitivanje, a koje se vrši u skladu sa zahtjevima Centralne banke.

(2) Za potrebe stava 1 tačka 8 ovog člana, subjekat treće strane je subjekat koji kreditnim institucijama pruža usluge revizije ili savjetovanja i čiji su zaposleni dovoljno osposobljeni u području tržišnog rizika u aktivnostima trgovanja.

(3) Preispitivanje iz stava 1 tačka 8 ovog člana uključuje aktivnosti poslovnih jedinica za trgovanje i nezavisne jedinice za kontrolu rizika. Kreditna institucija sprovodi preispitivanje svog cjelokupnog procesa upravljanja rizicima najmanje jednom godišnje. Tim preispitivanjem ocjenjuje se sljedeće:
1) adekvatnost dokumentacije o sistemu i procesima upravljanja rizicima, kao i organizacije jedinice za kontrolu rizika;
2) integracija mjera rizika u upravljanje rizicima na dnevnoj osnovi i cjelovitost informacionog sistema upravljanja;

3) postupci koje kreditna institucija primjenjuje za odobravanje modela mjerenja rizika, zatim sistemi vrednovanja koje primjenjuju zaposleni jedinica za trgovanje i jedinica za pozadinske poslove;
4) opseg rizika koje obuhvata taj model, tačnost i primjerenost sistema za mjerenje rizika i validacija svih znatnih promjena internog modela za mjerenje rizika;
5) tačnost i potpunost podataka o pozicijama, tačnost i adekvatnost pretpostavki o volatilnosti i korelaciji, tačnost vrednovanja i izračuna osjetljivosti na rizik, kao i tačnost i adekvatnost dobijanja približnih vrijednosti podataka kada dostupni podaci nijesu dovoljni za ispunjavanje zahtjeva iz ovog odjeljka;
6) postupak verifikacije koji kreditna institucija koristi za evaluaciju dosljednosti, blagovremenosti i pouzdanosti izvora podataka korišćenih u bilo kojem od njenih internih modela za mjerenje rizika, uključujući nezavisnost tih izvora podataka;
7) postupak verifikacije koji kreditna institucija koristi za evaluaciju zahtjeva za retroaktivno testiranje i zahtjeva za raspodjelu dobiti i gubitka koji se sprovode kako bi se ocijenila tačnost njenih internih modela za mjerenje rizika;
8) ako preispitivanje sprovodi subjekat treće strane u skladu sa stavom 1 tačka 8 ovog člana, provjera da interni proces validacije iz člana 423 ove odluke ispunjava ciljeve.

(4) Kreditna institucija ažurira tehnike i procedure koje koriste za sve interne modele za mjerenje rizika koji se koriste za potrebe ovog odjeljka, kako bi se uzeli u obzir razvoj novih tehnika i najbolje prakse koje nastaju u pogledu tih internih modela za mjerenje rizika.

Interna validacija

Član 423

(1) Kreditna institucija uspostavlja postupke kojima obezbjeđuje da sve interne modele za mjerenje rizika koji se koriste za potrebe ovog odjeljka na odgovarajući način validiraju primjereno kvalifikovane strane koje su nezavisne u odnosu na postupak njihovog razvoja, kako bi obezbijedila da svi takvi modeli budu konceptualno pouzdani i da se njima na odgovarajući način obuhvataju svi značajni rizici.

(2) Kreditna institucija sprovode validaciju iz stava 1 oovg člana:
1) kad se interni model za mjerenje rizika prvo razvije i kad se taj model znatno izmijeni; i
2) periodično, kao i ako je došlo do znatnih strukturnih promjena na tržištu ili do promjena u sastavu portfolia koje mogu dovesti do toga da interni model za mjerenje rizika više nije adekvatan.

(3) Validacija internih modela kreditne institucije za mjerenje rizika nije ograničena na zahtjeve za retroaktivno testiranje i raspodjelu dobiti i gubitka, već minimalno obuhvata:
1) testiranje radi provjere da li su pretpostavke internog modela adekvatne, odnosno da li se tim pretpostavkama potcjenjuje ili precjenjuje rizik;
2) sopstvene testove validacije internih modela, uključujući retroaktivno testiranje osim regulatornih programa retroaktivnog testiranja, u vezi sa rizicima i strukturom njihovih portfolija;
3) korišćenje hipotetičkih portfolija kako bi se obezbijedilo da je interni model za mjerenje rizika u mogućnosti obuhvatiti pojedina strukturne karakteristike, kao što je značajan nivo rizika osnove i rizik koncentracije ili rizici povezani sa korišćenjem približnih vrijednosti.

Izračunavanje mjere rizika prema stresnom scenariju

Član 424

(1) „Mjera rizika prema stresnom scenariju“ određenog faktora rizika koji se ne može modelirati smatra se gubitak koji je nastao u svim pozicijama iz knjige trgovanja, ili pozicijama iz knjige pozicija kojima se ne trguje, a koje su izložene deviznom riziku ili robnom riziku, portfolia koji uključuje taj faktor rizika koji se ne može modelirati kada se ekstremni scenario budućeg šoka primjenjuje na taj faktor rizika.

(2) Kreditna institucija u skladu sa zahtjevima Centralne banke određuju odgovarajuće ekstremne scenarije budućih šokova za sve faktore rizika koji se ne mogu modelirati.

Odsjek 3 – Interni model za rizik nastanka statusa neispunjavanja obaveza

Područje primjene internog modela za rizik nastanka statusa neispunjavanja obaveza

Član 425

(1) Sve pozicije kreditne institucije raspoređene na organizacione jedinice za trgovanje za koje je kreditna institucija dobila odobrenje iz člana 413 stav 2 ove odluke podliježu kapitalnom zahtjevu za rizik nastanka statusa neispunjavanja obaveza ako te pozicije sadrže najmanje jedan faktor rizika raspoređen u široke kategorije faktora rizika „vlasnički instrument“ ili „kreditni spred“ u skladu sa članom 417 stav 1 ove odluke. Taj kapitalni zahtjev, dodatan rizicima koji su obuhvaćeni kapitalnim zahtjevima iz člana 414 stav 1 ove odluke, izračunava se korišćenjem internog modela kreditne institucije za rizik nastanka statusa neispunjavanja obaveza. Taj model treba da bude usklađen sa zahtjevima utvrđenim u ovom odsjeku.

(2) Za svaku od pozicija iz stava 1 ovog člana kreditna institucija utvrđuje jednog emitenta dužničkih ili vlasničkih instrumenata kojima se trguje povezanog sa najmanje jednim faktorom rizika.

Odobrenje za primjenu internog modela za rizik nastanka statusa neispunjavanja obaveza

Član 426

(1) Centralna banka će izdati odobrenje kreditnoj instituciji za primjenu internog modela za rizik nastanka statusa neispunjavanja obaveza za izračunavanje kapitalnih zahtjeva iz člana 414 stav 2 ove odluke za sve pozicije iz knjige trgovanja iz člana 425 koje su raspoređene na organizacionu jedinicu za trgovanje za koju je interni model za rizik nastanka statusa neispunjavanja obaveza usklađen sa zahtjevima iz čl. 422, 423, 427, 428 i 429 ove odluke.

(2) Ako organizaciona jedinica za trgovanje kreditne institucije, na koju je raspoređena najmanje jedna pozicija iz knjige trgovanja iz člana 425 ove odluke, ne ispunjava zahtjeve iz stava 1 ovog člana, kapitalni zahtjevi za tržišni rizik svih pozicija u toj organizacionoj jedinici za trgovanje izračunavaju se u skladu sa pristupom iz Odjeljka 1a ove odluke.

Kapitalni zahtjevi za rizik nastanka statusa neispunjavanja obaveza primjenom internog modela za rizik nastanka statusa neispunjavanja obaveza

Član 427

(1) Kreditna institucija izračunava kapitalne zahtjeve za rizik nastanka statusa neispunjavanja obaveza primjenom internih modela za rizik nastanka statusa neispunjavanja obaveza za portfolio svih pozicija iz knjige trgovanja iz člana 425 ove odluke na sljedeći način:

1) kapitalni zahtjevi jednaki su iznosu VaR-a kojima se mjere potencijalni gubici u tržišnoj vrijednosti portfolija uzrokovani nastankom statusa neispunjavanja obaveza emitenta povezanog sa tim pozicijama na intervalu povjerenja od 99,9% tokom jednogodišnjeg perioda držanja;
2) potencijalni gubitak iz tačke 1 ovog stava znači direktni ili indirektni gubitak u tržišnoj vrijednosti pozicije koji je prouzrokovan nastankom statusa neispunjavanja obaveza emitenata i koji je dodat svim gubicima koji su već uzeti u obzir u trenutnom vrednovanju pozicije; nastanak statusa neispunjavanja obaveze emitenata pozicija u vlasničkim instrumentima izražava se stavljanjem iznosa cijena vlasničkih instrumenata emitenata na nulu;
3) kreditna institucija određuju korelacije nastanka statusa neispunjavanja obaveza između različitih emitenata na osnovu konceptualno pouzdane metodologije korišćenjem objektivnih istorijskih podataka tržišnih kreditnih spredova ili cijena vlasničkih instrumenata, koji obuhvataju najmanje desetogodišnji period uključujući period stresa koje je kreditna institucija utvrdila u skladu sa članom 416 stav 2 ove odluke; izračunavanje korelacija nastanka statusa neispunjavanja obaveza među različitim emitentima kalibrira se prema jednogodišnjem periodu;
4) interni model za rizik nastanka statusa neispunjavanja obaveza zasniva se na pretpostavci o konstantnoj jednogodišnjoj poziciji.

(2) Kreditna institucija izračunava kapitalne zahtjeve za rizik nastanka statusa neispunjavanja obaveza primjenom internog modela za rizik nastanka statusa neispunjavanja obaveza iz stava 1 ovog člana najmanje na nedjeljnoj osnovi.

(3) Izuzetno od stava 1 tač. 1 i 3 ovog člana, kreditna institucija može da zamijeni period od jedne godine periodom od šezdeset dana za potrebe izračunavanja rizika nastanka statusa neispunjavanja obaveza nekih ili svih pozicija u vlasničkim instrumentima, ako je to odgovarajuće. i u tom slučaju izračunavanje korelacija nastanka statusa neispunjavanja obaveza između cijena vlasničkih instrumenata i vjerovatnoće nastanka statusa neispunjavanja obaveza treba da bude usklađeno sa periodom od šezdeset dana, a izračunavanje korelacija nastanka statusa neispunjavanja obaveza između cijena vlasničkih instrumenata i cijena obveznica usklađeno sa periodom od jedne godine.

Priznavanje zaštite u internom modelu za rizik nastanka statusa neispunjavanja obaveza

Član 428

(1) Kreditna institucija može da uključi zaštitu u svoj interni model za rizik nastanka statusa neispunjavanja obaveza i može da netira pozicije ako se duge pozicije i kratke pozicije odnose na isti finansijski instrument.

(2) Kreditna institucija može u svojim internim modelima za rizik nastanka statusa neispunjavanja obaveza da prizna efekte zaštite ili diversifikacije povezane sa dugim i kratkim pozicijama u različitim finansijskim instrumentima ili različitim hartijama od vrijednosti istog dužnika, kao i dugim i kratkim pozicijama u različitim emitentima, pod uslovom da eksplicitno modelira bruto duge i kratke pozicije u različitim finansijskim instrumentima, uključujući modeliranje rizika osnove između različitih emitenata.

(3) Kreditna institucija u svojim internim modelima za rizik nastanka statusa neispunjavanja obaveza obuhvata značajne rizike između instrumenta za zaštitu od rizika i zaštićenog instrumenta koji bi se mogli pojaviti u intervalu između dospijeća instrumenta za zaštitu od rizika i perioda od jedne godine, kao i mogućnost značajnih rizika osnove u strategijama zaštite koji proizilaze iz razlika u vrsti proizvoda, redosljedu u kapitalnoj strukturi, internim ili eksternim rejtinzima, dospijeću, datumu emitovanja i drugim razlikama. Kreditna institucija priznaje instrument za zaštitu od rizika samo u mjeri u kojoj ju je moguće održati, čak i ako se dužnik približava kreditnom događaju ili drugom događaju.

Posebni zahtjevi za interni model za rizik nastanka statusa neispunjavanja obaveza

Član 429

(1) Internim modelom za rizik nastanka statusa neispunjavanja obaveza iz člana 426 stav 1 ove odluke može se modelirati nastanak statusa neispunjavanja obaveza pojedinačnih emitenata kao i istovremeni nastanak statusa neispunjavanja obaveza više emitenata i tim modelom se uzima u obzir efekat tih statusa neispunjavanja obaveza u tržišnim vrijednostima pozicija uključenih u oblast primjene tog modela. U tu svrhu nastanak statusa neispunjavanja obaveza svakog pojedinačnog emitenta modelira se primjenom dvije vrste sistemskih faktora rizika.

(2) Interni model za rizik nastanka statusa neispunjavanja obaveza treba da odražava privredni ciklus, uključujući zavisnost između stopa naplate i sistemskih faktora rizika iz stava 1 ovog člana.

(3) Interni model za rizik nastanka statusa neispunjavanja obaveza treba da odražava nelinearni efekat opcija i drugih pozicija sa značajnim nelinearnim ponašanjem umajući u vidu promjene cijena. Kreditna institucija, takođe na odgovarajući način, treba da uzima u obzir rizik modela koji proizilazi iz vrednovanja i procjene cjenovnih rizika povezanih sa tim proizvodima.

(4) Interni model za rizik nastanka statusa neispunjavanja obaveza treba da se zasniva na podacima koji su objektivni i ažurirani.

(5) Za simulaciju nastanka statusa neispunjavanja obaveza u internom modelu za rizik nastanka statusa neispunjavanja obaveza procjene kreditna institucija u pogledu vjerovatnoće nastanka statusa neispunjavanja obaveza treba da ispunjava sljedeće zahtjeve:

1) za vjerovatnoće nastanka statusa neispunjavanja obaveza utvrđuje se najniža vrijednost od 0,03%;
2) vjerovatnoće nastanka statusa neispunjavanja obaveza zasnivaju se na jednogodišnjem periodu, osim ako je u ovom odsjeku nije uređeno drugačije;
3) vjerovatnoće nastanka statusa neispunjavanja obaveza mjere se korišćenjem, samostalno ili u kombinaciji sa tekućim tržišnim cijenama, podataka zabilježenih tokom istorijskog perioda od najmanje pet godina o stvarnim prošlim nastalim statusima neispunjavanja obaveza i ekstremnim padovima tržišnih cijena koji su jednako vrijedni događajima nastanka statusa neispunjavanja obaveza; vjerovatnoće nastanka statusa neispunjavanja obaveza ne izvode se isključivo iz tekućih tržišnih cijena;
4) kreditna institucija koja je dobila odobrenje za procjenu vjerovatnoće nastanka statusa neispunjavanja obaveza u skladu sa Glavom II odjeljak 3 odsjek 1 ove odluke primjenjuje metodologiju za izračun vjerovatnoće nastanka statusa neispunjavanja obaveza navedenu u tom odsjeku;
5) kreditna institucija koja nije dobila odobrenje za procjenu vjerovatnoće nastanka statusa neispunjavanja obaveza u skladu sa Glavom II odjeljak 3 odsjek 1 ove odluke razvija internu metodologiju ili koristi eksterne izvore za procjenu vjerovatnoće nastanka statusa neispunjavanja obaveza, a u obje situacije procjene vjerovatnoće nastanka statusa neispunjavanja obaveza usklađene su sa zahtjevima iz ovog člana.

(6) Za simulaciju nastanka statusa neispunjavanja obaveza emitenata u internom modelu za rizik nastanka statusa neispunjavanja obaveza, procjene kreditne institucije u pogledu gubitka zbog nastanka statusa neispunjavanja obaveza treba da ispunjavaju sljedeće zahtjeve:

1) za procjene gubitka zbog nastanka statusa neispunjavanja obaveza utvrđuje se najniža vrijednost od 0%;
2) procjene gubitka zbog nastanka statusa neispunjavanja obaveza odražavaju redosljed svake pozicije;
3) kreditna institucija koja je dobila odobrenje za procjenu gubitka zbog nastanka statusa neispunjavanja obaveza u skladu sa Glavom II odjeljak 3 Odsjek 1 ove odluke primjenjuje metodologiju za izračunavanje procjena gubitka zbog nastanka statusa neispunjavanja obaveza uređenu u tom odsijeku;
4) kreditna institucija koja nije dobila odobrenje za procjenu gubitka zbog nastanka statusa neispunjavanja obaveza u skladu sa Glavom II odjeljak 3 odsjek 1 razvija internu metodologiju ili koristi eksterne izvore za procjenu gubitka zbog nastanka statusa neispunjavanja obaveza, a u obje situacije procjene gubitka zbog nastanka statusa neispunjavanja obaveza usklađene su sa zahtjevima iz ovog člana.

(7) U okviru nezavisnog preispitivanja i validacije internih modela koje primjenjuju za potrebe ovog odjeljka, među ostalim i za sistem mjerenja rizika, kreditna institucija treba da:

1) provjerava da je njen pristup modeliranju korelacija i promjena cijene primjeren za njen portfolio, uključujući odabir i pondere sistemskih faktora rizika u modelu;
2) sprovodi različita testiranja otpornosti na stres, uključujući analizu osjetljivosti i analizu scenarija, radi procjene kvantitativne i kvalitativne osnovanosti internog modela za rizik nastanka statusa neispunjavanja obaveza, naročito s obzirom na tretman koncentracija; i
3) primjenjuje adekvatnu kvantitativnu validaciju koja uključuje relevantna mjerila za interne modele. Testovi iz tačke 2 ovog stava ne ograničavaju se samo na istorijske događaje.

(8) Interni model za rizik nastanka statusa neispunjavanja obaveza treba da primjereno odražava koncentracije emitenta i koncentracije koje mogu nastati u okviru razreda proizvoda i između različitih razreda proizvoda u stresnim uslovima.

(9) Interni model za rizik nastanka statusa neispunjavanja obaveza treba da bude usklađen sa internom metodologijom kreditne institucije za upravljanje rizicima za utvrđivanje, mjerenje i upravljanje rizicima koji proizilaze iz trgovanja.

(10) Kreditna institucija treba da ima jasno utvrđene politike i procedure za određivanje pretpostavki o nastanku statusa neispunjavanja obaveza za korelacije među različitim emitentima u skladu sa članom 427 stav 1 tačka 3 ove odluke i preferirani izbor metode za procjenu vjerovatnoće nastanka statusa neispunjavanja obaveza iz stava 5 tačka 5 ovog člana i gubitka zbog nastanka statusa neispunjavanja obaveza iz stava 6 tačka 4 ovog člana.

(11) Kreditna institucija treba da dokumentuje svoje interne modele, tako da su pretpostavke kreditne institucije o korelaciji i druge pretpostavke modela transparentne za Centralnu banku.

ODJELJAK 2 – Kapitalni zahtjev za pozicijski rizik

Odsjek 1 – Opšte odredbe i specifični instrumenti

Kapitalni zahtjevi za pozicijski rizik

Član 430

(1) Pozicijski rizik je rizik gubitka koji proizilazi iz promjene cijene finansijskog instrumenta ili, kod derivata, promjene cijene odnosne varijable (instrumenta) na kojoj se derivat zasniva.

(2) Pozicijski rizik za dužničke, vlasničke instrumente ili derivate kojima se trguje dijeli se na opšti pozicijski rizik i specifični pozicijski rizik.

(3) Opšti pozicijski rizik je rizik definisan u članu 469 stav 3 ove odluke.

(4) Specifični pozicijski rizik je rizik definisan u članu 469 stav 2 ove odluke.

(5) Kapitalni zahtjev za pozicijski rizik kreditne institucije jednak je zbiru kapitalnih zahtjeva za opšti i specifični rizik za pozicije kreditne institucije u dužničkim i vlasničkim instrumentima.

(6) Pozicije sekjuritizacije u knjizi trgovanja tretiraju se kao dužnički instrumenti.

Netiranje

Član 431

(1) Apsolutni iznos dugih (kratkih) pozicija kreditne institucije koji prelazi iznos njenih kratkih (dugih) pozicija u istim instrumentima (vlasničkim instrumentima, dužničkim instrumentima, konvertibilnim hartijama od vrijednosti, identičnim finansijskim fjučersima, opcijama, varantima i pokrivenim varantima), predstavlja neto poziciju kreditne institucije u tim istim instrumentima.

(2) Prilikom izračunavanja neto pozicije kreditne institucije, pozicije u derivatima tretiraju se u skladu sa čl 432 do 437 ove odluk, a prilikom izračunavanja kapitalnih zahtjeva za specifični rizik, u skladu sa članom 443 ove odluke, ne uzimaju se u obzir ulaganja u sopstvene dužničke instrumente.

(3) Netiranje konvertibilnih instrumenata i pozicija suprotnog predznaka u odnosnom instrumentu nije moguće vršiti.

(4) Sve neto pozicije, nezavisno od predznaka, moraju se na dnevnoj osnovi prije objedinjavanja konvertovati u EUR valutu po važećem spot deviznom kursu.

Kamatni fjučersi i forvardi

Član 432

(1) Kamatni fjučers, kamatni forvard (u dalje tekstu: FRA) i forvard obligacije za kupovinu ili prodaju dužničkih instrumenata tretiraju se kao kombinacije dugih i kratkih pozicija. Shodno tome:

1) duga pozicija u kamatnim fjučersima tretira se kao kombinacija:
   - pozicije obaveze (pozajmice) koja dospijeva na datum realizacije (eng. *delivery date*) fjučers ugovora, i
   - pozicije aktive čiji je datum dospijeća jednak datumu dospijeća tog instrumenta ili hipotetičke pozicije (eng. *notional position*) odnosnog instrumenta na koji se odnosi taj fjučers ugovor;
2) prodati FRA tretira se kao:
   - duga pozicija čije je dospijeće jednako datumu poravnanja (eng. *settlement date*) uvećanom za ugovoreni period (eng. *contract period*), i
   - kratka pozicija čije je dospijeće jednako datumu poravnanja.

   Obaveze i imovina uključuju se u prvu kategoriju iz tabele 1 iz člana 443 ove odluke koja se primjenjuje za obračun kapitalnih zahtjeva za specifični rizik za kamatne fjučerse i FRA;
3) forvard obligacija za kupovinu dužničkog instrumenta tretira se kao kombinacija:

- pozicije obaveze koja dospijeva na datum izvršenja transakcije i
- duge (spot) pozicije u samom dužničkom instrumentu.

Navedena obaveza se uključuje u prvu kategoriju iz tabele 1 iz člana 443 ove odluke za potrebe izračunavanja kapitalnih zahtjeva za specifični rizik, a dužnički instrument se uključuje u odgovarajuću kolonu iz iste tabele.

(2) Kod kamatnih fjučersa i kamatnih forvarda, dugom pozicijom se smatra pozicija kreditne institucije u kojoj je fiksno određena kamatna stopa koju će kreditna institucija primiti u nekom budućem trenutku, a kratkom pozicijom se smatra pozicija u kojoj je fiksno određena kamatna stopa koju će kreditna institucija platiti u nekom budućem trenutku.

Opcije i varanti

Član 433

(1) Za potrebe ovog odjeljka, prilikom izračunavanja kapitalnih zahtjeva za pozicijski rizik, opcije i varanti na kamatne stope, dužničke i vlasničke instrumente, akcijske indekse, finansijske fjučerse, svopove i strane valute tretiraju se kao pozicije čija je vrijednost jednaka vrijednosti odnosnog instrumenta na koji se odnosi opcija, pomnoženog odgovarajućim delta koeficijentom, a ove pozicije se mogu netirati pozicijama suprotnog predznaka u identičnim odnosnim hartijama od vrijednosti ili derivatima.

(2) Iznos delta koeficijenta za opcije preuzima se sa berze na kojoj se trguje tim opcijama.

(3) Ukoliko se opcija ne kotira na berzi (OTC opcije) ili ako za datu opciju nije dostupan iznos delta koeficijenta, kreditna institucija može, uz odobrenje Centralne banke, da samostalno izračuna delta koeficijent primjenom odgovarajućeg modela.

(4) Centralna banka će kreditnoj instituciji izdati odobrenje iz stava 3 ovog člana, ako se primjenom modela adekvatno procjenjuje stopa promjene vrijednosti opcije ili varanta u odnosu na male promjene tržišne cijene odnosnog instrumenta na koji se odnosi sama opcija, odnosno varant.

(5) Za potrebe utvrđivanja kapitalnih zahtjeva, kreditna institucija je dužna da, pored delta rizika (rizika promjene vrijednosti opcije), obuhvati i sve ostale rizike koji su povezani sa opcijama.

(6) Rizici, koji su povezani sa opcijama i varantima, pored delta rizika, mogu obuhvatiti, ali ne isključuju rizike:
1) koji nastaju zbog promjena u gama koeficijentu instrumenta koji se naziva gama rizik ili rizik konveksnosti;
2) koji nastaju zbog promjena u vega koeficijentu koji se nazivaju vega rizik ili rizik volatilnosti;
3) koji nastaju zbog promjena u kamatnim stopama koji se nazivaju rizik kamatne stope ili „rho“ rizik;
4) nelinearnosti koje ne može obuhvatiti gama rizik i rizik pretpostavljene korelacije o korpama opcija ili varanta.

(7) Od rizika iz stava 6 ovog člana samo su gama rizici i vega rizici takvog značaja da ih je potrebno obuhvatiti prilikom utvrđivanja ukupnih kapitalnih zahtjeva za pozicijski rizik po osnovu opcija.

(8) Kreditna institucija može, u zavisnosti od složenosti poslovanja sa opcijama i varantima, uz odobrenje Centralne banke, da primjenjuje interne modele za utvrđivanje kapitalnih zahtjeva za gama i vega rizike opcija i varanta.

(9) Kreditna institucija izračunava svoje kapitalne zahtjeve za tržišni rizik u odnosu na rizike za opcije i varante, osim delta rizika, u skladu sa jednim od sljedećih pristupa:
1) pojednostavnjeni pristup;
2) delta-plus pristup; ili
3) pristup scenarija.

(10) Pri obračunu kapitalnih zahtjeva na konsolidovanoj osnovi kreditna institucija može kombinovati korišćenje različitih pristupa, ali na pojedinačnoj osnovi može kombinovati samo pristup scenarija i delta-plus pristup, pod uslovima navedenim u čl. 435 i 436 ove odluke.

(11) Za potrebe izračunavanja kapitalnih zahtjeva za tržišni rizik u odnosu na rizik opcija i varanta (gama i vega rizike, ali ne i delta rizike) kreditna institucija je dužna da preduzimaju sljedeće korake:
1) korpe opcija ili varanta raščlaniti na njihove osnovne sastavne djelove;
2) izvršiti razdvajanje gornje granice (eng. *caps*) i donje granice (eng. *floors*) opcija ili razdvajanje drugih opcija koje se odnose na kamatne stope različitih datuma u lanac nezavisnih opcija koje se odnose na različite periode (eng. „*caplet*“ i „*floorlet*“);
3) tretirati opcije ili varante na kamatne svopove sa fiksnom do varijabilnom kamatnom stopom u opcije ili varante na dio svopa sa fiksnom kamatom (eng. *fixed interest leg of swap*);
4) tretirati opcije ili varante koji se odnose na više odnosnih instrumenata kao korpu opcija ili varanta pri čemu svaka opcija ima jedan određeni odnosni instrument.

Izračunavanje kapitalnih zahtjeva za pozicijski rizik opcija i varanta, osim za delta rizike, primjenom pojednostavljenog pristupa

Član 434

(1) Kreditna institucija može da koristi pojednostavljeni pristup za obračun kapitalnih zahtjeva za rizike koji nijesu delta rizici isključivo za opcije kupovine i prodaje i varante, koji se izračunavaju kao veći iznos između nule i razlike sljedećih vrijednosti:

1) bruto iznosa, utvrđenog na način iz st. 2 do 5 ovog člana;
2) iznosa rizikom ponderisanog delta ekvivalenta koji se izračunava kao tržišna vrijednost odnosnog instrumenta, pomnožena delta koeficijentom i nakon toga pomnožena jednim od sljedećih relevantnih pondera:
   - za specifični i opšti rizik vlasničkih instrumenata ili kamatni rizik, u skladu sa Dijelom trećim, glava IV odjeljak 2 ove odluke;
   - za robni rizik u skladu sa Dijelom trećim, glava IV odjeljak 4 ove odluke; i
   - za devizni rizik u skladu sa Dijelom trećim, glava IV odjeljak 2 ove odluke.

(2) Za opcije ili varante koji su obuhvaćeni jednom od sljedeće dvije kategorije, bruto iznos iz stava 1 ovog člana određuje se u skladu sa st. 3 i 4 ovog člana:

1) ako kupac opcije ima neograničeno pravo da kupi odnosnu aktivu po unaprijed određenoj cijeni na datum isteka ugovora ili u bilo koje doba prije datuma isteka ugovora, odnosno ako prodavac ima obavezu da ispuni taj zahtjev kupca (jednostavna *call opcija* ili jednostavni varanti);
2) ako kupac opcije ima neograničeno pravo da proda odnosnu aktivu na isti način iz tačke 1 ovog člana (jednostavna put opcija ili jednostavni varanti).

(3) Bruto iznos iz stava 1 ovog člana izračunava se kao maksimum između nule i tržišne vrijednosti odnosne hartije od vrijednosti pomnožene zbirom kapitalnih zahtjeva za specifični i opšti tržišni rizik po osnovu odnosnog instrumenta umanjen za iznos dobiti, ako je ima, koji je rezultat izvršenja opcije odmah (*in the money*) ako je ispunjen jedan od sljedećih uslova:

1) opcija ili varant daju pravo na prodaju (*long put*) odnosne aktive i kombinuje se sa ulaganjima u odnosnu aktivu (duga pozicija u odnosnom instrumentu);
2) opcija ili varant daju pravo na kupovinu (*long call*) odnosne aktive i kombinuje se sa obećanjem da će se prodati to ulaganje u odnosnom instrumentu (kratka pozicija u odnosnom instrumentu).

(4) Ako opcija ili varant daju pravo na kupovinu (*long call*) odnosne aktive ili pravo na prodaju (*long put*) odnosne aktive bruto iznos iz stava 1 ovog člana predstavlja manji od sljedeća dva iznosa:

1) tržišne vrijednosti odnosne aktive pomnožene zbirom kapitalnih zahtjeva za specifični i opšti tržišni rizik za odnosnu imovinu;
2) vrijednosti pozicije koja se određuje metodom vrednovanja po tržišnoj vrijednosti ili metodom vrednovanja po modelu.

(5) Za sve vrste opcija ili varanta koje nemaju karakteristike iz stava 2 ovog člana bruto iznos iz stava 1 ovog člana jednak je tržišnoj vrijednosti opcije ili varanta.

Izračunavanje kapitalnih zahtjeva za pozicijski rizik opcija i varanta, osim za delta rizike, primjenom delta-plus pristupa

Član 435

(1) Ako se kreditna institucija odluči da primjenjuje delta-plus pristup za opcije i varante čiji je gama koeficijent neprekidna funkcija cijene odnosnog instrumenta, a vega koeficijent neprekidna funkcija pretpostavljene volatilnosti (kontinuirane opcije i varanti), kapitalni zahtjevi za rizike osim delta rizika za opcije ili varante izračunavaju se kao zbir sljedećih zahtjeva:

1) kapitalnog zahtjeva za gama rizik, koji predstavlja prvi (parcijalni) izvod delta koeficijenta u odnosu na cijenu odnosnog instrumenta, što je za opcije obveznica (eng. *bond option*) ili varante prvi (parcijalni) izvod delta koeficijenta u odnosu na prinos do dospijeća (kamatnu stopu) odnosne obveznice, a za svop opcije (eng. *swaptions*) je prvi (parcijalni) izvod delta koeficijenta u odnosu na svop stopu (eng. *swap rate*);
2) kapitalnog zahtjev za vega rizik, koji predstavlja prvi (parcijalni) izvod vrijednosti opcije ili varanta u odnosu na pretpostavljenu volatilnost.

(2) Pod pretpostavljenom volatilnošću iz stava 1 ovog člana podrazumijeva se iznos volatilnosti u formuli za određivanje cijene opcije ili varanta za koju je, s obzirom na određeni model za određivanje cijene i s obzirom na nivo svih drugih uočljivih cjenovnih parametara, teoretska cijena opcije ili varanta jednaka njihovoj tržišnoj vrijednosti, pri čemu se tržišna vrijednost utvrđuje na način iz člana 434 stav 4 ove odluke.

(3) Kapitalni zahtjevi za rizike osim delta rizika koji su povezani sa nekontinuiranim opcijama ili varantima određuju se na sljedeći način:

1) ako su opcije ili varanti kupljeni, kao maksimalni iznos između nule i razlike između sljedećih vrijednosti:
   - tržišne vrijednosti opcije ili varanta, utvrđene na način iz člana 434 stav 4 ove odluke;
   - iznosa rizikom ponderisanog delta ekvivalenta, utvrđenog u skladu sa članom 434 stav 1 tačka 2 ove odluke;
2) ako su opcije ili varanti prodati, kao maksimalni iznos između nule i razlike sljedećih iznosa:
   - odgovarajuće tržišne vrijednosti odnosne aktive koja podrazumijeva najveću moguću naplatu na dan isteka ugovora, ako je ona utvrđena ugovorom ili tržišnu vrijednost odnose aktive ili efektivne hipotetičke vrijednosti ako najveća moguća naplata nije utvrđena ugovorom;
   - iznosa rizikom ponderisanog delta ekvivalenta, utvrđenog u skladu sa članom 434 stav 1 tačka 2 ove odluke.

(4) Vrijednosti za gama koeficijent i vega koeficijent koji se koriste u obračunu kapitalnih zahtjeva izračunavaju se korišćenjem odgovarajućeg modela za određivanje cijena na načine navedene u čl. 433 stav 1, 459 stav 1 i 465 stav 3 ove odluke.

(5) Ako se gama koeficijenti ili vega koeficijenti ne mogu izračunati u skladu sa stavom 4 ovog člana, kapitalni zahtjevi za rizike koji nijesu delta rizici izračunavaju se u skladu sa stavom 3 ovog člana.

(6) Za potrebe stava 1 tačka 1 ovog člana kapitalni zahtjevi za gama rizik izračunavaju se postupkom koji se sastoji od sljedećeg niza koraka:

1) za svaku pojedinačnu opciju ili varant izračunava se gama uticaj primjenom sljedeće formule:

$$gama\ uticaj = \frac{1}{2} \cdot gama \cdot VU^2,$$

pri čemu je*:*

- kod opcija ili varanta na kamatne stope ili obveznice VU jednak pretpostavljenoj promjeni u prinosu (kamatne stope) navedenoj u članu 446 Tabela 2 kolona 5 ove odluke;
- kod opcija ili varanta na vlasničke instrumente i indekse vlasničkih instrumenata VU jednak tržišnoj vrijednosti odnosnog instrumenta pomnoženoj ponderom iz člana 450 ove odluke koji iznosi 8%;
- kod opcija ili varanta na valutu ili zlato VU jednak tržišnoj vrijednosti odnosnog instrumenta izračunatog u EUR valuti i pomnoženoj ponderom iz člana 458 ove odluke koji iznosi 8% ili, zacvisno šta je primjenljivo, ponderom iz člana 461 ove odluke koji iznosi 4%, odnosno 1,6%;
- kod opcija ili varanta na robu VU jednak tržišnoj vrijednosti odnosnog instrumenta pomnoženoj ponderom iz člana 467 stav 1 tačka 1 ove odluke, a koji iznosi 15%;

2) utvrđeni gama uticaji pojedinačnih opcija ili varanta koji se odnose na sljedeće iste zasebne vrste odnosnih instrumenata se sabiraju:
   - za kamatne stope u istoj valuti: svaka kolona dospijeća kako je utvrđeno u tabeli 2 iz člana 446;
   - za vlasničke instrumente i akcijske indekse: svako pojedinačno tržište;
   - za strane valute i zlato: svaki par valuta i zlato;
   - za robu: roba koja se smatra identičnom u skladu sa članom 464 stav 4 ove odluke;
3) dobijene negativne vrijednosti utvrđene na način iz tačke 2 ovog stava se sabiraju i apsolutni zbir tih negativnih vrijednosti predstavlja iznos kapitalnih zahtjeva za gama rizik, dok se pozitivne vrijednosti zanemaruju.

(7) Za potrebe stava 1 tačka 2 ovog člana kapitalni zahtjevi za vega rizik izračunavaju se postupkom koji se sastoji od sljedećeg niza koraka:

1) vrijednost vega koeficijenta izračunava se za svaku pojedinačnu opciju;
2) za svaku pojedinačnu opciju izračunava se pretpostavljeno pomjeranje pretpostavljene volatilnosti od plus/minus 25%, pri čemu se pretpostavljena volatilnost utvrđuje u skladu sa stavom 2 ovog člana;
3) za svaku pojedinačnu opciju vrijednost vega koeficijenta koja je utvrđena u skladu sa tačkom 1 ovog stava množi se pretpostavljenim pomjeranjem pretpostavljene volatilnosti izračunate u skladu sa tačkom 2 ovog stava;
4) za svaku zasebnu vrstu odnosnog instrumenta iz člana 6 tačka 2 al. 1 do 4 sabiraju se vrijednosti dobijene u skladu sa tačkom 3 ovog stava;
5) zbir apsolutnih vrijednosti dobijenih na osnovu tačke 4 ovog člana predstavlja ukupne kapitalne zahtjeve za vega rizik.

Izračunavanje kapitalnih zahtjeva za pozicijski rizik opcija i varanta, osim za delta rizike, primjenom pristupa scenarija

Član 436

(1) Kreditna institucija može da koristi pristup scenarija ako ispunjava sljedeće uslove:

1) imaj uspostavljenu organizacionu jedinicu za kontrolu rizika koja prati rizike portfolia opcija i izvještava rukovodstvo o rezultatima;
2) obavijestila je Centralnu banku o utvrđenom nivou izloženosti koji će ovaj pristup obuhvatati na dosljedan način tokom vremena, pri čemu je neophodno da prilikom dostavljanja informacija Centralnoj banci definiše sljedeće:
   - precizirane pozicije koje će biti obuhvaćene ovim pristupom, uključujući vrstu proizvoda ili identifikovani *desk* i portfolio;
   - jasan pristup upravljanju rizikom koji se primjenjuje na te pozicije;
   - namjensku IT aplikaciju koja se primjenjuje na te pozicije; i
   - razloge za dodjelu tih pozicija pristupu scenarija s obzirom na one pozicije koje su dodijeljene drugim pristupima;
3) rezultati dobijeni primjenom pristupa scenarija sastavni su dio izvještaja koji se dostavljaju rukovodstvu kreditne institucije.

(2) Za svaku zasebnu vrstu odnosnog instrumenta iz člana 435 stav 6 tačka 2 al. 1 do 4 ove odluke, kreditna institucija je dužna da definiše matricu scenarija koja sadrži skup scenarija.

(3) Prva dimenzija matrice scenarija je promjena cijene odnosnog instrumenta iznad i ispod njegove trenutne vrijednosti, pri čemu se raspon promjena sastoji od sljedećeg:

1) za kamatne opcije ili varante, plus/minus pretpostavljena promjena kamatne stope utvrđena u tabeli 2 kolona 5 iz člana 446 ove odluke;
2) za opcije ili varante na vlasničke instrumente i indekse vlasničkih instrumenata plus/minus ponder iz člana 450 ove odluke, a koji iznosi 8%;
3) za opcije ili varante na valutu i zlato, plus/minus ponder iz člana 458 ove odluke, a koji iznosi 8% ili, zavisno od toga šta je primjenljivo, plus/minus ponder iz člana 461 ove odluke koji iznosi 4% ili 1,6%;
4) za opcije na robu (varante), plus/minus ponder iz člana 467 stav 1 tačka 1 ove odluke, a koji iznosi 15%.

(4) Scenariji promjena cijena u odnosnom instrumentu definisani su u sedam nivoa koji obuhvataju trenutne opservacije i raspon iz stava 3 ovog člana podijeljen je na jednako udaljene intervale.

(5) Druga dimenzija matrice scenarija definiše se promjenama volatilnosti, koje se nalaze u rasponu od plus/minus 25% pretpostavljene volatilnosti, pri čemu se pretpostavljena volatilnost utvrđuje u skladu sa članom 435 stav 2 ove odluke, a taj raspon dijeli se na najmanje tri nivoa jednake udaljenosti intervala koji uključuju promjenu od 0%.

(6) Matrica scenarija određena je svim mogućim kombinacijama nivoa iz st. 4 i 5 ovog člana, pri čemu svaka kombinacija predstavlja jedan scenario.

(7) U skladu sa pristupom scenarija kapitalni zahtjevi za opcije ili varante za rizike osim delta rizika izračunavaju se postupkom koji se sastoji od sljedećeg niza koraka:

1) za svaku pojedinačnu opciju ili varant, svi scenariji iz stava 6 ovog člana primjenjuju se za izračun simuliranog neto gubitka ili dobiti koji odgovaraju svakom scenariju. Simuliranje se vrši korišćenjem potpunih metoda revalorizacije, simuliranjem promjena cijena korišćenjem cjenovnih modela i ne oslanjanjući se na lokalne približne vrijednosti (aproksimacije) tih modela;
2) za svaku zasebnu vrstu odnosnog instrumenta iz člana 435 stav 6 tačka 2 al. 1 do 4 ove odluke, sabiraju se vrijednosti izračunate u skladu sa tačkom 1 ovog stava, utvrđene za svaki pojedinačni scenario;
3) za svaku zasebnu vrstu odnosnog instrumenta iz člana 435 stav 6 tačka 2 al. 1 do 4 ove odluke, relevantni scenario izračunava se kao scenario za koji vrijednosti dobijene u skladu sa tačkom 2 ovog stava proizvode najveći gubitak ili najmanju dobit ako nema gubitaka;
4) za svaku zasebnu vrstu odnosnog instrumenta iz člana 435 stav 6 tačka 2 al. 1 do 4 ove odluke, kapitalni zahtjevi izračunavaju se u skladu sa sljedećom formulom:

$$kapitalni\ zahtjev = \min\ 0, PC - DE$$

pri čemu je:

PC – promjena cijene koja predstavlja zbir promjena cijene opcija s jednakom zasebnom vrstom odnosnog instrumenta iz člana 435 stav 6 tačka 2 al. 1 do 4 (negativni znak za gubitke i pozitivni znak za dobit) i koji odgovara odgovarajućem scenariju određenom shodno tački 3 ovog stava;

DE – delta uticaj (eng. *delta effect*), koji se izračunava na sljedeći način:

$$DE = ADEV \cdot PPCU,$$

pri čemu je:

$ADEV$ – agregatna vrijednost delta ekvivalenta (eng. *aggregated delta equivalent value*) koja predstavlja zbir negativnih ili pozitivnih delta ekvivalenata, pomnožen tržišnom vrijednosti odnosnog instrumenta ugovora, opcija koje imaju jednaku zasebnu vrstu odnosnog instrumenta iz člana 435 stav 6 tačka 2 al. 1 do 4 ove odluke;

$PPCU$ – procentualna promjena cijene odnosnog instrumenta (eng. *percentage price change of the underlying*) iz člana 435 stav 6 tačka 2 al. 1 do 4 ove odluke koji odgovara relevantnom scenariju izračunatom u skladu sa tačkom 3 ovog stava;

5) ukupni kapitalni zahtjevi u slučaju rizika osim delta rizika opcija ili varanta predstavljaju zbir kapitalnih zahtjeva dobijenih u skladu sa tačkom 4 ovog stava za sve zasebne vrste odnosnog instrumenta iz člana 435 stav 6 tačka 2 al. 1 do 4 ove odluke.

Svopovi

Član 437

(1) Priilikom utvrđivanja kapitalnih zahtjeva za kamatni rizik, svopovi imaju isti tretman kao i bilansni instrumenti.

(2) Kamatni svop po osnovu kojeg kreditna institucija dobija iznos kamate koji korespondira varijabilnoj kamatnoj stopi i plaća iznos kamate koji korespondira fiksnoj kamatnoj stopi tretira se kao kombinacija:

1) duge pozicije u instrumentu sa varijabilnom kamatnom stopom, čije je dospijeće jednako periodu do sljedeće promjene kamatne stope, i
2) kratke pozicije u instrumentu sa fiksnom kamatnom stopom, čije je dospijeće jednako dospijeću samog svopa.

Kamatni rizik po osnovu derivata

Član 438

(1) Kreditna institucija koja vrednuju svoje pozicije po tržišnoj vrijednosti i u skladu sa čl. 432 do 437 ove odluke upravlja kamatnim rizikom po osnovu derivatnih instrumenata korišćenjem diskontovanih novčanih tokova, može, uz odobrenje Centralne banke, koristiti modele osjetljivosti (eng. *sensitivity models*) za izračunavanje vrijednosti tih pozicija.

(2) Centralna banka će izdati odobrenje iz stava 1 ovog člana ako modeli generišu pozicije čija je osjetljivost na promjene kamatnih stopa jednaka osjetljivosti odnosnih novčanih tokova.

(3) Modeli osjetljivosti iz stava 1 ovog člana se mogu koristiti i za sve obveznice koje se ne otplaćuju jednokratno, već periodično za vrijeme njihovog preostalog roka dospijeća.

(4) Osjetljivost na promjene kamatnih stopa mora biti procijenjena na osnovu nezavisnih kretanja u uzorku kamatnih stopa duž krive prinosa, koja ima najmanje jednu tačku osjetljivosti u svakoj koloni dospijeća iz tabele 2 iz članu 446 ove odluke.

(5) Pozicije se uključuju u obračun kapitalnih zahtjeva za opšti rizik dužničkih instrumenata.

(6) Kreditna institucija koja ne primjenjuju modele osjetljivosti iz stava 1 ovog člana, može da u potpunosti netira sve pozicije u derivatnim instrumentima koje imaju suprotan predznak (duge i kratke pozicije) obuhvaćene članovima 432 do 437 ove odluke, ako su, kao minimum, ispunjeni sljedeći uslovi:

1) pozicije imaju istu vrijednost i denominovane su u istoj valuti;
2) referentne kamatne stope (za pozicije sa varijabilnom kamatnom stopom) ili kuponi (za pozicije s fiksnom kamatnom stopom) su identični;
3) datumi narednog određivanja kamatnih stopa (za pozicije sa varijabilnom kamatnom stopom) ili preostali periodi dospijeća (za pozicije sa fiksnom kamatnom stopom) su usklađeni sa sljedećim ograničenjima:
   - za pozicije kod kojih su preostali rokovi dospijeća, odnosno ponovnog određivanja kamatnih stopa manji od jednog mjeseca, datumi moraju biti isti;
   - za pozicije kod kojih su preostali rokovi dospijeća, odnosno ponovnog određivanja kamatnih stopa između jednog mjeseca i jedne godine, datumi se ne razlikuju više od sedam dana;
   - za pozicije kod kojih su preostali rokovi dospijeća, odnosno ponovnog određivanja kamatnih stopa iznad jedne godine, datumi se ne razlikuju više od 30 dana.

Kreditni derivati

Član 439

(1) Prilikom izračunavanja kapitalnih zahtjeva za opšti i specifični pozicijski rizik za stranu koja preuzima kreditni rizik (eng. *protection seller* – pružalac zaštite, odnosno prodavac zaštite), ako nije drugačije definisano, koristi se hipotetički iznos ugovora o kreditnom derivatu. Kreditna institucija može da odluči da hipotetičku vrijednost ugovora zamijeni vrijednošću koja je jednaka hipotetičkoj vrijednosti uvećanoj za promjenu neto tržišne vrijednosti kreditnog derivata od datuma transakcije. Posmatrano iz perspektive pružaoca zaštite negativna promjena neto tržišne vrijednosti kreditnog derivata mora biti prikazana sa negativnim predznakom. Prilikom izračunavanja kapitalnih zahtjeva za specifični pozicijski rizik, osim kod svopova ukupnog prinosa, primjenjuje se dospijeće ugovora o kreditnom derivatu, a ne dospijeće same obaveze.

(2) Pozicije u kreditnim derivatima se utvrđuju na sljedeći način:

1) svop ukupnog prinosa (u daljem tekstu: TRS), predstavlja kombinaciju:
   - duge pozicije u odnosnoj obavezi (prilikom obračuna kapitalnih zahtjeva za opšti pozicijski rizik);
   - kratke pozicije u bezrizičnim državnim obveznicama (ponder rizika 0%, u skladu sa Glavom II odjeljak 2 ovog dijela odluke), čije je dospijeće jednako periodu narednog utvrđivanja kamatnih stopa (prilikom obračuna kapitalnih zahtjeva za opšti pozicijski rizik), i
   - duge pozicije u odnosnoj obavezi (prilikom obračuna kapitalnih zahtjeva za specifični pozicijski rizik);
2) kreditni svop neispunjavanja obaveze (*eng: credit default swap*) - (u daljem tekstu (CDS) nema poziciju za opšti pozicijski rizik, već samo za specifični rizik, tako da kreditna institucija evidentira sintetičku dugu poziciju u odnosnoj obavezi. U slučaju da derivat ima eksterni rejting i zadovoljava uslove za kvalifikovanu dužničku poziciju, evidentira se duga pozicija u tom derivatu. Ako je po osnovu CDS-a ugovoreno plaćanje premije ili kamate, ovi novčani tokovi se evidentiraju kao hipotetičke pozicije u državnim obveznicama;
3) kreditni zapis koji se odnosi na jedan subjekat (*eng: a single name credit linked note*, prilikom obračuna kapitalnih zahtjeva za opšti pozicijski rizik, ima dugu poziciju u samom zapisu, na isti način kao i kamatni proizvodi. Prilikom obračunavanja kapitalnih zahtjeva za specifični pozicijski rizik, evidentira se sintetička duga pozicija u odnosnoj obavezi i duga pozicija u emitentu ovog instrumenta. Ako kreditni zapis ima eksterni rejting i zadovoljava uslove za

kvalifikovanu dužničku poziciju, prilikom obračuna kapitalnih zahtjeva za specifični pozicijski rizik evidentira se samo jedna duga pozicija u tom zapisu;

4) kreditni zapis koji se odnosi na više subjekata (eng: *A multiple name credit linked note*), koji obezbjeđuje proporcionalnu zaštitu, osim duge pozicije u emitentu zapisa (prilikom obračuna kapitalnih zahtjeva za specifični pozicijski rizik), ima poziciju u svakom licu na koje se zapis odnosi, pri čemu se ukupni hipotetički iznos ugovora proporcionalno raspoređuje po pozicijama shodno njihovom učešću u ukupnoj hipotetičkoj vrijednosti ugovora. Ako postoji više izloženosti prema jednom licu, prilikom obračuna kapitalnih zahtjeva za specifični rizik uzima se izloženost koja ima najveći ponder rizika;
5) kreditni derivat prvog neispunjavanja obaveza (eng: *A first-asset-to-default credit derivative*) ima poziciju u obavezi svakog lica hipotetičke vrijednosti. Ako je iznos najveće moguće isplate po osnovu kreditnog događaja manji od iznosa kapitalnih zahtjeva utvrđenog na ovaj način, prilikom obračuna kapitalnih zahtjeva za specifični rizik kreditna institucija može da uzima iznos najveće moguće isplate.

(3) Kreditni derivat n-tog neispunjavanja obaveze (*eng: A-n-th-asset-to-default credit derivative*) ima poziciju u obavezi svakog lica hipotetičke vrijednosti, osim za n-1 lica koja imaju najmanji iznos kapitalnih zahtjeva za specifični pozicijski rizik. Ako je iznos najveće moguće isplate po osnovu kreditnog događaja manji od iznosa kapitalnih zahtjeva utvrđenog na ovaj način, prilikom obračuna kapitalnih zahtjeva za specifični rizik kreditna institucija može da uzima iznos najveće moguće isplate.

(4) U slučaju kada kreditni derivat n-tog neispunjavanja obaveze ima eksterni rejting, prodavac (pružalac) zaštite izračunava kapitalni zahtjev za specifični pozicijski rizik korišćenjem eksternog rejtinga i primjenjuje odgovarajuće pondere rizika za sekjuritizaciju.

(5) Prilikom izračunavanja kapitalnih zahtjeva za pozicijski rizik, korisnik zaštite (eng. *protection buyer*), odnosno strana koja vrši transfer kreditnog rizika, primjenjuje hipotetički iznos ugovora o kreditnom derivatu, pri čemu pozicije imaju suprotan predznak u odnosu na predznak pozicije koju ima pružalac zaštite, uz izuzetak kreditnog zapisa koji nema kratku poziciju prema emitentu ovog zapisa. Kreditna institucija može da odluči da hipotetičku vrijednost ugovora zamijeni vrijednošću koja je jednaka hipotetičkoj vrijednosti uvećanoj za promjenu neto tržišne vrijednosti kreditnog derivata od datuma transakcije. Posmatrano iz perspektive pružaoca zaštite negativna promjena neto tržišne vrijednosti kreditnog derivata mora biti prikazana sa negativnim predznakom. Ako u određenom momentu postoji *call* opcija (instrument koji daje pravo kupovine) sa mogućnošću povećanja prinosa (eng. *step-up*), navedeni momenat se tretira dospijećem instrumenta zaštite.

(6) Kreditni derivati, shodno odredbama člana 445 stav 1 ili 4 ove odluke, uzimaju se u obzir samo prilikom izračunavanja kapitalnih zahtjeva za specifični pozicijski rizik, shodno odredbama člana 445 stav 5 ove odluke.

Hartije od vrijednosti prodate na osnovu repo ugovora ili pozajmljene hartije od vrijednosti

Član 440

Prenosilac hartija od vrijednosti ili zagarantovanih prava vezanih za hartije od vrijednosti prema repo ugovoru i pozajmljivač hartija od vrijednosti prilikom njihovog pozajmljivanja uključuju navedene hartije od vrijednosti u obračun kapitalnih zahtjeva za pozicijski rizik u skladu sa ovim odjeljkom, pod uslovom da su navedene hartije od vrijednosti pozicije iz knjige trgovanja.

Odsjek 2 – Dužnički instrumenti

Neto pozicije u dužničkim instrumentima

Član 441

Kreditna institucija je dužna da neto pozicije u svakom dužničkom instrumentu klasifikuje prema valuti u kojoj su denominovane, a kapitalni zahtjevi za opšti i specifični rizik se izračunavaju odvojeno u svakoj pojedinačnoj valuti.

Pododsjek 1 – Specifični pozicijski rizik

Limitiranje iznosa kapitalnih zahtjeva za neto poziciju dužničkih instrumenata

Član 442

Kreditna institucija može da definiše maksimalni iznos kapitalnih zahtjeva za specifični rizik neto pozicije u dužničkom instrumentu na nivo koji je jednak najvećem mogućem gubitku po osnovu rizika neispunjavanja obaveza (eng. *default-risk related loss*). Za kratke pozicije, taj limit (maksimalni iznos) se može da izračuna kao promjena vrijednosti koja bi nastala kada bi instrument ili, gdje je to moguće, odnosna izloženost postali bezrizični (eng. *default risk-free*).

Kapitalni zahtjev za dužničke instrumente koji nijesu predmet sekjuritizacije

Član 443

(1) Kreditna institucija je dužna da svoje neto pozicije u trgovačkoj knjizi koje nijesu pozicije sekjuritizacije (izračunate u skladu sa odredbama člana 431 ove odluke), prikazuje u odgovarajuće kategorije, u zavisnosti od njihovog emitenta ili dužnika, eksternih ili internih kreditnih procjena i preostalog roka dospijeća, a zatim da ih pomnoži odgovarajućim ponderima navedenim u pomenutoj tabeli. Prilikom utvrđivanja kapitalnih zahtjeva za specifični rizik, sve prethodno ponderisane pozicije se sabiraju, bez obzira na to da li se radi o dugim ili kratkim pozicijama.

(2) Za raspoređe neto pozicija iz trgovačke knjige iz stava 1 ovog člana koristi se sljedeća tabela:

Tabela 1

Kategorije	Kapitalni zahtjev za specifični pozicijski rizik
dužničke hartije od vrijednosti kojima bi u skladu sa standardizovanim pristupom za kreditni rizik bio dodijeljen ponder rizika 0 %	0%
dužničke hartije od vrijednosti kojima bi u skladu sa standardizovanim pristupom za kreditni rizik bio dodijeljen ponder rizika 20% ili 50% i druge kvalifikovane stavke iz stava 4 ovog člana	0,25% (ako je preostali rok do konačnog dospijeća najviše 6 mjeseci) 1,00% (ako je preostali rok do konačnog dospijeća od 6 do 24 mjeseca) 1,60% (ako je preostali rok do konačnog dospijeća više od 24 mjeseca)
dužničke hartije od vrijednosti kojima bi u skladu sa standardizovanim pristupom za kreditni rizik bio dodijeljen ponder rizika 100 %	8%
dužničke hartije od vrijednosti kojima bi u skladu sa standardizovanim pristupom za kreditni rizik bio dodijeljen ponder rizika 150 %	12%

(3) Kreditna institucija kojea primjenjuje IRB pristup na kategorije izloženosti kojima pripadaju emitenti dužničkih instrumenata, da bi zadovoljila kriterijume za primjenu pondera rizika po standardizovanom pristupu za izračunavanje kapitalnih zahtjeva za kreditni rizik iz stava 1 ovog člana, emitentu izloženosti će dodijeliti interni rejting sa vjerovatnoćom gubitka (PD – *probability of default*) koji je jednak ili manji od onog koji bi se dodijelio u skladu sa standardizovanim pristupom, prema odgovarajućem stepenu kreditnog kvaliteta.

(4) Kreditna institucija može da izračunava kapitalni zahtjev za specifični rizik za obveznice koje ispunjavajukriterijume za primjenu pondera 10%, u skladu sa odredbama člana 146 st. 6 i 7 ove odluke, u visini jedne polovine (1/2, odnosno 50%) kapitalnih zahtjeva za specifični rizik za drugu kategoriju iz tabele 1 iz stava 2 ovog člana (dužničke hartije od vrijednosti kojima bi u skladu sa standardizovanim pristupom za kreditni rizik bio dodijeljen ponder rizika 20% ili 50% i druge kvalifikovane stavke iz stava 5 ovog člana).

(5) Druge kvalifikovane stavke su:

1) duge i kratke pozicije aktive koje nemaju (nije dostupan) kreditnu procjenu (rejting) priznate eksterne institucije (ECAI) i za koje su isunjeni sljedeći uslovi:
   - kreditna institucija ih smatra dovoljno likvidnim;
   - stepen kvaliteta te investicije, prema procjeni kreditne institucije, jednak je ili veći od stepena kvaliteta aktive koja pripada kategoriji 2 iz tabele 1 iz stava 2 ovog člana; i
   - kotiraju se na bar jednoj priznatoj berzi;
2) duge i kratke pozicije aktive koje su emitovale kreditne institucije koje izračunavaju kapitalni zahtjev shodno odredbama ove odluke i koje se, prema procjeni kreditne institucije, smatraju dovoljno likvidnim i čiji je stepen kreditnog kvaliteta, prema procjeni kreditne institucije, jednak ili veći od stepena kvaliteta koji odgovara kategoriji 2 iz tabele 1 iz stava 2 ovog člana, hartije od vrijednosti koje su emitovale kreditne institucije za koje se smatra da imaju stepen kreditnog kvaliteta koji je jednak ili veći od stepena kvaliteta koji odgovara kategoriji 2, u skladu sa standardizovanim pristupom za kreditni rizik za izloženosti prema institucijama koji je propisan ovom odlukom, ekvivalentnom regulativom EU ili regulativom trećih zemalja koja je uporediva sa ovom odlukom.

(6) Kreditna institucija koje primjenjuje odredbe iz stava 5 tač. 1 ili 2 ovog člana dužne su da imaju dokumentovanu metodologiju za procjenjivanje da li aktiva zadovoljava kriterijume definisane ovim tačkama i da Centralnu banku obavještavaju o toj metodologiji.

Kapitalni zahtjev za instrumente sekjuritizacije

Član 444

(1) Za instrumente u knjizi trgovanja koji su pozicije sekjuritizacije, kreditna institucija je dužna da neto pozicije, koje su izračunate u skladu sa članom 431 stavom 1 ove odluke, ponderiše ponderom rizika od 8% koji bi kreditna institucija primijenila na poziciju iz svoje knjige pozicija kojima se ne trguje u skladu sa Glavom II odjeljak 5 odsjek 3 ovog dijela odluke.

(2) Pri određivanju ponderâ rizika za potrebe stava 1 ovog člana, procjene PD-a i LGD-a mogu se odrediti na osnovu procjena izvedenih iz internog modela za dodatni rizik statusa neispunjavanja obaveza i migracijski rizik (model IRC) pristupa IRB kreditne institucije kojoj je odobrena primjena internog modela za specifični rizik dužničkih instrumenata. Taj model se može koristiti samo uz odobrenje Centralne banke, a Centralna banka će izdati odobrenje ako procjene PD-a i LGD-a ispunjavaju kvalitativne zahtjeve za pristup IRB iz Glave II odjeljak 3 ovog dijela odluke.

(3) Za pozicije sekjuritizacije koje podliježu dodatnom ponderu rizika u skladu sa članom 267 stav 7 ove odluke primjenjuje se 8% ukupnog pondera rizika.

(4) Kreditna institucija sabira sve ponderisane pozicije koje proizilaze iz primjene st. 1, 2 i 3 ovog člana nezavisno od toga da li su duge ili kratke, kako bi izračunala svoje kapitalne zahtjeve za specifični rizik, uz izuzetak pozicija sekjuritizacije na koje se primjenjuje član 445 stav 5 ove odluke.

(5) Ako kreditna institucija koja je inicijator tradicionalne sekjuritizacije ne ispunjava uslove za prenos znatnog rizika iz člana 264 ove odluke, dužna je da prilikom obračuna kapitalnih zahtjeva uključi odnosne izloženosti sekjuritizacije kakve bi bile da te izloženosti nijesu bile sekuritizovane.

(6) Ako kreditna institucija koja je inicijator sintetičke sekjuritizacije ne ispunjava uslove za prenos znatnog rizika iz člana 265 ove odluke, dužna je da prilikom izračunavanja svojih kapitalnih zahtjeva uključuje odnosne izloženosti sekjuritizacije kakve bi bile da te izloženosti nijesu bile sekuritizovane, zanemarujući efekat sintetičke sekjuritizacije za potrebe kreditne zaštite.

Kapitalni zahtjev za korelacijski portfolio namijenjen trgovanju

Član 445

(1) Korelacijski portfolio namijenjen trgovanju sastoji se iz pozicija sekjuritizacije i kreditnih derivata n-tog neispunjavanja obaveza koji ispunjavajusve sljedeće kriterijume:

1) pozicije nijesu pozicije resekjuritizacije, opcije na tranše sekjuritizacije, kao ni drugi derivati na izloženosti sekjuritizacije koji ne obezbjeđuju proporcionalan udio u prihodima po osnovu tranši sekjuritizacije;
2) svi referentni instrumenti su:
   - instrumenti koji se odnose na jedno lice, uključujući kreditne derivate koji se odnose na jedno lice, za koje postoji likvidno dvosmjerno tržište;
   - indeksi kojima se uobičajeno trguje, a koji su bazirani na referentnim licima.

(2) Tržište se smatra dvosmjernim kada postoje nezavisne ponude za kupovinu i prodaju, tako da se cijena koja je povezana sa posljednjom prodajnom cijenom ili trenutnim kotacijama kupovnih i prodajnih cijena koje se mogu odrediti u toku jednog dana i čije se saldiranje, odnosno izmirenje transakcije po toj cijeni, može izvršiti u relativno kratkom vremenu, koji je u skladu sa načinom obavljanja trgovine na tom tržištu.

(3) U korelacijski portfolio namijenjen trgovanju ne uključuju se pozicije koje ispunjavajunajmanje jedan od sljedećih kriterijuma:

1) referentni instrument ima takve karakteristike da se može klasifikovati u kategoriju izloženosti prema „*retail*“-u ili u kategoriju izloženosti koje su obezbijeđene hipotekom na nepokretnostima u skladu sa standardizovanim pristupom za kreditni rizik knjige pozicija kojima se ne trguje;
2) potraživanja prema subjektima sa posebnom namjenom – tzv. SPE, obezbijeđena su direktno ili indirektno, pozicijom koja sama po sebi ne bi mogla da bude uključena u korelacijski portfolio namijenjen trgovanju, u skladu sa ovim stavom i stavom 1 ovog člana.

(4) Kreditna institucija može u korelacijski portfolio namijenjen trgovanju da uključi pozicije koje štite druge pozicije u tom portfoliju, ali koje nijesu pozicije sekjuritizacije, niti kreditni derivati n-tog neispunjavanja obaveza, ukoliko za te instrumente ili njihove referentne instrumente postoji likvidno dvosmjerno tržište, koje zadovoljava kriterijume definisane stavom 2 ovog člana.

(5) Prilikom izračunavanja kapitalnih zahtjeva za specifični pozicijski rizik po osnovu pozicija u korelacijskom portfoliju namijenjenom trgovanju, kreditna institucija je dužna da uzme veći od sljedeća dva iznosa:

1) ukupnog iznosa kapitalnih zahtjeva za specifični pozicijski rizik koji je utvrđen korišćenjem neto dugih pozicija u korelacijskom portfoliju namijenjenom trgovanju;

2) ukupnog iznosa kapitalnih zahtjeva za specifični pozicijski rizik koji je utvrđen korišćenjem neto kratkih pozicija u korelacijskom portfoliju namijenjenom trgovanju.

Pododsjek 2 – Opšti pozicijski rizik

Izračunavanje opšteg pozicijskog rizika korišćenjem metoda dospijeća

Član 446

(1) Prilikom izračunavanja kapitalnih zahtjeva za opšti pozicijski rizik kreditna institucija je dužna da sve pozicije ponderiše u zavisnosti od perioda dospijeća, u skladu sa odredbama stava 2 ovog člana. Potrebe za kapitalom se smanjuju ukoliko u okviru određene kolone dospijeća postoje ponderisane pozicije sa suprotnim predznakom, jer se duge i kratke ponderisane pozicije međusobno netiraju. Umanjenje potreba za kapitalom moguće je vršiti i kada ponderisane pozicije sa suprotnim predznakom (duge i kratke pozicije) pripadaju različitim kolonama dospijeća, pri čemu iznos umanjenja zavisi od toga da li dvije pozicije koje se međusobno netiraju pripadaju istoj zoni ili ne, kao i od same zone u kojoj se vrši netiranje.

(2) Kreditna institucija je dužna da sve neto pozicije rasporedi u odgovarajuće kolone dospijeća (kolone 2 ili 3 iz sljedeće tabele):

Tabela 2

zona	kolona dospijeća		ponderi (u %)	pretpostavljena promjena kamatne stope (u %)
	kuponska (kamatna) stopa 3% ili više	kuponska (kamatna) stopa manja od 3%		
jedan	0 ≤ 1 mjesec	0 ≤ 1 mjesec	0,00	—
	> 1 ≤ 3 mjeseca	> 1 ≤ 3 mjeseca	0,20	1,00
	> 3 ≤ 6 mjeseci	> 3 ≤ 6 mjeseci	0,40	1,00
	> 6 ≤ 12 mjeseci	> 6 ≤ 12 mjeseci	0,70	1,00
dva	> 1 ≤ 2 godine	> 1,0 ≤ 1,9 godina	1,25	0,90
	> 2 ≤ 3 godine	> 1,9 ≤ 2,8 godina	1,75	0,80
	> 3 ≤ 4 godine	> 2,8 ≤ 3,6 godina	2,25	0,75
tri	> 4 ≤ 5 godina	> 3,6 ≤ 4,3 godine	2,75	0,75
	> 5 ≤ 7 godina	> 4,3 ≤ 5,7 godina	3,25	0,70
	> 7 ≤ 10 godina	> 5,7 ≤ 7,3 godine	3,75	0,65
	> 10 ≤ 15 godina	> 7,3 ≤ 9,3 godine	4,50	0,60
	> 15 ≤ 20 godina	> 9,3 ≤ 10,6 godina	5,25	0,60
	> 20 godina	> 10,6 ≤ 12,0 godina	6,00	0,60
		> 12,0 ≤ 20,0 godina	8,00	0,60
		> 20 godina	12,50	0,60

(3) Raspoređivanje po kolonama vrši se na osnovu preostalog roka dospijeća za instrumente sa fiksnom kamatnom stopom, odnosno prema roku preostalom do sljedećeg određivanja kamatne stope (prije konačnog dospijeća) za instrumente sa varijabilnom kamatnom stopom. Kreditna institucija je dužna da napravi razliku između dužničkih instrumenata čija je kuponska kamatna stopa 3% ili više i između dužničkih instrumenata čija je kuponska kamatna stopa niža od 3%, i da ih, u skladu sa tim, raspoređuje u kolone 2 ili 3 tabele 2 iz stava 2 ovog člana. Tako raspoređene neto pozicije ponderišu se odgovarajućim ponderima iz kolone 4 tabele 2 iz stava 2 ovog člana.

(4) Kreditna institucija je dužna da u svakoj koloni dospijeća sabere ponderisane duge pozicije i sabere ponderisane kratke pozicije. Iznos zbira ponderisanih dugih pozicija koji je usklađen sa zbirom ponderisanih kratkih pozicija u svakoj koloni dospijeća smatra se usklađenom ponderisanom pozicijom u toj koloni dospijeća, dok se preostala duga ili kratka pozicija smatra neusklađenom ponderisanom pozicijom za tu kolonu dospijeća. Zatim se izračunava zbir usklađenih ponderisanih pozicija za svaku kolonu.

(5) Kreditna institucija je dužna da izračuna ukupan iznos neusklađenih ponderisanih dugih pozicija u svakoj koloni dospijeća u okviru svake zone prikazane u tabeli 2 iz stava 2 ovog člana, kako bi bila u mogućnosti da izračuna iznos neusklađene ponderisane duge pozicije za svaku zonu. Na isti način, kreditna institucija je dužna da izračuna zbir neusklađenih ponderisanih kratkih pozicija u svakoj koloni dospijeća u okviru svake zone kako bi izračunala iznos

neusklađene ponderisane kratke pozicije za svaku zonu. Dio neusklađene ponderisane duge pozicije u jednoj zoni koji je usklađen sa neusklađenom ponderisanom kratkom pozicijom u toj istoj zoni predstavlja usklađenu ponderisanu poziciju te zone. Preostali dio neusklađene ponderisane duge ili kratke pozicije za određenu zonu koji se ne može dalje usklađivati u okviru te zone predstavlja neusklađenu ponderisanu poziciju za tu zonu.

(6) Iznos neusklađene ponderisane duge ili kratke pozicije u zoni jedan koji je usklađen sa iznosom neusklađene ponderisane kratke ili duge pozicije u zoni dva predstavlja usklađenu ponderisanu poziciju između zone jedan i dva. Na isti način se vrši usklađivanje između preostalog iznosa neusklađene ponderisane duge ili kratke pozicije u zoni dva i neusklađene ponderisane pozicije u zoni tri, kako bi se izračunala usklađena ponderisana pozicija između zone dva i zone tri.

(7) Kreditna institucija može da promijeni redosled usklađivanja između zona, definisan stavom 5 ovog člana, tako da može da izračunava prvo usklađene ponderisane pozicije između zona dva i tri, a nakon toga da izračunava usklađene ponderisane pozicije između zona jedan i dva.

(8) Preostali iznos neusklađene ponderisane pozicije u zoni jedan usklađuje se sa preostalim iznosom neusklađene pozicije u zoni tri (koji je ostao neusaglašen nakon prethodnog usaglašavanja između te zone i zone dva), kako bi se utvrdio iznos usklađene ponderisane pozicije između zona jedan i tri.

(9) Preostale pozicije, nakon usklađivanja na način definisan odredbama st. 6, 7 i 8 ovog člana, se sabiraju.

(10) Kapitalni zahtjev za opšti pozicijski rizik izračunava se kao zbir sljedećih stavki:
1) 10% zbira usklađenih ponderisanih pozicija u svim kolonama dospijeća;
2) 40% iznosa usklađene ponderisane pozicije u zoni jedan;
3) 30% iznosa usklađene ponderisane pozicije u zoni dva;
4) 30% iznosa usklađene ponderisane pozicije u zoni tri;
5) 40% iznosa usklađene ponderisane pozicije između zona jedan i dva i zona dva i tri;
6) 150% iznosa usklađene ponderisane pozicije između zona jedan i tri;
7) 100% iznosa preostalih neusklađenih ponderisanih pozicija.

(11) Prilikom izračunavanja kapitalnih zahtjeva za opšti pozicijski rizik korišćenjem metode dospijeća, pored dužničkih instrumenata, uzimaju se u obzir i sljedeći derivati na valute (eng. *FX derivatives*) koji su osim deviznom riziku izloženi i riziku kamatne stope:
1) valutni (fx) forvardi;
2) valutni (fx) svopovi; i
3) kreditni svopovi kamatnih stopa.

Izračunavanje opšteg rizika korišćenjem metoda trajanja

Član 447

(1) Prilikom izračunavanja kapitalnih zahtjeva za opšti rizik dužničkih instrumenata kreditna institucije može, umjesto metode definisane odredbama člana 446 ove odluke, da koristi metod trajanja, ako ga dosljedno primjenjuje.

(2) Kreditna institucija koja primjenjuje metod trajanja iz stava 1 ovog člana, dužna je da za dužnički instrument sa fiksnom kamatnom stopom uzme njegovu tržišnu vrijednost i da izračuna prinos do dospijeća (eng. *yield to maturity*), koji predstavlja pretpostavljenu diskontnu stopu tog instrumenta. Za dužničke instrumente sa varijabilnom kamatnom stopom, kreditna institucija će izračunavati njihove prinose do dospijeća na osnovu tržišnih vrijednosti tih instrumenata, uz pretpostavku da glavnica dospijeva na datum narednog određivanja (promjene) kamatne stope.

(3) Modifikovano trajanje predstavlja prvi izvod (deltu) vrijednosti opcije podijeljene njenom trenutnom cijenom. Primjena modifikovanog trajanja obezbjeđuje konzervativnu procjenu stvarnog gubitka koji bi kreditna institucija ostvarila u slučaju da dođe do rasta kamatnih stopa. Uskladu sa tim, modifikovano trajanje (MD) precjenjuje potencijalne gubitke u slučaju rasta kamatnih stopa, a potcjenjuje potencijalne dobiti u slučaju pada kamatnih stopa. Kriva cijena-prinos je konveksna funkcija (sa pozitivnom gamom za duge pozicije (kada kreditna institucija dobija novčana sredstva od emitenta) i konkavna funkcija (negativna gama) za kratku poziciju. Delta procjena u promjeni vrijednosti obveznice je preciznija kada dolazi do malih promjena kamatnih stopa, dok je manje precizna u slučaju velikih oscilacija.

(4) Kreditna institucija je dužna da za svaki dužnički instrument izračunava modifikovano trajanje korišćenjem sljedeće formule:

$$modifikovano\ trajanje = \frac{D}{1+R}$$

gdje D predstavlja trajanje izračunato korišćenjem sljedeće formule:

$$D = \frac{\sum_{t=1}^{M} \frac{t \cdot C_t}{1+R^{\ t}}}{\sum_{t=1}^{M} \frac{C_t}{1+R^{\ t}}}$$

pri čemu je:

R = prinos do dospijeća;

C_t = gotovinsko plaćanje u vremenu *t*;

M = ukupno dospijeće.

(5) Koncept modifikovanog trajanja važi samo za one instrumente kod kojih nema rizika prijevremene otplate. Kada druga ugovorna strana ima mogućnost da plati obavezu po osnovu emitovanog dužničkog instrumenta prije isteka perioda dospijeća tog instrumenta (duga pozicija) ili kada druga ugovorna strana ima mogućnost da traži da kreditna instituciija prijevremeno vrati dug po osnovu emitovanog instrumenta (kratka pozicija), neophodne su korekcije modifikovamog trajanja (eng. *corrected modified duration – CMD),* kako bi se ovaj rizik obuhvatio.

(6) Korekcija modifikovanog trajanja (CMD) sa ciljem da obuhvati rizik prijevremene otplate instrumenta za posljedicu ima manje kapitalne zahtjeve u odnosu na kapitalne zahtjeve utvrđene u skladu sa standardizovanim pristupom kada se ne bi uzela u obzir opcija prijevremene otplate jer se trajanje dužničkog instrumenta sa ugrađenom opcijom (eng. *embedded optionality*) smanjuje u odnosu na standardni instrument (eng. *vanila instrument*) i zbog toga je:

CMD (corrected modified duration) < MD (modified duration).

(7) Manji kapitalni zahtjevi iz stava 6 ovog člana posljedica su činjenice da će stvarno dospijeće obveznice gotovo izvjesno biti jednako prvom datumu kada se obveznica može pozvati na naplatu. Svi instrumenti koji podliježu riziku prijevremene otplate, pretežno dužnički instrumenti, razlikuju se u odnosu na standardne instrumente jer njihovo dospijeće nije više fiksno, nego varijabilno. Neizvjesnost dospijeća instrumenta postoji zbog ugrađene opcije koja daje pravo da se referentna obaveza prije roka dospijeća zatvori.

(8) U cilju utvrđivanja kapitalnih zahtjeva za instrumente koji imaju ugrađenu opciju prijevremene otplate, a koji se zbog toga smatraju hibridnim instrumentima, neophodno je izvršiti njihovo raščlanjivanje na dva dijela i to:

1) standardnu obveznicu; i
2) kamatnu opciju.

(9) Vrijednost instrumenta je jednaka vrijednosti standardne (vanila) obveznice, uvećane ili umanjene (u zavisnosti od toga da li je kreditna institucija kupila ili prodala opciju) za vrijednost ugrađene opcije, tako da korigovano modifikovano trajanje – CMD predstavlja razliku između modifikovanog trajanja (MD) standardnog instrumenta (obveznice) i prvog izvoda promjene vrijednosti opcije usljed promjene referentne vrijednosti (što je ekvivalentno delti) opcije koja je ugrađena, prilagođena trenutnom cijenom obveznice.

(10) Kako ugrađena opcija za posljedicu proizvodi negativnu ili pozitivnu gamu ona se mora uzeti u obzir i tretirati kao faktor, zatim prilagoditi cijenom obveznice i promjenom vrijednosti kamatne stope, podijeljenom sa 2. Obračun gama uticaja vrši se u skladu sa odredbama čl. 434, 435 i 436 ove odluke.

(11) Pored navedenih prilagođavanja neophodno je uzeti u obzir dodatni faktor koji će odražavati sve značajne transakcione troškove koji nastaju zbog prijevremenog plaćanja koji *callable* obveznica može da zahtijeva, kao i faktore ponašanja, koji odražavaju činjenicu da neki kupci opcije mogu da odluče da ne iskoriste pravo prijevremene naplate iako bi u tom slučaju ostvarili dobit. Ova dodatna korekcija bi trebalo da ili bude uključena prilikom računanja delta/gama ili, da se tretira kao poseban faktor.

(12) Utvrđivanje dodatnog faktora zasnovano je na istorijskim podacima baziranim na iskustvu ili korišćenjem podataka iz eksternih izvora. Podaci o faktoru ponašanja mogu se prikupiti na osnovu procjene ostalih elemenata bilansa stanja koji su izloženi riziku prijevremene otplate, kao što su podaci o „*retail*“ klijentima iz knjige pozicija kojima se ne trguje. Dodatni faktor, koji se sastoji iz transakcionih troškova i faktora ponašanja ima za zadatak da obezbijedi da korigovano modifikovano trajanje konzervativno odražava dospijeće *callable* obveznice, tako da nikada neće dovesti do manjeg CMD u odnosu na to da nije uključen u obračun.

(13) Izračunavanje korigovanog modifikovanog trajanja se vrši primjenom sljedeće formule:

$$CMD = MD \times \varphi \times \omega;$$

pri čemu je:

MD = modifikovano trajanje;

φ = $\frac{B}{P}$

ω = $1 + \Delta + \frac{1}{2}\gamma\partial B + \psi$

P = cijena obveznice sa ugrađenom opcijom;

B = teorijska cijena vanila obveznice;

Δ = delta ugrađene opcije;

γ = gama ugrađene opcije;

∂B = promjena vrijednosti referentnog instrumenta;

ψ = dodatni faktor (koji odgovara kretanju interne stope prinosa za 100pp), koji će iznositi nula ako je već uključen u obračun gama i delta.

(14) Kreditna institucije može da izračunava korigovano modifikovano trajanje (CMD) tako što će da izvrše reprocjenu vrijednosti instrumenta nakon sagledavanja uticaja pomjeranja interne stope prinosa (IRR) za 100pp. U tom slučaju nijesu potrebne gama korekcije jer je instrument u potpunosti reprocijenjen i nijesu primijenjene delta aproksimacije. Dodatno, kreditna institucija može direktno da uključi dodatne korekcije ili da ih tretira kao dodatni faktor (ψ).

(15) U slučaju iz stava 14 ovog člana primijenjuje se sljedeća formula:

$$CMD = \frac{P_{-\Delta t} - P_{+\Delta r}}{2 \times P_0 \times \Delta r} + \psi;$$

gdje je:

P_0 = trenutna tržišna cijena proizvoda;

$P_{\mp\Delta r}$ = teorijska cijena proizvoda nakon negativnih i pozitivnih šokova kamatne stope koja je jednaka Δr;

Δr = hipotetička promjena kamatne stope od 50 pp;

ψ = transakcioni troškovi i varijabla ponašanja koji su konzistentni sa kretanjima interne stope prinosa (IRR) za 100pp. Vrijednost ovog dodatnog faktora biće jednaka nuli ako je već uključen u obračun teorijske cijene proizvoda nakon obračuna negativnih i pozitivnih kamatnih šokova.

(16) Kreditna institucija je dužna da na osnovu utvrđenog modifikovanog trajanja svaki dužnički instrument rasporedi u odgovarajuću zonu u sljedećoj tabeli:

Tabela 3

zona	modifikovano trajanje (u godinama)	pretpostavljena promjena kamatne stope (u %)
jedan	> 0 ≤ 1,0	1,00
dva	> 1,0 ≤ 3,6	0,85
tri	> 3,6	0,70

(17) Kreditna institucija je dužna da za svaki instrument izračuna poziciju ponderisanu trajanjem koja predstavlja proizvod njegove tržišne vrijednosti, odgovarajućeg modifikovanog trajanja i pretpostavljene promjene kamatne stope za instrumente koji imaju modifikovano trajanje u skladu tabelom 3 iz stava 16 ovog člana.

(18) Kreditna institucija je dužna da za svaku zonu izračuna duge i kratke pozicije ponderisane trajanjem. Iznos duge pozicije ponderisane trajanjem u jednoj zoni koji je usklađen sa iznosom kratke pozicije ponderisane trajanjem u toj istoj zoni smatra se usklađenom pozicijom ponderisanom trajanjem te zone.

(19) Za svaku zonu kreditna institucija je dužna da izračuna iznos neusklađene pozicije ponderisane trajanjem, nakon čega se primjenjuju odredbe člana 446 st. 5 do 8 ove odluke, koje se odnose na tretman neusklađenih ponderisanih pozicija između zona.

(20) Kapitalni zahtjev opšti rizik dužničkih instrumenata izračunava se kao zbir sljedećih stavki:
1) 2% iznosa usklađene pozicije ponderisane trajanjem za svaku zonu;
2) 40% iznosa usklađene pozicije ponderisane trajanjem između zona jedan i dva i zona dva i tri;
3) 150% iznosa usklađene pozicije ponderisane trajanjem između zona jedan i tri;
4) 100% iznosa preostalih neusklađenih pozicija ponderisanih trajanjem.

Odsjek 3 – Vlasnički instrumenti

Neto pozicije u vlasničkim instrumentima

Član 448

(1) Kreditna institucija je dužna da, u skladu sa odredbama člana 431 ove odluke, posebno sabere sve neto duge i neto kratke pozicije. Zbir apsolutnih vrijednosti neto dugih i neto kratkih pozicija predstavlja ukupnu bruto poziciju kreditne institucije.

(2) Kreditna institucija je dužna da izračunava, posebno za svako tržište, razliku između zbira neto dugih i neto kratkih pozicija. Zbir apsolutnih vrijednosti ovih razlika (neto dugih i neto kratkih pozicija) predstavlja ukupnu neto poziciju kreditne institucije.

(3) Definicija tržišta za potrebe izračuna neto pozicije u vlasničkim instrumentima, u skladu sa stav 2 ovog člana podrazumijeva:

1) za Crnu Goru, sve vlasničke instrumente koji se kotiraju na berzi;
2) za države članice EU koje su članice euro zone, sve vlasničke instrumenti koji se kotiraju na berzama zemalja članica EU koje koriste EUR kao nacionalnu valutu;
3) za države članice EU koje nijesu dio euro zone i treće zemlje, sve vlasničke instrumente koji se kotiraju na berzama registrovanim u tim zemljama.

Specifični rizik vlasničkih instrumenata

Član 449

Kapitalni zahtjev za specifični rizik vlasničkih instrumenata izračunava se tako što se ukupna bruto pozicija kreditne institucije pomnoži ponderom 8%.

Opšti rizik vlasničkih instrumenata

Član 450

Kapitalni zahtjev za opšti rizik vlasničkih instrumenata izračunava se tako što se ukupna neto pozicija kreditne institucije pomnoži ponderom 8%.

Berzanski indeksi

Član 451

(1) Fjučersi koji se odnose na berzanske indekse, ekvivalenti opcija u fjučersima na berzanske indekse i opcija u berzanskim indeksima ponderisani delta koeficijentom, koji imaju zajednički naziv „fjučersi na berzanske indekse“, mogu se raščlaniti na pozicije u vlasničkim instrumentima koji su sastavni dio ovih indeksa. Navedene pozicije se mogu tretirati kao referentne pozicije u vlasničkim instrumentima i mogu se netirati sa suprotnim pozicijama u tim istim referentnim vlasničkim instrumentima. Kreditna institucija koje na ovaj način tretira pozicije dužna je da o tome obavijesti Centralnu banku.

(2) Ako se fjučers na berzanski indeks ne može raščlaniti na svoje referentne pozicije, tretira se na isti način kao da je riječ o pojedinačnom vlasničkom instrumentu.

(3) Specifični rizik po osnovu pojedinačnog vlasničkog instrumenta iz stava 2 ovog člana se može zanemariti ako se fjučers na berzanski indeks kotira na berzi i predstavlja relevantni i adekvatno diversifikovani indeks.

(4) Adekvatno diversifikovani indeks, za potrebe stava 3 ovog člana, jes onaj indeks koji zadovoljava sve sljedeće kriterijume:

1) indeks sadrži najmanje 20 vlasničkih instrumenata;
2) nijedan pojedinačni subjekat koji je obuhvaćen indeksom ne čini više od 25% ukupnog indeksa;
3) 10% najvećih vlasničkih instrumenata (zaokruživanjem broja vlasničkih instrumenata na sljedeći veći prirodni broj) čini manje od 60% ukupnog indeksa;
4) indeks mora da obuhvati vlasničke instrumente iz najmanje četiri od sljedećih grana proizvodnje i usluga sa crnogorskog tržišta:
   - nafta i plin;
   - osnovni materijali;
   - industrijska roba;
   - roba široke potrošnje;
   - zdravstvena zaštita;
   - potrošačke usluge;
   - telekomunikacije;
   - komunalne usluge;
   - finansije; i
   - tehnologija.

Odsjek 4 – Pokroviteljstvo (Underwriting)

Umanjenje neto pozicija

Član 452

(1) Kreditna institucija koja vrši usluge pokroviteljstva emisije dužničkih i vlasničkih instrumenata, prilikom izračunavanja kapitalnih zahtjeva može da koristi sljedeću proceduru. Kao prvo, kreditna institucija izračunava svoje neto pozicije nakon umanjenja (isključivanja) pozicija po osnovu pokroviteljstva koje su upisane ili prenijete (eng. *sub-underwritten*) trećoj strani po osnovu formalnih ugovora. Nakon toga, kako bi se izračunao kapitalni zahtjev korišćenjem umanjenih pozicija pokroviteljstva, neto pozicije se umanjuju odgovarajućim faktorom umanjenja iz sljedeće tabele:

Tabela 4

radni dan 0:	100%
radni dan 1:	90%
radni dani 2 i 3:	75%
radni dan 4:	50%
radni dan 5:	25%
nakon radnog dana 5:	0%

(2) Radni dan 0 predstavlja radni dan kada se kreditna institucija bezuslovno obavezala da prihvata ugovorenu količinu hartija od vrijednosti po unaprijed definisanoj cijeni.

(3) Kreditna institucija je dužna da obavijesti Centralnu banku o načinu na koji primjenjuje metod umanjenja iz stava 1 ovog člana.

Odsjek 5 – Kapitalni zahtjev za specifični rizik za pozicije zaštićene kreditnim derivatima

Smanjenje po osnovu zaštite (hedžinga) korišćenjem kreditnih derivata

Član 453

(1) Smanjenje iznosa izloženosti zaštitom korišćenjem kreditnih derivata vrši se u skladu sa odredbama st. od 2 do 6 ovog člana.

(2) Kreditna institucija je dužna da pozicije u kreditnim derivatima tretira kao jednu stranu (pozicije sa određenim predznakom), dok zaštićene pozicije koje imaju istu nominalnu, ili, gdje je to moguće, hipotetičku vrijednost tretira kao drugu stranu (odnosno njihove suprotne pozicije).

(3) Potpuno umanjenje (eng. *allowance*) postoji kada se vrijednosti ove dvije strane kreću u suprotnom smjeru, u približno istom iznosu i to u sljedećim situacijama:

1) dvije strane se sastoje od identičnih instrumenata;
2) duga pozicija u novčanim sredstvima zaštićena je svopom ukupnog prinosa, ili obrnuto, i postoji potpuna usklađenost između odnosne obaveze i referentne izloženosti (npr. pozicije u novčanim sredstvima), pri čemu dospijeće samog svopa može da se razlikuje od dospijeća referentne izloženosti.

(4) U slučaju iz stava 3 ovog člana, ni za jednu stranu pozicije se ne utvrđuje kapitalni zahtjev za specifični rizik.

(5) Umanjenje od 80% primjenljivaće se kada se vrijednosti dvije strane uvijek kreću u suprotnom smjeru i kada postoji potpuna usklađenost u odnosnoj obavezi, datumu dospijeća te obaveze i kreditnog derivata i valuti referentne izloženosti. Dodatno, ključne karakteristike ugovora o kreditnom derivatu neće uticati na to da se kretanja cijena samog kreditnog derivata značajno razlikuju od kretanja cijena te pozicije. Do nivoa u kojem transakcija prenosi rizik, na stranu transakcije koja ima veći kapitalni zahtjev za specifični rizik primjenjuje se ponder umanjenja od 80% na kapitalni zahtjev, dok za drugu stranu transakcije kapitalni zahtjev za specifični rizik iznosi nula.

(6) Djelimično umanjenje, izuzimajući situacije iz st. 3, 4 i 5 ovog člana, primjenjuje se u sljedećim situacijama:

1) pozicija zadovoljava kriterijume iz stava 3 tačka 2 ovog člana, ali postoji neusklađenost između odnosne obaveze i referentne izloženosti. Međutim, pozicija zadovoljava sljedeće uslove:
   - odnosna obaveza je u jednakom položaju ili ima podređen položaj u odnosu na referentnu obavezu;

- odnosna obaveza i referentna obaveza imaju istog dužnika i imaju pravno izvršivu klauzulu o statusu neispunjavanja obaveza iz različitih kategorija proizvoda ili o ubrzavanju postupka;

2) pozicija zadovoljava kriterijume definisane u stavu 3 tačka 1 ili u stavu 5 ovog člana, ali postoji valutna i ročna neusklađenost između kreditne zaštite i referentnog instrumenta . Navedena valutna neusklađenost treba da bude uključena prilikom izračunavanja kapitalnih zahtjeva za devizni rizik; i
3) pozicija zadovoljava kriterijume iz stava 5 ovog člana, ali postoji neusklađenost između pozicije u novčanim sredstvima i kreditnog derivata. Međutim, referentni instrument (aktiva) je uključen u (isporučive) obaveze u dokumentaciju o kreditnom derivatu.

(7) Kreditna institucija koja se odlučila za dodjeljivanje djelimičnih umanjenja, umjesto dodavanja kapitalnih zahtjeva za specifični rizik za svaku stranu transakcije, koristiće samo veći od ova dva iznosa kapitalnih zahtjeva.

(8) U svim situacijama koje ne ispunjavajukriterijume st. 3 do 6 ovog člana, kapitalni zahtjev za specifični rizik izračunava se posebno za obje strane pozicije.

Smanjenje po osnovu zaštite (hedžinga) korišćenjem kreditnih derivata prvog i n-tog neispunjavanja obaveza

Član 454

Na kreditne derivate prvog i n-tog neispunjavanja obaveza, primjenjuje se umanjenje utvrženo odredbama člana 453 ove odluke, na sljedeći način:

1) kreditna institucija koja koristi kreditnu zaštitu za određeni broj odnosnih subjekata koji čine osnovu kreditnog derivata, koji sadrži uslov da se u slučaju prvog neispunjavanja obaveza (eng. *first default*) vrši plaćanje, kada se i ugovor odmah smatra raskinutim, može da netira (eng. *offset*) specifični rizik za taj odnosni subjekat do nivoa koji je jednak najnižem iznosu kapitalnih zahtjeva za specifični rizik među tim referentnim odnosnim subjektima, u skladu sa tabelom 1 iz člana 443 ove odluke;
2) kada se među izloženostima kod n-tog neispunjavanja obaveza vrši plaćanje po osnovu kreditne zaštite, nosilac zaštite može da vrši netiranje specifičnog rizika ako se zaštita takođe odnosi na neispunjenje obaveza statusa 1 do n-1 ili kada su se n-1 statusi neispunjavanja obaveza već dogodili. U ovim slučajevima, metodologija utvrđena tačkom 1 ovog člana koja se odnosi na kreditne derivate prvog neispunjavanja obaveza primjenljivaće se uz određene korekcije za proizvode n-tog neispunjavanja obaveza.

Odsjek 6 – Kapitalni zahtjev za CIU

Kapitalni zahtjev za CIU

Član 455

(1) Kapitalni zahtjev za pozicijski rizik, koji obuhvata opšti i specifični rizik za pozicije u CIU, izračunava se tako što se na iznos izloženosti primijeni ponder 32%.

(2) Kapitalni zahtjev za pozicijski rizik koji uključuje specifični i opšti rizik i devizni rizik za pozicije u CIU iznosi 40% iznosa izloženosti, osim u slučajevim iz člana 460 ovog zakona, kao i kod modifikovanog tretmana zlata definisanog odredbama čl. 459 stav 7 i 474 stav 2 tačka 2 ove odluke.

(3)Netiranje između referentnih investicija u CIU i drugih pozicija kreditne institucije nije dozvoljeno, osim u slučajevima iz člana 457 ove odluke.

Opšti kriterijumi za CIU

Član 456

Na pozicije u CIU primjenjuje se pristup iz člana 457 ove odluke, ako su ispunjeni sljedeći uslovi:

1) prospekt ili odgovarajuća dokumentacija u vezi sa CIU uključuje sljedeće:
   - kategorije aktive u kojoj CIU ima odobrenje da ulaže;
   - limite ulaganja i metodologiju obračuna tih limita, ako CIU primjenjuje ograničenja investiranja;
   - maksimalni iznos leveridža, ako je leveridž dozvoljen;
   - politike ograničavanja rizika druge ugovorne strane koji proizilazi iz OTC finansijskih derivatnih transakcija ili repo transakcija ili transakcija pozajmljivanja hartija od vrijednosti, ako je dozvoljeno zaključivanje ovih transakcija;
2) CIU sačinjava polugodišnje i godišnje izvještaje o svom poslovanju, kako bi se omogućila procjena aktive i pasive, prihoda i aktivnosti poslovanja CIU za izvještajni period;
3) udjeli ili investicione jedinice CIU mogu se na dnevnoj osnovi na zahtjev vlasnika investicionih jedinica unovčiti iz imovine CIU;
4) ulaganja CIU su odvojena od imovine društva za upravljanje CIU;
5) kreditna institucija vrši adekvatnu procjenu rizika CIU;

6) CIU-om upravljaju lica koja podliježu superviziji u skladu sa propisima Crne Gore, zemalja članica EU u kojima je sjedište CIU ili trećih zemalja koje koriste regulatorne i supervizorske principe koji su ekvivalentni propisima EU.

Posebni metodi za CIU

Član 457

(1) Ako je kreditna institucija upoznata sa referentnim ulaganjima CIU na dnevnoj osnovi, ta ulaganja može da posmatra kao svoje pozicije u tim referentnim instrumentima za potrebe izračunavanja kapitalnih zahtjeva za pozicijski rizik, koji uključuje specifični i opšti rizik. U skladu sa ovim pristupom, pozicije u CIU tretiraju se kao pozicije u ulaganjima CIU. Netiranje između pozicija u ulaganjima CIU i drugih pozicija kreditne institucije je dozvoljeno ako kreditna institucija posjeduje dovoljan broj udjela ili investicionih jedinica koji joj omogućavaju otkup u zamjenu za ta ulaganja.

(2) Kreditna institucija može da izračunava kapitalni zahtjev za pozicijski rizik (koji obuhvata specifični i opšti rizik), za pozicije u CIU korišćenjem pretpostavljenih (hipotetičkih) pozicija koje su neophodne da bi odražavala strukturu i ponašanje eksternog indeksa ili fiksne korpe vlasničkih ili dužničkih hartija od vrijednosti iz tačke 1 ovog stava, ako su ispunjeni sljedeći uslovi:

1) cilj politike ulaganja (prospekta investiranja) u CIU je da se replicira (oponaša) struktura i ponašanje eksternog indeksa ili fiksne korpe vlasničkih ili dužničkih hartija od vrijednosti; i
2) minimalni koeficijent korelacije između dnevnih prinosa na investicione jedinice CIU i indeksa ili korpe vlasničkih ili dužničkih hartija od vrijednosti iznosi 0,9 tokom minimalnog perioda od šest mjeseci.

(3) Ako kreditna institucija ne raspolaže informacijama u vezi sa referentnim ulaganjima CIU na dnevnom nivou, može da izračunava kapitalni zahtjev za pozicijski rizik (koji obuhvata opšti i specifični rizik), ako su ispunjeni sljedeći uslovi:

1) pretpostavlja se da CIU, u skladu sa svojom politikom ulaganja prvo ulaže, do najvećeg dozvoljenog nivoa, u kategorije aktive koje iziskuju najveće kapitalne zahtjeve za specifični rizik i opšti rizik, posebno, i onda nastavlja da ulaže u kategorije aktive koje iziskuju, opadajućim redosljedom, potrebe za kapitalom, dok ne dostigne najveći mogući limit ulaganja. Pozicija u CIU tretira se kao direktno ulaganje u pretpostavljenu poziciju;
2) kreditna institucija uzima u obzir najveću indirektnu izloženost, koju može da dostigne zauzimanjem leveridž pozicije preko CIU kada izračunava kapitalni zahtjev za specifični i opšti rizik, posebno, proporcionalnim povećavanjem pozicije u CIU do iznosa maksimalne izloženosti prema referentnim investicionim stavkama, u skladu sa politikom ulaganja; i
3) ako je iznos kapitalnih zahtjeva za specifični i opšti rizik, izračunat u skladu sa odredbama ovog stava, veći od dozvoljenog iznosa kapitalnih zahtjeva definisanog članom 455 stav 1 ove odluke, kreditna institucija je dužna da iznos kapitalnih zahtjeva limitira na taj dozvoljeni nivo.

(4) Kreditna institucija može, prilikom izračunavanja i izvještavanja o kapitalnim zahtjevima za pozicijski rizik za pozicije u CIU, koje ispunjavajukriterijume iz st. 1 do 4 ovog člana, u skladu sa metodima definisanim ovim odjeljkom, da se oslone na sljedeća treća lica:

1) depozitara CIU, pod uslovom da CIU ulaže isključivo u hartije od vrijednosti i deponuje sve hartije od vrijednosti kod tog depozitara;
2) za ostale CIU, društva za upravljanje CIU-om, pod uslovom da društvo za upravljanje CIU-om zadovoljava kriterijume iz člana 149 stav 3 tačka 1 ove odluke.

(5) Eksterni revizor je dužan da potvrdi tačnost obračuna koja su utvrdila treća lica iz stava 4 ovog člana.

ODJELJAK 3 – Kapitalni zahtjev za devizni rizik

Minimalni zahtjevi i ponderisanje deviznog rizika

Član 458

(1) Kreditna institucija je dužna da izračunava kapitalni zahtjev za devizni rizik ako zbir njene ukupne neto devizne pozicije i njene neto pozicije u zlatu, izračunat u skladu sa odredbama člana 459 ove odluke, uključujući sve devizne pozicije i pozicije u zlatu za koje se izračunava kapitalni zahtjev korišćenjem internog modela, prelazi 2% regulatornog kapitala kreditne institucije.

(2) Kapitalni zahtjev za devizni rizik izračunava se tako što se zbir ukupne neto devizne pozicije kreditne institucije i njene neto pozicije u zlatu, konvertovanih u EUR valuti po važećem spot deviznom kursu, pomnoži ponderom 8%.

Izračunavanje ukupne neto devizne pozicije

Član 459

(1) Neto otvorena pozicija kreditne institucije u svakoj valuti (uključujući EUR valutu) i pozicija u zlatu izračunava se kao zbir sljedećih elemenata (sa pozitivnim ili negativnim predznakom):

1) neto spot pozicije (npr. sve stavke aktive umanjene za sve stavke obaveza, uključujući obračunate kamate u odgovarajućoj valuti ili, za zlato, neto spot pozicija u zlatu);
2) neto forvard pozicije, koja predstavlja sve iznose koji će biti primljeni, umanjene za sve iznose koji će biti plaćeni na osnovu valutnih forvarda i forvarda na zlato, uključujući valutne fjučerse i fjučerse na zlato, kao i glavnice valutnih svopova koje nijesu uključene u spot poziciju;
3) neopozivih garancija i sličnih instrumenata na osnovu kojih će kreditna institucija morati da izvrši plaćanje, a postoji vjerovatnoća da se za ta sredstva kreditna institucija neće moći namiriti;
4) neto delta ekvivalenta ili ekvivalenta zasnovanog na delta vrijednosti ukupne knjige valutnih opcija i opcija na zlato;
5) tržišne vrijednosti drugih opcija.

(2) Delta koja se koristi za potrebe stava 1 tačka 4 ovog člana je delta uzeta sa relevantne berze, s tim da za OTC opcije, ili kada nije na raspolaganju delta sa relevantne berze, deltu može, uz odobrenje Centralne banke, izračunavati sama kreditna institucija koristeći odgovarajući model, a Centralna banka će izdati odobrenje kreditnoj instituciji ako model koji će da koristi adekvatno procjenjuje stopu promjene vrijednosti opcije ili varanta u odnosu na male promjene tržišne cijene referentnog instrumenta.

(3) Kreditna institucija može da uključi neto buduće prihode/rashode koji još nijesu obračunati, ali su u potpunosti zaštićeni, ako to uključivanje vrši dosljedno.

(4) Kreditna institucija može da neto pozicije u kompozitnim valutama (eng. *composite currency*) raščlani na sastavne valute u skladu sa njihovim učešćem u kompozitnoj valuti.

(5) Sve pozicije koje je namjerno zauzela sa ciljem zaštite od negativnih efekata promjene deviznih kurseva na svoje pokazatelje, u skladu sa članom 101 stav 1 ove odluke, kreditna institucija može, uz odobrenje Centralne banke, isključiti iz obračuna neto otvorenih deviznih pozicija. Navedene pozicije moraju biti pozicije koje nijesu namijenjene trgovanju ili moraju biti pozicije strukturne prirode, tako da bilo koja promjena uslova njihovog isključivanja iz obračuna zahtijeva posebno odobrenje Centralne banke. Isti tretman pod istim uslovima može se primijeniti na pozicije koje kreditna institucija ima, a koje se odnose na stavke koje predstavljaju odbitnu stavku od regulatornog kapitala.

(6) Kreditna institucija može, prilikom izračunavanja neto otvorene pozicije u svakoj valuti i u zlatu, da koristi neto sadašnju vrijednost, ako ovaj pristup primjenjuje dosljedno.

(7) Neto kratke i duge pozicije u svakoj valuti, osim u EUR valuti, i neto duga ili kratka pozicija u zlatu moraju biti konvertovane u EUR valutu po važećem spot deviznom kursu. Navedene pozicije se zatim zasebno sabiraju kako bi se dobio ukupan iznos neto kratkih pozicija i ukupan iznos neto dugih pozicija. Veći od navedena dva iznosa predstavlja ukupnu neto deviznu poziciju kreditne institucije.

(8) Kreditna institucija, prilikom utvrđivanja kapitalnih zahtjeva, osim delta rizika, adekvatno uzima u obzir i druge rizike povezane sa opcijama.

Devizni pozicijski rizik u CIU

Član 460

(1) Za potrebe člana 459 ove odluke, vezano za pozicije u CIU, kreditna institucija uzima u obzir stvarne (eng. *actual*) devizne pozicije CIU.

(2) Kreditna institucija može da koristi izvještaje sljedećih trećih lica o deviznim pozicijama koje ima CIU:
1) depozitarne institucije CIU-a, pod uslovom da CIU ulaže isključivo u hartije od vrijednosti i deponuje sve hartije od vrijednosti kod te depozitarne institucije;
2) za ostale CIU, društva za upravljanje CIU, pod uslovom da društvo za upravljanje CIU-om zadovoljava kriterijume iz člana 149 stav 3 tačka 1 ove odluke.

(3) Eksterni revizor je dužan da potvrdi ispravnost obračuna trećih lica iz stava 2 ovog člana.

(4) Ako kreditna institucija, prilikom izračunavanja kapitalnih zahtjeva za devizni rizik, ne raspolaže informacijama u vezi sa deviznim pozicijama CIU, koristi pretpostavku da je CIU investirao u druge valute do najvećeg dozvoljenog nivoa, u skladu sa svojom politikom ulaganja, tako da je kreditna institucija dužna da, za pozicije iz knjige trgovanja, uzme u obzir najveću indirektnu izloženost koju bi mogla da ostvari zauzimanjem leveridž pozicija u CIU.

(5) Ispunjavanje obaveze iz stava 4 ovog člana postiže se proporcionalnim povećavanjem pozicije u CIU do iznosa maksimalne izloženosti prema referentnim investicionim stavkama, u skladu sa politikom ulaganja, a pretpostavljena pozicija CIU u drugoj valuti tretira se kao zasebna valuta u skladu sa tretmanom ulaganja u zlato, tako da se, ako je poznat smjer ulaganja CIU, duga pozicija može dodati ukupnoj dugoj otvorenoj deviznoj poziciji, a ukupna kratka pozicija može dodati ukupnoj kratkoj otvorenoj deviznoj poziciji. Netiranje navedenih pozicija prije izračuna ukupne otvorene devizne pozicije nije dozvoljeno.

Visoko korelisane valute

Član 461

(1) Kreditna institucija može da, za značajne valute koje su visoko korelisane, obračuna niži kapitalni zahtjev za devizni rizik.

(2) Dvije valute se smatraju visoko korelisanim samo ako vjerovatnoća gubitka (izračunata na osnovu podataka o dnevnom deviznom kursu za period od prethodne tri godine ili pet godina), po osnovu jednakih pozicija suprotnog predznaka u tim valutama tokom narednih 10 radnih dana, u iznosu od 4% ili manje od vrijednosti usklađenih pozicija (vrijednosti su prikazane u izvještajnoj valuti), iznosi najmanje 99% kada se koristi period posmatranja od tri godine, odnosno 95% kada je period posmatranja pet godina.

(3) Za potrebe stava 2 ovog člana, visoko korelisanim valutama u odnosu na EUR valutu smatraju se sljedeće valute:
1) albanski lek (ALL);
2) bosanskohercegovačka konvertibilna marka (BAM);
3) bugarski lev (BGN);
4) švajcarski franak (CHF);
5) češka kruna (CZK);
6) hrvatska kuna (HRK);
7) mađarska forinta (HUF);
8) marokanski dirham (MAD);
9) sjevernomakedonski denar (MKD);
10) poljski zlot (PLN)
11) rumunski leu (RON);
12) srpski dinar (RSD); i
13) švedska kruna (SEK).

(4) Kapitalni zahtjevi za usklađenu poziciju u dvijema visoko korelisanim valutama izračunavaju se tako što se iznos usklađene pozicije pomnoži ponderom 4%.

(5) Prilikom izračunavanja kapitalnih zahtjeva za devizni rizik, kreditna institucija može da zanemari pozicije u valutama koje podliježu pravno obavezujućem međudržavnom sporazumu o ograničenju odstupanja tih valuta u odnosu na druge valute na koje se primjenjuje isti sporazum, a kreditna institucija izračunava svoje usklađene pozicije u tim valutama i kapitalni zahtjev po ovom osnovu ne može biti niži od polovine (50%) najvećeg dozvoljenog odstupanja određenog u navedenom međudržavnom sporazumu koji se odnos na te valute.

(6) Kreditna institucija može da kapitalni zahtjev za devizni rizik za usklađene pozicije u valutama država članica EU koje učestvuju u drugoj fazi ekonomske i monetarne unije izračunava kao 1,6% iznosa pomenutih usklađenih pozicija.

(7) U ukupnu neto otvorenu deviznu poziciju u skladu sa članom 459 stav 7 ove odluke uključuju se samo neusklađene pozicije u valutama iz ovog člana.

ODJELJAK 4 – Kapitani zahtjevi za robni rizik

Izbor metoda za utvrđivanje kapitalnih zahtjeva za robni rizik

Član 462

U skladu sa čl. 463, 464 i 465 ove odluke kreditna institucija obračunava kapitalne zahtjeve za robni rizik, korišćenjem jednog od metoda iz čl. 466, 467 ili 468 ove odluke.

Pomoćno robno poslovanje

Član 463

(1) Kreditna institucija sa pomoćnim poslovanjem sa poljoprivrednim proizvodima može odrediti kapitalne zahtjeve za robni rizik za narednu godinu koristeći vrijednost fizičke zalihe robe na kraju tekuće godine, ako su ispunjeni svi sljedeći uslovi:
1) u svakom trenutku u godini kreditna institucija ima iznos regulatornog kapitala za pokriće ovog rizika u iznosu koji nije niži od prosječnog kapitalnog zahtjeva za navedeni rizik procijenjenog na konzervativnoj osnovi za narednu godinu;
2) kreditna institucija na konzervativnoj osnovi procjenjuje očekivanu volatilnost za iznos izračunat u skladu sa tačkom 1 ovog stava;
3) prosječni kapitalni zahtjev za robni rizik ne prelazi 5% regulatornog kapitala kreditne institucije, odnosno nije veći od 1 milion EUR, a uzimajući u obzir volatilnost procijenjenu u skladu sa tačkom 2 ovog stava, najviši očekivani kapitalni zahtjev za ovu vrstu rizika ne prelazi 6,5% regulatornog kapitala kreditne institucije;
4) kreditna institucija kontinuirano prati da li procjene izvršene u skladu sa tač. 1 i 2 ovog stava odražavaju realno stanje.

(2) Kreditna institucija je dužna da obavještava Centralnu banku o načinu primjene mogućnosti iz stava 1 ovog člana.

Pozicije u robi

Član 464

(1) Svaka pozicija u robi ili robnim derivatima mora biti izražena u standardnim jedinicama mjere za tu vrstu robe. Spot (trenutna tržišna) cijena za navedenu robu izražava se u EUR valuti.

(2) Za pozicije u zlatu ili derivatima na zlato smatra se da su izložene deviznom riziku, tako da se kapitalni zahtjevi za robni rizik izračunavaju, prema potrebi, u skladu sa odjeljcima 3 ili 5 ove odluke.

(3) Za potrebe člana 467 stav 1 ove odluke, višak duge pozicije kreditne institucije u odnosu na njenu kratku poziciju, ili obrnuto, u istoj robi ili identičnim robnim fjučersima, opcijama ili varantima, smatra se neto pozicijom kreditne institucije za svaku od tih roba. Pozicije robnih finasijskih derivata tretiraju se kao pozicije u referentnoj robi, u skladu sa članomyA 465 ove odluke.

(4) Za potrebe izračunavanja pozicije u robi, sljedeće pozicije smatraju se pozicijama u istoj robi:
1) pozicije u različitim potkategorijama robe u slučajevima kada se potkategorije mogu isporučivati jedne umjesto drugih;
2) pozicije u sličnoj robi ako su one bliski supstituti i ako se jasno uočava minimalna korelacija od 0,9 u kretanju njihovih dnevnih cijena na tržištu u toku perioda od najmanje godinu dana.

Posebni instrumenti

Član 465

(1) Robni fjučersi ili forvard ugovori za kupovinu ili prodaju pojedinačnih roba treba da budu vrednovani kao hipotetička vrijednost po standardnim jedinicama mjere, sa dospijećem u skladu sa datumom isteka ugovora.

(2) Robni svopovi kod kojih je na jednoj strani transakcije fiksna cijena, a na drugoj tekuća tržišna cijena tretiraju se kao niz pozicija jednakih hipotetičkom iznosu ugovora, pri čemu, prema potrebi, svaka pozicija odgovara jednom plaćanju po ugovoru o svopu, i raspoređuje se u kolone dospijeća u skladu sa članom 466 stav 1 ove odluke. Pozicija se smatraja dugom pozicijom ako kreditna institucija plaća fiksnu cijenu, a prima varijabilnu cijenu, a kratkom pozicijom ako kreditna institucija prima fiksnu cijenu, a plaća varijabilnu cijenu. Robni svop ugovori kod kojih su različite strane transakcije u različitim robama, treba da se prikažu u odgovarajućoj koloni dospijeća kod primjene metode skale dospijeća.

(3) Opcije i varanti na robu ili na robne derivate prikazuju se kao pozicije čija je vrijednost jednaka referentnoj vrijednosti robe na koju se odnosi opcija, pomnožena odgovarajućim delta koeficijentom. Pozicije izračunate na ovaj način mogu da se netiraju sa svim pozicijama suprotnog predznaka u identičnoj referentnoj robi ili robnom derivatu.

(4) Kreditna institucija je dužna da uzima delta koeficijent sa berze na kojoj se tom opcijom trguje. Za OTC opcije, ili kada delta koeficijent određene opcije nije raspoloživ na odgovarajućoj berzi, kreditna institucija može, uz odobrenje Centralne banke, da izračuna deltu koristeći odgovarajući model, a Centralna banka će izdati odorenje ako model adekvatno procjenjuje stopu promjene vrijednosti opcije ili varanta u odnosu na male promjene tržišne cijene referentnog instrumenta.

(5) Kreditna institucija je dužna da prilikom obračuna kapitalnih zahtjeva, osim delta rizika, uzima u obzir i druge rizike povezane sa opcijama.

(6) Kreditna institucija treba da uključi relevantnu robu u obračun svog kapitalnih zahtjeva za robni rizik kada vrši jednu od sljedećih funkcija:
1) prenosioca robe ili zagarantovanih prava vezanih za pravo na robu u okviru repo ugovora;
2) davaoca roba u okviru ugovora o pozajmljivanju robe.

Pristup skale dospijeća

Član 466

(1) Ako za obračunavanje kapitalnih zahtjeva za robni rizik kreditna institucija koristi pristup skale dospijeća, dužna je da sve pozicije u istoj robi raspoređuje u odgovarajuće kolone dospijeća u skladu sa sljedećom tabelom:

Tabela 1:

periodi dospijeća (1)	stopa raspona (u %) (2)
0 ≤ 1 mjesec	1,50
> 1 ≤ 3 mjeseca	1,50
> 3 ≤ 6 mjeseci	1,50

> 6 ≤ 12 mjeseci	1,50
> 1 ≤ 2 godine	1,50
> 2 ≤ 3 godine	1,50
> 3 godine	1,50

(2) Sve fizičke zalihe robe raspoređuju se u prvoj koloni dospijeća od 0 do 1 mjeseca, uključujući 1 mjesec.

(3) Kreditna institucija može da izvrši netiranje sljedećih pozicija u istoj robi i da ih u neto iznosu rasporedi u odgovarajuće kolone dospijeća:
1) pozicije u ugovorima koje imaju isti datum dospijeća;
2) pozicije u ugovorima koje dospijevaju u razmaku od najviše 10 dana, ako se ugovorima iz kojih te pozicije proizilaze trguje na tržištima koja imaju dnevne datume isporuke.

(4) Kreditna institucija izračunava zbir svih dugih i zbir svih kratkih pozicija za svaku kolonu dospijeća. Iznos zbira dugih pozicija koji je usklađen sa zbirom kratkih pozicija u određenoj koloni dospijeća smatra se usklađenom pozicijom u toj koloni dospijeća, dok se preostali iznos smatra neusklađenom (dugom ili kratkom) pozicijom za tu kolonu dospijeća i usklađuje se sa neusklađenom pozicijom u narednoj koloni dospijeća.

(5) Dio neusklađene duge (kratke) pozicije određene kolone dospijeća koji je usklađen sa neusklađenom kratkom (dugom) pozicijom kolone narednog dospijeća predstavlja usklađenu poziciju te dvije kolone dospijeća. Preostali dio neusklađene duge ili neusklađene kratke pozicije koji se na ovaj način ne može uskladiti predstavlja neusklađenu poziciju.

(6) Kapitalni zahtjev kreditne institucije za svaku pojedinačnu vrstu robe izračunava se kao zbir sljedećeg:
1) zbira usklađenih dugih i kratkih pozicija svih pojedinačnih kolona dospijeća, pomnoženog odgovarajućom stopom raspona (eng. *spread rate*) u skladu sa drugom kolonom u tabeli 1 iz stava 1 ovog člana i tekućom tržišnom cijenom za tu robu;
2) iznosa usklađenih pozicija između dvije kolone dospijeća za svaku kolonu dospijeća u koji je prenijeta neusklađena pozicija iz prethodnog perioda, pomnoženog sa stopom prenosa od 0,6 % i tekućom tržišnom cijenom te robe;
3) iznosa preostale neusklađene pozicije, pomnožene sa konačnom stopom od 15% i tekućom tržišnom cijenom za tu robu.

(7) Ukupni kapitalni zahtjev kreditne institucije za robni rizik izračunava se kao zbir kapitalnih zahtjeva za robni rizik za svaku pojedinačnu vrstu robe, utvrđen u skladu sa stavom 5 ovog člana.

Pojednostavljeni pristup

Član 467

(1) Kreditna institucija izračunava kapitalne zahtjeve za robni rizik za svaku pojedinačnu vrstu robe, kao zbir:
1) 15% neto pozicije, duge ili kratke, pomnožene tekućom (spot) tržišnom cijenom robe;
2) 3% bruto pozicije, duge plus kratke, pomnožene tekućom (spot) tržišnom cijenom robe.

(2) Ukupni kapitalni zahtjevi kreditne institucije za robni rizik, u skladu sa pojednostavljenim pristupom, jednaki su zbiru kapitalnih zahtjeva za robni rizik za svaku pojedinačnu vrstu robe, izračunatih u skladu sa stavom 1 ovog člana.

Pristup proširene skale dospijeća

Član 468

(1) Prilikom izračunavanja kapitalnih zahtjeva za robni rizik, kreditna institucija koja ispunjava uslove iz stava 2 ovog člana, može da, umjesto stopa iz člana 466 ove odluke, koristi minimalne stope raspona, stope prenosa i konačne stope iz sljedeće tabele:

Tabela 2

	plemeniti metali (isključujući zlato)	osnovni metali	poljoprivredni proizvodi	ostalo, uključujući energetske proizvode
stopa raspona (u %)	1,0	1,2	1,5	1,5
stopa prenosa (u %)	0,3	0,5	0,6	0,6
konačna stopa (u %)	8	10	12	15

(2) Kreditna institucija ispunjava uslove za primjenu pristupa proširene skale dospijeća iz stava 1 ovog člana ako:
1) u velikom obimu posluje sa robom;
2) ima adekvatno diverzifikovan robni portfolio; i
3) još nije u mogućnosti da primjenjuju interne modele za potrebe obračuna kapitalnih zahtjeva za robni rizik.

(3) Kreditna institucija je dužna da obavijesti Centralnu banku o načinu na koji primjenjuju pristup proširene skale dospijeća, uz dokaze o nastojanjima da primijene interni model za potrebe obračuna kapitalnih zahtjeva za robni rizik.

ODJELJAK 5 – Primjena internih modela za obračun kapitalnih zahtjeva

Odsjek 1 – Odobrenje i kapitalni zahtjevi

Specifični i opšti rizici

Član 469

(1) Pozicijski rizik za dužničke, vlasničke instrumente ili derivate kojima se trguje, za potrebe ovog odjeljka, može da se podijeli na dvije komponente: opšti i specifični rizik.

(2) Prva komponenta je specifični rizik koji obuhvata rizik promjene cijene instrumenta zbog niza faktora povezanih sa emitentom tog instrumenta ili, kad je riječ o derivatima, emitentom referentnog instrumenta.

(3) Druga komponenta je komponenta opšteg rizika koja obuhvata rizik promjene cijene instrumenta zbog, kada se radi o dužničkim instrumentima ili derivatima dužničkih instrumenata kojima se trguje, promjene nivoa kamatnih stopa ili, kada se radi o vlasničkim instrumentima ili derivatima vlasničkih instrumenata, zbog opštih kretanja, promjena na tržištu vlasničkih instrumenata koja nijesu povezana sa specifičnim karakteristikama pojedinačne hartije od vrijednosti.

Odobrenje za primjenu internih modela

Član 470

(1) Kreditna institucija može, uz prethodno odobrenje Centralne banke, primjenom internih modela, umjesto ili u kombinaciji sa metodima iz odjeljka 2, 3 i 4 ove glave, izračunavati kapitalne zahtjeve za jednu ili više sljedećih kategorija rizika:
1) opšti rizik vlasničkih instrumenata;
2) specifični rizik vlasničkih instrumenata;
3) opšti rizik dužničkih instrumenata;
4) specifični rizik dužničkih instrumenata;
5) devizni rizik;
6) robni rizik.

(2) Centralna banka će izdati odobrenje iz stava 1 ako se uvjeri da je kreditna institucije usaglašene sa zahtjevima iz odsjeka 2, 3 i 4 ovog odjeljka odluke.

(3) Za kategorije rizika za koje kreditna institucija nema odobrenje Centralne banke za korišćenje internih modela iz stava 1 ovog člana, kreditna institucija će nastaviti da izračunava kapitalne zahtjeve u skladu sa odredbama odjeljka 2, 3 i 4 ove glave.

(4) Kreditna institucija je dužna da traži odobrenje Centralne banke za korišćenje internih modela za svaku kategoriju rizika.

(5) Centralna banka će izdati odobrenje kreditnoj instituciji za korišćenje internog modela ukoliko on obuhvata značajan dio pozicija određene kategorije rizika.

(6) U slučaju materijalno značajne promjene u primjeni internih modela za čije je korišćenje kreditna institucija dobila odobrenje Centralne banke, u slučaju da kreditna institucija proširi primjenu internih modela, a naročito u slučaju dodavanja novih kategorija rizika, kao i u slučaju inicijalnog obračunavanja stresnog VAR-a u skladu sa članom 472 stav 3 ove odluke, kreditna institucija je dužna da ponovo traži odobrenje Centralne banke za korišćenje internog modela.

(7) Kreditna institucija je dužna da obavijesti Centralnu banku o svim naknadnim promjenama internih modela za koji je dobila prethodnu saglasnost.

(8) Centralna banka može donijeti poseban propis kojim će propisati uslove i dokumentaciju koje je kreditna institucija dužna da dostavi prilikom podnošenja zahtjeva za odobrenje primjene internih modela, odnosno značajne modifkacije internih modela.

(9) Centralna banka može donijeti poseban propis kojim će urediti pitanja iz st. 4 i 6 ovog člana.

Obračun kapitalnih zahtjeva kod primjene internih modela

Član 471

(1) Kreditna institucija koja primjenjuje interni model dužna je da, kao dodatak obračunatom kapitalnom zahtjevu, u skladu sa odjeljcima 2, 3 i 4 ove glave (za kategorije rizika za koje nije odobrena primjena internih modela), obračuna kapitalni zahtjev kao zbir sljedećih iznosa:

1) većeg od sljedećih iznosa:
   - iznosa VaR-a za prethodni dan (VaR_{t-1}), izračunatog u skladu sa članom 472 stav 1 ove odluke;
   - prosjeka dnevnih iznosa VaR-a, izračunatog u skladu sa članom 472 stav 1 ove odluke, za prethodnih 60 radnih dana (VaR_{avg}), pomnoženog faktorom multiplikacije (m_c) u skladu sa članom 473 ove odluke; i
2) većeg od sljedećih iznosa:
   - posljednjeg raspoloživog iznosa stresnog VaR-a ($sVaR_{t-1}$), izračunatog u skladu sa članom 472 stav 3 ove odluke;
   - prosjeka iznosa stresnog VaR-a za proteklih 60 radnih dana ($sVaR_{avg}$), izračunatog na način i sa učestalošću koji su određeni u članu 472 stav 3 ove odluke, pomnoženog faktorom multiplikacije (m_s) u skladu sa članom 473 ove odluke.

(2) Kreditna institucija koja koriste interni model za obračun specifičnog rizika dužničkih instrumenata obračunava dodatni kapitalni zahtjev kao zbir:

1) kapitalnih zahtjeva u skladu sa čl. 444 i 445 ove odluke za specifični rizik sekjuritizovanih pozicija i kreditnih derivata n-tog neispunjavanja obaveza u knjizi trgovanja, osim onih koji su uključeni u kapitalne zahtjeve za specifični rizik korelacijskog portfolija namijenjenog trgovanju u skladu sa Odsjekom 5 ovog odjeljka i, gdje je to primjenljivo, u kapitalne zahtjeve za specifični rizik u skladu sa Odjeljkom 2, odsjekom 6 ove glave, za one pozicije u CIU koje ne ispunjavaju uslove iz člana 457 st. 1 i 2 ove odluke;
2) većeg od sljedećih iznosa:
   - iznosa posljednje procjene dodatnog rizika nastupanja statusa neispunjenja obaveza i rizika migracije izračunatog u skladu sa Odsjekom 3 ovog odjeljka;
   - prosjeka ovih iznosa u prethodnih 12 nedjelja.

(3) Kreditna institucija koja ima korelacijski portfolio namijenjen trgovanju koji ispunjava zahtjeve iz člana 445 st. 1 do 4 ove odluke, može da, umjesto na osnovu člana 445 stav 5 ove odluke, ispuni kapitalni zahtjev na osnovu člana 484 ove odluke, izračunat kao najveća od sljedećih vrijednosti:

1) najnovije vrijednosti rizika korelacijskog portfolija namijenjenog trgovanju izračunate u skladu sa Odsjekom 5 ovog odjeljka;
2) prosjeka navedene vrijednosti u prethodnih 12 nedjelja;
3) 8% kapitalnih zahtjeva koji bi, u trenutku obračuna najnovije vrijednosti rizika iz tačke 1 ovog stava, bio obračunat u skladu sa članom 445 stav 5 ove odluke za sve one pozicije koje su uključene u interni model za korelacijski portfolio namijenjen trgovanju.

Odsjek 2 – Opšti zahtjevi

Obračun VaR-a i VaR parametra u uslovima stresa

Član 472

(1) Prilikom obračuna iznosa VaR-a, u skladu sa članom 471 ove odluke, neophodno je da budu ispunjeni sljedeći zahtjevi:

1) obračun VaR-a se vrši na dnevnoj osnovi;
2) koristi se jednostrani interval povjerenja od 99%;
3) period držanja je deset dana;
4) VaR se računa na osnovu efektivnog istorijskog perioda posmatranja od najmanje godinu dana, osim kada je, zbog značajno povećane volatilnosti cijena, opravdano da se koristi kraći period posmatranja;
5) vremenska serija podataka se ažurira najmanje jednom mjesečno.

(2) Kreditna institucija može da koristi iznos VaR-a koji je utvrđen na osnovu kraćeg perioda držanja od dest dana, prilagođen na period do deset dana, koristeći posebnu metodologiju koja mora da bude periodično revidirana.

(3) Kreditna institucija je dodatno dužna da najmanje jednom nedjeljno obračunava VaR u uslovima stresa za svoj postojeći portfolio, u skladu sa zahtjevima iz stava 1 ovog člana, pri čemu se ulazne pomjenljive u VaR modelu prilagođavaju na istorijske podatke značajnog finansijskog stresa u neprekidnom trajanju od godinu dana koji je relevantan za portfolio kreditne institucije.

(4) Kreditna institucija je dužna da najmanje jednom godišnje provjerava adekvatnost odabranih istorijskih podataka i da rezultat te provjere prezentuje Centralnoj banci.

Regulatorno retroaktivno testiranje i faktori multiplikacije

Član 473

(1) Rezultati obračuna iz člana 472 ove odluke prilagođavaju se faktorima multiplikacije (m_c) i (m_s).

(2) Oba faktora multiplikacije iz stava 1 ovog člana treba da budu jednaki zbiru broja 3 i dodatnog faktora koji iznosi između 0 i 1, u skladu sa sljedećom tabelom:

Tabela 1

broj prekoračenja	dodatni faktor
manje od 5	0,00
5	0,40
6	0,50
7	0,65
8	0,75
9	0,85
10 ili više	1,00

(3) Dodatni faktor iz stava 1 ovog člana zavisi od broja prekoračenja za posljednjih 250 radnih dana koji se dobija retroaktivnim testiranjem VaR-a kreditne institucije u skladu sa članom 472 stav 1 ove odluke.

(4) Kreditna institucija na dnevnoj osnovi utvrđuje broj prekoračenja na osnovu retroaktivnog testiranja zasnovanog na hipotetičkim i stvarnim promjenama vrijednosti portfolija. Prekoračenjem se smatra dnevna promjena vrijednosti portfolija koja je veća od VaR vrijednosti za taj dan, dobijene primjenom internog modela kreditne institucije. Za potrebe utvrđivanja dodatnog faktora, kreditna institucija je dužna da utvrdi broj prekoračenja najmanje tromjesečno i to kao broj prekoračenja kod hipotetičkih i kod stvarnih promjena vrijednosti portfolija, zavisno od toga koja je od te dvije vrijednosti veća.

(5) Retroaktivno testiranje hipotetičkih promjena vrijednosti portfolija zasniva se na poređenju vrijednosti portfolija na kraju dana i njegove vrijednosti na kraju sljedećeg dana pod pretpostavkom nepromijenjene strukture portfolija.

(6) Retroaktivno testiranje stvarnih promjena vrijednosti portfolija zasniva se na poređenju vrijednosti portfolija na kraju dana i njegove stvarne vrijednosti na kraju sljedećeg dana, isključujući naknade, provizije i neto kamatni prihod.

(7) Centralna banka može, u pojedinim slučajevima, ograničiti dodatni faktor na vrijednost koja proizilazi iz prekoračenja na osnovu hipotetičkih promjena, kada broj prekoračenja na osnovu stvarnih promjena ne proizilazi iz nedostataka internog modela.

(8) Kreditna institucija je dužna da bez odlaganja, a najkasnije u roku od pet radnih dana, obavijeste Centralnu banku o prekoračenjima koja proizilaze iz programa retroaktivnog testiranja, a koja dovode do povećanja dodatnog faktora, kako bi se Centralnoj banci omogućio trajan nadzor pouzdanosti faktora multiplikacije.

Zahtjevi vezani za mjerenje rizika

Član 474

(1) Svi interni modeli koji se primjenjuju za obračun kapitalnih zahtjeva za pozicijski rizik, devizni rizik i robni rizik i svi interni modeli za trgovanje korelacijama moraju ispuniti sljedeće zahtjeve:

1) model treba da obuhvati sve materijalno značajne cjenovne rizike; i
2) model treba da obuhvati dovoljan broj faktora rizika, zavisno od nivoa aktivnosti kreditne institucije na različitim tržištima. Kreditna institucija treba da bude sposobna da na zadovoljavajući način opravda Centralnoj banci situaciju gdje su faktori rizika uključeni u model koji kreditna institucija primjenjuje za utvrđivanje cijena, a nijesu uključeni u model za mjerenje rizika. Model za mjerenje rizika treba da obuhvati nelinearnost opcija i drugih proizvoda, kao i rizik koleracije i bazni rizik. Ako se koriste procjene faktora rizika, kreditna institucija mora dokazati da te procjene odražavaju stvarne izloženosti.

(2) Svi interni modeli koji se primjenjuju za obračun kapitalnih zahtjeva za pozicijski rizik, devizni rizik ili robni rizik moraju ispunjavati sve sljedeće uslove:

1) model treba da uključi skup faktora rizika koji odgovaraju kamatnim stopama za svaku valutu u kojoj kreditna institucija ima bilansne ili vanbilansne pozicije osjetljive na promjene kamatnih stopa, pri čemu se kriva prinosa modelira primjenom jednog od opšte prihvaćenih pristupa. Za značajne izloženosti kamatnom riziku u glavnim valutama i tržištima, kriva prinosa treba da bude podijeljena na najmanje šest segmenata dospijeća, kako bi se obuhvatile volatilnosti stopa duž krive prinosa. Model, takođe, treba da obuhvati i rizik kretanja između različitih krivih prinosa koje nijesu u savršenoj korelaciji;

2) model treba da obuhvati faktore rizika koji se odnose na zlato i strane valute u kojima su izražene pozicije kreditne institucije. Za CIU se uzima u obzir stvarna devizna pozicija. Kreditna institucija se može osloniti na izvještaje trećih lica u vezi sa deviznom pozicijom CIU ako je obezbijeđena tačnost tog izvještavanja. Ako kreditna institucija nije upoznata sa strukturom ovih ulaganja, ta se pozicija izoluje i tretira u skladu sa članom 460 stav 4 ove odluke;
3) model treba da koristi pojedinačan faktor rizika minimalno za svako tržište vlasničkih instrumenata na kojem kreditna institucija ima značajnu poziciju;
4) model treba da primijeni poseban faktor rizika minimalno za svaku robu u kojoj kreditna institucija ima značajnu poziciju, pri čemu interni model treba da obuhvati i rizik nesavršene korelacije slične, ali ne i identične robe, i izloženosti promjenama forvard cijena koje proizilaze iz neusklađenosti dospijeća. Model, takođe, treba da uzme u obzir i tržišne karakteristike, značajne datume isporuke i nivo mogućnosti zaposlenih u kreditnoj instituciji koji se bave trgovanjem da zatvore pozicije;
5) interni model kreditne institucije treba konzervativno da ocjenjuje rizik za manje likvidne pozicije i pozicije sa ograničenom transparentnošću cijena, prema realističkim tržišnim scenarijima, kao i da ispunjava minimalne standarde u vezi sa kvalitetom podataka. Procjene treba da budu konzervativne i da se koriste samo tamo gdje dostupni podaci nijesu dovoljni ili gdje podaci ne odražavaju stvarnu volatilnost pozicije ili portfolija.

(3) Kreditna institucija može, u bilo kojem internom modelu koji se koristi za potrebe ovog odjeljka, da koristi empirijske korelacije u okviru određene kategorije rizika ili između različitih kategorija rizika, samo ako je pristup kreditne institucije za mjerenje korelacija pouzdan i sveobuhvatan.

Kvalitativni zahtjevi

Član 475

(1) Svi interni modeli koji se primjenjuju za potrebe ovog odjeljka moraju da budu konceptualno dobri i pravilno primijenjeni, a naročito moraju zadovoljiti sljedeće kvalitativne zahtjeve:
1) svi interni modeli koji se koriste za obračun kapitalnih zahtjeva za pozicijski rizik, devizni rizik ili robni rizik moraju da budu integrisani u proces upravljanja rizicima kreditne institucije na dnevnoj osnovi i služiti kao osnova za izvještavanje višeg rukovodstva kreditne institucije o izloženosti rizicima;
2) kreditna institucija je dužna da formira posebnu organizacionu jedinicu za kontrolu rizika koja je nezavisna od organizacionih jedinica koje se bave trgovanjem i koja izvještava direktno više rukovodstvo kreditne institucije. Ta organizaciona jedinica treba da bude odgovorna za razvoj i implementaciju svih internih modela koji se koriste za potrebe ovog odjeljka. Ta organizaciona jedinica, polazeći od toga da je odgovorna za cjelokupan sistem upravljanja rizicima, vrši početnu i kontinuiranu validaciju svih internih modela za potrebe ovog odjeljka i dužna je da izrađuje i analizira dnevne izvještaje o rezultatima dobijenih primjenom internih modela koji se koriste za obračun kapitalnih zahtjeva za pozicijski rizik, devizni rizik i robni rizik, kao i mjere koje je potrebno preduzeti u vezi sa limitima trgovanja;
3) upravljačko tijelo i više rukovodstvo kreditne institucije treba da aktivno učestvuju u procesu kontrole rizika, a dnevne izvještaje koje izrađuje organizaciona jedinica za kontrolu rizika pregleda rukovodstvo koje ima ovlašćenja da naloži smanjenje pozicija koje zauzimaju pojedinačni trgovci, kao i smanjenje ukupne izloženosti rizicima;
4) kreditna institucija mora da imat dovoljan broj zaposlenih koji su kvalifikovani za korišćenje sofisticiranih internih modela, uključujući one koji se koriste za potrebe ovog odjeljka, iz oblasti trgovanja, kontrole rizika, revizije i back-office poslova;
5) kreditna institucija mora da imat razvijene procedure za praćenje i obezbjeđivanje usklađenosti sa internim aktima koji se odnose na cjelokupno funkcionisanje internih modela, uključujući one interne modele koje kreditna institucija koristi za potrebe ovog odjeljka.
6) svi interni modeli koji se primjenjuju za potrebe ovog odjeljka mora da imaju dokumentovan dokaz o pouzdanosti mjerenja rizika u prethodnim periodima;
7) kreditna institucija redovno sprovodi rigorozne programe stresnog testiranja, uključujući i obrnute stres testove, koji obuhvataju sve interne modele korišćene za potrebe ovog odjeljka, čije rezultate pregleda više rukovodstvo kreditne institucije i koji se reflektuju na politike kreditne institucije i limite koji se definišu. Navedeni proces naročito treba da obuhvati nelikvidnost tržišta u stresnim tržišnim uslovima, rizik koncentracije, jednostrana tržišta (eng. *one way market*), rizik događaja (eng. *risk event*), rizik neočekivanog neizmirenja obaveza druge ugovorne strane (eng. *jump-to-default risk*), nelinearnost proizvoda, pozicije sa znatnim gubitkom (eng. *deep out-of-the money positions*), pozicije podložne velikim cjenovnim promjenama i ostale rizike koji nijesu na odgovarajući način obuhvaćeni internim modelom. Scenariji stres testova koji se primjenjuju treba da odražavaju karakteristike samog portfolija i period koji je potreban da bi se kreditna institucija zaštitila od rizika ili da upravlja rizicima u nepovoljnim tržišnim uslovima;
8) kreditna institucija je dužna da vrši, kao dio redovnih procedura interne revizije, nezavisne provjere svojih internih modela, uključujući i one koji se primjenjuju za potrebe ovog odjeljka.

(2) Provjera iz stava 1 tačka 8 ovog člana, uključuje aktivnosti organizacionih jedinica u čijem djelokrugu je ugovaranje tržišnih transakcija (eng. *business trading unit*), kao i nezavisne jedinice za kontrolu rizika. Najmanje jednom godišnje kreditna institucija vrši provjeru cjelokupnog procesa upravljanja rizicima, koja mora da obuhvati sljedeće:
1) adekvatnost dokumentacije o sistemu i procesima upravljanja rizicima i organizaciji jedinice za kontrolu rizika;
2) integraciju mjera rizika u upravljanje rizicima na dnevnoj osnovi i cjelovitost sistema informisanja upravnog odbora (eng. *management information system* – MIS);

3) procedure koji kreditna institucija primjenjuje za odobravanje modela za procjenu rizika i sistema vrednovanja koji koriste zaposleni u *front-office* i *back-office* organizacionim jedinicama;
4) nivo rizika koji su obuhvaćeni modelom mjerenja rizika i validaciju bilo kojih značajnih promjena u procesu mjerenja rizika;
5) tačnost i potpunost podataka o pozicijama, tačnost i pouzdanost pretpostavki o volatilnosti i korelacijama i tačnost vrednovanja i obračuna osjetljivosti na rizik;
6) proces verifikacije koji kreditna institucija koristi za procjenu dosljednosti, blagovremenosti i pouzdanosti izvora podataka korišćenih u internom modelu, uključujući nezavisnost tih izvora podataka;
7) postupak provjere koji kreditna institucija koristi za procjenu retroaktivnog testiranja koja se sprovodi radi ocjene tačnosti modela.

(3) Kreditna institucija je dužna da unapređuje interni model primjenom novih tehnika i praksi u skladu sa tržišnim razvojem modela i dobrom poslovnom praksom.

Interna validacija

Član 476

(1) Kreditna institucija je dužna da ima uspostavljene procese koji će obezbijediti da kvalifikovana lica nezavisna od procesa razvoja internih modela adekvatno validiraju sve interne modele kreditne institucije koji se koriste za potrebe ovog odjeljka, kako bi se obezbijedilo da ti interni modeli budu konceptualno odgovarajući i da obuhvataju sve materijalno značajne rizike. Validacija se vrši kad se interni model prvobitno razvije i kad pretrpi bilo kakve značajne promjene. Validacija, takođe, treba da se vrši periodično, a naročito u slučaju velikih strukturnih promjena na tržištu ili u slučaju promjene strukture portfolija koje mogu dovesti do toga da postojeći interni model više nije adekvatan. Kreditna institucija je dužna da prate i da primjenuju razvoj tehnika validacije, kao i dobre prakse. Validacija internog modela mora, pored obaveznog testiranja otpornosti na stres, da uključuje i sljedeće:
1) testiranje pretpostavki internog modela kako bi kreditna institucija utvrdila da su one adekvatne i da ne potcjenjuju ili precjenjuju rizik;
2) pored regulatornog programa retroaktivnog testiranja, kreditna institucija vrši sopstvene testove validacije internih modela, uključujući retroaktivno testiranje u skladu sa rizičnošću i strukturom njenog portfolija;
3) korišćenje hipotetičkih portfolija kako bi se utvrdilo da li interni model može obuhvatiti strukturne karakteristike portfolija, kao što su npr. značajan nivo baznog rizika ili rizika koncentracije.

(2) Kreditna institucije je dužna da sprovodi retroaktivno testiranje i na osnovu stvarnih i na osnovu hipotetičkih promjena portfolija.

Odsjek 3 – Posebni zahtjevi za modeliranje specifičnog rizika

Zahtjevi za modeliranje cjenovnog rizika

Član 477

Interni model koji se primjenjuje za obračun kapitalnih zahtjeva za specifični rizik i interni model za trgovanje korelacijama treba da:
1) objašnjavaju istorijske promjene cijena portfolija;
2) obuhvataju koncentraciju u smislu veličine i promjena strukture portfolija;
3) pouzdano funkcionišu u nepovoljnom okruženju;
4) se validiraju korišćenjem retroaktivnog testiranja kako bi se procijenilo da li je specifični rizik pravilno obuhvaćen, a ako kreditna institucija sprovodi retroaktivno testiranje zasnovano na relevantnim potportfolijima, mora ih odabrati na dosljedan način;
5) obuhvataju rizik osnove (eng. *name-related basis risk*) i da budu osjetljivi na materijalne specifične (eng. *idiosyncratic*) razlike između sličnih, ali ne identičnih pozicija; i
6) obuhvataju rizik događaja.

Isključenja iz modela specifičnog rizika

Član 478

(1) Kreditna institucija može da odluči da primjenom internih modela isključi iz obračuna kapitalnih zahtjeva za specifični rizik one pozicije za koje su ispunjeni kapitalni zahtjevi za specifični rizik u skladu sa članom 439 stav 2 tačka 5 ili članom 444 ove odluke, osim onih pozicija na koje se primjenjuje pristup iz člana 484 ove odluke.

(2) Kreditna institucija može da odluči da internim modelima ne obuhvata rizik neispunjavanja obaveza i rizik migracije za dužničke instrumente kojima se trguje, ako su ti rizici obuhvaćeni zahtjevima definisanim u Odsjeku 4 ovog odjeljka.

Odsjek 4 – Interni model za dodatni rizik neizmirivanja obaveza i migracije

Zahtjev za primjenu internog IRC modela

Član 479

(1) Kreditna institucija koja primjenjuje interni model za obračun kapitalnih zahtjeva za specifični rizik dužničkih instrumenata kojima se trguje dužna je da ima interni model za dodatni rizik nastupanja statusa neizmirivanja obaveza i rizik migracije (eng. *internal incremental default and migration risk* – IRC) za pozicije iz knjige trgovanja koje nijesu obuhvaćeni VaR-om iz člana 472 stav 1 ove odluke.

(2) Kreditna institucija je dužna da, pod pretpostavkom da je nivo rizika konstantan i da se gdje je potrebno prilagođava da obuhvati uticaj rizika likvidnosti, koncentracije, hedžinga (zaštite) i rizika ugrađenih opcija (eng. *optionality risk*), dokaže da njen interni model zadovoljava sljedeće standarde:

1) interni model treba da obezbijedi jasno razlikovanje rizika i tačne i dosljedne procjene nastupanja statusa neizmirenja obaveza i rizika migracije;
2) procjene potencijalnih gubitaka dobijene internim modelom imaju značajnu ulogu u upravljanju rizikom kreditne institucije;
3) tržišni i podaci o pozicijama koji se koriste kao ulazne promjenljive za interni model ažurni su i periodično se procjenjuju;
4) ispunjeni su zahtjevi iz čl. 474 stav 3, 475, 476 stav 1 i 477 tač. 2, 3, 5 i 6 ove odluke.

Obuhvat internog IRC modela

Član 480

(1) Interni IRC model treba da obuhvati sve pozicije za koje je kreditna institucija dužna da izračunava kapitalne zahtjeve za specifični rizik kamatne stope, uključujući i one pozicije kojima se dodjeljuje ponder rizika 0% u skladu sa članom 443 ove odluke, a ne treba da obuhvata sekjuritizovane pozicije i kreditne derivate n-tog neizmirenja obaveza.

(2) Kreditna institucija može, uz prethodno odobrenje Centralne banke, da odluči da u model dosljedno uključuje sve pozicije u vlasničkim instrumentima koji se kotiraju na berzi i finansijske derivate koji u osnovi imaju ove instrumente.

(3) Centralna banka će izdati odobrenje iz stava 2 ovog člana ako je uključivanje u interni IRC model pozicija u vlasničkim instrumentima koji se kotiraju na berzi i finansijskih derivate koji u osnovi imaju vlasničke instrumente usklađeno sa načinom na koji kreditna institucija interno mjeri rizik i upravlja tim rizikom.

Parametri internog IRC modela

Član 481

(1) Kreditna institucija je dužna da koriste interni model za obračun gubitka po osnovu nastanka statusa neizmirenja obaveza i migracije internih i eksternih kreditnih procjena (rejtinga), primjenom intervala povjerenja od 99,9% za period od godinu dana. Kreditna institucija je dužna da obračunava navedeni pokazatelj najmanje jednom nedjeljno.

(2) Pretpostavke o korelaciji treba da budu zasnovane na analizi objektivnih podataka u konceptualno dobrom okviru. Interni model treba da na adekvatan način obuhvati rizik koncentracije emitenta, kao i koncentracije koje mogu nastati u okviru iste kategorije instrumenata ili između različitih kategorija instrumenata u stresnim uslovima.

(3) Internim IRC modelom treba da bude obuhvaćen uticaj korelacije između događaja nastanka statusa neizmirenja obaveza i događaja migracije. Modelom ne treba da bude obuhvaćen uticaj diversifikacije između događaja nastanka statusa neizmirenja obaveza ili migracije, sa jedne strane, i drugih faktora rizika, sa druge strane.

(4) Interni model treba da bude zasnovan na pretpostavci konstantnog nivoa rizika tokom jednogodišnjeg perioda, što podrazumijeva da se pojedinačne pozicije iz knjige trgovanja ili skup pozicija koje su imale status neizmirenja obaveza ili migracije u toku perioda likvidnosti, ponovo uravnotežuju na kraju njihovog perioda likvidnosti kako bi se dostigao početni nivo rizika. Alternativno, kreditna institucija se može odlučiti na dosljednu primjenu pretpostavke o konstantnoj poziciji u toku jedne godine.

(5) Periodi likvidnosti određuju se u skladu sa vremenom potrebnim za prodaju pozicije ili za zaštitu od svih materijalno značajnih cjenovnih rizika u stresnim uslovima, naročito uzimajući u obzir veličinu pozicije. Periodi likvidnosti treba da odražavaju stvarnu praksu i iskustvo iz perioda povećanih opštih i specifičnih rizika usljed stresnih situacija, a mjeri se na osnovu konzervativnih pretpostavki, pri čemu period treba da bude dovoljno dug da prodaja ili zaštita pozicija ne utiču značajno na cijenu po kojoj se može izvršiti ta prodaja ili zaštita.

(6) Period likvidnosti za poziciju ili skup pozicija ne može biti kraći od tri mjeseca.

(7) Pri određivanju odgovarajućeg perioda likvidnosti za pojedinu poziciju ili grupu pozicija uzimaju se u obzir interne politike kreditne institucije vezano za usklađivanja vrednovanja i upravljanje pozicijama koje kreditna institucija već duže vrijeme

drži. Kada kreditna institucija odredi period likvidnosti za skup pozicija, umjesto za pojedinačne pozicije, kriterijumi za definisanje skupa pozicija određuju se tako da smisleno odražavaju razlike u likvidnosti. Ovaj period treba da bude duži za pozicije kod kojih je prisutna koncentracija, odražavajući tako duži period potreban za likvidaciju tih pozicija. Period likvidnosti za realizaciju sekjuritizacije odražava vrijeme potrebno za stvaranje, prodaju i sekjuritizaciju imovine ili za zaštitu od značajnih faktora rizika, u stresnim tržišnim uslovima.

Priznavanje zaštite u internom IRC modelu

Član 482

(1) Interni model koji obuhvata dodatni rizik nastanka statusa neizmirenja obaveza i rizik migracije, može uzeti u obzir pozicije zaštite (hedžinga).

(2) Pozicije se mogu netirati ako se duge i kratke pozicije odnose na isti finansijski instrument.

(3) Zaštita ili efekti diversifikacije, koji se odnose na duge i kratke pozicije u različitim finansijskim instrumentima ili različitim hartijama od vrijednosti istog emitenta, kao i duge i kratke pozicije u finansijskim instrumentima različitih emitenata, priznaju se samo u slučaju eksplicitnog modeliranja bruto dugih i kratkih pozicija u različitim finansijskim instrumentima.

(4) Kreditna institucija treba da obuhvati uticaj značajnih rizika kojima može biti izložena u periodu od dospijeća zaštite do isteka perioda likvidnosti, kao i mogućnost značajnog baznog rizika kojem se kreditna institucija izlaže primjenom strategije zaštite po proizvodima, redosljedu naplate u strukturi kapitala, internim ili eksternim rejtinzima, ročnosti, datumu emitovanja i drugim razlikama u instrumentima.

(5) Kreditna institucija uzima u obzir zaštitu samo do nivoa do kojeg je tu zaštitu moguće održati.

(6) Za pozicije koje su zaštićene primjenom dinamičkih strategija zaštite (hedžinga), ponovno uspostavljanje zaštite do isteka perioda likvidacije može se priznati ako kreditna institucija:

1) dosljedno uključuje u model ponovno uspostavljanje zaštite za određeni skup pozicija iz knjige trgovanja;
2) dokaže da uključivanje rezultata ponovnog uspostavljanja zaštite u model dovodi do boljeg upravljanja rizicima; i
3) dokaže da je tržište finansijskih instrumenata koje služe za zaštitu dovoljno likvidno da omogući ponovno uspostavljanje zaštite čak i u stresnim periodima. Pri obračunu kapitalnih zahtjeva moraju se uzimati u obzir svi preostali rizici koji proizilaze iz strategije dinamičke zaštite.

Posebni zahtjevi za interni IRC model

Član 483

(1) Interni model za obuhvatanje dodatnog rizika nastanka statusa neizmirenja obaveza i rizika migracije mora odražavati nelinearni uticaj opcija, strukturnih kreditnih derivata i drugih pozicija sa značajnim nelinearnim kretanjima u odnosu na promjene cijena. Kreditna institucija je, takođe, dužna da uzme u obzir rizik modela koji proizilazi iz vrednovanja i procjene cjenovnih rizika po osnovu ovih proizvoda.

(2) Interni model treba da se zasniva na podacima koji su objektivni i ažurirani.

(3) Kao dio nezavisne provjere i validacije internih modela za potrebe ovog odjeljka, uključujući sistem upravljanja rizicima, kreditna institucija treba da:

1) provjeri da li je njen pristup modeliranju korelacija i promjena cijena odgovarajući za njen portfolio, uključujući izbor pondera faktora sistemskog rizika;
2) vrši različite stres testove, uključujući analizu osjetljivosti i analizu scenarija, radi procjene kvantitativne i kvalitativne opravdanosti uvođenja svog internog modela, naročito uzimajući u obzir na koji je način rizik koncentracija obuhvaćen modelom. Takvi testovi se ne ograničavaju samo na istorijske događaje; i
3) primjenjuje odgovarajuću kvantitativnu validaciju koja uključuje relevantne benčmarke za interne modele.

(4) Interni model treba da bude dosljedan internoj metodologiji kreditne institucije za utvrđivanje, mjerenje i upravljanje rizicima koji proizilaze iz trgovanja.

(5) Kreditna institucija mora da ima dokumentaciju za svoje interne modele, koja obezbjeđuje da su korelacije i druge pretpostavke modela dostupne Centralnoj banci.

(6) Interni model kreditne institucije treba da konzervativno procjenjuje rizik koji proizilazi iz manje likvidnih pozicija i pozicija sa ograničenom transparentnošću cijena u realnim tržišnim scenarijima. Dodatno, interni model mora da ispunjava minimalne standarde kvaliteta podataka. Procjene podataka treba da budu konzervativne i kreditna institucija ih može koristiti samo ako dostupni podaci nijesu dovoljni ili ne odražavaju stvarnu volatilnost pozicije ili portfolija.

Odsjek 5 – Interni model za trgovanje korelacijama

Zahtjevi za interni model za trgovanje korelacijama

Član 484

(1) Centralna banka će kreditnoj instituciji izdati odobrenje da, umjesto obračuna kapitalnih zahtjeva u skladu sa članom 445 ove odluke, primjenjuje interni model za obračun kapitalnih zahtjeva za korelacioni portfolio namijenjen trgovanju, ako kreditna institucija već ima odobrenje Centralne banke da primjenjuju internog modela za specifični rizik dužničkih instrumenata i ako ispunjava zahtjeve iz st. 2 do 7 ovog člana i čl. 474 st. 1 i 3, 475, 476 stav 1 i 477 tač. 1, 2, 3, 5 i 6 ove odluke.

(2) Kreditna institucija treba da primijeni interni model za izračunavanje pokazatelja koji na adekvatan način mjeri sve cjenovne rizike primjenom intervala povjerenja od 99,9% u jednogodišnjem periodu, pod pretpostavkom konstantnog nivoa rizika, i koji je prema potrebi prilagođen uticaju rizika likvidnosti, koncentracije, neadekvatne zaštite i rizika ugrađenih opcija. Kreditna institucija izračunava taj pokazatelj najmanje jednom nedjeljno.

(3) Model iz stava 1 treba da na adekvatan način obuhvati sljedeće rizike:

1) kumulativni rizik koji proizilazi iz višestrukog statusa neizmirenja obaveza, uključujući različit redosljed statusa neizmirenja obaveza u proizvodima koji su podijeljeni na tranše;
2) rizik kreditnog spreda (marže), uključujući gama i unakrsne gama efekte (uticaje);
3) volatilnost korelacija izvedenih iz vrijednosti derivata, uključujući unakrsni efekat spreda (marži) i korelacija;
4) bazni rizik, uključujući sljedeće:
   - osnovu između spreda (marže) indeksa i spreda (marže) pojedinačnih sastavnih djelova indeksa;
   - osnovu između implicirane korelacije indeksa i implicirane korelacije posebno prilagođenih portfolija;
5) volatilnost stope naplate (eng. *recovery rate volatility*) uzimajući u obzir tendenciju da stope naplate utiču na cijene tranše;
6) rizik neefikasne zaštite i potencijalne troškove ponovnog uspostavljanja zaštite, do iznosa u kojem sveobuhvatna mjera rizika uključuje koristi od dinamičke zaštite; i
7) sve druge značajne cjenovne rizike pozicija u korelacionom portfoliju namijenjenom trgovanju.

(4) Kreditna institucija je dužna da koristi dovoljno tržišnih podataka u modelu iz stava 1 kako bi obezbijedila da svojim internim pristupom u cjelosti obuhvata glavne rizike navedenih izloženosti, u skladu sa zahtjevima iz ovog člana, kao i da da bude u stanju da retroaktivnim testiranjem ili drugim prikladnim metodima dokaže Centralnoj banci da njen model može na odgovarajući način objasniti istorijske promjene cijena tih proizvoda.

(5) Kreditna institucija je dužna da uspostavi odgovarajuće politike i procedure za odvajanje pozicija za koje ima odobrenje za uključivanje u obračun kapitalnih zahtjeva u skladu sa ovim članom od pozicija za koje nema takvo odobrenje.

(6) Kreditna institucija je, u vezi sa portfoliom svih pozicija uključenih u model iz stava 1 ovog člana, dužna da redovno primjenjuje niz specifičnih, unaprijed definisanih scenarija testiranja otpornosti na stres. Takvim se scenarijima ispituju efekti stresa na stope neizmirenja obaveza, stope naplate, kreditnog spreda (marže), bazni rizik, korelacije i druge relevantne rizične faktore portfolija namijenjenog trgovanju na bazi korelacija.

(7) Kreditna institucija je dužna da vrši testiranja otpornosti na stres najmanje jednom nedjeljno, a da o rezultatima njihove primjene obavještava Centralnu banku najmanje jednom kvartalno, uključujući poređenja sa kapitalnim zahtjevima kreditne institucije u skladu sa ovim članom, kao i da odmah obavijestiti Centralnu banku o svim slučajevima u kojima rezultati testiranja otpornosti na stres značajno prelaze kapitalne zahtjeve za korelacijski portfolio namijenjen trgovanju.

(8) Interni model kreditne institucije treba da omogući konzervativno procjenjivanje rizika koji proizilazi iz manje likvidnih pozicija i pozicija sa ograničenom transparentnošću cijena u realnim tržišnim scenarijima, kao i da ispunjava minimalne standarde kvaliteta podataka. Procjene podataka treba da budu konzervativne i kreditna institucija može da ih koristi samo ako dostupni tržišni podaci nijesu dovoljni ili ne odražavaju stvarnu volatilnost pozicije ili portfolija.

GLAVA V – KAPITALNI ZAHTJEVI ZA RIZIK PORAVNANJA

Rizik poravnanja/isporuke

Član 485

(1) Za transakcije koje se odnose na dužničke instrumente, vlasničke instrumente, strane valute i robu, isključujući repo transakcije i ugovore o pozajmljivanju hartija od vrijednosti ili robe, kod kojih nije izvršeno poravnanje nakon datuma dospijeća, kreditna institucija je dužna da obračunava razliku u cijeni kojoj je izložena.

(2) Razlika u cijeni izračunava se kao razlika između ugovorene cijene poravnanja i sadašnje tržišne cijene određenog dužničkog instrumenta, vlasničkog instrumenta, strane valute ili robe, pri čemu razlika može predstavljati gubitak za kreditnu instituciju.

(3) Kreditna institucija izračunava kapitalne zahtjeve za rizik poravnanja, tako što razliku u cijeni iz stava 2 ove odluke množi odgovarajućim faktorom iz sljedeće tabele:

Tabela 1

broj radnih dana nakon datuma poravnanja	(%)
5 – 15	8
16 – 30	50
31– 45	75
46 ili više	100

(4) Prilikom izračuna kapitalnih zahtjeva za rizik poravnanja kreditna institucija treba da obuhvati i derivate, jer i kod derivata može da postoji rizik poravnanja.

Slobodne isporuke

Član 486

(1) Kreditna institucija je dužna da priizračunu kapitalnih zahtjeva za slobodne isporuke primijeni tretman iz tabele 2 iz ovog stava:

1) ako je kreditna institucija izvršila plaćanje hartija od vrijednosti, strane valute ili robe prije nego što ih je primila ili ako je isporuka hartija od vrijednosti, strane valute ili robe izvršena prije nego što su oni plaćeni;
2) u slučaju prekograničnih transakcija, ako je prošao jedan dan ili više dana od kada je obavljeno plaćanje ili izvršena isporuka.

Tabela 2

kolona 1	kolona 2	kolona 3	kolona 4
tip transakcije	do prvog ugovorenog plaćanja ili isporuke	od prvog ugovorenog plaćanja ili isporuke do 4 dana nakon drugog ugovorenog plaćanja ili isporuke	od 5 radnih dana nakon drugog ugovorenog plaćanja ili isporuke do zaključenja transakcije
slobodna isporuka	nema kapitalnog zahtjeva	tretirati kao izloženost	tretirati kao izloženost ponderisanu ponderom 1.250 %

(2) Pilikom primjene pondera rizika za izloženosti po osnovu slobodnih isporuka koje se tretiraju u skladu sa kolonom 3 iz tabele 2 iz stava 1 ovog člana, kreditna institucija koja primjenjuju pristup zasnovan na internim rejting sistemima (IRB pristup) iz Dijela trećeg glava II odjeljak 3 ove odluke može dodijeliti PD drugim ugovornim stranama prema kojim nema nikakvih drugih izloženosti u knjizi pozicija kojima se ne trguje, na osnovu eksternog rejtinga druge ugovorne strane.

(3) Kreditna institucije koje primjenjuju sopstvene procjene „LGD-a“ može da primjenjuje LGD iz člana 180 stav 1 ove odluke za izloženosti po osnovu slobodnih isporuka koje se tretiraju u skladu sa kolonom 3 iz tabele 2 iz stava 1 ove odluke, pod uslovom da ga primjenjuju na sve takve izloženosti.

(4) Kreditna institucija koja primjenjuju pristup zasnovan na internim rejting sistemima (IRB pristup) iz Dijela trećeg glava II odjeljak 3 ove odluke može da primjenjuje pondere rizika u skladu sa standardizovanim pristupom iz Dijela trećeg glava II odjeljak 2 ove odluke ako ih primjenjuje na sve takve izloženosti, ili može da za sve takve izloženosti primjenjuju ponder rizika 100%.

(5) Ako iznos pozitivne izloženosti koji proizilazi iz transakcija slobodne isporuke nije značajan, kreditna institucija može da primjenjuje ponder rizika 100% na te izloženosti, osim kada se, u skladu sa kolonom 4 iz tabele 2 iz stava 1 ovog člana zahtijeva ponder rizika 1.250%.

(6) Kreditna institucije može, kao alternativu primjeni pondera rizika 1.250% na izloženosti po osnovu slobodnih isporuka u skladu sa kolonom 4 iz tabele 2 iz stava 1 ovog člana, oduzeti prenesenu vrijednost i trenutnu pozitivnu izloženost tih izloženosti od redovnog osnovnog kapitala u skladu sa članom 18 stav 1 tačka 11 ove odluke.

Odustajanje (eng. *waiver*)

Član 487

Ako nastupe sistemski poremećaji u radu sistema poravnjanja (eng. *settlement system*), kliringa ili centralne ugovorne strane (CCP), Centralna banka može da prestane da obračunava kapitalne zahtjeve u skladu sa čl. 485 i 486 ove odluke dok se situacija sa sistemom ne normalizuje i u slučaju, nemogućnost druge ugovorne strane da izvrši poravnanje transakcije ne smatra se nastankom statusa neispunjavanja obaveza sa aspekta kreditnog rizika.

GLAVA VI – KAPITALNI ZAHTJEVI ZA RIZIK USKLAĐIVANJA KREDITNOG VREDNOVANJA

Značenje usklađivanja kreditnog vrednovanja

Član 488

Za potrebe ove glave i Glave II odjeljak 6 ovog dijela odluke, pojam „usklađivanje kreditnog vrednovanja“ znači usklađivanje vrijednosti portolija transakcija sa drugom ugovornom stranom po srednjoj tržišnoj vrijednosti. To usklađivanje odražava trenutnu tržišnu vrijednost kreditnog rizika druge ugovorne strane za kreditnu instituciju, ali ne odražava trenutnu tržišnu vrijednost kreditnog rizika kreditne institucije za drugu ugovornu stranu.

Oblast primjene

Član 489

(1) Kreditna institucija je dužna da izračunava kapitalne zahtjeve za CVA rizik u skladu sa ovom glavom za sve OTC finansijske derivate u odnosu na sve poslovne aktivnosti kreditne institucije, osim kreditnih derivata koji se priznaju radi smanjenja iznosa rizikom ponderisanih izloženosti za kreditni rizik kreditne institucije.

(2) Kreditna institucija je dužna da u obračun kapitalnih zahtjeva iz stava 1 ovog člana uključi transakcije finansiranja hartijama od vrijednosti (SFT), ako Centralna banka odredi da su izloženosti CVA riziku koje proizilaze iz navedenih transakcija značajne.

(4) Transakcije sa kvalifikovanom centralnom drugom stranom (QCCP) i transakcije klijenta sa klirinškim članom (kada klirinški član djeluje kao posrednik između klijenta i kvalifikovane centralne ugovorne strane (QCCP), gdje transakcije dovode do izloženosti iz trgovanja klirinškog člana prema kvalifikovanoj centralnoj ugovornoj strani, isključuju se iz obračuna kapitalnih zahtjeva za CVA rizik.

(5) Sljedeće transakcije isključuju se iz kapitalnih zahtjeva za CVA rizik:

1) transakcije sa nefinansijskim drugim ugovornim stranama osnovanim u Crnoj Gori, zemljama članicama EU ili sa nefinansijskim drugim ugovornim stranama iz trećih zemalja, kada te transakcije ne prelaze sljedeći prag poravnanja (eng. *clearing threshold*):
   - za kreditne derivate – 1 milijarda EUR bruto hipotetičke vrijednosti,
   - za vlasničke derivate – 1 milijarda EUR bruto hipotetičke vrijednosti,
   - za kamatne derivate – 3 milijarde EUR bruto hipotetičke vrijednosti,
   - za valutne derivate – 3 milijarde EUR bruto hipotetičke vrijednosti,
   - za robne derivate – 3 milijarde EUR bruto hipotetičke vrijednosti, i
   - za sve ostale OTC derivate koji nijesu prethodno spomenuti – 3 milijarde EUR bruto hipotetičke vrijednosti;
2) transakcije u okviru grupe utvrđene u stavu 13 ovog člana;
3) transakcije sa drugim ugovornim stranama koje predstavljaju aranžmane penzionih šema za koje ne postoji obaveza vršenja poravnanja (eng. *clearing obligation*);
4) transakcije sa drugim ugovornim stranama iz al. 1 do 6 ovog stava i transakcije sa drugim ugovornim stranama za koje je članom 132 stav 3 ove odluke utvrđen ponder rizika od 0% za izloženosti prema tim centralnim ugovornim stranama:
   - članovi Evropskog sistema centralnih banaka (ESCB) i tijela ostalih država članica EU koja obavljaju slične funkcije i ostala javna tijela Unije zadužena za upravljanje ili koja posreduju pri upravljanju javnim dugom;
   - Banka za međunarodna poravnanja;
   - centralne banke i javna tijela zadužena za posredovanje u upravljanju javnim dugom u Japanu, Sjedinjenim Američkim Državama, Australiji, Kanadi, Hong Kongu, Meksiku, Singapuru i Švajcarskoj;
   - sljedeće multilateralne razvojne banke: Međunarodna banka za obnovu i razvoj, Međunarodna finansijska korporacij, Međuamerička razvojna banka, Azijska razvojna banka, Afrička razvojna banka, Razvojna banka Savjeta Europe, Nordijska investiciona banka, Karipska razvojna banka, Evropska banka za obnovu i razvoj, Evropska investiciona banka, Evropski investicioni fond, Međunarodna agencija za osiguravanje ulaganja;
   - subjekte javnog sektora u smislu člana 3 tačka 5 ove odluke;
   - Evropski fond za finansijsku stabilnost; i
   - Mehanizam za evropsku finansijsku stabilnost.

(5) Za potrebe stava 4 tačka 1 ovog člana, nefinansijskom drugom ugovornom stranom (NFC) smatra se druga ugovorna strana koja nije finansijska druga ugovorna strana (FC), niti centralna ugovorna strana (CCP). Finansijskom drugom ugovornom stranom smatraju se:

1) investicione firme;
2) kreditne institucije;
3) društva za osiguranje ili reosiguranje;
4) UCITS i, gdje je to primjenljivo, društva za upravljanje tim fondovima (UCITS-ima);
5) institucije za profesionlna penziona osiguranja;
6) alternativne investicione fondove (AIF); i
7) centralni depozitari hartija od vrijednosti.

(6) Za potrebe stava 4 tačka 1 ovog člana, kreditne institucije može smatrati da su druge ugovorne strane nefinansijske druge ugovorne strane registrovane u trećoj zemlji ako ispunjavaju sljedeće uslove:

1) sjedište im je u trećoj zemlji;
2) da im je sjedište u Crnoj Gori ili zemlji članici EU, u skladu sa ovom odlukom ili propisima EU smatrale bi se nefinansijskim drugim ugovornim stranama.

(7) Kreditna institucija provjerava da li je druga ugovorna strana nefinansijska druga ugovorna strana sa sjedištem u trećoj zemlji:

1) na početku trgovanja sa novom drugom ugovornom stranom;
2) jednom godišnje za postojeće druge ugovorne strane;
3) u slučaju ako postoje informacije koje ukazuju na to da je druga ugovorna strana prestala da bude nefinansijska druga ugovorna strana sa sjedištem u trećoj zemlji.

(8) Da bi se transakcije sa nefinansijskom drugom ugovornom stranom sa sjedištem u trećoj zemlji isključile iz kapitalnih zahtjeva za CVA rizik u skladu sa stavom 4 tačka 1 ovog člana, kreditna institucija je dužna da za svaku vrstu ugovora o OTC derivatima provjeravaju da li je bruto hipotetička vrijednost ugovora o OTC derivatu nefinansijske druge ugovorne strane u toj vrsti derivata veća od odgovarajućeg praga poravnanja definisanog stavom 4 tačka 1 al. 1 do 5 ovog člana, i to:

1) na početku svakog novog trgovanja sa tom drugom ugovornom stranom;
2) jednom godišnje, izuzev ako je za sve vrste OTC derivata bruto hipotetička vrijednost transakcija OTC derivatima nefinansijske druge ugovorne strane sa sjedištem u trećoj zemlji veća od 75% vrijednosti praga poravnanja za tu vrstu derivata, kada je neophodno da se vrši kvartalno provjeravanje.

(9) Kreditna institucija je dužna da identifikuje sve nefinansijske druge ugovorne strane koje ispunjavajukriterijum iz stava 4 tačka 1 ovog člana za izuzeće iz obračuna kapitalnih zahtjeva za CVA rizik bez obzira na to gdje im je sjedište – u Crnoj Gori, zemlji članici EU ili trećoj zemlji i zbog toga, kreditna institucija treba da definiše odgovarajuće aranžmane sa nefinansijskim drugim ugovornim stranama kako bi obezbijedila kontinuirano dobijanje informacija o njihovom statusu sa aspekta usklađenosti sa pragom poravnanja.

(10) Usklađenost nefinansijske druge ugovorne strane sa definisanim pragom poravnanja iz stava 4 tačka 1 al. 1 do 5 ovog člana utvrđuje sama nefinansijska druga ugovorna strana koja trguje sa OTC derivatima, koja te informacije treba da dostavi kreditnoj instituciji. Kreditna institucija nije dužna da provjerava informacije koje joj je dostavila nefinansijska druga ugovorna strana, osim u slučaju kada posjeduje informacije koje jasno ukazuju na to da su izvještaji nefinansijske druge ugovorne strane netačni.

(11) Ako kreditna institucija nije u mogućnosti da dobije informacije o statusu usklađenosti nefinansijske druge ugovorne strane sa pragom poravnanja dužna je da izračunava kapitalne zahtjeve za CVA rizik za sve transakcije koje obavlja sa tom drugom ugovornom stranom.

(12) Ako nefinansijska druga ugovorna strana premaši prag poravnanja ili ako dođe do promjene praga poravnanja, tako da nefinansijska druga ugovorna strana više ne zadovoljava kriterijum za izuzimanje iz obračuna kapitalnih zahtjeva za CVA rizik, preostali ugovori koji su zaključeni sa tom drugom ugovornom stranom ostaju izuzeti do datuma njihovog dospijeća.

(13) U odnosu na nefinansijske druge ugovorne strane, transakcija u okviru grupe je ugovor o OTC derivatima koji je zaključen sa drugom ugovornom stranom koja čini dio iste grupe pod uslovom da su obje druge ugovorne strane u cjelosti obuhvaćene istom konsolidacijom i da podliježu odgovarajućoj centralizovanoj procjeni rizika, postupcima mjerenja i kontrole rizika i da je druga ugovorna strana osnovana u Crnoj Gori, zemlji članici EU ili trećoj zemlji.

(14) Izuzimanje od kapitalnih zahtjeva za CVA rizik za transakcije iz stava 4 tačka 3 ovog člana koje su zaključene za vrijeme perioda koji je utvrđen propisom koji definiše tretman poravnanja OTC derivata za penzione aranžmane koji im omogućava takvo izuzeće, primjenjuje se tokom trajanja ugovora za tu transakciju.

Napredni metod

Član 490

(1) Kreditna institucija koja ima odobrenje Centralne banke da primjenjuje interni model za specifični rizik dužničkih instrumenata u skladu sa članom 470 stav 1 tačka 4 ove odluke dužna je da za sve transakcije za koje ima odobrenje za

korišćenjemetoda internog modela (eng. *Internal Model Method* – IMM) za određivanje iznosa izloženosti za kreditni rizik druge ugovorne strane, u skladu sa članom 319 ove odluke, odredi kapitalne zahtjeve za CVA rizik modelirajući efekat promjena u kreditnim spredovima (maržama) drugih ugovornih strana na prilagođavanja kreditnom vrednovanju (CVA) svih drugih ugovornih strana u navedenim transakcijama, uzimajući u obzir CVA zaštite koje su priznate u skladu sa članom 493 ove odluke.

(2) Kreditna institucija je dužna da primijeni svoj interni model za određivanje kapitalnih zahtjeva za specifični rizik povezan sa dužničkim pozicijama kojima se trguje korišćenjem intervala povjerenja od 99% i perioda držanja koji je ekvivalentan desetodnevnom periodu. Interni model se primjenjuje tako da simulira promjene u kreditnim spredovima (maržama) drugih ugovornih strana, ali ne modelira osjetljivost CVA na promjene drugih tržišnih faktora, uključujući promjene u vrijednosti odnosne aktive, robe, valute ili kamatne stope derivata.

(3) Kapitalni zahtjev za CVA rizik za sve druge ugovorne strane izračunava se primjenom sljedeće formule:

$$CVA = LGD_{MKT} \cdot \sum_{i=1}^{T} max\ \left(0, exp\ \left(-\frac{s_{i-1} \cdot t_{i-1}}{LGD_{MKT}}\right) - exp\ \left(-\frac{s_i \cdot t_i}{LGD_{MKT}}\right)\right) \cdot \frac{EE_{i-1} \cdot D_{i-1} + EE_i \cdot D_i}{2}$$

gdje je:

t_i = vrijeme *i*-te revalorizacije koje počinje od t_0=0;

t_T = najduže ugovorno dospijeće u nizu skupova za netiranje sa drugom ugovornom stranom;

s_i = kreditni spred (marža) druge ugovorne strane u trenutku (eng. *tenor*) t_i, primijenjen za obračun CVA druge ugovorne strane. Ako je kreditni spred (marža) po osnovu nastanka statusa neispunjavanja obaveza na svopove druge ugovorne strane raspoloživ, kreditna institucija primjenjuje taj spred (maržu). Ako navedeni kreditni spred (marža) po osnovu nastanka statusa neispunjavanja obaveza na svopove druge ugovorne strane nije raspoloživ, kreditna institucija koristi odgovarajući zamjenski (eng. *proxy*) spred (maržu) imajući u vidu rejting, sektor i regiju druge ugovorne strane;

LGD_{MKT} = gubitak u slučaju neispunjavanja obaveza druge ugovorne strane koji treba da se zasniva na spredu (marži) tržišnog instrumenta druge ugovorne strane, ukoliko je instrument druge ugovorne strane raspoloživ. Ako instrument druge ugovorne strane nije raspoloživ, LGD_{MKT} treba da se zasniva na odgovarajućoj zamjeni spreda (marže) imajući u vidu rejting, sektor i regiju druge ugovorne strane.

prvi faktor u zbiru predstavlja približnu vrijednost (aproksimaciju) pretpostavljene marginalne vjerovatnoće tržišta da će da nastupi status neispunjavanja obaveza između trenutka t_{i-1} i t_i;

EE_i = očekivana izloženost prema drugoj ugovornoj strani u trenutku revalorizacije t_i, kada se dodaju izloženosti različitih skupova za netiranje za navedenu drugu ugovornu stranu i kada je najduže dospijeće svakog skupa za netiranje određeno najdužim ugovornim dospijećem u skupu za netiranje; kreditna institucija primjenjuje postupak opisan u stavu 5 ovog člana u slučaju trgovanja na marži ako koristi mjeru očekivane pozitivne izloženosti (EPE) iz člana 321 stav 1 tačka 1 ili 2 ove odluke za trgovanja na marži;

D_i = diskontni faktor bez rizika statusa neispunjavanja obaveze u trenutku t_i, pri čemu je D_0 =1.

(4) Kada izračunava kapitalne zahtjeve za CVA rizik za drugu ugovornu stranu, kreditna institucija sve inpute koje koristi u svoj interni model za specifični rizik dužničkih instrumenata zasniva na sljedećim formulama (zavisno od toga šta je primjenljivo):

1) kada se model zasniva na cjelokupnoj reprocjeni, direktno se primjenjuje formula iz stava 3 ovog člana;
2) kada se model zasniva na osjetljivosti kreditnog spreda (marže) za određena trajanja, kreditna institucija je dužna da zasniva svaku osjetljivost kreditnog spreda (regulatorni CS01) na sljedećoj formuli:

$$regulatorni\ CS01_i = 0{,}0001 \cdot t_i \cdot exp\ \left(-\frac{s_i \cdot t_i}{LGD_{MKT}}\right) \cdot \frac{EE_{i-1} \cdot D_{i-1} - EE_{i+1} \cdot D_{i+1}}{2}$$

kada je konačni period *i=T* odgovarajuća formula je:

$$regulatorni\ CS01_T = 0{,}0001 \cdot t_T \cdot exp\ \left(-\frac{s_T \cdot t_T}{LGD_{MKT}}\right) \cdot \frac{EE_{T-1} \cdot D_{T-1} + EE_T \cdot D_T}{2}$$

3) kada model koristi osjetljivost kreditnih spredova (marži) na paralelne promjene kreditnih spredova (marži), kreditna institucija koristi sljedeću formulu:

$$reg.CS01 = 0{,}0001 \cdot \sum_{i=1}^{T} t_i \cdot exp\ \left(-\frac{s_i \cdot t_i}{LGD_{MKT}}\right) - t_{i-1} \cdot exp\ \left(-\frac{s_{i-1} \cdot t_{i-1}}{LGD_{MKT}}\right) \cdot \frac{EE_{i-1} \cdot D_{i-1} + EE_i \cdot D_i}{2}$$

4) kada model koristi osjetljivost drugog reda na promjene kreditnih spredova, odnosno marži (gama spred (marža)), game se izračunavaju korišćenjem formule iz stava 3 ovog člana.

(5) Kreditna institucija koja koristi mjeru očekivane pozitivne izloženosti (EPE) za OTC derivate koji su obezbijeđeni kolateralom iz člana 321 stav 1 tačka 1 ili 2 ove odluke pri izračunavanju kapitalnog zahtjeva za CVA rizik u skladu sa stavom 3 ovog člana dužna je da:
1) koristi pretpostavlku da je EE profil konstantan;
2) određuje EE koji je jednak efektivnoj očekivanoj izloženosti izračunatoj u skladu sa članom 321 stav 1 tačka 2 ove odluke za dospijeće koje je jednako većem od sljedećih perioda:
   - polovine najdužeg dospijeća u skupu za netiranje;
   - hipotetičkog ponderisanog prosječnog dospijeća svih transakcija u okviru skupa za netiranje.

(6) Kreditna institucija koja je dobila odobrenje Centralne banke u skladu sa članom 319 ove odluke za primjenu metode internog modela (IMM) za obračun iznosa izloženosti za većinu njenih poslovnih aktivnosti, ali koja primjenjuje metode iz Glave II odjeljak 6 odsjeci 3, 4 ili 5 ovog dijela odluke za manje portfolije i kojoj je odobrena primjena internih modela za tržišni rizik za specifični rizik dužničkih instrumenata u skladu sa članom 470 stav 1 tačka 4 ove odluke, može da za skupove za netiranje koji nijesu obuhvaćeni metodom internog modela (IMM), uz prethodno odobrenje Centralne banke, izračunava kapitalne zahtjeve za CVA rizik u skladu sa stavom 3 ovog člana.

(7) Centralna banka će izdati kreditnoj instituciji odobrenje iz stava 6 ovog člana samo ako kreditna institucija primjenjuje metod iz Glave II odjeljak 6 odsjeci 3, 4 ili 5 ovog dijela odluke za ograničeni broj manjih portfolija.

(8) Za potrebe obračuna u skladu sa stavom 6 ovog člana, ako metodom internog modela (IMM) nije dobijen očekivani profil izloženosti, kreditna institucija je dužna da:
1) koristi pretpostavku da je EE profil konstantan; i
2) određuje EE koji je jednak iznosu izloženosti koji je izračunat u skladu sa metodima iz Glave II odjeljak 6 odsjeci 3, 4 ili 5 ovog dijela odluke, ili metodom internog modela (IMM) za dospijeće koje je jednako većem od sljedećih perioda:
   - polovine najdužeg dospijeća u skupu za netiranje;
   - hipotetičkog ponderisanog prosječnog dospijeća svih transakcija u okviru skupa za netiranje.

(9) Kreditna institucija određuje kapitalni zahtjev za CVA rizik u skladu sa članom 471 stav 1 i čl. 472 i 483 ove odluke kao zbir VaR iznosa u uslovima koji nijesu stresni i u stresnim uslovima, što se izračunava na sljedeći način:
1) kada je u pitanju VaR koji se ne odnosi na stresni period, vrši se trenutna kalibracija (usklađivanje) parametra za očekivanu izloženost kako je navedeno u članu 328 stav 2 ove odluke;
2) za VaR u stresnim uslovima (stresni VaR) primjenjuju se budući profili EE drugih ugovornih strana primjenom kalibracije u stresnim uslovima kako je navedeno u članu 328 stav 3 ove odluke. Period stresa za parametre kreditnih spredova (marži) je najstroži jednogodišnji period stresa u okviru trogodišnjeg perioda stresa koji se koristi za parametre izloženosti;
3) primjenjuje se faktor multiplikacije koji iznosi 3 i koji se koristi za obračun kapitalnih zahtjeva na osnovu VaR-a i stresnog VaR-a u skladu sa članom 471 stav 1 ove odluke;
4) obračun se vrši najmanje jednom mjesečno, kao i obračun EE-a koji se primjenjuje. Ako se obračun iz člana 471 stav 1 tačka 1 alineja 2 i tačka 2 alineja 2 ove odluke ne vrši svakog dana koristi se tromjesečni prosjek.

(10) Za izloženosti prema drugoj ugovornoj strani, za koje odobreni interni model kreditne institucije za specifični rizik dužničkih instrumenata ne daje zamjenski kreditni spred (mažu) koji odgovara kriterijumima rejtinga, sektora i regije druge ugovorne strane, za obračun kapitalnih zahtjeva za CVA rizik kreditna institucija primjenjuje metod iz člana 491 ove odluke.

Standardizovani metod

Član 491

(1) Kreditna institucija koja ne izračunava kapitalne zahtjeve za CVA rizik za svoje druge ugovorne strane u skladu sa članom 490 ove odluke dužna je da izračunava kapitalne zahtjeve za CVA rizik za portfolio, za svaku drugu ugovornu stranu, u skladu sa sljedećom formulom, uzimajući u obzir CVA zaštite koje su priznate u skladu s članom 493 ove odluke:

$$K = 2{,}33 \cdot \overline{h} \cdot \sqrt{\sum_i 0{,}5 \cdot w_i \cdot \left(M_i \cdot EAD_i^{total} - M_i^{hedge} B_i\right) - \sum_{ind} w_{ind} \cdot M_{ind} \cdot B_{ind}\Big)^2 + \sum_i 0{,}75 \cdot w_i^2 \cdot \left(M_i \cdot EAD_i^{total} - M_i^{hedge} B_i\right)^2}$$

pri čemu je:

h = jednogodišnji rizični period (u jedinicama od jedne godine); h = 1;

w_i = ponder koji se primjenjuje na drugu ugovornu stranu „i".

Drugoj ugovornoj strani *„i"* dodjeljuje se jedan od šest pondera w_i na osnovu eksterne procjene kreditnog rizika od strane odabrane ECAI, kako je navedeno u tabeli 1 iz ovog člana. Za drugu ugovornu stranu za koju nije dostupna kreditna procjena odabrane ECAI:

1) kreditna institucija koja koristi pristup iz Glave II odjeljak 3 ovog dijela odluke dodjeljuje interni rejting druge ugovorne strane prema jednoj od eksternih procjena kreditnog rizika;
2) kreditna institucija koja koristi pristup iz Glave II odjeljak 2 ovog dijela odluke dodjeljuje w_i=1,0% toj drugoj ugovornoj strani. Međutim, ako kreditna institucija koristi član 145 ove odluke za ponderisanje izloženosti kreditnom riziku druge ugovorne strane prema toj drugoj ugovornoj strani, dodjeljuje se w_i=3,0%;

EAD_i^{total} = ukupna iznos izloženosti kreditnom riziku druge ugovorne strane *„i"* (sabrana za sve skupove za netiranje), uključujući efekat kolaterala u skladu sa metodima iz Glave II odjeljak 6 odsjeci 3 do 6 ovog dijela odluke, kako se primjenjuje na obračun kapitalnih zahtjeva za kreditni rizik druge ugovorne strane za navedenu drugu ugovornu stranu.

Za kreditne institucije koje ne primjenjuju metod iz Glave II odjeljak 6 odsjek 6 ovog dijela odluke izloženost se diskontuje primjenom sljedećeg faktora:

$$\frac{1 - e^{-0{,}05 \cdot M_i}}{0{,}05 \cdot M_i}$$

B_i = hipotetička vrijednost kupljene zaštite korišćenjem kreditnog svopa nastanka statusa neispunjavanja obaveza jednog subjekta (eng. *single name credit default swap*), sabrana u slučaju da postoji više od jedne pozicije, koja se odnosi na drugu ugovornu stranu „i" i primjenjuje za zaštitu od CVA rizika.

Hipotetička vrijednost diskontuje se primjenom sljedećeg faktora:

$$\frac{1 - e^{-0{,}05 \cdot M_i^{hedge}}}{0{,}05 \cdot M_i^{hedge}}$$

B_{ind} = je ukupna hipotetička vrijednost jednog ili više index-a kreditnog svopa neispunjavanja obaveza (eng. *index credit default swap*) po osnovu kupljene zaštite za hedžing CVA rizika.

Hipotetička vrijednost diskontuje se primjenom sljedećeg faktora:

$$\frac{1 - e^{-0{,}05 \cdot M_{ind}}}{0{,}05 \cdot M_{ind}}$$

w_{ind} = je ponder koji se primjenjuje na indekse za zaštitu.

Kreditna institucija određuje w_{ind} obračunom ponderisanog prosjeka w_i koji se primjenjuje na pojedinačne sastavne djelove indeksa;

M_i = efektivno dospijeće transakcija sa drugom ugovornom stranom *i*.

Za kreditnu instituciju koja primjenjuje metod iz Glave II odjeljak 6 odsjek 6 ovog dijela odluke, M_i se izračunava u skladu sa članom 181 stav 2 tačka 7 ove odluke. Međutim, M_i se u tu svrhu ne ograničava na pet godina, već na najduže preostalo ugovorno dospijeće u skupu za netiranje.

Za kreditnu instituciju koja ne primjenjuje metod iz Glave II odjeljak 6 odsjek 6 ove odluke, M_i je prosječno hipotetičko ponderisano dospijeće iz člana 181 stav 2 tačka 2 ove odluke. Međutim, M_i se u tu svrhu ne ograničava na pet godina, već na najduže ugovorno dospijeće u setu za netiranje.

M_i^{hedge} = dospijeće instrumenta zaštite sa hipotetičkim Bi (ako se radi o nekoliko pozicija vrijednosti

M_i^{hedge} i B_i, potrebno ih je sabrati);

M_{ind} = dospijeće indeksa za zaštitu.

U slučaju više od jedne pozicije indeksa za zaštitu, M_{ind} je hipotetičko ponderisano dospijeće.

(2) Ako je druga ugovorna strana uključena u indeks na kojem se zasniva kreditni svop po osnovu nastanka statusa neispunjavanja obaveza za zaštitu od rizika druge ugovorne strane, kreditna institucija može oduzeti hipotetički iznos koji se pripisuje navedenoj drugoj ugovornoj strani u skladu sa ponderom odnosnog subjekta od hipotetičkog iznosa CDS indeksa i tretirati ga kao zaštitu koja se odnosi na jedan subjekat (Bi) pojedine druge ugovorne strane sa dospijećem koje se zasniva na dospijeću indeksa.

Tabela 1

stepen kreditnog kvaliteta	ponder w_i
1	0,7%
2	0,8%
3	1,0%
4	2,0%
5	3,0%
6	10,0%

Alternativa primjeni CVA metoda za obračun kapitalnih zahtjeva

Član 492

Kreditna institucija koja koristi metod originalne izloženosti iz člana 318 ove odluke kao alternativu članu 491 ove odluke, za instrumente koji se odnose na član 489 ove odluke, pod uslovom da ima odobrenje Centralne banke, umjesto obračuna kapitalnih zahtjeva za CVA rizik za te izloženosti može da primijeni faktor multiplikacije od 10 na rizikom ponderisani iznos tih izloženosti za kreditni rizik druge ugovorne strane.

Priznate zaštite

Član 493

(1) Za potrebe obračuna kapitalnih zahtjeva za CVA rizik, pojam „zaštite“ označava „priznate zaštite“ u skladu sa članom 490 i 491 ove odluke samo ako se koriste za potrebe smanjenja CVA rizika i sa njima se kao takvima i upravlja i ako pripadaju jednoj od sljedećih kategorija:

1) kreditni svopovi po osnovu nastanka statusa neispunjavanja obaveza jednog subjekta ili ekvivalentni instrumenti zaštite koji se odnose direktno na drugu ugovornu stranu;
2) indeksi kreditnih svopova po osnovu nastanka statusa neispunjavanja obaveza, ako se osnova između spreda (marže) pojedine druge ugovorne strane i spreda (marže) kreditnog svopa po osnovu nastanka statusa neispunjavanja obaveza na indeks koji služi kao zaštita, prema ocjeni Centralne banke na adekvatan način odražava na iznos VaR-a i stresnog VaR-a.

(2) Zahtjev iz stava 1 tačka 2 ovog člana da se osnova između spreda (marže) pojedine druge ugovorne strane i spreda (marže) kreditnog svopa po osnovu nastanka statusa neispunjavanja obaveza (zaštite) na indeks koji služi kao zaštita, odražava na iznos VaR-a i stresnog VaR-a treba da se primjenjuje i na slučajeve gdje se koristi zamjenska marža druge ugovorne strane.

(3) Za sve druge ugovorne strane za koje se koristi zamjenska vrijednost, kreditna institucija je dužna da primjenjuje razumne osnovne vremenske serije iz reprezentativne grupe sličnih pojedinačnih izloženosti za koje su raspoloživi spredovi (marže).

(4) Ako se osnova između spreda (marže) pojedinačne druge ugovorne strane i spreda (marži) kreditnih svopova po osnovu nastanka statusa neispunjavanja obaveza na indeks koji služi kao zaštita ne odražava na adekvatan način prema ocjeni Centralne banke, kreditna institucija će u tom slučaju u VaR-u i stresnom VaR-u reflektovati samo 50% hipotetičkog iznosa indeksa koji služi kao zaštita.

(5) Prekomjerna zaštita izloženosti po osnovu kreditnih svopova po osnovu nastanka statusa neispunjavanja obaveza koji se odnosi na jedan subjekat korišćenjem metoda iz člana 490 ove odluke nije dozvoljena.

(6) Kreditna institucija ne smije da odražava druge vrste zaštite od rizika druge ugovorne strane u obračunu kapitalnih zahtjeva za CVA rizik.

(7) Tranširani ili kreditni svopovi po osnovu nastanka n-tog statusa neispunjavanja obaveza i kreditni zapisi ne smatraju se priznatom zaštitom za potrebe obračuna kapitalnih zahtjeva za CVA rizik.

(8) Priznate zaštite koje su uključene u obračun kapitalnih zahtjeva za CVA rizik ne uključuju se u obračun kapitalnih zahtjeva za specifični rizik iz Glave IV ovog dijela odluke, niti se tretiraju kao ublažavanja kreditnog rizika, osim za kreditni rizik druge ugovorne strane iz istog portfolija transakcija.

DIO ČETVRTI – KAPITALNI ZAHTJEVI ZA PREKORAČENJE VELIKIH IZLOŽENOSTI

Izračunavanje kapitalnog zahtjeva za velike izloženosti

Član 494

(1) Ako kreditna institucija prekorači limite izloženosti prema jednom licu ili grupi povezanih lica, propisane članom 172 Zakona o kreditnim institucijama, a čiji iznos se utvrđuje u skladu sa propisom Centralne banke kojim se uređuju velike izloženosti kreditnih institucija, dužna je da izračunava kapitalne zahtjeve po osnovu prekoračenja dozvoljenih limita izloženosti u skladu sa st. 3, 4 i 5 ovog člana.

(2) Izračunavanjem kapitalnih zahtjeva iz stava 1 ovog člana obuhvata se prekoračenje nastalo po osnovu izloženosti prema jednom licu ili grupi povezanih lica koje proizilazi iz stavki iz knjige trgovanja, na način što se iz ukupne izloženosti u knjizi trgovanja izaberu one stavke izloženosti prema određenom licu ili grupi povezanih lica koje nose najveći zahtjev za specifični rizik iz Dijela trećeg, glava IV, odjeljak 2 i/ili zahtjeve iz člana 335 i propisa Centralne banke kojim se uređuju velike izloženosti kreditnih institucija, i to u iznosu koji je jednak iznosu prekoračenja.

(3) Ako prekoračenje limita izloženosti nije trajalo duže od 10 dana, dodatni kapitalni zahtjev se dobija primjenom pondera 200% na iznos utvrđenih kapitalnih zahtjeva za stavke iz stava 1 ovog člana.

(4) Ako je prekoračenje limita izloženosti nastalo u periodu od 10 dana, stavke koje čine prekoračenje koje su odabrane u skladu sa stavom 1 ovog člana raspoređuju se u odgovarajuće redove u koloni 1 iz Tabele 1 iz stava 5 ovog člana, a raspoređivanje se vrši prema rastućem redosljedu kapitalnih zahtjeva za specifični rizik iz Dijela trećeg, glava IV, odjeljak 2 i/ili zahtjeva iz člana 299 i Dijela trećeg glava V ove odluke.

(5) Kapitalni zahtjev za prekoračenja velikih izloženosti izračunava se kao zbir kapitalnih zahtjeva za specifični rizik iz Dijela trećeg, glava IV, odjeljka 2 ove odluke i/ili zahtjeva iz člana 335 i propisa Centralne banke kojim se uređuju velike izloženosti kreditnih institucija, za stavke kod kojih postoji prekoračenje, pomnožen odgovarajućim faktorom iz sljedeće tabele.

Tabela 1

prekoračenje limita izloženosti (utvrđeno kao procenat osnovnog kapitala)	faktori
do 40%	200%
od 40% do 60%	300%
od 60% do 80%	400%
od 80% do 100%	500%
od 100% do 250%	600%
više od 250%	900%

Postupci kojima se sprečava da kreditne institucije izbjegavaju dodatne kapitalne zahtjeve

Član 495

(1) Kreditna institucija ne smije da namjerno izbjegava dodatne kapitalne zahtjeve iz člana 494 ove odluke kojima podliježu po osnovu izloženosti koje su prekoračile limite utvrđene članom 172 Zakona o kreditnim institucijama, kada navedene izloženosti traju duže od 10 dana, na način da privremeno prenose navedene izloženosti drugom društvu, bilo da je ono u istoj grupi ili ne, niti preduzimanjem fiktivnih transakcija za zatvaranje izloženosti tokom pomenutog desetodnevnog perioda i kreiranjem novih izloženosti.

(2) Kreditna institucija je dužna da ima sistem koji će obezbijediti da Centralna banka bude odmah obaviještena o svakom prenosu koji ima efekat iz stava 1 ovog člana.

DIO PETI – FINANSIJSKI LEVERIDŽ

Koeficijent finansijskog leveridža

Član 496

(1) U skladu sa članom 115 stav 2 Zakona o kreditnim institucijama, finansijski leveridž predstavlja, u odnosu na regulatorni kapital kreditne institucije, relativnu veličinu aktive, vanbilansnih obaveza i potencijalnih obaveza kreditne institucije za plaćanje ili isporuku ili pružanje kolaterala, uključujući obaveze po osnovu primljenih izvora finansiranja, preuzete obaveze, derivate ili repo ugovore, a isključujući obaveze koje je moguće izvršiti samo tokom stečaja ili likvidacije kreditne institucije.

(2) Kreditna institucija je dužna da održava koeficijent finansijskog leveridža od 3%, izračunat u skladu sa metodologijom iz st. 3 do 7 ovog člana.

(3) Koeficijent finansijskog leveridža izračunava se kao odnos osnovnog kapitala kreditne institucije i ukupnog iznosa izloženosti kreditne institucije, izražen u procentima.

(4) Ukupan iznos izloženosti kreditne institucije, za potrebe stava 3 ovog člana, predstavlja zbir sljedećih stavki:

1) stavki aktive koje su izračunate u skladu sa članom 498 stav 1 ove odluke, isključujući:
   - ugovore o derivatima iz člana 128 stav 5 ove odluke;
   - kreditne derivate; i
   - pozicije iz člana 501 ove odluke;
2) ugovora o derivatima iz člana 128 stav 5 ove odluke i kreditnih derivata, uključujući ugovore i kreditne derivate koji se evidentiraju u vanbilansnu, izračunatih u skladu sa čl. 499 i 500 ove odluke;
3) uvećanja (eng. *add-ons*) za kreditni rizik druge ugovorne strane po osnovu transakcija finansiranja hartijama od vrijednosti (SFT), uključujući i one koje su evidentiraju u vanbilansu, izračunatih u skladu sa članom 501 ove odluke;
4) vanbilansnih stavki, izračunatih u skladu sa članom 502 ove odluke, isključujući:
   - ugovore o derivatima iz člana 128 stav 5 ove odluke;
   - kreditne derivate;
   - transakcije finansiranja hartijama od vrijednosti (SFT); i
   - pozicije iz čl. 500 i 503 ove odluke; i
5) redovnih kupovina ili prodaja koje čekaju poravnanje, izračunatih u skladu sa članom 503 ove odluke.

(5) Kreditna institucija je dužna da tretiraj transakcije sa dugim rokom poravnanja u skladu sa stavom 4 tač. 1 do 4 ovog člana, u zavisnosti od slučaja.

(6) Kreditna institucija može da umanji iznos izloženosti iz stava 4 tač. 1 do 4 ovog člana za odgovarajući iznos opštih ispravki vrijednosti za bilansne i vanbilansne stavke.

(7) Ako su opšte ispravke vrijednosti predstavljale odbitnu stavku od osnovnog kapitala, definisan je donji prag izloženosti, tako da iznos izloženosti kreditne institucije, umanjen za iznos tih ispravki, ne može biti manji od nule.

(8) Izuzetno od stava 4 tačka 4, primjenjuju se sljedeće odredbe:

1) na derivat koji se smatra vanbilansnom stavkom u skladu sa stavom 4 tačka 4 ovog člana, ali koji se tretira kao derivat u skladu sa važećim računovodstvenim okvirom, primjenjuju se odredbe stava 4 tačka 4 ovog člana;
2) ako klijent kreditne institucije koja djeluje kao klirinški član ulazi direktno u transakciju sa derivatima sa centralnom drugom ugovornom stranom (CCP) i kreditna institucija garantuje za izloženost klijenta iz trgovanja prema centralnoj ugovornoj strani koja proizilazi iz te transakcije, kreditna institucija je dužna da izračunava svoju izloženost koja proizilazi iz date garancije u skladu sa stavom 4 tačka 2 ovog člana, kao da je ona direktno učestvovala u transakciji sa klijentom, uključujući i slučajeve primanja ili davanja novčane varijacijske marže.

(9) Tretman iz stava 8 tačka 2 ovog člana primjenjuje se i na kreditnu instituciju koja djeluje kao klijent višeg nivoa (eng. *higher level client*) koji garantuje za izloženosti klijenta iz trgovanja.

(10) Za potrebe stava 8 tačka 2 i stava 9 ovog člana, kreditna institucija može da smatra povezanog subjekta klijentom samo ako je taj subjekat izvan regulatornog okvira konsolidacije kod koje se primjenjuje zahtjev iz člana 101 stav 3 tačka 5 ove odluke.

(11) Za potrebe stava 4 tačka 5 ovog člana i člana 503 ove odluke, pod redovnom kupovinom ili prodajom se podrazumijeva kupovina ili prodaja hartija od vrijednosti prema ugovorima čiji uslovi zahtijevaju isporuku hartija od vrijednosti u roku koji je, generalno, određen zakonom ili konvencijom na odgovarajućem tržištu.

(12) Kreditna institucija, osim ako se u ovom dijelu odluke eksplicitno ne navodi drugačije, izračunava iznos ukupne izloženosti u skladu sa sljedećim principima:
1) fizički ili finansijski kolateral, garancije i druga jemstva ili kupljeno smanjenje kreditnog rizika ne mogu se koristiti za umanjenje iznosa ukupne izloženosti; i
2) netiranje imovine obavezama nije dozvoljeno.

(13) Izuzetno od stava 12 tačka 2 ovog člana, kreditna institucija može da umanji iznos izloženosti po osnovu kredita za predfinansiranje (eng. *pre-financing loan*) ili kredita za premošćavanje (eng. *intermediate loan*) za iznos pozitivnog salda na štednom računu dužnika kojem je kredit odobren, tako da u iznos ukupne izloženosti uključi samo preostali iznos kredita, ako su ispunjeni sljedeći uslovi:
1) odobravanje kredita uslovljeno je otvaranjem štednog računa u kreditnoj instituciji koja odobrava kredit, pa su i kredit i štedni račun uređeni istim propisima;
2) dužnik za vrijeme cjelokupnog trajanja kredita ne može podići dio sredstava, niti sva sredstva koja se nalaze na njegovom štednom računu;
3) kreditna institucija može bezuslovno i neopozivo da koristi saldo na štednom računu dužnika za poravnanje bilo kojeg potraživanja koje proizilazi iz ugovora o kreditu u slučajevima koji su uređeni propisima iz tačke 1 ovog stava, uključujući slučaj dužnikovog neplaćanja ili nesolventnosti.

(14) Za potrebe stava 13 ovog člana kredit za predfinansiranje ili kredit za premošćavanje predstavlja kredit koji se dužniku odobrava na ograničeno vrijeme kako bi se premostile dužnikove potrebe finansiranja dok mu se ne odobri konačni kredit u skladu sa kriterijumima utvrđenim propisima kojima su uređene takve transakcije.

Izloženosti isključene iz ukupne izloženosti

Član 497

(1) Izuzetno od člana 496 st. 4 do 7 ove odluke, kreditna institucija može da, iz ukupne izloženosti, isključi bilo koju od sljedećih izloženosti:
1) iznose izloženosti koji su predstavljali odbitnu stavku od stavki redovnog osnovnog kapitala, u skladu sa članom 18 tačka 4 ove odluke;
2) iznos aktive koji je predstavljao odbitnu stavku od osnovnog kapitala;
3) izloženosti kojima se, u skladu sa članom 130 stav 6 ove odluke dodijeljuje ponder rizika od 0%;
4) ako je kreditna institucija javna razvojna kreditna institucija, izloženosti koje proizilaze iz aktive koju čine potraživanja od Vlade Crne Gore, lokalnih samouprava ili subjekata javnog sektora koja se odnose na ulaganja javnog sektora i promotivne kredite;
5) ako kreditna institucija nije javna razvojna kreditna institucija, djelove izloženosti koji proizilaze iz prolaznih promotivnih kredita prema drugim kreditnim institucijama;
6) djelovi izloženosti za koje je data garancija, a koji proizilaze iz izvoznih kredita za koje su ispunjeni sljedeći uslovi:
   – garancija je obezbijeđena od strane priznatog davaoca nematerijalne kreditne zaštite u skladu sa čl. 220 i 221 ove odluke, uključujući agencije za kreditiranje izvoza ili centralne vlade; i
   – na garantovani dio izloženosti primjenjuje se ponder rizika 0%, u skladu sa članom 131 stav 2 ili članom 133 st. 5, 6 ove odluke;
7) izloženosti iz trgovanja kreditne institucije, ako je ona klirinški član kvalifikovane centralne ugovorne strane (QCCP), pod uslovom da se poravnanje izloženosti vrši sa tom kvalifikovanom centralnom drugom ugovornom stranom i da izloženosti ispunjavaju uslove iz člana 342 stav 1 tačka 3 ove odluke;
8) izloženosti iz trgovanja prema klirinškom članu ili prema subjektu koji služi kao klijent višeg nivoa kreditne institucije, ako je kreditna institucija klijent višeg nivoa u okviru strukture klijenata sa više nivoa, pod uslovom da su ispunjeni uslovi iz člana 341 stav 2 ove odluke i da kreditna institucija nije dužna da svom klijentu nadoknadi gubitke koje bi pretrpio u slučaju neispunjavanja obaveza klirinškog člana ili kvalifikovane centralne ugovorne strane (QCCP);
9) fiducijarnu aktivu koja ispunjava sve sljedeće uslove:
   – priznata je u bilansima kreditne institucije prema važećim propisima;
   – ispunjava kriterijume za prestanak priznavanja iz MSFI 9, koji se primjenjuje u skladu sa propisima;
   – ispunjava, prema potrebi, kriterijume za neuključivanje u konsolidaciju u skladu sa MSFI 10;
10) izloženosti koje ispunjavaju sljedeće uslove:
   – radi se o izloženostima prema subjektima javnog sektora;
   – tretiraju se u skladu sa članom 133 st. 5 i 6 ove odluke; i

- proizilaze iz depozita koje je kreditna institucija pravno obavezna da prenese na subjekat javnog sektora iz tačke 1 ovog stava za potrebe finansiranja ulaganja od opšteg interesa;

11) višak kolaterala deponovan kod agenta treće strane koji nije dat u zajam;
12) iznos varijacijske marže koji je kreditna institucija platila u novcu njenoj drugoj ugovornoj strani, ako se taj iznos, u skladu sa važećim računovodstvenim okvirom priznaje kao aktiva koja se potražuje i ako su ispunjeni uslovi iz člana 499 stav 6 tač. 1 do 5 ove odluke;
13) sekjuritizovane izloženosti iz tradicionalne sekjuritizacije koje ispunjavaju uslove za prenos značajnog rizika iz člana 264 stav 2 ove odluke;
14) izloženosti prema Centralnoj banci u vidu aktive koja predstavlja kovanice i novčanice u EUR valuti i potraživanje prema Centralnoj banci, uključujući i rezerve koje se drže u Centralnoj banci, nakon što je izuzeće zadovoljilo uslove iz st. 9 i 10 ovog člana;
15) ako kreditna institucija ima dozvolu za rad kao centralni depozitar hartija od vrijednosti i ima dozvolu za pružanje pomoćnih usluga bankarskog tipa navedenih u članu 5 stav 1 tač. 1, 2, 4, 5 i 6 al. 2 i 3 Zakona o kreditnim institucijama, njene izloženosti nastale po osnovu pružanja pomoćnih usluga bankarskog tipa navedenih u članu 5 stav 1 tačka 1 Zakona o kreditnim institucijama koje su direktno povezane sa osnovnim uslugama koje obavlja centralni depozitar hartija od vrijednosti ili pomoćnim uslugama koje nijesu bankarskog tipa koje ne generišu kreditni rizik i rizik likvidnosti, definisane propisom koji uređuje poslovanje centralnih depozitara hartija od vrijednosti;
16) ako je institucija kreditna institucija koju je centralni depozitar hartija od vrijednosti odredio za obavljenje pomoćnih usluga bankarskog tipa navedenih u članu 5 stav 1 tač. 1, 2, 4, 5 i 6 al. 2 i 3 Zakona o kreditnim institucijama, njene izloženosti koje proizilaze iz pomoćnih usluga bankarskog tipa navedenih u članu 5 stav 1 tač. 1 Zakona o kreditnim institucijama koje su direktno povezane sa osnovnim ili pomoćnim uslugama koje obavlja centralni depozitar hartija od vrijednosti koji ima dozvolu za obavljanje osnovnih i pomoćnih usluga centralnog depozitara hartija od vrijednosti.

(2) Za potrebe stava 1 tačka 13 ovog člana kreditna institucija uključuje u ukupne izloženosti sve zadržane izloženosti.

(3) Za potrebe stava 1 tač. 4 i 5 ovog člana, javna razvojna kreditna institucija je kreditna institucija koja ispunjava sve sljedeće uslove:
1) osnovala ju je Vlada Crne Gore, odnosno lokalna samouprava;
2) njena djelatnost je ograničena na unapređivanje određenih ciljeva finansijske, socijalne ili ekonomske javne politike u skladu sa zakonima i drugim propisima, uključujući statut, kojima je ta kreditna institucija uređena kao nekonkurentna;
3) njen cilj nije maksimiziranje dobiti ili tržišnog učešća;
4) prema važećim propisima o državnoj podršci, Vlada Crne Gore, odnosno lokalna samouprava imaju obavezu da zaštite održivost poslovanja kreditne institucije (eng. *viability*), odnosno da direktno ili indirektno garantuju za najmanje 90% kapitalnih zahtjeva, zahtjeva za izvorima finansiranja ili odobrene promotivne kredite kreditne institucije;
5) ne prima zaštićene depozite koji su definisani Zakonom o zaštiti depozita ili depozite koji bi se mogli definisati kao oročeni ili štedni depoziti potrošača.

(4) Za potrebe stava 3 tačka 2 ovog člana, ciljevi javne politike mogu da uključe obezbjeđivanje finansijskih sredstava za promociju ili razvoj određenih sektora privrede ili geografskih područja.

(5) Za potrebe stava 3 tač. 4 i 5 ovog člana, ne dovodeći u pitanje propise o državnoj podršci kreditnoj instituciji i obaveze države po tom osnovu, Centralna banka može, na zahtjev kreditne institucije, da tretira organizacijski, strukturno i finansijski nezavisnu i autonomnu jedinicu te kreditne institucije kao javnu razvojnu kreditnu instituciju, pod uslovom da ta jedinica ispunjava sve uslove iz stava 3 ovog člana i da takav tretman ne utiče na superviziju te kredite institucije.

(6) Centralna banka je dužna da jednom godišnje preispituje odluku iz stava 5 ovog člana.

(7) Za potrebe stava 1 tač. 4 i 5 i stava 3 tačka 4 ovog člana, pod promotivnim kreditom se podrazumijeva kredit koji je odobrila javna razvojna kreditna institucija ili drugi subjekat koji je osnovala Vlada Crne Gore ili lokalna samouprava, direktno ili indirektno preko kreditne institucije, na nekonkurentnoj i neprofitnoj osnovi kako bi se promovisali ciljevi javne politike Vlade Crne Gore ili lokalne samouprave.

(8) Kreditna insitucija ne može da isključi izloženosti iz trgovanja iz stava 1 tač. 7 i 8 ovog člana ako nije ispunjen uslov iz člana 496 stav 10 ove odluke.

(9) Kreditna institucije može da iz ukupne izloženosti isključe izloženosti iz stava 1 tačka 14 ovog člana, ako su ispunjeni sljedeći uslovi:
1) Centralna banka je utvrdila i javno objavila da postoje izuzetne okolnosti u kojima je isključenje izloženosti opravdano kako bi se olakšalo sprovođenje monetarne politike; i
2) izuzeće se odobrava na ograničeno vrijeme, ali ne duže od jedne godine.

(10) Izloženosti koje se isključuju u skladu sa stavom 1 tačka 14 ovog člana moraju da ispunjavaju sljedeće uslove:
1) denominovane su u istoj valuti kao i depoziti koje su deponovani kod kreditne institucije; i

2) njihovo prosječno dospijeće ne premašuje u značajnoj mjeri prosječno dospijeće depozita koji su deponovani kod kreditne institucije.

(11) Izuzetno od člana 496 stav 2 ove odluke, ako kreditna institucija isključi izloženosti iz stava 1 tačka 14 ovog člana, dužna je da u svakom trenutku ispunjava sljedeći zahtjev za prilagođeni koeficijent finansijskog leveridža tokom trajanja isključenja:

$$aLR = 3\% \cdot \frac{EM_{LR}}{EM_{LR} - CB}$$

pri čemu je:

aLR = prilagođeni koeficijent finansijskog leveridža;

EM_{LR} = iznos ukupne izloženosti kreditne institucije utvrđen u skladu sa članom 496 stav 4 do 7 ove odluke;

CB = iznos izloženosti koji je isključen iz iznosa ukupne izloženosti kreditne institucije u skladu sa stavom 1 tačka 14 ovog člana.

Izračunavanje iznosa izloženosti po osnovu stavki aktive

Član 498

(1) Kreditna institucija je dužna da izračunava iznos izloženosti po osnovu stavki aktive kreditne institucije, isključujući ugovore o derivatima iz člana 128 stav 5 ove odluke, kreditne derivate i pozicije iz člana 501 ove odluke, u skladu sa sljedećim načelima:
1) iznos izloženosti stavki aktive predstavlja iznos izloženosti kako je definisano u članu 128 stav 1 ove odluke;
2) transakcije finansiranja hartijama od vrijednosti (SFT) se ne netiraju.

(2) Aranžman objedinjavanja novčanih sredstava (eng. *cash pooling arrangement*) koji nudi kreditna institucija nije u suprotnosti sa uslovom iz člana 496 stav 12 tačka 2 ove odluke samo ako aranžman zadovoljava sljedeće uslove:
1) kreditna institucija koja nudi aranžman objedinjavanja novčanih sredstava vrši prenos potražnog i dugovnog salda sa pojedinačnih računa subjekata iz grupe koji su uključeni u aranžman (tzv. izvorni računi – eng. *original accounts*) na jedan posebni račun, tako da je saldo na pojedinačnim izvornim računima jednak nuli; i
2) kreditna institucija na dnevnoj osnovi sprovodi postupke iz tačke 1 ovog stava.

(3) Za potrebe st. 2 i 4 ovog člana, aranžman objedinjavanja novčanih sredstava je aranžman kojim se objedinjavaju potražna i dugovna salda nekoliko pojedinačnih računa za potrebe upravljanja novčanim sredstvima ili likvidnošću.

(4) Izuzetno od stava 2 ovog člana, aranžman objedinjavanja novčanih sredstava koji ne ispunjava uslov iz tačke 2 tog stava, ali ispunjava uslov iz tačke 1 tog stava, nije u suprotnosti sa uslovom iz člana 496 stav 12 tačka 2 ove odluke, ako taj aranžman ispunjava sljedeće uslove:
1) kreditna institucija u bilo kojem trenutku ima pravno, izvršno pravo da netira salda izvornih računa prenosom na posebni račun;
2) nema ročnih neusklađenosti između salda izvornih računa;
3) kreditna institucija naplaćuje ili plaća kamate na osnovu objedinjenog salda izvornih računa; i
4) Centralna banka smatra da učestalost prenosa salda sa svih izvornih računa na jedan objedinjeni posebni račun odgovara potrebama uključivanja samo objedinjenog salda, po osnovu aranžmana objedinjavanja novčanih sredstava, u iznos ukupne izloženosti.

(5) Izuzetno od stava 1 tačka 2 ovog člana, kreditna institucija može da izračuna iznos izloženosti po osnovu novčanih potraživanja (eng. *cash receivable*) i novčanih obaveza (eng. *cash payable*) u okviru transakcija finansiranja hartijama od vrijednosti (SFT) sa istom ugovornom stranom na neto osnovi samo ako su ispunjeni sljedeći uslovi:
1) transakcije imaju isti izričiti konačni datum poravnanja;
2) pravo da kreditna institucija izvrši netiranje iznosa koji duguje drugoj ugovornoj strani iznosom koji druga ugovorna strana duguje kreditnoj institucije pravno je izvodljivo u okolnostima uobičajenog toka poslovanja, kao i u slučaju nastanka statusa neispunjavanja obaveza, nesolventnosti i stečaja; i
3) druge ugovorne strane imaju namjeru da izvrše poravnanje na neto osnovi ili da izvrše istovremeno poravnanje, ili transakcije podliježu mehanizmu poravnanja koji rezultira funkcionalnim ekvivalentom neto poravnanja.

(6) Za potrebe stava 5 tačka 3 ovog člana kreditna institucija može da smatra da mehanizam poravnanja rezultira funkcionalnim ekvivalentom neto poravnanja samo ako je, na datum poravnanja, neto rezultat novčanih tokova transakcija uključenih u taj mehanizam jednak neto iznosu dobijenom iz neto poravnanja i ako su ispunjeni sljedeći uslovi:
1) poravnanje transakcija vrši se u istom sistemu poravnanja ili u sistemima poravnanja koji koriste zajedničku infrastrukturu poravnanja; i
2) aranžmani o poravnanju se oslanjaju na novčana sredstva ili intradnevne kreditne linije kako bi se obezbijedilo da se poravnanje transakcija izvrši do kraja radnog dana;

3) bilo koji problemi koji proizilaze iz transakcije hartijama od vrijednosti u transakcijama finansiranja hartijama od vrijednosti ne ometaju okončanje neto poravnanja novčanih potraživanja i obaveza.

(7) Uslov iz stava 6 tačka 3 ovog člana ispunjen je samo ako se neizvršenjem bilo koje transakcije finansiranja hartijama od vrijednosti (SFT) u okviru mehanizma poravnanja može odložiti samo poravnanje pripadajuće novčane strane transakcije ili se može stvoriti obaveza u okviru mehanizma poravnanja, na osnovu povezane kreditne linije.

(8) Ako u mehanizmu poravnanja na kraju perioda za poravnanje nije izvršeno poravnanje transakcije u hartijama od vrijednosti u transakciji finansiranja hartijama od vrijednosti (SFT), kreditna institucija treba da izdvoji tu transakciju i njenu pripadajuću novčanu stranu iz skupa za netiranje i da sa njima postupa na bruto osnovi.

Izračunavanje iznosa izloženosti po osnovu derivata

Član 499

(1) Kreditna institucija je dužna da izračunava iznos izloženosti po osnovu ugovora o derivatima iz člana 128 stav 5 ove odluke i kreditnih derivata, bilansnih i vanbilansnih, u skladu sa metodom iz Dijela III glava 2 odjeljak 6 odsjek 3 ove odluke.

(2) Prilikom izračunavanja iznosa izloženosti kreditna institucija može da uzmu u obzir efekte ugovora o novaciji i drugih sporazuma o netiranju u skladu sa članom 331 ove odluke.

(3) Kreditna institucija ne može da vrši netiranje između različitih kategorija proizvoda, ali može da vrše netiranje u okviru jedne kategorije proizvoda iz člana 296 tačka 27 alineja 3 ove odluke i netiranje kreditnih derivata ako su oni predmet sporazuma o netiranju između različitih kategorija proizvoda iz člana 331 stav 1 tačka 3 ove odluke.

(4) Kreditna institucija je dužna da u iznos ukupne izloženosti uključi prodate opcije, čak i ako je njihov iznos izloženosti jednak nuli, u skladu sa tretmanom iz člana 300 stav 6 ove odluke.

(5) Ako se obezbjeđivanjem kolaterala u vezi sa ugovorima o derivatima smanjuje iznos aktive na osnovu važećeg računovodstvenog okvira, kreditna institucija je dužna da to smanjenje ponište.

(6) Za potrebe st. 1 do 4 ovog člana, kreditna institucija koja izračunava troškove zamjene ugovora o derivatima u skladu sa članom 301 ove odluke, može da prizna samo kolateral koji je primila u novcu od svojih drugih ugovornih strana kao varijacijsku maržu iz člana 301 ove odluke, ako iznos varijacijske marže nije već priznat kao smanjenje iznosa izloženosti po osnovu važećeg računovodstvenog okvira i ako su ispunjeni sljedeći uslovi:

1) ako, u slučaju trgovanja za koje nije izvršeno poravnanje posredstvom kvalifikovane centralne ugovorne strane (QCCP), kreditna institucija ne izdvaja novčana sredstva koja prima od druge ugovorne strane;
2) varijacijska marža se utvrđuje i razmjenjuje najmanje jednom dnevno po osnovu tržišnog vrednovanja pozicija u derivatima;
3) primljena varijacijska marža je u valuti koja je definisana u ugovoru o derivatima, glavnom standardizovanom sporazumu o netiranju, prilogu kvalifikovanom standardizovanom sporazumu o netiranju koji se odnosi na kreditnu podršku (eng. *credit support annex*) ili koja je definisana u bilo kojem sporazumu o netiranju sa kvalifikovanom centralnom drugom ugovornom stranom (QCCP);
4) primljena varijacijska marža jednaka je punom iznosu koji je neophodan da bi se poništila tržišna vrijednost izloženosti po osnovu ugovora o derivatu pri čemu ne može biti manja od definisanog praga i minimalnog iznosa prenosa koji se primjenjuje na drugu ugovornu stranu; i
5) ugovor o derivatu i varijacijska marža između kreditne institucije i druge ugovorne strane u tom ugovoru pokriveni su jedinstvenim sporazumom o netiranju koji kreditna institucija može da tretira kao faktor ublažavanja rizika u skladu sa članom 331 ove odluke.

(7) Ako kreditna institucija daje novčani kolateral drugoj ugovornoj strani i taj kolateral ispunjava uslove iz stava 6 tač. 1 do 5 ovog člana, kreditna institucija može da taj kolateral smatra varijacijskom maržom koja je data drugoj ugovornoj strani i da ga uključi u obračun troškova zamjene.

(8) Za potrebe stava 6 tačka 2 ovog člana, smatra se da kreditna institucija ispunjava uslov iz te tačke ako se varijacijska marža razmjenjuje ujutro na dan trgovanja koji slijedi nakon dana trgovanja na kojem je utvrđen ugovor o derivatima, pod uslovom da se ta razmjena zasniva na vrijednosti ugovora na kraju dana trgovanja na koji je ugovor utvrđen.

(9) Za potrebe stava 6 tačka 4 ovog člana, ako dođe do spora u pogledu iznosa marže, kreditna institucija može da prizna iznos nespornog kolaterala koji je razmijenjen.

(10) Za potrebe stava 1 ovog člana, kreditna institucija ne može da uključi kolateral koji je primila prilikom obračuna iznosa neto nezavisnog kolaterala (eng. *net independent collateral amount* – NICA), iz člana 296 tačka 14 ove odluke, osim u slučaju ugovora o derivatima sa klijentima čije poravnanje vrši kvalifikovana centralna ugovorna strana (QCCP).

(11) Za potrebe stava 1 ovog člana, kreditna institucija određuju da je vrijednost multiplikatora, koji koristi prilikom obračuna potencijalne buduće izloženosti u skladu sa članom 305 stav 1 ove odluke, jednaka jedan, osim u slučaju ugovora o derivatima sa klijentima čije poravnanje vrši kvalifikovana centralna ugovorna strana (QCCP).

(12) Izuzetno od stava 1 ovog člana, kreditna institucija može da koristi metod iz Dijela III glava 2 odjeljak 6 odsjeka 4 ili 5 ove odluke za određivanje iznosa izloženosti ugovora o derivatima iz člana 128 stav 5 tač. 1 i 2 ove odluke, ali samo ako taj isti metod koristi za određivanje iznosa izloženosti tih ugovora za potrebe ispunjavanja kapitalnih zahtjeva iz člana 101 ove odluke.

(13) Kreditna institucija, ako primjenjuje jedan od metoda iz stava 12 ovog člana, ne smije da umanjuju iznos ukupne izloženosti za iznos marže koji je primila.

Dodatne odredbe o obračunu iznosa izloženosti prodatih kreditnih derivata

Član 500

(1) Za potrebe ovog člana prodati kreditni derivat (eng. *written credit derivative*) je finansijski instrument kojim kreditna institucija efektivno pruža kreditnu zaštitu uključujući kreditni svop neispunjavanja obaveza (CDS), svop ukupnog prinosa (TRS) i opcije kada kreditna institucija ima obavezu da pruža kreditnu zaštitu pod uslovima navedenim u ugovoru o opcijama.

(2) Uz obračun utvrđen u članu 499 ove odluke, kreditna institucija je dužna da u obračun iznosa izloženosti prodatih kreditnih derivata uključuje efektivne hipotetičke iznose na koje se odnose prodati kreditni derivati, umanjene za bilo koje negativne promjene fer vrijednosti tih prodatih kreditnih derivata koje su već uključene u osnovni kapital kreditne institucije.

(3) Kreditna institucija je dužna da izračunavaju efektivni hipotetički iznos prodatih kreditnih derivata prilagođavanjem hipotetičkog iznosa tih derivata kako bi odražavao stvarnu izloženost ugovora u kojima je primijenjen finansijski leveridž ili koji su na drugi način poboljšani strukturom transakcije.

(4) Kreditna institucija može da u potpunosti ili djelimično umanji iznos izloženosti koja se obračunava u skladu sa st. 2 i 3 ovog člana za efektivni hipotetički iznos kupljenih kreditnih derivata, ako su ispunjeni svi sljedeći uslovi:

1) preostali rok dospijeća kupljenog kreditnog derivata jednak je preostalom roku dospijeća prodatog kreditnog derivata ili je duži od njega;
2) na kupljeni kreditni derivat se inače primjenjuju isti ili konzervativniji značajni uslovi od uslova koji se primjenjuju na odgovarajući prodati kreditni derivat;
3) kupljeni kreditni derivat nije kupljen od druge ugovorne strana koja bi kreditnu instituciju izložila specifičnom riziku inverzije iz 327 stav 2 ove člana ove odluke;
4) ako je efektivni hipotetički iznos prodatog kreditnog derivata umanjen za bilo koju negativnu promjenu fer vrijednosti uključenu u osnovni kapital te kreditne institucije, efektivni hipotetički iznos kupljenog kreditnog derivata umanjuje se za bilo koju pozitivnu promjenu fer vrijednosti uključenu u osnovni kapital; i
5) kupljeni kreditni derivat nije uključen u transakciju za koju je kreditna institucija izvršila poravnanje u ime klijenta ili u svoje ime kao klijenta višeg stepena u okviru višestepene strukture klijenata i za koju je efektivni hipotetički iznos odgovarajućeg prodatog kreditnog derivata isključen iz iznosa izloženosti u skladu sa članom 497 stav 1 tač. 7 ili 8 ove odluke, u zavisnosti od slučaja.

(5) Za potrebe obračuna potencijalne buduće izloženosti u skladu sa članom 499 stav 1 ove odluke, kreditna institucija može da iz skupa za netiranje isključi dio prodatog kreditnog derivata za koji nije izvršeno netiranje u skladu sa stavom 4 ovog člana i za koji je efektivni hipotetički iznos uključen u ukupan iznos izloženosti.

(6) Za potrebe stava 4 tačka 2 ovog člana, značajnim uslovom se smatra bilo koja karakteristika kreditnog derivata koja je značajna za njegovo vrednovanje, uključujući nivo podređenosti, opcionalnost, kreditne događaje, odnosni referentni subjekat ili skup subjekata i odnosnu referentnu obavezu ili skup obaveza, uz izuzetak hipotetičkog iznosa i preostalog roka do dospijeća kreditnog derivata. Dva odnosna lica će biti ista samo ako se odnose na isti pravni subjekat.

(7) Izuzetno od stava 4 tačka 2 ovog člana, kreditna institucija može da koristi kupljene kreditne derivate na skup odnosnih lica za netiranje prodatih kreditnih derivata na pojedinačnim odnosnim licima u tom skupu ako su skup odnosnih subjekata i nivo podređenosti u objema transakcijama iste.

(8) Kreditna institucija ne smije da umanjuju efektivni hipotetički iznos prodatog kreditnog derivata ako kupuju kreditnu zaštitu putem svopa ukupnog prinosa (TRS) i primljena neto plaćanja evidentiraju kao neto prihod, ali ne evidentiraju smanjenje vrijednosti prodatog kreditnog derivata u osnovnom kapitalu.

(9) U slučaju kupljenih kreditnih derivata u skupu odnosnih obaveza, kreditna institucija može da umanji efektivni hipotetički iznos prodatih kreditnih derivata na pojedinačnim odnosnim obavezama za efektivni hipotetički iznos kupljenih kreditnih derivata u skladu sa stavom 4 ovog člana samo ako je kupljena zaštita iste ekonomske vrijednosti kao zaštita koja se kupuje posebno za svaku pojedinačnu obavezu u skupu.

Uvećanje za kreditni rizik druge ugovorne strane u transakcijama finansiranja hartijama od vrijednosti

Član 501

(1) Uz obračun iznosa izloženosti transakcija finansiranja hartijama od vrijednosti (SFT), uključujući i vanbilansne izloženosti u skladu sa članom 498 stav 1 ovog člana, kreditna institucija je dužna da u ukupan iznos izloženosti uključi uvećanje za kreditni rizik druge ugovorne strane izračunato u skladu sa st. 2 ili 3 ovog člana, u zavisnosti od slučaja.

(2) Kreditna institucija je dužna da za svaku transakciju posebno izračunava uvećanje za transakcije sa drugom ugovornom stranom koje nijesu predmet standardizovanog (master) sporazuma o netiranju koji ispunjava uslove iz člana 226 ove odluke, primjenom sljedeće formule:

$$E_i^* = max\ 0, E_i - C_i$$

pri čemu je:

E_i^* = uvećanje;

i = indeks koji označava transakciju;

E_i = fer vrijednost hartija od vrijednosti ili novčanih sredstava pozajmljenih drugoj ugovornoj strani u okviru transakcije i; i

C_i = fer vrijednost hartija od vrijednosti ili novčanih sredstava primljenih od druge ugovorne strane u okviru transakcije i.

Kreditne institucije mogu da definišu da E_i^* iznosi nula kada E_i predstavlja iznos novčanih sredstava koja su pozajmljena drugoj ugovornoj strani, pri čemu se povezano novčano potraživanje ne priznaje za netiranje iz člana 498 stav 5 ove odluke.

(3) Kreditna institucija je dužna da za svaki sporazum posebno, izračunava uvećanje za transakcije sa drugom ugovornom stranom koje su predmet standardizovanog (master) sporazuma o netiranju koji ispunjava uslove iz člana 226 ove odluke, primjenom sljedeće formule:

$$E_i^* = max\ 0, \quad E_i - \quad C_i$$
$$\quad\ i \qquad\quad i$$

pri čemu je

E_i^* = uvećanje ;

i = indeks koji označava sporazum o netiranju;

E_i = fer vrijednost hartija od vrijednosti ili novčanih sredstava pozajmljenih drugoj ugovornoj strani za transakcije koje su predmet standardizovanog sporazuma o netiranju i; i

C_i = fer vrijednost hartija od vrijednosti ili novčanih sredstava primljenih od druge ugovorne strane za transakcije koje su predmet standardizovanog sporazuma o netiranju i.

(4) Za potrebe st. 2 i 3 ovog člana, pojam druga ugovorna strana uključuje i agenta treće strane koji prima kolateral u obliku depozita i koji upravlja kolateralom u slučaju transakcija sa trećom stranom.

(5) Izuzetno od stava 1 ovog člana, kreditna institucija može da koristi metod iz člana 242 ove odluke za određivanje uvećanja za transakcije finansiranja hartijama od vrijednosti uključujući i one koje su vanbilansne, pri čemu je definisano da ponder rizika ne bude manji od definisanog praga od 20%.

(6) Kreditna institucija može da koristi metod iz stava 5 ove odluke samo ako ga koristi za izračunavanje iznosa izloženosti tih transakcija za potrebe ispunjavanje kapitalnih zahtjeva iz člana 101 stav 1 tač. 1, 2 i 3 ove odluke.

(7) Ako se repo transakcija obračunava kao prodaja u skladu sa važećim računovodstvenim okvirom, kreditna institucija poništava sve računovodstvene unose vezane sa prodajom.

(8) Ako kreditna institucija djeluje kao posrednik između dvije strane u transakciji finansiranja hartijama od vrijednosti (SFT), uključujući vanbilansne transakcije, na obračun ukupnog iznosa izloženosti kreditne institucije primjenjuju se sljedeće odredbe:

1) ako kreditna institucija pruža obezbjeđenje ili jemstvo jednoj od strana u transakciji finansiranja hartijama od vrijednosti (SFT) i ako su to obezbjeđenje ili jemstvo ograničeni na bilo koju razliku između vrijednosti hartije od vrijednosti ili novčanih sredstava koje strana pozajmljuje i vrijednosti kolaterala koji je dao dužnik, kreditna institucija je dužna da u ukupni iznos izloženosti uključi samo uvećanje izračunato u skladu sa st. 2 ili 3 ovog člana, u zavisnosti od slučaja;
2) ako kreditna institucija ne pruža obezbjeđenje ili jemstvo ni jednoj od uključenih strana, transakcija se ne uključuje u ukupni iznos izloženosti;
3) ako je kreditna institucija ekonomski izložena prema referentnoj hartiji od vrijednosti ili iznosu novčanih sredstava u transakciji u iznosu većem od izloženosti pokrivene uvećanjem , tada u iznos ukupne izloženosti uključuje i cijeli iznos hartije od vrijednosti ili novčanih sredstava kojima je izložena;
4) ako kreditna institucija koja djeluje kao posrednik pruža obezbjeđenje ili jemstvo objema stranama uključenim u transakciju finansiranja hartijama od vrijednosti, dužna je da svoj ukupan iznos izloženosti obračuna u skladu sa tač. 1, 2 i 3 ovog člana, posebno za svaku stranu uključenu u transakciju.

Obračun izloženosti vanbilansnih stavki

Član 502

(1) Kreditna institucija je dužna da, u skladu sa članom 128 st. 1, 2 i 3 ove odluke, izračunava ukupan iznos vanbilansnih stavki, isključujući ugovore o derivatima iz stava 5 tog člana, kreditne derivate, transakcije finansiranja hartijama od vrijednosti i pozicije iz člana 500 ove odluke.

(2) Ako se obaveza odnosi na produženje druge obaveze, primjenjuje se član 185 stav 12 ove odluke.

(3) Izuzetno od stava 1 ovog člana, kreditna institucija može da umanji ekvivalentni iznos kreditne izloženosti vanbilansne stavke za odgovarajući iznos specifičnih ispravki vrijednosti za kreditni rizik, taj obračun podliježe donjem pragu izloženosti koji iznosi nula.

(4) Izuzetno od stava 1 ovog člana, kreditna institucija je dužna da primjenjuju i faktor konverzije od 10% na vanbilansne stavke sa niskim rizikom iz člana 128 stav 3 tačka 4 ove odluke.

Obračun izloženosti redovnih kupovina i prodaja koje čekaju poravnanje

Član 503

(1) Kreditna institucija je dužna da novčana sredstva po osnovu redovnih prodaja i hartije od vrijednosti koji se odnose na redovne kupovine tretira kao aktivu, koja se prikazuje u bilansu do datuma poravnanja, u skladu sa članom 496 stav 4 tačka 1 ove odluke.

(2) Kreditna institucija koja, u skladu sa važećim računovodstvenim okvirom, na redovne kupovine i prodaje koje čekaju poravnanje, primjenjuje računovodstveno priznavanje na datum trgovanja (eng. *trade date*), dužna je da poništi svako netiranje, dozvoljeno tim okvirom, novčanih potraživanja iz redovnih prodaja koje čekaju poravnanje sa novčanim obavezama iz redovnih kupovina koje čekaju poravnanje. Nakon poništavanja računovodstvenog netiranja, kreditna institucija može da izvrši netiranje tih novčanih potraživanja novčanim obavezama ako se poravnanje odnosnih redovnih prodaja i kupovina vrši nakon izvršenog plaćanja.

(3) Kreditna institucija koja, u skladu sa važećim računovodstvenim okvirom, na redovne kupovine i prodaje koje čekaju poravnanje, primjenjuju računovodstveno priznavanje na datum poravnanja (eng. *settlement date*), u iznos ukupne izloženosti uključuje cijelu nominalnu vrijednost obaveza za plaćanje po osnovu redovne kupovine.

(4) Kreditna institucija može da izvrši netiranje cijele nominalne vrijednosti obaveza za plaćanje koje se odnose na redovne kupovine cijelom nominalnom vrijednošću novčanih potraživanja koja se odnose na redovne prodaje koje čekaju poravnanje samo ako su ispunjeni sljedeći uslovi:
1) poravnanje redovne kupovine i prodaje vrši se nakon plaćanja; i
2) kupljena i prodata finansijska aktiva povezana sa novčanim obavezama i potraživanjima vrednuje se po fer vrijednosti kroz bilans uspjeha, pa je uključena u knjigu trgovanja kreditne institucije.

DIO ŠESTI

PRELAZNA I ZAVRŠNE ODREDBE

Prelazne odredbe za elemente regulatornog kapitala
Član 504

(1) Kreditna institucija je dužna da za uplaćeni akcijski kapital, subordinisani dug i hibridne instrumente koji su do dana početka primene ove odluke ispunjavali uslove da budu uključeni u obračun osnovnog, odnosno dopunskog kapitala, u

skladu sa Odlukom o adekvatnosti kapitala banaka („Službeni list CG“, br. 38/11, 55/12 i 82/17) sprovede provjeru ispunjenosti uslova iz tač. 8, 42 i 55 ove odluke u roku od tri mjeseca od početka primjene ove odluke.

(2) Uplaćeni akcijski kapital koji ne ispunjava uslove iz tač. 8 i 42 ove odluke, a koji je do dana početka primjene ove odluke ispunjavao uslove da bude uključen u obračun osnovnog kapitala, kreditna institucija može da uključi u osnovni kapital, ili dodatni osnovni kapital:

1) u 2022 godini – 100% iznosa uplaćenog akcijskog kapitala;
2) u 2023 godini – 800% iznosa uplaćenog akcijskog kapitala;
3) u 2024 godini – 60% iznosa uplaćenog akcijskog kapitala;
4) u 2025 godini – 40% iznosa uplaćenog akcijskog kapitala;
5) u 2026 godini – 20% iznosa uplaćenog akcijskog kapitala;

(3) Uplaćene preferencijalne kumulativne akcije, hibridni instrumente, subordinisane dugove i hibridne instrumente koji ne ispunjavaju uslove iz tačke 55 ove odluke, a koji su do dana početka primene ove odluke ispunjavali uslove da budu uključeni u obračun dopunskog kapitala, kreditna institucija može da uključi u elemente dopunskog kapitala:

1) u 2022 godini – 100%;
2) u 2023 godini – 80%;
3) u 2024 godini – 60%;
4) u 2025 godini – 40%;
5) u 2026. godini – 20%,

Prestanak važenja propisa

Član 505

Danom početka primjene ove odluke prestaje da važi Odluka o adekvatnosti kapitala banaka („Službeni list CG“, br. 38/11, 55/12 i 82/17).

Stupanje na snagu

Član 506

Ova odluka stupa na snagu narednog dana od dana objavljivanja u „Službenom listu Crne Gore“, a primjenjivaće se od dana početka primjene Zakona o kreditnim institucijama („Službeni list CG“, broj 72/19).

O.br. 0101-7776-2/2020
Podgorica, 29. decembar 2020. god.

Savjet Centralne banke Crne Gore
Predsjedavajući guverner,
dr **Radoje Žugić**, s.r.

PRILOG 1

SMJERNICE
za primjenu definicije statusa neizmirenja obaveza

I. Predmet i oblast primjene

1. Ovim smjernicama se bliže uređuju zahtjevi vezanI za primjenu definicije statusa neizmirenja obaveza iz člana 197 Odluke o adekvatnosti kapitala kreditnih institucija (u daljem tekstu: Odluka).

2. Ove smjernice se primjenjuju u odnosu na:
   - pristup zasnovan na internim rejting-sistemima u skladu sa Dijelom trećim, glava II, odjeljak 3 Odluke;
   - standardizovani pristup za kreditni rizik u skladu sa odredbom iz člana 144 Odluke u kojoj se vrši pozivanje na član 197 Odluke.

3. Kreditna institucija kojoj je odobrena primjena IRB pristupa treba da primijeni zahtjeve definisane ovim smjernicama za IRB pristup na sve izloženosti. U slučajevima kada je kreditnoj instituciji prethodno odobreno trajno izuzeće od primjene IRB pristupa u skladu sa članom 169 Odluke, ili kada joj je odobrena postupna primjena IRB pristupa u skladu sa članom 148 Odluke, takva kreditna institucija može da primijeni zahtjeve definisane ovim smjernicama za standardizovani pristup za odgovarajuće izloženosti pod trajnim izuzećem od primjene IRB pristupa, ili izloženosti uključene u plan za postupno uvođenje.

II. Kriterijum kašnjenja u utvrđivanju statusa neizmirenja obaveza

2.1. Brojanje dana kašnjenja

4. Za potrebe primjene člana 197 stav 1 tačka 2 Odluke, kada bilo koji iznos glavnice, kamata ili naknada nije plaćen na datum dospjeća, potrebno je da kreditna institucija te iznose smatra dospjelom neizmirenom kreditnom obavezom. U slučaju izmjena plana otplate, u skladu sa članom 197 stav 3 tačka 5 Odluke, potrebno je da kreditna institucija u svojim politikama definiše da se brojanje dana kašnjenja zasniva na izmijenjenom planu otplate.

5. U slučaju kada kreditni aranžman izričito dozvoljava dužniku da pod određenim uslovima izmijeni plan, obustavi ili odloži plaćanja i u kojem dužnik djeluje u skladu sa svojim pravom iz ugovora, izmijenjene, obustavljene ili odložene rate ne treba da se tretiraju kao dospjele, već je brojanje dana kašnjenja potrebno zasnovati na novom planu od trenutka utvrđenog tim planom. Međutim, ako dužnik izmijeni plan otplate, obustavi ili odloži plaćanja, kreditna institucija treba da izvrši analizu razloga za takvu izmjenu i da procijeni moguće indicije vjerovatnoće da dužnik neće u potpunosti moći da izmiri svoje obaveze u skladu sa članom 197 st. 1 i 4 Odluke i u skladu sa odjeljkom III. ovih smjernica.

6. U slučaju kada je izmirenje obaveza obustavljeno na osnovu zakonske mogućnosti ili drugih zakonskih ograničenja, potrebno je obustaviti i brojanje dana kašnjenja tokom tog perioda. Međutim, u takvim situacijama kreditna institucija treba da izvrši analizu, u slučajevima kada je to moguće, razloga za korišćenje mogućnosti za takvo obustavljanje i treba da procijeni moguće nagovještaje vjerovatnoće da dužnik neće u potpunosti izmiriti svoje obaveze u skladu sa članom 197 st. 1 i 4 Odluke i u skladu sa odjeljkom III. ovih smjernica.

7. U slučaju kada je izmirenje obaveza predmet spora između dužnika i kreditne institucije brojanje dana kašnjenja može da se obustavi do okončanja spora ako je pri tome ispunjen najmanje jedan od sljedećih uslova:
   - spor između dužnika i kreditne institucije u vezi sa postojanjem ili iznosom kreditne obaveze pokrenut je pred sudom, ili je pokrenut drugi formalni postupak pred ovlašćenim eksternim organom koji će rezultirati obavezujućom odlukom u skladu sa primjenjivim zakonskim okvirom na relevantnom području sudske nadležnosti, ili
   - u specifičnom slučaju lizinga, upućena je formalna žalba instituciji o predmetu ugovora, a osnovanost tužbe potvrđena je nezavisnom internom revizijom, internom validacijom ili je potvrdila druga uporediva nezavisna jedinica za reviziju.

8. U slučaju promjene dužnika zbog spajanja ili promjene vlasništva dužnika ili bilo koje druge slične transakcije, brojanje dana kašnjenja treba da počne od trenutka u kojem je drugo lice ili subjekat postalo dužno da izmiri obavezu. Brojanje dana kašnjenja ne mijenja se u slučaju promjene naziva dužnika.

9. Obračun ukupnog iznosa dospjelih neizmirenih obaveza koje se odnose na bilo koju kreditnu obavezu dužnika prema kreditnoj instituciji, njenom matičnom društvu ili bilo kojem od njenih zavisnih lica, a koje su kreditne institucije u obavezi da obračunaju u cilju upoređivanja sa pragom materijalnosti iz člana 197 st. 7 i 9 Odluke, treba da se uradi na

način da učestalost obračuna omogućava blagovremeno utvrđivanje nastanka statusa neizmirenja obaveza. Kreditna institucija treba da obezbijedi da informacije o danima kašnjenja i o nastanku statusa neizmirenja obaveza budu ažurne u svakoj situaciji u kojoj se ove informacije koriste prilikom odlučivanja, u internom procesu upravljanja rizicima, u internom ili eksternom izvještavanju i u procesima obračuna kapitalnih zahtjeva. U slučajevima kada kreditna institucija ne obračunava dane kašnjenja na dnevnoj osnovi, kreditna institucija treba da obezbijedi da datum nastanka statusa neizmirenja obaveza bude utvrđen na datum na koji je ispunjenje kriterijuma kašnjenja zaista nastalo.

10. Klasifikacija dužnika u status neizmirenja obaveza ne treba da bude praćena dodatnom ekspertskom procjenom. Nakon što dužnik ispuni kriterijum kašnjenja, smatraće se da su sve izloženosti prema tom dužniku u statusu neizmirenja obaveza, osim ako se ne ispuni jedan od sljedećih uslova:
    - izloženosti se mogu posmatrati kao izloženosti prema *„retail-u* i kreditna institucija primjenjuje definiciju statusa neizmirenja obaveza na nivou pojedinog kreditnog proizvoda;
    - smatra se da je nastupio tzv. „slučaj tehničkog kašnjenja" u skladu sa tačkom 8 ovih smjernica.

2.2. Slučajevi tehničkog kašnjenja

11. Slučajevima tehničkog kašnjenja smatraju se samo situacije kada:
    - je kreditna institucija utvrdila da je status neizmirenja obaveza rezultat greške u podacima ili u sistemu kreditne institucije, što uključuje greške ručnog unosa u standardizovanim postupcima, a isključuje greške vezane za odobravanje kredita,
    - je kreditna institucija utvrdila da je status neizmirenja obaveza posljedica neizvršenja, neuspjelog ili zakašnjelog izvršenja platne transakcije koju je dužnik pokrenuo ili postoji dokaz da je plaćanje bilo neuspješno zbog greške u sistemu plaćanja,
    - zbog prirode transakcije postoji vremenski razmak između trenutka kad je kreditna institucija primila plaćanje i trenutka kad je to plaćanje alocirano na odgovarajući račun, pa je zbog toga plaćanje koje je izvršeno prije isteka roka od 90 dana evidentirano na računu klijenta nakon isteka roka od 90 dana kašnjenja,
    - u specifičnim slučajevima aranžmana o otkupu potraživanja u kojima su otkupljena potraživanja evidentirana u bilansu kreditne institucije, a prekoračen je prag materijalnosti iz člana 197 st. 7 ili 9 Odluke, ali ni kod jednog od potraživanja od dužnika ne postoji kašnjenje duže od 30 dana.

12. Slučajevi tehničkog kašnjenja ne treba da se smatraju statusom neizmirenja obaveza u skladu sa članom 197 Odluke. Potrebno je da kreditna institucija ispravi sve utvrđene greške koje su dovele do nastanka tehničkog kašnjenja u najkraćem mogućem roku.

Ako kreditna institucija primjenjuje IRB pristup, slučajevi tehničkog zakašnjenja treba da budu uklonjeni iz seta referentnih podataka o izloženostima koje su u statusu neizmirenja obaveze, a koji se koristi u cilju procjene parametara rizika.

2.3. Poseban tretman za izloženosti prema centralnoj vladi, organima lokalne samouprave i subjektima javnog sektora

13. Kreditna institucija može da primjenjuje poseban tretman na izloženosti prema centralnoj vladi, organima lokalne samouprave i subjektima javnog sektora ako su ispunjeni sljedeći uslovi:
    - ugovor se odnosi na nabavku robe i usluga, a postupak zahtijeva izvršavanje određenih kontrolnih postupaka u vezi sa izvršenjem ugovora prije nego što plaćanje može biti izvršeno. To se naročito odnosi na izloženosti koje proizilaze iz ugovora o otkupu potraživanja ili na slične vrste aranžmana, ali se ne odnosi na finansijske instrumente kao što su obveznice,
    - izuzev odlaganja plaćanja, ne postoji ni jedan drugi nagovještaj vjerovatnoće da dužnik neće u potpunosti izmiriti svoje obaveze kao što je utvrđeno u skladu sa članom 197 stav 1 tačka 1 i stav 4 Odluke i ovim smjernicama, a finansijsko stanje dužnika je dobro i ne postoje opravdane sumnje da obaveza neće biti izmirena u potpunost, uključujući i eventualna dospjela neizmirena potraživanja po osnovu kamata, i
    - kašnjenje u izmirivanju obaveze ne traje duže od 180 dana.

14. Kreditna institucija koja odluči da primijeni posebni tretman iz tačke 13 ovih smjernica dužna na te izloženosti primijeni sljedeće:
    - da ih ne uključi u obračun praga materijalnosti za ostale izloženosti prema tom dužniku,
    - da ih ne tretira kao da su u statusu neizmirenja obaveza u smislu člana 197 Odluke, i
    - da ih jasno dokumentuje kao izloženosti na koje se primjenjuje poseban tretman.

2.4.Tretman aranžmana o otkupu potraživanja

15. U slučaju postojanja aranžmana o otkupu potraživanja pri čemu ustupljena potraživanja nijesu prikazana u bilansu faktora, a faktor je direktno odgovoran klijentu do određenog dogovorenog procenta, brojanje dana kašnjenja treba da

počne od trenutka kada račun faktoringa ima dugovni saldo, tj. od trenutka kada avansi plaćeni na ime potraživanja prelaze procenat dogovoren između faktora i klijenta. U cilju određivanja dospjelih neizmirenih stavki faktorovog klijenta, kreditna institucija treba da primijeni sljedeće

- uporedi ukupni dugovni saldo računa faktoringa i sve ostale dospjele neizmirene obaveze klijenta u bilansu faktora sa apsolutnom komponentom praga materijalnosti koji je odredila Centralna banka u skladu sa članom 197 stav 3 tačka 4 Odluke,
- uporedi odnos između iznosa iz odredbe pod (a) ove tačke i ukupnog iznosa trenutne vrijednosti računa faktoringa, tj. vrijednosti avansa plaćenih na ime potraživanja i svih drugih izloženosti koje se nalaze u bilansu, a odnose se na kreditne obaveze klijenta, sa relativnom komponentom praga materijalnosti koji je odredila Centralna banka u skladu sa članom 197 stav 3 tačka 4 Odluke.

16. Kod aranžmana o otkupu potraživanja u kojima su otkupljena potraživanja prikazana u bilansu faktora i faktor ima izloženosti prema dužnicima klijenta, brojanje dana kašnjenja treba da počne od trenutka kad plaćanje za jedno potraživanje postane dospjelo. U ovom slučaju, za kreditnu instituciju koje primjenjuje IRB pristup, na osnovu činjenice da su ustupljena potraživanja u stvari otkupljena potraživanja, u slučajevima kada su zadovoljeni kriterijumi iz člana 173 stav 8 Odluke, ili u slučajevima potraživanja otkupljenih od privrednih društava, kriterijumi iz člana 172 stav 10 Odluke, moguće je primijeniti definiciju statusa neizmirenja obaveza kao u slučaju izloženosti prema „retail-u skladu sa odjeljkom VII. ovih smjernica.

17. Ako kreditna institucija priznaje događaje vezane za rizik razvodnjavanja otkupljenih potraživanja definisan članom 4 stav 1 tačka 9 Odluke, ne treba smatrati da ti događaji vode do nastanka statusa neizmirenja obaveza na strani dužnika. U slučajevima kada je iznos potraživanja smanjen kao posljedica događaja vezanih za rizik razvodnjavanja kao što su diskonti, odbici, netiranje ili kreditni zapisi koje je izdao prodavac, smanjeni iznos potraživanja treba da se uključi u obračun dana kašnjenja. U slučajevima kada postoji spor između dužnika i prodavca, a takav događaj se tretira kao povezan sa rizikom razvodnjavanja, brojanje dana kašnjenja treba zaustaviti dok se spor ne riješi.

18. Događaji kod kojih se priznaje povezanost sa rizikom razvodnjavanja i koji su zbog toga isključeni iz utvrđivanja nastanka statusa neizmirenja obaveza treba da budu uključeni u obračun kapitalnih zahtjeva ili internog kapitala za rizik razvodnjavanja. U slučaju kada kreditna institucija priznaje značajan broj događaja povezanih sa rizikom razvodnjavanja, treba da analizira i dokumentuje razloge takvih događaja i da procijeni moguće nagovještaje vjerovatnoće da dužnik neće u potpunosti izmiriti svoje obaveze u skladu sa članom 197 st. 1 i 4 Odluke, a u skladu sa odjeljkom V. ovih smjernica.

19. U slučaju kada dužnik nije bio na odgovarajući način obaviješten o tome da je faktorov klijent ustupio potraživanja, a kreditna institucija ima dokaze da je plaćanje klijentu za potraživanja izvršeno, kreditna institucija treba da smatra da se radi o dospjelim neizmirenih potraživanjima. U slučaju kada je dužnik na odgovarajući način obaviješten o ustupanju potraživanja, ali je ipak izvršio plaćanje klijentu, kreditna institucija treba da nastavi da broji dane kašnjenja u skladu sa uslovima potraživanja.

20. U specifičnom slučaju neobjavljenih aranžmana o otkupu potraživanja, u kojem dužnik nije obaviješten o ustupanju potraživanja, ali su otkupljena potraživanja unešena u bilans faktora, brojanje dana kašnjenja treba da počne od trenutka koji je dogovoren sa klijentom o tome kad bi plaćanja dužnika trebalo da budu prebačena sa klijenta na faktora.

2.5. Određivanje praga materijalnosti

21. Kreditna institucija treba da primijeni prag materijalnosti za dospjele neizmirene kreditne obaveze koji je utvrđen u članu 197 st. 7 i 9 Odluke. Kreditna institucija može da utvrdi nastanak statusa neizmirenja obaveza na osnovu nižeg praga ako može da dokaže da je taj niži prag relevantni nagovještaj vjerovatnoće da dužnik neće u potpunosti izmiriti svoje obaveze i ako ne rezultira prekomjernim brojem statusa neizmirenja obaveza koji se ubrzo nakon toga vraćaju u status izmirenja obaveza ili smanjenjem kapitalnih zahtjeva. U ovom slučaju kreditna institucija treba da u svojim bazama podataka evidentira informacije o okidaču nastanka statusa neizmirenja obaveza kao dodatnu specificiranu indiciju vjerovatnoće da dužnik neće u potpunosti izmiriti svoje obaveze.

III. Indicije vjerovatnoće da dužnik neće u potpunosti izmiriti svoje obaveze

3.1. Nepriznavanje kamatnih prihoda i prihoda od provizija i naknada

22. U cilju utvrđivanja vjerovatnoće da dužnik neće u potpunosti izmiriti svoje obaveze u skladu sa članom 197 stav 4 tačka 1 Odluke, kreditna institucija treba da smatra da postoji vjerovatnoća da dužnik neće u potpunosti izmiriti svoje obaveze u slučajevima kada kamatni prihodi vezani za kreditne obaveze više nijesu priznati u bilansu uspjeha kreditne institucije zbog smanjenja kreditnog kvaliteta obaveze.

3.2. Specifične ispravke vrijednosti za kreditni rizik

23. U cilju utvrđivanja vjerovatnoće da dužnik neće u potpunosti izmiriti svoje obaveze u skladu sa članom 197 stav 4 tačka 2 Odluke, sve sljedeće specifične ispravke vrijednosti za kreditni rizik (SCRA) treba da se smatraju posljedicom uočenog značajnog pogoršanja kreditnog kvaliteta obaveze i zbog toga treba da se smatraju nagovještajem vjerovatnoće da dužnik neće u potpunosti izmiriti svoje obaveze:
    - gubici priznati u bilasnu uspjeha za instrumente mjerene po fer vrijednosti, koji prema primjenjivom računovodstvenom okviru umanjuju vrijednost zbog kreditnog rizika,
    - gubici proizašli iz trenutnih ili prošlih događaja koji utiču na značajnu pojedinačnu izloženost ili izloženosti koje nijesu pojedinačno značajne, ali se vrednuju pojedinačno ili zajednički.

24. Specifične ispravke vrijednosti za kreditni rizik koji obuhvataju gubitke kod kojih istorijske vrijednosti, pročišćene trenutno uočljivim podacima, upućuju na to da je do gubitka došlo, ali kreditna institucija još nije prepoznala koja je pojedinačna izloženost pretrpjela te gubitke („nastali ali neprikazani gubici") ne treba da se smatraju nagovještajem vjerovatnoće da određeni dužnik neće u potpunosti izmiriti svoje obaveze.

25. U slučajevima kada kreditna institucija izloženost smatra obezvrijeđenom, takav slučaj treba da se posmatra kao dodatni nagovještaj vjerovatnoće da dužnik neće u potpunosti da izmiri svoje obaveze i zbog toga treba smatrati da se dužnik nalazi u statusu neizmirenja obaveza bez obzira na to da li postoje neke specifične ispravke vrijednosti za kreditni rizik koje su dodijeljene toj izloženosti. U slučajevima kada se, izloženosti kod kojih postoje nastali ali neprikazani gubici, u skladu sa primjenjivim računovodstvenim okvirom, tretiraju kao obezvrijeđene, te situacije ne treba tretirati kao nagovještaje vjerovatnoće da dužnik neće u potpunosti izmiriti svoje obaveze.

26. U slučajevima kada kreditna institucija tretira izloženost na način da smatra da je njena vrijednost umanjena na osnovu Međunarodnih standarda finansijskog izvještavanja (IFRS-9) - Finansijski instrumenti, tj. raspoređuje tu izloženost u Stage 3 (u skladu sa IFRS-9), za takvu izloženost treba smatrati da je u statusu neispunjavanja obaveza, osim kada se za izloženost smatra da je njena vrijednost umanjena zbog kašnjenja u plaćanju, pa je zadovoljen jedan ili više od sljedećih uslova:
    - nadležna kreditna institucija zamijenila je 90 dana kašnjenja sa 180 dana (u skladu sa članom 197 stav 1 tačka 2 Odluke), a tako produžen rok ne primjenjuje se u svrhu priznavanja umanjene vrijednosti obaveze,
    - pragovi materijalnosti iz člana 197 st. 7 i 9 Odluke nijesu prekršeni,
    - izloženost je priznata kao tehnička situacija zakašnjenja, u skladu sa tačkom 11 ovih smjernica,
    - izloženost zadovoljava uslove iz tačke 13 ovih smjernica.

27. U slučajevima kada kreditna institucija primjenjuje i IFRS-9 i drugi računovodstveni okvir, treba da odabere da li će klasifikovati izloženosti tako da im dodijeli status neispunjavanja obaveza u skladu sa tač. 23 do 25, ili u skladu sa tačkom 26 ovih smjernica. Nakon realizacije tog izbora, kreditna institucija treba nastaviti da ga dosljedno primjenjuje.

3.3. Prodaja kreditne izloženosti

28. U cilju utvrđivanja vjerovatnoće da dužnik neće u cjelosti izmiriti svoje obaveze iz člana 197 stav 4 tačka 3 Odluke, kreditna institucija treba da uzme u obzir prirodu i značajnost gubitka povezanog sa prodajom kreditnih izloženosti, a u skladu sa tač. 29 do 34 ovih smjernica. Transakcije u okviru tradicionalne sekjuritizacije, koje uključuju značajan prenos rizika, kao i bilo koju intragrupnu prodaju kreditnih izloženosti, treba smatrati prodajom kreditnih izloženosti.

29. Kreditna institucija treba da analizira razloge za prodaju kreditnih izloženosti, kao i razloge za bilo koje gubitke, koji se pritom priznaju. U slučajevima kada razlozi za prodaju kreditnih izloženosti nijesu bili povezani sa kreditnim rizikom, kao u slučajevima kada postoji potreba povećanja likvidnosti kreditne institucije ili u slučajevima promjene u poslovnoj strategiji i kada institucija ne smatra kreditni kvalitet tih izloženosti umanjenim, ekonomski gubitak povezan sa prodajom tih izloženosti ne treba smatrati kao gubitak po osnovu kredita. U tom slučaju, prodaju ne treba smatrati indicijom statusa neispunjavanja obaveza, čak i u slučajevima kada je gubitak značajan, pod uslovom da postoji adekvatno, dokumentovano opravdanje za tretiranje gubitka kod prodaje kao gubitka koji nije po osnovu kredita. Kreditna institucija može posebno posmatrati gubitak do koga je došlo zbog prodaje kreditnih izloženosti, kao gubitak koji nije po osnovu kredita, u slučajevima kada se imovina koja se prodaje javno trguje (npr. na berzi) i koja se mjeri po fer vrijednosti. Međutim, u slučajevima kada je gubitak do koga je došlo zbog prodaje kreditnih izloženosti povezan sa kreditnim kvalitetom samih izloženosti, a naročito u slučaju kada kreditna institucija prodaje kreditne izloženosti zbog njihovog umanjenog kvaliteta, kreditna institucija treba da analizira značajnost ekonomskog gubitka pa se to, u slučaju kada je ekonomski gubitak značajan, treba smatrati indicijom statusa neispunjavanja obaveza.

30. Kreditna institucija treba da odredi prag pri kom se ekonomski gubitak po osnovu kredita povezan sa prodajom kreditnih izloženosti smatra značajnim (pri čemu on ne bi trebalo da bude viši od 5 %), a taj prag treba izračunavati primjenom sljedeće formule

$$L = \frac{E - P}{E}$$

gdje je:

L - ekonomski gubitak povezan sa prodajom kreditnih izloženosti,
E - ukupni preostali iznos izloženosti koje se prodaju, uključujući kamate i naknade i
P - dogovorena cijena po kojoj su izloženosti prodate.

31. U cilju procjene značajnosti ukupnog ekonomskog gubitka povezanog sa prodajom kreditnih izloženosti, kreditna institucija treba da izračuna ekonomski gubitak i uporedi ga sa pragom iz tačke 30 ovih smjernica. U slučaju kada je ekonomski gubitak veći od tog praga, kreditna institucija treba da smatra da su te kreditne izloženosti u statusu neispunjavanja obaveza.

32. Prodaja kreditnih izloženosti može biti izvršena prije ili nakon što im je utvrđen status neispunjavanja obaveza. U slučaju kreditnih institucija koje primjenjuju IRB pristup, nezavisno od trenutka prodaje, ako je prodaja bila povezana sa značajnim ekonomskim gubitkom na osnovu kredita, informaciju o gubitku treba na odgovarajući način evidentirati i sačuvati u cilju procjene parametara rizika.

33. Ako je prodaja kreditne izloženosti, uz značajan ekonomski gubitak na osnovu kredita, izvršena prije utvrđivanja nastanka statusa neispunjavanja obaveza po toj izloženosti, trenutak prodaje treba smatrati trenutkom u kom je nastao status neispunjavanja obaveza. U slučaju djelimične prodaje ukupnih obaveza dužnika, pri čemu je prodaja povezana sa značajnim ekonomskim gubitkom na osnovu kredita, za sve preostale izloženosti prema tom dužniku treba smatrati da se nalaze u statusu neispunjavanja obaveza, osim ako su izloženosti priznate kao izloženosti prema „retail-u, a kreditna institucija primjenjuje definiciju statusa neispunjavanja obaveza na nivou proizvoda.

34. U slučaju prodaje portfolija izloženosti, tretman individualnih kreditnih izloženosti u okviru tog portfolia treba odrediti u skladu sa načinom određivanja cijene portfolia. U slučaju kada je cijena ukupnog portfolia definisana određivanjem diskonta na individualne kreditne izloženosti, značajnost ekonomskog gubitka na osnovu kredita treba procijeniti pojedinačno za svaku izloženost koja se nalazi u portfoliu. Međutim, u slučajevima kada je cijena bila određena samo na nivou portfolia, značajnost ekonomskog gubitka na osnovu kredita može biti procijenjena na nivou portfolia. U tom slučaju, ukoliko je prag koji je definisan u tački 27 ovih smjernica prekršen, za sve kreditne izloženosti u tom portfoliu treba smatrati da su bile u statusu neispunjavanja obaveza u trenutku prodaje.

3.4. Restrukturiranje izloženosti

35. U cilju utvrđivanja vjerovatnoće da dužnik neće u cjelosti izmiriti svoje obaveze iz člana 197 stav 4 tačka 4 Odluke, restrukturiranje nastupa kada su dužniku koji je suočen ili će uskoro biti suočen sa problemima u ispunjavanju svojih finansijskih obaveza odobrene olakšice, kao što je utvrđeno odlukom kojom se uređuje klasifikacija aktive u kreditnim institucijama.

36. Polazeći od toga da, u skladu sa članom 197 stav 4 tačka 4 Odluke, treba smatrati da je na strani dužnika nastupio status neispunjavanja obaveza u slučajevima kada je vjerovatno da će restrukturiranjem doći do umanjenja finansijske obaveze, u slučajevima kada se razmatraju restrukturirane izloženosti, dužnika treba klasifikovati u status neispunjavanja obaveza samo ako će odgovarajuće mjere restrukturiranja vjerovatno dovesti do umanjene finansijske obaveze.

37. Kreditna institucija treba da odredi prag za umanjenu finansijsku obavezu koja je uzrokovana značajnim otpisom ili odlaganjem plaćanja glavnice, kamata ili naknada (taj prag ne bi trebalo da bude biti veći od 1 %), a izračunava se primjenom sljedeće formule:

$$DO = \frac{NPV_{\circ} - NPV_1}{NPV_{\circ}}$$

pri čemu je:

DO - umanjena finansijska obaveza,

NPV_0 - neto sadašnja vrijednost novčanih tokova (uključujući neplaćene iznose kamata i naknada), očekivanih na osnovu ugovornih obaveza prije izmjena odredbi i uslova ugovora, diskontovanih primjenom početne efektivne kamatne stope klijenta,

NPV_1 - neto sadašnja vrijednost novčanih tokova, očekivanih na osnovu novog aranžmana, diskontovanih primjenom početne efektivne kamatne stope klijenta.

38. U cilju utvrđivanja vjerovatnoće da dužnik neće u cjelosti izmiriti svoje obaveze (u skladu sa članom 197 stav 4 tačka 4 Odluke, za svako restrukturiranje kreditna institucija treba da izračuna umanjenu finansijsku obavezu i uporedi je sa

pragom iz tačke 37 ovih smjernica. U slučaju kada je umanjena finansijska obaveza veća od tog praga, za te izloženosti treba smatrati da su u statusu neispunjavanja obaveza. Međutim, ako je umanjena finansijska obaveza ispod određenog praga, naročito u slučaju kada je neto sadašnja vrijednost očekivanih tokova novca (zasnovanih na aranžmanu restrukturiranja) veća od neto sadašnje vrijednosti očekivanih tokova novca prije izmjena odredbi i uslova, kreditna institucija treba da procijeni da li kod takvih izloženosti postoje druge indicije vjerovatnoće da dužnik neće u cjelosti izmiriti svoje obaveze. U slučaju kada kreditna institucija opravdano sumnja u vjerovatnoću da će dužnik svoje obaveze blagovremeno izmiriti u cjelosti, u skladu sa novim aranžmanom, treba smatrati da se dužnik nalazi u statusu neispunjavanja obaveza. Pokazatelji koji mogu upućivati na vjerovatnoću da dužnik neće u cjelosti izmiriti svoje obaveze uključuju sljedeće:

- visoko jednokratno plaćanje predviđeno za kraj plana otplate,
- nestandardan plan otplate, u kom su na početku plana otplate predviđeni znatno niži iznosi plaćanja,
- veliki grejs period na početku plana otplate,
- izloženosti prema dužniku su više puta bile restrukturirane.

39. Bilo koji ustupci odobreni dužniku, koji se već nalazi u statusu neispunjavanja obaveza treba da rezultiraju klasifikovanjem dužnika u stanje restrukturiranja. Sve izloženosti klasifikovane kao nekvalitetne restrukturirane izloženosti, u skladu sa odlukom kojom se uređuje klasifikacija aktive kreditnih institucija, treba klasifikovati u status neispunjavanja obaveza i kao restrukturirane.

40. U slučaju kada je bilo koja izmjena plana izmirivanja kreditnih obaveza (u skladu sa članom 197 stav 2 tačka 5 Odluke rezultat finansijskih problema dužnika, kreditna institucija treba da procijeni da li je restrukturiranje izvršeno i postoje li indicije vjerovatnoće da dužnik neće u cjelosti izmiriti svoje obaveze.

3.5. Stečaj dužnika

41. U cilju utvrđivanja vjerovatnoće da dužnik neće u cjelosti izmiriti svoje obaveze (u skladu sa članom 197 stav 4 tač. 5 i 6 Odluke, kreditna institucija treba da u svojim internim politikama jasno odredi koje se vrste aranžmana smatraju postupcima ili mjerama zaštite sličnim stečaju, uzimajući u obzir sve relevantne pravne okvire, kao i sljedeće tipične karakteristike takvih zaštitnih mjera:
    - sistem zaštite obuhvata sve povjerioce ili sve povjerioce sa neobezbijeđenim potraživanjima;
    - odredbe i uslovi sistema zaštite odobrio je sud ili drugi odgovarajući javni organ;
    - odredbe i uslovi sistema zaštite uključuju privremeni prekid plaćanja ili djelimičan otkup duga;
    - mjere uključuju određeni oblik kontrole nad upravljanjem privrednim društvom i njegovom imovinom;
    - ako sistem zaštite ne uspije ostvariti cilj, privredno društvo će vjerovatno biti likvidirano.

42. Kreditna institucija treba da kao mjere zaštite slične stečaju tretira i aranžmane država članica koje u skladu sa propisima EU predstavljaju mjere slične stečaju, kao i aranžmane trećih zemalja koji po svojoj suštini predstavljaju mjere zaštite slične stečaju.

3.5. Ostale indicije vjerovatnoće da dužnik neće u cjelosti izmiriti svoje obaveze

43. Kreditna institucija treba da u svojim internim politikama i procedurama utvrdi ostale dodatne indicije vjerovatnoće da dužnik neće u cjelosti izmiriti svoje obaveze (pored onih utvrđenih članom 197 stav 4 Odluke). Ove dodatne indicije treba da budu specificirane prema vrsti izloženosti (kako je definisana članom 161 stav 1 tačka 2 Odluke), odražavajući njihove specifičnosti i treba da budu određene u odnosu na sve poslovne linije, pravna lica ili geografske lokacije. Postojanje dodatnih indicija vjerovatnoće da dužnik neće u cjelosti izmiriti svoje obaveze treba da rezultira automatskom reklasifikacijom izloženosti u status neispunjavanja obaveza ili da pokrene procjenu individualnih slučajeva i može da uključuje indicije zasnovane na sopstvenim ili eksternim informacijama.

44. Moguće indicije vjerovatnoće da dužnik neće u cjelosti izmiriti svoje obaveze, a koje bi kreditna institucija mogla da uzme u obzir na osnovu internih informacija uključuju sljedeće:
    - izvori stalnih prihoda dužnika nijesu više dostupni za izmirivanje rata,
    - postoji opravdana zabrinutosti u vezi sa budućom sposobnošću dužnika za stvaranjem stabilnih i dovoljnih tokova novca,
    - ukupni nivo finansijskog leveridža dužnika značajno se povećao ili postoje opravdana očekivanja oko takvih promjena u vezi sa finansijskim leveridžom,
    - dužnik je prekršio odredbe ugovora o kreditu,
    - kreditna institucija je aktivirala bilo koju vrstu kolaterala, uključujući jemstva,
    - kod izloženosti prema pojedinačnom licu: nastanak statusa neispunjavanja obaveza za privredno društvo u potpunom vlasništvu pojedinca, pri čemu taj pojedinac lično jemči za sve obaveze trgovačkog društva,
    - činjenica da je značajan dio ukupnih obaveza dužnika u statusu neispunjavanja obaveza kod izloženosti prema „retail-u za koje se definicija statusa neispunjavanja obaveza primjenjuje na nivou pojedinačnog kreditnog proizvoda,
    - izvještavanje o izloženosti kao nekvalitetnoj izloženosti, u skladu sa propisom Centralne banke kojim se uređuje izvještavanje o nekvalitetnim izloženostima kreditnih institucija, osim u slučajevima kada je kreditna

institucije zamijenila period kašnjenja od 90 dana periodom od 180 dana (u skladu sa članom 197 stav 1 tačka 2 Odluke.

45. Kreditna institucije treba da uzme u obzir i informacije koje se nalaze u eksterim bazama podataka, uključujući kreditne registre, makroekonomske pokazatelje i javne izvore informacija, uključujući članke u medijima i izvještaje finansijskih analitičara. Indicije vjerovatnoće da dužnik neće u cjelosti izmiriti svoje obaveze, a koje bi kreditna institucija mogla uzeti u obzir na osnovu eksternih informacija, uključuju sljedeće:
    - u odgovarajućim kreditnim registrima evidentirana su značajna kašnjenja u plaćanjima ostalim povjeriocima,
    - kriza u sektoru u kojem ugovorna strana posluje u kombinaciji sa slabim položajem druge ugovorne strane u tom sektoru,
    - nestanak aktivnog tržišta za finansijsku imovinu zbog finansijskih problema dužnika,
    - kreditna institucija posjeduje informaciju da je treća strana, a naročito ako se radi o drugoj kreditnoj instituciji, pokrenula stečajni postupak nad dužnikom ili sličnu zaštitnu mjeru.

46. Prilikom utvrđivanja kriterijuma za vjerovatnoću da dužnik neće u cjelosti izmiriti svoje obaveze, kreditna institucija treba da uzme u obzir odnose u okviru grupe povezanih lica. Kreditna institucija naročito treba da odredi u svojim internim politikama situacije u kojima nastanak statusa neispunjavanja obaveza kod jednog dužnika u okviru grupe povezanih lica dovodi do efekta širenja statusa neispunjavanja obaveza na druge subjekte u okviru te grupe. Takve odredbe treba da budu u skladu sa odgovarajućim politikama za raspoređivanje izloženosti prema pojedinom dužniku prema rejting - kategorijama za dužnike i prema grupi povezanih lica (u skladu sa članom 191 stav 1 tačka 4 Odluke). U slučajevima kada takvi kriterijumi nijesu utvrđeni za nestandardnu situaciju (u slučaju nastanka statusa neispunjavanja obaveza na strani dužnika koji je dio grupe povezanih lica), kreditna institucija treba da procijeni na pojedinačnoj osnovi moguću vjerovatnoću da dužnik neće u cjelosti izmiriti svoje obaveze za sve subjekte u okviru te grupe.

47. U slučajevima kada kreditna institucija kupi ili kreira finansijsku imovinu, uz značajan diskont, treba da procijeni da li taj diskont odražava pogoršani kreditni kvalitet dužnika i da li postoje određene indicije statusa neispunjavanja obaveza, u skladu sa ovim smjernicama. Procjena vjerovatnoće da dužnik neće u cjelosti izmiriti svoje obaveze treba da se odnosi na ukupan iznos koji dužnik duguje, nezavisno od cijene koju je kreditna institucija platila za tu imovinu. Ta procjena može se zasnivati na dubinskoj analizi sprovedenoj prije kupovine imovine ili na analizi sprovedenoj u računovodstvene svrhe u cilju utvrđivanja da li je vrijednost imovine umanjena.

48. Kreditna institucija treba da ima odgovarajuće politike i procedure za otkrivanje kreditnih prevara. Obično se u trenutku otkrivanja kreditne prevare izloženost već nalazi u statusu neispunjavanja obaveza na osnovu značajnih kašnjenja u pogledu plaćanja. Međutim, ako se kreditna prevara otkrije prije priznavanja statusa neispunjavanja obaveza, to treba smatrati dodatnom indicijom vjerovatnoće da dužnik neće u cjelosti izmiriti svoje obaveze.

3.6. Postupci upravljanja u vezi sa vjerovatnoćom da dužnik neće u cjelosti izmiriti svoje obaveze

49. Kreditna institucija treba da uspostavi politike koje se odnose na definiciju statusa neispunjavanja obaveza, u cilju obezbjeđivanja njene dosljedne i efikasne primjene, a naročito treba da ima jasne politike i procedure u vezi sa primjenom kriterijuma za utvrđivanje vjerovatnoće da dužnik neće u cjelosti izmiriti svoje obaveze (u skladu sa članom 197 stav 4 Odluke) i sve ostale indicije vjerovatnoće da dužnik neće u cjelosti izmiriti svoje obaveze koje određuje institucija obuhvatajući sve vrste izloženosti (kako je definisano članom 161 stav 1, tačka 2 Odluke), u odnosu na sve poslovne linije, pravna lica i geografske lokacije.

50. U odnosu na svaku pojedinačnu indiciju vjerovatnoće da dužnik neće u cjelosti izmiriti svoje obaveze, kreditna institucija treba da utvrde odgovarajuće metode za njihovu identifikaciju, uključujući izvore informacija i učestalost praćenja. Izvori informacija treba da uključuju i interne i eksterne izvore, kao i naročito odgovarajuće eksterne baze podataka i registre.

IV. Primjena definicije statusa neispunjavanja obaveza u eksternim podacima

51. Kreditna institucija koje primjenjuju IRB pristup i koristi eksterne podatke u cilju procjene parametara rizika (u skladu sa članom 197 stav 5 Odluke) treba da primijene zahtjeve utvrđene iz tač. 52 do 55 ovih smjernica.

52. U cilju izvršenja obaveza utvrđenih članom 197 stav 5 Odluke, kreditna institucija treba da:
    - potvrdi da je definicija statusa neispunjavanja obaveza koja se primjenjuje u slučaju eksternih podataka u skladu sa odredbama člana 197 Odluke,
    - potvrdi da je definicija statusa neispunjavanja obaveza koja se primjenjuje u slučaju eksternih podataka usklađena sa definicijom koju kreditna institucija primjenjuje u slučaju odgovarajućih portfolija izloženosti, uključujući naročito:
        a) brojanje i broj dana kašnjenja na osnovu kojih se pokreće nastanak statusa neispunjavanja obaveza,
        b) strukturu i nivo praga materijalnosti za neizmirene dospjele kreditne obaveze,

c) definiciju restrukturiranja na osnovu koje se pokreće nastanak statusa neispunjavanja obaveza,
d) vrstu i nivo specifičnih ispravki vrijednosti za kreditni rizik na osnovu kojih se pokreće nastanak statusa neispunjavanja obaveza, i
e) kriterijume za povratak u status ispunjavanja obaveza, i

- dokumentuje izvore eksternih podataka, definiciju statusa neispunjavanja obaveza koja se primjenjuje u slučaju eksternih podataka i dokumentije sprovedenu analizu i sve utvrđene razlike.

53. Za svaku razliku u vezi sa definicijom statusa neispunjavanja obaveza, koja je utvrđena procjenom iz tačke 52 ovih smjernica, kreditna institucija treba da:

(a) procijeni da li bi prilagođavanje prema internoj definiciji statusa neispunjavanja obaveza rezultiralo povećanom ili smanjenom stopom statusa neispunjavanja obaveza ili je to nemoguće utvrditi,

(b) sprovede odgovarajuće ispravke u eksternim podacima ili da bude u mogućnosti pokazati da je ta razlika zanemarljiva u smislu efekta na sve parametre rizika i kapitalne zahtjeve.

54. S obzirom na cjelokupnost razlika utvrđenih u definiciji statusa neispunjavanja obaveza koje su rezultat procjene iz tačke 52 ovih smjernica i uzimajući u obzir ispravke sprovedene u skladu sa tačkom 53 odredba pod b) ovih smjernica kreditna institucija treba da bude u mogućnosti da pokaže Centralnoj banci da je postignuta većinska usklađenost sa internom definicijom statusa neispunjavanja obaveza, uključujući (u slučajevima kada je to moguće) poređenje stope statusa neispunjavanja obaveza u internim podacima kod odgovarajuće vrste izloženosti sa eksternim podacima.

55. U slučaju kada je procjenom iz tačke 52 ovih smjernica utvrđena razlike u definiciji statusa neispunjavanja obaveza (za koje je postupkom iz stava 53 ovih smjernica otkriveno da nijesu zanemarljive), ali nijesu ni otklonjive ispravkama u eksternim podacima, kreditna institucija mora da primijeni odgovarajuću maržu konzervativnosti u procjeni parametara rizika (u skladu sa članom 198 stav 1 tačka 6 Odluke). U tom slučaju, kreditna institucija treba da obezbijedi da ta dodatna marža konzervativnosti odražava značajnost preostalih razlika u definiciji statusa neispunjavanja obaveza i njihovog mogućeg uticaja na sve parametre rizika.

V. Kriterijumi za ponovno sticanje statusa ispunjavanja obaveza

5.1. Minimalni uslovi za ponovno dodjeljivanje statusa ispunjavanja obaveza

56. Za svrhu primjene člana 197 stav 13 Odluke, osim u slučajevima na koje se odnosi tačka 54 ovih smjernica, kreditna institucija treba da primijeni sljedeće:

- utvrdi da više ne postoje okidači statusa neispunjavanja obaveza za izloženosti koje su prethodno bile u statusu neispunjavanja obaveza, pri čemu je prošlo najmanje tri mjeseca od trenutka kad je prestalo ispunjavanje uslova iz člana 197 stav 1 tačka 5 i stav 4 Odluke,
- uzme u obzir ponašanje dužnika tokom perioda iz odredbe pod a) ove tačke,
- uzme u obzir finansijsko stanje dužnika tokom perioda iz odredbe pod a) ove tačke,
- nakon isteka perioda iz odredbe pod a) ove tačke izvrši procjenu i u slučaju da kreditna institucija i dalje smatra da postoji vjerovatnoća da dužnik neće u cjelosti izmiriti svoje obaveze, ne uzimajući u obzir mogućnost naplate iz kolaterala, izloženost treba da nastavi da klasifikuje kao izloženost u statusu neispunjavanje obaveza sve dok ne bude uvjerena da su poboljšanja kreditnog kvaliteta stvarna i trajna,
- uslovi utvrđeni al. 1 do 4 ove tačke treba da budu ispunjeni i u odnosu na nove izloženosti prema dužniku, a naročito u slučaju ako su prethodne izloženosti prema tom dužniku, kod kojih je nastupio status neispunjavanja obaveza, bile prodate ili otpisane.

Kreditna institucija može da primijeni period utvrđen u stavu 1 alineja 1 ove tačke na sve izloženosti ili može primijeniti različite periode za različite vrste izloženosti.

57. Za svrhu primjene člana 197 stav 13 Odluke i u slučajevima kada se restrukturiranje u skladu sa tačkom 35 ovih smjernica primjenjuje na izloženosti u statusu neispunjavanja obaveza, nezavisno od toga da li je takvo restrukturiranje izvršeno prije ili nakon utvrđivanja statusa neispunjavanja obaveza, kreditna institucija treba da utvrdi da više ne postoje okidači statusa neispunjavanja obaveza za izloženosti koje su prethodno bile u statusu neispunjavanja obaveza, pri čemu je protekla najmanje jedna godina od posljednjeg od sljedećih događaja:

- trenutka uvođenja mjera restrukturiranja,
- trenutka kada je izloženost klasifikovana kao izloženost u statusu neispunjavanja obaveza,
- kraja perioda početka uključenog u aranžman o restrukturiranju.

58. Kreditna institucija treba da izloženostima ponovo dodijeli status ispunjavanja obaveza nakon isteka perioda od najmanje jedne godine utvrđenog u tački 60 ovih smjernica, ako su ispunjeni sljedeći uslovi:

a) tokom tog perioda dužnik je izvršio značajno plaćanje, a smatra se da je značajno plaćanje izvršeno ako je dužnik platio, putem redovnih plaćanja u skladu sa aranžmanom o restrukturiranju, ukupni iznos koji je jednak iznosu prethodno dospjelih neizmirenih obaveza (ako su postojale dospjele neizmirene obaveze) ili iznosu koji je otpisan (ako nisu postojale dospjele neizmirene obaveze) na osnovu mjera restrukturiranja,

b) tokom tog perioda plaćanja su vršena redovno u skladu sa planom koji se primjenjuje nakon aranžmana o restrukturiranju,
c) ne postoje dospjele neizmirene kreditne obaveze u skladu sa planom koji se primjenjuje nakon aranžmana o restrukturiranju,
d) ne postoji vjerovatnoća da dužnik neće u cjelosti izmiriti svoje obaveze kao što je utvrđeno članom 197 stav 4 Odluke, niti bilo koje dodatne indicije vjerovatnoće da dužnik neće u cjelosti izmiriti svoje obaveze koje određuje kreditna institucija,
e) kreditna institucija smatra da je vjerovatno da će dužnik u cjelosti izmiriti kreditne obaveze u skladu sa planom koji se primjenjuje nakon aranžmana o restrukturiranju ne uzimajući u obzir mogućnost naplate iz kolaterala. Pri ovoj procjeni kreditna institucija treba da posebno prouči situacije u kojima su za kraj plana otplate predviđena znatno veća plaćanja ili jedno veliko jednokratno plaćanje,
f) uslovi utvrđeni odredbama pod a) do e) ove tačke treba da budu ispunjeni i u odnosu na nove izloženosti prema dužniku, a naročito u slučajevima kada su prethodne izloženosti prema tom dužniku, kod kojih je provedeno restrukturiranje, bile prodate ili otpisane.

59. U slučaju promjene dužnika zbog događaja kao što je spajanje ili promjena vlasništva dužnika ili bilo koje slične transakcije, kreditna institucija ne treba da primijeni tačku 58 odredbu pod a) ovih smjernica, a u slučaju promjene naziva dužnika kreditna institucija treba da primijeni tu odredbu.

5.2 Praćenje efikasnosti politike

60. Za svrhe primjene člana 197 stav 13 Odluke kreditna institucija treba da odredi jasne kriterijume i politike vezane za to kada se dužniku može ponovo dodijeliti status ispunjavanja obaveza, a naročito:
a) kada se može smatrati da je poboljšanje finansijskog stanja dužnika dovoljno da omogućava potpunu i blagovremenu otplatu kreditnih obaveza, i
b) kada se zapravo može očekivati otplata čak i u slučajevima kada postoji poboljšanje finansijskog stanja dužnika u skladu sa odredbom pod a) ove tačke.

61. Kreditna institucija treba da redovno prati efikasnost svojih politika iz tačke 60 ovih smjernica, a naročito treba da prati i analizira:
a) promjene statusa dužnika ili proizvoda,
b) efekte usvojenih politika na stope oporavka izloženosti u statusu neispunjavanja obaveza,
c) efekte usvojenih politika na pojavu višestrukih statusa neispunjavanja obaveza.

62. Očekuje se da će kreditna institucija imati ograničen broj dužnika kod kojih će status neispunjavanja obaveza nastupiti ubrzo nakon ponovnog sticanja statusa ispunjavanja obaveza. U slučaju nastanka značajnog broja višestrukih statusa neispunjavanja obaveza kreditna institucija treba da preispita svoje politike u odnosu na reklasifikaciju izloženosti.

63. Analiza promjena u statusu dužnika ili proizvoda treba naročito da bude uzeta u obzir za svrhe određivanja perioda iz tač. 57 i 58 ovih smjernica. Kreditna institucije može da utvrdi duže periode za izloženosti koje su bile klasifikovane kao izloženosti u statusu neispunjavanja obaveza u prethodna 24 mjeseca.

VI. Dosljednost u primjeni definicije statusa neispunjavanja obaveza

6.1. Pregled

64. Kreditna institucija treba da uspostavi adekvatne mehanizme i procedure sa ciljem obezbjeđivanja sprovođenja i ispravne primjene definicije statusa neispunjavanja obaveza, i da naročito obezbijedi:
a) da status neispunjavanja obaveza za pojedinog dužnika bude dosljedno utvrđen na nivou čitave kreditne institucije imajući u vidu sve izloženosti tog dužnika u svim odgovarajućim IT sistemima, uključujući i sve pravne subjekte u okviru grupe, kao i sve sve geografske lokacije u skladu sa tač. 65 do 67 ovih smjernica, odnosno, u slučajevima izloženosti prema „retail-u, u skladu sa tač. 77 do 79 ovih smjernica,
b) da se primijeni jedno od sljedećeg:
- da se ista definicija statusa neispunjavanja obaveza primjenjuje dosljedno na nivou kreditne institucije, njenog matičnog društva i u bilo kojoj od njenih zavisnih društava, s obzirom na različite vrste izloženosti, ili
- u slučajevima kada se primjenjuju različite definicije statusa neispunjavanja obaveza bilo u okviru grupe ili s obzirom na različite vrste izloženosti, područje primjene svake od definicija statusa neispunjavanja obaveza treba da jasno određeno, u skladu sa tač. 68 do 70 ovih smjernica.

6.2. Dosljedno utvrđivanje statusa neispunjavanja obaveza pojedinog dužnika

65. U cilju primjene tačke 64 odredba pod a) ovih smjernica, kreditna institucija treba da primijeni adekvatne procedure i mehanizme sa ciljem obezbjeđivanja da se status neispunjavanja obaveza pojedinog dužnika utvrdi dosljedno na nivou čitave kreditne institucije umajući u vidu sve izloženosti prema tom dužniku u svim odgovarajućim IT sistemima, uključujući i sve pravne subjekte u okviru grupe grupe, kao i sve geografske lokacije na kojima kreditna institucija posluje i na druge načine osim preko pravnih subjekata.

66. U slučaju kada je razmjena podataka o klijentima između različitih pravnih subjekata, u okviru kreditne institucije, njenog matičnog ili bilo kojeg zavisnog društva zabranjena na osnovu propisa o zaštiti potrošača, bankarskoj tajni ili drugog propisa što dovodi do nedosljednosti pri utvrđivanju statusa neispunjavanja obaveza dužnika, kreditna institucija treba da obavijesti Centralnu banku o tim pravnim preprekama, a ako primjenjuja IRB pristup treba da procijeni i značajnost nedosljednosti u utvrđivanju statusa neispunjavanja obaveza dužnika i njihov mogući efekat na procjenu parametara rizika.

67. U slučaju kada je utvrđivanje statusa neispunjavanja obaveza dužnika, na način koji bi bio potpuno dosljedan na nivou čitave kreditne institucije izuzetno teško jer zahtijeva razvoj centralizovanih baza podataka svih klijenata ili sprovođenje drugih mehanizama ili procedura za svrhu provjere statusa svakog klijenta u svakom od subjekata u okviru grupe, kreditna institucija ne treba da primijeni takve mehanizme ili procedure ako može pokazati da efekat nedosljednog prikazivanja nije značajan jer između odgovarajućih subjekata u okviru grupe ne postoje zajednički klijenti, ili je njihov broj vrlo ograničen, a izloženosti prema takvim klijentima nijesu značajne.

6.3. Dosljedna primjena definicije statusa neispunjavanja obaveza s obzirom na vrste izloženosti

68. Za svrhe primjene tačke 64odredba pod b) ovih smjernica, kreditna institucija, njeno matično ili bilo koje zavisno društvo treba da primjenjuju istu definiciju statusa neispunjavanja obaveza za pojedinu vrstu izloženosti na način utvrđen članom 161 stav 1 tačka 2 Odluke. Moguća je primjena različitih definicija statusa neispunjavanja obaveza uzimajući u obzir različite vrste izloženosti, uključujući i određene pravne subjekte u okviru grupe, kao i geografske lokacije na kojima kreditna institucija djeluje i na druge načine osim preko pravnih subjekata i u slučajevima kada je to opravdano primjenom znatno različitih praksi internog upravljanja rizikom ili različitim zakonskim zahtjevima koji se primjenjuju u različitim područjima nadležnosti, a naročito uzimajući u obzir razloge kao što su:
    a) različiti pragovi značajnosti koje određuju nadležna tijela u svojim oblastima nadležnosti,
    b) kada se u skladu sa članom 197 stav 1 tačka 2 Odluke, u pojedinim oblastima nadležnosti za određene vrste izloženosti primjenjuje rok kašnjenja od 180 dana umjesto roka od 90 dana,
    c) određivanje dodatnih indicija vjerovatnoće da dužnik neće u cjelosti izmiriti svoje obaveze, a koje su specifične u odnosu na određene pravne subjekte, geografske lokacije ili vrste izloženosti.

69. Za svrhe primjene tačke 64 odredba pod b) alineja 2 ovih smjernica, kao i slučaju kada se primjenjuju različite definicije statusa neispunjavanja obaveza s obzirom na vrste izloženosti u skladu sa tačkom 67 ovih smjernica, interne procedure kreditne institucije koje se odnose na definiciju statusa neispunjavanja obaveza treba da obezbijede:
    - da je područje primjene svake definicije jasno utvrđeno, i
    - da se definicija statusa neispunjavanja obaveza koja je utvrđena za određenu vrstu izloženosti, za određene pravne subjekte ili za određenu geografsku lokaciju primjenjuje dosljedno na sve izloženosti u okviru oblasti primjene svake odgovarajuće definicije statusa neispunjavanja obaveza.

70. Dodatno, u slučaju kada kreditna institucija primjenjuje IRB pristup, primjena različitih definicija statusa neispunjavanja obaveza mora se na odgovarajući način odražavati u procjenama parametara rizika u slučaju rejting-sistema čije područje primjene obuhvata različite definicije statusa neispunjavanja obaveza.

VII. Primjena definicije statusa neispunjavanja obaveza za izloženosti prema „retail-u“

7.1. Nivo primjene definicije statusa neispunjavanja obaveza za izloženosti prema „*retail-u*“

71. U skladu sa članom 197 stav 2 Odluke, u slučaju izloženosti prema „retail-u“ kreditna institucija može da primijeni definiciju statusa neispunjavanja obaveza na nivo pojedinog kreditnog proizvoda umjesto u odnosu na ukupne obaveze dužnika. Zbog toga, naročito kreditna institucija koja primjenjuje IRB pristup, može primijeniti definiciju statusa neispunjavanja obaveza na nivo pojedinog kreditnog proizvoda u slučaju izloženosti prema „retail-u“ kako je utvrđeno u članu 165 stav 5 Odluke. Kreditna institucija koje primjenjuje standardizovani pristup može umjesto toga primijeniti definiciju statusa neispunjavanja obaveza na nivou pojedinog kreditnog proizvoda za sve izloženosti koje ispunjavaju kriterijume određene u članu 140 Odluke, čak i u slučajevima kad su neke od tih izloženosti razvrstane u različite kategorije izloženosti za potrebe dodjeljivanja pondera rizika, kao što su izloženosti obezbijeđene nepokretnostima.

72. Kreditna institucija treba da odabere nivo primjene definicije statusa neispunjavanja obaveza između dužnika i pojedinog kreditnog proizvoda za sve izloženosti prema „retail-u“ na način koji odražava njihove prakse internih procesa upravljanja rizicima.

73. Kreditna institucije može da primijeni definiciju statusa neispunjavanja obaveza na nivou dužnika za neke vrste izloženosti prema „*retail-u*“ kao i na nivou pojedinog kreditnog proizvoda za druge vrste, ako je to dobro opravdano praksom internih procesa upravljanja rizicima, npr. zbog različitih poslovnih modela zavisnih društava i u slučaju kada postoje dokazi da je broj situacija u kojima se na iste klijente primjenjuju različite definicije statusa neispunjavanja obaveza na različitim nivoima primjene ograničen na strogi minimum.

74. U slučaju kada kreditna institucija odluči da koristi različite nivoe primjene definicije statusa neispunjavanja obaveza za različite vrste izloženosti prema „*retail-u*“, u skladu sa tačkom 73 ovih smjernica**,** treba da obezbijedi da je područje primjene svake definicije statusa neispunjavanja obaveza jasno određeno te da se primjenjuje dosljedno tokom vremena za različite vrste izloženosti prema „retail-u“. U slučaju institucija koje primjenjuju IRB pristup procjene rizika trebaju ispravno odražavati definiciju statusa neispunjavanja obaveza koja se primjenjuje s obzirom na svaku pojedinu vrstu izloženosti.

75. U slučaju kada kreditna institucija koristi različite nivoe primjene definicije statusa neispunjavanja obaveza s obzirom na određene portfolie izloženosti prema „*retail-u*“, postupanje sa zajedničkim klijentima u tim portfolijima treba da bude određeno u internim politikama i procedurama kreditne institucije. Naročito, u slučaju kada izloženost na koju se primjenjuje definicija statusa neispunjavanja obaveza na nivou dužnika ispunjava jedan ili oba uslova iz člana 197 stav 1 tač. 1 ili 2 Odluke, tada za sve izloženosti prema tom dužniku treba smatrati da su u statusu neispunjavanja obaveza, uključujući one na koje se primjenjuje definicija statusa neispunjavanja obaveza na nivou pojedinog kreditnog proizvoda. U slučaju kada izloženost na koju se primjenjuje definicija statusa neispunjavanja obaveza na nivou pojedinog kreditnog proizvoda ispunjava te uslove, preostale izloženosti prema tom dužniku ne treba da automatski budu reklasifikovane u status neispunjavanja obaveza. Međutim, kreditna institucija može klasifikovati te ostale izloženosti u status neispunjavanja obaveza na osnovu ostalih razmatranja vjerovatnoće da dužnik neće u cjelosti izmiriti svoje obaveze u skladu sa odredbama iz tač 77 do 76 ovih smjernica.

76. Pravila iz tačke 75 ovih smjernica treba primijeniti i na dužnike prema kojima se postupa na osnovu standardizovanog pristupa, gdje neke izloženosti prema dužniku ispunjavaju zahtjeve utvrđene članom 140 Odluke, ali su ostale izloženosti prema istom dužniku u obliku hartija od vrijednosti, pa se zbog toga ne smatraju izloženostima prema „*retail-u*“. U slučajevima kada izloženost u obliku hartija od vrijednosti ispunjava jedan ili oba uslova iz člana 197 stav 1 tač. 1 ili 2 Odluke, za sve izloženosti prema tom dužniku treba smatrati da su u statusu neispunjavanja obaveza. U slučaju kada izloženost koja ispunjava zahtjeve iz člana 140 Odluke ispunjava te uslove, a kreditna institucija primjenjuje definiciju statusa neispunjavanja obaveza na nivou pojedinog kreditnog proizvoda, preostale izloženosti prema dužniku ne treba da automatski budu reklasifikovane u status neispunjavanja obaveza. Međutim, kreditna institucija može klasifikovati te ostale izloženosti u status neispunjavanja obaveza na osnovu ostalih razmatranja vjerovatnoće da dužnik neće u cjelosti izmiriti svoje obaveze u skladu sa odredbama iz tač. 77 do 79 ovih smjernica.

7.2. Primjena definicije statusa neispunjavanja obaveza za izloženosti prema „retail-u“ na nivou proizvoda

77. U slučaju kada je, u skladu sa članom 197 stav 2 Odluke, definicija statusa neispunjavanja obaveza primijenjena na nivou pojedinog kreditnog proizvoda s obzirom na izloženosti prema „retail-u“, kreditna institucije ne treba da automatski smatra da se različite izloženosti prema istom dužniku nalaze istovremeno u statusu neispunjavanja obaveza. Međutim, kreditna institucije treba uzeti u obzir da su neke indicije statusa neispunjavanja obaveza povezane sa stanjem dužnika, a ne sa statusom pojedine izloženosti. Ovo se naročito odnosi na vjerovatnoću da dužnik neće u cjelosti izmiriti svoje obaveze s obzirom na stečaj dužnika, u skladu sa članom 197 stav 4 tač. 5 i 6 Odluke. U slučaju kada postoje takve indicije statusa neispunjavanja obaveza, kreditna institucija treba da smatra da su sve izloženosti prema istom dužniku u statusu neispunjavanja obaveza nezavisno od nivoa primjene definicije statusa neispunjavanja obaveza.

78. Kreditna institucija treba da razmotri i ostale indicije vjerovatnoće da dužnik neće u cjelosti izmiriti svoje obaveze i specificirati, u skladu sa svojim internim politikama i procedurama, koje indicije vjerovatnoće da dužnik neće u cjelosti izmiriti svoje obaveze odražavaju opšte stanje dužnika, a ne pojedine izloženosti. U slučaju kada postoje takve druge indicije vjerovatnoće da dužnik neće u cjelosti izmiriti svoje obaveze, za sve izloženosti prema dužniku treba smatrati da su u statusu neispunjavanja obaveza, nezavisno od nivoa primjene definicije statusa neispunjavanja obaveza.

79. Dodatno, u slučajevima kada se znatan dio izloženosti prema dužniku nalazi u statusu neispunjavanja obaveza, kreditna institucija može smatrati da je malo vjerovatno da će ostale obaveze tog dužnika biti izmirene u cjelosti bez ne uzimajući u obzir mogućnost naplate iz kolaterala pa mogu i za te preostale izloženosti smatrati da se nalaze u statusu neispunjavanja obaveza.

7.3. Primjena definicije statusa neispunjavanja obaveza za izloženosti prema „retail-u“ na nivou dužnika

80. Primjena definicije statusa neispunjavanja obaveza za izloženosti prema „*retail-u*“ na nivou dužnika podrazumijeva da, u slučaju kada bilo koja kreditna obaveza dužnika ispunjava jedan ili oba uslova iz člana 197 stav 1. tač. 1 ili 2 Odluke, tada za sve izloženosti prema tom dužniku treba smatrati da su u statusu neispunjavanja obaveza.

Kreditna institucija koja odluči da primijeni definiciju statusa neispunjavanja obaveza za izloženosti prema „retail-u“ na nivou dužnika treba da specificira u svojim internim politikama i procedurama detaljna pravila o postupanju sa zajedničkim kreditnim obavezama i širenju statusa neispunjavanja obaveza među izloženostima.

81. Kreditna institucija treba da zajedničkom kreditnom obavezom smatra izloženost dva ili više dužnika koji su jednako odgovorni za otplatu kreditne obaveze. To se ne odnosi na kreditnu obavezu pojedinog dužnika koja je obezbijeđena u obliku jemstva ili drugog oblika kreditne zaštite za koju odgovara drugi pojedinac ili subjekat.

82. U slučaju ispunjavanja jednog ili oba uslova iz člana 197 stav 1 tač. 1 ili 2 Odluke, s obzirom na zajedničku kreditnu obavezu dva ili više dužnika, kreditna institucija treba da smatra da su sve ostale zajedničke kreditne obaveze sa istim dužnicima i sve pojedinačne izloženosti prema tim dužnicima u statusu neispunjavanja obaveza, osim ako mogu opravdati da priznavanje statusa neispunjavanja obaveza u slučaju pojedinih izloženosti nije prikladno jer je ispunjen barem jedan od sljedećih uslova:
    a) odlaganje u plaćanju zajedničke kreditne obaveze rezultat je spora između pojedinih dužnika koji učestvuju u zajedničkoj kreditnoj obavezi, a koji je pokrenut pred sudom ili u okviru drugog formalnog postupka kojeg sprovodi ovlašćeni organ i koji rezultira obavezujućom odlukom u skladu sa primjenjivim pravnim okvirom na odgovarajućem području sudske nadležnosti i ne postoji razlog za zabrinutost u vezi sa finansijskom situacijom pojedinih dužnika,
    b) zajednička kreditna obaveza predstavlja dio koji nije značajan u odnosu na ukupne obaveze pojedinog dužnika.

83. Nastanak statusa neispunjavanja obaveza u slučaju jedne zajedničke kreditne obaveze ne treba dovesti do nastanka statusa neispunjavanja obaveza u slučaju drugih zajedničkih kreditnih obaveza pojedinih dužnika sa drugim pojedincima ili subjektima koji nisu uključeni u kreditnu obavezu kod koje je prvo nastao status neispunjavanja obaveza; međutim, kreditna institucija treba da procijeni da li je status neispunjavanja obaveza u slučaju te zajedničke kreditne obaveze ujedno i vjerovatnoća da dužnik neće u cjelosti izmiriti svoje obaveze s obzirom na ostale zajedničke kreditne obaveze u kojima učestvuje.

84. U slučaju kada je ispunjen jedan ili oba uslova iz člana 197 stav 1 tač. 1 ili 2 Odluke, s obzirom na kreditnu obavezu pojedinog dužnika, taj status neispunjavanja obaveza ne treba da automatski dovede do širenja statusa neispunjavanja obaveza na bilo koju zajedničku kreditnu obavezu tog dužnika. Međutim, kreditna institucija treba da procijeni takve zajedničke kreditne obaveze sa ciljem utvrđivanja moguće vjerovatnoće da dužnik neće u cjelosti izmiriti svoje obaveze, s obzirom na nastali status neispunjavanja obaveza jednog od dužnika. U svakom slučaju, ako se svi pojedini dužnici zajedničke kreditne obaveze nalaze u statusu neispunjavanja obaveza, za njihove zajedničke kreditne obaveze treba automatski smatrati da se nalaze u statusu neispunjavanja obaveza.

85. Kreditna institucija treba da prepozna i utvrdi, na osnovu analize odgovarajućih propisa na određenom području sudske nadležnosti, u svojim internim politikama i procedurama, načine utvrđivanja onih dužnika koji se u skladu sa propisima mogu smatrati u potpunosti odgovornima za određene obaveze za koje su odgovorni solidarno sa drugim dužnicima i zbog toga odgovaraju u potpunosti za čitavi iznos tih obaveza, pri čemu treba isključiti kreditne obaveze pojedinih dužnika koje su obezbijeđene obliku jemstvom ili drugim oblikom kreditne zaštite za koje odgovara drugi pojedinac ili subjekt. Tipičan primjer predstavlja bračni par kod kojeg, na osnovu specifičnih zakonskih odredbi primjenljivih u određenom području nadležnosti, nije moguće dijeliti bračnu tekovinu.

U slučaju pune solidarne odgovornosti za sve obaveze, nastanak statusa neispunjavanja obaveza jednog od takvih dužnika treba smatrati indicijom moguće vjerovatnoće da drugi dužnik neće u cjelosti izmiriti svoje obaveze i zbog toga kreditna institucija treba da procijeni da li treba za pojedinačne i zajedničke kreditne obaveze tih dužnika smatrati da se nalaze u statusu neispunjavanja obaveza. U slučaju u kojem jedan od solidarnih dužnika koji su zakonski potpuno odgovorni za sve obaveze ima zajedničku kreditnu obavezu sa drugim klijentom, kreditna institucija treba da procijeniti da li postoji vjerovatnoća da dužnik neće u cjelosti izmiriti svoje obaveze i u vezi sa drugim zajedničkim kreditnim obavezama u koje su uključene treće strane.

86. Kreditna institucija treba da analizira i vrste pravnih lica u odgovarajućim područjima sudske nadležnosti i stepen odgovornosti vlasnika, partnera, akcionara ili menadžera u odnosu na obaveze privrednog društva, a koje zavise od pravnog oblika pravnog lica. U slučaju kada je pojedinac u potpunosti odgovoran za obaveze privrednog društva, nastanak statusa neispunjavanja obaveza u slučaju obaveza tog privrednog društva treba da rezultirati time da se i za tog pojedinca smatra da se nalazi u statusu neispunjavanja obaveza. U slučaju kada takva puna odgovornost za obaveze privrednog društva ne postoji, kreditna institucija treba da procijeni vlasnike, partnere i značajne akcionare društva koje se nalazi u statusu neispunjavanja obaveza u vezi sa mogućom vjerovatnoćom da neće u cjelosti izmiriti svoje sopstvene individualne obaveze.

87. Dodatno, u slučaju pojedinačnog preduzetnika gdje je pojedinac potpuno odgovoran i za svoje privatne i za svoje poslovne obaveze, a za njih odgovara i svojom privatnom i poslovnom imovinom nastanak statusa neispunjavanja obaveza za bilo koju od njegovih privatnih i poslovnih obaveza bi trebalo da uzrokuje da se za sve privatne i poslovne obaveze takvog pojedinca smatra da se nalaze u statusu neispunjavanja obaveza.

88. U slučaju kada je definicija statusa neispunjavanja obaveza primijenjena na nivou dužnika u slučaju izloženosti prema „*retail-u*, prag značajnosti treba takođe da bude primijenjen na nivou dužnika. Kreditna institucija treba da u

svojim internim politikama i procedurama jasno utvrdi postupanje u vezi sa zajedničkim kreditnim obavezama u vezi sa primjenom praga značajnosti.

89. Zajedničkog dužnika, tj. specifičnu grupu pojedinačnih dužnika koji imaju zajedničku obavezu prema kreditnoj instituciji treba tretirati kao posebnog dužnika u odnosu na svakog od pojedinačnih dužnika koji pripada toj grupi. U slučaju da dođe do kašnjenja u plaćanju u vezi sa zajedničkom kreditnom obavezom, značajnost takvog kašnjenja treba procijeniti primjenom praga značajnosti iz člana 197 stav 3. tačka 4 Odluke na sve zajedničke kreditne obaveze koje se odnose na specifičnu grupu dužnika. U tu svrhu pojedinačne izloženosti prema dužnicima koji učestvuju u zajedničkoj kreditnoj obavezi ili bilo kojoj drugoj podgrupi tih dužnika ne treba uzimati u obzir. Međutim, u slučajevima kada je prag značajnosti zajedničkog dužnika koji je izračunat na taj način prekršen, za sve zajedničke kreditne obaveze te grupe dužnika, kao i za sve pojedinačne izloženosti prema dužnicima koji učestvuju u zajedničkoj kreditnoj obavezi treba smatrati da se nalaze u statusu neispunjavanja obaveza, osim ako je ispunjen neki od uslova utvrđenih u tački 82 ovih smjernica.

90. Kada dođe do kašnjenja u plaćanju u vezi sa pojedinačnom kreditnom obavezom, značajnost takvog kašnjenja treba procijeniti primjenom praga značajnosti iz člana 197 st. 7 ili 9 Odluke na sve pojedinačne kreditne obaveze tog dužnika, bez uzimanja u obzir bilo koje zajedničke kreditne obaveze tog dužnika u kojoj učestvuje sa ostalim pojedincima ili subjektima. U slučaju u kojem je prag značajnosti izračunat na taj način prekršen, za sve pojedinačne izloženosti prema tom dužniku treba smatrati da se nalaze u statusu neispunjavanja obaveza.

VIII. Dokumentacija, interne politike i procesi upravljanja rizicima

8.1. Blagovremenost utvrđivanja statusa neispunjavanja obaveza

91. Kreditna institucija treba da ima efikasne postupke pomoću kojih može da pribavi odgovarajuće informacije sa ciljem blagovremenog utvrđivanja statusa neispunjavanja obaveza i pomoću kojih može usmjeriti sve odgovarajuće informacije u najkraćem mogućem roku i, ako je moguće, na automatizovan način, prema zaposlenim koji su zaduženi za odlučivanje o kreditima i više, a naročito:
    a) ako se primjenjuju automatizovani postupci, kao što je brojanje dana kašnjenja, utvrđivanje indicija statusa neispunjavanja obaveza treba da se vrši na dnevnoj osnovi,
    b) ako se primjenjuju ručni postupci, kao što je provjeravanje eksternih izvora i baza podataka, analiza nadzornih popisa, analiza popisa restrukturiranih izloženosti ili utvrđivanja specifičnih ispravaka vrijednosti za kreditni rizik, te informacije trebaju biti ažurirane dovoljno često da bi se moglo garantovati blagovremeno utvrđivanje nastanka statusa neispunjavanja obaveza.

92. Kreditna institucija treba da redovno provjerava da li su sve restrukturirane nekvalitetne izloženosti klasifikovane u status neispunjavanja obaveza i kao restrukturirane. Kreditna institucija treba redovno da analizira i restrukturirane kvalitetne izloženosti sa ciljem utvrđivanja da li kod nekih od tih izloženosti postoji vjerovatnoća da dužnik neće u cjelosti izmiriti svoje obaveze u skladu sa članom 197 stav 4 tačka 4 Odluke i u skladu sa tač. 34 do 40 ovih smjernica.

93. Kontrolnim mehanizmima treba se obezbijediti da se odgovarajuće informacije koriste u procesu utvrđivanja nastanka statusa neispunjavanja obaveza neposredno nakon prikupljanja tih podataka. Sve izloženosti prema dužniku koji je u statusu neispunjavanja obaveza ili sve odgovarajuće izloženosti u slučaju primjene definicije statusa neispunjavanja obaveza na nivou pojedinog kreditnog proizvoda u slučaju izloženosti prema *„retail-u* treba da budu označene kao takve u svim odgovarajućim IT sistemima bez neopravdanog kašnjenja. Ako dođe do kašnjenja u označavanju nastanka statusa neispunjavanja obaveza, takva kašnjenja ne bi trebalo da dovedu do grešaka ili nedosljednosti u procesima upravljanja rizicima, izvještavanju o rizicima, izračunavanju kapitalnih zahtjeva ili u korišćenju podataka u postupku kvantifikacije rizika. Naročito treba obezbijediti da se podacima internog i eksternog izvještavanja prikazuje situacija u kojoj su sve izloženosti ispravno klasifikovane.

8.2. Dokumentovanje

94. Kreditna institucija treba da dokumentuje svoje politike u odnosu na definiciju statusa neispunjavanja obaveza uključujući sve pokretače utvrđivanja statusa neispunjavanja obaveza i izlazne kriterijume, kao i jasno utvrđeno područje primjene definicije statusa neispunjavanja obaveza, a naročito da:
    a) dokumentuje operacionalizaciju svih indicija statusa neispunjavanja obaveza,
    b) dokumentuje operacionalizaciju kriterijuma za reklasifikaciju dužnika iz statusa neispunjavanja obaveza u status ispunjavanja obaveza, i
    c) održava ažurirani registar svih definicija statusa neispunjavanja obaveza.

95. Za svrhe primjene tačke 94 stav 1 odredba pod a) ovih smjernica kreditna institucija treba da dokumentuje primjenu definicije statusa neispunjavanja obaveza na detaljan način uključivanjem operacionalizacije svih indicija neispunjavanja obaveza, uključujući postupak, izvore informacija i odgovornosti za utvrđivanje posebnih indicija neispunjavanja obaveza.

96. Za svrhe primjene tačke 94 stav 1 odredba pod b) ovih smjernica, kreditna institucija treba da dokumentuje

operacionalizaciju kriterijuma za reklasifikaciju dužnika iz statusa neispunjavanja obaveza u status ispunjavanja obaveza, uključujući postupke, izvore informacija i odgovornosti dodijeljene odgovarajućim licima u kreditnoj instituciji.

97. Za svrhe primjene tač. 95 i 96 ovih smjernica, dokumentacija treba da obuhvati opise svih automatizovanih mehanizama i ručnih postupaka, a u slučaju kada se kvalitativne indicije za utvrđivanje neispunjavanja obaveza ili kriterijumi za vraćanje u status ispunjavanja obaveza primjenjuju ručno, treba obezbijediti dovoljno detaljne opise radi olakšavanja svim odgovornom licima opšte razumijevanje i dosljednu primjenu tih postupaka.

98. Za svrhe primjene tačke 94 stav 1 odredba pod c) ovih smjernica, kreditna institucija treba da održava ažurirani registar sa svim sadašnjim i prethodnim verzijama definicija statusa neispunjavanja obaveza, počevši minimalno od datuma početka primjene ovih smjernica. Informacije treba da, kao minimum obuhvate:
    a) oblast primjene definicije statusa neispunjavanja obaveza, ako postoji više od jedne definicije koja se primjenjuje u okviru kreditne institucije, njenog matičnog društva ili bilo kojeg od njenih zavisnih društava,
    b) tijelo koje odobrava definiciju, odnosno definicije statusa neispunjavanja obaveza i datum odobrenja za svaku od tih definicija statusa neispunjavanja obaveza;
    c) datum uvođenja svake definicije statusa neispunjavanja obaveza,
    d) kratak opis svih izmjena koje su napravljene u odnosu na prethodnu verziju, i
    e) u slučaju kreditne institucije kojoj je odobrena primjena IRB pristupa: dodijeljenu kategoriju promjene, datum podnošenja zahtjeva Centralnoj banci i, ako je primjenjivo, datum odobrenja Centralne banke.

8.3. Zahtjevi vezani za interno upravljanje za kreditne institucije koje primjenjuju IRB pristup

99. Kreditna institucija koja primjenjuje IRB pristup treba da uspostavi odgovarajuće mehanizme i procedure sa ciljem obezbjeđivanja sprovođenja i ispravne primjene definicije statusa neispunjavanja obaveza, a naročito da obezbijedi:
    a) da definiciju statusa neispunjavanja obaveza i područje njene primjene odobri upravni odbor i više rukovodstvo kreditne institucije u skladu sa članom 208 stav 1 Odluke,
    b) da se definicija statusa neispunjavanja obaveza koristi dosljedno za svrhe izračunavanja kapitalnih zahtjeva i da ima smislenu ulogu u internim procesima upravljanja rizicima i to na način da se koristi minimalno u oblasti praćenja izloženosti i u internom izvještavanju namijenjenom potrebama višeg rukovodstva i upravnog odbora,
    c) da interna revizija redovno pregleda pouzdanost i efikasnost postupaka koje koristi kreditna institucija pri utvrđivanju statusa neispunjavanja obaveza, a uzimajući u obzir posebno blagovremenost utvrđivanja statusa neispunjavanja obaveza na koje se odnose tač. 91 do 93 ovih smjernica i obezbijedi da se zaključci postupka interne revizije i sa njima povezane preporuke, kao i mjere potrebne za ispravljanje utvrđenih slabosti, saopšte direktno nadzornom odboru ili tijelu koji je nadzoni odbor imenovao.